CURS PRACTIC

Silvia Nuță

Limba română

corectitudine și expresivitate

ALIUS

Scanned with OKEN Scanner

Coperta: *Mihaela Chirvăsuță*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale

NUȚĂ, SILVIA
Limba română – corectitudine şi expresivitate: curs practic
Silvia Nuță – Craiova: Aius, 1998 (Imprimeria „Karma&Petrescu)
528 p.; 27 cm.
Bibliogr.
ISBN 973-9251-49-8

805.90(074)

© Editura AIUS, 1998

ISBN 973-9251-49-8

Scanned with OKEN Scanner

PREFAȚĂ

Lucrarea *Limba română – corectitudine şi expresivitate,* semnată de doamna profesoară Silvia Nuţă, se distinge între numeroasele mijloace de învăţământ auxiliare de gen, apărute în ultimii ani, prin abordarea unitară şi sistematică a tuturor compartimentelor limbii – fonetică, lexic, morfologie, sintaxă, stilistică, ortografie – punând de acord exigenţele programei şcolare cu nevoia de optimizare a posibilităţilor de comunicare în limba română literară de azi.

Concepută deopotrivă ca sinteză informaţională şi ghid practic, *Limba română – corectitudine şi expresivitate* are în acelaşi timp o largă adresabilitate, elevii şi profesorii având posibilitatea să o utilizeze pe niveluri diferite de performanţă, atât în scopul clarificării unor aspecte teoretice, cât şi în acela al realizării unor algoritmi de analiză şi construcţie gramaticală, precum şi al realizării unor evaluări în trepte a capacităţilor lingvistice individuale. Fiecare capitol cuprinde, în consecinţă, fişe recapitulative, modele de lucru, exerciţii şi teste.

Nu în ultimul rând se poate observa calitatea textelor literare cu care autoarea îşi susţine demonstraţia ştiinţifică, depăşind adesea sfera autorilor tradiţional utilizaţi în acest scop şi propunând, implicit, alternative de eleganţă, expresivitate şi claritate lingvistică, purtătoare de mesaj deopotrivă estetic şi etic.

Valorificând bogata experienţă didactică dobândită la clase de profil umanist şi pedagogic, ca şi pe aceea de metodist la Şcoala Normală „Ştefan Velovan" din Craiova, doamna Silvia Nuţă oferă prin cartea sa *Limba română – corectitudine şi expresivitate,* tuturor celor interesaţi de competenţa şi performanţa lingvistică, în primul rând celor care susţin examen de admitere la limba şi literatura română, un instrument de lucru deosebit de util.

prof. Nicolae Marinescu,
editor

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

LIMBA ROMÂNĂ – LIMBĂ DE ORIGINE LATINĂ 13
Dezvoltarea limbii române după secolul al XVI-lea.
Începuturile scrierii în limba română ... 14
Limba română între limbile romanice ... 15
Cum s-a format limba română din limba latină ... 17
Lectură ... 19

VOCABULAR – SEMANTICĂ (Sinteze în fişe recapitulative) 21
1. STRUCTURA VOCABULARULUI ... 21
2. STRUCTURA SEMANTICĂ A VOCABULARULUI ... 23
Structura vocabularului după sensul cuvintelor ... 23
Modalităţi de schimbare a sensului cuvintelor ... 24
3. MIJLOACE DE ÎMBOGĂŢIRE A VOCABULARULUI ... 26
ALGORITM DE ANALIZĂ LEXICO-SEMANTICĂ A UNUI TEXT ... 30
EXERCIŢII ... 31
Mic dicţionar de cuvinte paronime ... 47
Expresii memorabile din alte limbi ... 57
TESTE DE EVALUARE ... 61

ELEMENTE DE FONETICĂ (Sinteze în fişe recapitulative) 65
SISTEMUL FONOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE ... 65
Sistem vocalic ... 65
Sistem consonantic ... 66
Corespondenţa dintre litere şi sunete ... 67
FONETICA ŞI PROBLEME DE ORTOEPIE ŞI DE ORTOGRAFIE ... 69
Accentul ... 73
Despărţirea cuvintelor în silabe ... 73
EXERCIŢII ... 75

MORFOSINTAXA (Sinteze în fişe recapitulative) 81
STRUCTURA MORFEMATICĂ (morfologică) ... 81
PĂRŢI DE VORBIRE – ALGORITM DE ANALIZĂ MORFOLOGICĂ ... 83
SUBSTANTIVUL ... 84
ARTICOLUL ... 92
ADJECTIVUL ... 94

Scanned with OKEN Scanner

PRONUME ŞI ADJECTIVE PRONOMINALE 98
Pronumele personal 98
Pronumele de politeţe (sau de reverenţă) 102
Pronumele reflexiv 103
Pronumele posesiv 104
Adjectivul pronominal posesiv 105
Pronumele de întărire – adjectivul pronominal de întărire 106
Pronumele demonstrativ 107
Adjectivul pronominal demonstrativ 108
Pronumele şi adjectivul interogativ relativ 109
Pronumele relativ 110
Adjectivele pronominale relative 111
Pronumele relative compuse 112
Pronumele şi adjectivul pronominal nehotărât 113
Pronumele şi adjectivul pronominal negativ 117
NUMERALUL 119
Numeralul cardinal 119
Numeralul colectiv 120
Numeralul adverbial 121
Numeralul distributiv 121
Numeralul multiplicativ 121
Numeralul ordinal 122
Numerale fracţionare 123
VERBUL 124
ADVERBUL 135
PREPOZIŢIA 139
CONJUNCŢIA 141
INTERJECŢIA 143
EXERCIŢII APLICATIVE 144
Exerciţii referitoare la structura morfematică 144
Exerciţii de morfosintaxă 146
Exerciţii de ortografie şi de cultivare a limbii 157
EXERCIŢII RECAPITULATIVE 199
TESTE DE VERIFICARE A CUNOŞTINŢELOR ŞI A COMPETENŢELOR 202
Ghid pentru stabilirea corectă a clasei morfologice 202

SINTAXA **219**
SINTAXA PROPOZIŢIEI 219
Clasificarea propoziţiilor 219
Părţi de propoziţie 221
Raporturile sintactice dintre părţile de propoziţie, exprimarea lor 222
SINTAXA FRAZEI 223
Clasificarea propoziţiilor după raporturile în frază 223
Raporturi sintactice în frază şi exprimarea lor 225
Corespondenţa dintre propoziţiile subordonate şi părţile de propoziţie 226
Algoritm de analiză sintactică a propoziţiei 227
Algoritm de analiză sintactică a frazei 228
Procedee de transformare (a propoziţiei în frază şi a frazei în propoziţie) 229
Algoritmul construcţiei unei fraze după o schemă dată 230

Scanned with OKEN Scanner

Modalităţi de redare a vorbirii 231
Reguli de punctuaţie şi de ortografie 232
PĂRŢI DE PROPOZIŢIE ŞI PROPOZIŢIILE SUBORDONATE CORESPUNZĂTOARE 236
SUBIECTUL. PROPOZIŢIA SUBIECTIVĂ (fişe recapitulative) 236
Dificultăţi întâlnite în analiza subiectului şi a propoziţiei subiective – Soluţii de rezolvare 239
Texte – propoziţii şi fraze ilustrative 243
PREDICATUL. PROPOZIŢIA PREDICATIVĂ (fişe recapitulative) 248
Acordul predicatului cu subiectul 249
Dificultăţi întâlnite în analiza predicatului şi a propoziţiei predicative 251
Texte – propoziţii şi fraze ilustrative 255
ATRIBUTUL. PROPOZIŢIA ATRIBUTIVĂ (fişe recapitulative) 260
Propoziţia apozitivă 262
Texte – propoziţii şi fraze ilustrative 264
COMPLEMENT DIRECT. PROPOZIŢIA COMPLETIVĂ DIRECTĂ (fişe recapitulative) 272
Dificultăţi întâlnite în analiza complementului direct şi a propoziţiei completive directe 273
Texte – propoziţii şi fraze ilustrative 275
COMPLEMENTUL INDIRECT. PROPOZIŢIA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ (fişe recapitulative) 281
Texte – propoziţii şi fraze ilustrative 283
COMPLEMENTUL DE AGENT. PROPOZIŢIA COMPLETIVĂ DE AGENT (fişe recapitulative) 287
Texte – propoziţii şi fraze ilustrative 288
ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR. PROPOZIŢIA PREDICATIVĂ SUPLIMENTARĂ (fişe recapitulative) 291
Texte – propoziţii şi fraze ilustrative 293
TESTE DE EVALUARE A CUNOŞTINŢELOR ŞI A COMPETENŢELOR 297
Soluţii 311
COMPLEMENTE CIRCUMSTANŢIALE (fişe recapitulative) 322
PROPOZIŢII SUBORDONATE CIRCUMSTANŢIALE (fişe recapitulative) 327
Exerciţii preliminare 332
Texte – propoziţii şi fraze ilustrative 346
TESTE DE EVALUARE A CUNOŞTINŢELOR ŞI A COMPETENŢELOR 362

CULEGERE DE TEXTE **371**
PROPOZIŢII ŞI FRAZE 371
I. Propoziţii 371
II. Culegere de fraze cu cerinţe parţial rezolvate şi cu sugestii de rezolvare 382
CULEGERE DE FRAZE CU GRUPAJ DE CERINŢE 435
SOLUŢIILE FRAZELOR MARCATE 471

STILURILE LIMBII ROMÂNE **491**
STILURI FUNCŢIONALE 491
I. Stilul oficial – administrativ 491
II. Stilul tehnico-ştiinţific 492

Scanned with OKEN Scanner

III. Stilul publicistic 493
IV. Stilul colocvial 493
V. Stilul artistic 494
STILUL ARTISTIC: RESURSELE EXPRESIVE ALE LIMBII 495
Moduri de expunere în compoziția literară 498
CALITĂȚILE GENERALE ALE STILULUI 500
CALITĂȚILE PARTICULARE ALE STILULUI 500
ALGORITM DE ANALIZĂ STILISTICĂ 501
CULEGERE DE TEXTE 502

BIBLIOGRAFIE 523

Scanned with OKEN Scanner

ABREVIERI

SINTAXA PROPOZIȚIEI

Sb. subiect
P.v. predicat verbal
V.c. verb copulativ
N.p. nume predicativ
At. Atribut
C.d. complement direct
C.i. complement indirect
C.ag. complement de agent
e.p.s. element predicativ suplimentar
C.c. complement circumstanțial
C.c.l. complement circumstanțial de loc
C.c.t. complement circumstanțial de timp
C.c.m. complement circumstanțial de mod
C.c.cz. complement circumstanțial de caz
C.c.s. complement circumstanțial de scop
C.c.cdț. complement circumstanțial condițional
C.c.cv. complement circumstanțial concesiv
C.c.cns. complement circumstanțial consecutiv
C.c.instr. complement circumstanțial instrumental
C.c.soc. complement circumstanțial sociativ
C.c.opoz. complement circumstanțial opozițional
C.c.ex. complement circumstanțial de excepție
C.c.cumul. complement circumstanțial cumulativ
C.c.rel. complement circumstanțial de relație

SINTAXA FRAZEI

P. principală

Propoziții secundare:
SB. subiectivă
PR. predicativă
AT. atributivă
Apoz. apozitivă
C.D. completivă directă
C.I. completivă indirectă
C.Ag. completivă de agent.
Pred.supl. predicativă suplimentară
C. propoziție circumstanțială
C.L. propoziție circumstanțială de loc
C.T. propoziție circumstanțială de timp
C.M. propoziție circumstanțială de mod
C.CZ. propoziție circumstanțială de cauză/cauzală
C.S. propoziție circumstanțială de scop
C.CDȚ. propoziție circumstanțială condițională
C.CV. propoziție circumstanțială concesivă
C.CNS. propoziție circumstanțială consecutivă
C.INSTR. propoziție circumstanțială instrumentală
C.SOC. propoziție circumstanțială sociativă
C.Opoz. propoziție circumstanțială opozițională
C. EX. propoziție circumstanțială de excepție
C.CUMUL. propoziție circumstanțială cumulativă
C.REL. propoziție circumstanțială de relație

MORFOLOGIE

subst. substantiv
nr. număr
sg. singular
pl. plural
f. fem. feminin
m. masc. masculin
n. neutru
N. nominativ
G. genitiv
D. dativ
Ac. acuzativ
V. vocativ
art. articol
adj. adjectiv
pron. pronume
pers. persoană
ac. accentuat
neac. neaccentuat
vb. verb
pred. predicativ
cop. copulativ
aux. auxiliar
conj. conjugare
adv. adverb
l. loc
t. timp
m. mod
prep. prepoziție
conj. conjuncție
loc. locuțiune

Raporturi sintactice:
coord. coordonare
subord. subordonare
cop. copulativ
juxt. juxtapunere
adv. adversativ
disj. disjunctiv
concl. conclusiv
reg. regent(ă)
inc. incidentă

Scanned with OKEN Scanner

1

LIMBA ROMÂNĂ – LIMBĂ DE ORIGINE LATINĂ

❑ *Teritoriul şi timpul de formare a poporului român şi a limbii române*

- Poporul român este urmaşul geto-dacilor, care erau de neam trac, ocupau Dacia – un teritoriu mai întins decât România de azi – şi care erau organizaţi în triburi.
- Primul stat dac s-a constituit în secolul I î.e.n., sub conducerea lui Burebista.
- Al doilea stat dac s-a constituit în secolul I e.n. sub conducerea lui Decebal.
- În urma războaielor dintre daci şi romani, 101–102 şi 105–106 e.n., dacii sunt înfrânţi, iar conducătorii lor îşi pun capăt vieţii, la Sarmizegetusa.

☑ Consecinţe:

- După anul 106, când împărat al romanilor era Traian, armata romană ocupă Dacia, pe care o transformă în provincie a Imperiului Roman.
- Soldaţi din legiunile învingătoare, negustori, meseriaşi din tot Imperiul Roman se instalează în Dacia, îşi întemeiază familii, construiesc aşezări, ferme, drumuri, amfiteatre, băi publice.
- Astfel, instituţiile, civilizaţia şi cultura romanilor se împletesc cu civilizaţia şi cultura dacilor, Dacia prosperă şi i se va spune „Dacia felix", adică Dacia cea fericită.
- O parte a populaţiei se creştinează.
- Procesul de deprindere cu civilizaţia, cultura şi limba Imperiului Roman a durat între 100 şi 150 de ani şi s-a numit *romanizare.*

❑ *Adoptarea limbii latine de societatea daco-romană*

- După ce romanii s-au instalat în Dacia, o perioadă de timp s-au folosit două limbi: geto-dacă şi latină, dar *limba latină* era folosită în administraţie, în comerţ, în şcoală.
- În Dacia cucerită de romani, limba vorbită era *latina populară* – numită şi vulgară – căreia îi erau caracteristice o pronunţare mai puţin îngrijită, fraze simple şi un vocabular uneori diferit de cel cult.
- Este necesar de reţinut diferenţa între limba latină cultă – limba operelor juridice, artistice, ştiinţifice – şi limba latină *populară* sau *vulgară* – vorbită în provinciile Imperiului Roman.
- În limba vorbită s-au menţinut cuvinte autohtone, geto-dace, cum sunt: Argeş, Buzău, Cerna, Criş, Dunăre, Jiu, Mureş, Olt, Prut, Siret, Timiş, Tisa, abur, brad, barză, brusture, cătun, mazăre, mânz, moş, ţap, vatră, viezure.

❑ *Secolele III–VI*

- După anul 271, armata şi administraţia romană au părăsit Dacia.

☑ Consecinţe:

- Populaţia daco-romană rămâne fără apărare în faţa valurilor migraţiunilor vandalilor, goţilor, gepizilor, avarilor, hunilor.

Scanned with OKEN Scanner

- Ca să se apere, o parte a populației daco-romane s-a retras în depresiunile munților Carpați, unde s-a ocupat cu agricultura și păstoritul. Aceste locuri au fost numite *țări* (de la lat. terra = pământ): Țara Oltului, Țara Bârsei, Țara Loviștei, Țara Vrancei, Țara Oașului, Țara Maramureșului.

❑ *Secolul al VI-lea*
Slavii pătrund în Dacia, voind să cucerească Imperiul Roman.
☑ Consecințe:
- Slavii s-au stabilit în sudul Dunării, unde formează, pe teritoriul Bulgariei de azi, primul lor stat – statul slavo-bulgar.
- În secolul al IX-lea, traduc din limba greacă principalele cărți bisericești, care ajung și la populația daco-romană din Dacia.
- Cărțile bisericești pătrunse din sudul Dunării în voievodatele românești erau scrise în limba slavonă (vechea slavă bisericească), cu litere chirilice. Alfabetul chirilic pătrunde în cancelariile domnești.

❑ *Secolul al IX-lea*
- Maghiarii au pătruns în Dacia stabilindu-se apoi în Panonia.
- Intră în Transilvania, unde luptă cu populația română organizată în voievodate.
- Maghiarii învingători se stabilesc în Transilvania, alături de români.

➢ DE REȚINUT:
- Migrația popoarelor nu a afectat profund sistemul, limba română în formare, structura fonetică și cea gramaticală, rămânând predominant latine. În sfera lexicului, au intrat cuvinte slave, maghiare și apoi, în secolele care au urmat, datorită unor condiții istorice și culturale, vocabularul limbii române s-a îmbogățit cu împrumuturi din limba greacă, turcă, franceză, italiană, germană, engleză.

DEZVOLTAREA LIMBII ROMÂNE DUPĂ SECOLUL AL XVI-lea

ÎNCEPUTURILE SCRIERII ÎN LIMBA ROMÂNĂ

- Primul document cunoscut, scris în limba română, dar cu litere chirilice, este din anul 1521: *„Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung"*.
- După această dată s-au păstrat scrisori, testamente, acte de vânzare, foi de zestre, însemnări, toate scrise în limba română, dar cu litere chirilice.
- Se traduc din limba slavonă în limba română cărțile religioase. Traducerile sunt scrise de călugări, cu litere chirilice. Sunt cunoscute sub numele de *„Textele Maramureșene"*: *„Psaltirea Hurmuzachi"*; *„Codicele Voronețean"*; *„Psaltirea Voronețeană"*; *„Psaltirea scheiană"*.
- Apar centre tipografice la: Brașov, Sibiu, Târgoviște, Orăștie. Călugărul Coresi tipărește cărți în limba română. Cărțile tipărite aveau caracter religios și istoric. Circulația cărților tipărite crea sentimentul unității poporului și putea reprezenta un model de scriere.

Între secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, datorită condițiilor istorice, intră în limba română cuvinte împrumutate din limba greacă și turcă. Aceste împrumuturi s-au făcut pe cale orală. Cuvinte de origine turcă: *halva, sarma, ciulama, ciubuc.* Cuvinte de origine neogreacă: *a lipsi, a pedepsi, a se plictisi.*

Începând cu secolul al XIX-lea, tinerii care mergeau la studii în țările apusene au cunoscut cultura și civilizația acestor popoare. Cu acest prilej, limba română a început să

Scanned with OKEN Scanner

se îmbogățească cu un mare număr de cuvinte împrumutate pe cale scrisă, sau cultă, din limbile franceză, italiană, germană. Dezvoltarea culturală a României moderne, circulația informației au condus la o nouă îmbogățire a vocabularului cu cuvinte din limbile romanice, din limba engleză şi din limba latină.

Caracterul latin al vocabularului limbii române s-a accentuat în acest fel, prin împrumuturile din limbile romanice.

Limba română evoluează o dată cu evoluția civilizației şi a culturii românilor.

Limba română, rezultat al unei evoluții de peste 1300 de ani, este instrumentul logic, riguros şi sensibil prin care s-au dezvoltat gândirea, simțirea şi capacitatea de exprimare a generațiilor de vorbitori.

LIMBA ROMÂNĂ ÎNTRE LIMBILE ROMANICE

• Într-o clasificare genealogică (după origine) a limbilor, lingviştii au stabilit familia limbilor indo-europene în care se includ următoarele ramuri, denumite tot *familii:* familia limbilor romanice, familia limbilor germanice, familia limbilor celtice, familia limbilor baltice, familia limbilor indiene, familia limbilor iraniene, limbile greacă, albaneză, armeană.

❑ *Familia limbilor romanice*

La baza limbilor romanice stă limba latină, din care s-au dezvoltat limbile: franceză, spaniolă, portugheză, italiană, sardă, reto-romană, catalană, provansală, română, dalmată.

➢ **Limba latină**:

• vorbită în antichitate într-o regiune din jurul Romei, numită Latium;
• s-a extins pe un teritoriu imens, ca limbă oficială a Imperiului Roman şi ca mijloc internațional de înțelegere;
• limba clasică, literară este limba operelor literare, a oratorilor, a operelor ştiințifice;
• limba latină clasică devine o limbă moartă în secolul al VI-lea e.n.;
• în evul mediu era învățată în şcoli, ca limbă a culturii (vezi Dimitrie Cantemir, „Descriptio Moldaviae");
• este limba slujbelor religioase catolice.

După prăbuşirea Imperiului Roman, vorbirea din fiecare provincie – care se dezvolta pe baza latinei populare, sau vulgare – a evoluat diferit, astfel încât au apărut limbile romanice, grupate după apropierea teritorială şi lingvistică în două grupuri:

a) grupul romanic oriental: româna şi dalmata;
b) grupul romanic occidental: portugheza, spaniola, catalana, provansala, franceza, sarda, reto-romana, italiana.

❑ *Prezentarea limbilor romanice*

➢ Limba portugheză

• vorbită în Portugalia şi în Brazilia;
• cel mai vechi document de limbă datează din secolul al XII-lea;
• cel mai vestit monument literar este epopeea LUSIADELE de Comoens.

➢ Limba spaniolă

• vorbită în Spania, în America de Sud şi în sudul Statelor Unite;
• cele mai vechi documente, printre care şi poemul „CIDUL" sunt din secolul al XII-lea.

➢ Limba catalană

• vorbită în Catalonia şi în sudul Franței;
• primele texte datează din secolul al XII-lea.

Scanned with OKEN Scanner

➢ Limba provensală
• vorbită în sudul Franței. În limba veche era rostită poezia trubadurilor;
• textele sunt din secolul al XI-lea.

➢ Limba franceză
• vorbită în Franța, în Belgia, în o parte a Elveției, în o parte a Canadei, în fostele colonii franceze: Algeria, Tunis, Maroc;
• cel mai vechi text a fost „Jurămintele de la Strasbourg", făcute între nepoții lui Carol cel Mare în anul 842;
• este limba uneia dintre cele mai bogate culturi şi literaturi;
• este una dintre limbile de înțelegere internațională, începând cu secolul al XVII-lea.

➢ Limba reto-romană
• vorbită în nordul Italiei, în unele zone din Elveția şi din Tirol;

➢ Limba sardă – vorbită în Sardinia.

➢ Limba italiană
• vorbită în Italia;
• cel mai vechi document de limbă este din anul 960;
• este limba unei bogate literaturi.

➢ Limba dalmată – nu se mai vorbeşte din secolul al XIX-lea.

➢ Limba română
• vorbită în România, în Republica Moldova, în anumite zone din Ucraina şi Bulgaria;
• primul text în limba română a fost din 1521 „Scrisoarea lui Neacşu din Câmpulung";
• prezintă următoarele dialecte:
  • dacoromân, vorbit pe teritoriul vechii Dacii, în nordul Dunării;
  • aromân sau macedoromân; istroromân, meglenoromân, toate vorbite în grupuri care care locuiesc în sudul Dunării.

Comparați următoarele cuvinte şi remarcați asemănările esențiale care demonstrează apartenența la aceeaşi familie de limbi romanice.

LATINA	ROMÂNA	ITALIANĂ	SPANIOLĂ	PORTUGHEZA	FRANCEZA
homo	*om*	*uomo*	*hombre*	*homen*	*homme*
tempus	*timp*	*tempo*	*tiempo*	*tempo*	*temps*
niger	*negru*	*nero*	*negro*	*negro*	*noir*
duo	*doi*	*due*	*dos*	*dois*	*deux*
laudare	*lăudare*	*lodare*	*loar*	*louvrar*	*louer*
scribere	*scrie, scriere*	*scrivere*	*escribir*	*escrever*	*écrire*
bene	*bine*	*bine*	*bien*	*bene*	*bien*

Studierea felului în care a apărut şi s-a dezvoltat o limbă se realizează prin metoda istorico-comparativă.

Scanned with OKEN Scanner

CUM S-A FORMAT LIMBA ROMÂNĂ DIN LIMBA LATINĂ

„Limba română este limba latină vorbită în mod neîntrerupt în partea orientală a Imperiului Roman, cuprinzând provinciile dunărene romanizate (Dacia, Panonia de Sud, Dardania, Moesia superioară şi inferioară), din momentul pătrunderii limbii latine în aceste provincii şi până în zilele noastre".

(Alexandru Rosetti – *Istoria limbii române)*

- Limba română s-a dezvoltat din limba latină populară (sau vulgară) vorbită pe teritoriul vechii Dacii.

❑ *Caracteristicile latinei vulgare:*
- păstrează caracterul esenţial latinesc în fonetică, în structura gramaticală şi în lexic;
- o pronunţare mai puţin îngrijită;
- cuvinte adesea diferite de cele din vocabularul cult;
- fraze mai simple.

Lucrarea *„Appendix Probi"* cuprinde o listă de greşeli de limbă din secolul al III-lea e.n. Greşelile – aparţinând seriei populare – sunt prezentate în raport cu aspectele corecte ale latinei culte:

☑ Exemplu:

seria populară	*seria cultă*
mamma (mamă)	mater
tatta (tată)	pater
barbatus (soţ)	vir sau uxor
fetus (făt, copil)	puer

❑ Aspecte ale trecerii de la limba latină la limba română în următoarele niveluri ale limbii: *fonetică, morfologie, sintaxă, vocabular.*

☑ *La nivelul fonetic* transformarea s-a făcut după următoarele reguli cu caracter general:
- consoanele finale: *s, t, m, n,* dispar:
  - ➢ lat. ursus > ursu > urs; lat. caput > capu > cap; lat. lignum > lemnu >lemn;
- consoana *l* aflată între două vocale devine *r*:
  - ➢ lat. gula > gură; lat. solem > soare;
- grupurile de consoane:
  - *gn* devine *mn*
    - ➢ lat. lignum > lemn
  - *ct* devine *pt*
    - ➢ lat. lactem >lapte
  - cs devine ps
    - ➢ lat. cocsa > coapsă
- consoana b între două vocale, dispare:
  - ➢ lat. sebum > seu; lat. tibi > ţie; lat. caballus > calu > cal
- vocala ó devine *oa*:
  - ➢ lat. solem > soare; lat. mola > moară
- vocala *a* urmată de *m* devine â:
  - ➢ lat. manus > mână; lat. lanus > lână

697.369

BIBLIOTECA JUDEŢEANĂ "GH. ASACHI" IAŞI

Scanned with OKEN Scanner

☑ *Reguli accidentale:* consoana *n* aflată între două vocale devine *r*.
➢ lat. bene > bire
Fenomenul se numeşte rotacism şi este specific graiului maramureşean.

➢ *REȚINEȚI!* Procesul de formare a limbii române din limba latină se consideră încheiat în secolul al VII-lea, astfel încât migrația popoarelor nu a influențat limba română în structura ei fonetică. De exemplu, legea transformării consoanei *l* intervocalic în *r* – lat. filum > fir nu acționează şi asupra cuvintelor slave: *silă, milă.*

☑ *La nivelul morfologic,* clasele morfologice (părțile de vorbire) sunt moştenite din limba latină.

• *Substantivul*:
– în limba latină avea cinci declinări, în limba română se păstrează trei declinări;
– în limba latină erau şase cazuri, în limba română dispare cazul ablativ.
➢ lat. canis > câine; lat. caput > cap.

• *Articolul* îşi are originea în limba latină.

• *Adjectivul* are gen, număr, caz şi grade de comparație. În limba latină, gradele de comparație erau exprimate sintetic, în limba română gradele de comparație se exprimă analitic: *cel mai bun, foarte bun.*

• *Numeralul* este de origine latină:
➢ lat unus > unu, lat. duos > doi; lat. tres > trei...

• *Verbul.* Conjugările verbului din limba latină s-au păstrat şi în limba română:
conj. I: lat. cantare > a cânta, cântare;
lat. laudare > a lăuda, lăudare.
conj. a II-a: lat bibere > a bea, bere;
lat. habere > a avea, avere;
lat. videre > a vedea, vedere.
conj. a III-a: lat. consuere > a coase, coasere;
lat. occidere > a ucide, ucidere.
conj. a IV-a: lat. audire > a auzi, auzire;
lat. exire > a ieşi, ieşire.

• *Pronumele* sunt de origine latină.
➢ lat. ego > eu.

• *Adverbele, prepozițiile* sunt de origine latină..
➢ lat. ad hicce > aici.

☑ *La nivelul sintactic* în limba latină predomină raportul de subordonare, pe când în limba română se preferă coordonarea. Se modifică topica predicatului, care în limba latină se află spre sfârşitul propoziției.

☑ *Nivelul lexical* evidențiază prin componența vocabularului fundamental (sau fondul principal lexical) latinitatea limbii române.

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Sunt de origine latină:*

• Denumirile părților corpului omenesc:
  ➢ cap < lat. caput;
  gură < lat. gula;
  mână < lat. manus;
  piept < lat. pectus;
  păr < lat. pilus;

• Denumirile ființelor umane:
  ➢ bărbat < lat. barbatus;
  femeie < lat. familia;
  fiu < lat. filius;
  frate < lat. frater;
  soră < lat. soror;
  om < lat. homo.

• Denumirile noțiunilor legate de universul material al omului:
  ➢ casă < lat. casa;
  masă < lat. mensa;
  pâine < lat. panis;
  apă < lat. aqua.

• Denumirile celor mai importante noțiuni legate de om și de acțiunile lui:
  ➢ a fi < lat. sum, esse, fui;
  a face < lat. facere;
  a bea < lat. bibere;
  a mânca < lat. manducare;
  a merge < lat. mergere;
  bun < lat. bonus.

• Denumirile elementelor cosmice:
  ➢ cer < lat. coellum;
  stea < lat. stella;
  soare < lat. solem;
  pământ < lat. pavimentum.

☑ *De reținut!* Începând cu perioada modernă, înnoirea vocabularului a avut drept cele mai importante surse limbile romanice și limba latină.

LECTURĂ

Sămânța din care a răsărit acest popor e nobilă și poporul nu va pieri decât atunci când românii vor uita noblețea seminției lor.

(Mihai Eminescu – *Opera politică I)*

Că „divul" Traian ne-a adus tocmai în Dacia și ne-a lăsat într-o provincie așa de expusă, încât Aurelian și cu lumea oficială au și părăsit-o după oarecare timp, n-a fost mare noroc. Dar, că din nămolul migrațiunii atâtor popoare care ne-au bântuit de atunci încoace s-a diferențiat și s-a închegat neamul românesc din greaua clipă pentru existență, acesta este primul moment de fericire din istoria noastră. Că situația geografică ne-a condamnat să stăm în drumul Islamului când acesta a voit să treacă Dunărea spre cucerirea Apusului, n-a fost tocmai noroc. Dar că voievozii noștri în luptele lor cu turcii au știut să ne păstreze religia creștină și să ne țină astfel în legătură cu popoarele de progres ale Europei e o nouă fericire în dezvoltarea noastră.

(Titu Maiorescu – *Critice)*

Scanned with OKEN Scanner

Că limba în structura şi lexicul ei fundamental este latină pare un fapt izbitor. Înrâurirea slavă, cam masivă, rătăceşte totuşi pe străinul de grai neolatin nepregătit filologiceşte. Din punct de vedere estetic, varietatea şi specificitatea, infiltrațiilor dau limbii române miresmele ei proprii şi se pot, până la un punct, prevedea efectele literare ale frazei prin simpla analiză a lexicului sub raportul originii. Astfel, tot ce priveşte situarea omului pe pământ şi sub astre, ca ființă liberă, civilă, cu instituții şi viață economică elementară, categoriile existenței în sfârşit, intră în zona latină.

Românul *crede* în *Dumnezeu*, în *îngeri*, în *zâne* şi a fost *botezat* de *preot* la *biserică*, unde *dumineca*, mai ales *bătrân*, îşi *face cruce* şi se *roagă*. El nu e *păgân*, căci *vede* deasupra lui, *pe cer*, *soarele*, *luna* şi *stelele* şi nici *sălbatic*. E *domn*, *om vechi de cetate* şi *țăran*, având o *țară*; o *lege*, ascultând de un *împărat*. Având *pământ*, *lucrează*, *face arătură*, *semănătură*, *mânuieşte sapa*, *secera*, *împinge boii*. *Seamănă*, *seceră*, *trifoi*, *cânepă*. La *pădure*, la *munte*, la *şes*, *încalecă* pe *cal*, sau *se duce pedestru* ori *cu carul*. *Toamna*, pe *ploaie*, *vânt*, *ceață*, *fulger*, *iarna* pe *ger* de *crapă pietrele* stă la *adăpost*. Are *casă* cu *scoarțe* pe *pereți*, cu *uşă*, o *curte*, un *staul*, un *câine*, *vacă* cu *lapte*, *scroafă*, *oi*, *găini*. De la *fântână* aduce *apă* cu *ulciorul*, ori cu *găleata*. De-i e *foame*, stă la *masă*, pe *scaun* şi *prânzeşte* ori *cinează*, *mâncând pâine*, *ceapă* cu *sare*, *caş*, *carne fiartă* în *oală* sau *friptă* pe *tăciuni*. Se *slujeşte* de *lingură*, *mestecă* şi *înghite îmbucătura încet*. *Toamna* pune *curechi* în *bute* ale cărei *doage* le *astupă* cu *papură*, iar mai *târziu taie* şi *afumă porcul*. *Seara* îşi *aşterne*, *se culcă*, se *acoperă* şi *doarme*. *Umblă desculț* sau *încălțat*, *se purecă*, *se scarpină*, *se scaldă*, *se îmbăiază*, *se tunde*, *pune cămaşă*, *se îmbracă*. Are *simțire*, *cuget* şi-i place când *păsările cântă* în *arbori*, când *înfloresc* şi *înverzesc pomii*, *merii*, *cireşii*. Dacă e *înăcrit*, *amărât*, *zice* din *frunză* şi din *ceteră*. În *tinerețe*, merge în *pețit* şi-şi *alege muiere*, făcând *nuntă*. Are *socru*, *soacră*, *părinți*, *frate*, *soră*, *nepoți*, *feciori*, *cumnați*, *fini*. *Mortul* se pune în *mormânt* şi *femeile* îl *bocesc*. *Corpul* are *oase*, *sânge*, *cap*, *frunte*, *tâmple*, *ochi*, *urechi*, *mațe*, *buric*, *pulpe*, *genunchi* şi insul e *gras*, *vârtos*, *păros*, *pântecos*, *subțire*, *întreg*, după cum e cazul. *Bărbatul* se face *luntre* şi *punte* toate *zilele săptămânii* (*luni*, *marți* etc.), *aleargă*, *înşeauă* şi *închingă calul*, *încarcă carul*, *bate fierul*, *arama*, e *păcurar*, *vinde*, *cumpără*, *împrumută*. *Femeia coase*, având *ac*, *ață*, *foarfece*, *scarmănă lână*, *toarce*, *mulge*, *scutură*, *şterge*, *merge* prin *vecini*.

Aceste fraze, prin vechimea lexicului au o demnitate abstractă.

(George Călinescu – *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*)

Optsprezece veacuri sunt de când viața latină a fost sădită pe acest pământ, unde suntem noi, în ciuda zguduirilor prin care a trecut; această viață înaintează mereu sporind şi întărindu-se. (...)

De când este suflet de român pe fața pământului, românul a fost mândru de a fi român şi chiar atunci când lumea îl privea cu dispreț, el îşi cânta doina şi în conştiința puterilor pe care le purta, în sine, privea mândru împrejurul său.

(Mihai Eminescu – *Opera politică I*)

Scanned with OKEN Scanner

VOCABULAR – SEMANTICĂ

Sinteze în fişe recapitulative

1. STRUCTURA VOCABULARULUI

VOCABULAR: Totalitatea cuvintelor care au existat şi există într-o limbă.

A. STRUCTURA VOCABULARULUI după ORIGINEA CUVINTELOR:

a) FONDUL ORIGINAR, MOŞTENIT cuprinde:

- cuvinte autohtone, preromane, de origine dacă:
  abur, brad, buză, vatră, mânz, pârâu, Argeş, Prut, Criş... (circa 150 de cuvinte).
- cuvinte de origine latină care au constituit natura limbii române.
  Sunt cuvinte cu mare circulaţie, frecvenţă, putere de derivare şi valoare polisemantică:
  cer, soare, stea, pământ, apă, munte, câmp, casă, om, bărbat, femeie, pâine, carne, bun, rău, a fi, viaţă, moarte.

b) ÎMPRUMUTURI DIN ALTE LIMBI:

- Împrumuturi directe, sau orale, din limbile:
  a) slavă: *iubire, muncă, cinste;*
  b) maghiară: *belşug, neam, viclean;*
  c) turcă: *saltea, pilaf, baclava;*
  d) greacă: *a se plictisi, igrasie.*
- Împrumuturi indirecte sau de cultură, livreşti, din limbile:
  a) franceză: *antreu, influenţă, veioză;*
  b) italiană: *operă, canţonetă, solfegiu;*
  c) germană: *haltă, foraibăr;*
  d) engleză: *fotbal, volei.*

B. STRUCTURA VOCABULARULUI după frecvenţa şi circulaţia cuvintelor:

a) VOCABULAR FUNDAMENTAL (sau de BAZĂ)

Caracteristici:

- Cuprinde cuvinte absolut necesare comunicării, cuvinte care denumesc noţiuni fundamentale: 1400 – 1500 de cuvinte.
- Aceste cuvinte sunt în majoritate de origine latină, au vechime şi stabilitate mare în limbă.
- Sunt cunoscute şi folosite de toţi vorbitorii; au circulaţie şi frecvenţă mare în vorbire.

Scanned with OKEN Scanner

Au mare capacitate de derivare şi valori polisemantice.

➢ Exemple: • nume de obiecte: *masă, casă, scaun, pat.*
• nume de rudenie: *mamă, tată, frate, fiu, nepot.*
• nume de fiinţe: *cal, bou, găină.*
• nume de alimente şi de băuturi : *pâine, carne, lapte, apă, vin.*
• acţiuni: *a fi, a trăi, a muri, a munci, a cânta.*
• nume de însuşiri: *înalt, mic, mare, frumos, roşu.*
• numele părţilor corpului omenesc, numele anotimpurilor, zilelor săptămânii, fenomenelor meteorologice; pronumele, numeralele, prepoziţiile, conjuncţiile, adverbele.

b) MASA VOCABULARULUI – cuprinde restul cuvintelor care nu intră în vocabularul fundamental. Reprezintă 90% din cuvintele limbii române. Cuprinde următoarele sectoare:

• ARHAISME – cuvinte învechite, ieşite din uz:
fonetice = forme vechi ale unor cuvinte de uz actual: *a îmbla (umbla), rumpe (rupe);*
morfologice = forme vechi de plural în **-e** şi **-uri:** *inime, aripe, palaturi, ruinuri;*
lexicale = sunt cele mai numeroase: *agă, arnăut, hrisov, stolnic;*
semantice (sau arhaisme de sens): *limbă (popor), carte (scrisoare), a certa (a pedepsi), moşie (patrie);*
Valoare stilistică: au calitatea de a sugera culoarea de epocă.

• REGIONALISME – cuvinte specifice vorbirii unei anumite regiuni:
fonetice = pronunţări specifice unei zone: *gios – jos* (în Moldova), *şinşi* – cinci (în Moldova), *frunce* – frunte (Banat);
lexicale = *curechi* – varză, *păpuşoi – cucuruz* – porumb;
gramaticale = *perfectul simplu* al verbului în zona Oltenia: *fusei, văzui; perfectul compus* format cu **o** în locul auxiliarului **a** la persoana a III-a sg. şi pl.: **o** fost, **o** văzut (în Moldova).
Valoare stilistică: au rolul de a sugera culoarea locală sau de a caracteriza personajul.

• NEOLOGISME – cuvinte noi obţinute prin împrumuturi sau creaţii interne: *computer, tranzistor, a denigra, valid, nociv, nomenclatură.*

• TERMENI TEHNICO-ŞTIINŢIFICI – cuvinte de specialitate, proprii sectoarelor ştiinţei şi tehnicii; terminologie specializată pentru medicină, chimie, matematică, lingvistică: *electrocardiogramă, biounde, hidroliză, polinom, ipotenuză, interjecţie.*

• ARGOU – un limbaj „secret", folosit de grupuri restrânse de vorbitori, cu scopul de a nu fi înţeleşi de alţii (argoul vagabonzilor, al deţinuţilor, al militarilor, al studenţilor). Este efemer şi are expresivitate mare. Trebuie evitată folosirea argoului, fiindcă trădează incultura şi lipsa de educaţie a limbajului.
➢ Exemple: *moacă, a se uşchi, a gini, lovele.*
Valoare stilistică: este folosit în opere literare cu rolul de a caracteriza personajul, sau de a sugera o atmosferă. (Vezi „Groapa" Eugen Barbu)

Scanned with OKEN Scanner

• JARGON – cuvinte şi expresii străine folosite de vorbitori în locul celor româneşti, cu scopul de a-l impresiona pe interlocutor.

Jargonul a cunoscut „mode":

a) *jargon grecizant* în secolul al XVIII-lea (în I.L. Caragiale „Kir Ianulea")

b) *jargon franţuzesc, englezesc*

➢ Exemple: *mon cher, darling.*

Valoare stilistică: este folosit în opere literare pentru a sugera o epocă sau pentru a caracteriza un personaj. (Vezi „Franţuzitele" de Costache Faccá).

• EXPRESII IDIOMATICE – îmbinări fixe de cuvinte cu sens unitar

➢ Exemple: *a bate câmpii, a-şi da arama pe faţă, a se da pe brazdă, a da bir cu fugiţii.*

Valoare stilistică: au mare expresivitate.

2. STRUCTURA SEMANTICĂ A VOCABULARULUI

Structura vocabularului după sensul cuvintelor

După sensul lor, cuvintele se clasifică astfel:

1. **CUVINTE MONOSEMANTICE**: exprimă doar un sens, indiferent de contextul în care se află: *carbon, calorifer, clorofilă, claviculă.*

2. **CUVINTE POLISEMANTICE**: evidenţiază mai multe sensuri, dacă sunt situate în contexte diferite. Cuvântul vecin este cel care îi determină sensul.

➢ Exemplu: verbul *a face* – sens general: *a realiza.*

Valori polisemantice:

Context situativ	Sens
a face o casă	a zidi
a face o poezie, un cântec	a compune
a face un copil	a naşte
a face o fotografie	a fotografia
a face mâncare	a găti
a face o problemă	a rezolva
a face un tablou	a picta
a face părul	a coafa
a face un jerseu	a tricota
a face medicină	a studia

3. **OMONIME** – cuvinte *omofone* (se rostesc la fel) şi *omografe* (se scriu la fel), dar cu sens diferit.

a) OMONIME LEXICALE: au aceeaşi clasă morfologică, dar sens diferit.

broască = substantiv comun, feminin: batracian;

broască = substantiv comun, feminin: mecanism de închidere.

Scanned with OKEN Scanner

b) OMONIME LEXICO-GRAMATICALE: au clasă morfologică diferită şi sens diferit.
sare = substantiv; clorură de sodiu;
sare = verb conj a IV-a; saltă.

c) OMONIME GRAMATICALE: au acelaşi sens, aceeaşi clasă morfologică, dar forme flexionare diferite.
cântă = verb, indicativ, prezent, pers. a III-a, sg. (el)
cântă = verb, indicativ, prezent, pers. a III-a, plural. (ei)
cântă! = verb, imperativ, pers. a II-a, sg. (tu)

Valoare stilistică: creează ambiguitatea sensului, ceea ce generează umorul.
„Costică se plânge lui Mitică la birt că suferă de insomnie şi nu ştie ce doftorie să mai ia ca să poată dormi.
Mitică îi recomandă:
– Ia o plachie de somn!"
(I. L. Caragiale – *Momente şi schiţe*)

4. **ANTONIME** – cuvinte cu sens contrar.
ANTONIME cu radical diferit:
alb – negru, mare – mic.
ANTONIME PREFIXALE (sau cu acelaşi radical):
clar – neclar; logic – ilogic; posibil – imposibil; închide – deschide.
Valoare stilistică: creează antiteza.
(Vezi *„Înger şi demon"* – Mihai Eminescu).

5. **SINONIME** – cuvinte cu formă diferită, dar cu înţeles identic sau asemănător.
SINONIME TOTALE (înţeles identic):
zăpadă – nea – omăt; est – răsărit; cupru – aramă.
SINONIME PARŢIALE (înţeles asemănător):
căldură, caniculă, zăduf, arşiţă.
Valoare stilistică: contribuie la diferenţierea stilistică, la nuanţarea ideii.

6. **PARONIME** – cuvinte cu formă asemănătoare (dar nu identică) şi cu sensuri diferite. Sensurile paronimelor din sectorul neologic pot fi confundate de către vorbitori.
eminent – iminent
• *eminent* = adjectiv, sau adverb: „superior sub raport intelectual";
Este un elev eminent.
• *iminent* = adjectiv „pe cale de a se produce".
Furtuna era iminentă.

MODALITĂŢI DE SCHIMBARE A SENSULUI CUVINTELOR

A. SENSUL CUVÂNTULUI

SENSUL PRINCIPAL – este sensul general, dominant în conştiinţa vorbitorilor.
➢ Exemplu: *gură*: organ anatomic, cavitate delimitată de buze; organ al vorbirii şi al alimentării. Ea are *gura* mică.

Scanned with OKEN Scanner

SENS SECUNDAR – este o variantă a sensului principal, bazată pe un element de asemănare: (formă, sunet, culoare).

➢ Exemplu: *gură*: *gura* sticlei, *gura* beciului, *gura* sobei, *gura* cămăşii, *gura* podului, *gura* fluviului.

B. MODALITĂŢI DE SCHIMBARE A SENSULUI:

1. EXTINDEREA SENSULUI
   ➢ Exemplu: Cuvântul francez *bureau* şi-a extins sensul astfel:
   a) Stofă care acoperea o mobilă pentru scris;
   b) Mobilă pentru scris;
   c) Camera în care se afla mobila pentru scris;
   d) Colectiv de funcţionari care lucrează în acelaşi spaţiu;
   e) Organism administrativ sau politic.

2. RESTRÂNGEREA SENSULUI
   ➢ Exemplu: substantivul *dihanie* în secolul al XVI-lea însemna *totalitatea fiinţelor vii.* Sens actual: *animal sălbatic.*

3. DEGRADAREA SENSULUI
   ➢ Exemplu: substantivul *mitocan*
   a) Sens vechi – *locuitor al unui mitoc* (sat pe lângă o mănăstire);
   b) Sens actual: *necioplit, grosolan.*

4. ÎNNOBILAREA SENSULUI
   ➢ Exemplu: substantivul *războinic*
   a) Sens vechi: ucigaş, tâlhar.
   b) Sens actual: luptător, viteaz.

5. DE LA CONCRET LA ABSTRACT
   ➢ Exemplu: verbul *a cântări*
   a) Sens concret: a măsura o greutate cu un cântar.
   b) Sens abstract: a chibzui, a judeca.

6. DE LA ABSTRACT LA CONCRET
   ➢ Exemplu: verbul *a ierta*
   a) Sens concret: a elibera pe cineva.
   b) Sens abstract: acţiune de a ierta, de a absolvi de un păcat.

7. ÎMBOGĂŢIREA SENSULUI – care se realizează prin transfer de la **sensul propriu** (comun), la **sensul figurat,** obţinut printr-o comparaţie prealabilă. **Sensul figurat** al cuvintelor realizează: metafora, personificarea, metonimia, sinecdoca.
   ➢ Exemplu: Substantivul *plete*
   a) sens propriu – Fata avea *plete* blonde.
   b) sens figurat – *Pletele* salciei se despleteau deasupra lacului.

Scanned with OKEN Scanner

3. MIJLOACE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI

A. MIJLOACE INTERNE

I. DERIVAREA – procedeul prin care se formează cuvinte noi cu ajutorul sufixelor lexicale şi al prefixelor.

a) DERIVAREA CU SUFIXE: la o rădăcină se adaugă un sufix lexical şi se obține un cuvânt nou.
Clasificarea sufixelor:

1. CLASIFICARE SEMANTICĂ (după înțelesul cuvintelor derivate):
   - *sufixe diminutivale* – formează diminutive: substantive, adjective, care sugerează micşorarea obiectului sau a însuşirii:
     -aş (copil**aş**);
     -el, -ea; -ică (băiet**el**, rămur**ea**, rămur**ică**);
     -ioară; -şoară (aripi**oară**, feți**şoară**);
     -uş, -eluşă (purcel**uş**, viț**eluşă**);
     -uț, -uță (păt**uț**, căs**uță**);
     -uleț (coş**uleț**).
   - *sufixe augmentative* – formează substantive şi adjective care sugerează mărirea obiectelor, însuşirilor:
     -an (băiet**an**);
     -andru (băiet**andru**);
     -oi (căs**oi**, cărț**oi**).
   - *sufixe pentru denumirea agentului* – cel care efectuează o lucrare:
     -ar (mor**ar**, pietr**ar**);
     -aş (căruț**aş**, poş**taş**),
     -easă (croitor**easă**);
     -ist (tractor**ist**);
     -giu (geam**giu**).
   - *sufixe pentru denumiri abstracte:*
     -ătate (bun**ătate**);
     -eală (plictis**eală**),
     -ie (omen**ie**),
     -anță; ință (cutez**anță**, năzu**ință**);
     -ime (iste**țime**); **-ism** (olten**ism**).
   - *sufixe colective*:
     -ime (tiner**ime**, mul**țime**);
     -et (tiner**et**, păsăr**et**, brăd**et**);
     -iş (pietr**iş**, frunz**iş**);
     -işte (porumb**işte**, in**işte**);
     -ărie (fumăr**ie**)

2. CLASIFICARE MORFOLOGICĂ – după rezultatul ataşării sufixului la rădăcină, sufixele sunt:

- *sufixe substantivale* – formează substantive:
  - **-ar** (flo**rar**);
  - **-easă** (flor**ăreasă**);
  - **-ime** (tiner**ime**);
  - **-ist** (tractor**ist**);
  - **-giu** (macara**giu**);
  - **-or** (direc**tor**);
  - **-er** (matri**ţer**).
- *sufixe adjectivale* – formează adjective:
  - **-esc** (tiner**esc**);
  - **-iu** (argin**tiu**);
  - **-os** (prăf**os**, pietr**os**);
  - **-bil** (lizi**bil**, verifica**bil**);
  - **-ean** (olt**ean**).
- *sufixe verbale* – formează verbe:
  - **-iza** (romani**za**, electri**za**);
  - **-ifica** (electri**fica**, veri**fica**);
  - **-ui** (năz**ui**, străd**ui**);
  - **-ona** (concluzi**ona**, perfecţi**ona**);
  - **-a** (brăz**da**).
- *sufixe adverbiale* – formează adverbe:
  - **-eşte** (tinere**şte**, copilăre**şte**);
  - **-iş, -îş** (târ**âş**, piept**iş**);
  - **-mente** (real**mente**).

b) DERIVAREA CU PREFIXE: înaintea unei rădăcini se ataşează un prefix pentru a se forma un cuvânt nou.

Clasificarea prefixelor:

- PREFIXE vechi:
  - **des-** (**des**coase, **des**face);
  - **stră-** (**stră**vechi, **stră**nepot);
  - **ne-** (**ne**bun, **ne**copt)
- PREFIXE noi:
  - **ante-** (înainte: **ante**vorbitor, **ante**braţ);
  - **anti-** (împotriva: **anti**statal, **anti**războinic);
  - **con-, com-, co -** (împreună: **con**vorbi, **com**esean, **co**exista);
  - **contra-** (împotriva: **contra**timp);
  - **extra-** (exterior: **extra**şcolar);
  - **hiper-** (excesiv de: **hiper**aciditate);
  - **inter-** (între: **inter**belic, **inter**statal);
  - **intra-** (înăuntru: **intra**venos);
  - **post-** (după: **post**universitar);
  - **pre-** (înainte: **pre**faţă, **pre**şcolar);
  - **supra-** (deasupra: **supra**omenesc);
  - **ultra-** (dincolo de: **ultra**scurt, **ultra**sunet).

Scanned with OKEN Scanner

II. COMPUNEREA CUVINTELOR. Este un procedeu de îmbogățire a vocabularului care constă în unirea a două sau mai multe cuvinte pentru a obține un cuvânt nou.

Procedee de compunere:

- ***Compunere prin contopire***: (se scriu într-un cuvânt) *bunăvoință, departe, binevoitor*;
- ***Compunere prin alăturare***: (se scriu cu cratimă sau în cuvinte separate): *câine-lup; floarea-soarelui; Munții Sebeșului*;
- **Compunere prin abreviere:**
  - alăturarea literelor inițiale ale cuvintelor: *C.F.R.*
  - alăturarea unor silabe din cuvintele care intră în compunere: *TAROM.*

III. SCHIMBAREA VALORII GRAMATICALE (MORFOLOGICE). Este un procedeu care constă în trecerea unui cuvânt de la o parte de vorbire la alta.

A	*devine*	B
CLASA MORFOLOGICĂ	→	CLASA MORFOLOGICĂ
1. ORICE PARTE DE VORBIRE: – adjectivul: *verde* – numeralul: *doi* – pronumele: *eu* – verbul la participiu: *citit* – interjecție: *of* – adverb: *bine*		1. SUBSTANTIV dacă primește articol: – hotărât: *-l, le, a* – nehotărât: *un, o* *Verdele* câmpiei. *Doiul* de la matematică. *Eul* meu se opune acestui fapt. *Cititul* este necesar și plăcut. *Oful* lui era să învețe. *Binele* făcut nu-l uit.
2. ADJECTIVUL – regent substantiv El este un copil *frumos*. Am un bunic *blând*.		2. ADVERB DE MOD – regent verb El se poartă *frumos*. Îmi vorbește *blând*.
3. PRONUMELE (în afara pronumelui personal, de politețe, reflexiv) – pronume demonstrativ *Acesta* scrie. – pronume posesiv *Al meu* scrie. – pronume nehotărât *Fiecare* scrie. – pronume de întărire *Însămi* am făcut asta. – pronume negativ Nu a venit *nici unul*. – pronume interogativ-relativ *Care* scrie? Eu știu */ care* scrie */*.		3. ADJECTIVE PRONOMINALE dacă au regent un substantiv sau pronume cu care se acordă în gen, număr și caz. – adjectiv pronominal demonstrativ: Copilul *acesta* scrie. – adjectiv pronominal posesiv Stiloul *meu* scrie. – adjectiv pronominal nehotărât *Fiecare* copil scrie. – adjectiv pronominal de întărire Eu *însămi* am făcut asta. – adjectiv pronominal negativ Nu a venit *nici un* băiat. – adjectiv pronominal interogativ-relativ *Care* copil scrie? Eu știu */ care* copil scrie */*.
4. NUMERALUL cardinal și ordinal: *Doi* se plimbă. *Al treilea* îl așteaptă.		4. ADJECTIV – dacă are regent un substantiv cu care se acordă *Doi* tineri se plimbă. *Al treilea* coleg îl așteaptă.
5. ADVERBELE ȘI LOCUȚIUNILE ADVERBIALE DE LOC Privesc *înainte*. Privesc *împrejur*. Privesc *în sus*.		5. PREPOZIȚII ȘI LOCUȚIUNI PREPOZIȚIONALE care se construiesc cu cazul genitiv (dacă se articulează) Privesc *înaintea* casei. Privesc *împrejurul* casei. Privesc *în susul* muntelui.

Scanned with OKEN Scanner

6. VERBUL LA PARTICIPIU *copt* *scris* *tăiat*	6. ADJECTIV – dacă are regent un substantiv cu care se acordă măr *copt* mesaj *scris* lemn *tăiat*
7. VERBUL LA PARTICIPIU *şoptit, răguşit*	7. ADVERB de mod dacă are regent verb Vorbeşte *şoptit, răguşit*.
8. VERBUL LA PARTICIPIU *rănit*	8. SUBSTANTIV – dacă se articulează *Un rănit* a fost dus la urgenţă. *Rănitul* s-a vindecat.
9. VERBUL LA GERUNZIU ceaşcă *aburind* coşuri *fumegând*	9. ADJECTIV (gerunziu acordat) dacă va avea formă de feminin sau de plural ceaşcă *aburindă* coşuri *fumegânde*
10. CUVINTELE: *scai, buştean, furcă, ochi, turtă, covrig, fum, glonţ, lulea, puşcă, cobză*	
SUNT SUBSTANTIVE când denumesc obiectul. Tai *un buştean*. Torc *cu furca*. Coc o *turtă, un covrig*.	SUNT ADVERBE de mod când exprimă sensul superlativ al acţiunii sau al însuşirii. Se ţin *scai*. Doarme *buştean*. Se ceartă *furcă*. Plin *ochi*. Beat *turtă*. A plecat *glonţ*. Îndrăgostit *lulea*. Gol *puşcă*. Legat *cobză*. Doarme *covrig*.
11. CUVINTELE care denumesc: – anotimpuri: *primăvara, vara, toamna, iarna;* – părţile zilei: *dimineaţa, ziua, seara, noaptea;* – zilele săptămânii: *lunea, marţea…* Atenţie! cuvinte terminate în **a** (sau în **le** – în articol)	
SUNT SUBSTANTIVE dacă: – au funcţia de subiect, sau – dacă au un atribut. *Primăvara* a sosit. Voi veni *primăvara* viitoare.	SUNT ADVERBE DE TIMP dacă: – au funcţia de complement circumstanţial de timp şi – dacă nu au atribut Eu citesc *seara*.

B. MIJLOACELE EXTERNE DE ÎNBOGĂŢIRE A VOCABULARULUI

ÎMPRUMUTURI

- DIRECTE sau orale (slavă, turcă, greacă);
- INDIRECTE sau livreşti (franceză, italiană, germană, engleză).

Scanned with OKEN Scanner

ALGORITM DE ANALIZĂ LEXICO-SEMANTICĂ A UNUI TEXT

1. **Încadrarea textului** în opera din care face parte; specificarea autorului.

2. **Precizarea variantei stilistice şi a caracteristicilor esenţiale**: stil oficial-administrativ, tehnico-ştiinţific, publicistic, literar-artistic.

3. **Încadrarea cuvintelor** în sectoarele de vocabular de care aparţin:
   a) vocabular fundamental;
   b) masa vocabularului: arhaisme, neologisme, regionalisme, termeni tehnico-ştiinţifici, elemente de argou şi de jargon, expresii populare.

4. **Structura cuvintelor**: simple, derivate (cu sufixe, cu prefixe), compuse, rezultate prin schimbarea valorii morfologice.

5. **Categorii semantice**: omonime, antonime, paronime, sinonime.

6. **Sensul cuvintelor**: cuvinte monosemantice – polisemantice; sens principal – sens secundar; sens propriu – sens figurat.

7. **Aspecte expresive** ale elementelor lexicale şi semantice.

8. **Concluzii**: natura stilului implică anumite caracteristici lexicale şi semantice.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII

RECITIȚI SINTEZELE TEORETICE referitoare la VOCABULAR.
REZOLVAȚI sarcinile de lucru formulate în exercițiile următoare, folosind informațiile prezentate anterior.

Pentru următoarele texte, rezolvați, în ordine, cerințele date (de la numărul 1 la numărul 11):

a) *„A fost odată ca-n poveşti,*
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărăteşti,
O prea frumoasă fată."
(Mihai Eminescu – *Poezii)*

b) *„Patria este țărâna pe care o calc,*
.....
Patria e cerul cu soare, e cerul cu nori,
E cerul cu lună, şi e cerul cu stele,
Patria – sunt oamenii aceştia,
Frații mei, surorile mele,
Țărâna străbunilor mei.
Patria mea e poporul acesta...."
(Zaharia Stancu – *Poeme cu lună*)

c) *„Mi-e inima de lacrimi plină*
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei şi-o să mă-ngrop şi eu!
O mare e, dar mare lină –
Natură, în mormântul meu
E totul cald, că e lumină!"
(George Coşbuc – *Poezii*)

1. Selectați cuvintele care fac parte din vocabularul fundamental. Motivați alegerea.

2. Folosind cunoştințele de limbă latină, alegeți din textele anterioare cuvintele de origine latină.

3. Grupați cuvintele din vocabularul fundamental pe clase morfologice: *substantive, verbe, pronume...*

4. Numiți antonimele cuvintelor: *plin, cald, lumină.*

5. Numiți sinonimele cuvintelor: *patrie, străbun, inimă.*

6. Explicați sensul cuvintelor omonime „*mare*" după modelul următor:

Scanned with OKEN Scanner

a) *mare* = clasă morfologică – adjectiv, sens...; context...
b) *mare* = clasă morfologică – substantiv sens:...; context...

7. Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor: *cald, lumină, inimă, lacrimă.*

8. Exprimați în contexte adecvate sensurile proprii şi figurate ale cuvintelor: *lumină, inimă, lacrimă.*

Model:

a) sens propriu: Pe obrazul copilului se prelingea *o lacrimă.*
b) sens figurat: *Lacrimile* ploii alunecau pe geam.

9. Găsiți expresii şi locuțiuni în structura cărora să intre substantivul *inimă.*

10. Precizați sensurile verbului predicativ *a fi* din următoarele contexte:

- În grădină *sunt* meri, peri şi pruni.
- Ceea ce ți-am povestit *era* prin anul 1974.
- Eu *sunt* din Craiova, iar el *era* din Cluj.
- Mâine *vor fi* cinci ani de când te-am întâlnit.
- Cât *este* kilogramul de mere?
- În ora de limbă română *a fost* o situație mai puțin obişnuită.
- Pe unde *ai fost* până la ora asta?
- Până la Bucureşti *am fost* cu trenul, apoi am luat avionul până la Viena.
- El *este* în tratament de câteva zile.
- Ce e când visezi că zbori?
- Acest episod din filmul serial *este* de o oră.
- Când te-ai dus la țară, *ai fost* şi la bunici?

11. Alcătuiți familia lexicală a verbului *a fi;* numiți sinonimul fiecărui cuvânt din familie. Explicați modul de formare a fiecărui cuvânt din familie.

12. Selectați cuvintele care fac parte din masa vocabularului şi numiți sectorul: *arhaisme, regionalisme, argou, jargon, neologisme, tehnico-ştiințifice.*

a) *„Jăluitorul luă punga şi ieşi plin de neîncredere că a scăpat numai cu cele douăzeci de rubiele, ce dedese sameşului, dar se amăgea, căci abia ce ieşi din cancelaria hătmăniei, fu înconjurat de condicari, logofeți, iamaci şi slujitori".*

(Nicolae Filimon – *Ciocoii vechi şi noi)*

b) *„Amândoi purtau ciubote de piele groasă... poturi de dimie albă, un cojoc scurt de oaie neagră, cu glugă la spate şi chimir cu oțele; la gât aveau grumăjer rotund de zale şi-n cap o țurcă mițoasă; la brâu, satâr şi jungher. Unii din vânătorii pedeştri purtau sânețe, ceilalți arcuri şi săgeți".*

(Alexandru Odobescu – *Opere)*

Glosar

poturi = pantaloni de călărie; *grumăjer* = gâtarul unei armuri;
țurcă =căciulă mare; *jungher* = cuțit; *sâneață* = puşcă primitivă cu cremene.

13. Din textele următoare selectați *arhaismele* şi grupați-le pe categorii: *arhaisme fonetice, morfologice, lexicale, semantice.* Numiți echivalentul lor în limba română contemporană.

Scanned with OKEN Scanner

a) *„Dar priveşte sânul bietei noastre de moşii,*
Numără, de poţi, pe dânsul, urmele de vrăjmăşii,
Prin palaturi, prin colibe,...“
(Alexandru Davila – *Vlaicu Vodă*)

b) *„Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vreo limbă.“*
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

c) *„N-avem oşti, dară iubirea de moşie e un zid...“*
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

d) *„Lângă cortu-i, unul dintre fiii falnicului Domn*
Stă zâmbind de-o amintire, pe genunchi scriind o carte.“
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

e) *„Mureşan scutură lanţul cu-a lui voce ruginită,*
Rumpe coarde de aramă cu o mână amorţită.
.....
Şi bogat în sărăcia-i, ca un astru el apune,
Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet.”
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

f) *„Sărutare, umbră veche, priimeşte-nchinăciune*
De la fiii României care tu o ai cinstit”.
(Grigore Alexandrescu – *Opere)*

14. Pentru următoarele arhaisme numiţi sinonimele corespunzătoare în limba română contemporană: *a purcede, buche, uric, bir, ocârmuire, volnic, voroavă.*

15. Unele cuvinte se mai găsesc azi doar în expresii şi locuţiuni. Scrieţi expresiile şi locuţiunile în care se întâlnesc cuvintele: *habar, hac, rost, brânci.*
➢ Exemplu: *A face rost de, a da de rost, vorbă cu rost, a-şi face un rost, fără rost, pe de rost.*

16. Precizaţi rolul stilistic al arhaismelor în opera literară. Numiţi trei scriitori şi operele lor în care apar arhaisme.

17. Din următoarele texte, selectaţi *regionalismele* şi precizaţi felul lor: *lexicale, fonetice, gramaticale.*

a) *„Dar cu prujituri de ale tale, ia, acuş se duce noaptea. (...) Pe Gerilă parcă-l zghihuiau toţi dracii... Acuş se face ziuă şi tu nu mai stincheşti cu braşoave de a tale (...) Bine-ţi şede, coşcogeme coblizan să umbli lelea pe drumuri“.*
(Ion Creangă – *Amintiri din copilărie*)

b) *„Ia vezi, mă Cârţă, să nu te apuce de nas sub cel chersin crăpat. (...) Şi vezi de mai închipuie şi ceva pentru musafiri, că doar nu ţi-a hi mas numai ţie şoarecii în pântece“.*
(Calistrat Hogaş – *Pe drumuri de munte*)

Scanned with OKEN Scanner

c) *„Poartă şorț negru, ghiurt negru, dada Zvâca".*
(Zaharia Stancu – *Desculț*)

d) *„Moşul avea car de lemn şi-l tot dregea.*
Mereu se rupea ceva. Bleaurile, japița,
Şublele loitrei, şuşleții, ciocâlteul, jiglele,
cârceii, răscolul, obada, de-i zic ăi bătrâni
năplatul – nimic nu mai ținea."
.....
(Marin Sorescu – *La Lilieci*)

e) *„Fir-ai al iacăcui de hoț, ce-mi făcuşi tu mie,*
Una, Mitra lui Tudoran, era cam şopăneață,
De-asta de vorbeşte mult şi nu ştie ce vorbeşte,
Şezi binişor, nu făcea ghelai, ce-o ții aşa turuiac, mă?"
(Marin Sorescu – *La Lilieci*)

18. Precizați rolul stilistic al regionalismelor în opera literară.

19. Scrieți sinonimele din limba română literară, pentru următoarele regionalisme: *blid, barabulă, colb, cătană, cuhnie, crivat, canură, copârşeu, cucuruz, glajă, glod, glagore, gavanos, harbuz, hulub, horn, lubeniță, bai, ogheal, omăt, pită, sfadă, vipie, zob.*

20. Introduceți în propoziții următoarele regionalisme cărora le dăm sinonimele: *colb* – praf; *glod* – noroi; *glajă* – oglindă; *ceteră* – vioară; *bai* – supărare.

21. Din următoarele texte, selectați neologismele şi explicați-le prin sinonime sau prin perifraze.

a) *„Între diferitele trepte ale interpretării literare, oricât de deosebite ar fi obiectivele lor, nu există contradicție, ci o cooperare pe care propunându-ne-o ca ideal, trebuie să o urmărim prin formații multilaterale şi prin cercetare interdisciplinară."*
(Tudor Vianu – *Studii de literatură română*)

b) *„În general, arhitectul observase că spiritul tinerilor cu care avea mai des de-a face e suspicios, oscilant, tras între doi poli: admirație subită pentru câte un om matur (veştmânt schimbat al instinctului supunerii filiale) şi o recalcitranță tot atât de subtilă, degenerând în dezamăgire şi dispreț sarcastic pentru acelaşi om".*
(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

c) *„Atunci Ioanide proiectă monumentul pe o peluză imensă, făcând din parterul ca în maniera Luvrului, un stilobat masiv, pe care aşează, la stânga şi la dreapta, două loggia cu câte patru coloane ionice de fiecare latură, asemeni propileelor sau porticului cariatidelor... Cele două tinde erau unite în fund, printr-o coloană frontală, totul compunând o potcoavă de colonade..."*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

Scanned with OKEN Scanner

22. Consultați un dicționar al limbii române și/sau un dicționar de neologisme și explicați sensul cuvintelor: *a abandona, aberant, a bagateliza, cavalcadă, a denigra, desuetudine, erudiție, esență, a hiperboliza, a imuniza, lacunar, nociv, regresiune, sinuos, valid.* Introduceți-le în contexte.

23. Din următoarele șiruri de cuvinte grupați perechi de sinonime. Sinonimele neologice le introduceți în contexte.

a) *amănunt, belșug, chemare, cutremur, graniță, greșeală, veșnicie, părere, adânc, binevoitor, copilăresc, tineresc, nevinovat, a bănui, a hotărî, a povesti.*

b) *juvenil, inocent, eternitate, seism, apel, abundență, detaliu, a suspecta, a decide, a nara, limită, eroare, profund, amabil, opinie, eternitate.*

ATENȚIE! Pentru a preveni eventuale greșeli de exprimare, respectați următoarele sugestii:

- evitați abuzul de neologisme în exprimare;
- consultați dicționarele pentru a cunoaște sensul corect al neologismelor pe care doriți să le folosiți;
- repetați cuvântul nou și introduceți-l în diferite contexte; așa vă veți obișnui să-l folosiți corect.

Iată câteva neologisme cu sensul corect prezentate în paralel cu sensurile care li se atribuie, uneori, în mod greșit.

SENS CORECT	NU atribuiți sensul:
FORTUIT = *întâmplător, neprevăzut*	– forțat
INEXTRICABIL = *foarte complicat, imposibil de descurcat*	– care nu poate fi stricat
LIBERTIN = *depravat, vicios*	– liber, independent
LUCRATIV = *rentabil, care aduce câștiguri bănești*	– unde se lucrează
MUTUAL = *reciproc*	– pe tăcute
ONOMASTICĂ = *ziua numelui*	– ziua de naștere
PROBLEMATIC = *îndoielnic, nesigur*	– care constituie o problemă
SALUTAR = *salvator, folositor sănătății, vieții*	– demn de a fi salutat
SCOLASTIC = *sistem filozofic medieval*	– școlăresc
SPECIOS = *amăgitor, înșelător*	– special
SOLICITUDINE = *atitudine plină de grijă față de cineva*	– cerere
SUMMUM = *gradul cel mai înalt* la care se poate ajunge; culmea care nu poate *fi depășită*	– sumă
TEMERAR = *curajos*	– care se teme

24. Construiți enunțuri în care veți introduce cuvintele explicate mai sus.

25. Pentru următoarele cuvinte precizați:

a) forma corectă (clasa morfologică, sensul corect)

b) Introduceți în context (folosiți dicționarul)

anticameră – antecameră
avocat – advocat
avanpremieră – avampremieră
amfiteatru – anfiteatru
bleumarin – bleumaren
corabora – corobora
delicvent – delincvent
divident – dividend
decrepitudine – decreptitudine
desuetudine – desuetitudine
escalda – excalada
escroc – excroc
exacavator – escavator
escadron – excadron
enfază – emfază
a frusta – a frustra

Scanned with OKEN Scanner

a importuna – a inoportuna
jurisconsult – juristconsult
oprobiu – oprobriu
percept(e) – precept(e)
proprietate – propietate
pătrat – patrat
premisă – premiză
prompt – promt
polologhie – poliloghie
prezumtiv – prezumptiv
preşedinţie – preşidenţie
repercusiune – repercursiune
a revendica – a revindeca
sesiune – seziune
simpton – simptom
standard – ştandard
stres – ştres
spicher – şpicher
usufruct – uzufruct
vindicativ – vindecativ

26. Pentru următoarele cuvinte, precizaţi clasa morfologică şi sensul. Introduceţi cuvintele date în context. Pentru stabilirea sensului corect consultaţi dicţionarul.
Iată cuvintele: *areopag, autarhic, condescendenţă, diaspora, disidenţă, a decima, dilemă, imprecaţie, a impieta, a incumba, insidios, imixtiune, luxurios, moratoriu, notabil, onctuos, oneros, panaceu, a preconiza, prestanţă, prestigiu, prolegomena, speculativ.*

27. Din următoarele texte, selectaţi termenii tehnico-ştiinţifici şi precizaţi căror domenii tehnice sau ştiinţifice le sunt specifici.

a) *„În sfârşit, derivarea se împleteşte cu morfologia în afixele care au în acelaşi timp şi valoare lexicală (...) şi morfologică: vocala caracteristică a conjugării la verbe (...) are dubla valoare de sufix lexical şi morfologic; la fel, -ă din lectoră este în acelaşi timp sufix lexical – moţional şi desinenţă de nominativ-acuzativ singular."*
(Academia R.S.R. – *Gramatica limbii române – vol. I*)

b) *„Baza craniului prezintă o faţă externă, exobaza, şi o faţă internă, endobaza. Exobaza are trei regiuni: a) regiunea anterioară care corespunde palatului dur; b) regiunea mijlocie, care este cuprinsă între apofizele pterigoide şi apofizele mastoide. În această regiune se află: gaura ovală, gaura spinoasă, gaura ruptă anterioară, fosa mandibulară – (cavitate glenoidă), apofiză stiloidă, gaura stilomastoidiană, orificiul extern al canalului carotidian şi fosa venei jugulare; prin orificiu intră sau ies vase şi nervi cranieni."*
(I.C. Voiculescu, I.C. Petricu – *Anatomia şi fiziologia omului*)

c) *„Caracterul chimic al oxizilor variază în funcţie de caracterul electronegativ al elementelor. Astfel, oxizii azotului şi fosforului sunt oxizi acizi (anhidride)."*
(Chimie – *Manual pentru clasa a VIII-a*)

d) *„Fusurile reprezintă forma arborelui sau a osiei a cărei suprafaţă exterioară, îngrijit prelucrată, realizează contactul cu lagărul. Montate în lagăre cu alunecare, suprafeţele de contact ale fusurilor se află în mişcare relativă în raport cu suprafaţa interioară de contact a lagărului."*
(Rezistenţa materialelor – *Manual*)

28. Alcătuiţi scurte compuneri în care să folosiţi, în special, termeni tehnico-ştiinţifici. Folosiţi în acest scop manualele de biologie, fizică, chimie, gramatică etc. Vă sugerăm câteva teme:

Scanned with OKEN Scanner

- Prezentarea aparaturii din laboratorul de fizică sau de chimie; la ce folosesc aparatele respective.
- Descrierea unor experienţe de fizică sau de chimie.
- Descrierea unui organ anatomic.
- Formulaţi câteva definiţii şi teoreme din domeniul geometriei.
- Imaginaţi-vă şi descrieţi, folosind termeni ştiinţifici adecvaţi, o călătorie în cosmos.

29. a) Recitiţi în fişele cu sinteze teoretice informaţiile privind elementele de argou şi de jargon.
b) Explicaţi ce înţelegeţi prin: elemente de jargon şi elemente de argou.
c) Motivaţi de ce nu este corect să fie folosite în vorbire.

30. În următoarele texte selectaţi elementele de argou şi de jargon. Explicaţi de ce sunt folosite în opera literară. Remarcaţi efectele comice pe care le creează elementele de jargon.
Elemente de jargon:

a) *„Ascultă ma şer Luxandră, aş vrea să mă plimb pă pod*
Şi-apoi să stăm cu caleaşca la Madam marşand dă mod.
Voi să-mi fac o pălărie cu blonduri şi cu velur,
Căci îmi vine a merveliu cu boaua de samur.
.....
În jurnalu după urmă e ceva deosebit:
D-abor o demoazelă, cân se află an vizit,
Este de bonton, la modă să aibă capot deschis,
În mână cu portofeliu şi cu boiade închis."
(Costache Faccá – *Comedia vremii. Franţuzitele*)

b) *„Domnule Turturel! Uită-te la mine... Te poftesc, magariule, să nu faci de mauvaises plaisanteries pi conta doamnei Gregoraschko, soţia mé!"*
(I. L. Caragiale – *Momente şi schiţe*)

31. În textele următoare, selectaţi elementele de argou şi motivaţi folosirea lor în textul literar.

a) *„O să zic pe drum de seară*
pe o strună de vioară,
o istorie şucară
că-i cu boală rea, amară.
O istorie cu-un crai,
de la nunta cu alai,
şi de-oi da cât o să dai,
nu e una mai dihai!
Trist e cânticul, uitat,
de jale şi lăcrămat,
cu un fante de gagiu,
trist şi vechi de nu-l mai ştiu."
(Miron Radu Paraschivescu – *Cântice ţigăneşti*)

b) *„– Ia stai, Paraschive, să mă bunghesc şi eu!*
– De zulit ai mai zulit la viaţa ta? Se amestecă şi Oacă, suflându-şi nasul.

Scanned with OKEN Scanner

– Da.
– Oi fi găinar d-ăia de ciordeşte corcoviţe şi le mănâncă fofeaza... aruncă în batjocură Sandu – Mână Mică.
.....
– Cu şuriul ştii să dai? mai întrebă stăpânul cu glas răguşit. (...)
.....
– Doi am tăiat cu el în Mandravela, spuse cu glas subţire. Am lucrat cu Mafoame, ăl de dădea găuri în Calea Rahovei.
.....
– Mişto cosor, să n-am spor! De unde l-ai pescuit? Oi fi neam de caramagiu şi ai moştenit sculă bună..."
.....
– Ştii să mangleşti cai?...
– De soilit, unde soilim şi noi? întrebă Oacă."

(Eugen Barbu – *Groapa*)

c) *„ – Te taie „ramazanul", bă Traiane?.*
– Ce să mă taie?
– Ți-e foame?
– Aşa şi aşa.
– Ştiu eu nişte lapte „mişto" la un birt...
.....
– Acum „soilim", Traiane.
– Ce facem?
– Dormim. Mâine dimineață, la treabă. Luăm trenurile la rând. Vrem să facem „lovele".

(Nicuță Tănase – *M-am făcut băiat mare*)

EXPRESII IDIOMATICE

Citiți cu atenție următoarele precizări referitoare la expresii idiomatice (expresii şi locuțiuni ale limbii române):

- Sunt îmbinări stabile de cuvinte.
- Sensul lor este determinat de întreaga expresie.
- Nu se poate schimba locul şi numărul cuvintelor.
- În structura locuțiunilor şi a expresiilor, cuvintele îşi pierd independența lexicală, sensul global al expresiei este diferit de sensul elementelor componente, adesea figurat.
- Foarte numeroase în vorbirea populară, ele sintetizează experiența de viață, înțelepciunea, felul de a trăi şi de a gândi al poporului nostru.
- Au expresivitate mare, cu un pronunțat specific românesc.
- Sunt greu, sau imposibil de tradus în altă limbă.

Cuvintele din vocabularul fundamental intră în structura expresiilor şi a locuțiunilor. Verbul *a (se, -şi) face* intră în următoarele expresii şi locuțiuni: *a face cu ochiul, a face de petrecanie, a face zile fripte, a se face de râs, a se face oale şi ulcele, a se face luntre şi punte, a face gură, a-şi face seama, a face zile fripte, a-şi face de cap, a face de petrecanie, a se face una cu...* .

32. Verbul *a (se, -şi) da* intră în structura a numeroase expresii şi locuțiuni. Dintre ele: *a da ortul popii, a-şi da duhul, a-şi da arama pe față, a da năvală, a da buzna, a da de*

Scanned with OKEN Scanner

gol, a-şi da seama, a da de capăt, a se da după..., a da din colţ în colţ, a da cu gura, a se da la fund, a da prin minte, a da apă la moară cuiva, a da inima brânci, a se da în vânt după..., a se da în vorbă cu..., a da peste nas, a da socoteală de, a-şi da viaţa, a da uitării, dat dracului, a da vina pe... .

a) Introduceţi-le în contexte.
b) Precizaţi sensul lor.

33. Scrieţi cât mai multe expresii şi locuţiuni în structura cărora să intre cuvintele: *a (se) duce, a (se -şi) pune, ochi, mână, faţă, cap, gură, a (se, -şi) bate, parte, a (se, -şi) lua.*

34. Introduceţi în contexte următoarele expresii: *a-i veni apa la moară, a sta pe gânduri, a bate apa-n piuă, a bate câmpii, a sta pe ghimpi, a-şi aprinde paie-n cap, a-şi lua inima-n dinţi, a tăia frunză la câini, cu frica-n sân, a-şi da arama pe faţă, a pune paie pe foc.*

35. Explicaţi printr-un sinonim sensul următoarelor expresii şi locuţiuni: *a se da de gol, a tăia frunză la câini, a da ortul popii, a se face de râs, a face rost de, a duce de nas, a-şi pune gura la cale.*

36. Pentru următoarele cuvinte numiţi sinonimele frazeologice potrivite (adică expresii şi locuţiuni cu acelaşi sens).

a (se) trăda, a muri, a înţelege, a găsi, a procura, a-şi aminti, a observa, a se enerva, neatent, distrat, a ocărî.

➢ Exemplu: *a fugi:* a spăla putina, a lua-o la sănătoasa, a da bir cu fugiţii, a-şi lua picioarele la spinare.

PENTRU ÎMBOGĂŢIREA CUNOŞTINŢELOR DE VOCABULAR ŞI FORMAREA UNUI MOD DE EXPRIMARE CU ACCENT INTELECTUAL, ÎNSUŞIŢI-VĂ EXPRESIILE:

I. **EXPRESII ŞI LOCUŢIUNI** care au circulaţie internaţională:

„Omul e măsura tuturor lucrurilor." (*Protagoras.*)
„Cunoaşte-te pe tine însuţi." *(Maximă gravată pe templul din Delfi. Îndemnul lui Socrate.)*
„Fiecare este făuritorul propriului său destin." (*Salustiu*)
„Sunt om: nimic din ce e omenesc nu mi-e străin." *(Terentiu)*
„În timp de război, legile tac." (*Cicero*)
„Şi tu, fiul meu?" (*Exclamaţia lui Cezar, când, în complotul ucigaşilor, îl vede pe Brutus, fiul său adoptiv, înjunghiindu-l.*)
„Daţi-mi un punct de sprijin şi voi urni pământul din loc." (*Atribuit lui Arhimede*)
„Iadul este pardosit cu intenţii bune." (*Intenţiile nu ţin loc de fapte. Atribuit unor moralişti englezi din secolul al XVII-lea.*)
„Ultimul, dar nu cel de pe urmă." (*Fapt menţionat la urmă, dar nu neimportant.*)
„Nu sunt ceea ce sunt." (*Om cu două feţe. Shakespeare – Othello*)
„ În rest, totul e tăcere" (*Shakespeare – Hamlet ; cuvintele lui Hamlet înainte de a muri.*)
„A fi sau a nu fi... asta-i întrebarea..." (*Shakespeare – Hamlet*)
„E ceva putred în Danemarca..." *(Shakespeare – Hamlet; aluzie la ceva dubios.)*
„Un cal! Un cal! Dau regatul meu pentru un cal!" (*Shakespeare – Richard al III-lea*)
„Lăsaţi orice speranţă, voi, ce intraţi aici!" *(Dante – Infernul)*
„Iubirea mişcă soarele şi celelalte stele" (Dante – *Paradisul*)
„Dreptatea celui mai puternic e întotdeauna cea mai bună" (*La Fontaine – Fabule*)

Scanned with OKEN Scanner

„Lumină, mai multă lumină." (*Goethe – sugerează năzuința omului spre cunoaştere.)*
„De la sublim la ridicol nu e decât un pas." (*Cuvinte rostite de Napoleon, când, în culmea gloriei, a suferit înfrângerea de la Berezina.)*
„După mine potopul." (*Cuvinte atribuite lui Ludovic XV – sugerează egoismul şi nepăsarea.)*
„Garda moare, dar nu se predă." *(Cuvinte spuse de generalul Cambronne – comandant în garda imperială a lui Napoleon – în bătălia de la Waterloo, când englezii i-au cerut să se predea.)*

II. CLIŞEE INTERNAȚIONALE în a căror structură intră nume proprii.
Călcâiul lui Achile – loc vulnerabil, punctul nevralgic al unei persoane.
Pânza Penelopei – exprimă credința soției.
Sabia lui Damocles – pericol care te amenință mereu.
Violon d'Ingres. (fr.) Vioara lui Ingres: exprimă o pasiune pentru o îndeletnicire străină vocației.
A tăia nodul gordian – expresia este folosită pentru a sugera o rezolvare curajoasă şi rapidă a unei situații dificile.
Muncă de Sisif – muncă istovitoare, mereu reluată.
Între Scyla şi Caribda – a fi între două primejdii.
Oul lui Columb – un lucru e uşor de făcut dacă-ți trece prin minte.
Firul Ariadnei – fir conducător care ne ajută să ieşim dintr-o situație încurcată.
Turnul Babel – loc unde toți vorbesc fără să se poată înțelege; confuzie, încâlceală.
Patul lui Procust (sau Procrust) – simbolizează mutilările care se aplică unui individ pentru a intra în tiparul voit.
Arca lui Noe – îngrămădire de oameni, de obiecte disparate.

RECITIȚI SINTEZELE TEORETICE REFERITOARE LA STRUCTURA SEMANTICĂ A VOCABULARULUI. REZOLVAȚI SARCINILE DE LUCRU FORMULATE ÎN EXERCIȚIILE URMĂTOARE.

37. Explicați ce sunt cuvintele monosemantice şi polisemantice. Dați zece exemple de cuvinte monosemantice. Introduceți-le în propoziții.

38. Valoarea polisemantică a unui cuvânt se evidențiază numai în contexte diferite. În coloana **B**, scrieți sensurile pe care le exprimă verbul *a strânge*, plasat în contexte diferite.

A	B
context	***sens***
a strânge bani	– a economisi
a strânge mâna	– a saluta
a strânge grâul	– a recolta
a strânge uşa	– a închide
a strânge de gât	– a sugruma
a strânge timbre	– a colecționa
a strânge părul	–
a strânge în brațe	–
a strânge lucrurile	–
a te strânge haina	–
a se strânge acasă la	–

Scanned with OKEN Scanner

39. Când un cuvânt prezintă un număr mare de sensuri, fenomenul este numit pletoră semantică. Exemplu: verbul *a face* – sens general: *a realiza.* Precizați sensul verbului în contextele următoare:

Context	Sens
a face un copil	
a face o casă	
a face un drum	
a face o poezie	
a face o rochie	
a face mâncare	
a face părul	
a face medicina	
a face un tablou	
a face o fotografie	
a face un jerseu	
a face o problemă	
a face colțul	

40. Completați spațiile punctate cu cuvinte care să atribuie verbului polisemantic *a trece* sensurile notate în paralel:

a trece..... = a nota, a cerne, a se ofili, a vizita, a omite.

Exemplu: Eu am trecut pe la colegul meu = l-am vizitat.

41. Introduceți verbul *a (se) ține* în contexte potrivite, pentru a echivala sensurile următoare: *a se sprijini, a merge în urma cuiva, a păstra, a fi căsătorit cu, a dura, a crește animale.*

42. Expimați sensurile cuvântului *dulce* în următoarele contexte:

Context	Sens
lapte dulce	
apă dulce	
glas dulce	
somn dulce	
vorbă dulce	
climă dulce	
fată dulce	

43. Alcătuiți enunțuri care să evidențieze valorile polisemantice ale cuvintelor: *a ieși, închis, a da.*

44. Numiți și definiți categoriile semantice: *antonime, omonime, sinonime, paronime.*

45. Cu ce condiție cuvintele pot fi omonime?

46. Explicați cuvintele omonime: *mână, mare, sare, nouă, noi, poartă, cer,* după următorul model:

nouă:

– clasă morfologică: *numeral cardinal.*

Scanned with OKEN Scanner

– context: Eu am *nouă* mere.

nouă:

– clasă morfologică: *adjectiv.*

– context: Eu am o carte *nouă.*

nouă:

– clasă morfologică: *pronume personal, I, pl., dativ.*

– context. *Nouă* ne dau cărți.

47. Analizați următoarele *omonime lexicale* (fac parte din aceeaşi clasă gramaticală, adică sunt substantive, sau adjective, sau verbe): *lac, broască, leu, somn, păr.*

48. Analizați următoarele omonime *lexico-gramaticale* (au clase morfologice diferite): *cer, sare, duce, dar, iar, şi, mai, de, par.*

Exemplu:

– *de:* a) *de* = prepoziție simplă: Casă *de* piatră.

b) *de* = conjuncție subordonatoare cu sensurile:

– dacă: *De* mă chemi, voi veni.

– chiar dacă: *De* m-ar chema, şi tot nu m-aş duce.

– încât: E atât de frig, *de* am înghețat.

c) *de* = interjecție: *De*! ce să-ți fac!

49. Analizați următoarele omonime gramaticale (au identitate de sens, dar nu prezintă identitate a formei gramaticale).

{ *Cântă!* / El *cântă.* } { *Citeşte!* / El *citeşte.* }

50. Citiți următoarele texte. Remarcați omonimele. Observați efectul stilistic creat – ambiguitatea intenționată.

a) „Costică se plânge lui Mitică la birt că suferă de insomnie şi nu ştie ce doftorie să mai ia ca să poată dormi.
Mitică îi recomandă:
– Ia o plachie de *somn!*"

(I. L. Caragiale – *Momente şi schițe*)

b) „Efimița (impacientată): Leonido, *deşteaptă* sunt eu acuma?
Leonida: Apoi, de, Mițule, asta numai dumneata ştii"!

(I. L. Caragiale – *Teatru*)

c) *Unui poet (epitaf)*
„Poetul nostru plin de har
Zace-n pământ la Murfatlar.
Invidios cum să nu fii?
El chiar şi mort e printre *vii.*"

(C. Popescu)

d) *Închinare:*
„Ridic paharul plin,
Slăvindu-ți trupul gol:
Să-ți fie somnul *lin*
Şi linul rasol."

(Al. O. Teodoreanu)

Scanned with OKEN Scanner

e) *Ab irato*

„Spunea, când baş-buzucii făcuse harcea-parcea
Şi răvăşise via pe solul craiovean
Un podgorean de frunte, cu vie la Segarcea,
Că *banul* din Craiova nu face nici un *ban.*"
(Al. O. Teodoreanu)

f) Nu contrazice voia sorţii
Şi nu sfida stihiile.
Aşa fu scris: cei morţi cu morţii
Iară cei vii cu *viile.*"
(Al. O. Teodoreanu)

51. Definiţi antonimele şi precizaţi felul lor. Daţi exemple de perechi de antonime grupate pe clase morfologice: verbe, adjective, adverbe, substantive.

Exemplu:

adjectiv	verb	substantiv	adverb
alb – negru mare – _____	a râde – a plânge a urca – _____	tinereţe – bătrâneţe apropiere – _____	departe – aproape sus – _____

52. Scrieţi antonimele cuvintelor: *a veni, a afirma, a se depărta, a începe, final, curajos, duşman, frig, ziua, iarna.*

53. Derivaţi cu prefixul negativ *ne-* cuvintele: *adevăr, clar, cuviincios, atent*, şi veţi obţine perechi de antonime.

54. Formaţi cu prefixele negative *in–, im–* antonimele cuvintelor: *posibil, vizibil, perfect, previzibil, credibil, vulnerabil, divizibil.* Explicaţi sensul şi introduceţi-le în propoziţii.

55. Formaţi cu prefixul negativ *i–* antonimele cuvintelor: *logic, real, reversibil, lizibil, raţional.* Explicaţi sensul şi introduceţi în contexte.

56. De la cuvintele: *a estima, dezvoltat, alimentat*, formaţi perechi de antonime derivate cu prefixele *supra-* şi *sub-*.

Exemplu: *a sub*estima; *a supra*estima.

57. Găsiţi perechi de antonime formate cu prefixele *pre-* şi *post-*. Explicaţi-le sensul şi introduceţi-le în propoziţii.

Exemplu: *pre*universitar – *post*universitar.

58. Remarcaţi valorile polisemantice ale perechii de antonime: *început – sfârşit*:

– *de viaţă*	*naştere*	– *moarte*
– *de zi*	*dimineaţă*	– *seară*
– *de călătorie*	*plecare*	– *sosire*
– *întrecere sportivă*	*start*	– *finiş*
– *lucrare scrisă*	*introducere*	– *încheiere.*

59. În textele următoare identificaţi antonimele şi precizaţi ce figură de stil creează (antiteză, oximoron).

Scanned with OKEN Scanner

a) „*Ei fac din noapte ziuă şi-a zilei ochi închid*".
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

b) „*Din sânul vecinicului ieri,*
Trăieşte azi, ce moare.
Un soare de s-ar stinge-n cer
S-aprinde iarăşi soare."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

c) „*Viitorul şi trecutul*
Sunt a filei două feţe
.....
Şi de mii de ani încoace
Lumea-i veselă şi tristă."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

d) „*Când unul trece, altul vine*
În astă lume a-l urma.
Precum când soarele apune,
El şi răsare undeva."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

e) „*Greu mi-i, dragă, fără tine*
Şi te chem de-atâtea ori, –
Nu din zori şi până-n seară,
Cât din seară până-n zori."
(George Topârceanu – *Poezii*)

f) „*Şi-ntr-o fină discordanţă*
Cu priveliştea sonoră,
Merg aşa, cam la distanţă,
El major şi ea minoră."
(George Topârceanu – *Poezii*)

60. Identificaţi *oximoronul* în următoarele texte.

a) „*Fereşte-te de prietenia duşmanului şi de duşmănia prietenului*".
(Nicolae Iorga)

b) „*Neguri albe, strălucite,*
Naşte luna argintie."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

c) „*O muscă trece prin lumina albă*
Ca o scânteie de-ntuneric."
(George Topârceanu – *Poezii*)

d) „*E seară... Plopii înşiraţi în zare*
Se sting departe.
Văpăi de umbră, facle funerare
La capătul zilei moarte."
(George Topârceanu – *Poezii*)

Scanned with OKEN Scanner

61. Identificați în următoarele texte *paralelismul în antiteză:*

a) *„Ea – un înger ce se roagă El, un demon ce visează."*
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

b) *„Fata babei era slută, leneşă, ţâfnoasă şi rea la inimă. Fata moşului era frumoasă, harnică, ascultătoare şi bună la inimă."*
(Ion Creangă – *Povestiri*)

62. Unele expresii care constituie un oximoron au intrat în limba comună: *zile negre, începutul sfârşitului, noapte albă, fată bătrână.* Introduceţi-le în contexte expresive.

63. Recitiți poezia *„Epigonii"* de Mihai Eminescu şi selectați versurile care conțin perechi de antonime.

64. Definiți sinonimele, precizați şi exemplificați felurile lor.

a) numiți sinonimele cuvintelor: *secol, cupru, lexic, nădejde, apus, răsărit.*
b) următoarele sinonime parțiale se deosebesc prin nuanța de intensitate a sensului: *tristeţe – jale; umed – ud.*
c) unele sinonime se deosebesc prin caracteristici stilistice.
Exemple: *băiat – fecior; căciulă – cuşmă; soldat – cătană; soartă – scrisă; pământ – glie.* Introduceți aceste cupluri sinonime în contexte.

65. Scrieți sinonimele următoarelor neologisme: *detaliu, abundență, apel, seism, argument, frontieră, eroare, abis, circumstanță, opinie, eternitate, insolent, juvenil, obscur.*

66. Pentru următoarele cuvinte, scrieți sinonimul lor neologic: *noroc, tristeţe, greu, adânc, amănunțit, citeț, nesigur, uşor, vinovat, a bănui, a hotărî, a întări, a opri, a cere, a dărâma, a se căi.* Construiți enunțuri cu sinonimul neologic.

67. Găsiți sinonimele neologice ale următoarelor expresii şi locuțiuni: *a băga de seamă, a-i părea rău, a da sfaturi, a face rost, a ține isonul, a (se) face de râs, a (se) da pe brazdă, a da ortul popii.*

68. Scrieți seria sinonimică a următoarelor cuvinte: *căldură, clar, firmament, elev, praf, cărare.*

69. Folosind un dicționar de sinonime, scrieți seriile sinonimice ale cuvintelor: *beznă, avar, avertiza, a atrage, a denigra.*

70. În textele următoare, identificați sinonimele şi arătați rolul lor în nuanțarea vorbirii, în reliefarea ideii, în diferențierea unor noțiuni.

a) *„Ariile roiau limpezi, dulci, clare, în mintea lui îmbătată."*
(Mihai Eminescu – *Poezii. Proză literară*)

b) *„Se poate face orice, dar nu se poate făuri orice, cum nu se poate săvârşi orice".*
(Constantin Noica)

c) *„Şi cum mergea el pe un drum, numai iaca găseşte o punguță cu doi bani. Şi cum o găseşte, şi ia în clonț. (...) măi, ia dă-te jos şi vezi ce are cucoşul acela în plisc? (...) iese teafăr şi de-acolo şi începe a trânti cu ciocul în geamuri.*
(Ion Creangă – *Povestiri*)

Scanned with OKEN Scanner

d) *„... văz apărând dintr-un paneraş de lângă cocoană capul unui cățel lățos, plin de funde...". „Lua-te-ar dracul de javră!" Lovi-te-ar jigodia, potaia dracului, zic în gândul meu!"*

(I. L. Caragiale – *Momente şi schițe*)

71. LECTURĂ: Remarcați expresivitatea sinonimelor populare ale numelor lunilor anului.

1. Ianuarie – cărindar, genar, gerar
2. Februarie – faur – făurar
3. Martie – mărțişor, germănar
4. Aprilie – prier, florar
5. Mai – florar
6. Iunie – cireşar
7. Iulie – cuptor
8. August – gustar, secerar
9. Septembrie – răpciune, brumărel, vinicer
10. Octombrie – brumar
11. Noiembrie – promorar
12. Decembrie – ningău

ATENȚIE! Evitați exprimările pleonastice (*folosirea a două cuvinte cu acelaşi sens în acelaşi enunț*). Vă prezentăm câteva construcții pleonastice care au mare frecvență şi pe care trebuie să le evitați:

– *a fi firesc şi natural*
– *a-şi avea proveniența şi originea*
– *a fi tăcut şi silențios*
– *procent de... la sută*
– *legătură directă şi nemijlocită*
– *continuă mai departe*
– *prefer mai bine*
– *primul debut*
– *protagonistul principal*

72. LECTURĂ: Citiți următoarele fragmente selectate din volumul „Ale vieții valuri" de Tudor Muşatescu. Remarcați exprimările pleonastice create intenționat de autor, cu scopul de a caracteriza, prin limbaj, personajul. Limbajul denotă incultura personajului. Observați că aici pleonasmul constituie o viguroasă sursă a comicului.

a) *„... adică nu mi-am dat zăpada jos de pe casă şi din cauza culpei mele de vină i-a căzut dumnealui în cap şi i-a fracturat piciorul."*

b) *„... că am moştenit destui bani de la defuncta răposată..."*

c) *„... tot ce pot să spun este că acest lichid se află foarte otrăvitor şi toxic, între care se pune şi eticheta cu cap de craniu pe sticluță – fiind în pericol de moarte, prin faptul că (...) nu mai scapă de la un deces absolut mortal."*

d) *„... am aflat cu mare durere că răposata mea surioară murise, încetând din viață (...) din cauza unui deces cu puroi pe care l-a făcut la o măsea, omorând-o cu zile..."*

Scanned with OKEN Scanner

e) *„... incendiul abia a putut ajunge până-n dreptul bibliotecii (...) şi apoi să avanseze înainte. Datorită acestei şanse a norocului, focul n-a distrus toate cărţile."*

(Tudor Muşatescu – *Ale vieţii valuri*)

73. Definiţi cuvintele paronime şi daţi exemple de perechi paronime şi explicaţi-le după următorul model: *familial – familiar.*

a) *familial* = adjectiv, care se referă la familie.
Exemplu: El a fost educat într-un mediu *familial* sever.

b) *familiar* = adjectiv sau adverb; cunoscut, simplu, apropiat, prietenos. El îmi vorbeşte *familiar.*

Vă propunem o listă de cuvinte paronime cărora le precizăm sensul.

Mic dicţionar de cuvinte paronime

a absorbi = verb; 1. a încorpora un gaz, un lichid; 2. (fig.) a interesa, a preocupa.
a adsorbi = verb – a se fixa prin adsorbţie: fixarea moleculelor unei substanţe pe suprafaţa unui corp solid.

adagio = adverb (muzică): lent, rar.
adagiu = substantiv: maximă, sentinţă.

antonimie = substantiv – relaţia de opoziţie semantică între două cuvinte antonime.
antinomie = substantiv – contradicţie între două teze care se exclud reciproc şi care pot fi demonstrate logic în aceeaşi măsură.

anual = adjectiv – care apare o dată pe an; care durează un an.
anuar = substantiv – publicaţie anuală care prezintă activitatea unei instituţii.

a apropia = verb – a se duce aproape de ceva.
a apropria = verb – a-şi însuşi un lucru străin.

cauzal(ă) = adjectiv – propoziţie cauzală; care exprimă cauza pentru care s-a săvârşit o acţiune.
cazual = adjectiv – care arată cazul gramatical.

conjectură = substantiv – părere bazată pe presupuneri.
conjunctură = substantiv – concurs de împrejurări.

a colabora = verb: 1. a participa la o acţiune făcută în comun; 2. a publica un articol într-o revistă.
a corobora = verb – a sprijini, a întări.

consemn, (consemne) = substantiv: 1. ordin, dispoziţie; 2. totalitatea obligaţiilor în timpul serviciului de pază.
consens, (consensuri) = substantiv – acord, înţelegere.

consort (consorţi) = substantiv: prinţ consort = soţul unei regine încoronate ca suveran.
consorţiu, (consorţii)= substantiv neutru – înţelegere între grupuri monopoliste bancare în vederea plasării unor împrumuturi interne sau externe.

Scanned with OKEN Scanner

cotidiane (sg. **cotidian**) = substantiv neutru – ziar, publicație care apare zilnic.
cotidiene (sg. **cotidiană**) = adjectiv – obișnuințe zilnice, treburi cotidiene.

glacial = adjectiv: 1. rece ca gheața; 2. distant, neprietenos.
glaciar = adjectiv – referitor la ghețari.

a insera = verb; a include un adaos într-un text; a introduce o informație într-un ziar.
a înnsera = verb – a se înnopta, a se întuneca.

insolit = adjectiv – neobișnuit, neuzitat.
insolent = adjectiv – obraznic, impertinent.

a irupe = verb – a se manifesta brusc, cu putere, a izbucni.
a erupe = verb – despre vulcani, sonde, a face erupție.

a investi = verb – a face o investiție.
a învesti = verb – a acorda unei persoane, în mod oficial, un drept, o demnitate.

a inerva = verb – a produce unui organ sau unui țesut o stare de inervație.
a enerva = verb – a-și pierde calmul, a se înfuria.

lacună = substantiv – lipsă, gol în continuitatea unui lucru.
lagună = substantiv – porțiune din bazinul unei mări înconjurată de o fâșie de uscat.

literal = adjectiv, adverb: 1. se referă la literă; 2. care este reprodus literă cu literă, cuvânt cu cuvânt.
literar = adjectiv, adverb – care se referă la literatură.

miner = substantiv – muncitor în mină.
minier = adjectiv – care se referă la extragerea de minereu, teren minier, industrie minieră, utilaj minier.

novice = substantiv: 1. începător într-un anumit domeniu; 2. persoană intrată de curând într-o mănăstire.
nocive = adjectiv, feminin – dăunător pentru sănătate.

oficial = adjectiv: 1. care emană de la o autoritate; 2. care reprezintă o autoritate; 3. care are caracter legal.
oficios = substantiv – publicație; reflectă, susține punctul de vedere al unui partid, al unei grupări.

ordinal = adjectiv; numeral ordinal care indică ordinea numerică.
ordinar = adjectiv: 1. obișnuit; 2. de calitate inferioară.

original = adjectiv, adverb: 1. autentic, neimitat; 2. care constituie primul exemplar; 3. neobișnuit, ciudat.
originar = adjectiv – care își are obârșia în..., care este de loc din...

petrolier = adjectiv: 1. care se referă la extragerea și prelucrarea petrolului; 2. navă pentru transportul petrolului.
petrolifer = adjectiv – despre terenuri, zăcăminte care conțin petrol.

Scanned with OKEN Scanner

prenume = substantiv – nume care se dă la naştere.
pronume = substantiv – parte de vorbire care ţine locul unui nume.

a prescrie = verb: 1. a stabili, ceea ce urmează să se facă; 2. a indica un medicament în tratarea unei boli.
a proscrie = verb – (în Roma antică) a izgoni din patrie; a osândi pentru infracţiuni de ordin public.

a preveni = verb: a atrage atenţia asupra urmărilor unei acţiuni
a proveni = verb – a se trage din...; a-şi avea originea în...

a releva = verb: a scoate în relief, a evidenţia.
a revela = verb: 1. a (se) dezvălui; 2. a developa un film fotografic.

suveran = 1. adjectiv: care deţine autoritate supremă; 2. care dispune liber de soartă; 3. substantiv: conducător al unui stat monarhic.
suzeran = 1. substantiv – mare senior de care depind alţi seniori în cadrul relaţiilor de vasalitate; 2. adjectiv – (despre state): care exercită suzeranitate asupra altui stat.

sudură = substantiv: 1. operaţia de sudare şi rezultatul ei; a suda = a îmbina două părţi metalice prin încălzire sau presare.
sutură = substantiv (anatomie) : 1. articulaţie fixă în care oasele sunt strâns apropiate; 2. cusătură în chirurgie pentru a uni marginile unei plăgi.

temporal = adjectiv: 1. care indică timpul; privitor la timp; 2. os temporal – aşezat în regiunea tâmplelor.
temporar = adjectiv, adverb – vremelnic, trecător, provizoriu.

74. Explicaţi sensul următoarelor perechi de paronime: *calitate – caritate, covertă – corvetă, campanie – companie, evolua – evalua, emite – omite, insolenţă – insolaţie, eroare – oroare, eminent – iminent, numeral – numerar, oral – orar, maestru – maistru, virtuos – virtuoz, test – text.*

75. Rescrieţi forma corectă a enunţului, alegând cuvântul necesar.
- Ion Creangă este *original/originar* din Humuleşti.
- Figura geometrică are notaţie *literară/literală*.
- Azi am cumpărat două *cotidiane/cotidiene*.
- *Pronumele/prenumele* meu este Ion.
- Apa izvorului este *glaciară/glacială*.
- Dezlănţuirea furtunii este *eminentă/iminentă*.
- Am mers la concert în *campania/compania* unui prieten.
- El are meseria de *miner/minier*.
- Într-o discuţie mai aprinsă, el s-a *inervat/enervat* foarte rău.
- Preţuiesc acest *adagiu/adagio* al lui Nicolae Iorga: „A trăi e a munci."
- Am *investit/învestit* bani în acţiuni.

Recitiţi cu atenţie „Modalităţi de schimbare a sensului cuvintelor". VĂ ÎMBOGĂŢIŢI CUNOŞTINŢELE CITIND URMĂTOARELE EXPLICAŢII referitoare la:

➢ ÎMBOGĂŢIREA SENSULUI, care se realizează prin TRANSFER de SENS, de la sensul PROPRIU, la sensul FIGURAT al cuvântului.

Scanned with OKEN Scanner

- Prin SENS PROPRIU se înțelege sensul uzului comun şi unanim acceptat, care aparține cuvântului în mod obişnuit.
- Prin SENS FIGURAT se înțelege sensul *secundar,* ocazional, obținut în baza unei comparații prealabile.
- Multe dintre sensurile SECUNDARE ale cuvintelor au fost la origine *sensuri figurate*, dar prin folosirea frecventă şi îndelungată şi-au pierdut această calitate şi au intrat în limbajul comun.
  Exemplu: *dinte* (de furculiță) *braț* (de candelabru) *picior* (la lampadar).
- Apariția unui sens nou se realizează *prin transferul unei denumiri vechi asupra unui obiect sau a unei acțiuni noi.* Transferul denumirii se realizează numai dacă există o legătură reală (sau imaginară) între obiectele denumite.
- Transferurile de sens – de la sens propriu la sens figurat – realizează TROPI: *metafora, hiperbola, personificarea, metonimia, sinecdoca, antonomasa.*

METAFORA (grec. *metaphora* = transfer), este transferul denumirii unui obiect asupra altui obiect în baza asemănării dintre obiectele respective. (V. Şerban, I. Evseev, *Vocabularul românesc contemporan,* pag. 157).
Metaforele se împart în două categorii:

A. METAFORE COMUNE – folosite de toți vorbitorii, fără intenție de expresivitate poetică. La rândul lor, ele se împart în două categorii, în funcție de puterea lor expresivă.
   a) *metafore denumiri,* sau *metafore moarte* (reprezintă sensul secundar al cuvântului).
      Exemple: 1. *ochi* – de apă, de aragaz, de geam, de tricotaj, de plită.
      2. *picior* – de masă, de lampă, de pod, de scară.
   b) *metafore expresive* – sunt tot sensuri secundare, derivate de la sensul principal, dar caracterul lor figurat este foarte pronunțat şi uşor de sesizat de către vorbitori.
      Exemple: *primăvara vieții, amurgul vieții, apele somnului, pustiul singurătății.*

B. METAFORE INDIVIDUALE sau metafore POETICE – întâlnite în operele scriitorilor.
   Exemplu:
   „Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă
   Prin care trece albă, regina nopții, moartă"
   (Mihai Eminescu – *Poezii*)

HIPERBOLA – este un trop la care „transferul denumirii are drept consecință mărirea, intensificarea imaginii obiectului"
(V. Şerban, I. Evseev, *Vocabularul românesc contemporan*).
În limba română îi corespund sinonimele hiperbolizante.
De exemplu, pentru adjectivul *frumoasă* corespund următoarele sinonime hiperbolizante, cu sens figurat: *zână, cadră, icoană.*
Pentru adjectivul *viteaz: vultur, şoim, leu.*

PERSONIFICAREA este transferul unei denumiri din sfera umană asupra lumii obiectelor, a lumii vegetale sau animale. De exemplu: *florile zâmbesc, soarele mângâie pământul, apele cântă.*

METONIMIA – (înlocuirea unui nume cu altul) – este transferul denumirii bazat pe legătura logică dintre obiecte.

Scanned with OKEN Scanner

a) denumirea obiectului transferat asupra conținutului: *a bea un pahar, a mânca o masă, a înghiți o lingură.*

b) denumirea locului se transferă asupra produsului:

cotnar (vin)	*damasc (țesătură)*	*șampanie(băutură)*
Cotnari (localitate)	*Damasc (oraș)*	*Champagne (provincie)*

c) numele persoanei se transferă asupra obiectului: *watt, ohm, amper.*

SINECDOCA – „este o varietate a metonimiei și constă în folosirea părții pentru întreg și a întregului pentru părți". (V. Șerban, I. Evseev, *Vocabularul românesc contemporan*)
Exemplu: O turmă cu o sută *de capete.* Sunt la masă șapte *guri.*

ANTONOMASA – „poate fi considerată o variantă de sinecdocă, dacă pentru *a desemna o persoană* se folosește un nume comun (Eminescu = *Luceafărul* poeziei românești), ori dacă pentru *a desemna o calitate* se folosește *un nume propriu.*
Exemplu: El este un *cațavencu* în politică (demagog).
Tânărul acesta este un *hercule* (puternic).

76. Remarcați metaforele comune din textele următoare.
În primăvara vieții toate lucrurile par simple. Știrea o am dintr-un izvor sigur. Am găsit cheia rezolvării. Merge pe firul apei, la vale. Urmărește firul raționamentului.

77. Introduceți în contexte următoarele metafore expresive ale limbii comune: *apusul vieții, șarpele îndoielii, arșița dragostei, furtuna sentimentelor, prăpastia deznădejdii, otrava cuvintelor, apele somnului, noaptea minții, lumina dragostei.*

78. Următoarele metafore sunt sinonime expresive ale unor cuvinte neutre din punct de vedere stilistic. Introduceți-le în contexte.
Metafora: *foc* (figurat) = dragoste; *întuneric* (figurat) = neștiință;
șarpe (figurat) = dușman, rău, viclean; *gaiță* (figurat) = femeie guralivă;
viperă (figurat) = femeie rea; *vulpe* (figurat) = viclean.

79. Introduceți în contexte următoarele construcții figurate, hiperbolizante: *ocean de grâu; roi de săgeți; furnicar de oameni; mare de iarbă; furtună de aplauze; cascadă de lacrimi; ploaie de flori; viscol de petale.*

80. Exprimați în enunțuri adecvate sensul propriu și sensul figurat al cuvintelor: *a șopti, a plânge, a zâmbi, a suspina, a dormi, plete, săgeți, catifea, lacrimă, aur, argint, fulger.* Precizați figura de stil realizată de sensul figurat.

81. Precizați sensul următoarelor construcții cu sens figurat. Este o (un) *iudă*. Un adevărat *othello*. Toți îl știm pe acest *donjuan*. Un nou *cațavencu* la tribună. Mă tem de ce-mi va spune această *casandră*. Nu-i cere, este un *harpagon*.

82. În următoarele citate, identificați cuvintele cu sens figurat și numiți figurile de stil pe care le realizează.

Scanned with OKEN Scanner

a) *„Din văzduh, cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,*
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă.
Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Răspândind fiori de gheață pe ai țării umeri dalbi."

„Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară,
Cu o zale argintie se îmbracă mândra țară."
.....
Soarele rotund şi palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinerețe printre anii trecători."
(Vasile Alecsandri – *Poezii*)

b) *„Într-un lac alb de lumină*
A ieşit o lună plină.
Ce mai caută şi luna
Tot în lacuri totdeauna?
Limpezeşte şi îşi spală
Noaptea, farfuria goală,
Porțelanu – având o pată
De argint, necurățată."
(Tudor Arghezi – *Poezii*)

c) *„Brâncuşi ar fi trebuit să cioplească şi un pat*
Dintr-o albie de râu, poate că a şi făcut-o,
Să luăm bine seama pe ce dorm pietrele de râu,
Muzele atât de tandru adormite."
(Marin Sorescu – *Poezii*)

d) *„...Într-o clipă se ridică pe mii de note discordante şi totuşi armonice, simfonia înfricoşată a frământării şi a zbuciumului universal."*
(Calistrat Hogaş – *Pe drumuri de munte*)

e) *„Diamante de rouă scăpărau curcubee în cupe de flori."*
(Mihail Sadoveanu – *Ciocârlia*)

f) *„Peste flori ce cresc în umbră,*
Lângă ape, pe poteci
Vezi bejănii de albine,
Armii grele de furnici."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

g) *„Pe vodă-l zăreşte călare trecând*
Prin şiruri, cu fulgeru-n mână."
.....
Sălbatecul vodă e-n zale şi-n fier
Şi zalele-i zuruie crunte.
Gigantică poartă o cupolă pe frunte,
Şi vorba-i e tunet, răsufletul-ger..."
(George Coşbuc – *Poezii*)

Scanned with OKEN Scanner

h) „*Viforul şuiera, gemea şi urla în răstimpuri, cu glas acum de frunze spulberate, acum de codri zbuciumaţi.*"
(Calistrat Hogaş – *Pe drumuri de munte*)

i) „*Ci prin flori întreţesute, printre gratii, luna moale*
Sfiicioasă şi smerită şi-au vărsat razele sale."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

j) „*Doar izvoarele suspină*
Pe când codrul negru tace.
Dorm şi florile-n grădină,
Dormi în pace!"
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

k) „*Va geme de patemi*
Al mării aspru cânt."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

l) „*Iar la poala lui cea verde, mii de capete pletoase,*
Mii de coifuri lucitoare, ies din umbra-ntunecoasă."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

m) „*Cu braţul drept ridică fierul.*"
(Mihail Sadoveanu – *Neamul Şoimăreştilor*)

n) „*Stofe vechi, o mandolină,*
Un Cezanne şi doi Gauguin
.....
Şi pe pian
Charles Baudelaire şi-alături Villeirs de L'Isle-Adam..."
(Ion Minulescu – *Romanţe pentru mai târziu*)

RECITIŢI SINTEZELE TEORETICE referitoare la MIJLOACE DE ÎMBOGĂŢIRE A VOCABULARULUI
REZOLVAŢI sarcinile de lucru formulate în exerciţiile următoare, folosind informaţiile prezentate la capitolul respectiv.

83. Explicaţi modul de formare a următoarelor cuvinte: *copilaş, copilandru, degeţel, auriu, lemnos, a electriza, a planifica, brădet, pietriş, târâş, tineresc, tinereşte, educabil, anual, glaciar.*

Model:

copilaş = substantiv format prin derivare cu sufix: a) rădăcină – **copil**; sufix diminutivul **-aş**.

84. Explicaţi modul de formare a cuvintelor: *neobişnuit, neclar, incorect, prezice, anticorpi, antevorbitor, reveni, conlucra, coopera, străluci.*

Model:

străluci = verb conjugarea a IV-a, format prin derivare cu prefix: prefix superlativ „**stră-**": rădăcină „**luci**".

Scanned with OKEN Scanner

85. Explicați modul de formare a cuvintelor: *antepreşcolar, antirăzboinic, interstatal, nerefăcut, nerevăzut, prevăzător, neprevăzător, incredibil, arhicunoscut.*

86. Explicați modul de formare a următoarelor cuvinte: *nu-mă-uita; rochița-rândunicii; traista-ciobanului; floarea-soarelui; argint-viu; demult; binefacere; cumsecade; electromotor; rareori, tresiprezece; Ştefan cel Mare; C.F.R.; AVIASAN; deodată, oricine.*

Model:

nu-mă-uita: substantiv comun, format prin compunere prin alăturare: adverbul „**nu**" + pronumele „**mă**" + verbul „**uita**".

87. *Recitiți* tabelul care prezintă SCHIMBAREA VALORII MORFOLOGICE. La următoarele exemple, rezolvați cerințele:

a) precizați valoarea morfologică a cuvântului subliniat;

b) argumentați de ce cuvintele şi-au schimbat valoarea morfologică.

Copil *frumos*. Scrie *frumos*. *Frumosul* place tuturor.
Frunză *verde*. *Verdele* este odihnitor.
Privesc *împrejur*. Mă plimb *împrejurul* casei.
Eu citesc. *Eul* meu se împotriveşte acestei obligații.
Privesc *în sus*. Privesc *în susul* muntelui.
Am *zece* probleme. Am luat *un zece* la istorie.
Dimineața plec la şcoală. *Dimineața* senină luminează câmpia.
Iarna plec la munte. *Iarna* geroasă pune flori de gheață pe geamuri.
Eu am tăiat *un buştean*. El doarme *buştean*.
Eu am glasul *răguşit*. Eu vorbesc *răguşit*. *Răguşitul* abia vorbea.
Laptele *aburind* mă îmbie. Am luat ceaşca *aburindă*.
Acesta scrie. Copilul *acesta* scrie. *Al meu* s-a rupt. Creionul *meu* s-a rupt.
Fiecare scrie. *Fiecare* elev scrie.
Lucrează *bine*. *Binele* nu se uită niciodată.

88. Numiți sufixele diminutivale. Derivați cu fiecare câte trei substantive.

89. Numiți sufixele augmentative şi derivați cu fiecare câte un substantiv.

90. Cuvintele: *casă, piatră, băiat* le derivați, pe rând, cu sufix diminutival şi apoi augmentativ.

91. Numiți sufixele colective, derivați cu ele cuvintele: *tânăr, frunză, piatră, papură, fum, porumb.*

92. Numiți sufixele adjectivale şi derivați cu fiecare câte trei cuvinte.
Exemplu: *aur – auriu; os – osos.*

93. Numiți sufixele substantivale:

a) cele care denumesc *agentul;*

b) cele care formează *denumiri abstracte* şi derivați cu fiecare câte două cuvinte.

94. Numiți sufixele verbale şi derivați cu fiecare câte trei cuvinte.
Exemplu: *solid – solidifica; verb – verbaliza.*

95. Numiți sufixele adverbiale şi derivați cu fiecare câte un cuvânt.
Exemplu: *tânăr – tinereşte.*

Scanned with OKEN Scanner

96. La următoarele perechi de *paronime* precizați sufixul și arătați sensul:
glacial – glaciar; literal – literar; anual – anuar; familial – familiar.

97. Derivați cu sufixe verbale următoarele cuvinte: *material, electric, ion, solid, divers, uniform, os, industrial, fosil, strat, computer, simplu, amplu, polen.*

98. Cuvintele: *tânăr, copil, bătrân, român*, le derivați pe rând, cu sufixele *-esc, -eşte.* Precizați în ce clasă morfologică se vor încadra.

99. Formați perechi de verbe antonime derivate cu prefixele *des- (dez-)* și *în- (îm-)*. Exemplu: *a înveli – a dezveli.*

100. Cuvintele: *clar, posibil, real, capabil,* le derivați cu prefixele negative: *ne-, in-, im-, i-* și formați perechi de antonime.

101. Derivați cu prefixul *în-* cuvintele: *nou, nod, noapte, negură, nobil.*
Atenție la ortografie! Exemplu: în + nod —> a înnoda.

102. Derivați cu prefixul *re-* cuvintele:
a) *vedea, da, calcula, scrie, citi, lua, corecta, organiza.*
b) *evalua, educa, edita, elabora, efectua.*
Atenție la ortografie! Exemplu: re + educa —> reeduca.

103. Derivați cu prefixele *co-* și *con-* verbele: *a exista, a lucra, a viețui, a opera.* Explicați sensul verbelor obținute prin derivare.

104. Derivați cu prefixul *auto-* verbele: *a se liniști, a se convinge, a se controla, a se acuza, a se conduce.* Explicați sensul verbelor obținute prin derivare.

ATENȚIE! EVITAȚI PLEONASMUL! (adică folosirea alăturată a doi termeni cu același înțeles). **Exemplu:** *a reciti încă o dată, a coexista împreună, a se autoliniști singur, a prezice mai înainte.*

105. Continuați lista de cuvinte derivate cu următoarele prefixe și prefixoide de circulație internațională:
- *ante-* (înainte) : antevorbitor
- *anti-* (împotriva); antirăzboinic
- *auto-* (însuși): autoconducere
- *con-, co-* (împreună) conlucra
- *extra-* (în afară) extraterestru
- *hiper-* (peste) hipercorect
- *mega-* (mare) megafon
- *micro-* (mic) microfon
- *mono-* (unic) monovalent
- *poli-* (mai multe) polivalent
- *pseudo-* (fals) pseudonim
- *semi-* (jumătate) semicerc

106. Cu prefixele: *ultra-, arhi-, supra-* formați adjective cu sens superlativ.

Scanned with OKEN Scanner

107. Găsiți cuvinte în compunerea cărora să intre următoarele elemente:
biblio (grec. biblion = carte); *bio-* (grec. bios =viață); *cardi-* (grec. kardia = inimă);
crono- (grec. chronos = timp); *demo-* (grec. demos = popor);
electro- (grec. electron = chihlimbar; referitor la fenomene electrice);
foto- (grec. photos = lumină); *log-* (grec. logos = cuvânt); *neuro-* (grec. neuron = nerv).
Explicați sensul cuvintelor derivate şi introduceți-le în contexte.

108. Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor: *a da, a pune, a zice, a duce, a face, a scrie, a veni, frunză, floare, om, copil, tânăr, țară, pământ, piatră.*
Model: *a scrie, scriere, scris, nescris, a descrie, descriere, descris, nedescris, a înscrie, înscriere, înscris, neînscris, a prescrie, prescriere, prescris, neprescris, a rescrie, rescriere, rescris, nerescris, a transcrie, transcriere, transcris, netranscris, scrisoare, scrisorică, scriitor.*

109. Arătați cum s-a realizat schimbarea valorii morfologice a cuvintelor evidențiate.
Privesc zăpada *albă*. *Albul* zăpezii mă orbeşte.
Tu cânți *frumos*. Tu ai glasul *frumos*.
Eu fac *foc* în sobă. Este frumoasă *foc*.
El cântă la *cobză*. El este răcit *cobză*.
Merg *înainte*. Merg *înaintea* detaşamentului.
Am văzut *un tun*. Doarme *tun*.
A fost rănit de *un glonț*. A pornit *glonț*.
Nimeni nu ştie. El a ajuns *un nimeni*.
Of! se văita ea. Vrea să-ți spun *oful* meu.

110. Alcătuiți o compunere cu titlul *Impresii de la un concert* în care veți introduce următoarele cuvinte, împrumutate din limba italiană: *adagio, allegro, alto, arpegiu, andante, bariton, crescendo, duet, flaut, intermezzo, moderato, partitură, solfegiu, solo, tenor.*

111. Imaginați-vă o *prezentare de modă* şi alcătuiți comentariul acesteia, folosind următoarele cuvinte împrumutate din limba franceză: *a accepta, a acompania, fantastic, pardesiu, mantou, rever, epolet, cordon, bluzon, buton, butonieră, manşetă, manechin, gri, mov, vernil.*

112. Vă prezentăm câteva cuvinte împrumutate din limba germană: *bliț, boiler, bomfaier, bormaşină, fasung, gater, matriță, rolă, ştecăr, ventil.* Precizați în ce sector de vocabular se încadrează. Introduceți-le în contexte.

113. Alcătuiți o *Cronică sportivă* în care veți folosi şi următoarele cuvinte împrumutate din limba engleză: *fotbal, volei, baschet, tenis, polo, aut, corner, a dribla, dribling, fault, finiş, golf, gol, henț, ofsaid, meci, ring, scor, set, start, suporter, şut.*

114. Vă prezentăm câteva cuvinte împrumutate din limba latină literară (nu moştenite): *civil* (lat. civilis), *document* (lat. documentum), *natura* (lat. natura), *a salva* (lat. salvare), *spațiu* (lat. spatium), *ora* (lat. hora). Introduceți-le într-un apel adresat oamenilor pentru a păstra pacea, pentru a salva pământul.

În limba română, împrumuturile neologice de origine latino-romanică (din limbile latină, franceză, italiană) sunt foarte numeroase, conducând „la reromanizarea limbii, la îmbogățirea şi modernizarea sinonimelor ei". (Gh. Bulgăr, *Dicționar de sinonime*). Vă prezentăm perechi de sinonime – dublete sinonimice – în care primul cuvânt este vechi, iar al doilea este un împrumut de proveniență latino-romanică, mai rar, germanică.

Scanned with OKEN Scanner

Dublete sinonimice substantivale:

amănunt – detaliu
belşug – abundenţă
chemare – apel
cină – dineu
cinste – onestitate
cutremur – seism
dovadă – argument
graniţă – frontieră
greşeală – eroare
oboseală – surmenaj
prăpastie – abis
scop – finalitate
greutate – pondere
împrejurare – circumstanţă
încăpăţânare – obstinaţie
îndemânare – abilitate
necuviinţă – indecenţă
nenorocire – calamitate
noroc – şansă
părere – opinie

Dublete sinonimice adjectivale:

adânc – profund
amănunţit – detaliat
asemănător – similar
binevoitor – amabil
cinstit – onest
citeţ – lizibil
copilăresc – pueril
credincios – fidel
duşmănos – ostil
îngâmfat – infatuat
însufleţit – animat
întunecat – obscur
lacom – avid
limbut – locvace
mâncăcios – gurmand
nepărtinitor – obiectiv
nesigur – incert
nevinovat – inocent
obraznic – insolent
răutăcios – maliţios
sigur – cert
tineresc – juvenil
uşor – facil
vinovat – culpabil

Dublete sinonimice verbale:

a asupri – a exploata
a aţâţa – a incita
a bănui – a suspecta
a se căi – a regreta
a cere – a solicita
a dărâma – a demola
a dezvinovăţi – a disculpa
a hotărî – a decide
a îmbunătăţi – a ameliora
a împărţi – a diviza
a înapoia – a restitui
a începe – a debuta
a întări – a consolida
a învinui – a acuza
a mări – a amplifica
a oglindi – a reflecta
a opri – a sista
a scoate – a extrage
a scrânti – a luxa
a seca – a asana

Limba română s-a îmbogăţit şi prin introducerea în limbajul cultivat a numeroase expresii memorabile din alte limbi. Vă prezentăm câteva expresii memorabile, cărora le precizăm şi sensul.

EXPRESII MEMORABILE DIN ALTE LIMBI

Ab antiquo (lat.) = din vechime. Faptul este cunoscut *ab antiquo*.
Ab initio (lat.) = de la început. A relata ceva *ab initio*.
Ab irato (lat.) = la mânie. A acţiona *ab irato*.
À bon entendeur, salut (fr.) = îl salut pe cel care înţelege.
Ab origine (lat.) = de la origine. A istorisi faptele...

Scanned with OKEN Scanner

Ab ovo (lat.) = de la ou: de la începuturi. A istori şi întâmplările...
A contrario (lat.) = prin opoziție.
À contrecœur (fr.) = împotriva inimii (dorinței). A face ceva...
Acta, non verba (lat.) = fapte, nu vorbe.
Ad augusta per angusta (lat.) = la fapte mari se ajunge pe poteci înguste.
Ad calendas graecas (lat.) = la calendele greceşti; niciodată.
Ad gloriam (lat.) = pentru glorie.
Ad patres (lat.) = la strămoşi.
À la guerre comme à la guerre (fr.) = la război ca la război; a te acomoda unor condiții grele.
À la légère (fr.) = cu superficialitate. A privi lucrurile...
Alea iacta est (lat.) = zarurile au fost aruncate. Cuvintele au fost spuse de Cezar la trecerea Rubiconului. Exprimă o decizie irevocabilă.
Alma mater (lat.) = mamă hrănitoare. Epitet prin care romanii denumeau patria. Ulterior, universitatea.
Alter ego (lat.) = alt eu.
Amicus Plato, sed magis, amica veritas (lat.) = prieten mi-e Platon, dar mai prieten adevărul.
Anno Domini (A.D.) (lat.) = în anul Domnului.
Ars longa, vita brevis (lat.) = arta-i lungă, viața e scurtă.
Audaces fortuna iuvat (lat.) = norocul îi ajută pe cei îndrăzneți – Vergiliu.
Aurea mediocritas (lat.) = aurita cale de mijloc.
Auri sacra fames (lat.) = blestemata foame de aur.
Aut Caesar, aut nihil (lat.) = ori Cezar, ori nimic. Expresie a ambiției nemăsurate.
Bis dat, do cito dat (lat.) = cine dă repede, dă îndoit.
Ça ira (fr.) = o să meargă. (Cântec din Revoluția franceză din 1789 exprimând încrederea în izbândă).
Captatio benevolentiae (lat.) = atragerea bunăvoinței, mijloc de a obține atenția auditoriului.
Carpe diem! (lat.) = bucură-te de ziua de azi! – Horațiu.
Castigat ridendo mores (lat.) = moravurile se îndreaptă prin râs.
Cogito, ergo sum (lat.) = Cuget, deci exist – Descartes.
Consensus omnium (lat.) = în unaninimitate, sau
Omnium consensu (lat.) = cu consens.
Credo, quia absurdum est (lat.) = cred, fiindcă este absurd (paradox).
Cui bono? (lat.) = la ce bun? – Cicero.
Cui (quid) prodest? (lat.) = cui (la ce) foloseşte? (formulă juridică).
Curriculum vitae (lat.) = cursul vieții, memoriu, autobiografie.
De auditu (lat.) = din auzite.
De facto (lat.) = de fapt.
De iure (lat.) = de drept.
De gustibus non disputandum (lat.) = despre gusturi nu se discută.
De visu (lat.) = din văzute.
De profundis (clamavi) (lat.) = din adâncul sufletului am strigat.
Dies irae (lat.) = ziua mâniei, a judecății de apoi.
Divide et impera! (lat.) = dezbină şi stăpâneşte. Principiu de guvernare enunțat de Machiavelli.
Dubito, ergo cogito (lat.) = mă îndoiesc, deci cuget – Descartes.
Dum spiro, spero (lat.) = cât trăiesc, sper.
Dura lex, sed lex (lat.) = legea e aspră, dar e lege.
Ecce homo! (lat.) = iată omul! Exclamația lui Pilat din Pont când i l-a arătat mulțimii pe Isus.

Scanned with OKEN Scanner

È finita la commedia (italiană) = S-a sfârşit comedia.
Eppur (e pur) si muove (it.) = şi totuşi se mişcă – Gallileo. Exprimă convingerea în adevărul opiniei susţinute.
Errare humanum est (lat.) = a greşi este omeneşte – Cicero.
Est modus in rebus (lat.) = există o măsură în toate – Horaţiu.
Et in Arcadia ego (lat.) = şi eu am fost în Arcadia; exprimă nostalgia după o fericire pierdută.
Ex abrupto (lat.) = dintr-o dată, brusc.
Ex aequo (lat.) = la egalitate. Premiu...
Ex cathedra (lat.) = de la catedră. Cu ton savant.
Ex nihilo, nihil (lat.) = din nimic nu se naşte nimic.
Ex officio (lat.) = din oficiu. Apărător...
Extra muros (lat.) = în afara zidurilor cetăţii. A se izola de lume.
Fair play (engl.) = joc cinstit.
Felix qui potuit rerum cognoscere causas (lat.) = fericit cel care poate cunoaşte cauza lucrurilor – Vergiliu.
Festina lente! (lat.) = grăbeşte-te încet!
Fiat justitia, pereat mundus! (lat.) = să se facă dreptate, chiar dacă ar fi să piară lumea! cu sensul – legea trebuie aplicată cu orice preţ.
Fiat lux! (lat.) = să fie lumină! Geneza...
Finis coronat opus (lat.) = sfârşitul încununează opera.
Fugit irreparabile tempus (lat.) = fuge timpul fără să se mai întoarcă – Vergiliu.
Gaudeamus (lat) = să vă bucuraţi – din imnul studenţilor.
Hannibal ad (ante) portas! (lat.) = Hanibal la, înaintea poarţii! Strigăt scos de romanii înfrânţi de Hanibal, în apropierea Romei, la Cannae. Cu sensul de mare primejdie.
Homo res sacra homini (lat.) = omul e lucru sfânt pentru om – Seneca.
Honoris causa (lat.) = pentru onoare. Titlu acordat onorific.
Horribile dictu (et auditu) (lat.) = groaznic de spus (şi de auzit).
In extenso (lat.) = pe larg. A prezenta...
In medias res (lat.) = În miezul lucrurilor.
Ipso facto (lat.) = prin chiar acest fapt. Implicit.
J'y suis, j'y reste (fr.) = aici sunt, aici rămân. Replică atribuită unui mareşal francez, Mac Mahon. Exprimă hotărârea de a nu ceda poziţiile.
Labor omnia vincit improbus (lat.) = munca stăruitoare învinge totul – Vergiliu.
Lapsus linguae (lat.) = neatenţie în vorbire, greşeală.
Lapsus memoriae (lat.) = scăpare din memorie.
L'homme est né libre (fr.) = omul este născut liber – J. J. Rousseau.
Mais ou sont les neiges d'antan? (fr.) = Dar unde sunt zăpezile de altădată? – François Villon. Exprimă nostalgia unui timp trecut.
Manu militari (lat.) = prin putere armată, prin măsuri drastice. A face ordine...
Manu propria (lat.) = cu propria mână. A semna...
Mea culpa (lat.) = e vina mea.
Memento mori (lat.) = adu-ţi aminte că vei muri.
Mirabile dictu (visu) (lat.) = Minunat de spus şi de văzut. O întâmplare...
Modus vivendi (lat.) = mod de viaţă.
Mutatis mutandis (lat.) = schimbând ceea ce trebuie schimbat. A aplica un text la alte cazuri (decât cele la care se referă), făcând schimbările necesare.
Nec plus ultra (lat.) = care nu mai poate fi depăşit.
Ne varietur (lat.) = să nu se schimbe. Indicaţie pe coperta unei ediţii cu caracter definitiv.

Scanned with OKEN Scanner

Nil admirari (lat.) = să nu te laşi impresionat de nimic – Horaţiu.
Noblesse oblige (fr.) = noblețea obligă.
Nolens, volens (lat.) = fără voie sau cu voie.
Noli me tangere (lat.) = nu mă atinge; interdicția de a te atinge de o persoană.
Nomina odiosa (lat.) = nume odioase, neplăcute.
Non bis in idem (lat.) = nu de două ori pentru acelaşi lucru. Axiomă juridică potrivit căreia nu poţi fi judecat de două ori pentru aceeaşi vină.
Non multa, sed multum (lat.) = nu multe, ci mult, **sau**
Multum, non multa (lat.) = să spui mult în cuvinte puține. Quintilian – Despre oratorie.
Omnia mecum porto (lat.) = tot ce am duc cu mine. Inteligența este bogăția pe care o porți cu tine.
Parti pris (fr.) = părere preconcepută, a vorbi cu părtinire, a face aprecieri subiective. A vorbi cu...
Per aspera ad astram (lat.) = pe căi anevoioase se ajunge la stele. (glorie)
Post festum (lat.) = după sărbătoare, prea târziu. A sosit...
Primum vivere, deinde filosofare (lat.) = întâi să trăieşti, apoi să filozofezi.
Primus inter pares (lat.) = primul între egali, cel mai onorat.
Pro domo sua (lat.) = pentru casa sa. A-ţi pleda propria cauză – Cicero.
Rara avis (lat.) = pasăre rară; prezență excepțională.
Remember (engl.) = aminteşte-ţi!
Sapienti sat (lat.) = Pentru cel înțelept, e de ajuns.
Self made man (engl.) = om făurit de sine însuşi, prin eforturi proprii.
Sic transit gloria mundi (lat.) = aşa trece gloria lumii.
Sine die (lat.) = fără o zi hotărâtă, la o dată neprecisă.
Sine ira et studio (lat.) = fără mânie şi fără părtinire – Tacitus. Se referă la obiectivitatea necesară.
Sine qua non (lat.) = fără de care nu se poate. Condiție...
Sub specie aeternitatis (lat.) = din punctul de vedere al veşniciei – Spinoza.
Tale-quale (lat.) = aşa cum este, neschimbat.
Ubi bene, ibi patria (lat.) = unde e bine, acolo e patria.
Ultima ratio (lat.) = ultimul argument.
Urbi et orbi (lat.) = către oraş (Roma) şi către univers. Papa se adresează...
Utile dulci (lat.) = A îmbina utilul cu plăcutul.
Vae soli (lat.) = Vai de cel singur!
Vae victis (lat.) = Vai de cei învinşi!
Veni, vidi, vici! (lat.) = am venit, am văzut, am învins – Cesar. Expresia succesului fulgerător.
Vivat, crescat, floreat! (lat.) = trăiască, crească, înflorească. Urare rostită la reuniunile academice.
Vox populi, vox Dei (lat.) = vocea poporului, vocea lui Dumnezeu.

115. Introduceţi în contexte câteva din aceste expresii.

116. Alcătuiţi o expunere pe tema: „*Limba română – de la noblețea originii latine la caracterul modern, racordat la spiritualitatea romanică.*“ Vă sugerăm următoarele repere pentru expunere şi argumentare:

a) Limba română – limbă de origine latină.
b) Influențele din alte limbi nu au modificat caracterul latin al limbii române.
c) Contactele cu romanitatea occidentală au făcut ca vocabularul limbii române să se îmbogățească cu un mare număr de neologisme, multe de circulație internațională.
d) Împrumuturile neologice au transformat limba română într-o limbă modernă.

Scanned with OKEN Scanner

TESTE DE EVALUARE

TESTUL I

1. Precizați care sunt mijloacele de îmbogățire a vocabularului.

2. Precizați sufixele colective. Derivați cu ele cuvintele: *tânăr, papură.*

3. La cuvintele: *casă, băiat, arte, piatră*, adăugați pe rând, sufixe diminutivale şi augmentative, astfel încât să obțineți perechi contrastante.

4. Numiți sufixele verbale şi numiți cinci verbe derivate cu acestea.

5. Folosiți ca bază de derivare cu sufixe verbale cuvintele: *material, electric, ion, solid, divers, uniform, os, industrial, fosil.*

6. Precizați care este sufixul şi tipul lui: *costum românesc, vorbeşte româneşte.*

7. Formați perechi de antonime derivate cu prefixele ***des-***; ***dez-***; ***im-***; ***in-***. Perechile de antonime le introduceți cu rol de predicate verbale în două propoziții principale coordonate adversativ (dar, iar, însă, ci)

1P____dar____2P
adv.

8. Derivați cu prefixul ***in-*** cuvintele: *nor, nod, nou, noapte, negură, nobil.*
Explicați ortografia.

9. Derivați cu prefixul ***re-*** cuvintele: *evalua, evoca, educa, exista, elabora.*
Explicați ortografia.

10. Derivați cu prefixul ***co-*** şi ***con-*** verbele: *a exista, a lucra, a viețui.*
Explicați sensul cuvintelor derivate.

11. Precizați care enunțuri sunt corecte şi care sunt greşite.
Explicați de ce considerați că sunt greşite.
a reciti încă o dată
a revedea din nou
a coexista împreună
a se autolinişti singur
a prezice înainte
a se autocontrola pe el însuşi
a convieţui împreună.

Scanned with OKEN Scanner

TESTUL al II-lea

1. Explicați ce sunt sufixele şi precizați tipul lor.

2. Dați exemple de prefixe superlative şi de cuvinte derivate cu acestea. Explicați-le sensul.

3. Dați exemple de cuvinte formate cu prefixoidele: ***ante-, anti-, micro-, macro-, mono-, poli-.*** Explicați-le sensul. Introduceți-le în propoziții.

4. Găsiți cuvinte în compunerea cărora să intre următoarele elemente: ***biblio-, bio-, cardi-, crono-, demo-, -log, neuro-.*** Explicați-le sensul şi introduceți-le în propoziții.

5. Explicați modul de formare a cuvintelor: *strămoşesc, cumsecade, electromotor, floare-de-colț, orişicine, rareori, C. E. C.*

6. Despărțiți în silabe: *descrie, desparte, descoperi, desăra, înnopta, încrede.*

7. Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor *a scrie* şi *lege*. Subliniați prefixul şi sufixul şi spuneți felul sufixului.

8. De la cuvintele *aur, argint, aramă, cenuşă* derivați adjective cu sufixul adjectival ***-iu.*** Adjectivele obținute – în formă de masculin singular – le scrieți în formă de masculin plural.

9. Explicați modul de formare a cuvintelor următoare:
   miner – minier;
   glaciar – glacial;
   românesc – româneşte;
   temporar – temporal.

10. Se dă grupul: substantiv + adjectiv: *geamgiul tuciuriu.*
    a) Treceți cuvintele la numărul plural nearticulat şi apoi articulați cu articol hotărât plural.
    b) Repetați cerința inversând topica: *tuciuriul geamgiu.*

TESTUL al III-lea

1. Structura vocabularului; exemple.

2. Găsiți sinonime literare ale următoarelor regionalisme: *colb, cucuruz, glod, bai, blid, pită, sfadă, cuhnie, copârşeu.*

3. Alegeți şi rescrieți forma corectă:
   anticameră – antecameră
   delicvent – delincvent
   decrepitudine – decreptitudine
   oprobiu – oprobriu
   repercusiune – repercursiune
   divident – dividend

Scanned with OKEN Scanner

usufruct – uzufruct
jurisconsult – juristconsult
escalada – excalada
frusta – frustra
propietate– proprietate
vindicativ – vindecativ.

4. Alegeți sensul corect:
fortuit: *forțat; întâmplător*
inextricabil: *care nu poate fi stricat; foarte complicat*
lucrativ: *unde se lucrează; rentabil*
mutual: *pe tăcute; reciproc*
onomastică: *ziua de naştere; ziua numelui*
a preconiza: *a propune; a face reclamă unei idei*
problematic: *care constituie o problemă; nesigur; îndoielnic*
recent: *care se va petrece în curând; care s-a petrecut de curând*
salutar: *demn de a fi salutat; salvator; folositor vieții, sănătății*
scolastic: *şcolăresc; sistem filozofic medieval*
specios: *special; înşelător; amăgitor*
solicitudine: *cerere; atitudine plină de grijă față de cineva*
summum: *sumă; „culme" care nu poate fi depăşită*
temerar: *care se teme; care are curaj*

5. Explicați sensul cuvintelor paronime şi introduceți în contexte: *arbitrar – arbitral; familial – familiar; petrolier – petrolifer; a investi – a învesti; temporar – temporal; învederat – inveterat.*

6. Scrieți sinonimele cuvintelor: *abil, accelerare, a accentua, agreabil, agresivitate, a se amuza, animozitate, arogant, aviz, locvace, infatuat, facil, culpabil, stupefiat, malițios.*

7. Arătați care construcții sunt corecte şi care sunt greşite.
Arătați în ce constă greşeala.
A fost firesc şi natural. Îşi avea proveniența şi originea. Un motor tăcut şi silențios. Era ironic şi zeflemitor. A primit un procent de 13 la sută. A trăit întotdeauna într-o solitudine singuratică. Rezolvarea a fost rapidă şi promptă. Primul debut cu care şi-a început cariera a fost strălucit. Printr-o legătură directă şi nemijlocită a aflat ce se întâmplase. El prefera mai bine muzica de concert.

8. Explicați sensul cuvintelor următoare şi introduceți în contexte.
antonimie – antinomie;
a colabora – a corobora;
a irupe – a erupe;
a releva – a revela.

9. Rescrieți forma corectă:
avocat – advocat
a frusta – a frustra
traiectorie – traectorie
enfază – emfază
a escalada – a excalada

Scanned with OKEN Scanner

escroc – excroc
excavator – escavator
escadron – excadron
stres – ştres
standard – standard
şpicher – spicher.

10. Exprimați în contexte sensurile figurate ale cuvintelor: *plete, a şopti, oglindă, catifea, a cânta.* Numiți figura de stil rezultată.

TESTUL al IV-lea

1. Explicați modul de formare a cuvintelor: *antevorbitor, antirăzboinic, dezorganizat, nemaivăzut, dincolo, dinspre, electromotor.*

2. Alcătuiți familia lexicală a cuvintelor: *a pune; a duce.* Precizați sufixul şi prefixul.

3. Numiți sinonimele cuvintelor: *fortuit, lucrativ, mutual, problematic, salutar, specios, temerar.*

4. Scrieți expresii şi locuțiuni în structura cărora să intre cuvintele: *gură, față.*

5. Exprimați în contexte valorile polisemantice ale cuvintelor: *a face, a ieşi.*

6. Explicați sensul cuvintelor paronime: *anual – anuar; familial – familiar.*

7. Scrieți prefixele superlative şi derivați cu ele adjective.

8. Derivați cu prefixul **în-** cuvintele: *nod, noapte, nobil.*

9. Discutați sensul omonimelor: *nouă, dar, iar.*

10. Scrieți zece cuvinte ştiințifice dintr-un anumit domeniu. Introduceți-le în propoziții.

Scanned with OKEN Scanner

3

ELEMENTE DE FONETICĂ

Sinteze în fişe recapitulative

FONEME. Cele mai mici unităţi (fonice) care alcătuiesc forma cuvântului.
De exemplu: cuvântul **casă** este format din fonemele: **c, a, s, ă.**
Fonemele nu au sens, dar ajută la distingerea semnificaţiei cuvintelor. Exemplu: **casă**, **masă**, **rasă**.

RAPORT între FONEM şi SUNET

1. FONEMUL este general, abstract. Fonemele unei limbi sunt limitate ca număr; ele alcătuiesc *sistemul fonologic* sau *fonematic* al limbii.
2. SUNETUL este material, concret; este pronunţat în mod diferit de către vorbitori în momente diferite. Sunetele sunt variate şi numeroase.

SISTEMUL FONOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE

SISTEM VOCALIC

Locul de articulare	Vocale anterioare	Vocale centrale	Vocale posterioare
Gradul de Deschidere a gurii	**i, e**	**a, ă, î**	**o, u**
Închise	**i**	**î**	**u**
Mijlocii	**e**	**ă**	**o**
Deschise	**–**	**a**	**–**

VOCALE ÎNTREGI SAU PLENISONE: pot alcătui singure silabe (primesc accent în silabă); **a, ă, î, â** sunt în orice împrejurare plenisone, **e, i,** şi **o, u** pot fi vocale plenisone, dar şi semivocale.

SEMIVOCALELE: nu pot alcătui singure silabe. Intră în componenţa diftongilor şi a triftongilor. Pot fi semivocale numai **e̯, i̯, o̯, u̯.**

SIMBOLURI: SEMIVOCALA se notează cu un semicerc aşezat dedesubtul ei.

- Exemplu: **be̯a**

Scanned with OKEN Scanner

SISTEM CONSONANTIC

TABLOUL CONSOANELOR ROMÂNEŞTI

Mod de articulare	Loc de articulare	Bilabiale		Labio-dentale		Dentale		Prepa-latale		Palatale		Post-palatale		Laringale	
		Surd	Sonor	Surd	Sonor	Surd	Sonor	Surd	Sonor	Surd	Sonor	Surd	Sonor	Surd	Sonor
NESONANTE	Oclusive (explozive)	p	b			t	d			ḱ	ǵ	k	g		
	Semiocluzive (africate)					ţ		č	ğ						
	Constrictive (fricative)			f	v	s	z	ş	j						h
SONANTE	Ocluzive (nazale)		m				n								
	Lichide (laterale)						l								
	Vibrante						r								

LITERA: este semnul grafic cu care se notează, în general, un sunet.

TRANSCRIEREA FONETICĂ a literelor se face prin **SEMNE FONETICE** care apar notate între bare „| |“ sau între paranteze drepte „[ ]“.

SUNETELOR limbii le corespund, în general, literele respective.

LITERA	a	ă	b	c	d	e	f	g	h	i	î	j	k	l	m	n	o	p	r	s	ş	t	ţ	u	v	z
SEMNUL FONETIC	|a|	|ă|	|b|	|c|	|d|	|e|	|f|	|g|	|h|	|i|	|î|	|j|	|k|	|l|	|m|	|n|	|o|	|p|	|r|	|s|	|ş|	|t|	|ţ|	|u|	|v|	|z|

Grup de litere	ce, ci	ge, gi	che, chi	ghe, ghi
Semn fonetic	č, č	ğ, ğ	ḱ, ḱ	ǵ, ǵ
Exemple	*cerc, circ, ciclon*	*ger, gir, Angela*	*chel, chip, chior*	*ghem, ghiol*

Scanned with OKEN Scanner

CORESPONDENȚA DINTRE LITERE ȘI SUNETE

I. LITERE CU O SINGURĂ VALOARE FONETICĂ

Litera	Exemplu
a	*ac, cap*
ă	*măr, către*
â	*român*
b	*bine, ban*
d	*da, din*
f	*fin, foc*
î	*în, îndoi*
j	*joc, jar*
l	*loc, lin*

Litera	Exemplu
m	*mic, acum*
n	*nuc, an*
p	*pom, dop*
r	*rac, car*
s	*soc, usuc*
ş	*şoşon*
t	*toc, ton*
v	*vară*
z	*zile*

II. LITERE CU VALORI FONETICE MULTIPLE

A. CONSOANE cu valori fonetice multiple

Litera	Sunetul corespunzător	Condiție	Exemple
c	1. |k|	• dacă nu este urmată de vocalele **e** sau **i**	*cap, ac, actor, nuc, casă, curte*
	2. |ḱ|	• dacă este urmată de literele ajutătoare **h+e** sau **i**	*chem, chirie, chin, chelie, achită*
	3. |č|	• dacă este urmată de literele **e** sau **i**	*cer, cine, cinci, cere, acela*
g	1. |g|	• dacă nu este urmată de vocalele **e** sau **i**	*gamă, dungă, galeş, agale*
	2. |ǵ|	• dacă este urmată de litere ajutătoare **h+e** sau **i**	*ghimpe, gherghef, ghiol, unghi*
	3. |ǧ|	• dacă este urmată de vocalele **e** sau **i**	*ger, ginere, geam, giuvaier, mergi*
h	1. |h|	• dacă nu apare în grupurile **che, ghe, chi, ghi**	*hohot, hrană, zahăr*
	2. **literă ajutătoare**, fără valoare fonetică	•dacă apare în grupurile **che, ghe, chi, ghi**	*chemare, ochi, ghemui, ghioc*
x	1. |ks|		*ax, fix, lexic, text, prolix, hexagon*
	2. |gz|	• în neologisme care încep cu **ex**	*examen, exact, exerciţiu, exersa, exil, există, exemplu*

Scanned with OKEN Scanner

B. VOCALE

B. 1. VOCALE cu o singură valoare fonetică

Literă	Valoare fonetică, condiții și exemple
a	vocală plenisonă, |á|, în orice cuvânt: *an, am, ai, car, cap, manual*
ă	vocală plenisonă, |ă| în orice situație: *dă, să, mă, către, lângă, după*
â	vocală plenisonă, |á|: *român, România, cânt*
î	vocală plenisonă, |í|: *în, întâi, încât, coborî, pârî*

B. 2. VOCALE cu valori fonetice multiple

Litera	Sunetul corespunzător	Condiții și exemple
i	1. |í| vocală plenisonă	• în silabă și în diftongi: míc, bí-ne, ví-o-ríu
	2. |i̯| semivocală	• în diftongi și triftongi: i̯ar, dói̯, le-o̯ai̯-cắ, ta-i̯e
	3. |i̯| scurt	• un sunet vocalic mai scurt, care nu face parte din diftongi sau triftongi: pomi̯, buni̯, orice, ploi̯
	4. **literă ajutătoare**, fără valoare fonetică	• în grupurile |č| (ci), |ğ| (gi), |ḱ| (chi), |ǵ| (ghi) când sunt urmate de o altă vocală Ex.: *ciur* [čur], *ciocan* [čocan], *giuvaier* [ğuvaier], *chior* [ḱor], *ghiol* [ǵol] • sau când grupurile |č| (ci), |ğ| (gi), |ḱ| (chi), |ǵ| (ghi) se află la sfârșitul cuvântului. Ex.: *bici* [bič], *ochi* [oḱ], *unchi* [unḱ], *unghi* [unǵ]
	5. **literă ajutătoare**, cu valoare fonetică de vocală plenisonă	• în grupurile |č| (ci), |ğ| (gi), |ḱ| (chi), |ǵ| (ghi) dacă formează silabă și nu sunt urmate de o altă vocală. Ex.: *circ* [čirc], *ginere* [ğinere], *chip* [ḱip], *ghid* [ǵid]
e	1. |é| vocală plenisonă	• în silabă și în diftongi: é-lév, té-lé-vi-zor, léu, méu
	2. |e̯| semivocală	• în diftongi și triftongi: le̯á-găn, de̯ál, le̯oár-că
	3. **literă ajutătoare**, fără valoare fonetică, deci sunet zero	• în grupurile |č| (ce), |ğ| (ge), |ḱ| (che), |ǵ| (ghe) dacă este urmată de o altă vocală Ex.: *ceas* [čas], *geam* [ğam], *cheamă* [ḱamă], *gheață* [ǵață].
	4. **literă ajutătoare**, cu valoare fonetică de vocală plenisonă	• în grupurile |č| (ce), |ğ| (ge), |ḱ| (che), |ǵ| (ghe) dacă nu sunt urmate de o altă vocală în aceeași silabă. Ex.: *cer* [čer], *ger* [ğer], *chel* [ḱel], *gherghef* [ǵerǵef].
	5. |ie|	• la începutul cuvintelor: *eu* [ieu], *el* [iel], *ei* [iei], *ele* [iele], *eşti* [ieşti], *este* [ieste], *e* [ie], *eram* [ieram], *erai* [ierai], *era* [iera], *erau* [ierau].
	6. |i|	în pronumele *ea* [ia].

Scanned with OKEN Scanner

o	1. |ó| vocală plenisonă	• în silabe şi diftongi. Ex.: óm, póm, fi-ló-lóg, plói, dói, nói.
	2. |o̯| semivocală	• în diftongi şi triftongi. Ex.: so̯áre, cu-lo̯á-re, le-o̯ái-că
	3.|u|	• dacă se află înainte de **a**, la început de cuvânt sau de silabă. Ex:: *oa-lă* [ua-lă], *oa-meni* [ua-meni].
u	1. |ú| vocală plenisonă	• în silabă sau diftong Ex.: bún, lú-nă, con-ti-nú-ú, iú-li-e
	2. |u̯| semivocală	• în diftongi Ex.: ră̯u, no̯u, sa̯u, o̯u.

DIFTONG – grupul de două sunete – vocală + semivocală – pronunţate în aceeaşi silabă. Se clasifică în:

- **DIFTONGI URCĂTORI** (ascendenţi): semivocală + vocală: i̯a, be̯a, me̯a.
- **DIFTONGI COBORÂTORI** (descendenţi): vocală + semivocală: o̯u, râ̯u, bo̯u.

TRIFTONG: grupul de trei sunete: semivocală + vocală + semivocală pronunţate în aceeaşi silabă. **Exemplu**: i̯áu̯, le-o̯ái̯-că, le̯o̯ár-că.

HIAT: grupul de două vocale alăturate care fac parte din silabe diferite: lá-ú-da, ré-ál

FONETICA ŞI PROBLEME DE ORTOEPIE ŞI DE ORTOGRAFIE

Când sunteţi nesigur de felul corect de pronunţare (ortoepie) şi de scriere (ortografie) a unui cuvânt, consultaţi următoarele lucrări:

- *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, Institutul de Lingvistică al Universităţii Bucureşti, Editura Academiei, 1982
- *Îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Editura Univers Enciclopedic, 1995

Pentru a vă oferi încă o posibilitate de verificare, am selectat din aceste două lucrări de referinţă, regulile de pronunţare şi de scriere corectă, precum şi acele cuvinte care prezintă în mod frecvent dificultăţi în acest sens.

Scanned with OKEN Scanner

Sunet Litera	Se pronunță Se scrie	Situații și exemple
		VOCALE
A	DA: a NU: ea	• după literele **ș, j** în rădăcina cuvântului: *șa, șade, șapte, șase, deja, jale, jar* NU: *șea, șeade, șeapte* • substantivele cu rădăcina terminală în **ș, j** când sunt articulate: *coaja, păpușa, ușa, măturșa* NU: *păpușea, coajea.*
Ă	DA: ă NU: e	• după **ș, j** în situațiile: • N-Ac-V al substantivelor și adjectivelor feminine de declinarea I: *fruntașă, tovarășă, uriașă, ușă, coajă, grijă, plajă* NU: *ușe, coaje...* **ATENȚIE!** pluralul sustantivelor și adjectivelor *fruntașă, tovarășă, uriașă* se scrie și se pronunță cu **e**: *fruntașe, tovarășe, uriașe* • după **ș, j** la pluralul substantivelor terminate în **-are**: *înfățișări, angajări* NU: *înfățișeri...* • în cuvintele terminate în sufixele: – **-ător, -ământ**: *înfricoșător, îngrășământ* • în verbele: *a angaja, a înfățișa, a îngrășa, a se furișa* – indicativul prezent: I pl. – *angajăm, înfățișăm* – indicativ prezent III sg. și pl.: *el se îngrașă* – perfect simplu, pers. a III-a sg.: *angajă, înfățișă, îngrășă.*
Â	DA: â NU: î	• în poziție medială și în toate cuvintele: *coborâsem, mână, pâine, ținând, făcând* **Excepție**: în cuvintele compuse, sudate, în care al doilea cuvânt începe cu **î**: *bineînțeles, reîncepe, neînvins.*
	DA:ând NU: înd	• în gerunziile verbelor de conjugare a pers. I, după consoanele **ș, j**: *înfățișând, îngrășând* • gerunziul verbelor *a crea, a agrea*: *creând, agreând.*
E	DA: e NU: ă	• după literele **ș, j** în rădăcina cuvintelor: *șes, a jelui, a înșela, a ședea* **Excepție**: *jar, șanț, șatră, șagă.*
	DA: e NU: ie	• la inițială, în neologisme: *ecran, ecuator, epocă, eră, eroism, evidente* • la final în: *alee, idee, epopee, licee, poeme, poet, poezie*
	ATENȚIE! se scrie **e** se rostește **ie**	• în cuvinte românești vechi • în pronumele personale: *eu, el, ei, ele* • verbul *a fi*: *este,ești, eram, erai, era, erați, erau.*
	DA: ee NU: ie	• în flexiunea verbelor *a crea, a agrea, creez, creezi, creează, agreez, agreezi, agreează* (motivație morfologică).
	DA: e NU: ă	• la sfârșitul cuvintelor formate cu sufixul **-ețe**: *frumusețe, finețe, justețe.*
I	DA: i NU: –	• la sfârșitul unor pronume și adverbe: *același, aceeași, aceiași, aceleași, însăși, însuși, înșiși, înseși, totuși, iarăși.*
	DA: ind NU: înd	• în gerunziile: *apropiind, veghind, muind.*
	DA: i NU: e	• în : *îndemânatic, tomnatic.*
Î	DA: î NU: â	• în poziție inițială sau finală: *înger, întâi, coborî, pârî* • în poziție medială, în cazul în cuvintelor compuse, sudate, când al doilea cuvânt începe cu **î**: *reîncepe, neînchipuit.*

Scanned with OKEN Scanner

U	DA: uu NU: u	• în adjectivele: *ambiguu, continuu, superfluu, perpetuu.*
Vocale în HIAT		
A-E	DA: a-e NU: aie	• în cuvântul *aer* şi derivatele lui: *aer, aerisi, aeroport, aeronavă.*
E-A	DA: e-a NU: ea	• în: *boreal, ideal, cereale.*
	DA: e-a NU: eia	• în: *crea, crease, creative, agrea, impermeabil* NU: *creia, agreia...*
E-E	DA: e-e NU: eie	• în: *creez, agreez, reelabora, reeduca, reedita, reevalua, idee, licee, alee.*
I-A	DA: i-a NU: ia, iea	• în: *familia, istoria, ia, rochia, via* NU: *viia, viea, istoriea.*
I-I	DA: i-i NU: i	• în: **fi** + suf. **–inţă**: *fiinţă*, **şti** + suf. **-inţă**: *ştiinţă* • în: *fiindcă, fiică* ATENŢIE! corect este: *cunoştinţă, încunoştinţa.*
O-E	DA: o-e NU: oie	• în: *poem, poet, poezie*
O-O	DA: o-o NU o	• în: *alcool, zoologie, zootehnie, cooperaţie, coopta, coordona.*
U-E	DA: u-e NU: uie	• în: *duel, duet, menuet, perpetuez.*
DIFTONGII		
EA	DA: ea NU: ia	• după **ch, gh** – când există forme alternative cu **e**: *blochează-blochez, cheamă-chem, gheaţă-ghete, gheaţă-gheţuri, îngheaţă-îngheţa, veghează-veghez.*
	DA: ea NU: a	• după **ş, j** în cuvintele formate cu sufixele **-eală, -ean, -eaţă**: *greşeală, oblojeală, mureşean, orăşean, doljean, clujean, roşeaţă.*
IA	DA: ia NU: ea	• după vocale, când terminaţiile **–iască, -iază** alternează cu **-iesc, -iez**: *croiască-croiesc, alcătuiască-alcătuiesc* • după vocale, când sufixele **-ială, -ian** alternează cu **-ieli, -ieni**: *cheltuială-cheltuieli, învoială-învoieli, vasluian-vasluieni.*
IE	DA: ie NU: e	• în: *ied, iepure, ieşire, baie, băieţi, cheie, cleie, cuie, femeie, ploaie, Ploieşti, proiect, statuie, voie, atribuie, trebuie.*
OA	DA: oa NU: ua	• în: *moară, poartă, oală, doară.*
UA	DA: ua NU: oa	• în: *roua, steaua, ziua, a doua, a noua.*
TRIFTONGII		
EOA	DA: eoa NU: ioa	• în: *leoarcă* NU: lioarcă.
EAU	DA: eau NU: iau	• în: *şleau, beau, vreau.*
IAU	DA: iau NU: eau	• în: *iau, suiau, tăiau* NU: *tăeau.*
IAI	DA: iai NU: eai	• în: *îndoiai, suiai, tăiai.*

Scanned with OKEN Scanner

CONSOANELE		
B	DA: b NU: v	• în numele lunilor: *februarie, septembrie, octombrie, noiembrie, decembrie.*
C	DA: ci NU: ț	• în: *aprecia, cifră, civil, ciment, cilindru.*
H	DA: h NU: –	• în: *hegemon, hexametru, hibrid, hotel, hipodrom.*
J	DA: j NU: giu	• în cuvintele formate cu sufixul **–aj**: *afişaj, foraj, instructaj, pasaj, peisaj, personaj.*
S	DA: s NU: z	• înainte de **l, m, n** în cuvintele: *căsnicie, desluşi, smuci, trăsni* • în neologismele terminate în **-asm(ă)** şi în derivatele lor: *fantasmă, fantasmagoric, marasme, plasmă, pleonasm, prismă, prismatic, sarcasm* • în cuvintele formate cu sufixul **–ism**: *evoluționism, diletantism, sofism* • în cuvintele: *chermesă, chintesență, disident, disidență, grimasă, premisă, sesiune*
	DA: s NU: ş	• în cuvintele: *deschis, scenă, schimba, stop.*
X	se scrie **x** se pronunță **cs**	• în: *exacerba, expediția, explozie, hexametru, oxid, oxigen.*
	se scrie **x** se pronunță **gz**	• în: *exact, examen, exemplu, exercițiu, exil, exantematic.*
Z	DA: z NU: s	• înainte de **b, d, g, v** : *azvârli, brazdă, zbor, zgomot* **Excepție**: *aisberg, glasbeton, glasvand, jurisdicție* • înainte de **l, m, n** în cuvintele: *caznă, gleznă, izlaz, izmă, zmeu, zmeură.*
	DA: z NU: s	• prefixul **des-** – înainte de **b, d, g, l, m, n, r, v** şi înainte de vocale se pronunță **dez-** : *dezvoltare, dezdoi, dezgropa, dezlega, dezmierda, deznoda, dezrădăcina, dezveli, dezamăgi, dezarma, dezumfla* **Excepție!** Prefixul **trans-**, de dată mai recentă, îşi păstrează în scris şi în pronunțare forma originară cu **s** şi când este urmat de **b, d, l, m, n, r** şi vocală: *transatlantic, transborda, transversal.*
Z	DA: z NU: s	• în cuvintele: *bezmetic, beznă, izbi, izgoni, răzbate, război, răzgândi, răzleț, răzvrăti* • în cuvintele derivate cu sufixul **–nic**, care au rădăcina terminată în **z**: *groaznic, obraznic, paznic.*
CV	DA: cv NU: qv	• în: *acvariu, cvintet.*
CU	DA: cu NU: qu	• în: *acuarelă, ecuație, ecuator.*
CH	DA: ḱ (chi) NU: -	• în: *chintal, chintesență, chirurg, orchestră, chirilic* NU: *orhestră, cirilic.*
CONSOANELE DUBLE		
NN	DA: nn NU: n	• în derivatele formate cu prefixul **în-**, când cuvintele de bază încep cu **n**: *înnoda, înnopta, înnoi, înnobila.*
RR	DA: rr NU: r	în cuvintele formate cu prefixul **inter-**, când cuvintele de bază încep cu **r**: *interregn, interregional.*
SS	DA: ss NU: s	în derivatele cu prefixul **trans-**, când cuvintele de bază încep cu **s**: *transsiberian.*
CC	DA: cc NU: c	în: *accent, accelera, accesibil, accident, succint, occipital, vaccina, accepta, acces.*

Scanned with OKEN Scanner

ACCENTUL

ACCENT: pronunţarea mai intensă, sau pe un ton mai înalt, fie a unei silabe dintr-un cuvânt, fie a unui cuvânt dintr-o propoziţie.

ACCENTUL ROMÂNESC este liber – adică poate ocupa locuri diferite.

- Accent **OXITON** – pe ultima silabă: *popór, vapór, basmá.*
- Accent **PAROXITON**: pe silaba penultimă: *clásă, másă.*
- Accent **PROPAROXITON**: pe silaba antepenultimă: *répede, línişte.*

Accentul este mobil: în cadrul aceluiaşi cuvânt, accentul este mobil – se poate schimba de pe o silabă pe alta. Prin accentuări diferite apar sensuri diferite ale aceluiaşi corp sonor. (exemple: *véselă – veselă; ácele – acéle*), sau forme gramaticale diferite ale aceluiaşi cuvânt. **Exemple**: el *adúnă* – (prezent) – el *adună* (perfect simplu). Aceste cuvinte se numesc **OMOGRAFE**, adică se scriu la fel, dar diferă prin accent şi prin sens.

DESPĂRŢIREA CUVINTELOR ÎN SILABE

SILABA – un segment fonic alcătuit din unul sau mai multe foneme pronunţate printr-un singur efort respirator. Într-o silabă se află obligatoriu o vocală.

REGULI DE DESPĂRŢIRE ÎN SILABE

❑ ***Reguli bazate pe pronunţare:***

1. *Consoana* aflată *între două vocale* trece la silaba următoare: *ca-să, ma-re, ca-de.*

2. *Grupul de două consoane* aflat *între două vocale* se desparte astfel: prima consoană rămâne la silaba dinainte, iar a doua trece la silaba următoare: *car-te; mun-te; far-mec.*

☑ **Excepţie**: dacă în grupul de consoane prima consoană este **b, c, d, f, g, h, t, v,** iar a doua este **l** sau **r**, despărţirea în silabe se face înaintea întregului grup consonantic: *ta-blă, că-tre, do-vleac, a-cru, a-tlet.*

3. *Trei sau mai multe consoane* aflate *între vocale* se despart astfel: prima consoană rămâne la silaba dinainte, iar celelalte trec la silaba următoare: as-pru, um-ple, nos-tru.

☑ **Excepţie:** În cazul grupurilor **lpt, mpt, npt, ncş, nct, nct, ndv, ncv, rct, rtf, stm** despărţirea se face între a doua şi a treia consoană: *sculp-tu-ra, somp-tu-os, punc-tu-a-ţi-e, func-ţi-e, de-linc-ven-ţă, ast-ma-tic.*

4. *Semivocala* aflată *între două vocale* trece la silaba următoare: *no-uă, vo-ios.*

5. *Vocalele în hiat* se despart: i-de-e, fi-in-ţă, con-ti-nu-u.

Scanned with OKEN Scanner

❑ ***Reguli bazate pe analiza morfologică:***

1. *În cuvintele derivate cu prefix, în unele derivate cu sufixe* (numai când rădăcina se termină în consoană şi sufixul începe cu o consoană), *în cuvintele compuse*, se va despărți în silabe ținând seama de elementele componente.

➢ **Exemple**:
- derivatele cu prefix: **in**-co-rect; **pre**-ve-dea; **în**-vă-lu-i; **re**-ve-ni.
- derivate cu sufix: vârst-**nic;** sa-vant-**lâc.**
- cuvinte compuse: **ast**-fel, **de**-par-te, **port**-a-vi-on, **din**-co-lo.

❑ ***Situații în care nu se face despărțirea la capăt de rând:***

1. Cuvintele compuse din abrevieri literale: *UNESCO.*
2. Abrevierile unor forme curente: *ş.a.m.d.*
3. Numeralele ordinale notate prin cifre urmate de formantul specific : *al V-lea, a 5-a.*
4. Se va evita despărțirea într-o singură vocală: vi-**e**, fi-**e**, sau în grupuri ca *las-o, prinde-l, I. L. Caragiale.*

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII

Ca să rezolvați corect exercițiile propuse, consultați fișele teoretice anterioare și ÎNDREPTARUL ORTOGRAFIC, ORTOEPIC ȘI DE PUNCTUAȚIE, ediția a V-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Univers Enciclopedic, București, 1995.

1. Precizați literele și sunetele din care sunt formate următoarele cuvinte: *om, copil, casă, grădină, carte, munte, apă, cuminte, ușor, zglobiu.*

2. Citiți și rostiți următoarele cuvinte. Precizați ce *litere* vedeți și ce *sunete* auziți:
   a) *eu, el, ei, ele, eram, erai, era, erați, este, ești*
   b) *ea*
   c) *oare, oameni, oală, oase*
   d) *exact, exemplu, executa, examen*
   e) *explozie, oxid, hexametru, hexagon*
   f) *care, cere, cedă, cine, circ, vaccin*
   g) *gară, ger, ginere, merge, junghi, ghem*
   h) *ochi, chin, chem, ureche*
   i) *hohot, pachet, hartă, ghimpe*

3. În următoarele cuvinte distingeți: *diftongul, triftongul* și *hiatul.*
   a) *ou, nou, oi, doi, au, dau, fiu, pui, bei, dea, soare, doare, vai, deal, seară, culoare, viață*
   b) *aveai, șopteau, iubeau, doreai, inimioară, tigroaică, scânteioară*
   c) *luat, creat, băut, știut, reales, neaflat, aerian, real, Emilia, Manuela, bucurie, perpetuu, alee*

4. În următoarele grupuri de cuvinte distingeți *triftongul* și *diftongul.*
   aveau – vegheau
   citeai – plângeai
   spuneau – duceau
   povesteai – ziceai

5. În care cuvânt din următoarele perechi se află un diftong?
   seacă – ceapă
   grăbea – plângea
   azuriu – bragagiu
   geam – aveam
   fiu – ciur

6. În următoarele grupuri de cuvinte distingeți diftongul și hiatul:
   bea – real
   soare – coautor
   știi – știind
   pui – puișor
   piept – bucurie

Scanned with OKEN Scanner

7. Despărțiți în silabe următoarele cuvinte. Indicați hiatul. Precizați ce reguli ați aplicat la despărțirea în silabe.
   - *contraatac, supraaglomerat*
   - *reeduca, reevolua, reedita*
   - *antiinflamator, antiimperialist*
   - *coopera, coordona*
   - *continuu, ambiguu, perpetuu*
   - *alcool, zoolog*
   - *fiind, știind, creez, agreez*

8. Pentru următoarele cuvinte rezolvați în ordine cerințele:
   a) despărțiți în silabe;
   b) selectați diftongii și precizați felul lor;
   c) selectați triftongii;
   d) pentru fiecare sunet vocalic precizați felul: plenisonă sau semivocală.

   deal, vioară, suiau, suiam, bănuială, caiet, povesteau, îngăduiai, iubea, nemțoaică, teamă, leu.

9. Precizați valorile fonetice ale următoarelor litere în cuvintele indicate:

➢ E
   - *elev, citea, deal, seară, real, alee*
   - *eră, epic, efect, ecou, enorm*
   - *eu, el, ei, ele, eram*
   - *ea*
   - *ceapă, plăcea, ducea, geam, ceas*
   - *cel, duce, face, ger*
   - *chel, ghem, îngheț, ghete*
   - *gheată, cheală, gheară*

➢ I
   - *Irina, Ion, povesti, viu, primii*
   - *iau, ai, dai, luai, iubeai*
   - *circ, cine, citeam, cină, cruciș*
   - *cioc, ciob, giuvaier, ciur*
   - *chip, chior, chiul, chin, ghiol, ghid*
   - *pomi, pruni, buni, plopi, orice*

➢ O
   - *ou, pom, dor, toc, copac, doborî*
   - *doare, soare, culoare, răcoare*
   - *oală, oare, oameni*

➢ C
   - *cap, ac, capac, cocoș, acum, cocor*
   - *cine, ciudat, cinci, cireș*
   - *chibrit, chip, chimir, ochi*

➢ G
   - *gară, ogor, agrea, prag, gol*
   - *ager, agil, ginere, gingaș*
   - *gherghef, ghidon, ghete*

Scanned with OKEN Scanner

➢ H
- *hală, zahăr, hohot, hoț*
- *chip, ghid, cheamă, gheată*

10. Precizați ce sunete exprimă litera *x* în cuvintele:

- *exacerba, expediție, explozie, extinctor, exterior, explica, extrafin;*
- *examen, exercițiu, examinator, exemplu, execută.*

11. Despărțiți în silabe cuvintele următoare. Consultați „ÎNDREPTARUL ORTOGRAFIC, ORTOEPIC ŞI DE PUNCTUAȚIE".

- *accesoriu, aceea, aceiaşi, aceleiaşi, acționa, acuarelă, actual, acuitate, alee, asiduu;*
- *balneolog, bibliografie, biochimie, boicota;*
- *diluvian, diapazon, disocia, disloca, descrie, desface, învoi, radiodifuziune, radioficare, scânteie, nemaivăzut, neprevăzător, imprevizibil, vârstnic;*

12. Alegeți şi rescrieți forma corectă a cuvintelor:

desparte / dezparte	*desmembra / dezmembra*
desface / dezface	*desobişnui / dezobişnui*
desdoi / dezdoi	*desumfla / dezumfla*
desafecta / dezafecta	*desmoşteni / dezmoşteni*
desamăgi / dezamăgi	*desfrunzi / dezfrunzi*
desfigura /dezfigura	*desvinovăți / dezvinovăți*
desveli /dezveli	*desrădăcina / dezrădăcina*
desprind / dezprind	*desbate / dezbate*

13. Derivați cu sufixul *-ean* cuvintele: *oraş, Cluj, Dolj, Criş, Maramureş, Călăraşi.* Introduceți cuvintele obținute în urma derivării într-o compunere cu titlul „Oameni şi locuri din țara mea".

14. Corectați greşelile de ortografie – intenționate – din textul următor:
Eri am fost la cinematograf. Pe un iecran mare, a fost proectat un film de desene animate despre un epure şi un ed. Filmul avea un caracter ieducativ şi a făcut un iefect deosebit asupra copiilor care iereau în sală. La eşire, toți copiii vorbeau despre peripețiile epuraşului şi ale ezişorului.

15. Scrieți forma de singular nominativ nearticulat a următoarelor cuvinte: – substantive şi adjective – *coji, uşi, mătuşi, păpuşi, drăgălaşe, uriaşe, gingaşe.*

16. Următoarele cuvinte sunt OMOGRAFE (se scriu la fel) dar nu sunt şi OMOFONE (nu se pronunță la fel). Accentuarea diferită dă un sens diferit. Le introduceți în contexte adecvate sensului.
ácele – acéle; úmbrele – umbréle; cópii – copíi; compánie – companíe; tórturi – tortúri; véselă – vesélă; éra – erá; háină – haínă.

17. La următoarele perechi de neologisme omografe accentul impune sensul.

Scanned with OKEN Scanner

➢ **Exemple:**

coréctor = substantiv, masculin: persoană care corectează; plural – corectori.
corectór = adjectiv (care corectează) aparat corector
= substantiv neutru – aparat; plural – corectoare.

diréctor = substantiv, persoană care conduce.
directór = adjectiv; care indică direcția.

dómino = substantiv: numele unui joc de societate
dominó = substantiv: mantie neagră, cu glugă, la un bal mascat.

vestíbul = substantiv; anatomie = prima cavitate a urechii interne.
vestibúl = substantiv = încăpere; plural = vestibuluri.

☑ **ATENȚIE!**
Specializarea semantică a celor două forme accentuale ale următoarelor cuvinte:

caractér = om de caracter; caracter frumos.
carácter = caracter politic, popular, livresc etc.

tráfic = intens, aerian, maritim, rutier.
trafíc = de influență, de medicamente.

18. Numiți clasa morfologică a fiecărui cuvânt din următoarele perechi de cuvinte cu accentuare diferită.

bára – bará
dáta – datá
másа – masá
nóta – notá
úrma – urmá

19. Vă prezentăm o listă de neologisme *cu două realizări accentuale, ambele literare,* selectate din D.O.O.M. Vă rugăm să le căutați explicația sensului în dicționar și să le introduceți în propoziții:

anóst și *ánost*;
apéndice și *apendíce*;
baríton și *barítón*;
cráter și *cratér*;
facsimíl și *facsímil*;
íntim și *intím*;
profésor și *profesór*;
protéctor și *protectór*;
subúrbie și *suburbíe*;
translátor și *translatór*.

20. Următoarele neologisme se accentuează în două feluri, dar în limba literară sunt acceptate următoarele accentuări:

Scanned with OKEN Scanner

CORECT	NEACCEPTAT
antíc	*ántic*
conductór	*condúctor*
debút	*début*
editór	*editor*
matúr	*mátur*
penurie	*penúrie*
perceptór	*percéptor*
regizór	*regízor*
sevér	*séver*
simból	*símbol*
tranzistór	*tranzístor*

➢ ***Observați***:
Accentul este pe ultima silabă!

Scanned with OKEN Scanner

4

MORFOSINTAXA

▸ Sinteze în fişe recapitulative ◂

STRUCTURA MORFEMATICĂ (morfologică)

MORFEME = cele mai mici unităţi ale cuvântului formate din unul sau mai multe foneme, care au semnificaţie lexicală sau gramaticală şi care intră în structura unui cuvânt.

CLASIFICARE:
1. MORFEME LEXICALE
2. MORFEME GRAMATICALE

1. MORFEME LEXICALE – ajută la formarea de noi cuvinte.
RĂDĂCINĂ = elementul comun mai multor cuvinte cu sens înrudit.
Este purtător de sens lexical.
➢ Exemplu: a în*scrie*, des*crie*, pres*crie*, *scri*soare...

AFIXE DERIVATIVE:
- PREFIXE = afixe adăugate înaintea rădăcinii: *des*cris, *pres*cris, *în*scris, *reîn*scris.
- SUFIXE LEXICALE = afixe adăugate după rădăcină. Formează cuvinte noi. Exemple: scri*itor*, scri*sorică*.

2. MORFEME GRAMATICALE = unităţi minimale purtătoare de sens gramatical.
Se clasifică în:

a) SUFIXE GRAMATICALE – ajută la exprimarea modurilor şi a timpurilor.
➢ Exemple:
– infinitiv – **a, -ea, e, i, î**: *a lăuda, a părea, a spune, a iubi.*
– participiu – **s, t**: *scris, citit.*
– gerunziu – **ind -înd**: *citind, mergând.*
– timpuri – indicativ prezent: sufixele **-ez, -esc**: *visez, citesc.*

b) DESINENŢE = marchează la substantive şi adjective genul şi numărul: *fată – fete; albă – albe;* la verbe, persoana şi numărul.

Scanned with OKEN Scanner

c) ALTERNANȚE FONETICE – VOCALICE şi CONSONANTICE care apar în rădăcina cuvintelor şi diferențiază formele gramaticale:

măr – mere	[ă – e]
carte – cărți	[t – ț]
văd – vezi	[ă – e] [d – z]

d) ELEMENTE AUXILIARE:

- verbe: *a fi, a avea, a vrea*
- adverbe: *mai, tot aşa de, foarte, mai puțin*
- conjuncția: *să* (la modul conjunctiv)
- prepoziția: *a* (infinitiv)
- articol demonstrativ: *cel, cea* (grade de comparație)
- pronume personal I, II şi reflexiv III, caz D. şi Ac. (la diateza reflexivă)

e) ACCENTUL diferențiază formele lexicale şi gramaticale ale aceluiaşi cuvânt.

➢ Exemple: *éra – erá; cấntă – cântấ*

f) INTONAȚIA – prin care se diferențiază cazul nominativ de cazul vocativ.

➢ Exemplu: *Ionel scrie. Ionel! Vino aici!*
Diferențiază modul indicativ de modul imperativ.
➢ Exemple: *Elevul scrie. Scrie!*
Uneori exprimă gradul superlativ.
➢ Exemplu: *O apă maaaaaare!*

Scanned with OKEN Scanner

PĂRȚI DE VORBIRE

▸ Fișă recapitulativă ◂

(Clase și categorii gramaticale)

ALGORITM DE ANALIZĂ MORFOLOGICĂ

A. FLEXIBILE:

1. SUBSTANTIV: ***fel*** (*comun, propriu, simplu, compus, colectiv*), ***gen*** (*feminin, masculin, neutru*), ***număr*** (*singular, plural*), ***caz*** (*nominativ, genitiv, dativ, acuzativ, vocativ*).

2. ARTICOL: ***fel*** (*hotărât-enclitic, nehotărât-proclitic, posesiv-genitival, demonstrativ-adjectival*), ***gen***, ***număr***, ***caz***.

3. ADJECTIV: ***fel*** (*variabil, invariabil*), ***gen***, ***număr***, ***caz*** (*în acord cu substantivul regent*), grad de comparație.

4. PRONUME: ***fel*** (*personal, personal de politețe, reflexiv, demonstrativ, posesiv, nehotărât, de întărire, negativ, relativ-interogativ*), persoană, ***gen***, ***număr*** , ***caz***, ***formă*** (nu toate pronumele au categoriile acestea).

5. NUMERAL: ***fel*** (*cardinal propriu-zis, colectiv, fracționar, distributiv, adverbial, multiplicativ, ordinal*); ***valori morfologice***: adjectivală, substantivală, adverbială.

6. VERB: ***fel*** (*predicativ, copulativ, auxiliar, personal, impersonal, tranzitiv, intranzitiv*) ***conjugare***, ***diateză*** (*activă, reflexivă, pasivă*) ***mod, timp, persoană, număr***.

B. NEFLEXIBILE:

1. ADVERB: ***fel*** (*de timp, de loc, de mod, predicativ, locuțiuni*), ***grad de comparație***.

2. PREPOZIȚIE: ***fel*** (*simplă, compusă, locuțiuni prepoziționale*), ***regim cazual***.

3. CONJUNCȚIE: ***fel*** (*simplă, compusă, locuțiune conjuncțională coordonatoare, subordonatoare*) ***raport stabilit în propoziție și în frază***.

4. INTERJECȚIE – ONOMATOPEE

Scanned with OKEN Scanner

SUBSTANTIVUL

Fișă recapitulativă

DEFINIȚIE: parte de vorbire flexibilă care denumește obiecte, ființe, sentimente, acțiuni, fenomene, stări: *creion, copil, dragoste, exersare, furtună, somn.*

CLASIFICARE:
- ***comune**: țară, oraș, apă, munte*;
- ***proprii**: România, București, Dunăre, Carpați*;
- ***simple**: floare*;
- ***compuse**: floarea-soarelui*;
- ***colective**: brădet, tineret, pietriș.*

CATEGORII GRAMATICALE:

GENUL:
- ***masculin**: un băiat – doi băieți*;
- ***feminin**: o fată – două fete*;
- ***neutru**: un dulap – două dulapuri.*

Alte aspecte privind genul:

substantive mobile: au o formă pentru masculin și una pentru feminin: *băiat – fată; elev – elevă*

substantive epicene: au o singură formă pentru a denumi ambele sexe: *greier, melc, crocodil.*

NUMĂRUL:
- ***singular**: un elev, elevul, o elevă, eleva*;
- ***plural**: doi elevi, elevii, niște elevi.*

Alte aspecte privind numărul:

Substantive defective de număr:

a) cu formă numai de singular: *aur, fier, sânge, Olt;*

b) cu formă numai de plural: *zori, câlți, icre, șale, București, Ploiești.*

Substantive colective:

a) cu formă și de singular și de plural: *stol, grup, popor, cârd, frunziș;*

b) cu formă numai de singular: *școlărime, studențime.*

CAZUL

1. ***nominativ***; 2. ***genitiv***; 3. ***dativ***; 4. ***acuzativ***; 5. ***vocativ***.

DECLINAREA SUBSTANTIVELOR

DECLINAREA reprezintă totalitatea formelor substantivului la cele cinci cazuri, numărul singular și plural.

Scanned with OKEN Scanner

Declinarea substantivelor cu articol nehotărât

	SINGULAR		
	FEMININ	MASCULIN	NEUTRU
N.	(o) fată	(un) băiat	(un) creion
G.	(al unei) fete	(al unui) băiat	(al unui) creion
D.	(unei) fete	(unui) băiat	(unui) creion
Ac.	(o) fată	(un) băiat	(un) creion
V.	– fată (frumoasă!)	– băiat (frumos!)	–
	PLURAL		
	FEMININ	MASCULIN	NEUTRU
N.	(nişte) fete	(nişte) băieţi	(nişte) creioane
G.	(al unor) fete	(al unor) băieţi	(al unor) creioane
D.	(unor) fete	(unor) băieţi	(unor) creioane
Ac.	(nişte) fete	(nişte băieţi)	(nişte) creioane
V.	– fete (frumoase!)	– băieţi (frumoşi!)	–

Declinarea substantivelor cu articol hotărât

	SINGULAR		
	FEMININ	MASCULIN	NEUTRU
N.	fata	băiatul	creionul
G.	(al) fetei	(al) băiatului	(al) creionului
D.	fetei	băiatului	creionului
Ac.	fata	băiatul	creionul
V.	–	–	–
	PLURAL		
	FEMININ	MASCULIN	NEUTRU
N.	fetele	băieţii	creioanele
G.	(al) fetelor	(al) băieţilor	(al) creioanelor
D.	fetelor	băieţilor	creioanelor
Ac.	fetele	băieţii	creioanele
V.	fetelor!	băieţilor!	–

Declinarea substantivelor proprii, nume de persoană

	MASCULIN	FEMININ		
N.	Radu	Ana	Carmen	Lili
G.	(a, al, ai, ale) lui Radu	(a, al, ai, ale) Anei	(a, al, ai, ale) lui Carmen	(a, al, ai, le) lui Lili
D.	lui Radu	Anei	lui Carmen	lui Lili
Ac.	(pe) Radu	(pe) Ana	(pe) Carmen	(pe) Lili
V.	Radu!	Ana! Ano!	Carmen!	Lili!

Observaţii Substantivele proprii, nume de persoană de genul masculin, şi cele de genul feminin terminate în **consoană** sau în **i**, la cazurile ***G-D.***, au articol hotărât masculin înainte: *(a) lui* Radu, *(a) lui* Carmen, *(a) lui* Lili.

Scanned with OKEN Scanner

CAZURI – FUNCȚII SINTACTICE

Cazul	Întrebare	Prepoziții (locuțiuni prepoz.) specifice	Funcții sintactice	
NOMINATIV	*cine?* *ce?*	–	• ***subiect***	*Tinerețea* este frumoasă
			• ***nume predicativ***	Vârsta tuturor elanurilor este *tinerețea.*
			• ***apoziție***	Vârsta elanurilor, *tinerețea,* este frumoasă.
GENITIV	***(a, al, ai, ale) cui?***	a) *asupra, împotriva, contra;* b) *înaintea, înapoia, îndărătul, împrejurul, înăuntrul, în susul, în josul, în fața, în spatele, în lungul, în preajma, în timpul, în cursul, din cauza, din pricina, în scopul, în vederea, în ciuda, în pofida, în afara, cu excepția, …*	a) ***atribut substantival genival*** (regent substantiv)	Petalele *trandafirului* sunt catifelate.
			b) ***atribut substantival genival prepozițional*** (regent substantiv):	Cabana *din susul muntelui* se zărea printre brazi.
			c) ***nume predicativ*** (în relație cu un verb copulativ)	Idealul lui era *al poporului* întreg.
			d) ***complement indirect***:	Interesul lui s-a oprit *asupra ideii* tale.
			e) ***complemente circumstanțiale*** (regent verb):	
			• *de loc:* ***unde?***	Eu merg *în susul muntelui.*
			• *de timp:* ***când?***	Iau notițe *în cursul explicațiilor.*
			• *de mod:* ***cum?***	Am vorbit *împotriva convingerilor mele.*
			• *de cauză:* ***din ce cauză?***	Am plâns *din cauza durerii.*
			• *de scop:* ***cu ce scop?***	Învăț *în scopul examenului.*
			• *concesiv:* ***în ciuda cărui fapt?***	Învăț *în ciuda oboselii.*
			• *opozițional:* ***în locul cui?***	*În locul învățării,* el se joacă.
			• *de excepție:* ***cu excepția cui?***	*În afara colegului, (cu excepția colegului),* au venit toți.
			• *de relație:* ***în legătură cu ce?***	El este potrivit *în privința argumentării.*
			• condițional	*În locul profesorului,* aș fi procedat altfel.
DATIV	***cui?***	*mulțumită, datorită, grație, conform, contrar, potrivit* și **adverbele** *aidoma* și *asemenea*	a) ***complement*** – regent verb, interjecție	
			• *complement indirect:* ***cui?***	Îi explic *elevului.* Bravo *câștigătorului!*
			• *instrumental:* ***datorită cui?***	M-am vindecat *datorită medicului.*
			• *circumstanțial de mod:* ***cum?***	Am rezolvat *conform algoritmului.*
			• *circumstanțial de loc* – dativ locativ – ***unde?***	Stai *locului!* Lipit *pământului.* A se așterne *drumului.*

Scanned with OKEN Scanner

DATIV			b) ***atribut substantival*** (regent substantiv):	
			• *atribut substantival* numit *dativ adnominal* – regent substantiv nearticulat • atribut substantival prepoziţional	„Preot *deşteptării* noastre, *semnelor* vremii profet". (M.Eminescu) Rezolvarea *conform algoritmului* a fost corectă.
ACUZATIV	***pe cine?, ce? (despre, la, cu, de, pentru) cine, ce?, când?, unde?, cum?; din ce cauză?, în ce scop?***	*cu, de, din, despre, în, la, între, către, spre, de la, de pe, sub, de peste, înainte de, ...*	I. ***complement*** (regent verb):	
			• *direct* (regent: verb tranzitiv): ***pe cine? ce?***	Eu ascult *un concert*. Eu îl ascult *pe orator*.
			• *indirect*: ***(despre, la, în, pentru) cine, ce?***	Eu mă gândesc *la situaţia* trecută.
			• *de agent*: (regent, verb la diateza pasivă sau participiu): ***de către cine? de către ce?***	El a fost ajutat *de colegi*.
			• *circumstanţial:*	
			a) *de loc*: ***unde?*** b) *de timp*: ***când?*** c) *de mod*: ***cum?*** d) *de cauză*: ***din ce cauză?*** e) *de scop*: ***în ce scop?*** f) *concesiv*: ***în ciuda cărui fapt?*** g) *condiţional*: ***cu ce condiţie?*** h) *sociativ*: ***cu cine?*** i) *instrumental*: ***cu ce?*** j) *opoziţional*: ***în loc de ce?*** k) *cumulativ*: ***pe lângă ce?*** l) *de excepţie*: ***în afară de ce?*** m) *de relaţie*: ***în legătură cu ce?***	Plec *la munte*. Mă odihnesc *în vacanţă*. Am intrat *cu încredere*. Am fugit *de frică*. Învăţ *pentru examen*. *Cu toată oboseala*, tot învăţ. *În caz de incendiu*, anunţă pompierii! Mă plimb *cu un coleg*. Scriu *cu stiloul*. *În loc de mere*, a luat pere. *Pe lângă mere*, a luat şi pere. *În afară de ziare*, nu mai citeşte nimic. El este sprinten *la minte*.
			II. ***atribut substantival prepoziţional*** (regent: substantiv, pronume): ***care?, ce fel de?***	Citesc o carte *cu poveşti*.
			III. ***Nume predicativ*** (în relaţie cu un verb copulativ).	Cartea este *cu poveşti*.
VOCATIV	• Nu are funcţie sintactică. • Punctuaţie specifică: poate ocupa orice loc în propoziţie; se separă prin virgulă de restul propoziţiei. Când apare izolat, va fi urmat de semnul exclamării.			*Ionel*, vino aici! Vino, *Ionel*, aici! Vino, aici, *Ionel*! *Ionel!* Unde pleci?

LOCUŢIUNI SUBSTANTIVALE

1. ***Locuţiunea substantivală*** este un grup de cuvinte cu un înţeles unitar şi care se comportă din punct de vedere gramatical ca un substantiv.

Scanned with OKEN Scanner

2. ***Locuțiunile substantivale*** provin, în general, din locuțiuni verbale.
   - ➢ Exemple: *băgare de seamă,* (cu sensul „atenție"), *aduceri aminte* (cu sensul „amintiri"), *păreri de rău* (cu sensul „regrete"), *bătaie de joc* (cu sensul „ofensă", „batjocură"), *ținere de minte* (cu sensul „memorie"), *bătaie de cap* (cu sensul „strădanie", „efort"), *băgător de seamă* (cu sensul „observator").
3. ***Locuțiunile substantivale*** au funcțiile sintactice ale unui substantiv.
4. ***De reținut:***
   - cuvintele care intră în alcătuirea unei locuțiuni au ordine fixă și nu admit intercalarea altor cuvinte în structura lor.
   - cuvintele care intră în componența unei locuțiuni nu au funcție sintactică luate separat.
5. ***Locuțiunile substantivale*** sunt expresive stilistic.

VALORI STILISTICE ALE SUBSTANTIVULUI

1. **EPITET** – devin epitete substantivele care denumesc metale prețioase, pietre prețioase, sau obiecte care sugerează culori.
   - ➢ Exemplu: Codri *de aramă*, pădure *de argint*, braț *de marmură*, icoană *de lumină*, frunte *de ceară*.
2. **COMPARAȚIE:**

„Fața-i roșie *ca mărul...*"
(Mihai Eminescu)
A țesut subțire pânză străvezie *ca o mreajă."*
(Mihai Eminescu)

3. **METAFORĂ:**

„Azi sunt îndrăgostit.
E *un curcubeu*
Deasupra lunii sufletului meu."
(Nicolae Labiș)

4. **PERSONIFICARE:**

„Codrule, codruțule,
Ce mai faci, drăguțule,..."
(Mihai Eminescu)

SCHIMBAREA VALORII MORFOLOGICE A SUBSTANTIVULUI

1. Următoarele ***SUBSTANTIVE*** devin → ***ADVERBE DE TIMP***	
Veți deosebi clasa morfologică după următoarele caracteristici:	
• Au funcția de subiect • Au un determinant: atribut sau propoziție atributivă.	• Au funcția de complement circumstanțial de timp. • Nu au atribut.
a) numele anotimpurilor: *primăvara, vara, toamna, iarna.* b) numele părților zilei: *dimineața, ziua, seara, noaptea.* c) numele zilelor săptămânii: *luneа, marțea... duminica.* **Observați:** forma articulată hotărât **a** sau la plural **le:** *primăverile, diminețile, duminicile.*	
Exemple:	
• *Primăvara* este însorită. (substantiv, N., subiect) • *În primăvara* aceasta, pomii au înflorit târziu. (substantiv, Ac., complement circumstanțial de timp)	• *Primăvara* înfloresc pomii. (adverb de timp, complement circumstanțial de timp)

Scanned with OKEN Scanner

2. Următoarele ***SUBSTANTIVE*** devin → ***ADVERBE de MOD***	
Veți deosebi clasa morfologică după următoarele caracteristici:	
• Denumesc obiecte	• Exprimă intensitatea unei însușiri sau a unei acțiuni.
Exemple:	
• FOC: Pun lemne pe *foc.* • OCHI: *Ochi* albaștri. • FURCĂ: Torc cu *o furcă.* • SCAI: M-am înțepat *într-un scai.* • BUȘTEAN: Tai *un buștean* • CUC: Cântă *un cuc.* • PUȘCĂ: Am *o pușcă.* • COBZĂ: Cânt la *cobză.* TUN, GLONȚ, COLAC etc.	• Supărat *foc.* • Plin *ochi.* • S-au certat *furcă.* • Se ține *scai.* • Doarme *buștean.* • Singur *cuc.* • Gol *pușcă.* • Legat *cobză.*
3. Următoarele ***SUBSTANTIVE*** devin → ***ADVERBE PREDICATIVE***	
dacă sunt urmate de conjuncțiile *că* sau *să*. După ele va urma o propoziție subiectivă.	
• NOROC: Eu vă doresc mult *noroc.* • PĂCAT: El a mărturisit acest *păcat.* • ÎNDOIALĂ: În privința cinstei lui nu am nici o *îndoială.* • SIGURANȚĂ: *Siguranța* lui s-a întemeiat pe conștiința valorii.	• *Noroc* [1]/ [că] nu ne-a lovit. [2]/ • *Păcat* [1]/[că] ai plecat. [2]/ • *Fără îndoială* [1]/ [că] te voi ajuta.[2]/ • *Cu siguranță* [1]/ [că] vei reuși.[2]/
4. Următoarele ***SUBSTANTIVE*** devin → ***PREPOZIȚII SPECIFICE DATIVULUI***	
• GRAȚIE: *Grația* fetei mă fermeca. • MULȚUMITĂ: (substantiv cu sensul de mulțumire, recunoștință – formă veche): Aducem bătrânilor și părinților *mulțumita* noastră.	• M-am vindecat *grație* medicului. • Ai reușit în viață *mulțumită* îndrumării părinteşti.

SUBSTANTIVE CARE INTRĂ ÎN COMPONENȚA LOCUȚIUNILOR

Exemple:

SUBSTANTIV	LOCUȚIUNI ADJECTIVALE
• cap • aur • duh • rând	• om cu cap, cu scaun la cap, cu capul pe umeri, cu capul în nori. • mâini *de aur* • vorbă *de duh* • om *de rând*
SUBSTANTIV	**LOCUȚIUNI VERBALE**
• ochi • cap	• a bate la ochi, a pune ochii pe, a face ochi dulci, a face cu ochiul, a fi cu ochii-n patru, a fi ochi și urechi, a scoate ochii cuiva. • a da prin cap, a trece prin cap, a-și face de cap, a se ține de capul cuiva, a se bate cap în cap, a se da cu capul de pragul de sus.
SUBSTANTIV	**LOCUȚIUNI ADVERBIALE**
• loc • urmă • zi • cale • an • sfârșit • minune	• din loc în loc • la urmă, pe urmă, la urma urmelor • din zi în zi • calea-valea • din an în paște • în sfârșit • de minune: Lucrurile s-au potrivit *de minune.*

SUBSTANTIV	LOCUȚIUNI ADVERBIALE (formă nearticulată)	LOCUȚIUNI PREPOZIȚIONALE (aspect articulat) specifice cazului genitiv
• față • spate • urmă • mijloc	• Privesc *în față.* • Privesc *în spate.* • Privesc *în urmă.* • Stau în mijloc.	• Privesc *în fața* casei. • Merg *în spatele* casei. • Merg *în urma* mamei. • Merg *în mijlocul* mulțimii.

Scanned with OKEN Scanner

SUBSTANTIV	LOCUȚIUNI PREPOZIȚIONALE (specifice cazului genitiv)	LOCUȚIUNI CONJUNCȚIONALE
• cauză • pricină • timp • vreme • scop • vedere • curs • excepție • ciudă	• A plecat *din cauza* durerii. • A plecat *din pricina* supărării. • Mă urmărea cu atenție *în timpul* explicațiilor. — • Învăț *în scopul* concursului. • Mă pregătesc *în vederea* examenului. • Iau notițe *în cursul* expunerii. • Au venit toți, *cu excepția* lui Ion. • Învăț *in ciuda* oboselii.	• A plecat *din cauză că* îl durea capul. • A plecat *din pricină că* era supărat. • Mă urmărea *în timp* ce explicam. • Plec, *de vreme ce* s-a înserat.

ACTUALIZAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE! !

Referitor la cunoștințele de vocabular, capitolul: „Mijloace de îmbogățire a vocabularului", vă amintim:

SUFIXE care formează un *substantiv:*

a) *Sufixe pentru denumirea agentului* – cel care efectuează *o lucrare:*

-er: matri**ț**er, tapi**ț**er
-ar: mor**ar**, pietr**ar**, flor**ar**, parlamentar
-aș: căru**ț**aș, poș**t**aș
-tor: taxa**tor**, cumpără**tor**, muncitor
-ist: tractor**ist**, foch**ist**
-giu: camiona**giu**, tinichi**giu**
-easă: bucătăr**easă**, croitor**easă**

b) *Sufixe* care, atașate la o rădăcină, formează o *denumire abstractă:*

-ătate: seni**nătate**, bu**nătate**
-anță: cutez**anță**, eleg**anță**
-ință: stăru**ință**, năzu**ință**
-ime: iste**ț**ime
-ie: omen**ie**, veseli**e**
-eală: plictis**eală**, obos**eală**
-ism: olten**ism**, regional**ism**

c) *Sufixe pentru denumirea unei colectivități* – formează *substantive colective:*

-ime: tiner**ime**, studen**ț**ime
-et: tiner**et**, brăd**et**
-iș: păpuri**ș**, stufări**ș**, pietri**ș**
-iște: porumbi**ște**
-ăraie: fumă**raie**

Scanned with OKEN Scanner

d) *Sufixe diminutivale* – formează *substantive diminutive*:
-aş: copil**aş**
-el; -ea; -ică: băiet**el**, rămur**ea**, rămur**ică**
-ioară; -şoară: arip**ioară**, fetiş**oară**
-uş; -eluşă: purcel**uş**, viţel**uşă**
-uţ: pătu**ţ**, degetu**ţ**
-iţă: fetiţ**ă**, rochiţ**ă**
-uleţ: ursul**eţ**, şorţul**eţ**
-uc: năs**uc**, păt**uc**

e) *Sufixe augmentative* – formează *substantive augmentative:*
-an: băiet**an**
-andru: copil**andru**
-oi: cărţ**oi**

Sunt expresive stilistic substantivele derivate cu sufixe diminutivale şi augmentative.

Scanned with OKEN Scanner

ARTICOLUL

▸ Fișă recapitulativă ◂

DEFINIȚIE: Parte de vorbire flexibilă, care nu se întrebuințează izolat şi nu are funcție sintactică în propoziție.

CLASIFICARE:

1. ARTICOL HOTĂRÂT – (propriu-zis, sau enclitic)					
	SINGULAR	masculin, neutru	N.-Ac. G.-D.	-l -lui	*elevul, tabloul* *elevului, tabloului*
		feminin	N.-Ac. G.-D.	-a -i	*eleva* *elevei*
	PLURAL	masculin	N.-Ac. G.-D.	-i -lor	*elevii* *elevilor*
		feminin	N.-Ac. G.-D.	-le -lor	*elevele* *elevelor*
2. ARTICOL NEHOTĂRÂT (proclitic)					
	SINGULAR	masculin, neutru	N.-Ac. G.-D.	un unui	***un** băiat, **un** creion* ***unui** băiat, **unui** creion*
		feminin	N.-Ac. G.-D.	o unei	***o** fată* ***unei** fete*
	PLURAL	masculin, neutru	N.-Ac. G.-D.	nişte unor	***nişte** băieți, **nişte** creioane* ***unor** băieți, **unor** creioane*
		feminin	N.-Ac. G.-D.	nişte unor	***nişte** fete* ***unor** fete*
3. ARTICOL POSESIV GENITIVAL. Intră în construcția pronumelui posesiv şi a cazului genitiv.					
	SINGULAR	masculin feminin	N.-Ac. N.-Ac.	al a	***al** meu* ***a** mea*
	PLURAL	masculin feminin masculin şi feminin	N.-Ac. N.-Ac. G.-D.	ai ale alor	***ai** mei* ***ale** mele* ***alor** mei, **alor** mele*
4. ARTICOL DEMONSTRATIV-ADJECTIVAL – leagă un adjectiv de un substantiv. Poate însoți un numeral sau un adjectiv, substantivizându-le. Exemple: *Cei* doi citesc. *Cei* buni sunt iubiți.					
	SINGULAR	masculin	N.-Ac. G.-D.	cel celui	***cel** bun* ***celui** bun*
		feminin	N.-Ac. G.-D.	cea celei	***cea** bună* ***celei** bune*
	PLURAL	masculin	N.-Ac. G.-D.	cei celor	***cei** buni* ***celor** buni*
		feminin	N.-Ac. G.-D.	cele celor	***cele** bune* ***celor** bune*

Atenție!

1. ***Articolul hotărât*** – genul masculin, nr. sg., cazurile G. - D.:
   - la substantive proprii masculine, nume de persoană, apare în față: al *lui* Ion, *lui* Ion;

Scanned with OKEN Scanner

- la substantive proprii, feminine, nume de persoane terminate în consoană, sau diminutive, apare în față:
  lui Carmen, *lui* Ani.

2. ***Articolul hotărât, nehotărât, adjectival*** ajută la substantivizarea altor părți de vorbire:

PARTE DE VORBIRE	SUBSTANTIV PRIN ARTICULARE
adjectiv: *harnic, leneș*	*harnicul, un harnic*
verb la participiu: *rănit, -ă*	*un rănit, rănitul*
numeral: *doi*	*doiul, un doi*
pronume: *eu, nimeni*	*eul, un nimeni*
adverb: *bine*	*binele, un bine*
interjecție: *of*	*oful, un of*

Scanned with OKEN Scanner

ADJECTIVUL

▸ Fișă recapitulativă ◂

DEFINIȚIE: parte de vorbire flexibilă care exprimă o însușire a unui obiect sau a unei ființe: *înalt, greu, roşu, rece, blând, cinstit.*

CLASIFICARE:

A.		
VARIABILE	• ***cu două terminații***	M-F *negru-neagră*
	• ***cu o terminație***	M-F *dulce*
INVARIABILE		*gri, roz, maro*
B.		
ADJECTIVE CALIFICATIVE – sau ***propriu-zise*** – exprimă calități ale obiectelor	• ***adjective primare (simple)***	*bun, frumos, albastru*
	• ***adjective derivate cu sufixe***	*tineresc, argintiu, verificabil, furtunos*
	• ***adjective compuse***	*cumsecade, binevoitor*
	• ***locuțiuni adjectivale***	om *cu dare de mână, cu scaun la cap, de geniu, de rând, cu greutate.*
ADJECTIVE DETERMINATIVE – provenite din alte părți de vorbire, prin schimbarea valorii gramaticale	*1.* ***adjective pronominale*** • demonstrative • posesive • nehotărâte • de întărire • negativ • relativ-interogativ	băiatul *acesta* băiatul *meu* fiecare *băiat* băiatul *însuşi* nici *un băiat* care *băiat*
	2. ***adjective numerale***	• *trei* copii • *al treilea* copil • efort *întreit* • *amândoi* copiii • *tustrele* Crişuri
	3. ***adjective participiale***	• carte *citită*, problemă *rezolvată*
	4. ***adjective gerunziale***	• femeie *suferindă*, steaguri *fluturânde*
	5. ***adjective adverbiale***	• *aşa* cap, haine *gata*, om *bine, asemenea* om.

Atenție!
ADJECTIVUL SE ACORDĂ ÎN GEN, NUMĂR, CAZ cu substantivul regent.

GRADE DE COMPARAȚIE:

GRAD POZITIV		copil *cuminte*
GRAD COMPARATIV	*de superioritate*	copil *mai cuminte* decât el
	de egalitate	copil *la fel de cuminte* ca el *tot aşa de cuminte* ca el
	de inferioritate	copil *mai puțin cuminte* decât el

Scanned with OKEN Scanner

GRAD SUPERLATIV	RELATIV	***de superioritate***	copilul *cel mai cuminte*
		de inferioritate	copilul *cel mai puțin cuminte*
	ABSOLUT	***de superioritate***	copil *foarte cuminte*; (*grozav de, nespus de, nemaipomenit de*) *cuminte*
		de inferioritate	copil *foarte puțin cuminte*
Mijloace afective de exprimare a superlativului			
	a) ***adverbe și locuțiuni adverbiale cu valoare expresivă***		*extraordinar de* bun, *extrem, grozav, nespus, din cale afară de* frumos
	b) ***adverbe, adjective, locuțiuni care sugerează intensitatea însușirii***		supărat *foc*, plin *ochi*, *o groază* de bani, sărac *lipit pământului, putred* de bogat, urâtă *de mama focului*
	c) ***repetarea adjectivului***		apă *rece-rece; frumoasa – frumoaselor*
	d) ***construcții exclamative***		*Ce limpede e cerul!*
	e) ***derivarea adjectivului cu prefixe superlative***		*arhiplin, ultrascurt, superdotat, extrafin,* sau cu sufixul *-isim: rarisim*
	f) ***prin lungirea sunetelor***		apă *maaare*! apă *rrrece*!
ADJECTIVE FĂRĂ GRADE DE COMPARAȚIE	1. Adjective al căror sens nu poate fi comparat		*complet, deplin, enorm, întreg, mort, viu, oral, prim, unic, ultim, veșnic*
	2. Adjective din domeniul științei și tehnicii		*energetic, cincinal, acvatic*
	3. Adjective care la origine sunt vechi comparative sau superlative		*superior, inferior, major, minor, maxim, optim, posterior, ulterior, suprem, extrem*

LOCUȚIUNI ADJECTIVALE

- *Locuțiunea adjectivală* este un grup de cuvinte cu înțeles unitar și care se comportă din punct de vedere gramatical ca un adjectiv.
  Om: *cu cap, cu scaun la cap* (înțelept); *cu capul în nori* (distrat); *cu capul pe umeri* (ferm); *de rând* (obișnuit); *de treabă* (cumsecade); *de casă* (gospodar); *într-o ureche* (zăpăcit); treabă *de mântuială* (superficială);
  Mâini *de aur* (pricepute)
- *Locuțiunile adjectivale* au funcțiile sintactice ale unui adjectiv.
- *De reținut:* Cuvintele componente ale unei locuțiuni au ordine fixă și nu permit intercalarea altor cuvinte. Cuvintele dintr-o locuțiune nu au funcție sintactică luate separat.
- Sunt *expresive stilistic.*

FUNCȚIILE SINTACTICE ALE ADJECTIVULUI

1. ***Atribut adjectival*** (regent substantiv): Eu citesc o carte *captivantă.*
2. ***Nume predicativ*** (în relație cu un verb copulativ): Cartea este *interesantă.*
3. ***Complement indirect*** (regent verb): *Din roșu,* s-a făcut palid.
4. ***Complement circumstanțial de timp:*** Ne cunoaștem *de mici.*
5. ***Element predicativ suplimentar:*** Ea îl privea *sfioasă.*
6. ***Complement circumstanțial de cauză:*** *De frumoasă,* toți o admirăm.

Scanned with OKEN Scanner

VALOARE STILISTICĂ

1. EPITET al substantivului:
   „Neguri *albe, strălucite*, naşte luna *argintie*"
   (Mihai Eminescu)

2. PERSONIFICARE:
   „Ci prin flori întreţesute printre gratii, luna *moale, sfiicioasă* şi *smerită* şi-au vărsat razele sale".
   (Mihai Eminescu)

SCHIMBAREA VALORII MORFOLOGICE A ADJECTIVULUI

ADJECTIVUL (regent substantiv) devine → *ADVERB DE MOD* (regent verb)	
un cântec *frumos* un răspuns *corect* un glas *duios*	Cântă *frumos*. Răspunde *corect*. Vorbeşte *duios*.
ADJECTIVUL devine → *SUBSTANTIV* dacă se articulează cu articol:	
un copil *frumos* un copil *sfios* un om *înţelept*	• ***hotărât***: *Frumosul* ne încântă. • ***nehotărât***: *Un sfios* plângea. • ***demonstrativ-adjectival***: Îl voi întreba *pe cel înţelept*.

ACTUALIZAŢI-VĂ CUNOŞTINŢELE! !

• SUFIXE ADJECTIVALE ataşate la o rădăcină formează un adjectiv	**-esc:** *tineresc, românesc, copilăresc, strămoşesc* **-os:** *nervos, spinos, lucios, osos, pietros* **-bil:** *verificabil, educabil* **-ar:** *literar, familiar, glaciar, ordinar* **-al:** *literal, familial, glacial, ordinal*	
• SUFIXE DIMINUTIVALE: adăugate unui adjectiv formează adjective cu sens diminutival. *Sunt expresive stilistic*	**-ior, ioară:** *bătrânior, gălbioară* **-ică:** *frumuşică, tinerică* **-aş:** *drăgălaş* **-iţă:** *drăgăliţă* **-el:** *frumuşel, tinerel*	
• PREFIXE NEGATIVE: adăugate unui adjectiv, formează un adjectiv cu sens negativ	**ne-:** *neclar, nepoliticos, nevinovat* **in-; im-:** *incorect, imposibil, inadaptabil* **i-:** *ireal, ilogic*	
	Adjectivele derivate cu prefixe negative formează perechi de *antonime prefixale*	*clar - neclar* *corect - incorect* *posibil - imposibil* *real - ireal*
• PREFIXE SUPERLATIVE: formează adjective cu sens superlativ	**super**: ***superdezvoltat; superdotat*** **supra:** ***supradimensionat*** **arhi:** ***arhiplin; arhicunoscut*** **ultra:** ***ultramodern; ultrascurte*** **stră:** ***străvechi; străluminat*** (este expresiv stilistic)	

Scanned with OKEN Scanner

• PARONIME: un cuvânt este substantiv, celălalt este adjectiv:

anual – adjectiv: care apare o dată pe an; care durează un an.
Un festival *anual.*
anuar – substantiv: publicație anuală care prezintă activitatea unei instituții.
A apărut *Anuarul* Facultății de Medicină pe anul 1996.

cotidiane – substantiv, neutru, plural (sg.: cotidian); ziar.
Azi am cumpărat trei *cotidiane.*
cotidiene – adjectiv, feminin, plural (sg.: cotidiană); zilnice;
treburi *cotidiene.*

miner – substantiv; muncitor care lucrează în mină.
minier – adjectiv: care se referă la extragerea de minereu;
teren *minier*; industrie *minieră*; utilaj *minier.*

novice – substantiv:
1. începător într-un anumit domeniu;
2. persoană intrată de curând într-o mănăstire.
nocive – adjectiv feminin: dăunător pentru sănătate;
emanații *nocive.*

oficios – substantiv: publicație; susține, reflectă punctul de vedere al unui partid, al unei grupări.
oficial: adjectiv:
1. care emană de la o autoritate
2. care reprezintă o autoritate
3. care are caracter legal

• ADJECTIVE PARONIME: cazual – cauzal; glacial – glaciar; literal – literar; ordinal – ordinar; original – originar.

Scanned with OKEN Scanner

PRONUME ȘI ADJECTIVE PRONOMINALE

▸ Fișă recapitulativă ◂

PRONUMELE este parte de vorbire flexibilă care ține locul unui nume.
Felurile pronumelui: *personal, de politețe, reflexiv, demonstrativ, posesiv, nehotărât, negativ, de întărire, interogativ, relativ.*

OBSERVAȚII:
- ***Pronumele care nu pot fi adjective pronominale:*** pronumele personal, pronumele de politețe, pronumele reflexiv.
- ***Pronumele care pot deveni adjective pronominale:*** pronumele demonstrativ, pronumele posesiv, pronumele de întărire, pronumele interogativ–relativ, pronumele nehotărât, pronumele negativ.

■ PRONUMELE PERSONAL

DEFINIȚIE: Parte de vorbire flexibilă care desemnează persoanele care participă direct sau indirect la actul comunicării.

CATEGORII GRAMATICALE:
- ***persoană***: I, a II-a, a III-a.
- ***număr***: singular, plural.
- ***gen***: numai pentru persoanele a III-a singular și plural, genul feminin și masculin.
- ***cazuri***: nominativ, genitiv, dativ, acuzativ și vocativ.

➢ Pronumele are forme accentuate și neaccentuate la cazurile dativ și acuzativ.

DECLINAREA PRONUMELUI PERSONAL

Caz	Persoana I	Persoana a II-a	Persoana a III-a	
			Masculin și neutru	Feminin
SINGULAR				
N.	*eu*	*tu*	*el*	*ea*
G.	—	—	*(al,a, ai, ale) lui*	*(al,a, ai, ale) ei*
D. accentuat	*mie*	*ție*	*lui*	*ei*
D. neaccentuat	*îmi, mi*	*îți, ți*	*îi, i*	*îi, i*
Ac. accentuat	(pe) *mine*	(pe) *tine*	(pe) *el*	(pe) *ea*
Ac. neaccentuat	*mă, m-*	*te*	*îl, -l*	*o*
V.	—	*tu!*	—	—
PLURAL				
N.	*noi*	*voi*	*ei*	*ele*
G.	—	—	*(al,a, ai, ale) lor*	*(al,a, ai, ale) lor*
D. accentuat	*nouă*	*vouă*	*lor*	*lor*
D. neaccentuat	*ne, ni*	*vă, vi*	*le, li*	*le, li*
Ac. accentuat	(pe) *noi*	(pe) *voi*	(pe) *ei*	(pe) *ele*
Ac. neaccentuat	*ne*	*vă*	*îi, i*	*le*
V.	—	*voi!*	—	—

ATENȚIE! Pronumele: *dânsul, dânsa, dânșii, dânsele* sunt pronume personale, pentru persoana a III-a.

Scanned with OKEN Scanner

FUNCȚIILE SINTACTICE ALE PRONUMELUI PERSONAL

Cazul	Întrebare	Prepoziții și locuțiuni prepoz. specifice	Funcții sintactice	
NOMINATIV	*cine?*	–	• ***subiect***	*El* cântă.
			• ***nume predicativ***	Prietenul meu este *el*.
			• ***apoziție***	Prietenul meu, adică *el*, m-a ajutat.
GENITIV	***(a, al, ai, ale) cui?***	a) *asupra, împotriva, contra;* b) *înaintea, înapoia, îndărătul, împrejurul, înăuntrul, în susul, în josul, în fața, în spatele, în lungul, în preajma, în timpul, în cursul, din cauza, din pricina, în scopul, în vederea; în ciuda, în pofida, în afara, cu excepția.*	***Atenție!*** La persoanele I și a II-a, numărul singular și plural, pronumele personal *nu are forme pentru cazul genitiv.* Toate exemplele vor fi la persoana a III-a.	
			a) ***atribut pronominal genitival*** (regent substantiv)	Am apreciat sfatul *ei*.
			b) ***atribut pronominal genitival prepozițional***	El admiră tabloul *din fața lui*.
			c) ***nume predicativ*** (în relație cu un verb copulativ)	Ideea era *a lui*.
			d) ***complement indirect*** (regent verb) precedat de prepoziția *asupra*	Amintirea mea s-a oprit *asupra ei*.
			e) ***complemente circumstanțiale*** (regent verb) precedate de prepoziții și locuțiuni prepoziționale specifice	
			• *de loc:* ***unde?***	M-am plimbat *împrejurul lor*.
			• *de timp:* ***când?***	În vacanța trecută, *în tot cursul ei*, am vizitat muzee.
			• *de mod:* ***cum?***	Voi acționa *împotriva lui*.
			• *de cauză:* ***din ce cauză? din ce pricină?***	Am suferit *din cauza lor*.
			• *de scop:* ***cu ce scop?***	*În scopul lor* fac acest efort.
			• *concesiv:* ***în ciuda cărui fapt?***	*În ciuda lor*, voi reuși totuși.
			• *condițional*	*În locul ei*, aș proceda altfel.
			• *de excepție*	*În afara lui*, n-a mai venit nimeni.
			• *de relație*	*În privința lor*, nu m-am hotărât încă.
DATIV	***cui?***	*mulțumită, datorită, grație, conform, contrar, potrivit* și **adverbele** *aidoma* și *asemenea*	a) ***atribut pronominal numit dativ posesiv*** Îl veți recunoaște în următoarele situații:	
			• pe lângă un substantiv de care este unit cu cratimă	*Privirea lui atentă observase* ***mâna-mi*** *obosită, fruntea-****ți*** *încruntată și chipu-****i*** *palid.*
			• lângă un adjectiv care precedă substantivul; va fi unit de adjectiv prin cratimă	*Privirea lui atentă observase* ***obosita-mi*** *mână, încruntata-****ți*** *frunte și palidu–****i*** *chip.*
			În ambele situații se va analiza astfel: *mi, ți, i* = atribute pronominale numite dativ posesiv, exprimate prin pronume personal, persoana I, a II-a, a III-a, numărul singular, cazul dativ, formă neaccentuată, în formă conjunctă cu substantivul sau cu adjectivul care precedă substantivul.	
			• în formele verbului la diateza reflexivă, reflexivul posesiv, la persoana I și a II-a, numărul singular și plural.	Eu *îmi* rezolv tema. (mea) Tu *îți* rezolvi tema. (ta) Noi *ne* rezolvăm temele. (noastre) Voi *vă* rezolvați temele. (voastre)
			Se analizează astfel: *imi, îți, ne, vă* = atribute pronominale, numite dativ posesiv, exprimate prin pronume personale, persoana I și a II-a, numărul singular și plural, cazul dativ, forme neaccentuate. Au rol de *morfeme gramaticale* în formarea diatezei reflexive a verbului.	

Scanned with OKEN Scanner

<table>
<tr><td rowspan="8">DATIV</td><td rowspan="6">cui?</td><td rowspan="6">mulțumită, datorită, grație, conform, contrar, potrivit și adverbele aidoma și asemenea</td><td>• lângă un verb</td><td>Eu ți-am urmat sfatul.</td></tr>
<tr><td>Observații: Pronumele ți nu se poate dubla prin forma ție: Deci nu se va analiza ca un complement indirect</td><td>Tu mi-ai ascultat poveștele.
mi = atributul pronominal (poveștele-mi)
Tu i-ai intuit suferința.
i = atribut pronominal (suferința-i)</td></tr>
<tr><td>b) atribut pronominal prepozițional</td><td>A realizat un portret aidoma lui.</td></tr>
<tr><td>c) nume predicativ</td><td>Portretul era asemenea lui.</td></tr>
<tr><td>d) complement indirect
(veți remarca reluarea și anticiparea complementului indirect prin pronume în cazul dativ, forma neaccentuată)</td><td>Ție îți explic. Îți explic ție.
Bravo lui!</td></tr>
<tr><td>e) complement circumstanțial
• de mod
• instrumental</td><td>Am procedat asemenea ție.
M-am vindecat datorită lui.</td></tr>
<tr><td colspan="5">Observație: Pronumele personale precedat de prepozițiile și locuțiunile prepoziționale specifice cazului genitiv, de care se leagă cu cratimă, sunt în cazul dativ, formă neaccentuată (nu în cazul genitiv); prepozițiile și locuțiunile prepoziționale vor avea aspect „nearticulat".
În această situație, funcțiile sintactice vor fi:</td></tr>
<tr><td colspan="3">a) atribut pronominal prepozițional
(pronume în cazul dativ).</td><td colspan="2">Copacul din față-mi era falnic.</td></tr>
<tr><td colspan="3">b) complemente circumstanțiale
(pronume în cazul dativ precedat de prepozițiile specifice genitivului.)
• de loc
• de cauză
• de mod
• de scop
• condițional</td><td colspan="2">Privesc împrejuru-mi.
Asta s-a întâmplat din pricină-ți.
Ai acționat împotrivă-mi.
Tot în scopu-i voi face și acest lucru.
În locu-i, aș fi procedat altfel.</td></tr>
<tr><td rowspan="9">ACUZATIV</td><td rowspan="9">pe cine?, ce? (despre, la, în, cu,) cine, ce?; când?, unde?, în ce scop?</td><td rowspan="9">cu, de, din, despre, în, la, între, către, spre, de la, de pe, de peste, sub, înainte de.</td><td colspan="2">a) atribut pronominal prepozițional
(regent substantiv)</td><td>Scrisoarea de la tine m-a bucurat.</td></tr>
<tr><td colspan="2">b) nume predicativ
(în relație cu un verb copulativ).</td><td>Darul acesta este de la tine.</td></tr>
<tr><td colspan="2">c) complement direct
(veți remarca reluarea și anticiparea complementului direct prin pronumele personal în cazul acuzativ, forma neaccentuată)</td><td>Pe el îl văd.
Îl văd pe el.</td></tr>
<tr><td colspan="2">d) complement indirect</td><td>Vorbesc despre noi.</td></tr>
<tr><td colspan="2">e) complement de agent</td><td>Eu am fost ajutat de tine.</td></tr>
<tr><td colspan="3">f) complement circumstanțial</td></tr>
<tr><td colspan="2">• de loc
• de mod
• de scop
• sociativ
• opozițional
• cumulativ</td><td>Merg spre noi.
Merg fără tine.
Mă străduiesc pentru tine.
Mă plimb cu el.
În loc de el, a venit ea.
Pe lângă el, a mai venit și ea.</td></tr>
<tr><td>VOCATIV</td><td colspan="4">Pronumele în vocativ nu are funcție sintactică</td></tr>
</table>

Scanned with OKEN Scanner

ALTE SITUAȚII ÎN CARE SE FOLOSESC PRONUME PERSONALE

I. Pronumele personale de persoana I şi a II-a, numărul singular şi plural, în cazurile acuzativ şi dativ, formă neaccentuată, au valoare *de morfeme gramaticale în exprimarea diatezei reflexive a verbelor la persoana I şi a II-a, singular şi plural.*

➢ Exemple:

- ***verbe cu acuzativul*** *– a se gândi*: eu *mă* gândesc, tu *te* gândeşti, noi *ne* gândim, voi *vă* gândiți.
- ***verbe cu dativul*** *– a-şi aminti*: eu *îmi* amintesc, tu *îți* aminteşti, noi *ne* amintim, voi *vă* amintiți.

Situații de analiză:

A. În forma verbelor la diateza reflexivă, cu aspectul:

• *reflexiv dinamic:* a se ruga, a se teme, a se chinui, a-şi bate joc, a-şi închipui...

Pronumele personale de persoana I şi a II-a, singular şi plural, cazurile acuzativ şi dativ, au doar rol de morfem gramatical în exprimarea diatezei reflexive. Nu au funcție sintactică.

➢ Exemple: Eu *mă* rog; Tu *te* temi; Noi *ne* închipuim; Voi *vă* imaginați.

Pronumele personale *mă, te, ne, vă* sunt morfeme gramaticale în exprimarea verbului la persoana I şi a II-a, diateza reflexivă. Nu au funcție sintactică.

B. În forma verbelor la diateza reflexivă cu aspectele: *reflexiv obiectiv, reflexiv reciproc, reflexiv posesiv*, pronumele personale la persoanele I şi a II-a, la acuzativ şi dativ au rol de morfeme gramaticale specifice diatezei reflexive, dar au şi funcție sintactică.

Mod de analiză:

a) ***reflexivul obiectiv***:

• *cu pronume în acuzativ:* eu *mă* privesc (pe mine); tu *te* priveşti (pe tine); noi *ne* admirăm (pe noi); voi *vă* pieptănați (pe voi). Pronumele personale *mă, te, ne, vă*, au funcție de *complement direct.*

• *cu pronume în dativ:* eu *îmi* impun (mie); tu *îți* impui (ție); noi *ne* impunem (nouă); voi *vă* impuneți (vouă). Pronumele personale *îmi, îți, ne, vă* au funcție de *complement indirect.*

b) ***reflexivul reciproc*** – subiectul este la plural:

• *cu pronume în acuzativ:* noi *ne* salutăm; voi *vă* felicitați; (unul pe celălalt). Pronumele *ne, vă* au funcția de *complement direct.*

• *cu pronume în dativ:* noi *ne* împărtăşim gândurile (unul altuia); voi *vă* juraţi credință (unul altuia). Pronumele *ne, vă* au funcția de *complemente indirecte.*

c) ***reflexiv posesiv*** – se construieşte numai cu pronume în cazul dativ:

Eu *îmi* spun părerea (mea).
Tu *îți* exprimi gândurile (tale).
Noi *ne* iubim țara (noastră).
Voi *vă* iubiți părinții (voştri).
Pronumele *îmi, îți, ne, vă* au funcția de *atribut pronominal numit dativ posesiv.*

Scanned with OKEN Scanner

II. FORMELE NEACCENTUATE (atone) ale pronumelui personal în cazurile *dativ* şi *acuzativ* se întâlnesc în următoarele situaţii:

a) ***în expresii folosite în basme***: ... Şi unde *mi ţi*-l luă Făt-Frumos şi *mi ţi*-l vârî în pământ până-n genunchi... (Folclor)
Pronumele *mi, ţi* în dativ, formă neaccentuată au valoare afectivă, exprimă participarea povestitorului şi ascultătorului la cele povestite. Se numeşte ***dativ etic*** şi nu are funcţie sintactică.

b) ***în expresii şi locuţiuni verbale*** de tipul: a luat-*o* la sănătoasa, dă-*i* cu gura, a pus-*o* de mămăligă, pronumele *o, i* au valoare neutră. Nu au funcţie sintactică.

■ PRONUMELE DE POLITEȚE (sau de REVERENȚĂ)

ÎNTREBUINȚARE: Pronumele de politeţe se foloseşte în următoarele situaţii:
a) când vă exprimaţi respectul faţă de persoanele cu care vorbiţi sau la care vă referiţi;
b) când doriţi să impuneţi o distanţă între dumneavoastră şi interlocutor.

SE ANALIZEAZĂ: persoana, genul, numărul, cazul.

FORME: Pronumele de politeţe nu are forme pentru persoana I.

PERSOANA a II-a		
Caz	**Singular masculin şi feminin**	**Plural masculin şi feminin**
N.Ac.V. G.-D.	dumneata (d-ta) (al) dumitale (d-tale)	dumneavoastră (dv., dvs., d- voastră) (al) dumneavoastră (dv., dvs.,d-voastră)

PERSOANA a III-a			
Caz	**Singular**		**Plural**
	masculin	**feminin**	**masculin şi feminin**
N.-Ac. G.-D.	dumnealui dumnealui (d-lui)	dumneaei dumneaei (d-ei)	dumnealor dumnealor (d-lor)

Observaţi! Pronumele de politeţe se formează de la substantivul *domnia*, plus pronumele personale *lui, ei, lor* sau adjectivele posesive *ta, sa, voastră*.

ALTE FORME:
- În stilul solemn sau ceremonios se folosesc formele: *Domnia ta, Domnia sa, Domnia voastră, Domniile lor;*
- Familiar şi regional se folosesc formele: *mata, matale*;
- Formele diminutive folosite în limbaj afectiv: *mătăluţă, mătălică, tălică.*

FUNCŢIILE SINTACTICE ale pronumelui de politeţe sunt asemănătoare celor ale substantivului.

Cazul	Funcţia sintactică	Exemplu
NOMINATIV	• ***subiect***	*Dumneata* vei rezolva acest lucru.
	• ***nume predicativ***	Prietenul nostru este *dumnealui.*
GENITIV	• ***atribut pronominal genitival***	Prezenţa *dumnealui* ne onorează.
	• ***nume predicativ***	Trofeul este *al dumnealui.*

Scanned with OKEN Scanner

GENITIV	• ***complement circumstanțial***	
	a) de loc	M-am oprit *în fața dumnealui.*
	b) de mod	Voi vorbi *contra dumnealui.*
	c) de cauză	Am întârziat *din cauza dumnealor.*
	d) condițional	*În locul dumnealui,* aș fi vorbit altfel.
	e) de excepție	*În afara dumnealui,* n-a mai venit nimeni.
DATIV	• ***complement indirect***	*Dumneavoastră* vă datorăm recunoștință.
ACUZATIV	• ***complement indirect***	Vorbim *despre dumneavoastră.*
	• ***complement de agent***	Am fost ajutați *de dumneavoastră.*
	• ***complement circumstanțial***	
	a) de loc	Merg *spre dumneavoastră.*
	b) de mod	Voi reuși și *fără dumneata.*
	c) de excepție	În afară *de dumneata,* n-a mai venit nimeni.
	• ***atribut pronominal prepozițional***	L-am recunoscut pe omul *de lângă dumneavoastră.*

■ PRONUMELE REFLEXIV

DEFINIȚIE: Pronumele reflexiv ține locul obiectului asupra căruia se reflectă acțiunea verbului. Exprimă identitatea dintre subiectul și obiectul verbului.

SE ANALIZEAZĂ: persoana (a III-a), cazul (dativ și acuzativ).

FORME: Are forme accentuate și neaccentuate la persoana a III-a, cazul dativ și acuzativ.

Caz	Forme accentuate	Forme neaccentuate
Dativ	sie, sieși	își, și-
Acuzativ	(pe) sine	se, s-

ARE ROL de morfem gramatical specific verbului la diateza reflexivă, persoana a III-a, numărul singular și plural. Exemple: a *se* gândi, a-*și* aminti; el *se* gândește; el *își* amintește.

FUNCȚIILE SINTACTICE ale pronumelui reflexiv:

Cazul	Funcția sintactică	Exemplu
ACUZATIV	• ***atribut pronominal prepozițional***	Încrederea *în sine* trebuie stimulată.
	• ***complement direct*** când se află în structura – verbului *reflexiv obiectiv* – verbului *reflexiv reciproc*	 El *se* admiră (pe sine). Ei *se* salută (unul pe altul).
	• ***complement circumstanțial***	
	a) de mod	Asta se înțelege *de la sine.*
	b) de loc	De durere s-a retras *în sine.*
	• ***complement instrumental***	A reușit *prin sine* însuși.
DATIV	• ***complement indirect*** când se află în structura – verbului *reflexiv obiectiv* – verbului *reflexiv reciproc*	 El *își* impune (sieși) o disciplină severă. Ei *își* jură credință (unul celuilalt).
	• ***atribut pronominal*** numit ***dativ posesiv*** când se află în structura verbului *reflexiv posesiv*	El *își* iubește părinții (săi). Dintre nori, luna fața-*și* arată. (În topică directă: Luna *își* arată fața [sa])

Scanned with OKEN Scanner

Observație: În structura verbelor la *reflexivul dinamic:* a se gândi, a-şi aminti,; *la reflexivul impersonal*: a se însera, a se întâmpla; şi *la reflexivul pasiv:* a se construi (de către cineva), pronumele reflexive *nu au funcție sintactică.* Au numai rol de morfem gramatical specific diatezei reflexive.

SCHIMBAREA VALORII MORFOLOGICE a pronumelui reflexiv.
Pronumele reflexiv devine substantiv dacă se articulează cu articol hotărât.

➢ Exemple:
În *sinea* lui era convins că va reuşi.
„Nu este bine ca *sinele* să fie singur (...)
„Din adâncul ei a scos atunci *sinea* şi i-a dat-o ca pereche."
(Constantin Noica - *„Cuvânt împreună despre rostirea românească"*)

■ PRONUMELE POSESIV

DEFINIȚIE: Pronumele posesiv înlocuieşte numele obiectului posedat şi numele posesorului.

SE ANALIZEAZĂ: persoana, câți posesori, câte obiecte posedate, genul, numărul, cazul.

FORME – pentru cazurile nominativ şi acuzativ:

Posesor / Obiect posedat		Un singur posesor			Mai mulți posesori		
		I	II	III	I	II	III
Un singur obiect	M. şi N. F.	al meu a mea	al tău a ta	al său a sa	al nostru a noastră	al vostru a voastră	— —
Mai multe obiecte	M. şi N. F.	ai mei ale mele	ai tăi ale tale	ai săi ale sale	ai noştri ale noastre	ai voştri ale voastre	— —

- Pentru cazurile genitiv şi dativ au forme doar pentru plural, datorită flexiunii articolului: *alor mei, alor tăi, alor săi, alor noştri, alor voştri.*
- Nu au forme de genitiv – dativ pentru singular.

Observați!

- Pronumele posesiv se alcătuieşte din articolul posesiv *al, a, ai, ale* şi posesivele *meu, tău, său, nostru, vostru.*
- La persoana a III-a plural (mai mulți posesori), pronumele posesiv nu are forme proprii. Se va folosi cu sens echivalent pronumele personal de persoana a III-a, nr. plural, cazul genitiv: *(al, a, ai, ale) lor.*

FUNCȚIILE SINTACTICE ale pronumelui posesiv: în general, asemănătoare cu ale substantivului.

Cazul	Funcția sintactică	Exemplu
NOMINATIV	a) ***subiect***	*Al meu* învață.
	b) ***nume predicativ***	Cărțile sunt *ale voastre.*
ACUZATIV	a) ***complement direct***	Eu îl admir *pe al tău.*
	b) ***complement indirect***	Eu mă tem *de ai voştri.*
	c) ***complement de agent***	Noi am fost ajutați *de ai voştri.*

Scanned with OKEN Scanner

ACUZATIV	d) ***complement circumstanțial***	
	• de loc	Mergem *spre ai tăi.*
	• de mod	Am venit şi *fără al tău.*
	• sociativ	Merg acolo *cu ai voştri.*
	e) ***atribut pronominal prepozițional***	Vestea *de la ai noştri* m-a bucurat.
GENITIV	Forme de genitiv vor prezenta numai pronumele posesiv la plural – mai multe obiecte: *alor mei, alor tăi, alor săi, alor noştri, alor voştri*	
	a) ***atribut pronominal genitival***	Sfatul *alor mei* a fost bun.
	b) ***nume predicativ***	Decizia a fost *contra alor săi.*
	c) ***complement circumstanțial***	
	• de mod	Au vorbit *împotriva alor mei.*
	• de loc	Împrejurul *alor mei* se strânseseră colegii.
	• de cauză	Am întârziat *din pricina alor noştri.*
DATIV	Forme de dativ vor prezenta numai pronumele posesive la plural – mai multe obiecte posedate: *alor mei, alor tăi, alor săi, alor noştri, alor voştri*	
	a) ***complement indirect***	Le-am adus *alor mei* daruri.
	b) ***complement instrumental***	Am reuşit *datorită alor mei.*

■ ADJECTIVUL PRONOMINAL POSESIV

DEFINIȚIE: Adjectivul pronominal posesiv are regent un substantiv cu care se acordă în gen, număr şi caz.

SE ANALIZEAZĂ: genul, numărul, cazul (posesori, obiecte posedate).

LOCUL față de substantiv:

- În mod obişnuit, adjectivul posesiv stă imediat după substantivul regent. În această situație, nu are articole posesive: *al, a, ai, ale.*
  - ➢ Exemple: Colegul *meu,* colegul *tău,* colegul *său.*
- Dacă între substantivul regent şi adjectivul posesiv apare un alt cuvânt, adjectivul posesiv va fi precedat de articolul posesiv: *al, a, ai ale.*
- Mai rar, adjectivul posesiv apare înaintea substantivului şi se foloseşte cu articol posesiv.
  - ➢ Exemplu: *Ai mei* colegi învață.

FUNCȚIA SINTACTICĂ a adjectivului posesiv: ***atribut adjectival***

- ➢ Exemplu: I-am ajutat pe prietenii *mei.*

Observație! O excepție în analiza posesivului: când este precedat de prepozițiile cazului genitiv, „Prepozițiile şi locuțiunile prepoziționale specifice cazului genitiv vor fi urmate de *un adjectiv posesiv în acuzativ.*"

(Gramatica Academiei, vol. I, p. 327, ed. a II-a, 1963)

Atenție! Evitați confuziile posibile:

a) Cartea *sa* e nouă.

sa = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv posesiv, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ.

Scanned with OKEN Scanner

b) Cartea *lui (ei)* este nouă.
lui (ei) = atribute pronominale genitivale, exprimate prin pronume personale, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin (feminin), cazul genitiv.

Atenție la exprimare!

CORECT	GREȘIT
• un prieten *al meu, al tău, al său, al nostru* • un prieten *dintre ai mei, dintre ai tăi, dintre ai săi, dintre ai noștri.*	un prieten *de-al meu, de-al tău, de-al său*

■ PRONUMELE DE ÎNTĂRIRE – ADJECTIVUL PRONOMINAL DE ÎNTĂRIRE

DEFINIȚIE: Pronumele de întărire se folosește numai ca adjectiv pronominal, pentru că însoțește un substantiv sau un pronume cu rolul de a preciza obiectul determinat.

SE ANALIZEAZĂ: persoana, genul, numărul, cazul.

FORME – ***pentru cazurile nominativ și acuzativ:***

Persoana	singular		plural	
	masculin	feminin	masculin	feminin
pers. I	însumi	însămi	înșine	însene
pers. a II-a	însuți	însăți	înșivă	însevă
pers. a III-a	însuși	însăși	înșiși	înseși/însele

– pentru cazurile genitiv și dativ:

Persoana	singular - feminin
pers. I	(mie) însemi
pers. a II-a	(ție) înseți
pers. a III-a	(ei) înseși

Observații:
- Se formează prin compunerea pronumelui vechi *însu* (cu forme de feminin și de plural) cu pronumele personal, cazul dativ, formă neaccentuată: *–mi, –ți* la persoanele I și a II-a, și cu pronumele reflexiv, persoana a III-a, cazul dativ, *–și* la persoana a III-a.
- Folosirea independentă a pronumelui de întărire nu este recomandată.

FUNCȚIA SINTACTICĂ a adjectivului pronominal de întărire:
- ***atribut adjectival***: Tu *însuți* ai realizat asta?

ADVERBE ȘI ADJECTIVE SINONIME care pot înlocui adjectivul de întărire:
- Adverbul *chiar*: *Chiar* tu ai realizat asta?
- Adjectivul *singur*: El *singur* a lucrat asta?

Scanned with OKEN Scanner

■ PRONUMELE DEMONSTRATIV

DEFINIȚIE: Pronumele demonstrativ înlocuieşte numele unui obiect, indicând apropierea sau depărtarea, identitatea sau diferențierea față de alte obiecte.

SE ANALIZEAZĂ: genul, numărul, cazul.

FORME:

Număr	Caz	PRONUME DEMONSTRATIV			
		DE APROPIERE		DE DEPĂRTARE	
		masculin	feminin	masculin	feminin
sg.	N.-Ac. G.-D.	acesta acestuia	aceasta acesteia	acela aceluia	acelea aceleia
pl.	N.-Ac. G.-D.	aceştia acestora	acestea acestora	aceia acelora	acelea acelora
		DE IDENTITATE		DE DIFERENȚIERE	
		masculin	feminin	masculin	feminin
sg.	N.-Ac. G.-D.	acelaşi aceluiaşi	aceeaşi aceleiaşi	celălalt celuilalt	cealaltă celeilalte
pl.	N.-A G.-D.	aceiaşi aceloraşi	aceleaşi aceloraşi	ceilalți celorlalți	celelalte celorlalte

FORME POPULARE sau FAMILIARE
- N. Ac.: *asta, ăsta, aia, ăla, ălălalt, ăilalți;*
- G. D.: *ăstuia, ăsteia, ăluia, ăleia, ălorlalți.*

FORME REDUSE ale pronumelui demonstrativ de depărtare:
CEL, CEA, CEI, CELE, CELOR – urmate de un determinant: *cea* de acolo; *cel* fără ochelari; *cei* de departe; *celor* de acasă;

FUNCȚIILE SINTACTICE ale pronumelui demonstrativ sunt, în general, asemeni substantivului:

Cazul	Funcția sintactică	Exemplu
NOMINATIV	a) ***subiect***	*Acela* citeşte.
	b) ***nume predicativ***	Prietenul meu este *acela*.
	c) ***apoziție***	Prietenul meu, *acela* de lângă bibliotecă, mă aşteaptă.
GENITIV	a) ***atribut pronominal***	Am urmat sfatul *aceluia*.
	b) ***nume predicativ***	Dreptatea era *a celuilalt*.
	c) ***complement indirect***	Ne vom opri atenția *asupra aceluia*.
	d) ***complement circumstanțial***	
	• de loc	*Împrejurul aceluia* se strânsese lumea.
	• de cauză	*Din cauza celuilalt*, am întârziat.
	• de scop	*În scopul aceluia*, pregătesc tot.
	• de excepție	*În afara aceluia*, n-a mai venit altcineva.
DATIV	a) ***complement indirect***	*Celuilalt* îi dau cartea.
	b) ***circumstanțial instrumental***	Am fost salvată *datorită aceluia*
	c) ***circumstanțial de mod***	Vom proceda *contrar acelora*.

Scanned with OKEN Scanner

ACUZATIV	a) *atribut pronominal prepoziţional*	Darul *de la acela* m-a bucurat.
	b) ***complement direct***	Îl apreciez *pe celălalt.*
	c) ***complement indirect***	Vorbim *despre acesta.*
	d) ***complement de agent***	Am fost îndrumat *de acela.*
	e) ***complement circumstanţial***	
	• de loc	Merg *către ceilalţi.*
	• de mod	Voi reuşi şi *fără acela.*
	• sociativ	Învăţ *cu celălalt.*

PRONUME DEMONSTRATIVE cu semnificaţie generală, care intră în componenţa unor expresii şi locuţiuni:

Pronume demonstrative	Expresii şi locuţiuni în a căror structură apar	Exemple
aceasta aceea	*de aceea* = locuţiune adverbială cu sens cauzal; corelativ de insistenţă al circumstanţialelor de cauză în regentă.	Fiindcă nu ştiu, [1]*/ de aceea* învăţ.[2]*/*
aceea	*după aceea* = locuţiune adverbială cu sens temporal.	Voi veni *după aceea.*
aceea, asta	*pentru aceea, asta* = locuţiune adverbială cu sens final, corelativ de insistenţă al circumstanţialei de scop în regentă.	Ca să ştiu,[1]*/ pentru aceea/asta* învăţ.[2]*/*
acestea	*cu toate acestea* = locuţiune adverbială cu sensul „totuşi".	A făcut multe năzbâtii, *cu toate acestea* nu m-am supărat.
asta	*în afară de asta* = locuţiune adverbială.	Învaţă, schiază şi, *în afară de asta,* mai joacă şi şah.

Observaţie! Pronumele demonstrative cu sens general: *asta, aceasta, acela* au rol de corelativ de insistenţă al propoziţiei subiective în regentă. Ele reiau semnificaţia întregii propoziţii subiective.

➢ Exemple:
Că m-ai iertat[1]*/*, *asta* mă bucură.[2]*/*
Cine învaţă[1]*/*, *acela* va şti.[2]*/*

SCHIMBAREA VALORII MORFOLOGICE a pronumelui demonstrativ.
Pronumele demonstrativ *ăla, aia* devin substantive dacă se articulează: *un ăla, o aia.* Implică o nuanţă disprețuitoare. Exemplu: L-am văzut pe stradă cu „o aia" urâtă şi necivilizată.

■ ADJECTIVUL PRONOMINAL DEMONSTRATIV

DEFINIŢIE: Pronumele demonstrativ devine adjectiv demonstrativ dacă are regent un substantiv cu care se acordă în gen, număr şi caz.

SE ANALIZEAZĂ: genul, numărul, cazul.

LOCUL faţă de substantiv:
• după substantiv:
N.Ac.: băiatul acesta
G.D.: băiatului acestuia

• înaintea substantivului:
N.Ac.: acest băiat
G.D. acestui băiat

Adjectivul demonstrativ de identitate stă totdeauna înaintea substantivului.
➢ Exemple:
N.Ac.: acelaşi băiat
G.D.: aceluiaşi băiat

FUNCȚIA SINTACTICĂ – ***atribut adjectival***: Fata *aceea* este suavă şi grațioasă.

■ PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL INTEROGATIV RELATIV

PRONUMELE INTEROGATIV

DEFINIȚIE: Pronumele interogative apar în propoziții interogative şi țin locul substantivelor care ar constitui răspunsul la întrebare.

SE ANALIZEAZĂ: genul, numărul, cazul.

FORME: ***cine*** (arată o ființă), ***care*** (arată ființă sau un lucru), ***ce*** (arată un lucru), ***cât, câtă, câți, câte*** (țin locul unui numeral, au sens cantitativ)

FLEXIUNE

Caz	cine	care		ce	cât, câtă, câți, câte	
		sg.	pl.		sg.	pl.
N.-Ac. G.-D.	cine cui	care căruia (M.) căreia (F.)	care cărora	ce —	cât câtă — —	câți, câte câtor

FUNCȚIILE SINTACTICE ale pronumelui interogativ:

Cazul	Funcția sintactică	Exemplu
NOMINATIV	a) ***subiect***	*Cine* cântă? *Ce* se aude? *Care* va veni? *Câți* vin?
	b) ***nume predicativ***	*Ce* a devenit el? *Care* este premiul?
GENITIV	a) ***atribut pronominal genitival***	*Al cui* copil râde? *Al cărei* frate va veni?
	b) ***complement circumstanțial***	
	• de loc	Înaintea *cui (căruia)* te-ai oprit?
	• de mod	Împotriva *cui (căruia)* ai vorbit?
	• de cauză	Din cauza *cui (căruia)* te-ai supărat?
	• de scop	În vederea *cui (căruia)* intervii?
DATIV	a) ***complement indirect***	*Cui* îi explici? *Căruia* îi dai cartea? *Câtor* le dai mere?
	b) ***complement circumstanțial***	
	• de mod	Conform *cui (căruia)* ai lucrat?
	• instrumental	Datorită *cui (căruia)* te-ai vindecat?

Scanned with OKEN Scanner

ACUZATIV	a) ***complement direct***	*Pe cine (pe care)* îl asculți? *Pe câți* îi asculți? *Ce* citeşti?
	b) ***complement indirect***	Despre *cine (care, ce, câți)* vorbeşti?
	c) ***complement de agent***	De către *care (cine, câți)* ai fost ajutat?
	d) ***complement circumstanțial***	
	• de loc	Spre *care (cine, ce)* te duci?
	• sociativ	Cu *cine (care)* înveți?
	• instrumental	Cu *ce* scrii?

ADJECTIVUL PRONOMINAL INTEROGATIV

DEFINIȚIE: Se află în propoziții interogative, în care au regent un substantiv cu care se acordă în gen, număr şi caz.

FORME: ***care, ce, cât (câtă, câți, câte)***

SE ANALIZEAZĂ: genul, numărul, cazul, în acord cu substantivul pe care îl determină.

FUNCȚIA SINTACTICĂ – atribut adjectival: *Ce* carte citeşti? *Care* băiat cântă? *Câți* copii vor veni?

■ PRONUMELE RELATIV

DEFINIȚIE: Pronumele relative apar în frază unde îndeplinesc rol dublu:
1. în frază, subordonează o propoziție secundară la regentă;
2. în propoziția secundară pe care o introduc, pot avea funcții sintactice de: ***subiect, nume predicativ, atribut pronominal, complement.***

SE ANALIZEAZĂ: genul, numărul (când substituie un substantiv), cazul.

FORME: ***cine, care, ce, cât, ceea ce*** (pronume relativ compus cu sensul neutru – ***ce***)

Caz	***cine***	***care***		***ce***	***cât,câtă,câți, câte***		***ceea ce***
		sg.	pl.		sg.	pl.	
N.-Ac. G.-D.	cine cui	care căruia (M.) căreia (F.)	care cărora	ce —	cât, câtă —	câți, câte câtor	ceea ce —

FUNCȚIILE SINTACTICE ale pronumelui relativ:

Cazul	Funcția sintactică	Exemplu
NOMINATIV	a) ***subiect***	Eu ştiu/ *cine* cântă,/ *care* cântă,/ *câți* cântă./ Eu ştiu/ *ce* se întâmplă./ Eu ştiu/ *ceea ce* se petrece./
	b) ***nume predicativ***	Eu întreb/ *cine* este autorul,/ *care* este personajul principal./ Eu întreb/ *ce* a ajuns el/ şi *ceea ce* a devenit ea./

Scanned with OKEN Scanner

GENITIV	a) ***atribut pronominal genitival***	Eu ştiu/ *al cui* copil cântă,/ *a cărei* soră va recita./
	b) ***nume predicativ***	Eu întreb/ *al cui* va fi premiul./
	c) ***complement indirect***	Eu observ/ *asupra cui* ţi-ai oprit privirea./
	d) ***complement circumstanţial***	
	• de loc	Eu ştiu/ *în jurul cui (căruia)* te plimbi./
	• de timp	Eu ştiu *în timpul cui (căruia)* s-au petrecut evenimentele./
	• de cauză	Eu întreb/ *din cauza cui (căruia)* ai plecat./
	• de scop	Eu întreb/ *în scopul cui (căruia)* munceşti./
	• concesiv	Eu întreb/ *în ciuda cui (căruia)* procedezi aşa./
DATIV	a) ***complement indirect***	Eu ştiu/ *cui (căruia, câtor)* le explici./
	b) ***complement circumstanţial***	
	• instrumental	Eu ştiu/ *graţie cui (căruia)* ai depăşit greutăţile./
	• de mod	Eu ştiu/ *asemenea cui* ai procedat./
ACUZATIV	a) ***complement direct***	Eu întreb/ *pe cine* admiri,/ *ceea ce* preţuieşti mai mult./
	b) ***complement indirect***	Eu ştiu/ *despre cine (care, ce, câţi)* vorbeşti./
	c) ***complement de agent***	Eu ştiu/ *de către cine (care, câţi)* ai fost ajutat./
	d) ***complement circumstanţial***	
	• de loc	Eu ştiu/ *spre cine (care, ce)* te duci./
	• de cauză	Eu ştiu/ *de ce* te-ai supărat./
	• instrumental	Eu ştiu/ *cu ce* scrii./
	• sociativ	Eu ştiu/ *cu cine* înveţi./

■ ADJECTIVELE PRONOMINALE RELATIVE

DEFINIŢIE: Adjectivele pronominale relative apar în frază, în propoziţia secundară pe care o introduc şi determină un substantiv cu care se acordă în gen, număr şi caz.

SE ANALIZEAZĂ: genul, numărul, cazul, în acord cu substantivul regent.

FORME: ***care, ce, cât.***

FUNCŢIA SINTACTICĂ a adjectivului relativ: ***atribut adjectival***.

➢ Exemplu: Eu întreb/ *care* copil va veni/ *ce* cântec va cânta/ şi *câţi* spectatori vor fi.

ATENŢIE! VALORILE MORFOLOGICE ale cuvintelor CE şi CÂT

Valoarea morfologică	I. CE	II. CÂT (câtă, câţi, câte)
1. ***pronume interogativ***: în propoziţii interogative	*Ce* citeşti?	*Câţi* au venit? *Câte* ai cumpărat?
2. ***adjectiv interogativ*** în propoziţii interogative, dacă au regent un substantiv	*Ce* carte citeşti?	*Cât* lapte şi *câtă* pâine ai cumpărat?
3. ***pronume relativ***: în frază în care subordonează secundara la regentă	Eu întreb/ *ce* citeşti./	Eu întreb/ *câtă* ai cumpărat./
4. ***adjectiv relativ***: în frază, subordonează o secundară în care determină un substantiv	Eu ştiu/ *ce* carte citeşti./	Eu întreb/ *cât* lapte ai cumpărat./

Scanned with OKEN Scanner

I. CE		II. CÂT (câtă, câți, câte)	
5. ***adverb***: determină un adjectiv, un adverb, un verb şi exprimă ideea de cantitate şi de intensitate	*Ce* frumoasă este! *Ce* expresiv citeşte! *Ce* departe locuieşti! *Ce* m-aş bucura de reuşita ta!	5. ***adverb de cantitate***	Am învățat/ *cât* am putut./ *Cât* am învățat/ (şi) *cât* am înțeles,/ se va vedea./
6. ***adverb relativ***: în frază, în propoziția pe care o subordonează, are sens temporal, sinonim cu *cât*	A mers/ *ce*-a mers,/ până a ajuns într-o poiană./	6. ***adverb de comparație*** când precedă un substantiv sau pronume se comportă ca o prepoziție a cazului acuzativ	Un băiat înalt *cât* bradul
7. ***substantiv***, dacă se articulează. Exprimă un sens nehotărât	În această problemă există *un ce* pe care nu-l înțeleg.	7. **adverb distributiv**: în forma numeralelor distributive	*câte* doi, *câte* trei...

■ PRONUMELE RELATIVE COMPUSE

FORME:

Număr	Caz	masculin	feminin
sg.	N.-Ac. G.-D.	cel ce celui ce	ceea ce celei ce
pl.	N.-Ac. G.-D.	cei ce celor ce	cele ce celor ce

OBSERVAȚII:

• Pronumele relativ compus ***ceea ce*** constituie o unitate indivizibilă; are semnificația generală echivalentă cu pronumele ***ce***.

➢ Exemplu: Eu ştiu *ceea ce* s-a întâmplat.

• Formele ***cel ce, celui ce, celei ce, celor ce***:

– la acestea „procesul (de compunere) nu s-a încheiat încă, elementele lor mai sunt analizabile şi trebuie să vedem în ele *un pronume demonstrativ* urmat de un pronume relativ."

(*Gramatica Academiei,* vol.I, pag. 161, ed. 1963).

Prezentăm două soluții de analiză:

I. [*Cel ce*] învață[1]/ va şti.[2]/.

cel ce = pronume relativ compus, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ; în frază, subordonează subiectiva nr.1 la regentă; în propoziția subiectivă are funcția sintactică de subiect.

II. I-am răspuns celui[1]/ [*ce*] venise la mine[2]/

celui = în propoziția nr.1: pronume demonstrativ de depărtare, genul masculin, numărul singular, cazul dativ, funcția de complement indirect

ce = în propoziția nr.2: pronume relativ, subordonează propoziția nr.2 atributivă la propoziția nr.1. Are funcția de *subiect,* exprimat prin pronume relativ, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ.

Scanned with OKEN Scanner

PRONUME RELATIVE care intră în structura unor expresii şi locuţiuni:

CINE; CE	1. Apar în CONSTRUCŢII RELATIV - INFINITIVALE	Eu n-am *ce citi.* Tu n-ai *pe cine întreba.* El n-are *cui spune.*
	Construcţiile relativ infinitivale aici au funcţia sintactică de complement direct. În cadrul structurii, pronumele relative au funcţia sintactică de:	
	• ***complement direct al verbului la infinitiv***	*ce* citi; *pe cine* întreba
	• ***complement indirect al verbului la infinitiv***	*cui* spune.
	2. Apar în LOCUŢIUNI PRONOMINALE sau ADJECTIVALE nehotărâte	A. S-a întâlnit *cu nu ştiu cine.* (cu cineva) I-a spus *nu ştiu ce.* (ceva) I l-a dat *nu ştiu cui.* (cuiva) B. *Cine ştie cine* i-o fi spus asta. (cineva) I-a spus *cine ştie ce* şi a supărat-o. (ceva) I l-a dat *cine ştie cui* şi a uitat. (cuiva)
	3. Apar în LOCUŢIUNI ADVERBIALE NEHOTĂRÂTE	L-a pierdut *cine ştie când.* (cândva) L-a pus *cine ştie unde.* (undeva) S-a purtat *cine ştie cum* şi a supărat-o. (cumva)
CE	4. Apar în LOCUŢIUNI ADVERBIALE • din ce în ce	Cântă *din ce în ce* mai frumos.
	5. ÎN LOCUŢIUNI CONJUNCŢIONALE SUBORDONATOARE	
	Subordonează o temporală • *în timp ce:* • *în vreme ce:* • *după ce:* • *până ce:*	Eu notez [1]/ [*în timp ce*] citesc.[2]/ [*În vreme ce*] citeam,[1]/ ascultam susurul ploii.[2]/ Am plecat,[1]/ [*după ce*] a stat ploaia.[2]/ Am stat în casă,[1]/ [*până ce*] a stat ploaia.[2]/
	Subordonează circumstanţiale de cauză • *din moment ce; de vreme ce*	[*Din moment ce*] m-ai certat,[1]/ de aceea m-am supărat[2]/
	Subordonează o secundară cumulativă • *după ce că*	[*După ce că*] plouă,[1]/ mai bate şi vântul.[2]/
CÂT	6. ÎN LOCUŢIUNI CONJUNCŢIONALE	
	Subordonează circumstanţială de mod de măsură progresivă • *cu cât, pe cât:*	[*Cu cât*] înveţi,[1]/ cu atât ştii.[2]/
	Subordonează o circumstanţială temporală • *cât timp*	Învaţă[1]/ [*cât timp*] eşti tânăr.[2]/
	Subordonează o circumstanţială temporală • *în vreme cât*	Ea a pus masa[1]/ [*în vreme cât*] eu am aprins focul.[2]/

■ PRONUMELE ŞI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEHOTĂRÂT

PRONUMELE NEHOTĂRÂT

DEFINIŢIE: Pronumele nehotărât ţine locul unui substantiv, fără a da o indicaţie precisă despre obiect.

SE ANALIZEAZĂ (parţial): genul, numărul, cazul.

Scanned with OKEN Scanner

FORME: *unul, altul; cineva, careva, ceva; altcineva, altceva; fiecare, fiecine; oricare, oricine, orice, oricât, orişicare, orişicine, orişice* (forme vechi); *cutare, atât(a), vreunul, tot.*

(Vezi Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, Ed. Albatros, 1982, pag. 154)

FLEXIUNE:

	Caz	Singular		Plural	
		M.	F.	M.	F.
UNUL; ALTUL	N.-Ac. G.-D.	unul, altul unuia, altuia	una, alta uneia, alteia	unii, alții unora	unele, altele altora
CUTARE; ORICARE	N.-Ac. G.-D.	cutare, oricare cutăruia, oricăruia	cutare, oricare cutăreia, oricăreia	cutare, oricare cutărora, oricărora	
FIECARE	N.-Ac. G.-D.	fiecare fiecăruia (M); fiecăreia (F)			
ORICINE	N.-Ac. G.-D.	oricine oricui			
CINEVA	N.-Ac. G.-D.	cineva cuiva			
ALTCINEVA	N.-Ac. G.-D.	altcineva altcuiva			
ATÂT	N.-Ac. G.-D.	atât —	atâta —	atâția atâtor	atâtea atâtor
CÂTVA	N.-Ac. G.-D.	câtva		câțiva, câteva câtorva	

LOCUȚIUNI PRONOMINALE NEHOTĂRÂTE

DEFINIȚIE – CARACTERISTICI

1. Locuțiunea pronominală nehotărâtă este un grup de cuvinte cu un înțeles unitar şi care se comportă din punct de vedere gramatical ca un pronume nehotărât.
2. Cuvintele care intră în alcătuirea locuțiunii au ordine fixă şi nu admit intercalarea altor cuvinte în structura lor.
3. Cuvintele care intră în structura locuțiunilor nu au funcție sintactică luate separat.
4. Îndeplinesc funcțiile sintactice ale unui pronume nehotărât.

➢ Exemple:

A. cine ştie cine – sensul *cineva*
- S-a întâlnit *cu cine ştie cine* şi au stat de vorbă.

cine ştie ce – sensul *ceva*
- I-a spus *cine ştie ce* şi l-a deranjat.

cine ştie cui – sensul *cuiva.*
- I l-a dat *cine ştie cui* şi nu l-a mai cerut.

B. nu ştiu cine – sensul *cineva*
- S-a întâlnit cu *nu ştiu cine.*

nu ştiu ce – sensul *ceva*
- I-o fi spus *nu ştiu ce* care l-a nemulțumit.

Scanned with OKEN Scanner

FUNCȚIILE SINTACTICE ale pronumelor nehotărâte (în general ca la substantiv)

Cazul	Funcția sintactică	Exemplu
NOMINATIV	a) ***subiect***	*Cineva* te va aştepta.
	b) ***nume predicativ***	Prietena mea este *alta*.
GENITIV	a) ***atribut pronominal genitival***	Fratele *alteia* va veni.
	b) ***nume predicativ***	Cartea este *a altuia*.
	c) ***complement indirect***	Atenția mea se îndreaptă *asupra oricăruia*.
	d) ***complement circumstanțial***	
	• de loc	*Împrejurul fiecăruia* erau flori.
	• de cauză	*Din pricina unora* am întârziat.
	• de scop	Mă străduiesc *în scopul tuturor*.
DATIV	a) ***complement indirect***	Dau *fiecăruia* câte o carte.
	b) ***complement circumstanțial*** • de mod	Ne purtăm *asemenea tuturor*.
ACUZATIV	a) ***atribut pronominal prepozițional***	Mă bucură o vorbă bună *de la cineva*.
	complement direct	Îl ascult *pe fiecare*.
	b) ***complement indirect***	Vorbeşte *despre altcineva*.
	c) ***complement de agent***	Am fost îndrumată *de cineva*.
	d) ***complement circumstanțial***	
	• de loc	Merg *la fiecare*.
	• instrumental	Scriu *cu ceva*.
	• sociativ	Călătoresc *cu cineva*.

ADJECTIVUL PRONOMINAL NEHOTĂRÂT

DEFINIȚIE: Pronumele nehotărât devine adjectiv pronominal nehotărât dacă determină un substantiv cu care se acordă în gen, număr şi caz.

Pot deveni adjective nehotărâte următoarele pronume nehotărâte:

Pronume nehotărâte	Adjective nehotărâte
Unul cântă.	*Un* copil cântă.
Altul recită.	*Alt* copil recită.
Am citit *tot*.	Am citit *tot* romanul.
Fiecare învață.	*Fiecare* copil învață.
Oricare întreabă.	*Oricare* om întreabă.
Vreunul scrie.	*Vreun* băiat scrie.
Îl întreb *pe oarecare*.	Îl întreb pe un om *oarecare*.
Am cumpărat *câtva (ceva)*.	Am cumpărat *câtva (ceva)* grâu.

- Sunt numai *pronume nehotărâte: cineva, careva, altcineva, altceva, oricine*.
- Sunt numai *adjective nehotărâte: alde* Ionescu, *fiece* om, *niscai* cartofi, *niscaiva* mălai.

LOCUȚIUNI ADJECTIVALE NEHOTĂRÂTE

Când locuțiunile pronominale nehotărâte au regent un substantiv cu care se acordă în gen, număr şi caz devin locuțiuni adjectivale nehotărâte.

➢ Exemple:

Cine ştie ce coleg va veni cu el.

Scanned with OKEN Scanner

Citeşte *nu ştiu ce* carte.
Are *nu ştiu câte* premii.

FUNCȚIA SINTACTICĂ a adjectivului nehotărât: *atribut adjectival.*
➢ Exemplu: Îl ajută pe *oricare* om.

ALTE ÎNTREBUINȚĂRI ale pronumelui şi ale adjectivului nehotărât:
• Pronumele şi adjectivele nehotărâte: *oricare, oricine, orice*, au rol de element de subordonare în frază. În propoziția pe care o introduc au funcții sintactice: subiect, nume predicativ, complement.
➢ Exemple:
Înțeleg[1]/ [orice] îmi spui.[2]/
[Oricine] va veni,[1]/ va fi primit cu bucurie.[2]/

SCHIMBAREA VALORII MORFOLOGICE a pronumelui nehotărât:
• Pronumele nehotărât devine substantiv dacă se articulează.
➢ Exemplu:
cineva → un cineva — În oraş el este *un cineva.*
oarecare → un oarecare — El a rămas *un oarecare.*
Au expresivitate stilistică.
• Locuțiunile pronominale nehotărâte devin locuțiuni substantivale dacă primesc articol.
➢ Exemplu:
În felul ei de a-mi vorbi este *un nu ştiu ce* care mă încântă.

VALORILE MORFOLOGICE ale cuvintelor UN, TOT, TOATE:

UN	• articol nehotărât	*Un* băiat – *nişte* băieți
	• adjectiv nehotărât	*Un* băiat – *alt* băiat
	• numeral cardinal	*Un* băiat – *doi* băieți
TOT, TOATE	• pronume nehotărât	Mi-a plăcut *tot* ce mi-ai arătat.
	• adjectiv pronominal nehotărât	Mi-a plăcut *tot* spectacolul.
	• substantiv provenit din pronumele „tot" prin articulare	Aici *totul* este frumos.
	• adverb de mod cu sensul „*încă*":	*Tot* mai înveți?
Cuvântul **TOT** în expresii şi locuțiuni:		
• *cu totul*	locuțiune adverbială cu sensul „*complet*", „*în întregime*"	L-am uitat *cu totul.*
• *de tot*	locuțiune adverbială cu sensul „*definitiv*"	A plecat *de tot.*
• *peste tot*	locuțiune adverbială cu sensul „*pretutindeni*":	A nins *peste tot.*
• *cu toate acestea*	locuțiune adverbială de mod cu sens concesiv, echivalentă semantic cu adverbul „*totuşi*"	Deşi m-ai supărat, *cu toate acestea* te iert.
• *cu tot cu*	locuțiune prepoziționlă cu sensul „*împreună cu*":	A venit *cu tot cu* copiii.
• *cu tot, cu toată*	locuțiune prepozițională; împreună cu un substantiv exprimă un complement concesiv	*Cu tot* necazul, am plecat să-l văd. *Cu toată* supărarea, am vorbit cu ei.
• *cu toate că*	locuțiune conjuncțională subordonatoare echivalentă semantic cu „*chiar dacă*", „*deşi*"; subordonează o secundară concesivă	[*Cu toate că*] plouă,[1]/ voi pleca totuşi la plimbare.[2]/

Scanned with OKEN Scanner

■ PRONUMELE ȘI ADJECTIVUL PRONOMINAL NEGATIV

PRONUMELE NEGATIV

DEFINIȚIE: Pronumele negativ apare în propoziții negative.

FORME: *nimeni, nimic, nici unul, nici una.*

SE ANALIZEAZĂ: genul, numărul, cazul.

FLEXIUNE:

N. – Ac.: nimeni, nimic, nici unul, nici una.
G. – D.: nimănui – nici unuia, nici uneia, nici unora

FUNCȚII SINTACTICE:

Cazul	Funcția sintactică	Exemplu
NOMINATIV	***subiect***	Nu a venit *nimeni*. Nu se vede *nimic*.
GENITIV	***atribut pronominal genitival***	Nu am acceptat oferta *nimănui*.
	circumstanțial de cauză	Nu am suferit *din cauza nimănui*.
DATIV	***complement indirect***	N-am spus *nimănui* acest lucru.
ACUZATIV	***complement direct***	N-am văzut pe *nimeni*. N-am înțeles *nimic*.
	complement indirect	Nu mă tem *de nimeni*.
	complement circumstanțial de loc	Nu m-am dus *la nimeni*.

ADJECTIVUL PRONOMINAL NEGATIV

Apare în propoziții negative, în care are regent un substantiv cu care se acordă în gen, număr şi caz.

FORME:

N. – Ac. *nici un* (băiat); *nici o* (fată).
G. – D. *nici unui* (băiat); *nici unei* (fete).

SE ANALIZEAZĂ: genul, numărul, cazul, în acord cu substantivul regent.

FUNCȚIA SINTACTICĂ a adjectivului negativ – ***atribut adjectival***:

- Exemplu: Nu am spus *nici unui* om.

SCHIMBAREA VALORII MORFOLOGICE a pronumelui negativ:

Pronumele negativ devine substantiv prin articulare:
un nimeni, un nimic, nimicul, nimicurile.

a) Exprimă un sens disprețuitor: *un nimic, un nimeni.*
b) Exprimă lucruri nesemnificative: *nimicuri.*

- Exemple: El este *un nimeni.*
  Mi-a arătat câteva *nimicuri.*

Scanned with OKEN Scanner

PRONUME NEGATIVE care intră în structura locuțiunilor:

NIMIC		
• *de nimic*	locuțiune adjectivală cu sensurile	
	a) „*nesemnificativ*"	Acesta este un lucru *de nimic.*
	b) „*netrebnic, rău*"	Un om *de nimic.*
• *cu nimic*	locuțiune adverbială cu sensul „*deloc*"	Nu seamănă *cu nimic* cu originalul.
• *pe nimic*	locuțiune adverbială cu sensul „*ieftin*", „*gratuit*"	Am cumpărat asta *pe nimic.*

Scanned with OKEN Scanner

NUMERALUL

Fişă recapitulativă

DEFINIŢIE: Partea de vorbire flexibilă.
Arată numărul, distribuţia sau ordinea elementelor.

FELURI: *cardinal, colectiv, adverbial, distributiv, multiplicativ, ordinal.*

NUMERALUL CARDINAL – Exprimă un număr abstract.

FELURI: a) simple: unu, doi, trei... zece.
b) compuse: de la unsprezece ... în continuare.

FLEXIUNE: numai numeralele UNU, DOI.

	cu valoare de substantiv	*cu valoare de adjectiv*
N. – Ac. G. - D.	unu, una unuia, uneia	un (băiat), o (fată) unui (băiat), unei (fete)
N. – Ac. G.	doi, două de la numeralul *doi* în continuare, cazul genitiv se formează cu prepoziţia „a": Caietele *a doi* copii, *a trei* fete, sau cu articolul demonstrativ „cel": Caietele *celor doi, celor trei.*	
D.	de la numeralul *doi* în continuare se formează cu prepoziţia „la": Le dau *la trei,* sau cu articolul demonstrativ „cel": Le dau *celor trei.*	

VALORILE MORFOLOGICE ale numeralului cardinal:

Valori morfologice	Funcţii sintactice asemănător substantivului	Exemple
1. Are valoare SUBSTANTIVALĂ dacă este folosit singur Au venit *cinci.* Am cumpărat *trei.*	***subiect***	*Doi* se plimbă.
	nume predicativ	Cu noul coleg s-au făcut *trei.*
	atribut	Vom forma un grup *de patru.*
	complement direct	I-am ajutat *pe doi.*
	complement indirect	Le dau *la trei, celor trei.*
	complement circumstanţial de mod	Tai foaia *în zece.*
2. Au valoare adjectivală numeralele de la *unu* la *nouăsprezece* când sunt urmate de un substantiv	***atribut adjectival,*** exprimat prin numeral cardinal cu valoare de adjectiv, genul, numărul şi cazul în acord cu substantivul regent.	Eu am *un* măr... *nouăsprezece* mere.
3. Au valoare de substantiv numeralele de la 20 în continuare urmate de un substantiv precedat de propoziţia „de" Eu am *douăzeci* de mere.	***subiect***	*Douăzeci* de băieţi sunt preocupaţi de istorie.
	complement direct	Ajut *treizeci şi cinci* de copii.
	complement indirect	Le explic *la douăzeci* de copii.
	complement de agent	Am fost întâmpinată *de douăzeci şi cinci* de copii.
	atribut	Caietele *a douăzeci* de copii sunt corecte.

Scanned with OKEN Scanner

Se va analiza astfel: *Douăzeci de copii cântă.*
douăzeci = subiect exprimat prin numeral cardinal cu valoare de substantiv, cazul nominativ.
de copii = atribut substantival prepozițional, exprimat prin substantiv comun, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă „de".

NUMERALE CARDINALE care exprimă APROXIMAȚIA numerică:

FORME: Au venit *cinci-şase* copii. Au venit *cam zece* oameni. Sunt *aproape zece* metri. Am luat *circa zece* metri. S-au adunat *mii şi mii* de oameni.

SCHIMBAREA VALORII MORFOLOGICE a numeralului cardinal:
Numeralul cardinal devine substantiv dacă se articulează cu articolul hotărât sau nehotărât: Am luat *un zece* la gramatică. *Zecele* de la gramatică ne-a bucurat.

NUMERALUL CARDINAL în structura locuțiunilor:

UNU, DOI		
• *tot unul şi unul*	locuțiune adjectivală cu sensul „*de valoare, aleşi*".	Oameni *tot unul şi unul.*
• *cu una cu două*	locuțiune adverbială	*Cu una, cu două* l-am convins
• *de unul singur*	locuțiune adverbială	Am făcut casa *de unul singur.*
• *a o ține una şi bună*	locuțiune verbală cu sensul „*a insista*"	El *o ținea una şi bună.*

■ **NUMERALUL COLECTIV** – arată din câte elemente este formată o colectivitate.

FORME:
– amândoi, amândouă; forme neologice: ambii, ambele
– tustrei, tustrele, câteşipatru, câteşicinci
– toți trei, toți patru, toți şase...

FLEXIUNE
N. – Ac. : amândoi, amândouă, ambii, ambele, tustrei
G. – D.: amândurora, ambilor, ambelor

VALORI MORFOLOGICE ALE numeralului colectiv:

Valori morfologice	Funcții sintactice	Exemple
1. Are valoare de SUBSTANTIV dacă este folosit singur	*asemănător substantivului*	
	subiect	*Amândoi* sunt frumoşi.
	atribut	M-am bucurat de reuşita *amândurora.*
	complement direct	I-am ajutat *pe amândoi.*
	complement indirect	Le-am explicat *amândurora* (*la tustrei*).
2. Au valoare de ADJECTIV când determină un substantiv cu care se acordă în gen, număr, caz.	***atribut adjectival***	*Amândoi* băieții au răspuns bine.

Scanned with OKEN Scanner

■ **NUMERALUL ADVERBIAL** (sau de repetiție) exprimă repetarea unei acțiuni.

FORME: *o dată, de două ori, de trei ori, ..., de zece ori...*

VALOAREA MORFOLOGICĂ – de adverb, pentru că determină un verb.

FUNCȚIE SINTACTICĂ: *complement circumstanțial de mod.*
➢ Exemplu: El a încercat *de patru ori.*

■ **NUMERALUL DISTRIBUTIV** – exprimă distribuția și gruparea elementelor.

FORME: *câte unul, câte doi, câte trei ...*

FLEXIUNE
N. – Ac.: câte unul, câte una.
G. – D.: câte unuia, câte uneia.

VALORI MORFOLOGICE ale numeralului distributiv:

Valori morfologice	Funcții sintactice	Exemple
1. Are valoare de SUBSTANTIV dacă este folosit singur	***atribut***	Grupuri *de câte doi* veneau spre noi
	complement direct	Am oprit *pe câte unul.*
2. Au valoare de ADJECTIV când determină un substantiv	***atribut adjectival***	*Câte două* fete veneau spre mine.
3. Are valoare ADVERBIALĂ când determină un verb și arată modul acțiunii	***complement circumstanțial de mod***	Ei s-au grupat *câte zece.* Ei merg *câte doi.*

■ **NUMERALUL MULTIPLICATIV** – exprimă cât se înmulțește o cantitate.

FORME: *îndoit, întreit, înzecit, însutit, înmiit*

SE FORMEAZĂ astfel: prefixul *în* + *numeralul* + sufixul *-it.*

VALORILE MORFOLOGICE ale numeralului multiplicativ:

Valori morfologice	Funcții sintactice	Exemple
1. Are valoare de SUBSTANTIV dacă se articulează	asemănător substantivului	
	subiect	*Îndoitul* acestei sume mi-ar ajunge.
	atribut	O parte *din întreitul* acestei sume îmi revine mie.
	complement	Contez *pe întreitul* acestei sume.
2. Au valoare de ADJECTIV când determină un substantiv cu care se acordă în gen, număr, caz.	***atribut adjectival***	Efortul *înzecit* m-a obosit. A făcut o risipă *înzecită.*
3. Au valoare ADVERBIALĂ când determină un verb și arată modul acțiunii	***complement circumstanțial de mod***	El muncește *înzecit.*

Scanned with OKEN Scanner

■ NUMERALUL ORDINAL

DEFINIȚIE: Numeralul ordinal exprimă ordinea pe care o ocupă elementele într-o succesiune.

FORME: *întâi(ul) al doilea, al treilea…*

FLEXIUNEA: numeralului ÎNTÂI (sinonime neologice: *prim, primul, prima*).

Caz	Singular		Plural	
	masculin şi neutru	feminin	masculin	feminin şi neutru
N.-Ac. G.-D.	întâiul întâiului	întâia întâii	întâii întâilor	întâile întâilor

PRECIZĂRI:

	I. Numeralul INTÂI se foloseşte astfel		II. Numeralele ordinale de la doi în continuare	
			N.–Ac.	G.–D.
masculin	articulat, dacă apare singur	*Întâiul* din şir este înalt.	al doilea, al treilea, al patrulea	celui de-al doilea, celui de-al treilea
	articulat, dacă precedă un substantiv	*Întâiul* băiat din echipă era înalt.		
feminin	articulat, dacă precedă substantivul	*Întâia* clasă e mai grea.	a doua, a treia, a patra…	celei de-a doua, celei de-a treia
	nearticulat, dacă stă după substantiv	Clasa *întâi* e mai grea.		

Observați modul de formare:

M.: articolul posesiv *al* + *numeral* + articolul *le* + *particula adverbială*;
F.: articolul posesiv *a* + *numeral* + articolul *a*.

articol demonstrativ *cel, cea* + prepoziția *de* + articol posesiv *al, a* + *numeral*.

VALORILE MORFOLOGICE ale numeralului ordinal:

Valori morfologice	Funcții sintactice	Exemple
1. Are valoare de SUBSTANTIV când apare singur	asemănător substantivului	
	subiect	*Al treilea* a sosit.
	atribut	Apariția *celui de-al treilea* ne-a surprins.
	complement direct	L-am chemat *pe al zecelea*.
	complement indirect	I-am spus *celui de-al doilea* soluția problemei.
	complement de agent	Am fost ajutată *de primul*.
	complement circumstanțial	
	– de loc	Am stat *în fața celui de-al doilea*.
	– de mod	Am vorbit *ca al doilea*.
	– de cauză	Am pierdut *din pricina celui de-al doilea*.
2. Au valoare de ADJECTIV când determină un substantiv cu care se acordă în gen, număr, caz.	***atribut adjectival***	*Al doilea* student ne-a explicat funcționarea aparatului.

Scanned with OKEN Scanner

■ **NUMERALE FRACȚIONARE** – se folosesc pentru denumirea unei fracții.

FORME: *doime, treime, pătrime, optimi, zecime, sutime, miime.*

OBSERVAȚI: se formează: *numeral* + sufixul *-ime*
Alte forme: *sfert, jumătate.*

VALORI MORFOLOGICE:

Valori morfologice	Funcții sintactice	Exemple
1. Are valoare de SUBSTANTIV dacă se articulează	asemănător substantivului	
	subiect	*O treime* din elevi este prezentă.
	complement direct	Am citit *o treime* din carte.
2. Are valoare ADVERBIALĂ cu formele: *pe sfert, pe jumătate*	***complement circumstanțial de mod***	Mi-a răspuns *pe jumătate.*
Numeralul fracționar în componența locuțiunii adjectivale *„și jumătate"*, care exprimă un sens superlativ		Este un om *și jumătate.*

Scanned with OKEN Scanner

VERBUL

Fișă recapitulativă

DEFINIȚIE: Parte de vorbire flexibilă. Exprimă acțiuni, stări, fenomene naturale.

CATEGORII GRAMATICALE: diateză, mod, timp, persoană, număr.

SE ANALIZEAZĂ: fel, diateză, tranzitivitate, conjugare, mod, timp, persoană, număr.

CLASIFICARE:

<table>
<tr><td colspan="3">VERBE PREDICATIVE pot forma predicat verbal</td><td>a citi, a scrie, a merge, a zice.</td></tr>
<tr><td rowspan="11">VERBE NEPREDICATIVE
nu pot forma singure predicat verbal</td><td colspan="2">I. VERBE COPULATIVE intră în structura predicatului nominal</td><td>a deveni, a fi, a părea, a arăta, a se face, a se preface, a ieşi, a ajunge, a rămâne, a însemna</td></tr>
<tr><td colspan="3">II. VERBE AUXILIARE ajută la formarea timpurilor şi modurilor compuse</td></tr>
<tr><td rowspan="5">A FI
ajută la formarea modurilor şi timpurilor</td><td>– infinitiv perfect</td><td>a fi citit</td></tr>
<tr><td>– viitor anterior</td><td>voi fi citit</td></tr>
<tr><td>– conjunctiv perfect</td><td>să fi citit</td></tr>
<tr><td>– condițional optativ perfect</td><td>aş fi citit</td></tr>
<tr><td>– diateza pasivă</td><td>Cartea să fie citită de cineva.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">A AVEA
ajută la formarea timpurilor şi a modurilor</td><td>– perfect compus</td><td>am citit; ai citit…</td></tr>
<tr><td>– viitor popular</td><td>am să citesc;
ai să citeşti…</td></tr>
<tr><td>– condițional optativ perfect</td><td>aş citi, ai citi, ar citi…</td></tr>
<tr><td rowspan="2">A VREA
ajută la formarea timpului viitor</td><td>– viitor</td><td>voi citi, vei citi, va citi…</td></tr>
<tr><td>– viitor anterior</td><td>voi fi citit; vei fi citit</td></tr>
<tr><td colspan="3">VERBE TRANZITIVE – acceptă complementul direct</td><td>a întreba, a spune (pe cineva, ceva)</td></tr>
<tr><td colspan="3">VERBE INTRANZITIVE – nu acceptă complement direct</td><td>a se teme (de ceva)</td></tr>
<tr><td colspan="3">VERBE PERSONALE – pot avea forme pentru toate persoanele</td><td>a cânta, a vorbi, a întreba</td></tr>
<tr><td colspan="3">VERBE IMPERSONALE (ca sens) şi UNIPERSONALE ca formă – au formă doar pentru persoana a III-a, numărul singular</td><td>trebuie, plouă, ninge, tună, se luminează, se întunecă</td></tr>
<tr><td colspan="3">LOCUȚIUNI VERBALE – grupuri stabile de cuvinte cu sens unitar; au înțelesul şi funcțiile unui verb</td><td>a-şi da seama, a-şi aduce aminte, a băga de seamă, a o lua la sănătoasa, a sta de veghe</td></tr>
</table>

Scanned with OKEN Scanner

CATEGORII GRAMATICALE:

DIATEZA: exprimă relația dintre acțiune și subiect.

<table>
<tr><td colspan="3">DIATEZA ACTIVĂ
acțiunea este făcută de subiectul gramatical (în nominativ)</td><td>Elevul rezolvă o problemă.</td></tr>
<tr><td colspan="3">DIATEZA PASIVĂ
acțiunea este suferită de subiectul gramatical, care este pasiv. Acțiunea este făcută de un subiect logic, numit complement de agent, care poate fi exprimat sau nu.</td><td rowspan="2">indicativ prezent:
eu sunt lăudat(ă), tu ești lăudat(ă), el este lăudat, ea este lăudată...</td></tr>
<tr><td>Problema
subiect gramatical
caz N.</td><td>este rezolvată
vb. diateza pasivă</td><td>de elev.
subiect logic,
complement de agent
cazul Ac.</td></tr>
<tr><td colspan="3">Se construiește cu verbul auxiliar „a fi", conjugat la modul, timpul, persoana, numărul necesar + participiul verbului de conjugat</td></tr>
<tr><td colspan="3">DIATEZA REFLEXIVĂ
Se construiește cu următoarele morfeme gramaticale:
– la persoana I și a II-a, cu pronumele personale la persoana I și a II-a, cazul Ac. sau D., formă neaccentuată;
– la persoana a III-a, cu pronumele reflexiv în cazul Ac. sau D., forma neaccentuată.</td><td>cu acuzativ
(a se gândi)
eu mă gândesc
tu te gândești
el se gândește
cu dativ
(a-și aminti)
eu îmi amintesc
tu îți amintești
el își amintește</td></tr>
<tr><td colspan="4">VALORILE DIATEZEI REFLEXIVE</td></tr>
<tr><td colspan="2">a) reflexivul dinamic</td><td colspan="2">a se teme, a se căi, a se codi, a se strădui, a-și bate joc, a-și închipui</td></tr>
<tr><td colspan="2">MOD DE ANALIZĂ:
pronumele în acuzativ sau dativ este morfem gramatical specific diatezei reflexive. Nu are funcție sintactică separat.</td><td colspan="2">El se mândrește cu copilul său.</td></tr>
<tr><td colspan="2">b) reflexivul impersonal</td><td colspan="2">se întunecă, se desprimăvărează, se cuvine, se crede, se presupune, se spune, se aude.</td></tr>
<tr><td colspan="2">MOD DE ANALIZĂ:
pronumele reflexiv în acuzativ este morfem gramatical specific diatezei reflexive. Nu are funcție sintactică separat.</td><td colspan="2">Afară se întunecă.</td></tr>
<tr><td colspan="2">c) reflexivul pasiv</td><td colspan="2">Cartea se citește ușor (de cineva).
Exercițiul se rezolvă repede (de cineva).</td></tr>
<tr><td colspan="2">MOD DE ANALIZĂ:
pronumele reflexiv în acuzativ este morfem gramatical specific diatezei reflexive. Nu are funcție sintactică separat de verb.</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">d) reflexivul obiectiv</td><td colspan="2">Cu pronume în acuzativ
Eu mă spăl (pe mine).
Tu te privești (pe tine).
El se admiră (pe sine).
Cu pronume în dativ
Eu îmi impun (mie însămi).
Tu îți reproșezi (ție).
El își spune (lui).</td></tr>
</table>

Scanned with OKEN Scanner

MOD DE ANALIZĂ 1. Pronumele în acuzativ sau dativ au rol de morfeme gramaticale specifice diatezei reflexive. 2. Pronumele în acuzativ are funcție de complement direct. 3. Pronumele în dativ are funcție de complement indirect.	
e) ***reflexiv reciproc*** subiectul este la plural, sau subiect multiplu și exprimă reciprocitatea acțiunii.	***cu acuzativ*** Noi *ne* salutăm (unul pe altul) Voi *vă* întâlniți Ei, el și ea *se* ceartă ***cu dativ*** Noi *ne* spunem gândurile (unul altuia). El și ea *își* jură credință. Voi *vă* zâmbiți (unul altuia).
MOD DE ANALIZĂ: 1. Pronumele în acuzativ și în dativ au rol de morfeme gramaticale specifice diatezei reflexive. 2. Pronumele în acuzativ are funcția de complement direct. Pronumele în dativ are funcția de complement indirect.	
f) ***reflexivul posesiv*** se construiește numai cu pronume în cazul dativ.	Eu *îmi* spun părerea (mea). Tu *îți* admiri chipul (tău). El *își* iubește țara (lui).
MOD DE ANALIZĂ: Pronumele în dativ are rol de morfem gramatical specific diatezei reflexive. Are funcția de ATRIBUT PRONOMINAL, numit DATIV POSESIV.	

MODURI ȘI TIMPURI:

A. MODURI PERSONALE sau PREDICATIVE	
1. INDICATIV	prezent (*cânt*); imperfect (*cântam*); perfect simplu (*cântai*); perfect compus (*am cântat*); mai mult ca perfect (*cântasem*); viitor (*voi cânta*); viitor anterior (*voi fi cântat*)
2. CONJUNCTIV	prezent (*să cânt*); perfect (*să fi cântat*)
3. CONDIȚIONAL-OPTATIV	prezent (*aș cânta*); perfect (*aș fi cântat*)
4. IMPERATIV – au formă doar pentru persoana a II-a singular și plural	Afirmativ: *cântă!* (tu); *cântați!* (voi). Negativ: *nu cânta!* (tu); *nu cântați!* (voi).
5. PREZUMTIV (exprimă sensul de bănuială, de incertitudine).	**prezent**: se formează de la viitorul verbului a fi + gerunziu: *voi fi aflând, vei fi știind, va fi stând,* sau în formă populară: *oi fi știind.* Mai rar, se formează cu auxiliarul „a fi" la conjunctiv: *să fi știind,* sau la condițional: *ar fi știind.* **perfect**: se formează cu ajutorul auxiliarului „a fi" la viitor, mai rar la conjunctiv sau condițional + verbul la participiu: *vei fi știut, să fi știut, ar fi știut,* cu sens de incertitudine. Se confundă cu viitorul anterior, cu conjunctivul perfect și cu condiționalul perfect. Sensul se stabilește în context.
B. MODURI NEPERSONALE SAU NEPREDICATIVE	
1. INFINITIV	prezent (*a citi*); perfect (a fi citit)
2. GERUNZIU	*citind*
3. PARTICIPIU	*citit, citită; citiți, citite*
4. SUPIN	*(de, pentru, spre) citit*

Scanned with OKEN Scanner

NUMĂR ŞI PERSOANĂ:
PERSOANĂ: I, II, III;
NUMĂR: singular şi plural

CONJUGARE: se stabileşte după sufixul modului infinitiv
conj. I – a: *a lăuda*;
conj. a II-a – *ea:* a părea;
conj. a III-a – *e:* a spune;
conj. a IV-a: *i, î:* a iub*i*, a urî.

FUNCŢIILE SINTACTICE ALE VERBULUI:

		Funcţia sintactică	Exemple
1. VERBELE LA MOD PERSONAL		predicat verbal	Eu citesc.
2. VERBELE LA MOD NEPERSONAL			
INFINITIV	– subiect		*A citi* este necesar.
	– nume predicativ		Plăcerea mea este *de a citi.*
	– atribut verbal		Noi avem datoria *de a citi.*
	– complement direct		El doreşte *a citi.* El poate *citi.*
	– complement indirect		El se gândeşte *la a citi.*
	– circumstanţial de timp		A plecat *înainte de a citi.*
	– circumstanţial de mod		A plecat *fără a citi.*
	– circumstanţial de scop		Iau cartea *pentru a* o *citi.*
	– circumstanţial concesiv		*Chiar fără a se grăbi,* şi tot a ajuns.
	– circumstanţial consecutiv		Văzuse prea multă nedreptate, *pentru a* mai *crede* în cineva.
	– circumstanţial cumulativ		*Pe lângă a munci,* este necesară şi odihna.
	– circumstanţial de excepţie		*În afară de a citi,* nu mai face altceva.
	– predicat: când are sens imperativ, în enunţurile de tipul :		*A se păstra* la loc uscat! *A nu se apleca* în afară!
GERUNZIU	– subiect: numai dacă predicatul este unul dintre verbele *a se vedea, a se auzi.*		*Se aude* tunând. *Se vede* fulgerând.
	– nume predicativ		Omul pare *suferind.*
	– atribut verbal		Trandafirul *înflorind* este minunat.
	– complement direct		El aude *tunând.*
	– complement circumstanţial a) de timp b) de mod: c) de cauză: d) condiţional: e) concesiv: f) consecutiv: g) element predicativ suplimentar:		*Trecând* prin parc, admiram copacii. El merge *tropăind.* *Îmbolnăvindu-se,* a mers la medic. *Învăţând,* vei şti. *Chiar repetând,* tot nu vei înţelege. A vorbit mult, *obosindu*-i pe toţi. Ea îl auzea *plângând.*
SUPIN	– subiect		*De citit* este uşor.
	– nume predicativ		Cartea este *de colorat.*
	– complement indirect		El se pregăteşte *pentru citit.*
	– complement circumstanţial de scop		El merge *la cumpărat, la cules.*

Scanned with OKEN Scanner

PARTICIPIU	Valori morfologice	Funcții sintactice	
	a) valoare verbală, numai când intră în exprimarea modurilor și a timpurilor		am *citit*, să fi *citit*, voi fi *citit*
	b) valoare de adjectiv, dacă are regent un substantiv cu care se acordă	*atribut adjectival*	roman *citit*, carte *citită*, poezii *citite*
	c) valoare de adverb de mod, dacă are regent un verb	*complement circumstanțial de mod*	vorbește șoptit, merge apăsat.
	d) valoare de substantiv, dacă se articulează cu articol hotărât, nehotărât, demonstrativ	ca la substantiv	*Rănitul* (*un rănit, cel rănit*) a fost salvat.
		– subiect	*Cititul* este instructiv.
		– nume predicativ	Pasiunea mea este *cititul*.
		– atribut substantival genitival	Am remarcat efectul *cititului* asupra imaginației.
		– complementul direct	Îl ajut *pe rănitul* acela.
		– complement indirect	Mă gândesc *la rănitul* acela.

VALORI STILISTICE ALE VERBULUI

1. PERSONIFICAREA:

„Din văzduh, cumplita iarnă cerne norii de zăpadă"
(Vasile Alecsandri)

„Apele plâng, clar izvorând în fântâne"
(Mihai Eminescu)

2. REPETIȚIA: *„Mircea însuși mână-n mână luptă vijelia-ngrozitoare*
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare"
(Mihai Eminescu)

3. SUGESTIA AUDITIVĂ A VERBELOR onomatopeice:

„Care cu poveri de muncă
Vin încet și scârțâind
Turmele se-aud mugind
Iar flăcăii vin pe luncă
Hăulind"
(George Coșbuc)

VALORI MORFOLOGICE ALE VERBULUI – CONSECINȚE SINTACTICE

A FI

1. ***Predicativ și personal***, dacă are sensurile de: *a exista, a se găsi, a se afla* (undeva, cândva). Formează predicat verbal și va putea avea circumstanțiale de timp, de loc, de cauză, de scop. Eu *sunt* în grădină până seara.	
2. ***Predicativ și impersonal***, dacă are sensul de *a se petrece, a se întâmpla*, în anumite circumstanțe: de timp, de loc, de cauză, de scop. Formează predicat verbal.	
Situații și consecințe sintactice:	
a) *Era* prin 1990.	Sensul: „se petrecea".
b) *Nu-i* cine te ajuta.	Are sensul de „nu există" și este urmat de subiectul *cine te ajuta*, exprimat prin construcție relativ infinitivală.

Scanned with OKEN Scanner

c) *Nu-i*[1]/ [cine] să te ajute.[2]/	Are sensul „nu există" şi este urmat de o propoziție subiectivă.
d) [Cine] te-a chemat[1]/ *este* în grădină[2]/.	Are sensul de „se află" şi este precedat de o propoziție subiectivă.
e) [Dacă] te întreb[1]/ *este*[2]/ [fiindcă] nu ştiu.[3]/	Sensul verbului „a fi" este „a se întâmpla". Propoziția nr. 1 – subiectivă, nr. 2 – principală, nr. 3 – cauzală.
f) Dacă te întreb[1]/ *este*[2]/ [ca să] înțeleg.[3]/	Propoziția nr. 1 – subiectivă, nr. 2 – principală, nr. 3 – circumstanțială de scop. Sensul verbului „a fi" este „a se întâmpla".
3. ***Copulativ şi personal*** – dacă are subiect, deci forme pentru toate persoanele. Va intra în alcătuirea predicatului nominal.	
Situații şi consecințe sintactice:	
a) Tu *eşti* tânăr.	Este urmat de numele predicativ „tânăr" şi cu care formează un predicat nominal.
b) Dorința mea este[1]/ [să] mă înțelegi[2]/.	Este urmat de propoziția nr. 2 predicativă, care are rolul unui nume predicativ.
4. ***Impersonal şi copulativ***	
Situații şi consecințe sintactice:	
a) [Ce] îmi spui tu[1]/ *este* frumos.[2]/	Verbul copulativ este urmat de un nume predicativ „frumos". Va cere o propoziție subiectivă, care reprezintă subiectul expresiei verbale impersonale „este frumos".
b) [Ceea ce] doresc eu[1]/ *este*[2]/ [să] fii mulțumit.[3]/	Prop. 1 – subiectivă, 2 – principală, 3 – predicativă, pentru că verbul din prop. 2, „este", are în acelaşi timp valoarea impersonală şi copulativă.
5. ***Verb auxiliar*** – când ajută la formarea timpurilor compuse şi a diatezei pasive:	
– infinitiv perfect	a *fi* citit
– viitor anterior	voi *fi* citit
– conjunctiv perfect	să *fi* citit
– condițional-optativ perfect	aş *fi* citit
– prezumtiv prezent format din: – viitorul verbului A FI; – condiționalul verbului A FI; – conjunctivul verbului A FI. } + verb la gerunziu.	• *vei fi* ştiind, *oi fi* ştiind; • *ar fi* ştiind; • *să fi* ştiind.
– diateza pasivă – formată cu auxiliarul „a fi", conjugat la mod, timp, persoană, număr şi participiul verbului de conjugat.	Tabloul *a fost* ***pictat*** de el.

A AVEA

1. ***Predicativ şi personal***, când are sensul de *a poseda, a deține*. Formează predicat verbal Eu *am* o casă.	
2. ***Predicativ şi impersonal***. Are formă de persoana a III-a, singular, cu sensul „nu există", „nu se află"	
Situații şi consecințe sintactice:	
a) *N-are* cine mă ajuta.	Este urmat de subiectul „cine mă ajuta", exprimat prin construcție relativ-infinitivală
b) *N-are*[1]/ [cine] să mă ajute[2]/	1 – principală, 2 – subiectivă
3. ***Verb auxiliar***, dacă ajută la formarea timpurilor compuse şi a modului condițional-optativ	
• perfect compus	*am* citit
• viitor	*am* să citesc, *ai* să citeşti, *are* să citească
• condițional-optativ	*aş, ai, ar, am, ați, ar* citi

Scanned with OKEN Scanner

A AJUNGE

1. ***Predicativ şi personal***, dacă are sensul a sosi (undeva, cândva) Eu *ajung* acolo, târziu. Formează predicat verbal.	
2. ***Predicativ şi impersonal***	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) Îmi ajunge[1]/ [ce]-mi spui[2]/.	Propoziţia nr. 2 este subiectivă.
b) [Cine] se grăbeşte[1]/ ajunge la timp[2]/.	Propoziţia nr. 1 este subiectivă.
c) [Cine] se grăbeşte[1]/ ajunge[2]/ [când] şi-a propus[3]/.	1 – subiectivă, 2 – principală, 3 – circumstanţială de timp.
d) [Ce] mi-ai dat[1]/, îmi ajunge[2]/ [ca să] trăiesc.[3]/	1 – subiectivă, 2 – principală, 3 – circumstanţială de scop
3. ***Copulativ şi personal*** – dacă are forme pentru toate persoanele Dacă are sensul de *a deveni* este copulativ	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) Tu *ai ajuns* **celebru**.	Formează predicat nominal împreună cu numele predicativ „celebru".
b) Tu ai ajuns[1]/ [ceea ce] ţi-ai propus[2]/.	Propoziţia nr. 2 este predicativă şi are rolul unui nume predicativ
4. ***Impersonal şi copulativ***	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) [Cine] studiază mult[1]/ ajunge un profesionist bun[2]/.	Propoziţia nr. 1 este subiectivă.
b) [Cine] studiază mult[1]/ ajunge[2]/ [ce] şi-a propus[3]/.	1 – subiectivă, 2 – principală, 3 – predicativă

A RĂMÂNE

1. ***Predicativ şi personal*** când are sensul de a se opri, a sta, undeva, cândva. Formează predicat verbal. El *a rămas* în bibliotecă până seara.	
2. ***Predicativ, impersonal*** şi cere o propoziţie subiectivă	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) *Rămâne* la spectacol[1]/ [cine] doreşte.[2]/	1 – principală, 2 – subiectivă
b) *Rămâne*[1]/ să ne întâlnim la bibliotecă.[2]/	1 – principală, 2 – subiectivă
c) [Cine] ne-a vizitat[1]/ *a rămas* la noi[2]/ [până când] s-a înserat.[3]/	1 – subiectivă, 2 – principală, 3 – circumstanţială de timp.
3. ***Copulativ, personal***, dacă exprimă o etapă într-o devenire.	
Situaţii şi consecinţe sintactice	
a) Tu *ai rămas* tânăr.	Formează predicat nominal împreună cu numele predicativ „tânăr".
b) Tu ai rămas[1]/ [cum] erai în tinereţe.[2]/	1 – principală, 2 – predicativă
4. ***Impersonal şi copulativ***	
[Cine] îşi păstrează entuziasmul[1]/ *rămâne*[2]/ [cum] era în tinereţe.[3]/	1 – subiectivă, 2 – principală, 3 – predicativă, pentru că verbul „rămâne" este în acelaşi timp impersonal şi copulativ

Scanned with OKEN Scanner

A IEŞI

1. ***Predicativ şi personal*** când exprimă acţiunea, mişcarea de a păşi din interior în exterior. El *a ieşit* din casă. Formează predicat verbal.	
2. ***Copulativ, personal,*** când are sensul de „a deveni", „a se face"	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) Studentul *a ieşit* **inginer**.	Formează predicat nominal împreună cu numele predicativ „inginer".
b) Studentul *a ieşit* [1]/ [ceea ce] şi-a propus. [2]/	Propoziţia nr. 2 este predicativă şi are rolul unui nume predicativ al verbului copulativ „a ieşit", din regentă.
3. ***Copulativ şi impersonal***	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) [Cine] primeşte o educaţie superioară[1]/ *va ieşi* **un om** deosebit.[2]/	1 – subiectivă, 2 – principală. În propoziţia nr. 2 principală, verbul copulativ „va ieşi" formează predicat nominal împreună cu numele predicativ „un om".
b) [Cine] s-a străduit[1]/ *a ieşit*[2]/ [ceea ce] şi-a dorit.[3]/	1 – subiectivă, 2 – principală, 3 – predicativă, pentru că verbul „a ieşit" este, în acelaşi timp, impersonal şi copulativ

A FACE; A SE FACE

1. ***Predicativ şi personal.*** Va forma predicat verbal.	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) El *face* o casă.	Verb predicativ, personal, diateza activă, tranzitiv. Formează predicat verbal şi este urmat de un complement direct.
b) Pe deal *se face* o casă.	Verb predicativ, personal, diateza reflexivă, reflexivul cu sens pasiv („se face" de către cineva). Formează predicat verbal. „O casă" are funcţia de subiect.
2. ***Predicativ şi impersonal,*** când este la diateza reflexivă, reflexivul impersonal, cu sensul de „a visa". Se făcea [1]/ [că] sunt într-o grădină. [2]/ Propoziţia nr. 2 este subiectivă.	
A SE FACE 3. ***Copulativ, personal,*** la diateza reflexivă, când are sensul de „a deveni"	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) Băiatul *s-a făcut* **medic**.	Formează predicat nominal împreună cu numele predicativ „medic".
b) Băiatul *s-a făcut* [1]/ [ceea ce] i-a plăcut.[2]/	Propoziţia nr. 2 este predicativă şi are rolul unui nume predicativ al verbului copulativ „s-a făcut" din regentă.
4. ***Copulativ şi impersonal,*** la diateza reflexivă	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) [Cine] are talent la desen[1]/ *se face* **pictor**.[2]/	1 – subiectivă, 2 – principală. În propoziţia nr. 2 principală, verbul copulativ „se face" formează predicat nominal împreună cu numele predicativ „pictor".
b) [Cine] îşi cunoaşte aptitudinile[1]/ se face[2]/ [ceea ce] doreşte.[3]/	1 – subiectivă, 2 – principală, 3 – predicativă, pentru că verbul „se face" este, în acelaşi timp, impersonal şi copulativ.

Scanned with OKEN Scanner

A PĂREA; A SE PĂREA

1. ***Impersonal*** şi va cere o propoziţie subiectivă	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) *Părea*[1]/ [că] va ploua.[2]/ (la diateza activă)	
b) *Se părea*[1]/ [că] va ploua.[2]/ (la diateza reflexivă)	
2. ***Personal şi copulativ***	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) Omul *părea* **mâhnit**.	Formează predicat nominal împreună cu numele predicativ „mâhnit"
b) Omul *părea*[1]/ [că] este mâhnit.[2]/	Propoziţia nr. 2 este predicativă şi are rolul unui nume predicativ al verbului copulativ „părea" din regentă.
3. ***Copulativ şi impersonal***	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) [Ceea ce] îmi *spunea*[1]/ *părea* **adevărat**.[2]/	1 – subiectivă, 2 – principală în care verbul copulativ „părea" formează predicat nominal împreună cu numele predicativ „adevărat".
b) [Ceea ce] îmi spunea[1]/ *părea*[2]/ [că] este adevărat[3]/.	1 – subiectivă, 2 – principală, 3 – predicativă, pentru că verbul „părea" este, în acelaşi timp, impersonal şi copulativ.

A ARĂTA; A SE ARĂTA

1. ***Predicativ, personal***, la diateza activă, tranzitiv, dacă are sensul de „a indica", „a prezenta"	
El îmi *arată* o carte.	Formează predicat verbal şi cere un complement direct, sau o propoziţie completivă directă.
El îmi *arată*[1]/ [ce] a lucrat[2]/.	1 – principală, 2 – completivă directă
2. ***Predicativ, impersonal***, la diateza reflexivă, *reflexivul impersonal*. Va cere un subiect sau o subiectivă	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) Ni *se arată* un tablou.	„Se arată" = predicat verbal; un tablou = subiect.
b) Ni s-a arătat [1]/ [cum] funcţionează aparatul [2]/.	1 – principală, 2 – subiectivă.
3. ***Copulativ, personal,*** când are sensul de „a părea".	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) Omul *arată* **fericit**.	Formează predicat nominal împreună cu numele predicativ „fericit".
b) *Omul arată*[1]/ [cum] fusese întotdeauna.[2]/	1 – principală, 2 – predicativă, cu rolul de nume predicativ la verbului copulativ „arată" din regentă.
4. ***Copulativ şi Impersonal***	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) [Cine] îşi îngrijeşte sănătatea[1]/ *arată* tânăr.[2]/	1 – subiectivă, 2 – principală, în care verbul copulativ „arată" formează împreună cu numele predicativ „tânăr", un predicat nominal.
b) [Ceea ce] păstrasem atâta timp[1]/ *arăta*[2]/ [cum] fusese la început[3]/.	1 – subiectivă, 2 – principală, 3 – predicativă, pentru că verbul „arată" are, în acelaşi timp, valoare impersonală şi copulativă.

Scanned with OKEN Scanner

A ÎNSEMNA

1. ***Predicativ, personal***, când are sensul de „a nota", „a marca". Formează predicat verbal. Pe hartă, eu *am însemnat* locul cu un cerc roşu.	
2. ***Copulativ, personal***, care are sensul de „a semnifica", „a fi"	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) Tinereţe *înseamnă* entuziasm şi încredere.	Formează predicat nominal împreună cu numele predicativ multiplu „entuziasm şi încredere".
b) Tăcerea ei însemna[1]/ [că] s-a supărat.[2]/	Propoziţia numărul 2 este predicativă şi are rolul unui nume predicativ al verbului copulativ „însemna".
3. ***Copulativ şi impersonal***	
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) [Ceea ce] trăieşti tu acum[1]/ înseamnă dragoste.[2]/	1 – subiectivă, 2 – principală, în care, verbul copulativ „înseamnă" formează un predicat nominal împreună cu numele predicativ „dragoste".
b) [Să] trăieşti[1]/ *înseamnă*[2]/ [să] munceşti[3]/.	1 – subiectivă, 2 – principală, 3 – predicativă, pentru că verbul „înseamnă" este, în acelaşi timp, copulativ şi impersonal.

ATENŢIE! DIFICULTĂŢI de recunoaştere şi de analiză.

CONSTRUCŢII RELATIV - INFINITIVALE

CARACTERISTICI:

- sunt formate dintr-un relativ – pronume sau adverb – şi dintr-un verb la infinitiv; uneori apar şi pronume personale forme neaccentuate.
- urmează după verbul A AVEA şi după verbul A FI la pers. a III-a, numărul singular.

➢ Exemple:

a) cu pronume relativ: n-am *ce citi,* n-ai *cui spune*, n-are *pe cine întreba.*

b) cu adverb relativ: n-am *unde mă duce*, n-ai *când termina*, n-are *cum reuşi.*

FUNCŢII SINTACTICE – condiţionate de verbul regent

1. ***complement direct*** dacă regent este verbul A AVEA, cu valoare personală	
Eu n-am *ce citi.* Tu n-ai *unde te duce.*	Analiză: *ce citi* = complement direct, exprimat prin construcţie relativ-infinitivală, în care distingem: a) (a) *citi* = complement direct (al verbului predicat „n-am"), exprimat prin verb predicativ, diateza activă, tranzitiv, conjugarea a IV-a, modul infinitiv, timpul prezent. b) *ce* = complement direct (al verbului la infinitiv – „citi"), exprimat prin pronume relativ, cazul acuzativ.
Tu n-ai *cui spune.*	Analiză: *cui spune* = complement direct, exprimat prin construcţie relativ-infinitivală, în care distingem: a) (a) *spune* = complement direct (al verbului predicat „n-am"), exprimat prin verb predicativ, diateza activă, tranzitiv, conj. a III-a, modul infinitiv, timpul prezent; b) *cui* = complement indirect (al verbului la infinitiv „spune"), exprimat prin pronume relativ, cazul dativ.

Scanned with OKEN Scanner

Tu n-ai *unde pleca.*	*unde pleca* = complement direct, exprimat prin construcție relativ infinitivală, în care distingem: a) (a) *pleca* = complement direct (al verbului predicat), exprimat prin verb la infinitiv. b) *unde* = complement circumstanțial de loc (al verbului la infinitiv – „pleca"), exprimat prin adverb relativ de loc.
2. ***Subiect***, în următoarele situații:	
a) dacă regent este verbul A FI la persoana a III-a, singular, valoare impersonală, cu sensul „nu există"	Nu-i *cine mă ajuta.*
b) dacă regent este verbul A AVEA la persoana a III-a, singular, valoare impersonală, cu sensul „(nu) există"	N-are *cine mă sfătui.*
Analiză: *cine mă ajuta (sfătui)* = subiect, exprimat prin construcție relativ infinitivală, în care distingem: a) *sfătui, ajuta* = subiect (al verbului predicat), exprimat prin verb la infinitiv b) *cine* = subiect (al verbului la infinitiv), exprimat prin pronume relativ, cazul N. c) *mă* = complement direct (al verbului la infinitiv), exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul Ac., formă neaccentuată	

VERBELE care intră în structura altor părți de vorbire:

I. În formele substantivelor compuse:
- Exemple: *un pierde-vară; un lasă-mă-să-te-las, un papă-lapte, un zgârie-brânză, un gură-cască, un târâie-brâu, o nu-mă-uita.*

Observații: au articol și se scriu cu cratimă. Formează o unitate morfologică și de sens.

II. În structura locuțiunilor pronominale nehotărâte.
Grupa I: *cine știe cine* (cineva), *cine știe ce* (ceva), *cine știe cui* (cuiva);
Grupa a II-a: *nu știu cine* (cineva), *nu știu ce* (ceva), *nu știu cui* (cuiva).
Pot deveni locuțiuni adjectivale nehotărâte dacă au regent un substantiv.
Formează o unitate morfologică și de sens.

III. În structura locuțiunilor adverbiale nehotărâte:
Grupa I: *cine știe când* (cândva), *cine știe unde* (undeva), *cine știe cum* (cumva);
Grupa a II-a: *nu știu când* (cândva), *nu știu unde* (undeva), *nu știu cum* (cumva).
Formează o unitate morfologică și de sens.

IV. În locuțiuni adverbiale; *treacă-meargă; vrând-nevrând.*

ACTUALIZAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!
- Sufixe verbale:
  -iza: a electr***iza***; *-ifica*: a pietr***ifica***; *-ona*: a concluzi***ona***; *-ui*: a văr***ui***.
- Verbe paronime: *a apropria – a apropia; a erupe – a irupe;*
  a emite – a omite; a evolua – a evalua;
  a investi – a învesti; a insera – a însera;
  a emigra – a imigra; a colabora – a corobora;
  a revela – a releva.

Scanned with OKEN Scanner

ADVERBUL

▸ Fişă recapitulativă ◂

DEFINIŢIE: Parte de vorbire neflexibilă.
Determină un verb, adverb, substantiv, pronume.
Arată caracteristica unei acţiuni, stări, însuşiri. Are grade de comparaţie.

CLASIFICAREA ADVERBELOR

DUPĂ FORMĂ	ADVERBE SIMPLE	*aşa, aici, acum, ieri, mâine, abia*
	ADVERBE COMPUSE	*mâine-seară, ieri-dimineaţă*
	LOCUŢIUNI ADVERBIALE grupuri de cuvinte cu sens unitar şi cu rol de adverbe	*în van, cu de-a sila, pe urmă, în veci, în dodii, în dorul lelii, din ce în ce, din când în când*
DUPĂ ÎNŢELES	ADVERBE DE LOC	*aici, acolo, afară, departe, aproape, pretutindeni, unde*
	ADVERBE DE TIMP	*acum, atunci, ieri, mâine, târziu, totdeauna, devreme, când*
	ADVERBE DE MOD	*agale, aievea, altfel, aşa, bine, chiorâş, cruciş, împreună, greu, uşor, repede, cum*
	Adverbele de mod arată:	
	– cantitatea	*atât, cam, mult, puţin*
	– comparaţia	*ca, precum, decât, asemenea, cum*
	– durata, frecvenţa	*încă, mai, mereu, iar, adesea*
	– afirmaţia şi negaţia	*da, sigur, fireşte, ba, nu, nicidecum, defel*
	– de întărire	*chiar, tocmai*
	– de explicaţie	*anume, adică, bunăoară*
	– de exclusivitate	*doar, numai*
	– de proximitate	*aproape*
ADVERBE PRIMARE moştenite din limba latină sau împrumutate din alte limbi		*aşa, apoi, azi, mâine, mereu, bine…*
ADVERBE PROVENITE DIN ALTE PĂRŢI DE VORBIRE	a) adverbele derivate cu sufixele: *-eşte, -iş, -îş, -mente*	*românește, cruciş, chiorâş, realmente*
	b) adverbe provenite din alte părţi de vorbire	
	– din adjective	(cântă) *frumos*, (vorbeşte) *blând*
	– din verbe la participiu	(vorbeşte) *şoptit, răstit*
	– din substantiv	(frumos) *foc*, (doarme) *buştean*, (se ţine) *scai*, (legat) *cobză*
ADVERBE PROVENITE DIN ALTE PĂRŢI DE VORBIRE	– din substantivele care denumesc • anotimpuri • părţile zilei • zilele săptămânii Ele sunt adverbe numai dacă au funcţia de complement circumstanţial de timp şi nu au atribut.	*iarna, vara* *ziua, seara* *lunea, marţea …* *Iarna* plec la munte. *Seara* citesc.
	– Pronumele CE devine adverb în construcţii în care să aibă sensul „cât de…“	*Ce* mult citeşti! *Ce* frumos este! Merse *ce* merse…

Scanned with OKEN Scanner

ADVERBE PRONOMINALE	*când, unde, cum*
INTEROGATIVE: când se află în propoziții interogative	*Când* pleci? *Unde* te duci? *Cum* ajungi acolo?
RELATIVE: în frază, dacă subordonează o secundară la regentă	Eu știu/ *când* plec/ *unde* te duci/, *cum* ajungi./
NEHOTĂRÂTE	*oricând, oricum, oriunde, oricât*

ROLUL ADVERBELOR RELATIVE ŞI NEHOTĂRÂTE ÎN FRAZĂ

Adverbele relative – *când, unde, cum, cât* – şi adverbele nehotărâte – *oricând, oriunde, oricum, oricât* –au, în frază, rol de element de subordonare a unei propoziții secundare. În propoziția subordonată pe care o introduc pot avea următoarele funcții sintactice: nume predicativ, complemente circumstanțiale de loc, de timp, de mod.

➢ Exemple:

1. Eu ştiu[1]/ [cum] este el.[2]/
   cum – adverb relativ. În frază – subordonează secundara nr. 2 CD. la regenta nr. 1. În propoziția nr. 2 CD. are funcția de nume predicativ.
2. Eu întreb[1]/ [când] ai sosit[2]/, [cum] ai călătorit[3]/ şi [unde] vei locui[4]/.
   când, cum, unde – adverbe relative. În frază, subordonează propozițiile secundare nr. 2, 3, 4 la regent nr. 1. În propozițiile secundare au funcția sintactică de complement circumstanțial de timp (2), de mod (3), de loc (4).

ADVERBE – corelative de insistență ale propozițiilor subordonate circumstanțiale.

Propozițiile subordonate circumstanțiale au în propoziția regentă un adverb-corelativ de insistență, care accentuează mesajul din secundară. Adverbul-corelativ de insistență – are în propoziția regentă aceeaşi funcție sintactică pe care o are şi secundara.

Exemple:

Propoziția circumstanțială	Elementul de subordonare	Adverb corelativ de insistență în regentă
de loc	*Unde*	mă trimiți,/ *acolo* plec.
de timp	*Când*	îmi spui,/ *atunci* vin.
de mod	*Cum*	îmi explici,/ *aşa* fac.
de cauză	*Fiindcă*	mă doare,/ *de aceea* plâng. = loc. adverbială cu sens cauzal.
de scop	*Ca să*	ştiu,/ *pentru asta* învăț./ = locuțiune adverbială cu sens final.
concesivă	*Deşi*	plouă,/ *totuşi* plec./
circumstanțială de mod, de măsură progresivă	*Cu cât*	înveți,/ *cu atât* ştii./

LOCUȚIUNI ADVERBIALE grupate după sens:

– de loc	a) *în față, în spate, în urmă, în lung, în lat, în sus, în jos, în urmă* **Atenție!** Dacă au formă articulată, devin locuțiuni prepoziționale specifice cazului genitiv.	
	b) *ici-colo, din loc în loc, de colo-colo, jur-împrejur*	
	c) locuțiuni adverbiale nehotărâte	*nu ştiu unde* (undeva), *cine ştie unde* (undeva)
– de timp	a) *zi de zi, clipă de clipă, din când în când, din an în paşte, la paştele cailor, în veci*	
	b) locuțiuni adverbiale nehotărâte	*cine ştie când* (cândva), *nu ştiu când* (cândva);
– de mod	a) *din ce în ce, vrând-nevrând, aşa şi aşa, de-a surda, în van, în silă, cu de-a sila*	
	b) locuțiuni adverbiale nehotărâte	*cine ştie cum, nu ştiu cum* (cumva);

Scanned with OKEN Scanner

– de cauză	*de aceea*	Fiindcă nu ştiu, *de aceea* învăţ
– de scop	*pentru aceea, pentru asta*	Ca să ştiu, *pentru asta* învăţ.
– concesivă	*cu toate acestea* (locuţiune adverbială de mod cu sens concesiv).	Deşi plouă, *cu toate acestea* voi face o plimbare.

GRADELE DE COMPARAŢIE ALE ADVERBULUI

• Gradul pozitiv	El merge *repede*.
• Gradul comparativ	
a) de superioritate	El merge *mai repede* decât ea.
b) de egalitate	El merge *tot aşa de repede, (la fel de repede)* ca ea.
c) de inferioritate	El merge *mai puţin repede*.
• Gradul superlativ	
a) relativ	
– de superioritate	El merge *cel mai repede*.
– de inferioritate	El merge *cel mai puţin repede*.
OBSERVAŢIE: articolul demonstrativ „cel" rămâne invariabil.	
b) absolut	
– de superioritate	El merge *foarte repede*.
– de inferioritate	El merge *foarte puţin repede*.

FUNCŢIILE SINTACTICE ALE ADVERBELOR

1. Formează ***predicat*** adverbele predicative	*probabil, desigur, fireşte, bine, evident* etc.
Situaţii şi consecinţe sintactice:	
a) *Probabil*[1]/ [că] va veni.[2]/ *Desigur*[1]/ [că] va veni.[2]/ *Fireşte*[1]/ [că] va veni.[2]/	Dacă sunt urmate de conjuncţiile *că* sau *să*, adverbele predicative au rol de predicat şi sunt urmate de o propoziţie subiectivă.
b) Va veni, *probabil*, mai târziu. Vor sosi, *desigur*, la ora anunţată.	„Când apar izolate, au rolul de propoziţie incidentă." (*Gramatica Academiei,* vol. I, pag 318, ed. a II-a)
2. „Au funcţie de ***predicat*** unele adverbe nepredicative, ca urmare a lipsei verbului". (*Gramatica Academiei,* vol. I, pag. 319, ed. a II-a, 1963)	„De eşti om bun, *aproape* de chilioara mea, iară de nu, *departe* de locurile aceste." (Ion Creangă)
3. ***Nume predicativ*** în structura predicatului nominal	*Cum* **este** copilul? *Aşa* **este** el.
4. ***Atribut adverbial***	Ziua *de ieri* a fost plăcută. Fata *de acolo* mi-a zâmbit.
5. ***Complement circumstanţial***	
– de loc	Merg *acolo*.
– de timp	Plec *mâine*.
– de mod	Plec *repede*.
– de cauză	*De aceea* am plecat, fiindcă îmi era frig.
– de scop	*Pentru asta* învăţ, ca să ştiu.
– concesiv	Deşi s-a înserat, *totuşi* învăţ.

VALOAREA STILISTICĂ a adverbului: epitet al verbului.

➢ Exemplu: „Codru-şi bate frunza *lin*"
(Mihai Eminescu)

Scanned with OKEN Scanner

SCHIMBAREA VALORII MORFOLOGICE A ADVERBULUI

ADVERBELE SAU LOCUȚIUNILE ADVERBIALE	DEVIN
1. ***Adverbele***: *bine, greu, aproape.* Trăiesc *bine.* Mă descurc *greu.* Locuiesc *aproape.*	1. ***Substantive***, dacă se articulează. Nu voi uita *binele* făcut. Puțini suportă *greul.* Iubește-l pe *aproapele* tău!
2. ***Adverbele și locuțiunile adverbiale de loc***: *înainte, înapoi, îndărăt, împrejur, în față, în spate, în sus, în jos, în lung, în lat, în urmă* (în formă nearticulată)	2. ***Prepoziții și locuțiuni prepoziționale*** specifice cazului genitiv, dacă au forma articulată: Merg *înaintea (înapoia, îndărătul,împrejurul, în lungul)* casei.
3. ***Adverbele*** *așa, asemenea*	3. ***Adjective adverbiale*** *așa om, asemenea om.*

ADVERBELE de mod	AU ROL DE
a) *aidoma, asemenea:* Voi proceda *aidoma.*	a) ***prepoziții ale cazului dativ*** Voi proceda *aidoma* profesorului.
b) de comparație: *cât, ca* Înalt *ca* bradul. Înalt *cât* casa.	b) ***prepoziții ale cazului acuzativ***
c) adverbul: *prin urmare*	c) ***locuțiune conjuncțională conclusivă*** Înveți[1]/, prin urmare vei ști.[2]/

ADVERBUL în alcătuirea unor expresii și locuțiuni:

1. În expresii verbale impersonale formate cu verbul „a fi“:
   este bine, este greu, este rău.
   Vor fi urmate de propoziții subiective: *Este bine*[1]/ să călătorim[2]/.
2. În locuțiuni prepoziționale care se construiesc cu cazul acuzativ:
   afară de, alături de, împreună cu, laolaltă cu, o dată cu…
3. În locuțiuni conjuncționale:
   chiar dacă, măcar că, măcar să.

ACTUALIZAȚI-VĂ CUNOȘTINȚELE!

Sufixe adverbiale:

– *iș, îș*: cruc***iș***, piept***iș***.
– *ește*: român***ește***, tiner***ește***, copilăr***ește***.
– *mente*: real***mente***, total***mente***.

Scanned with OKEN Scanner

PREPOZIȚIA

▸ Fișă recapitulativă ◂

DEFINIȚIE: Parte de vorbire neflexibilă. Însoțește alte părți de vorbire și se analizează împreună cu ele. **Nu are funcție sintactică.**

CLASIFICARE:

După formă	– simple	*de, cu, la, din, în, spre, pentru*
	– compuse	*de la, de pe, de peste, de lângă, de sub…*
	– locuțiuni prepoziționale: grupuri stabile de cuvinte cu rolul unei prepoziții	*în susul, în cursul, din cauza, în scopul, în ciuda, cu excepția…, față de…*
După origine	– propriu-zise	*de, la, cu, din, peste*
	– provenite din adverbe cu aspect „articulat"	*împotriva, deasupra, înaintea, înapoia, în susul, în lungul, în afara*
	– provenite din substantive	*grație, mulțumită*
	– provenite din participiu	*datorită*

CLASIFICAREA prepozițiilor și a locuțiunilor prepoziționale după cazul pe care îl impune substantivul următor:

NOMINATIV –
GENITIV:
a) *asupra, împotriva, contra.*
b) *deasupra, înaintea, îndărătul, împrejurul, înăuntrul, înapoia, în fața, în spatele, în susul, în josul, în latul, în preajma, la dreapta, în timpul, în cursul, din cauza, din pricina, în scopul, în vederea, în ciuda, în pofida, în locul, cu excepția.*

DATIV: *mulțumită, datorită, grație, conform, contrar, potrivit și adverbele: aidoma, asemenea.*

ACUZATIV: *cu, către, de, din, despre, dinspre, la, în, între, peste, sub, pentru, lângă, de la, de pe, de lângă, față de, pentru, înainte de.*

ATENȚIE!

1) Prepozițiile și locuțiunile prepoziționale specifice genitivului se leagă prin cratimă de pronumele personale, forme neaccentuate în *cazul dativ*: *înainte-mi, împotrivă-ți*

Exemple și mod de analiză:
Înainte-mi se întindea câmpia.
– *înainte-mi* = complement circumstanțial de loc, exprimat prin pronume personal, persoana I, numărul singular, cazul dativ, forma neaccentuată, în formă conjunctă cu prepoziția „înainte/a", specifică în mod obișnuit genitivului.

Scanned with OKEN Scanner

Copacul *din față-i* foşnea răcoros.

– *din față-i* = atribut pronominal prepoziţional, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, cazul D., precedat de loc. prepoziţională „din faţa", specifică în mod obişnuit cazului genitiv.

2) „Prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale specifice cazului genitiv *vor fi urmate de un adjectiv posesiv în cazul acuzativ*".

(Gramatica Academiei, vol. I, pag. 327, ediția a II-a, 1963)

Exemplu:

Copacul *din faţa mea* foşneşte.

– *din faţa mea* = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv posesiv în cazul acuzativ.

Scanned with OKEN Scanner

CONJUNCȚIA

▸ Fișă recapitulativă ◂

DEFINIȚIE: Partea de vorbire neflexibilă. Nu are funcții sintactice.
Stabilește:
1. raporturi de coordonare în propoziție și în frază;
2. raporturi de subordonare în frază.

CLASIFICARE:

După formă	Conjuncții simple	*că, să, dacă, de, deoarece, fiindcă, deși, încât, întrucât, ci, și, iar, dar*
	Conjuncții compuse	*ca să, cum că*
	Locuțiuni conjuncționale: grupuri stabile de cuvinte cu rolul unei conjuncții	*de vreme ce, din moment ce, în timp ce, dat fiind că, chit că, măcar că, cu toate că, pe lângă că, înainte să*
După funcție	**A.** Conjuncții coordonatoare. Au rol:	
	1. în propoziție, în care coordonează părți de propoziție de același fel (frecvent)	
	2. în frază, în care coordonează propoziții de același fel; mai rar coordonează și propoziții de tipuri diferite sau propoziție secundară cu parte de propoziție.	
	Feluri:	
	Copulative	*și, nici;* locuțiuni: *cât și, precum și*
	Adversative	*dar, iar, însă, ci;* locuțiuni: *numai că, numai cât*
	Disjunctive	*sau, ori, fie*
	Conclusive	*deci, așadar;* locuțiuni: *prin urmare, în concluzie, în consecință*
	B. Conjuncții subordonatoare Au rol numai în frază, în care subordonează propoziții subordonate la regentele lor	*că, să, dacă, de, deși, încât, fiindcă, pentru că, deoarece, căci, de vreme ce, din moment ce, fără să, chit că, cu toate că…*
Alte părți de vorbire cu valoarea de conjuncție Au valoare de conjuncție subordonatoare:		
– pronumele (și adjectivele) relative		*care, cine, ce, ceea ce*
– pronumele (și adjectivele) nehotărâte		*oricine, oricare, orice*
– adverbele relative		*când, unde, cum, încotro, cât, precum*
– adverbe nehotărâte		*oricând, oriunde, oricum, oricât*

CONJUNCȚII ȘI CORELATIVE DE INSISTENȚĂ ÎN REGENTĂ

CONJUNCȚII sau adverbe relative sau pronume relative		CORELATIVE de insistență în regentă care pot fi tot conjuncții sau adverbe, sau pronume
ori…	ori	Ori vii,/ ori nu vii./
cine…	acela	Cine învață,/ acela va ști./
când…	atunci	Când mă chemi,/ atunci vin./
unde…	acolo	Unde mă trimiți,/ acolo plec./

Scanned with OKEN Scanner

cum...	aşa	Cum îmi spui,/ aşa fac./
fiindcă...	de aceea	Fiindcă mă doare,/ de aceea plâng./
cu cât...	pe atât, cu atât	Cu cât înveți,/ cu atât ştii./
după ce că...	mai şi	După ce că minte,/ mai şi fură./
încât...	atât de, aşa de	Este aşa greu,/ încât mă sperie./
deşi	totuşi	Deşi este târziu,/ totuşi învăț./
în afară că...	altceva, altcineva	În afară că citeşte,/ altceva nu mai face./

CONJUNCȚII care pot introduce propoziții de mai multe feluri:
că, să, dacă pot subordona: SB, PR, AT, CD, CI, CZ, CS, CNS, CV, CDȚ.

➢ Exemple:

Se ştie/ că va veni/. (SB)
Convingerea mea este/ că va veni./ (PR)
Eu am impresia/ că s-a supărat./ (PR)
El mi-a spus/ că a înțeles./ (CD)
Eu mă gândesc/ că voi avea o zi grea./ (CI)
Eu am încetat lucrul/ că am obosit./ (CZ)
Este atât de greu acest lucru,/ că mă sperie./ (CNS)
Că m-ar implora,/ şi tot nu l-aş ierta./ (CV)

CONJUNCȚII ŞI LOCUȚIUNI CONJUNCȚIONALE care sunt specializate.
Nu introduc decât un fel de subordonată:

pentru că, deoarece, fiindcă – introduc cauzale;
deşi, cu toate că, chit că, măcar că – introduc concesive;
încât – introduce consecutivă.

Scanned with OKEN Scanner

INTERJECȚIA

▸ Fișă recapitulativă ◂

DEFINIȚIE: parte de vorbire neflexibilă. Sugerează: senzații, stări afective, manifestări de voință. Are valoare exclamativă.

CLASIFICARE:

După formă	– simple	*ah!, vai!, hei!, hop!, na!*
	– compuse	*tic-tac, pui-pui, hodoronc-tronc*
	– locuțiuni interjecționale	*ia te uită! pe naiba! nu zău!*
După origine	– interjecții provenite din alte părți de vorbire, care și-au pierdut valoarea morfologică inițială și au dobândit numai valoare exclamativă	*înainte!, drepți!, jos!, liniște!, poftim!*
	– interjecții neologice cu caracter internațional	*adio!, alo!, bravo!, stop!, ura!*
	– onomatopee – cuvinte care imită sunete, zgomote din natură, sunete emise de animale Au mare putere de derivare. De la onomatopee se formează verbe și substantive	*fâș!, poc!, vâj!, cioc!, buf!, zbârr!* *poc - a pocni – pocnitul;* *buf - a bufni – bufnitură*

FUNCȚII SINTACTICE:

– subiect numai dacă predicat este verbul „a se auzi"	Din lăstar se auzi *pitpalac*!
– nume predicativ	Era *vai* de el!
– predicat	Pupăza *zbârr*! pe o dugheană!
– complement circumstanțial de mod	El mergea *tropa-tropa*!

PUNCTUAȚIA INTERJECȚIEI:

1. Interjecțiile sunt urmate de semnul exclamării când:	
– se folosesc izolat	„*Ah*! Garafa pântecoasă doar de sfeșnic mai e bună..." (Mihai Eminescu)
– se află în interiorul propoziției	„...fac *țuști*! și-o iau la sănătoasa." (Ion Creangă)
– se repetă în cadrul propoziției	„și ...numai ce auzim cântând în tei: *Pu-pu-pup!, pu-pu-pup!, pu-pu-pup!*" (Ion Creangă)
– interjecțiile din propoziție sunt diferite	*Alo*! *Hei*! oprește-te!
2. Interjecțiile sunt urmate de virgulă când:	
– se află înaintea unei propoziții pe care o însoțesc	„*O*, ești frumos, cum numa-n vis Un înger se arată." (Mihai Eminescu)
– formează un grup cu substantivul în vocativ	„*Ei*, stăpâne, cum ți se pare?" (Ion Creangă)
– după interjecțiile de adresare	„*Măi*, vino mai repede!"
3. Interjecții după care nu se pune semn de punctuație în interiorul propoziției: cele care au sens apropiat de al imperativului	*hai, iată, uite, na.* *Iată* porumbelul! *Hai* cu noi!

Scanned with OKEN Scanner

MORFOSINTAXĂ – EXERCIȚII APLICATIVE

EXERCIȚII REFERITOARE LA STRUCTURA MORFEMATICĂ (sau morfologică) a cuvântului

1. Recitiți fișa recapitulativă cu titlul „STRUCTURA MORFEMATICĂ" (sau morfologică) a cuvântului.

2. Definiți morfemul. Precizați ce sunt morfemele lexicale și exemplificați. Precizați ce sunt morfemele gramaticale și exemplificați.

3. Analizați structura morfematică a următoarelor cuvinte: *nescrisă, preșcolari, nemaivăzând, neprelucrați, supradotați, needucabile.*

Model de lucru:

nescrisă = adjectiv, feminin, singular; provine dintr-un verb la participiu, derivat cu prefix negativ;

ne = prefix negativ; *scri* = rădăcină; *s* = sufixul gramatical al verbului la participiu; *ă* = desinența pentru genul feminin, numărul singular.

4. Analizați structura morfematică a următoarelor cuvinte și motivați scrierea cu consoană dublă sau cu vocală dublă.

a) înnoda, înnobila, înnegri, înnegura, înnebuni, înnorat, înnoit.
b) coopera, coordona.
c) reedita, reevalua, reeduca.
d) interregional, interregn.
e) transsaharian, transsiberian .
f) contraatac, contraargument, supraaglomerat.

5. Analizați structura morfematică a următoarelor cuvinte și motivați scrierea cu vocală dublă: ***„ii"***, sau triplă ***„iii"***, cu vocală dublă ***„ee".***

a) fiind, fiindcă, scriind, înviind, știind, mâniind, copiind.
b) copii, fii, geamgii, albăstrii, cenușii, aurii.
c) copiii, fiii, geamgiii, tinichigiii.
d) (tu) știi, (eu) citii, (eu) iubii, (eu) suferii, (eu) bănuii.
e) creez, creezi, creează, agreez.

6. Arătați alternanțele fonetice-vocalice și consonantice – din cuvintele următoare: *văd – vezi, verde – verzi, fată – fete, băiat – băieți, aud – auzi, frumos – frumoasă, negru – neagră.* Precizați ce modificări morfologice au produs.

7. Intonați propozițiile următoare conform semnelor de punctuație. Precizați cazul substantivului și modul verbului. Numiți morfemul care indică modul verbului și cazul substantivului.

Scanned with OKEN Scanner

- Ionel scrie.
- Ionel învaţă.
- Citeşte.

- Ionel! Scrie!
- Ionel! Învaţă!
- Citeşte!

8. Rostiţi propoziţiile următoare conform semnelor de punctuaţie. Precizaţi modul şi timpul verbului. Numiţi morfemul care a diferenţiat formele gramaticale ale aceluiaşi cuvânt.

- Acum, Ionel *cântă* un cântec.
- Adineauri, Ionel *cântă* un cântec.
- Ionel, *cântă* un cântec!

9. Subliniaţi şi numiţi morfemele gramaticale – elemente auxiliare – din următoarele forme gramaticale. Precizaţi diateza, modul, timpul, gradul de comparaţie pe care le exprimă: *am să citesc, voi citi, aş fi plecat, să fi venit, ai cânta, aţi rămas, foarte repede, mai frumos, mai puţin greu, cel mai uşor, fiind citită, a fost ajutată.*

10. Intonaţi adjectivele conform intensităţii sugerate de punctuaţie şi de ortografie. Precizaţi gradul de comparaţie şi morfemul care îl exprimă.

- *Am văzut un copac mare.*
- *Apa este rece.*

- *Am văzut un copac maaare!*
- *Apa este rrrece!*

11. Formulaţi gradele de comparaţie ale adjectivului ***înalt,*** şi precizaţi morfemele gramaticale prin care au fost exprimate.

12. Daţi exemple de forme verbale în care verbele ***a fi, a avea, a vrea***, să aibă rol de morfeme gramaticale.

13. În textele următoare, accentuaţi cuvintele subliniate conform sensului lor. Precizaţi care morfem a diferenţiat sensul lexical.

- Când plouă, oamenii iau *umbrele.*
- *Umbrele* plopilor erau lungi.

- Am făcut câteva *copii* după un act.
- Câţiva *copii* m-au ajutat.

- *Acele* bradului sunt verzi.
- *Acele* fete sunt frumoase.

- În vitrină erau *torturi* de ciocolată.
- A suportat *torturi* atroce.

- Am cumpărat *veselă* nouă.
- Mama a fost *veselă.*

- Anul 1995 *era* noastră.
- El *era* serios.

14. În următoarele perechi de neologisme, diferenţele de accentuare au dus la sensuri diferite. Introduceţi-le în contexte care să releve sensul specific al fiecăruia dintre ele.

- *coréctor* = (persoană) substantiv, masculin, plural: *coréctori* = persoană care corectează un manuscris.
- *corectór* = (aparat), substantiv sau adjectiv, neutru, plural: *corectoare* = aparat care corectează, de exemplu, dantura.

- *diréctor* = substantiv masculin; persoană care conduce.
- *directór* = adjectiv, care indică direcţia.

- *dómino* = substantiv, numele unui joc de societate.
- *dominó* = substantiv, mantie neagră, cu glugă, la un bal mascat.

- *vestíbul* = (anatomie) substantiv, prima cavitate a urechii interne.
- *vestibúl* = substantiv, încăpere, plural: vestibuluri...

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII DE MORFOSINTAXĂ

1. Recitiți fișa recapitulativă „PĂRȚI DE VORBIRE". Numiți clasele gramaticale și categoriile gramaticale ale fiecărei clase. Exemplificați.

2. Recitiți fișa recapitulativă „SUBSTANTIVUL". Definiți substantivul și precizați categoriile gramaticale.

3. AMINTIȚI-VĂ ALGORITMUL de analiză a substantivelor!
FEL, GEN, NUMĂR, CAZ, ARTICOL, + PREPOZIȚIE + funcție sintactică + valoare stilistică (dacă este cazul).

4. DIFICULTĂȚI ÎN RECUNOAȘTEREA ȘI ANALIZA SUBSTANTIVULUI
A. Orice parte de vorbire devine substantiv dacă se articulează cu articol hotărât, nehotărât, demonstrativ.
➢ Exemple:
- adjectiv: *verde* → substantiv: *Verdele* este odihnitor.
- pronume: *eu* → substantiv: *Eul* meu interior.
- numeral: *zece* → substantiv: Am luat un *zece* la română.
- interjecție: *of* → substantiv: Am un *of* pe suflet.
- verbul la participiu: *citit* → substantiv: *Cititul* este necesar.
- verbul la gerunziu: *suferind* → substantiv: *Suferindul* arăta epuizat.

B. SCHIMBAREA VALORII MORFOLOGICE A SUBSTANTIVULUI
I. Cuvintele care denumesc:
- părțile zilei: *ziua, noaptea, dimineața, seara.*
- anotimpuri: *iarna, vara...*
- zilele săptămânii: *lunea, marțea...*

a) Sunt ***substantive*** dacă au funcție de subiect sau dacă **AU** un atribut: *Iarna* este geroasă. *Iarna* viitoare voi pleca.
b) Sunt ***adverbe de timp*** dacă au funcția de circumstanțial de timp și NU au atribut: *Iarna* plec la munte.

II. Cuvintele: *ochi, foc, buștean, cobză, tun, glonț, furcă, cobză, scai, lulea, turtă*
a) Sunt ***substantive*** – dacă denumesc obiectul: Eu tai *un buștean.*
b) Sunt ***adverbe de mod*** – dacă exprimă sensul superlativ, intensitatea acțiunii sau a însușirii: Doarme *buștean.* Legat *cobză.* Doarme *tun.*

III. ***Substantivele***: *noroc* și *păcat* pot deveni ***adverbe predicative***:
Noroc[1]/ că a venit[2]/. *Păcat*[1]/ că a plecat[2]/.

5. Găsiți mai multe substantive care se pot grupa logic cu adjectivele: *verde, tânăr, roșu, puternic, albastru, alb, harnic, înalt.*

6. Numiți substantive care se pot grupa logic cu verbele: *citește, aleargă, zboară, foșnește, plutește, strălucește, studiază.*

Scanned with OKEN Scanner

7. Dați exemple în propoziții, de:
   a) zece substantive comune care denumesc: obiecte, ființe, fenomene, însușiri, stări sufletești
   b) substantive de genul masculin, feminin, neutru
   c) substantive mobile: *băiat – fată, învățător – învățătoare*
   d) substantive epicene: *elefant, furnică...*
   e) substantive compuse, nume de flori

8. Dați exemple de substantive proprii care denumesc:
   a) țări, capitale, orașe, ape, munți
   b) nume ale domnitorilor români
   c) nume de scriitori și de opere literare
   d) numele evenimentelor istorice
   e) numele unor ziare și reviste
   f) numele unor instituții culturale

9. În următoarele texte, subliniați substantivele care au numai formă de plural:
   a) *„Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură"*
   (Vasile Alecsandri – *Poezii*)
   b) *„O, tu, crai cu barba-n noduri ca și câlții când nu-i perii"*
   (Mihai Eminescu – *Poezii*)
   c) *„Pe umeri, pletele-i curg râu"*...
   (George Coșbuc – *Poezii*)

10. Răspunsurile la următoarele întrebări vor fi date prin substantive care au numai formă de singular:
   Ce sporturi cunoașteți? • Ce metale prețioase puteți numi? • Din ce se face pâinea? • Dar mămăliga? • Ce produc albinele?

11. Subliniați substantivele colective. Apoi numiți și altele.
   a) *„Mii de fluturi mici, albaștri, mii de roiuri de albine..."*
   b) *„Parcă văd păienjenișul peste tufe ca un pod*
   Peste care trece-n zgomot o mulțime de norod"...
   c) *„Pe lângă mese lunge, stătea posomorâtă*
   cu fețe-ntunecoase o ceată pribegită..."
   d) *„Stoluri-stoluri, trec prin minte*
   Dulci iluzii"
   (Mihai Eminescu – *Poezii*)
   e) *„Iat-o! Plină, dinspre munte,*
   lese luna din brădet..."
   (George Coșbuc – *Poezii*)

12. Declinați următoarele cuvinte, articulate cu articol nehotărât și cu articol hotărât, la numărul singular și plural:
   a) școlar, student
   b) fiu, profesor
   c) creație, explicație
   d) exercițiu, serviciu
   e) ușă, mănușă
   f) plajă, grijă

Scanned with OKEN Scanner

CAZ	Întrebare	articulat nehotărât		articulat hotărât	
		singular	plural	singlar	plural
N.					
G.					
D.					
Ac.					
V.					

13. Declinați următoarele substantive proprii: *Ion, Ana, Craiova, Marea Neagră, Ingrid, Cici.*

14. Declinați următoarele substantive cu adjective posesive:

a) *fratele meu*
fratele tău
fratele său

b) *frate-meu*
frate-tău
frate-său

c) *soră-mea*
soră-ta
soră-sa

d) *sora mea*
sora ta
sora sa

15. În următoarele grupuri, analizați substantivele subliniate după algoritmul: fel, gen, număr, caz, articol, prepoziție, funcție sintactică.
Motivați de ce se despart, sau nu, prin virgulă de restul propoziției.

a)
- *Elevul* învață tema.
- Fratele meu a devenit *elevul* cel mai bun.
- Fratele meu, *elevul*, recită o poezie.
- Îl admir *pe elevul* perseverent.
- Ne mândrim *cu elevul* perseverent.
- Eu am fost ajutat *de elevul* cel mai bun.

b)
- *Profesoara* ne explică lecția.
- Sora mea se face *profesoară.*
- Sora mea, *profesoara*, corectează caiete.
- Eu o admir *pe profesoara* mea.
- Adesea ne consultăm *cu profesoara* noastră.
- Suntem încurajați *de profesoara* noastră.

16. Completați spațiile cu substantivele corespunzătoare mesajului general al textului. Precizați cazul și funcția sintactică; explicați punctuația.

Luceafărul poeziei românești, _____, a copilărit la Ipotești.
Autorul „Amintirilor din copilărie", _____, ne încântă prin farmecul povestirilor lui.
Pictorul florilor, _____, a creat comori de frumusețe.
Bardul de la Mircești, _____, a fost numit de Mihai Eminescu „acel rege-al poeziei".
Sculptorul celebrelor opere „Coloana fără sfârșit", „Masa tăcerii", „Poarta sărutului", _____, este o valoare a artei universale.
Marele compozitor român, _____, autorul „Rapsodiei române" a murit la Paris.

17. În următoarele grupuri de exerciții, precizați cazul și funcția sintactică a substantivelor subliniate și motivați afirmația.

a) { Aud *ploaia.*
Se aude *ploaia.*

b) { Învăț *poezia* ușor.
Poezia se învață ușor.

Scanned with OKEN Scanner

c) Ei ne dau *explicații.*
Ni se dau *explicații.*

d) Se topește *zăpada.*
Soarele topește *zăpada.*

e) El citește *cartea.*
Cartea este citită de el.

f) Fetița are o coroniță *din flori.*
Coroniță este *din flori.*
Fluturele a zburat *din flori.*
Coroniță este împletită *din flori.*

g) Prin frunze trece o suflare *de vânt.*
Frunzele sunt spulberate *de vânt.*
Copacii nu se tem *de vânt.*
Vrăbiile se zgribulesc *de vânt.*

h) Îi dau *copilului* o carte.
Cartea *copilului* este pe masă.

i) Am rupt ghimpii *trandafirului.*
I-am rupt *trandafirului* ghimpii.

j) Chipurile *fetelor* sunt gingașe.
Eu le ofer *fetelor* flori.
Fetelor, veniți în grădină!

k) Le-am mulțumit *fraților* pentru ajutor.
Ajutorul *fraților* a fost mare.
Fraților! Ajutați-mă!

l) Am făcut câteva observații *asupra textului.*
M-am concentrat *asupra textului.*

m) Mă plimb pe cărarea *din fața casei.*
Cărarea trece *prin fața casei.*

n) Cabana *din susul râului* este primitoare.
Merg *în susul râului.*

o) Am vorbit *conform sfaturilor* tale.
Procedeul *conform sfaturilor* tale nu a reușit.

18. În următoarele grupuri de exerciții precizați clasa morfologică a cuvântului subliniat și analizați.

a) *Fața* fetiței era pistruiată.
Mama s-a oprit *în fața* porții.

b) *Spatele* bătrânului era încovoiat.
V-au așezat *în spatele* scenei.

c) *Cauza* revoltei a fost nemulțumirea.
Oamenii s-au revoltat *din cauza* nemulțumirilor.

d) *Scopul* acestui examen este alegerea celui mai bun.
Eu învăț *în scopul* examenului.

e) *Cursul* râului este sinuos.
În cursul orei sunt atentă.

f) *Ciuda* i se citea pe față.
În ciuda dorinței lui, am rămas acolo.

g) Zâmbetul fetei are *grație.*
M-am vindecat *grație* medicului.

Scanned with OKEN Scanner

19. Precizați cazul și funcția sintactică a substantivului:
a) { Vorbesc *contra convingerilor* mele.
   Vorbesc *contrar convingerilor* mele.
b) { Acesta este vecinul *bunicului* meu.
   Acesta este vecin *bunicului* meu.

20. În ce propoziție se află substantivul? Motivați de ce este substantiv și analizați-l morfosintactic.
a) { *Noaptea* tăcută coboară peste sat.
   Noaptea privesc stelele.
b) { *Dimineața* senină luminează câmpia.
   Dimineața plec la școală.
c) { *Vara* merg la bunici.
   În vara asta merg la bunici.
d) { Vânătorul doarme cu capul *pe un buștean.*
   Vânătorul doarme *buștean.*
e) { Eu fac *foc* în sobă.
   Este frumoasă *foc.*
f) { Se ține *scai* de mine.
   De rochie mi s-a agățat *un scai.*

21. Alcătuiți propoziții în care substantivul *„țară"* (articulat sau nearticulat) să fie în cazurile: N, G, D, Ac, V. Precizați funcția sintactică realizată. Repetați cerința pentru substantivul *„școală"*.

22. Alcătuiți propoziții în care substantivul *„tinerețea"* în cazul nominativ să fie: ***subiect, nume predicativ, apoziție.***

23. Substantivul *„prietenul"* să îndeplinească în propoziții funcțiile sintactice: ***subiect, nume predicativ, apoziție, complement direct, complement indirect, complement de agent***. Precizați cazul.

24. Introduceți în propoziții substantivul *„părinților"* astfel încât să exprime cazul genitiv și dativ. Precizați funcția sintactică.

25. Introduceți în propoziții substantivul *„de elev"* astfel încât să determine pe rând: *un substantiv, un verb copulativ, un verb predicativ, un verb la diateza pasivă.* Precizați funcția sintactică realizată.

26. Construiți propoziții în care să introduceți substantive în genitiv precedate de prepoziții și locuțiuni prepoziționale specifice. Precizați funcția sintactică și cuvântul pe care îl determină.

27. Alcătuiți propoziții în care să introduceți substantive în cazul dativ precedate de prepozițiile specifice. Precizați funcția sintactică.

28. Alcătuiți propoziții în care substantivul în cazul vocativ să se afle în diferite locuri: la început, la mijloc, la sfârșit. Aplicați punctuația corectă!

29. Precizați din ce parte de vorbire provin următoarele substantive și cum s-au format. Introduceți-le în propoziții și analizați-le morfosintactic.
înțeleptul, sărbătoritul, suferindul, aproapele, un cineva, un nimeni, oful.

Scanned with OKEN Scanner

30. În următoarele texte, recunoaşteţi substantivele şi analizaţi-le morfosintactic.

a) *Patria e aducerea-aminte de zilele copilăriei, (...) coliba părintească cu copacul cel mare din pragul uşii, dragostea mamei.*
(Alecu Russo – *Scrieri*)

b) *Munca e ritmul vieţii. Ea dă, ca şi libertatea, tărie şi frumuseţe şi caracter propriu fiinţei noastre.*
(Vasile Pârvan – *Memoriale*)

c) *Fără bunătate şi iubire, fără încredere şi visuri, nu există viaţă omenească.*
(Vasile Pârvan – *Memoriale*)

d) *Muncind, vei învăţa să scrii corect, conform gramaticii, conform sintaxei.*
(Gala Galaction – *Arta scrisului. După Coloana infinită*)

e) *Din dosul geamului priveam şesul Bahluiului.*
(Nicolae Iorga – *O viaţă de om*)

f) *Pertractările în jurul tabloului se continuau astfel, cu multe piedici formale, în ciuda dorinţei marilor instituţii de a achiziţiona peisajul, când Babighian se întâlni pe stradă cu Smarandache. Ningea şi din cauza spatelui său bombat, colecţionarul purta nu pe umeri, ci în regiunea dorsală, o cupolă de zăpadă.*
(George Călinescu – *Scrinul negru*)

g) *Când puii se jucau frumos în mirişte, împrejurul prepeliţei, aud o căruţă venind şi apropiindu-se în drumeagul de pe marginea lăstarului".*
(Ion Al. Brătescu-Voineşti – *Puiul*)

h) *În ciuda aparenţelor, în ciuda actualei ei fragilităţi, pacea a progresat în ultimii zece ani (...) datorită acţiunii constante a Societăţii Naţiunilor.*
(Nicolae Titulescu – *Discursuri*)

i) *Mireasma florilor de oleandru se aşternea (...) deasupra lacurilor triste ce oglindeau albe turle între funebri chiparoşi.*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea Veche*)

j) – *Ionel! mamă! ce ai? (...)*
– *Ţine-l, coniţă, că mă dă jos cu tava!*
(I. L. Caragiale – *Momente şi schiţe*)

31. Identificaţi substantivele cu valoare stilistică de epitete. Precizaţi funcţia sintactică.

a) *„Flori de tei în păru-i negru,*
Iar la şold un com de-argint."
(Mihai Eminescu – Poezii)

b) *„El înceată din cântare*
Şi-l grăi cu glas de jale."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

c) *„Şi prin mândra fermecare, sun-o muzică de şoapte,*
Iar pe ceruri se înalţă curcubeele de noapte."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

32. Găsiţi comparaţiile din textele următoare. Observaţi: termenul A – care se compară şi termenul B – cu care se compară. Precizaţi clasa morfologică a termenului A şi funcţia sintactică a termenului B.

a) *„Iar umbra feţei străvezii*
E albă ca de ceară."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

b) *„După gratii de fereastră o copilă el zări (...)*
Ce-i zâmbeşte mlădioasă ca o creangă de alun."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

Scanned with OKEN Scanner

c) *„Şi ca nouri de aramă şi ca ropotul de grindeni,*
Orizonu-ntunecându-l vin săgeți de pretutindeni."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

d) *„Mic, cu solzi ca de balaur,*
Trupu-i fin se clatină"
(George Topârceanu – *Poezii*)

e) *„Cruntă ca o vânătaie*
Cauzată-n meci de box,
Ca un bulgăre de cox
Care-a stat o noapte-n ploaie."
(George Topârceanu – *Poezii*)

f) *„Frunzele-i cad, zbor în aer şi de crengi se dezlipesc*
Ca frumoasele iluzii dintr-un suflet omenesc."
(Vasile Alecsandri – *Poezii*)

g) *„Valuri albe trec în aer şi se-aşază-n lung troian*
Ca nisipurile dese din pustiul african."
(Vasile Alecsandri – *Poezii*)

33. Remarcați următoarele metafore selectate din ciclul „Poeme într-un vers" de Ion Pillat.

a) Amurg în crâng
„Albinele luminii prin frunze se jucau."

b) Zile şi nopți
„Trecură ciute albe şi-ntunecați ogari."

c) Veveriță, toamna
„O frunză roşie, suie pe ramuri, altele cad."

d) Bujori sălbatici
„Pe ruguri verzi, ard flăcări în inima pădurii."

e) Lalele
„Oştirea cu turbane stă şiruri în grădină..."

f) Pescăruşi
„Din valuri, spume albe au început să zboare."
(Ion Pillat – *Poeme într-un vers*)

34. Identificați personificările din textele următoare:

„Floarea soarelui, bătrână,
De pe-acum se sperie
C-au să-i cadă în țărână,
Dinții de mizerie.
.....
Un lăstun, în frac, apare
Sus, pe-un vârf de trestie
Ca să ție-o cuvântare
În această chestie".
(George Topârceanu – *Poezii*)

Scanned with OKEN Scanner

35. Recitiți fișa recapitulativă „ARTICOLUL". Definiți articolul; precizați felurile lui și formele flexionare. Precizați care sunt aspectele speciale ale întrebuințării articolelor.

36. Declinați substantive feminine și masculine, la numărul singular și plural, articulate cu: articol nehotărât și articol hotărât. Subliniați articolele.

37. Declinați grupul substantiv + articol demonstrativ-adjectival + adjectiv la numărul singular și plural.
a) băiatul cel frumos
b) fata cea delicată

38. Declinați substantivele *copil, Adrian, Ileana, Mimi, Carmen.* Subliniați articolele hotărâte și comentați schimbările observate.

39. Declinați numele proprii: *Mircea cel Bătrân, Ecaterina cea Mare.* Atenție! articolele *cel, cea* vor rămâne în forma de N-A!

40. Completați spațiile cu articolele nehotărâte potrivite; precizați-le genul, numărul și cazul.
... fluture și ... albină zburau deasupra ... flori și a .... copaci. Pe ... creangă dintr... pom, s-au oprit ... vrăbii. Pe petalele ... flori s-a așezat ... albină. Privirile .... copil s-au oprit pe .... cireșe. Mânuțele .... fetițe s-au ridicat să culeagă cireșe.

41. Completați spațiile cu *articolele hotărâte* potrivite; precizați-le genul, numărul și cazul.
Profesor... le vorbește elevi... despre lupte... eroice ale strămoși... Elevi... îi pun întrebări profesor... Elevi... arată albume... care cuprind imagini... referitoare la evenimente... discutate în timpul ore....

42. În propozițiile următoare, precizați felul, genul, numărul și cazul articolelor subliniate.
- Tema *lui* Ion este corectă.
- Îi dau *lui* Ion o carte.
- Tema copilu*lui* este corectă.
- Îi dau copilu*lui* o carte.
- Răspunsul Ane*i* a fost corect.
- Răspunsul *lui* Ani a fost corect.
- Îi răspund *lui* Carmen corect.
- Le spun copii*lor* o poveste.
- Ochii copii*lor* sunt senini.
- Elevi*i* învață.
- Eu învăț elevi*i*.
- Îi dau elev*ei* o carte.

43. În textele următoare, recunoașteți articolul posesiv-genitival și arătați genul și numărul.
a) *Admir holdele verzi ale câmpiilor, brazii semeți ai munților, albastrul pur al cerului, privirea senină a copiilor. Toate reprezintă imagini din marea frumusețe a țării mele.*
b) *Al meu împreună cu ai tăi, s-au oprit la a treia cabană. A mea a cules un buchet de flori, dar ale ei erau mai frumoase. Al doilea băiat a împletit o coroniță.*

44. În propozițiile următoare, completați spațiile cu articolele demonstrativ-adjectivale și analizați-le: gen, număr, caz.
Prietenul ... bun te ajută la nevoie. Dacii au fost strămoșii noștri ... viteji. Pe stâncile .... înalte veghează vulturii. Fata ... bună și blândă m-a sfătuit. Crestele munților ... înalți erau acoperite cu zăpadă. Atletului ... bun și gimnastei ... grațioase li s-au acordat medalii.

45. Completați spațiile punctate cu articolul posesiv-genitival potrivit acordului.
Într-un album cu reproduceri după pânze celebre ... pictorilor români, am admirat

Scanned with OKEN Scanner

„Car cu boi", un tablou ... pictorului Nicolae Grigorescu. Apoi, privirile mi s-au oprit pe culorile minunatelor „Anemone" ... pictorului Ştefan Luchian. În acest timp, ascultam acordurile „Rapsodiei române", celebra operă ... compozitorului George Enescu. Gândul mi s-a îndreptat către toți marii artişti ... poporului nostru.

46. Dictare: *Al meu merge la concert pentru a-l asculta pe marele pianist. Ai noştri se pregătesc pentru a-i oferi flori. Ce-l întrebase tatăl pe fiul cel mic? Ce-a răspuns sora lui cea mare? Ce-i acolo? Ce-i oferiseră cei trei colegi?*

47. Introduceți în contexte cuvintele: *cea, ce-a; cel, ce-l; ce-i, cei; al, a-l; ai, a-i.* Explicați scrierea într-un cuvânt sau cu cratimă precizând ce părți de vorbire sunt.

48. Recitiți fişa recapitulativă „ADJECTIVUL"
Definiți adjectivul, precizați felurile lui şi categoriile gramaticale.

49. AMINTIȚI-VĂ ALGORITMUL de analiză a adjectivului!
FEL, GEN, NUMĂR, CAZ (în acord cu substantivul regent),
GRAD DE COMPARAȚIE, [funcție sintactică, valoare stilistică].

50. DIFICULTĂȚI ÎN RECUNOAŞTEREA şi ANALIZA ADJECTIVULUI
1. Când adjectivul se află înaintea substantivului regent, preia articolul substantivului: *copilul frumos; frumosul copil.*
2. Adjectivul îşi schimbă valoarea morfologică astfel:
   - devine substantiv dacă se articulează:
     harnic → harnicul; viteaz → un viteaz, viteazul;
     înțelept → un înțelept, înțeleptul.
   - devine adverb de mod dacă are regent verb:
     a) bunic *blând* (adj.) → vorbeşte *blând* (adverb);
     b) stil *expresiv* (adj.) → vorbeşte *expresiv* (adv.);
     c) copil *frumos* (adj.) → se poartă *frumos* (adv.).

51. Scrieți cât mai multe adjective care se pot grupa logic cu următoarele substantive: *zăpadă, iarbă, soare, cer, copil, om, mamă, bunică, prieten, zahăr, ardei, vulpe, iepuraş, leu, munte, câmpie, prăpastie, ocean, piatră, catifea, ochi.*

52. Derivați cu sufixele adjectivale date mai jos, cuvintele care urmează. Precizați ce parte de vorbire ați obținut. Formulați propoziții cu ele.
SUFIX adjectival:
a) *-iu*: argint, aur, cenuşă, rugină, aramă
b) *-os*: piatră, lemn, var, stâncă, nerv, os, ger
c) *-esc*: român, tânăr, student, bătrân, strămoş
d) *-bil*: observa, educa, detecta, accepta, repeta, varia
e) *-aş*: frunte, coadă
f) *-al*: familie, origine, literă, an, lege

53. Formați cu următoarele prefixe negative antonimele cuvintelor date.
PREFIX negativ:
ne- : clar, obişnuit, firesc, reuşit, real, adevărat.
in- : corect, cert, vizibil, variabil, decis, capabil.
im- : posibil, previzibil, par, penetrabil, probabil.
i- : real, logic, repetabil, lizibil, material.

Scanned with OKEN Scanner

54. Pentru enunțurile următoare, rezolvați, în ordine, cerințele:
a) identificați și analizați adjectivele;
b) plasați adjectivul înaintea substantivului și precizați modificările de formă ale adjectivului. Funcția sintactică s-a schimbat?

• Trandafirul alb înflorise.
•..... trandafir înflorise.

• Petalele trandafirului alb se deschideau.
• Petalele ..... trandafir se deschideau.

• Soarele dăruia trandafirului alb razele lui.
• Soarele dăruia ..... trandafir razele lui.

• Pe trandafirul alb s-a oprit un fluture.
• Pe ..... trandafir s-a oprit un fluture.

• Te admir, trandafirule alb!
• Te admir, ... trandafir!

55. Analizați adjectivele din textele următoare:

a) *„Atomul este o componentă a materiei, neutră din punct de vedere electric, de dimensiuni foarte reduse și cu o structură complexă (...) Atomul se caracterizează prin următoarele proprietăți: este o particulă materială, invizibilă, în continuă mișcare, divizibilă prin procedee fizice, neutră din punct de vedere electric, poate exista independent, participă efectiv în reacțiile chimice."*

(*Chimie. Manual*)

b) *„Din experiența precedentă s-a remarcat că elementul clor este un gaz de culoare galben-verzuie, cu miros sufocant, cu densitate mai mare decât aerul, și solubil în apă."*

(*Chimie. Manual*)

c) *„Lama cu fețe plane și paralele este un mediu transparent și omogen, limitat."*

(*Chimie. Manual*)

d) *„Munții Bârgăului au înălțimi mai mici (...) Ei sunt formați din roci vulcanice."*

(*Geografie. Manual*)

e) *„Delta Dunării este regiunea cea mai joasă și mai nouă a pământului românesc."*

(*Geografie. Manual*)

f) *„Celulele hepatice, hepatocitele, sunt relativ mari, de formă poliedrică și apar și sub aspect poligonal pe secțiunea histologică. (...) Fiecare hepatocit are relații strânse atât cu vasele sanguine, cât și cu canaliculele biliare.".*

(Victor Papilian – *Anatomia omului, vol. II*)

g) *„Geometria greacă e o poartă mai largă, din care ochiul cuprinde un peisaj auster dar esențial."*

(Ion Barbu – *Pagini de proză*)

h) *„Eram obosiți și flămânzi. Iarba înaltă, deasă și înflorită ne punea la îndemână un așternut moale și răcoros."*

(Calistrat Hogaș – *Pe drumuri de munte*)

i) *„Un capelmaistru invizibil*
Comandă pâlniei sonore
Trei game ultraviolete,
Și alte trei, multicolore,
Pe când bagheta lui ocultă

Scanned with OKEN Scanner

Bătând frenetica măsură
Înscrie notele în aer,
pe-o-nchipuită partitură."
(George Topârceanu – *Poezii*)

j) „*Craiova văzută din car e cel mai frumos oraş din lume.*"
(Marin Sorescu – *Poezii*)

56. Exprimați în propoziții gradele de comparație ale adjectivelor: *blând, înțelept, înalt, puternic.*

57. Scrieți adjectivele sinonime ale superlativelor: *foarte mare, foarte mic, foarte frumos.*

58. Dați exemple de adjective care exprimă gradul superlativ cu ajutorul prefixelor superlative: *stră-, prea-, arhi-, ultra-, extra-*. Introduceți-le în contexte.

59. Numiți grupurile de adjective care nu pot avea grade de comparație. Introduceți-le în propoziții.

60. Formați propoziții în care să introduceți următoarele locuțiuni adjectivale: *[Om] de treabă, de ispravă, de nădejde, de seamă, de vază, de frunte, cu stare, cu dare de mână, cu greutate, cu cap, cu judecată, cu scaun la cap, de nimic, mai acătării, ca vai de el.*
Numiți adjectivele sinonime ale acestor locuțiuni.
Observați care au expresivitate mai mare? locuțiunile sau adjectivele?

61. Introduceți în propoziții adjectivele: *roşu, interesant, puternic, parfumat*, astfel încât să îndeplinească funcțiile sintactice de: atribut adjectival, nume predicativ.

62. Analizați morfosintactic cuvintele subliniate:
a) Pe *albastrul* cer zboară rândunele.
Pe albastrul cerului se zăresc nori albi.

b) *Albul* trandafir înflorea în vază.
Albul trandafirilor lumina grădina.

c) *Înțeleptul* om mă sfătuia cu blândețe.
Înțeleptul mi-a dat un sfat bun.

d) Strămoşii *cei viteji* au apărat țara.
Cei viteji au apărat țara.

63. Arătați care din cele două cuvinte subliniate este adjectiv? Motivați afirmația.
a) Bunica vorbeşte *blând*.
Bunica are glasul *blând*.

b) Elevul scrie *corect*.
Elevul are un caiet *corect*.

c) Priveşte apa râului *năvalnic*.
Râul se prăvăleşte *năvalnic*.

d) Ea are mâna *rece*.
Ea mă priveşte *rece*.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII DE ORTOGRAFIE ȘI DE CULTIVARE A LIMBII

64. Completați coloanele, ținând seama de următoarea regulă: când adjectivul se află înaintea substantivului, preia articolul hotărât (enclitic).

Substantiv + adjectiv		Adjectiv + substantiv
plural nearticulat	plural art. hot.	plural art. hotărât
ochi albaştri savanți iluştri oameni simpli nori negri		

Substantiv + adjectiv			Adjectiv + substantiv	
Singular nearticulat	plural neart.	plural art. hot.	plural neart.	plural art. hot.
papagal auriu părinte grijuliu om straniu arbust castaniu prieten propriu culoare sidefie pară aurie lumină argintie lumină azurie	papagali aurii	papagalii aurii	aurii papagali	auriii papagali

65. Se dau adjectivele la genul feminin, număr singular: *asiduă*, *ambiguă*, *continuă*, *perpetuă*, *superfluă*.

❑ *Cerințe*:
a) precizați-le sensul;
b) scrieți-le la feminin plural, masculin singular şi plural;
c) introduceți-le în propoziții.

Feminin		Masculin	
Singular	Plural	Singular	Plural
asiduă perpetuă ambiguă continuă superfluă	asidue	asiduu	asidui

66. Scrieți adjectivele la formele cerute:

Feminin		Masculin	
Singular	Plural	Singular	Plural
complex perplex convex mixt prolix fix	complecşi	complexă	complexe

Scanned with OKEN Scanner

67. Scrieți adjectivele următoare acordate în genul feminin, numărul singular.

		Feminin singular/ plural
A.	izvor tumultuos	cascadă tumultuoasă/ cascade tumultuoase
	bunic afectuos	bunică
	elev respectuos	elevă
	tânăr impetuos	tânără
B.	băiat vanitos	fată vanitoasă
	bărbat orgolios	femeie
	om suspicios	persoană
	bărbat politicos	elevă

68. Declinați în propoziții: *fetița gingașă, stea uriașă, tânără curajoasă.*

69. Citiți cu atenție și rețineți forma corectă a adjectivului!
Studenții fac practică într-un salon cu copii *nou-născuți.* – (Nu noi născuți.)
Fetița *nou-născută* doarme liniștit. (Nu nouă-născută.)
I-am întâmpinat cu plăcere pe oaspeții *nou-veniți.* – (Nu noi veniți).
Oamenii *clarvăzători* trasează direcțiile de dezvoltare a țării. – (Nu clarivăzători)
Să te ferești de oamenii *răuvoitori.* – (Nu răivoitori).

70. Treceți la forma de genitiv-dativ, singular, următoarele grupuri:
- N.-Ac.: *iubita mea mamă, stimata noastră profesoară, draga mea prietenă, scumpa ta bunică*
- G.-D.: *iubitei mele mame,....*

71. Alcătuiți propoziții în care veți introduce grupurile: *idee majoră, dată anterioară, analiză ulterioară, produs superior, rezultat optim, nivel maxim, data proximă, termen ultim, cheltuială minimă, pierderi infime.*

72. Alcătuiți o descriere a unui peisaj, în care să folosiți multe adjective, cu valoare stilistică de epitet.

73. Alcătuiți portretul fizic și moral al unei persoane.

74. În următoarele texte, selectați substantivele și adjectivele. Analizați-le morfosintactic, conform algoritmului. Precizați valoarea stilistică.

a) *„Era o noapte de catifea și de plumb, în care adierea molatecă a unui vânt fierbinte cerca în zadar să risipească pâcla ce închegase văzduhul. Zările scăpărau de fulgere scurte, pădurea și grădinile posace tăceau ca amorțite de o vrajă rea.“*

(Matei Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

b) *„Sub mine alunecau solzii grași ai apei leneșe, deasupra căreia se înfiripa străveziu un zăbranic de aburi.“*

(Matei Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

c) *„O, desfrunzirile din urmă!*
Te uită, vastele păduri
Stau veștede sub greaua turmă
Pe nori haotici și obscuri.“

(Ion Barbu – *Poezii. Proză. Publicistică*)

Scanned with OKEN Scanner

d) *„Cad fulgii şovăielnici în stoluri fără număr,*
Din nevăzute ume ei cad pe albul umăr
Al dealurilor prinse de-o crustă argintie.
Oştiri de nori aleargă...
– Ce surdă simpatie,
Nori turburi, nori metalici, spre voi întins mă poartă?"
(Ion Barbu – *Poezii. Proză. Publicistică*)

e) *„Din aspra contopire a gerului polar*
Cu verzi şi stătătoare pustietăţi lichide,
Sinteze transparente, de străluciri avide
Zbucnesc din somnorosul noian originar."
(Ion Barbu – *Poezii. Proză. Publicistică*)

f) *„Ritul este iniţierea simbolică în mistere, care trebuie să rămână totdeauna absconse pentru mintea raţională. Gesturile ceremoniale (...) produc asupra noastră impresiuni puternice ca şi frazele gnomice."*
(George Călinescu – *Pagini de estetică*)

75. Recitiţi fişa recapitulativă PRONUMELE şi ADJECTIVELE PRONOMINALE
Definiţi pronumele şi spuneţi felurile lor.
Cu ce condiţie un pronume devine adjectiv pronominal?
Care pronume nu devin adjective pronominale?

76. AMINTIŢI-VĂ ALGORITMUL de analiză:
- al **PRONUMELOR:** fel, persoană, număr, gen, caz, formă, funcţie sintactică.
- al **ADJECTIVELOR PRONOMINALE**: fel, gen, număr, caz, (în acord cu substantivul regent), funcţie sintactică.

77. În propoziţiile următoare, identificaţi *pronumele personale* şi analizaţi-le după algoritmul: persoană, număr, gen (III) caz, formă, funcţie sintactică.

- Eu pictez.
- Pictorul sunt eu.

- El corectează caietul.
- Caietul este corectat de el.

- I-am spus lui o poveste.
- Povestea lui mi-a plăcut.

- V-am văzut.
- V-am explicat.

- I-am spus şi lui.
- I-am văzut pe toţi.

- Noi cântăm.
- Ne ascultă pe noi.

- Tu asculţi.
- Tu! fetiţo! Cu tine vorbesc!

- Caietul ei este curat.
- Îi explic ei.
- Ei se plimbă.

- Le-am lăudat.
- Le-am oferit flori.

- Ne-a însoţit.
- Ne-a explicat.

- Pletele-i curg pe umeri.
- I-a mângâiat pletele.
- I-a văzut.

- Ţi-am spus o vorbă bună.
- Vorba-ţi bună m-a liniştit.

- Privesc mâna-mi obosită.
- Mi-a dat o carte.

Scanned with OKEN Scanner

78. Dictare: *Povesteşte-mi-o! Dă-ne-o! Dă-i-le! Ascultaţi-mă! Adună-ţi-le (tu)! Apropie-ţi-o (tu)! Explică-mi-le! Aprinde-i-o! Duce-v-aţi! Lăuda-te-ar! Rupe-i-le-ar! Arde-ţi-s-ar! Aprinde-i-s-ar!*

79. Dictare. Subliniaţi pronumele personale.
El l-a condus la gară. Nu m-ai văzut din luna mai. Nea Ion ne-a spus o poveste. El ia cartea pe care i-a dat-o colegul lui. Vi-e teamă să intraţi în vie? El v-ar da un sac cu var. Ne-am dus la ţară, la un neam. Vouă v-a spus că va veni mâine? Ai tăi au venit pentru a-i aduce un dar. Mi-e uşor să număr până la mie. Mie mi-e foame. Ţie ţi-e sete.

80. Explicaţi ortografierea cu cratimă în grupurile de mai sus.

81. Identificaţi *pronumele de politeţe* şi analizaţi: persoană, număr, gen, funcţie sintactică.
Dumnealui ne salută. Îl ascultăm pe dumnealui. Salutul dumnealui ne-a onorat. Îl răspundem dumnealui la salut. Prietenul nostru este dumnealui. Am fost ajutaţi de dumnealui. Am întârziat din cauza dumnealui.

82. Completaţi spaţiile cu pronumele de politeţe necesare, cerute de forma neaccentuată a pronumelui personal. Analizaţi-le morfosintactic.
- *Pe ..... te-am ascultat.*
- *Pe ..... l-am întrebat.*
- *Pe ..... am salutat-o.*
- *Pe ..... i-am admirat.*
- *Pe ..... v-am admirat.*

83. Scrieţi formele prescurtate ale pronumelor: *dumneata, dumnealui, dumneaei, dumnealor, dumneavoastră, dumitale.*

84. ***Vă amintim*** locuţiunile pronominale de politeţe:
Domnia ta, Domnia lui, Domnia voastră.
Introduceţi-le în contexte adecvate stilistic stilului oficial.

85. ***Vă amintim*** că pronumele – *dânsul, dânsa, dânşii, dânsele* – sunt personale, nu de politeţe! Introduceţi-le în propoziţii.

86. Scrieţi şi pronunţaţi formele *adjectivului pronominal de întărire:*

	Masculin		Feminin	
	Singular	Plural	Singular	Plural
I				
II				
III				

G.-D. feminin: *mie însemi, ţie înseţi, ei înseşi.*

87. Completaţi spaţiile punctate cu *adjectivul pronominal de întărire* acordat cu substantivul sau pronumele regent.
– Maria, tu ..... ai desenat asta?
– Da, eu ..... am desenat-o.
– Priviţi, Maria ..... a desenat aceste flori!
Mariei ..... i s-a acordat premiul pentru desen.

Scanned with OKEN Scanner

– Fetelor, voi ..... aţi organizat expoziţia?
– Da, noi ..... am organizat-o.
Fetele ..... au organizat-o.

– Ionel, tu ..... ai reparat radioul?
– Da, eu..... l-am reparat.
Ionel ..... l-a reparat.

– Băieţi, voi ..... aţi aranjat terenul de tenis?
– Da, noi..... l-am aranjat.
Băieţii ..... l-au aranjat.

88. În următoarele texte deosebiţi: a) *pronumele posesive*;
b) *adjectivele pronominale posesive.*

Analizaţi-le după algoritmul specific.

- *Al meu* merge la şcoală.
- Copilul *meu* merge la şcoală.

- Le-am luat *pe ale voastre.*
- Am luat cărţile *voastre.*

- *Pe al tău* l-a lăudat.
- Pe colegul *tău* l-a lăudat.

- *Ai noştri* şi *ai voştri* ne-au ajutat.
- Vecinii *noştri* şi fraţii *voştri* ne-au ajutat.

- *Al său* s-a stricat.
- *Stiloul său* este nou.

- Ne-am întâlnit *cu ai săi.*
- Ne-am întâlnit cu părinţii *săi.*

89. În exerciţiile următoare identificaţi şi analizaţi morfosintactic *adjectivele pronominale posesive.*

- Colegele mele sunt vesele.
- Ele sunt colegele mele.
- Cărţile sunt ale colegelor mele.
- Colegelor mele le cer sfatul.
- Le admir pe colegele mele.

- Fraţii săi sunt studenţi.
- Fraţilor săi le cere ajutor.
- El merge la fraţii săi.

90. Analizaţi morfosintactic cuvintele subliniate:

- Ne-am întâlnit cu fratele *lui.*
- Ne-am întâlnit cu fratele *său.*

- Caietul surorii *ei* este corect.
- Caietul surorii *sale* este corect.

- Surorile *sale* sunt eleve.
- Sora *ei* este mică.
- Sora *sa* este mică.

- Cartea este *a ei.*
- Cartea este *a sa.*

- Eu privesc fruntea *ta* îngândurată.
- Eu privesc fruntea-*ţi* îngândurată.

Scanned with OKEN Scanner

91. Alcătuiți propoziții în care adjectivul posesiv *„noștri"* să fie, pe rând, în cazul: nominativ, genitiv, dativ, acuzativ. Precizați funcția sintactică.

92. Alcătuiți propoziții în care pronumele posesiv *„ai noștri"* să fie, pe rând în cazul: nominativ, dativ, acuzativ. Precizați funcția sintactică.

93. Dictare: *Sora sa s-a dus la bibliotecă. Colegii săi doreau să-i ofere o carte.*

94. Precizați formele pronumelui reflexiv: persoană, număr, caz, formă, precum și funcțiile sintactice.

95. Recunoașteți și analizați pronumele reflexive din următoarele texte. Precizați:
a) la ce *diateză* este verbul din a cărui formă flexionară face parte;
b) *rolul de morfem gramatical* specific diatezei reflexive, persoana a III-a singular și plural al pronumelui reflexiv;
c) *funcția sintactică* îndeplinită.
El se admiră. El își impune acest lucru. Ei se salută. El își privește casa lui.

Model de lucru și soluții pentru verificare:
- El se admiră.
  se = pronumele reflexiv, persoana a III-a numărul singular, cazul acuzativ, forma neaccentuată. Face parte din forma verbului la diateza reflexivă, reflexivul obiectiv, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular. Este morfem gramatical specific verbului la diateza reflexivă, persoana a III-a, numărul singular și plural. Are funcția sintactică de complement direct. Pe cine se admiră? pe sine, *se*.
- El își privește casa (lui).
  își = pronume reflexiv, persoana a III-a, numărul singular, cazul dativ, forma neaccentuată. Are rol de morfem gramatical specific verbului la diateza reflexivă, persoana a III-a, numărul singular. Are funcția de atribut pronominal, numit dativ posesiv, în structura verbului la diateza reflexivă, reflexivul posesiv.
- El își impune acest lucru.
  își = pronume reflexiv, persoana a III-a, numărul singular, cazul dativ, formă neaccentuată, cu rol de morfem gramatical în exprimarea verbului la diateza reflexivă, reflexivul obiectiv, persoana a III-a, numărul singular. Are funcția sintactică de complement indirect. Cui impune? Sie, ***își***.

96. Recunoașteți *pronumele reflexive* și analizați-le morfosintactic.
Încrederea în sine îl făcea puternic. El este mândru de sine. Se apreciază pe sine mai mult decât pe alții. El își impune un comportament sever. El își analizează viața lui trecută. Îl ținea pe lângă sine.

97. ***Atenție!*** În exprimarea diatezei reflexive a verbului, la persoana I și a II-a singular și plural se folosesc *pronume personale* de persoana I și a II-a singular și plural, *în cazul acuzativ și dativ*, forma neaccentuată.
➢ Exemple.

a) *Cu pronume în acuzativ:*

Eu *mă* gândesc.	Noi *ne* gândim.
Tu *te* gândești.	Voi *vă* gândiți.

Scanned with OKEN Scanner

b) *Cu pronume în dativ:*

Eu *îmi* amintesc.	Noi *ne* amintim.
Tu *îți* aminteşti.	Voi *vă* amintiți.

98. Care este pronumele reflexiv? Precizați cazul.
Cine-s aceştia? Ei vor s-aducă o carte. El s-a dus la librărie. El şi ea citesc. El şi-a amintit de ceva.

99. Dictare. *Cartea sa s-a rupt. Ei sau ele s-au dus să-i ajute pe fraţii săi?*

100. Recunoaşteți ***pronumele demonstrative*** şi analizați-le după algoritmul: fel, gen, număr, caz, funcție sintactică.
Acela este un prieten. I-am acordat aceluia prietenia mea. Vorbesc despre aceştia. I-am adus pe ceilalți. Aceiaşi au venit şi azi. Cuvintele celorlalți m-au impresionat.

101. Reformulați propozițiile anterioare, astfel încât pronumele demonstrative să devină ***adjective pronominale demonstrative***. Analizați-le: gen, număr, caz (în acord cu substantivul regent) funcție sintactică.
Model: *Băiatul acela este un prieten.*

102. Analizați morfosintactic cuvintele subliniate.
- Le-am explicat *acelora* exercițiul.
- Le-am explicat *acelor* elevi exercițiul.

- Eu am încredere *în aceasta*.
- Eu am încredere în colega *aceasta*.

- Exemplul *acestora* este bun.
- Exemplul colegilor *acestora* este bun.

- Fratele *acesteia* este student,
- *Acesteia* i-am adus o floare.
- Fetei *acesteia* i-am oferit o floare.

- În casa *aceluia* sunt tablouri frumoase.
- Băiatului *aceluia* îi recomand o carte.
- *Aceluia* i-am adus un disc.
- Discul este al *aceluia*.

103. Completați spațiile punctate cu *adjectivul demonstrativ de identitate* acordat în gen, număr, caz cu substantivul regent.

a) ..... pianistă a cântat.
..... violonist a cântat.

b) ..... actrițe au recitat
.....actori au recitat.

c) ..... fată a desenat.
..... băieți au desenat.

d) I-am dat.....colege o carte.
I-am dat..... coleg o carte.

e) Le-am dat..... fete cărți.
Le-am dat..... băieți cărți.

104. Completați spațiile cu substantivul potrivit, în funcție de genul, numărul şi cazul adjectivului demonstrativ de identitate:

Scanned with OKEN Scanner

Aceeaşi ..... mă va ajuta.
Aceiaşi ....vor veni.
Aceleiaşi ..... îi voi cere cartea.
Aceluiaşi .....îi voi cere sfatul.
Aceloraşi ... .le voi spune adevărul.

105. În următoarele propoziții, identificați şi analizați *pronumele nehotărâte* şi *adjectivele pronominale nehotărâte*. Precizați funcția sintactică.

- Vor veni alții.
- Vor veni alți solicitanți.

- Tuturor le-am explicat situația.
- Tuturor prietenilor le-am explicat situația.

- Îl voi asculta pe fiecare.
- Îl voi asculta pe fiecare om.

- Am încredere în oricare.
- Am încredere în oricare prieten.

- Îți voi răspunde la orice.
- Îți voi răspunde la orice întrebări.

- Cartea este a altuia
- Cartea este a altui coleg.

- Apreciez rezultatele fiecăruia.
- Apreciez rezultatele fiecărui elev.

- Vor veni câțiva.
- Vor veni câțiva copii.

- Toți au lucrat frumos.
- Toți copiii au lucrat frumos.

- Tuturor le doresc sănătate.
- Tuturor copiilor le doresc sănătate.

106. În următoarele propoziții analizați morfosintactic cuvintele subliniate.

- I-am cerut sfatul *altui* coleg. Sfatul *altuia* l-am urmat.
- *Fiecare* prieten reprezintă un sprijin. *Pe fiecare* dinte prieteni te poți bizui.
- Ajutorul *fiecăruia* este binevenit. Dau ajutor *fiecărui* prieten. *Fiecăruia* îi voi răspunde.
- Părerea *oricărui* om trebuie respectată. Părerea *oricăruia* trebuie respectată. *Oricăruia* îi vor veni în ajutor.
- *Câtorva* colegi le-am povestit întâmplarea. Răspunsul *câtorva* a fost negativ. *Câtorva* le-am spus adevărul.

107. Scrieți formele de genitiv-dativ ale următoarelor pronume nehotărâte:

N.-Ac.	cineva	fiecare	oricare	oricine	câțiva	toți	unul
G.-D.							

Introduceți în propoziții *pronumele nehotărâte* în cazurile genitiv-dativ. Analizați-le morfosintactic.

108. ***Atenție!*** Locuțiuni pronominale nehotărâte – sau false propoziții.
Următoarele sintagme sunt locuțiuni pronominale nehotărâte, cu sensul şi funcțiile unui pronume nehotărât.

Exemple grupate din două grupe distincte:

a) *nu ştiu cine* = cineva; *nu ştiu ce* = ceva; *nu ştiu care* = careva.
b) *cine ştie cine* = cineva; *cine ştie ce* = ceva; *cine ştie care* = careva.
c) *nu ştiu cui* = cuiva; *cine ştie cui* = cuiva.

Exemple în context:

- *Cine ştie ce* o fi mâncat şi i-a făcut rău. (*cine ştie ce* = ceva; compl. dir.)
- I-a spus *nu ştiu cine* o vorbă rea şi acum suferă. (*nu ştiu cine* = cineva; subiect)
- I l-a dat *cine ştie cui*, *nu ştiu cui* şi nu i l-a mai adus. (*cine ştie cui*, *nu ştiu cui* = cuiva; complemente indirecte)

Scanned with OKEN Scanner

Aceste sintagme devin *locuțiuni adjectivale nehotărâte* dacă au regent un substantiv cu care se acordă.

Nu știu care om i-a spus acest lucru.
(careva)
Cine știe ce prostie o fi făcut!
(ceva)

Aceste sintagme *devin locuțiuni substantivale* dacă se articulează cu articol nehotărât „un".

S-a dus *la un nu știu cine* și i-a cerut ajutor.
(cineva)

109. Recunoașteți în următoarele texte locuțiunile pronominale sau adjectivale nehotărâte și precizați funcția lor sintactică.

- *S-a întâlnit cu cine știe cine și a întârziat.*
- *Cine știe ce i-o fi spus, de s-a supărat așa de rău!*
- *S-a dus la nu știu care coleg să ia o carte.*
- *I-a pus nu știu ce întrebare și n-a putut răspunde.*
- *Nu mai are cartea, a împrumutat-o nu știu cui.*
- *Cine știe cui i-o fi dat cartea și acum n-o mai primește înapoi!*

110. În următoarele texte distingeți și analizați morfosintactic: ***pronumele și adjectivul nehotărât*** și ***substantivul*** provenit din pronume prin articulare.

a) *Eu m-am întâlnit cu cineva.*
El a ajuns un cineva.

b) *Am cumpărat ceva.*
În atitudinea lui este un ceva care nu-mi place.

c) *Un om oarecare mi-a arătat drumul.*
Un oarecare are pretenții mai mari decât valoarea lui.

111. în textele următoare, identificați *pronumele interogative* și *adjectivele interogative* și analizați-le morfosintactic.

Ce citești?
Ce carte citești?

Ce aude el?
Ce se aude?

Ce se vede?
Ce imagine se vede?

De ce te temi?
De ce pericol te temi?

Despre ce vorbești?
Despre ce carte vorbești?

Ce este aceasta?
Ce carte este aceasta?
Ce este în grădină?

Pe care îl aștepți?
Pe care coleg îl aștepți?
Pe care dintre colegi îl aștepți?

Cărui coleg i-ai spus?
Cărei colege i-ai spus?

Căruia dintre colegi i-ai spus?
Căreia dintre colege i-ai spus?

Sora căruia a venit?
Fratele căreia a venit?

Ai cărei prieteni au venit?
Ale cărui colege au venit?

Ai căror frați sunt studenți?
Ale căror surori sunt studente?

Scanned with OKEN Scanner

Cărora le-ai dat cartea?
Căror elevi le-ai dat cartea?

Deasupra cărei flori s-a oprit albina?
Deasupra căreia s-a oprit?

Din cauza căruia te-ai supărat?
Din cauza cărui băiat te-ai supărat?

Contra căruia vei vorbi?
Contra cărui coleg vei vorbi?

Datorită cărora ai fost vindecat?
Datorită căror medici ai fost vindecat?

112. În *propozițiile interogative* din coloana **A**, identificați și analizați morfosintactic *pronumele și adjectivele pronominale interogative*. În coloana **B**, veți subordona aceleași propoziții la regenta „Eu știu", astfel încât pronumele și adjectivele să devină *relative*, cu rol de element de subordonare.

a) Analizați pronumele și adjectivele relative, după următorul model:

Eu știu[1]/ *cine* citește[2]/ .
cine:

b) în frază subordonează propoziția nr. 2 CD la regenta 1P.

c) în propoziția nr. 2 este subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ.

CARE, CINE, CE, CÂT	
A INTEROGATIVE	**B** RELATIVE
Propoziții interogative. Pronume și adjective interogative.	*Fraze.* Pronume și adjective relative, care subordonează propoziția secundară la regentă
• Cine citește? • Al cui este caietul?	Eu știu[1]/ cine citește[2]/. Eu știu[1]/ al cui este caietul[2]/.
♦ Al cui frate va veni? ♦ Cui îi dai cartea? ♦ Pe cine întrebi? ♦ Despre cine vorbești? ♦ De către cine ai fost ajutat? ♦ Împotriva cui ai vorbit? ♦ Împrejurul cui te-ai plimbat? ♦ În timpul cui s-au petrecut aceste lucruri? ♦ Din cauza cui ai întârziat? ♦ În vederea cui înveți? ♦ În ciuda cui procedezi așa? ♦ Datorită cui te-ai vindecat? ♦ Ce scrii? ♦ Ce problemă scrii? ♦ Ce se aude? Ce zgomot se aude? ♦ Căruia îi ceri sfatul? Cărui coleg îi ceri sfatul? ♦ Câți vor veni? Câți colegi vor veni? ♦ Căror colegi le vei spune?	

113. Analizați pronumele relativ compus din următoarele fraze:

- *Eu știu ceea ce ți s-a întâmplat.*
- *Eu știu ceea ce ai spus despre el.*
- *Eu întreb ceea ce a devenit el în ultimii ani.*
- *Eu întreb despre ceea ce ați vorbit la cenaclu.*

Scanned with OKEN Scanner

114. **OBSERVAȚIE:**
PRONUMELE RELATIVE COMPUSE: *cel ce*, *cei ce*, *cele ce* sunt interpretate de unii cercetători drept două părți de vorbire diferite şi anume: pronume demonstrativ de depărtare (a)*cel*, (a)*cei*, (a)*cele* şi un pronume relativ, *ce*. Această dublă definire a grupurilor numite conduce la următoarea situație în analiză.

➢ Exemplu: *L-am admirat pe cel ce câştigase premiul.*

Soluții în analiză:

Soluția I

• L-am admirat[1]/ [*pe cel ce*] câştigase premiul[2]/.

pe cel ce:

– în frază, este element de subordonare, pronume relativ compus, subordonează propoziția numărul 2CD. la propoziția numărul 1.

– în propoziția numărul 2CD. – ar trebui să îndeplinească logic, funcția de subiect → *cine câştigase premiul*? Dar se constată o nepotrivire între sensul logic gramatical – *cine*? şi cazul acuzativ al pronumelui – *pe cine*?

Soluția a II-a

• L-am admirat *pe cel*[1]/ [**ce**] câştigase premiul[2]/.

În această situație:

pe cel = complement direct, exprimat prin pronume demonstrativ de depărtare, genul masculin, numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziția „pe". Este precedat de complement direct anticipat „l".

ce – în frază, element de subordonare, pronume relativ;

– în propoziția numărul 2 are funcția de subiect exprimat prin pronume relativ, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ.

115. Declinați pronumele relativ „*cine*".

116. Alcătuiți propoziții interogative, în care pronumele interogativ „*cine*" să îndeplinească funcțiile sintactice: subiect, nume predicativ, atribut pronominal, complement direct, complement indirect în Ac. şi în D., complement de agent, circumstanțial de loc, de cauză, de scop în cazul genitiv.

117. Declinați pronumele relativ „*care*":

Caz	Feminin		Masculin	
	Singular	Plural	Singular	Plural
N.-Ac. G.-D.				

118. Alcătuiți fraze după schema: 1P
|
2CD

în care pronumele relativ „*care*" să îndeplinească în propoziția secundară funcțiile sintactice: ***subiect, atribut pronominal, complement direct, complement indirect*** în cazurile Ac. şi D., ***complement de agent şi circumstanțial de loc, timp, cauză, scop, concesiv***, în cazul genitiv.

119. Alcătuiți fraze în care adjectivul relativ „*care*" să fie în cazul N., Ac., G., D.

Scanned with OKEN Scanner

Atenție! Și substantivul regent trebuie să fie în aceleaşi cazuri!

➢ Exemplu:

Eu știu/ *cărui copil* i-ai dat un măr.

↓ ↓

dativ dativ.

120. Completați spațiile punctate cu formele corecte *ale pronumelui relativ în genitiv* şi ale articolului genitival-posesiv: a, al, ai, ale.

a) *Bunicul, în casa ..... m-am născut, a venit la noi.*
Bunica, în satul ..... am învățat, a venit la noi.
Bunicii, în satul..... am copilărit, au venit la noi.

b) *Băiatul, ... soră este studentă, este mândru de ea.*
Fata, ... soră este studentă, este mândră de ea.
Băiatul, ... frate este student, este mândru de le.
Fata, ... frate este student, este mândră de el
Băieții, ... frați sunt studenți sunt mândri de ei.
Băieții, ... surori sunt studente, sunt mândri de ele.
Fetele, ... frați sunt studenți, sunt mândre de ei.
Fetele, ... surori sunt studente, sunt mândre de ele.

c) *A venit colega ..... mamă este medic şi ..... tată este profesor. Am văzut trandafirul ..... petale erau roşii, dar ..... ghimpi te înțepau. Sunt mândre mamele ..... fiice sunt harnice şi ..... fii sunt puternici.*

121. Vă amintim formele pronumelui negativ şi al adjectivului pronominal negativ!

Pronume negativ	Adjectiv pronominal negativ
nimeni	—
nimic	—
nici unul	*nici un (băiat)*
nici una	*nici o (fată)*

122. Declinați pronumele *nimeni*, *nici unul*, *nici una*. Declinați împreună cu substantivul, adjectivul negativ: *nici un băiat*, *nici o fată*.

123. În următoarele texte distingeți pronumele negative şi adjectivale negative şi analizați-le morfosintactic.

Nu-i nimeni pe drum. Nu s-a întâmplat nimic. Nu am spus nimănui nimic. N-am întrebat pe nimeni. N-am fost aprobat de nimeni. Nici unul dintre oaspeți nu a plecat încă. Nici o floare nu s-a ofilit. Petalele nici unei flori nu s-au risipit. Nimic nu se creează din nimic. Nu doresc să conving pe nimeni de nimic. Nimănui nu i-am cerut să-şi schimbe părerea. Nici unuia nu am dorit să-i explic atitudinea mea. Prietenii nici uneia nu au venit cu noi. Nici unei prietene nu i-am mărturisit greşeala făcută. Nici unui coleg nu îi pot cere asta.

124. În enunțurile următoare, precizați clasa morfologică a cuvintelor subliniate şi analizați-le morfosintactic.

El a ajuns *un nimeni*.
Mi-am cumpărat *nişte nimicuri*.
Nimicul acesta are totuşi farmecul lui.

Scanned with OKEN Scanner

125. În următoarele texte, identificați pronumele și adjectivele pronominale și analizați-le morfosintactic.

a) *„Eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul*
Și de-aceea tot ce mișcă-n țara asta, râul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este...“
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

b) *„La voi cobor acuma, voi, suflete-amăgite...“*
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

c) *„Viața-i fu o primăvară, moartea o părere de rău,*
Iar poetul ei cel tânăr o privea cu îmbătare“
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

d) *„Să mai privesc o dată câmpia-nfloritoare*
Ce zilele-mi copile și albe le-a țesut,
Ce auzi odată copila-mi murmurare,
Ce jocurile-mi june zburdarea mi-a văzut“
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

e) *„Și mereu ea le lungește*
Și urcând pe cer le mută,
Dar ei trec, se pierd în codri,
Cu viața lor pierdută.“
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

f) *„Ce mi-i vremea când de veacuri*
Stele-mi scânteie pe lacuri
Că de-i vremea rea sau bună
Vântu-mi bate, frunza-mi sună“...
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

g) *„ – Ce gândești dumneata, moșule? Te joci cu marfa omului?... “*
(Ion Creangă – *Amintiri din copilărie*)

h) *„Să-ți spun drept, cucoane, m-ai vârât în spărieți cu pistolul dumitale și dacă nu-l întindeai spre mine când m-ai zărit în tufe, o luam la sănătoasa prin pădure.“*
(Calistrat Hogaș – *Pe drumuri de munte*)

i) *„Și lăsându-te la pieptu-mi,*
Nu știam ce-i pe pământ.“
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

j) *„Văile se uimeau auzindu-i cântecele, apele-și ridicau valurile mai sus, izvoarele își tulburau adâncurile.“*
(Mihai Eminescu – *Proză literară*)

k) *„Se întreabă trist izvorul*
Unde mi-i crăiasa oare?
Părul moale despletindu-și
Fața-n apa mea privindu-și

Scanned with OKEN Scanner

Să m-atingă visătoare.
Cu piciorul.
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

l) *„Viața însăşi cere, la toți ne dă poruncă...“*
(Vasile Voiculescu – *Poezii*)

m) *„A mea e lacrima ce-n tremur*
Prin sita genelor se frânge,
Al meu e cântul ce-n pustie
Neputincioasa jale-şi frânge.“
(Octavian Goga – *Poezii*)

n) *„Şi inima aceea, ce geme de durere*
Şi sufletul acela ce cântă amorțit
E inima mea tristă ce n-are mângâiere,
E sufletu-mi ce arde de dor nemărginit“.
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

o) *„În cetățuia ta de ape*
Dorm cântecele noastre toate. (...)
Tu împleteşti în curcubeie
Comoara lacrimilor noastre“.
(Octavian Goga – *Poezii*)

p) *„Cine? Cine a dat alarma? (...) Cui îi place zăhărelul?“*
(I. L. Caragiale – *Momente şi schițe*)

r) *„Şi câtor strigături la joc*
Țineam cu glasul meu ison.“
(Octavian Goga – *Poezii*)

s) *„Vara doina mi-o ascult*
Pe cărarea spre izvor
Ce le-am dat-o tuturor.“
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

ş) *„Nici n-am cui să mă jelesc,*
Să spun pe cine doresc.“
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

t) *„Străzile erau înțesate de haine*
Care îşi vedeau de treburi.
Unele alergau să nu întârzie la serviciu,
Altele flecăreau.“
(Marin Sorescu – *Poezii*)

ț) *„În fiecare seară,*
Strâng de prin vecini
Toate scaunele disponibile
Şi le citesc versuri.“
(Marin Sorescu – *Poezii*)

Scanned with OKEN Scanner

u) *„În orice țară ar fi fost să ajung, de orice forme ale vieții aș fi fost înconjurat, gândul (...) mi s-a întors de fiecare dată în Dobrogea."*
(Geo Bogza – *Priveliști și sentimente*)

v) *„Nu cerem nimănuia nimic, însă oricine.*
Dacă el vrea-l numim și prieten și vecine.
.....
Nu zicem rău de nimeni, stăpâni peste pământ."
(Nichita Stănescu – *Poezii*)

z) *„Pe aceeași ulicioară*
Bate luna în fereşti (...)
Și aceiași pomi în floare
Crengi întind peste zaplaz."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

126. Recitiți fișa recapitulativă NUMERALUL.

127. Definiți numeralul, precizați felurile lui și valorile morfologice pe care le poate avea.

128. ***Atenție!*** ASPECTE ORTOGRAFICE ȘI ORTOEPICE
Se scrie și se pronunță corect:

I. NUMERALUL CARDINAL:
Șase, șapte, paisprezece, șaisprezece, optsprezece
- Se scriu într-un cuvânt numeralele de la 11 la 20, 30, 40...90: unsprezece, *doisprezece ... douăzeci, treizeci ... nouăzeci*
- Se scriu separat: mii + sute + zeci + unități:
3988 – *trei mii nouă sute optzeci și opt*
- De la 1 la 19 nu se pune prepoziția *„de"* între numeral și substantiv:
doi băieți ... nouăsprezece băieți
Numeralele de la 1 la 19 au valoare de adjectiv al substantivului următor.
- De la douăzeci în sus, se pune prepoziția *„de"* între numeral și substantiv:
douăzeci de elevi
Numeralele de la douăzeci în sus au valoare substantivală; substantivul cu prepoziția *„de"* va avea funcția de atribut substantival prepozițional.

II. NUMERALELE ADVERBIALE se scriu astfel:
o dată (o singură dată); încă o dată, o dată în plus, o dată pentru totdeauna, o dată ce, o dată cu

III. NUMERALUL ORDINAL se scrie și se pronunță corect astfel:
- ÎNTÂI – (are valoare de adjectiv invariabil) când urmează după un substantiv, indiferent de genul acestuia: clasa ÎNTÂI, anul ÎNTÂI.
- ÎNTÂIUL, ÎNTÂIA – când precedă substantivul: ÎNTÂIA clasă, ÎNTÂIUL an.

Numeralele ordinale se formează de la numeralul cardinal, după următorul model:
a) *pentru masculin și neutru:*
articol posesiv AL + numeral cardinal DOI + articol enclitic -LE + particula -A: *al doilea, al treilea, al patrulea*

Scanned with OKEN Scanner

b) *pentru feminin:*
articol posesiv A + numeral ordinal TREI + articol enclitic A: *a treia, a patra, a şaisprezecea, a cincea, a şasea*
La numeralele ordinale corespunzătoare oricăror cardinale compuse, formantul ordinal -LEA şi -A se pune numai la ultimul numeral component: *al treizeci şi şaselea măr, a treizeci şi şasea carte, al trei mii patru sutelea măr, a două mii şase suta carte*

IV. ATENŢIE LA SCRIEREA ŞI ROSTIREA CORECTĂ!

Corespondenţa între forma numeralului cardinal şi ordinal

Numeral cardinal	Numeral ordinal	
	Corect	**Incorect**
zece	***al zecelea, a zecea***	*al zecilea, a zecia*
treisprezece	***al treisprezecelea, a treisprezecea***	*al treisprezecilea*
douăzeci	***al douăzecilea***	*al douăzecelea*
treizeci	***al treizecilea***	*al treizecelea*
o sută	***al o sutălea***	*al o sutelea*
două sute	***al două sutelea, a două suta***	*al două sutălea, a două sutea*
o mie	***al o mielea, a mia, al două miilea, a două mia***	*a miea*

V. Atenţie la acordul în gen, număr şi caz!

Caz	Masculin şi neutru	Feminin
N.-Ac.	*cel de-al doilea băiat*	*cea de a doua fată*
G.-D.	*celui de-al doilea băiat*	*celei de-a doua fete*

VI. Evitaţi următoarele greşeli:

Număr	Corect	Incorect
4	***al patrulea***	*al patrălea, al patrilea*
5	***al cincilea, a cincea***	*al cincelea, a cincia*
8	***al optulea***	*al optălea, optelea, optilea*
9	***al nouălea***	*al noulea, noălea, noilea*
12	***al doisprezecelea*** *(băiat)*	*al douăsprezecelea (băiat)*
	(masculin şi neutru)	(masculin şi neutru)
	a douăsprezecea *(fată)*	*a doisprezecea (fată)*

VII. Scrierea cu cifre şi litere

a) Pentru numere mici: *clasa I, clasa a II-a, anul al III-lea, clasa a III-a* se folosesc cifre romane. În limba actuală există tendinţa de a se folosi numeralul cardinal în locul celui ordinal, în exemplu ca: *anul doi, secolul douăzeci, actul trei.*

b) Pentru numere mari se folosesc cifre arabe: *a 40-a aniversare, al 20-lea vorbitor.*

VIII. EVITAŢI EXPRIMĂRILE PLEONASTICE:

Ambii amândoi colegii. Ambele două probleme. Duet cu două persoane. Aproximativ circa trei sute. În jur de circa o sută. Mai bine de peste o sută.

IX. Evitaţi nonsensurile: *bicicletă cu trei roţi, patrulater cu cinci laturi, cvartet cu şase instrumentişti.*

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII

129. Rostiți și scrieți în litere, numeralele: 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 53, 115, 148. 1995.

130. Rostiți și scrieți în litere numeralele ordinale (masculin și feminin) formate de la cardinalele: *doi, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt, nouă, zece, unsprezece, doisprezece, douăzeci, treizeci, cincizeci, o sută șaizeci și șase, o mie trei sute unu.*

131. Rostiți și scrieți numeralul ordinal masculin și feminin – corespunzător cardinalului „*unu*". Introduceți-l în propoziții în care să se afle ***înainte*** și ***după*** substantivul determinat.

132. De la numeralul cardinal propriu-zis „*doi*" formați numeralul colectiv, distributiv, multiplicativ, adverbial, fracționar, ordinal. Repetați cerințele pentru numeralul „*trei*".

133. În următoarele enunțuri identificați numeralele, precizați felul lor, valoarea morfologică și funcția sintactică:

a) *Doi cântă.*
Doi copii cântă.

b) *Al treilea recitase.*
Al treilea elev recitase.
Pe al treilea l-am aplaudat.

c) *I-am explicat celui de-al doilea.*
Acela era caietul celui de-al doilea.
Celui de-al doilea elev i-am corectat caietul.
Am reușit datorită celui de-al doilea.
Am întârziat din cauza celui de-al doilea.

d) *Amândoi veniseră.*
Amândoi copiii veniseră.

e) *Ghiozdanele amândurora erau noi.*
Amândurora le-am dat cărți.

f) *Anul acesta a muncit înzecit.*
A depus eforturi înzecite.

g) *A repetat de trei ori.*
Repetatul de trei ori l-a obosit.

134. În textele următoare, identificați numeralele, precizați felul lor, valoarea morfologică și funcția sintactică.

a) *„Dunărea este al doilea mare fluviu al Europei (2857 km lungime) după Volga (...). De la izvoare și până la vărsare, udă teritoriul a opt țări și trece prin trei capitale. În țara noastră pătrunde la vest de Baziaș. De aici și până la Sulina, fluviul are o lungime de 1075 km, adică mai mult de o treimea din lungimea lui totală."*

(*Geografia României – Manual pentru clasa a VIII-a*)

b) *„Există azi în lume peste 18 milioane de oameni care trăiesc la altitudinea de peste 3000 de metri. Băștinașii din Podișul Tibetan, din Munții Himalaia și Anzii Centrali, din Peru și Mexic, trăiesc la o altitudine de circa 5000 de metri."*

(*Geografia economică și a populației – Manual pentru clasa a X-a*)

c) *„La noi de jale povestesc*
A codrilor desișuri
Și jale duce Murășul
Și duc tustrele Crișuri."

(Octavian Goga – *Poezii*)

Scanned with OKEN Scanner

d) *„Bolnăvit de doruri multe*
Moare-n geam azi busuiocul
Ni s-a dus în altă țară
Amândurora norocul."
(Octavian Goga – *Poezii*)

e) *„Shakespeare a creat în șapte zile.*
În prima zi a făcut cerul, munții și prăpăstiile sufleteşti.
În ziua a doua a făcut râurile, mările, oceanele și celelalte sentimente."
(Marin Sorescu – *Drumul*)

f) *„Mă uit la toate lucrurile*
De două ori:
O dată ca să fiu vesel
Și o dată ca să fiu trist."
(Marin Sorescu – *Drumul*)

g) *„Și la urmă am apucat batoza*
Și băteam cu ea 5–6000 de kilograme pe zi.
.....
Și așa mereu, două – trei zile
Și sunt gata scuturați de grâu.
Cu caii se treiera până prin 1910, 1915.
Ăsta ar fi al treilea rând de treierat."
(Marin Sorescu – *La Lilieci*)

h) *„La trei–patru zile, dacă nu cobora cloța,*
O dădeai afară să bea și să mănânce
Boabe de porumb și mălai.
Mai da ocol de două, trei ori prin curte,
Lua seama..."
(Marin Sorescu – *La Lilieci*)

i) *„... atunci smucește vârtos spre mal și ai să scoți o mulțime de peşti; poate îndoit și întreit decât am scos eu."*
(Ion Creangă – *Amintiri. Poveşti. Povestiri*)

135. Alcătuiți scurte compuneri gramaticale în care să folosiți numerale. Vă sugerăm câteva teme: Comentariu sportiv; Prezentarea școlii – vechime, număr de clase, de elevi, de premii etc. Enunțuri pentru probleme de matematică.

136. Recitiți fișa recapitulativă VERBUL.

137. Definiți verbul, precizați felurile verbelor, categoriile gramaticale ale verbului și funcțiile sintactice. Precizați algoritmul de analiză a verbului.

138. ASPECTE ORTOGRAFICE ALE VERBULUI
I. VERBE de CONJUGAREA I:
• ***a înfățișa, a aranja, a îngrășa*, (verbe cu tema în *ș, j*):**
– *indicativ prezent*: eu înfățișez, ... eu îngraș, tu îngrași, el îngrașă, noi îngrășăm, voi îngrășați, ei îngrașă.

Scanned with OKEN Scanner

– *imperfect:* eu îngrăşam, tu îngrăşai, el îngrăşa, ... eu înfăţişam, ... el înfăţişa, eu aranjam, el aranja.
– *perfect simplu*: el îngrăşă, înfăţişă, aranjă.
– *conjunctiv prezent*: el să îngraşe, să înfăţişeze, noi să îngrăşăm, să înfăţişăm, să aranjăm.

• ***a aşeza:***
– *indicativ prezent:* aşez, aşezi, aşază, aşezăm, aşezaţi, aşază.

• ***a crea:***
– *indicativ prezent:* eu creez, tu creezi, el creează, noi creăm, voi creaţi, ei creează.
– *imperfect*: cream, creai, crea, cream, creaţi, creau.
– *conjunctiv prezent* : să creez, să creezi, să creeze, să creăm, să creaţi, să creeze.

• ***a peria, a speria:***
– *indicativ prezent:* eu perii, tu perii, el perie, eu sperii...
– *conjunctiv prezent*: eu să sperii, tu să sperii, el să sperie...

II. VERBE DE CONJUGAREA a II-a

VERBE	MOD – TIMP	CORECT	INCORECT
a cădea **a părea** **a plăcea** **a prevedea**	Infinitiv	***a cădea, a părea, a plăcea, a prevedea***	*a cade, a pare, a place, a prevede*
	Indicativ viitor	***va cădea, va părea, va plăcea, va prevedea***	*va cade, va pare, va place, va prevede*
	condiţional-optativ	***ar cădea, ar părea, ar plăcea, ar prevedea***	*ar place, ar pare, ar place, ar prevede*

III. VERBE DE CONJUGAREA a III-a

	MOD	CORECT	INCORECT
a scrie	indicativ prezent	***noi scriem voi scrieţi***	*noi scrim voi scriţi*
a descrie	gerunziu	***scriind, descriind***	*scrind*
a inscrie			

IV. VERBE DE CONJUGAREA a IV-a

A. VERBE cu rădăcina în ş, j: *a împărtăşi, a îngriji*
– *indicativ perfect simplu:*
eu îngrijii, împărtăşii
el îngriji, împărtăşi
– *conjunctiv prezent:*
el să îngrijească, să împărtăşească

B. VERBE cu rădăcina în consoană + i: *a citi, a iubi, a privi, a simţi*
– *infinitiv*: a citi, a iubi, a privi, a simţi
– *indicativ perfect simplu:* (eu) citii, privii, iubii; el citi, privi, iubi
– *Indicativ viitor*: voi citi, iubi, privi
– *condiţional prezent*: aş citi, iubi, privi

C. VERBELE care au rădăcina terminată în i + i: *a se sfii, a pustii, a prii*
– *infinitiv* : a se sfii, a prii, a pustii
– *indicativ perfect simplu:* eu (mă) sfiii, pustiii; eu priii; el se sfii, pustii, prii
– *indicativ viitor*: eu voi pustii, prii, sfii
– *condiţional prezent*: m-aş sfii, aş pustii

Scanned with OKEN Scanner

VERBUL A FI:
– *conjunctiv prezent:* tu să fii
– *imperativ:*
afirmativ: fii! (tu)
negativ: nu fi! (tu)
– *ca verb auxiliar*: voi *fi* citit, să *fi* fost, aș *fi* citit

V. FORMELE INVERSE (verb + pronume sau auxiliar) – formele modurilor și timpurilor compuse în care auxiliarul urmează după verb:
Indicativ perfect compus: citit-am, citit-ai, citit-a, citit-am, citit-ați, citit-au
Indicativ viitor: citi-voi, citi-vei, citi-va, citi-vom, citi-veți, citi-vor
Condițional optativ prezent: (+ pronume) lăuda-m-aș, lăuda-te-ai, lăuda-s-ar, lăuda-ne-am, lăuda-v-ați, lăuda-s-ar

139. REȚINEȚI SENSUL VERBELOR!
Verbe *cu formă dublă de conjugare* care și-au diferențiat sensurile:

- ***a curăța*** (conj. I) = a face curat; a lăsa pe cineva fără nici un ban;
  a se curăța = a muri
- ***a curăți*** (conj. a IV-a) = a îndepărta asperitățile de pe un obiect; a curăți coaja de pe ouă, cartofi etc.

- ***a înflora*** (conj. I) = a împodobi cu flori țesute sau pictate; a ornamenta.
- ***a înflori*** (conj. a IV-a) = a) despre plante: *a se desface bobocii*;
  b) despre familie, societate = *a se dezvolta*;
  c) despre fața unei persoane = *a se îmbujora*;
  d) sens figurat: *a exagera, a inventa.*

- ***a îndesa*** (conj. I) = a apăsa lucrurile, ca să încapă într-un spațiu mic; a îngrămădi, a înghesui.
- ***a îndesi*** (conj. IV-a) = a înmulți, a face să se repete, *s-au îndesit roșiile, ceapa pe răzor.*

- ***a refera*** (conj. I) = a prezenta un referat; a relata:
  Conferențiarul va refera despre...
- ***a se referi*** (conj. a IV-a) = a se raporta la cineva sau la ceva:
  Eu mă voi referi la...

- ***a rota*** (conj. I) = a schimba persoane sau echipe într-o activitate:
  Au fost rotate persoanele din conducerea fabricii.
- ***a (se) roti*** (conj. a IV-a) = a se învârti, în jurul axei sale; a se învârti în jurul cuiva; a face roată: *El se rotește în jurul axei.*

140. Verbe care au două variante diferențiate semantic pentru indicativ prezent:

- ***a acorda*** (vb. conj. I):
  1. acord, acorzi, acordă, acordăm, acordați, acordă ...
     Sens: a da, a oferi
     Lui i s-a acordat un premiu; în gramatică: *a realiza acordul.*
  2. acordez, acordezi, acordează, acordăm, acordați, acordează
     Sens: a aduce tonurile unui instrument muzical la aceeași înălțime
     Eu acordez un pian.

Scanned with OKEN Scanner

• ***a manifesta*** (conj. I):
1. manifest, manifeşti, manifestă, manifestăm, manifestaţi, manifestă;
Sens: a exprima o atitudine, un sentiment, o tendinţă; a se comporta, a se exterioriza
2. manifestez, manifestezi, manifestează, manifestăm, manifestaţi, manifestează;
Sens: a participa la o demonstraţie

• ***a absolvi*** (conj. a IV-a):
1. absolvesc, ... , absolvim, absolviţi, absolvesc;
Sens: a termina un an şcolar, un ciclu de învăţământ
2. absolv, absolvi, absolvă;
Sens: a scuti de pedeapsă

• ***a contractá*** (conj. I):
1. contractez, contractezi, contractează...
Sens: a încheia un contract; a se îmbolnăvi, a se molipsi de o boală
2. (el) *se contractă* (reflexiv); despre corpuri: a-şi micşora dimensiunile în urma unui proces fizic sau tehnologic.

• ***a reflectá*** (conj I);
1. reflect, reflecţi, reflectă, reflectăm, reflectaţi, reflectă;
Sens: despre medii: a produce reflexia luminii, a sunetelor
2. reflectez, reflectezi, reflectează;
Sens: a) a oglindi, a reda un sentiment, o stare
b) a gândi, a medita

• ***a turna*** (conj. I): torn, torni, toarnă;
Sens: 1. a) a vărsa un lichid în ceva, peste ceva
b) familiar: a pârî, a denunţa.
2. turnez, turnezi, turnează...: a realiza un film cinematografic.
Se turnează un film.

• ***a concura*** (conj. I): concurez, concurezi, concurează;
1. a participa la un concurs; a face concurenţă:
Eu concurez la examenul din vară.
2. a tinde spre acelaşi rezultat:
Mai mulţi factori concură la realizarea unui ideal.

141. Introduceţi verbele explicate mai sus, în enunţuri care să evidenţieze sensurile distincte.

142. Arătaţi, prin rescriere, care sunt formele verbale corecte în următoarele contexte.
- El îmi *acordă/ acordează* un premiu.
- El îmi *acordă/ acordează* pianul.
- În studiouri *se toamă/ se turnează* o secvenţă de film.
- El *manifestă/ manifestează* mult interes pentru muzică.
- Directorul *contractează/ contractă* produsele la un preţ avantajos.

143. Daţi exemple de verbe care arată: *acţiuni*: (a citi...); *stări:* (a dormi...); *mişcări:* (a merge...); *sentimente:* (a iubi...); *manifestări de voinţă*: (a voi...); *fenomene naturale:* (ninge...).

144. Stabiliţi valoarea *predicativă, copulativă* sau *auxiliară* a verbelor *a fi, a avea, a vrea* din enunţurile următoare. Motivaţi afirmaţia.

Elevul este la tablă	Eu am o carte.
Elevul este atent.	Eu am citit o carte.
Elevul este lăudat de profesor.	Eu aş citi o carte.
Elevul va fi citit.	Eu am să citesc o carte.

Scanned with OKEN Scanner

{ Ei vor culege mere.
Ei vor mere.

{ Ei au struguri.
Ei au cules struguri.

{ Tu ai un măr.
Tu ai mâncat un măr.
Tu ai mânca un măr.
Tu ai să mănânci un măr.

{ Eu vreau o carte.
Eu voi citi o carte.

145. Stabiliți valoarea *predicativă* sau *copulativă* a verbelor din textele următoare și motivați afirmația.

{ Cartea este pe masă.
Cartea este interesantă.

{ Elevul arată vesel.
Elevul îmi arată o carte.

{ Elevul face o experiență.
Elevul se face chimist.

{ Muncitorul a ajuns pe șantier.
Muncitorul a ajuns constructor.

{ Studentul a ieșit din laborator.
Studentul a ieșit inginer.

{ Colegul a însemnat tema pe carte.
Prietenie înseamnă încredere.

146. Completați spațiile punctate cu cuvinte potrivite care să confere verbelor valorile *predicativă* și *copulativă*.

Mărul este ..... (predicativ). Cuvinte: în pom, roșu,
Mărul este ..... (copulativ). Cuvinte: dulce, în coș.

Călătorul îmi arată ..... (predicativ). Cuvinte: obosit, încântat,
Călătorul arată ..... (copulativ). Cuvinte: un muzeu, o fântână

Tânărul face ..... (predicativ).
Tânărul se face ..... (copulativ).

Tânărul va ajunge ..... (predicativ).
Tânărul va ajunge ..... (copulativ).

147. Alcătuiți propoziții în care verbele *a fi, a avea, a vrea* să fie pe rând, *predicative* și *auxiliare*.

148. Alcătuiți propoziții în care verbul *a fi* să fie: *predicativ, copulativ, auxiliar*.

149. Alcătuiți propoziții în care verbele: *a arăta, a însemna, a rămâne, a ajunge, a ieși*, să fie, pe rând, *predicative* și *copulative*.

150. Identificați verbele și clasificați-le după trăsătura: *personal – impersonal*.
Plouă. Copiii priveau perdeaua de ploaie care cădea din cerul cenușiu. Norii călătoreau duși de vânt. Deodată auziră un tunet puternic și văzură o lumină strălucitoare: tunase și fulgerase. Se întunecase, dar copiii așteptau să se împrăștie furtuna și să se lumineze.

151. Identificați verbele *tranzitive* și *intranzitive* din enunțurile următoare:
Eu explic o problemă. Elevii ascultă explicația. Ei se gândesc la o soluție corectă. Își amintesc de un model de rezolvare învățat. Când le cer răspunsul, ei prezintă raționamentul. Toți se bucură de rezultatele bune.

Scanned with OKEN Scanner

152. Introduceți următoarele perechi de verbe în propoziții, în care să aibă funcția de predicat. Precizați diateza și caracterul tranzitiv sau intranzitiv al verbelor: *a adresa – a se adresa; a ruga – a se ruga; a remarca – a se remarca; a aștepta – a se aștepta.*

153. În enunțurile următoare identificați verbele și precizați *diateza:*

Profesorul explică lecția.
Ni se explică lecția.
Lecția este explicată de profesor.

Norii acopereau cerul.
Cerul se acoperea de nori.
Cerul fusese acoperit de nori.

Elevul a rezolvat o problemă.
Problema s-a rezolvat greu.
Problema a fost rezolvată de elev.

Vântul împrăștie frunzele.
Frunzele se împrăștie în vânt.
Frunzele sunt împrăștiate de vânt.

154. În propozițiile următoare, identificați verbele și analizați: *diateza, mod, timp, persoană, număr.* Treceți-le apoi la *diateza pasivă* păstrând *modul* și *timpul.*

Voi sădiți flori.
Florile sunt sădite de voi.

Vântul a împrăștiat petalele.
.....

Actorii vor recita versuri.
.....

Tu să explici lecția.
.....

Părinții ar sfătui copiii.
.....

Copiii ar fi urmat sfaturile părinților.
.....

Bunicul îl întâmpină pe copil.
.....

155. Alcătuiți propoziții în care verbele: *a ajuta, a iubi, a lăuda, a sfătui* să fie, pe rând, la diatezele *activă, reflexivă* și *pasivă.*

156. Subliniați *locuțiunile verbale* și numiți *verbul sinonim.*

Elevul și-a adus aminte de formula necesară.
Electricianul a băgat de seamă o defecțiune la un circuit.
Omul și-a dat seama de importanța faptei sale.
Moșul l-a tras pe sfoară pe Nică.
Nică a luat-o la sănătoasa spre Humulești.
Doar în acea împrejurare s-a dat de gol.

157. Introduceți în contexte următoarele *locuțiuni verbale: a pune la cale, a da năvală, a da în vileag, a-și da arama pe față, a da apă la moară, a se da pe brazdă, a se face oale și ulcele, a se face luntre și punte, a pune țara la cale.* Numiți verbul sinonim al fiecărei locuțiuni.

158. Scrieți *expresii* și *locuțiuni verbale* în structura cărora să intre verbele: *a pune, a (se) lua, a (se) face, a (se) bate, a (se) duce.* Introduceți-le în enunțuri.

159. În textele următoare, identificați verbele și analizați: *diateză, mod, timp, persoană, număr.* Explicați rolul semnelor de ortografie și de punctuație.

Cântă.
Cântă!

Povestiți.
Povestiți!

Alegeți o carte.
Alegeți o carte!
Alege-ți o carte!

Scrieți tema.
Scrieți tema!
Scrie-ți tema!

Scanned with OKEN Scanner

{ Vor cireşe. / Vor mânca cireşe. } { Am mers. / Am să merg. } { El va citi. / El v-a citit. } { Citii o carte. / Citi o carte. }

{ Veni cu tine. / Venii cu tine. } { Voi merge. / Voi mergeți. } { Ai citit. / Ai să citeşti. } { Nu fi leneş! / Să nu fii leneş! }

160. În coloana **A** conjugați la indicativ *perfect compus şi viitor* verbul *a veni.* Treceți în coloana **B** formele inverse.

A am venit	B venit-am
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

161. Treceți în coloana **B** formele inverse ale grupurilor: *pronume + verb* la *condițional optativ, prezent.*

A	B	A	B
m-aş duce	duce-m-aş	i le spune	
te-ai duce		ți s-ar rupe	
i-ar spune		li s-ar sparge	
ți-ar da		i l-ar lua	
l-ar prinde		ți-ar fi	
i s-ar spune		l-aş prinde	

162. Următoarele **forme inverse** le veți scrie în ordine obişnuită: *spulbera-i-s-ar, plânsu-mi-s-a, aduce-mi-te-ar, încurca-vi-s-ar, ieşi-le-ar, lăuda-i-l-ar, fi-ți-ar.* Analizați-le morfologic.

163. Conjugați la modul indicativ, timp prezent, verbele: *a crea, a recrea, a agrea.* Model – verbul a desena. Conjugați acelaşi verbe la: indicativ imperfect, conjunctiv prezent, gerunziu.

164. Scrieți formele verbului *a fi* la: conjunctiv prezent, persoana I şi a II-a, imperativ singular şi plural, afirmativ şi negativ, gerunziu. Introduceți-le în propoziții.

165. Conjugați verbele *a se sfii, a pustii* la indicativ perfect simplu, viitor, condițional optativ, prezent şi perfect.

166. Conjugați verbele:
a) *a cădea, a părea, a plăcea, a prevedea, a vedea*, la indicativ prezent, viitor, condițional optativ-prezent.
b) *a bate, a cere, a face, a merge, a pune, a râde, a spune*, la indicativ prezent, viitor şi condițional-optativ prezent.
c) *a (se) aşeza, a şedea* la indicativ prezent.
d) *a înfățişa, a încuraja*, la indicativ prezent, imperfect, perfect simplu, conjunctiv prezent.
e) *a scrie, a devia, a audia, a aprecia, a continua, a suna* – la gerunziu.

167. Explicați ortografierea cuvintelor subliniate făcându-le analiza morfologică.
Ia-ți o carte! *Ia* un măr!
I-ați luat o carte? *I-a* dat un măr.

Scanned with OKEN Scanner

Eu *iau* o floare. *Ia-mi* o carte.
Ei *i-au* dăruit o floare. *I-am* luat o carte.

Ai citit cartea? *Ia-i* o carte!
El doreşte *a-i* povesti cartea. *I-ai* luat o carte.

Aţi luat cărţi?
Ai plecat pentru *a-ţi* lua cărţi.

168. **Dictare:**
L-a văzut la gară. S-a obişnuit cu noua sa şcoală? Să-i dai cartea ca să o arate colegilor săi. S-au dus la şcoală, sau au rămas acasă? Mai ştii ce m-ai întrebat? Ţi-am spus c-aş vrea să cumpăr caş. N-ai vrea să cânţi la nai? El v-a dat mere. El vă va da mere.

169. În textul de mai sus, explicaţi ortografierea cu cratimă aducând argumente morfologice. Model: *l-a* (*văzut*).
l-a = cratima indică în scris rostirea într-un cuvânt a două cuvinte:
l = pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul acuzativ, formă neaccentuată;
a = verbul auxiliar *a avea* din structura verbului la timpul perfect compus, persoana a III-a, numărul singular.

170. În următoarele enunţuri, identificaţi verbele *la mod nepersonal,* precizaţi *modul* şi *funcţia sintactică:*

a) *A învăţa este necesar.*
Datoria noastră este de a învăţa.
Toată viaţa aveam datoria de a învăţa.
Elevii doresc a învăţa temeinic.
Elevii se străduiesc a învăţa bine.
Nu mergeţi la şcoală fără a învăţa!
Înainte de a învăţa, revăd explicaţiile.
Mă pregătesc pentru a învăţa.
Chiar fără a repeta, şi tot a răspuns corect.
Este prea exigent, pentru a accepta acest compromis.
Face orice altceva, în afară de a învăţa.

b) *Se aude tunând.*
Omul părea suferind.
Scriu cu mâna tremurând.
El aude tunând în depărtare.
Plimbându-se prin parc, a văzut o veveriţă.
Speriindu-se, veveriţa a fugit.
Mergea şchiopătând.
Repetând, vei înţelege mai bine.
Chiar repetând, şi tot nu vei înţelege.
A vorbit atât de mult, obosindu-i pe toţi.
El venea surâzând.

c) *De cântat este plăcut.*
Am o carte de colorat.
Cartea este de colorat.

Scanned with OKEN Scanner

El are de colorat.
El se preocupă de desenat peisaje.
El merge la cumpărat.
El este bun la socotit.

171. În textele următoare, rezolvați, în ordine, cerințele:
a) identificați verbele la participiu;
b) precizați ce valoare morfologică au în propoziția respectivă și motivați afirmația;
c) numiți funcția sintactică.

Îndrumări – verbul la participiu poate avea următoarele valori morfologice:
- valoarea de adjectiv, dacă are regent substantiv:
  Copil *alintat*
- valoarea de adverb de mod dacă are regent un verb.
  Vorbește *alintat*
- valoare de substantiv dacă se articulează.
  Alintatul ei era nepotrivit cu situația.

Textele:

Omul are glasul răguşit.
Omul vorbea răguşit.
Răguşitul abia pronunța cuvintele.

Are mersul apăsat.
Calcă apăsat.

Am văzut un om rănit.
Rănitul mergea susținut.

Ea are un timbru şoptit.
Ea vorbeşte şoptit.
Şoptitul la ore se pedepseşte.

172. Alcătuiți propoziții în care verbul *„a studia"* să îndeplinească funcțiile sintactice: *subiect, nume predicativ, atribut verbal, complement direct, complement indirect, circumstanțial de timp, de mod, de scop, concesiv, consecutiv.*

173. Alcătuiți propoziții în care verbul la ***supin*** *„de repetat"* să îndeplinească funcțiile sintactice: *subiect, nume predicativ, atribut verbal, complement direct, complement indirect.*

174. Numiți și exemplificați:
a) funcțiile sintactice ale verbului la modul gerunziu.
b) valorile morfologice ale verbului la participiu; funcțiile sintactice.

175. În textele următoare, identificați și analizați verbele, după algoritmul: ***fel (predicativ, copulativ, auxiliar), tranzitiv, intranzitiv, diateză, conjugare, mod, timp, persoană, număr, funcție sintactică***. Arătați valorile stilistice ale verbelor – în cazul în care textele prezintă această situație.

a) *„Peste şase minute pleacă trenul. Un minut încă şi se-nchide casa. Repede-mi iau biletul, ies pe peron, alerg la tren, sunt în vagon. Trec de colo până colo prin coridor să văd în care compartiment aş găsi un loc mai comod."*
(I. L. Caragiale – *Momente şi schițe)*

b) *„Caprele sălbatice nu ştiau locul acestei fântâni şi, de l-ar fi ştiut chiar, n-ar fi putut ajunge până la el."*
(Calistrat Hogaş – *Pe drumuri de munte*)

c) *„N-aş putea, în adevăr, spune, cu câte picioare eram deasupra norilor, dar, de-aş fi întins mâna, aş fi prins stelele."*
(Calistrat Hogaş – *Pe drumuri de munte)*

Scanned with OKEN Scanner

d) *„Fără să zică ceva, băieţelul se sculă, intră în casă şi ieşi cu o cofiţă, apoi merse cu ea la un şipot din apropiere, de unde se întoarse iute. (...). Tot el se duse în casă şi veni cu două pahare pe care le umplu cu apă. Ni se aduse zahăr şi ne făcură astfel, întâile onoruri ale ospitalităţii."*

(Calistrat Hogaş – *Pe drumuri de munte*)

e) *„Mănâncă şi te culcă pur şi simplu (...) şi mie dă-mi pace!"*

(Calistrat Hogaş – *Pe drumuri de munte*)

f) *„Fereşte-te de a îmbrăţişa idei paradoxale spre a fi interesant într-un cerc îngust."*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

g) *„Şi toamna şi iarna*
Coboară-amândouă
Şi plouă şi ninge
Şi ninge şi plouă"

(George Bacovia – *Poezii*)

h) *„Mai spune s-aducă şi ceaiul*
Şi vino şi tu mai aproape.
Citeşte-mi ceva de la poluri.
Şi ningă – zăpada ne-ngroape."

(George Bacovia – *Poezii*)

i) *„Aşa, grijind copiii altor mame,*
Te stingi, zâmbind în calea ta, fecioară."

(Octavian Goga – *Poezii*)

j) *„A-nceput un greiere*
Casa s-o cutreiere,
Şuieră
Şi fluieră
Şi să dormi nu te mai lasă,
Parcă ar fi la el acasă.
Ducă-se în altă aia
Că mi-a luat-o el, odaia.
Şi mă bate la ureche,
Struna lui de sârmă veche.
De-o mai fi cum a-nceput,
Îmi iau traista şi mă mut."

(Tudor Arghezi – *Poezii*)

k) *„Te duci şi ani de suferinţă*
N-or să te vadă ochii-mi trişti,
Înamoraţi de-a ta fiinţă,
De cum zâmbeşti, de cum te mişti."

(Mihai Eminescu – *Poezii*)

l) *„Înainte de a adormi, ea îşi împreună mâinile."*

(Mihai Eminescu – *Proză literară*)

Scanned with OKEN Scanner

m) „*Nu prea îl aveți la inimă, sau, hai să zic, nu îl vedeți cu ochi buni.*"
(Constantin Chiriță – *Cireşarii)*

n) „*Văzând eu că nu-i chip de stat împotriva părinților, începui a mă gândi la pomire, zicând în sine-mi cu amărăciune.*"
(Ion Creangă – *Amintiri...)*

o) „*Chiar mai adinioarea l-am văzut umblând prin târg, cu cotul subsuoară, după cumpărat sumani, cum îi e negustoria şi trebuie să fie pe-aici pe undeva, ori în vreo cârciumă, la băut adălmaşul.*"
(Ion Creangă – *Amintiri...)*

p) „*Profesorul zâmbi în urma lui Moş Timofte (...) proptindu-şi bărbia în pumni şi clătinând din cap.*"
(Constantin Chiriță – *Cireşarii)*

r) „*Pentru a judeca şi a preţui meritul unui scriitor, trebuie a cunoaşte bine timpul în care el a scris.*"
(Vasile Alecsandri – *Opere*)

s) „*Dar cu tine nu m-oi bate. Ci mai bine-oi spune lăutarilor să zică cuparilor să umple cupele cu vin şi-om lega frăție de cruce pe cât om fi şi-om trăi. Şi se sărutară feciorii de-mpărați în urările boierilor şi băură şi se sfătuiră.*"
(Mihai Eminescu – *Proză literară)*

ş) „*L-au luat şi l-au pus cu picioarele-n sus*
Şi cu capul în jos, pe-o strachină cu lapte
Fiert. Să se ducă aburul la şarpe.
Şarpele n-a ieşit deocamdată.
Că era lapte praf.
Şi la lapte praf ăştia nu ies, nici să mori."
(Marin Sorescu – *La Lilieci)*

t) „*Şi la urmă întâmplarea a fost uitată.*
Era după război, multe fapte se învălmăşeau.
Într-o zi, se aude c-a murit Ciudin.
L-a omorât unul cu bâta într-o vâlcea."
(Marin Sorescu – *La Lilieci)*

176. În textele următoare, identificați verbele, analizați-le morfosintactic şi precizați valoarea stilistică.

a) „*Ca pe-un altar ard ferigi cu flăcări vineții*
Şi stelele uimite clipiră printre ele.
Vai, cum aş vrea să nu mai vii, să nu mai vii,
Frumoasă jertfă a pădurii mele."
(Nicolae Labiş – *Poezii)*

b) „*Mircea însuşi mână-n luptă vijelia-ngrozitoare*
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare."
(Mihai Eminescu – *Poezii)*

Scanned with OKEN Scanner

c) *„ Doar izvoarele suspină,*
Pe când codrul negru tace.
Dorm şi florile-n grădină.
Dormi în pace!"
(Mihai Eminescu – *Poezii)*

d) *„Crainici, iepurii cei repezi*
Purtători îi sunt de veşti,
Filomele-i ţin orchestrul
Şi izvoare spun poveşti."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

e) *„Apele plâng, clar izvorând în fântâne."*
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

f) *„Stă castelul singuratic oglindu-se în lacuri*
Iar în fundul apei clare doarme umbra lui de veacuri."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

g) În textul următor, observaţi şi verbele la *prezentul istoric.* Remarcaţi timpul verbului şi timpul real al acţiunii.
„Ridicând ochii spre cer, mărinimosul domn cheamă în ajutoru-i protecţia mântuitoare a zeului armatelor (...) s-aruncă în coloana vrăjmaşă ce-l ameninţa mai de aproape, doboară pe toţi ce încearcă a-i sta împotrivă, ajunge pe Paşă, îi zboară capul, izbeşte şi alte capete de vrăjmaşi şi, făcând minuni de vitejie, se-ntoarce la ai săi, plin de trofee şi fără de a fi rănit."
(Nicolae Bălcescu – *Românii supt Mihai Voievod-Viteazul*)

177. Recitiţi fişa recapitulativă ADVERBUL

178. Definiţi *adverbul*, precizaţi *felurile adverbelor*, şi *funcţiile sintactice.*
Amintiţi-vă! Algoritm de analiză: fel, grad de comparaţie, funcţie sintactică.

179. În enunţurile următoare, identificaţi şi analizaţi morfosintactic *adverbele.*
Azi, ca şi ieri, ca întotdeauna, am ajuns mai devreme la şcoală. Acolo, pretutindeni, erau răspândiţi elevi. În parc, unii stăteau jos, pe iarbă, alţii erau aşezaţi alături, pe bănci. Câţiva priveau de sus, de la ferestrele claselor, afară, în parc, spre colegii de acolo. La sunetul clopoţelului, deodată toţi au pornit repede, împreună, spre clasă. În bănci, se consultau prieteneşte asupra temelor mai dificile. Unii au rezolvat corect, alţii au lucrat mai puţin bine. Fiindcă se ajută, elevii răspund satisfăcător, bine şi foarte bine. Astfel, zilnic, vor învăţa mai mult, mai temeinic, vor aplica mai precis teoria învăţată anterior.

180. Exprimaţi în contexte gradele de comparaţie ale adverbelor *repede, expresiv.*

181. Analizaţi morfosintactic cuvintele subliniate. Motivaţi afirmaţia.
Ei vin *de acolo.*
Ei vin din satul *de acolo.*

Clipa *de atunci* a fost frumoasă.
De atunci au trecut trei ani.

Privesc *de sus.*
Privesc la candelabrul *de sus.*

Bunica vorbeşte *blând.*
Bunica are glasul *blând.*

Scanned with OKEN Scanner

Mama zâmbește *duios*.
Mama are zâmbetul *duios*.

Vara plec la mare.
Vara viitoare plec la mare.

Sâmbăta plec la bunici.
Sâmbăta aceasta plec la bunici.

Seara coboară peste oraș.
Seara mă întorc acasă.

Toamna bogată a sosit încărcată de roade.
Toamna încep școlile.

Eu încordez *o strună*.
Treaba merge *strună*.

Eu fac *foc* în sobă.
S-a supărat *foc*.

Adun fânul *cu o furcă*.
S-au certat *furcă*.

Cățelul are pe coadă *un scai*.
El se ține *scai* de mine.

El răspunde *corect*.
El a dat un răspuns *corect*.

Au plecat *de ieri*.
Ziua *de ieri* a fost caldă.

Eu rezolv *greu* exercițiul.
Eu rezolv un exercițiu *greu*.

El vine *sigur*.
Sigur că vine.

Tu scrii *bine*.
Bine că scrii.

Va sta la noi, *probabil*.
Probabil că va sta la noi.

Ce citești?
Ce mult citești!

Va ajunge la timp, *fără îndoială*.
Fără îndoială că va ajunge la timp.

182. În frazele următoare, identificați *adverbele relative* și *nehotărâte*. Precizați rolul lor în frază și analizați funcția sintactică pe care o îndeplinesc în propoziția subordonată.

Eu întreb unde te duci.
Eu știu când vii.
Am aflat cum au plecat.
Eu întreb cum este orașul tău.

Oricând vei veni, eu tot te aștept.
Oriunde vei pleca, eu tot te voi urma.
Oricum vei scrie, tot voi înțelege.

183. În frazele următoare, identificați adverbele relative și nehotărâte, adverbele corelative de insistență.

Unde mă trimiți, acolo mă duc.
Când îmi spui, atunci voi veni.
Cum mă sfătuiești, așa voi face.
Cum nu ai învățat, de aceea nu știi.
Oricum te-ai deghiza, totuși te-aș recunoaște.

184. În textele următoare, identificați adverbele și locuțiunile adverbiale și analizați-le morfosintactic:

a) *„Urcăm, luptăm... iată-ne-acum*
Sus, sus, la parapete."
(Vasile Alecsandri – *Poezii*)

Scanned with OKEN Scanner

b) *„Tu torci. Pe vatra veche ard*
Pocnind din vreme-n vreme,
Trei vreascuri, rupte dintr-un gard."...
(George Coşbuc – *Poezii)*

c) *„Ea dă din cap, zâmbind cu drag răspunde:*
Demult, demult,... Departe, prea departe...
Acolo unde soarele s-ascunde."
(Şt. O. Iosif – *Poezii*)

d) *„Eu nu mă mai duc azi acasă*
Potop e-napoi şi-nainte.
Te uită cum ninge decembre
Nu râde, citeşte-nainte."
(George Bacovia – *Poezii)*

e) *„Peste vârfuri trece lună,*
Codru-şi bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sună.

Mai departe, mai departe,
Mai încet, tot mai încet,
Sufletu-mi nemângâiet
Îndulcind cu dor de moarte."
(Mihai Eminescu – *Poezii)*

f) *„Mergeam pe drum. Era lună, aşa, toamna.*
Şi mă ajunge din urmă şi trece pe lângă mine
Un cerc. (...)
Mă uit înainte; cercul îşi vedea de cale,
Se-nvârtea repede-repede şi făcea praf."
(Marin Sorescu – *La Lilieci)*

g) *„Seara zicea: Hai cu vacile mai devreme acasă,*
Să fac de mâncare pe lumină..."
(Marin Sorescu – *La Lilieci*)

h) *„Să fi fost prieteni atunci, ca pe urmă, i-aş fi spus neted să-şi ia gândul."*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche)*

i) *„Cum ne întâlneam, făceam pe grăbitul. Mă întreba încotro şi unde şi răspunsul meu era întotdeauna acelaşi."*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche)*

j) *„Cu toate că, în ajun chiar îmi făgăduisem cu jurământ să mă întorc devreme acasă, tocmai atunci mă întorsesem mai târziu. (...) Aş fi dormit înainte, dus, fără zgomotoasa sosire a unei scrisori pentru care trebuia neapărat să iscălesc de primire."*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche)*

185. Se dau cuvintele: *primăvara, iarna, seara, dimineaţa;* introduceţi-le în propoziţii, în care, să aibă, pe rând, valoarea de ***adverb de timp*** şi de ***substantiv***. Precizaţi funcţiile sintactice.

Scanned with OKEN Scanner

186. Se dau cuvintele: *vijelios, puternic, lin, încet;* introduceți-le în propoziții în care să aibă, pe rând, valoare de ***adverb*** și de ***adjectiv.*** Precizați funcțiile sintactice.

187. Alcătuiți propoziții în care cuvintele: *buștean, lulea, ochi, tun, cobză,* să aibă, pe rând, valoarea de ***substantiv*** și de ***adverb de mod.***

188. Construiți fraze de câte două propoziții, în care adverbele și locuțiunile adverbiale: *desigur, firește, bineînțeles, fără îndoială* să formeze ***predicatele*** propozițiilor principale.

189. Motivați scrierea cuvintelor subliniate (împreună sau despărțit) cu argumente morfologice.

El citește mai bine *decât* mine.
De cât timp ai nevoie pentru a termina lucrul?

Trăia *odată* un împărat
El a citit doar *o dată.*
El va sosi la *o dată* anunțată ulterior.

El mănâncă *numai* mere.
Nu mai mânca mere!

Demult, aici creșteau păduri.
Am nevoie *de mult* ajutor.

190. Se dau grupurile: ***altfel*** *– alt fel;* ***altădată*** *– altă dată;* ***dincolo*** *– din colo;* ***deoparte*** *– de o parte.* Introduceți-le în propoziții și motivați ortografierea cu argumente morfologice.

191. Alcătuiți enunțuri în care să introduceți locțiunile adverbiale: *cu noaptea-n cap, cu chiu cu vai, cu capul în nori, cu de-a sila, din când în când, pe de rost, după-masă, așa și așa, de jur împrejur, ici-colo, la dracu-n praznic, la paștele cailor.*

192. De la cuvintele: *tânăr, bătrân, om, gospodar, copil, viteaz, român, țăran, oltean,* derivați cu sufixul *-ește* adverbe, pe care apoi le introduceți în propoziții.

193. ***Atenție!*** Locuțiuni adverbiale nehotărâte

Sintagmele:

a) *nu știu unde, nu știu când, nu știu cum*
b) *cine știe unde, cine știe când, cine știe cum*

sunt locuțiuni adverbiale nehotărâte cu sensul de: *cândva, undeva, cumva.* Ele au rolul și funcțiunile unor *adverbe de loc, de timp, de mod.*

Exemple:

Le-am pus *nu știu unde,* și acum nu le mai găsesc.
undeva

A plecat de dimineață devreme și acum o să se întoarcă seara, *cine știe când.*
(cândva)

S-a exprimat *cine știe cum* și tonul lui l-a iritat.
cumva

194. În textele următoare, identificați adverbele și remarcați rolul lor stilistic.

a) *„Glasul pământului pătrundea năvalnic în sufletul flăcăului."*
(Liviu Rebreanu – *Ion*)

Scanned with OKEN Scanner

b) *„Inima lui Ion zvâcnea sălbatic de bucurie."*
(Liviu Rebreanu – *Ion)*

c) *„Dormeau adânc sicriele de plumb..."*
(George Bacovia – *Poezii)*

d) *„Buciumă toamna*
Agonic – din fund –
Trec păsărele,
Şi tainic s-ascund."
(George Bacovia – *Poezii)*

e) *„Ningea bogat şi trist ningea, era târziu."*
(George Bacovia – *Poezii)*

f) *„Şi iar toate-s triste*
Şi azi, ca şi ieri..."
(George Bacovia – *Poezii)*

195. ***Atenţie!***
Adverbele relative: *când, unde, cum, cât* şi adverbele nehotărâte: *oricând, oriunde, oricum, oricât* au în frază – rol de elemente de subordonare a propoziţiei secundare la regentă.
Vă prezentăm posibilităţile de subordonare ale fiecărui adverb relativ.

a) *când* subordonează propoziţiile:
- *subiectivă* = Nu se ştie/ [*când*] va veni./
- *predicativă:* Întrebarea este/ [*când*] va veni./
- *atributivă*: Am aflat ora/ [*când*] va veni./
- *completivă directă*: Eu întreb/ [*când*] va veni./
- *completivă indirectă:* Eu mă gândesc/ [*când*] va veni./
- *circumstanţială de timp:* Îl voi întâmpina/ [*când*] va veni./
- *circumstanţială concesivă*: [*Când*] ar veni,/ şi tot îl aştept./

b) *unde* subordonează propoziţiile:
- *subiectivă*: S-a aflat/ [*unde*] se ascunde./
- *predicativă:* Întrebarea este/ [*unde*] se ascunde./
- *atributivă:* Cunosc locul/ [*unde*] se va duce./
- *completivă directă:* Eu întreb/ [*unde*] locuieşti./
- *completivă indirectă*: Eu mă gândesc/ [*unde*] să plec în concediu./
- *circumstanţială de loc:* Eu mă duc/ [*unde*] mă aşteaptă colegii./
- *circumstanţială de cauză*: [*Unde*] n-ai învăţat,/ de aceea nu ştii./
- *circumstanţială concesivă*: [*Unde*] s-ar ascunde,/ şi tot îl voi găsi./

c) *cum* subordonează propoziţiile:
- *subiectivă:* Îmi place/ [*cum*] vorbeşti./
- *predicativă*: Omul a rămas/ [*cum*] îl ştiam de copil./
- *atributivă:* Am observat modul/ [*cum*] lucrezi./
- *completivă directă:* Eu ştiu/ [*cum*] să rezolv problema./
- *circumstanţială de mod*: Eu lucrez/ [*cum*] ştiu./
- *circumstanţială de cauză*: [*Cum*] nu ai învăţat,/ de aceea nu ştii./
- *circumstanţială concesivă*: [*Cum*] ai face,/ şi tot greşeşti./
- *predicativă suplimentară*: O vedeam/ [*cum*] zâmbeşte./
- *circumstanţială de timp*: [*Cum*] am ajuns acasă,/ atunci a început ploaia.

Scanned with OKEN Scanner

Precizare:
Când adverbele *relative* introduc propoziții circumstanțiale, în propozițiile regente le vor corespunde adverbe *corelative.*

➢ Exemple:

când..., *atunci*
Când vei veni,/ *atunci* îți voi spune rezultatul./

unde..., *acolo*
Unde te vei duce,/ *acolo* vei găsi prieteni./

cum..., *așa*
Cum ți-am spus/ , *așa* să faci./

Adverbul ***cum*** – cu sens cauzal are drept corelativ locuțiunea adverbială cu sens cauzal „*de aceea*".

Cum era prea obosit/ , *de aceea* a greșit./

196. ASPECTE ORTOGRAFICE ALE ADVERBULUI:

I. Se scriu într-un cuvânt:
1) adverbele compuse care au ca prim termen o prepoziție sudată cu termenul următor: *degrabă, devreme, dinadins, înadins, îndată, îndeosebi, îndemână, dincolo.*
2) adverbele compuse cu pronumele sau adjectivele *alt*(ă), *ast*(ă)*: astfel, altcândva, altundeva, altcum, altădată.*
3) adverbele compuse cu un element invariabil: *fie, oare (și), ori (și), fiecum, oarecum, oareșicum, orișicând, oricât, oriunde.*
4) adverbele compuse cu substantivul *oară* (sg.) *ori* (pl.): *bunăoară, uneori, alteori.*
5) adverbul *odată* și compusele acestuia: *deodată, vreodată, altădată.*
6) adverbele compuse cu *nici*: *niciodată, niciunde, nicicând.*

II. Se scriu separat:
ori de câte ori, ori de unde, de aproape, de jur împrejur, pe de rost, pe de lături, pe alocuri

III. Se scriu cu cratimă:
1) Locuțiunile adverbiale în care primul termen sunt prepozițiile: *întru, dintru, într-acolo, într-adevăr, într-adins, dintr-acolo*
2) Locuțiunile adverbiale: *după-masă, după-prânz, astă-vară, astă-seară*
3) Locuțiunile adverbiale de tipul: *calea-valea, val-vârtej, harcea-parcea, vrând-nevrând, hodoronc-tronc, târâș-grăpiș*
4) Locuțiunile adverbiale în care primul termen este propoziția compusă de-a: *de-a binelea, de-a dreptul, de-a dura, de-a lungul, de-a curmezișul, de-a berbeleacul*

197. ASPECTE ALE EXPRIMĂRII CORECTE

Rețineți!

I. La gradul superlativ relativ de superioritate și de inferioritate al adverbului, articolul „*cel*" nu se acordă în gen și număr cu subiectul propoziției.

Corect:	*Greșit:*
Maria desenează ***cel mai frumos.***	*.....cea mai frumos.*
Băieții aleargă ***cel mai repede.***	*.....cei mai repede.*
Fetele cântă ***cel mai frumos.***	*.....cele mai frumos.*

Scanned with OKEN Scanner

II. ESTE GREŞIT ACORDUL în gen şi număr al adverbului cu adjectivul pe care îl determină. Adverbul este parte de vorbire neflexibilă.

Corect:	*Greşit:*
Participanţi ***cât mai numeroşi.***	..... *câţi mai numeroşi.*
Oaspeţi ***proaspăt sosiţi.***	..... *proaspeţi sosiţi.*
Oameni ***total nevinovaţi.***	..... *totali nevinovaţi.*
Copiii ***gros îmbrăcaţi.***	..... *groşi îmbrăcaţi.*
Oameni ***destul de buni.***	..... *destui de buni.*

III. LOCUL ADVERBULUI *„mai"* este între verbul auxiliar şi participiul verbului de conjugat.

Corect:	*Greşit:*
Am mai venit şi ieri.	*Mai am venit* şi ieri.
Au mai telefonat şi azi.	*Mai au telefonat* şi azi.
Te-a mai chemat?	*Mai te-a chemat?*

IV. EVITAŢI folosirea inutilă a adverbului *„pe undeva"*; poate avea un sens ridicol prin ambiguitatea mesajului:

Pe undeva, e posibilă şi o altă interpretare...

198. Recitiţi fişa recapitulativă PREPOZIŢIA

199. Definiţi *prepoziţia*, precizaţi clasificarea prepoziţiilor după cazul pe care îl impune substantivului următor. Precizaţi clasificarea *prepoziţiilor* după formă şi după origine.

200. În enunţurile următoare, subliniaţi prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale şi precizaţi:

a) ce parte de vorbire precedă;
b) în ce caz se află substantivul sau pronumele pe care le însoţesc;
c) ce funcţie sintactică îndeplinesc părţile de vorbire pe care le însoţesc.

A. *Merg la gară cu fratele meu pentru a ne întâmpina părinţii. Lângă gară, aproape de peron, se află o florărie. Cumpărăm un buchet de garoafe spre a-l oferi părinţilor. Înainte de a sosi trenul, ne plimbăm prin gară, pe peron, alături de alte persoane. Trenul soseşte fără întârziere. Alergând spre părinţi, în ochi ne licăreşte bucuria revederii. După puţin timp, ne îndreptăm către casă.*

B. *În lungul unei poteci care şerpuia în susul râului, urca un grup de tineri. În faţa cărării se zărea o cabană, aşezată într-o poiană. Împrejurul cabanei creşteau brazi, iar în spatele ei se întindea o pajişte verde. La marginea pajiştii, se ridica întunecoasă, pădurea. În timpul vacanţelor urcăm spre cabană. În cursul zilei, facem drumeţii către alte locuri pitoreşti. Adesea, din pricina oboselii, sau din cauza drumului prea greu, facem popas pentru a ne odihni. Uneori, în vederea popasului pentru noapte, ne instalăm cortul. Câteodată se întâmplă să urcăm împotriva vântului, sau deasupra cortului să răpăie ploaia, dar nu ne temem. În ciuda lor, în pofida greutăţilor, ne continuăm drumeţiile, fiindcă ne cheamă frumuseţea naturii şi dragostea pentru munte.*

C. *Într-o vară, am plecat într-o drumeţie spre cabană. Drumeţia am organizat-o conform sfaturilor unor vechi cunoscători ai muntelui. Mulţumită îndrumărilor unui alpinist, ne-am ales şi un echipament corespunzător. Datorită acestuia, am reuşit să facem faţă multor greutăţi. Graţie tinereţii, entuziasmului, dorinţei de a reuşi, am*

Scanned with OKEN Scanner

depăşit multe dificultăţi ivite în drum. La capătul urcuşului, potrivit aşteptărilor noastre, se ridica, între brazi, cabana. Peisajul era aidoma unui ţinut de basm.

201. **Amintiți-vă!**
Adverbele şi *locuțiunile adverbiale,* dacă se articulează, devin *prepoziții* şi *locuțiuni prepoziționale* care vor fi urmate de substantive sau pronume în cazul genitiv.
înainte – adverb; *înaintea* – prepoziție
în sus – locuțiune adverbială; *în susul* – locuțiune prepozițională.

202. În următoarele enunțuri, analizați morfosintactic cuvintele subliniate.

Privesc *înainte.*
Privesc *înaintea maşinii.*

Merg *în sus.*
Merg *în susul cărării.*

Faţa fetiței era plină de pistrui.
Fetița stătea *în față.*
Fetița stătea *în faţa tablei.*

Spatele bătrânului era gârbovit.
În spatele bătrânului, venea un copil.
Bătrânul privea *în spate.*

Urma ursului se vedea pe zăpadă.
Vânătorul privi *în urmă.*
În urma vânătorului venea câinele.

Mijlocul fetei era subțire.
În mijlocul grupului era o fată.
Fata se afla *în mijloc,* înconjurată de copii.

Am privit *înapoi.*
Am privit *înapoia* maşinii.

Privesc *înăuntru.*
Privesc *înăuntrul camerei.*

Cauza acelei întâmplări a fost nemulțumirea.
Din cauza nemulțumirii s-au întâmplat acele lucruri.

Chipul fetiței are *grație.*
Am fost vindecat *grație medicului.*

Mama este *mulțumită* de fiii ei.
Mulțumită mamei, copiii sunt bine educați.

Scopul călătoriei a fost de a-mi vizita bunicii.
Am făcut această călătorie *în scopul vizitării* bunicilor.

De atâta citit, îi slăbise *vederea.*
În vederea examenelor, se pregăteşte intens.

Ciuda lui era evidentă.
În ciuda sfaturilor, a făcut tot cum a vrut el.

Vorbesc *contrar dorinței* mele.
Am adus argumente *contra afirmațiilor* lui.

Acest om este *potrivit* în această funcție.
Am acționat *potrivit îndrumărilor* tale.

203. Completați spațiile punctate cu *prepozițiile* şi *locuțiunile prepoziționale* cerute de sensul general al comunicării:

A. Ariciul apăruse ..... iarbă. Copilul se ascunsese ..... un copac. Veverița se avântă ..... crengi. M-am aşezat ..... un trunchi, ... un copac, acoperit ..... muşchi verde. Priveam ..... cerul senin.

B. Aceasta este cartea ..... care ți-am vorbit.
Îți prezint un coleg ..... care am o mare admirație.
M-am oprit lângă raftul ..... care voi scoate o carte.
Acolo se află cabana ..... care mă îndrept.
Acolo se zăreşte vârful ..... care am coborât.
A trecut vacanța ..... căreia am făcut multe drumeții.
Am revăzut potecile ..... cărora mă plimbam.

Scanned with OKEN Scanner

Mi-am amintit de discuţia ..... căreia ne-am supărat.
Priveam munţii ..... cărora se ridică luna.
Sunt preocupat de examenul ..... căruia mă pregătesc.
Am rezolvat corect, ... explicaţiilor profesorului.
Copiii sunt bine educaţi ..... îndrumării părinţilor.

204. În textele de mai sus, analizaţi morfosintactic substantivele şi pronumele precedate de prepoziţiile pe care le-aţi scris.

205. ASPECTE ORTOGRAFICE ALE PREPOZIŢIEI:

a) Prepoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale se leagă prin cratimă de pronumele personale neaccentuate în cazul dativ: *înainte-mi, împotrivă-ţi, împrejuru-i, în faţă-ne, înainte-vă, în juru-le.*

b) Prepoziţiile *întru, dintru, printru*, pierd vocala u şi se scriu cu cratimă când sunt urmate de un cuvânt care încep cu o vocală: *într-o, într-un, într-acolo, într-acesta, dintr-o, dintr-acolo, dintr-însul, printr-un.*

c) Prepoziţiile *despre, dinspre, înspre*, se scriu într-un cuvânt.

d) Se scrie şi pronunţă corect: **după**, nu *dupe*; **de**, nu *dă*; **pe**, nu *pă.*

206. ASPECTE ALE EXPRIMĂRI CORECTE:

a) Confuzii în folosirea prepoziţiilor *de pe* şi *după*. Verificaţi folosirea corectă a prepoziţiilor punând întrebările:

De unde? *DE PE*	Unde? *DUPĂ*
Am luat antena *de pe* casă.	*După* casă creşte un copac.
Iau cartea *de pe* masă.	Cartea a căzut *după* dulap.

b) Prepoziţia *de* este înlocuită incorect cu prepoziţia *cu:*

- ***Corect***: Sufăr *de* inimă.
- *Incorect*: Sufăr *cu* inima.

207. **Dictare**:

Într-o zi am plecat la munte. Ne-am urcat într-un autocar care mergea într-acolo. Dintr-un buzunar am scos ochelarii de soare, pe care, printr-un gest neatent, i-am scăpat. Vecinul meu, printr-o mişcare rapidă, a reuşit să-i prindă.

208. Recitiţi fişa recapitulativă CONJUNCŢIA

209. Definiţi *conjuncţia,* spuneţi felurile ei şi rolul în propoziţie şi în frază.

210. În propoziţiile următoare, realizaţi, în ordine, cerinţele:

a) identificaţi conjuncţiile;
b) precizaţi felul lor;
c) stabiliţi ce raport sintactic stabilesc şi între ce părţi de propoziţie;
d) arătaţi în schemă raportul stabilit.

A. *Ion şi Ana învaţă. Merele sunt dulci şi roşii.*
Am o colegă inteligentă, dar zburdalnică.
Copiii merg la munte, ori la mare.
Mănânci mere sau pere?
Am un prieten năzdrăvan, însă harnic şi priceput.
Nu desenez flori, ci fluturi.

Scanned with OKEN Scanner

Nu am citit nici romanul, nici nuvela.
Colega mea este bună, blândă şi generoasă, deci minunată.

B. *Lalelele roşii sau galbene şi stânjeneii albi şi violeți înfloriseră în ghivece, ori în glastre.*
Băieții hamici, dar jucăuşi şi fetele vesele şi zburdalnice, însă pricepute, lucrează în grădină, ori în seră.

211. În frazele următoare identificați *conjuncțiile* şi *locuțiunile conjuncționale.* Precizați felul lor şi ce raporturi sintactice stabilesc.
Elevii învață şi repetă, deci vor şti.
Ei plantează arbori, ori sădesc flori, deci întreţin parcul, iar cei mici îi admiră, dar îi şi ajută.
Tu spui că vrei să repeți teoria ca să poți lucra corect şi ca să înțelegi mai bine.
Fiindcă era târziu, am mers atât de repede, încât am obosit.
Dacă vrei să înțelegi şi să ştii să aplici corect teoria, lucrează mult, chiar dacă ți se pare că ai obosit.
Cu toate că nu îl supraveghea în timp ce lucra, totuşi avea convingerea că va realiza bine piesa, fără să facă vreo eroare.

212. Precizați clasa morfologică a cuvintelor subliniate.

Cauza supărării era evidentă.
S-a supărat *din cauza* lui.
S-a supărat *din cauză* că a întârziat.

Timpul călduros ne îmbie la plimbare.
În timpul orei sunt atent.
În timp ce profesorul explică, eu ascult.

De vreme rea, au degerat mugurii.
De vreme ce m-ai chemat, am venit.

Înainte de a pleca, a verificat adresa.
Înainte să plece, a verificat adresa.
El a plecat *înainte.*

Poartă uniformă *de* marinar.
Voi veni, *de* mă vei chema.
De! Ce să-ți fac?

Eu învăț, *dar* el se joacă.
Eu am primit *un dar.*

Merg *până la* şcoală.
Până să vină mama, eu citesc.

S-a ascuns *după* un copac.
A plecat *după ce* a stat ploaia.

Eu citesc, *iar* el scrie.
Eu citesc *iar.*

El *şi* ea învață.
El *şi*-a luat cărțile.

Cine-*s* aceia?
Creionul *s*-a rupt.
El merge *s*-aducă o carte.

213. Scrieți locuțiunile conjuncționale sinonime conjuncțiilor: *fiindcă, deşi.*

214. Subordonați cu ele propoziții secundare şi arătați felul lor.

215. Conjuncția subordonatoare [*să*] are posibilități multiple de subordonare. Numiți felul secundarei pe care o introduce.
- Trebuie[1]/ [*să*] plec[2]./
- Dorința mea este[1]/ [*să*] vă fiu utilă[2]./
- Eu am dorința[1]/ [*să*] reuşesc acest lucru[2]./
- Eu ştiu[1]/ [*să*] analizez corect fraza[2]./
- Eu mă străduiesc[1]/ [*să*] fiu corect[2]./
- Merg la librărie[1]/ [*să*] iau o carte[2]./

Scanned with OKEN Scanner

- [Să] fi învățat[1],/ aș fi știut[2]./
- [Să] mă și roage[1]/, și tot nu-l iert[2]./
- El merge prea repede[1],/ [să]-l mai pot ajunge la timp[2]./
- Cuvintele lui m-au făcut[1]/ [să] înțeleg mai bine[2]./

216. Subordonați cu conjuncția [că] următoarele propoziții: SB, PR, AT, CD, CI, CCZ, CNS.

217. Completați spațiile punctate astfel încât propoziția secundară introdusă prin conjuncția [dacă] să aibă valorile: *condițională, concesivă, cauzală.*

a) [Dacă] ..... [1]/, aș fi rezolvat corect[2]./
b) [Dacă] ..... [1]/, și tot nu aș ajunge la timp[2]./
c) [Dacă] ..... [1]/, de aceea am greșit[2]./

Înlocuiți sensul conjuncției *dacă* de la punctele **b** și **c** cu un sinonim.

218. Subordonați cu conjuncția [dacă], propozițiile secundare: SB, PR, AT, CD, CI.

219. VĂ AMINTIM!

Au rol de element subordonator în frază și următoarele părți de vorbire.

A. ***Pronume și adjective relative***: *care, cine, ce, cât, ceea ce.*
B. ***Pronume și adjective nehotărâte***: *oricare, oricine, orice.*
C. ***Adverbe relative***: *când, unde, cum, cât.*
D. ***Adverbe nehotărâte***: *oricând, oriunde, oricum, oricât, încotro, precum.*

Acestea au rol dublu:

a) în frază *subordonează* propoziția secundară la regentă.
b) în propoziția pe care o introduc *au funcție sintactică.*

220. În următoarele fraze, distingeți:

a) elementul de subordonare (conjuncție, locuțiune conjuncțională, pronume sau adjectiv relativ sau nehotărât, adverb relativ sau nehotărât);
b) corelativul de insistență din regentă.

- *Când voi ști, atunci voi răspunde.*
- *Unde te vei duce, acolo te voi urma.*
- *Cum ai înțeles, așa ai lucrat.*
- *Fiindcă nu știu, de aceea învăț.*
- *Ca să știu, pentru asta învăț.*
- *Cu cât învăța mai mult, cu atât știa mai bine.*
- *După ce că a greșit, mai și persevera în eroare.*
- *Deși m-a supărat, totuși l-am iertat.*
- *Este atât de obosit, încât îl dor ochii.*
- *Cine învață, acela va ști.*

221. Dictare:

Ei s-au dus la film, sau la teatru? Eu citesc, iar ea scrie. El i-ar da ei o carte. În cât timp termini de scris? Am lucrat atât de mult, încât am obosit.

222. ASPECTE ALE FOLOSIRII CORECTE A CONJUNCȚIILOR:

Evitați următoarele greșeli:

a) Folosirea pleonastică a conjuncțiilor coordonatoare adversative: *dar, însă* – care au același sens.

Corect: I-am spus, *dar* el nu m-a ascultat.
Greșit: I-am spus, *dar* el *însă* nu m-a ascultat.

Scanned with OKEN Scanner

b) Folosirea conjuncției coordonatoare conclusive *deci* la începutul oricărei propoziții. Conjuncția *deci* trebuie să fie folosită într-un enunț care reprezintă o concluzie la o argumentare anterioară.

c) Folosirea conjuncției *ca să* pentru a introduce propoziții subiective, atributive, completive directe, completive indirecte, predicative.

Corect:	*Nerecomandabil:*
Trebuie ***să*** plec.	Trebuie *ca să* plec.
Am intenția ***să*** învăț.	Am intenția ca să învăț.
Eu doresc ***să*** vii.	Eu doresc *ca să* vii.
El se gândește ***să*** plece.	El se gândește *ca să* plece.
Plăcerea mea este ***să*** citesc.	Plăcerea mea este *ca să* citesc.

d) Folosirea locuțiunii conjuncționale *pentru ca să* în locul conjuncției *să* sau *ca să*. Acest mod de exprimare a fost ridiculizat şi de către I. L. Caragiale din a cărui operă vom selecta câteva exemple de exprimare incorectă, create de autor cu scopul de a caracteriza personajul prin limbaj.

Corect:	*Greşit:*
N-am vrut ***să*** o refuz.	„N-am vrut *pentru ca să* o tratez cu refuz.“
Am venit ***să***-ți repet.	„Ți-am scris epistola într-un moment de ispirați-
Am venit *ca* ***să***-ți repet.	une [...] şi am venit *pentru ca să*-ți repet.“

(I.L. Caragiale – *Teatru*)

e) Înlocuirea conjuncției *că* cu conjuncția *căci*. Conjuncția *căci* subordonează numai circumstanțiale cauzale, deci folosirea ei în afara acestei situații este greşită, chiar dacă pare că sună mai frumos.

Corect:	Greşit:
Aflați despre mine ***că*** sunt sănătos.	Aflați *căci* sunt sănătos.

f) Confuzia între conjuncțiile *ori* şi *or*.

- *Ori* este conjuncție coordonatoare disjunctivă, în seria *sau, ori*.
- *Or* este conjuncție adversativă neologică, cu sensul *dar*.

Corect:	*Greşit:*
Am fost convins de adevărul spuselor lui, *or* acestea, la o cercetare atentă, s-au dovedit a fi false. (*or* = sensul *dar*)	Am fost convins de adevărul spuselor lui, ***ori*** acestea, la o cercetare atentă s-a dovedit a fi false. (*ori* = sensul *sau*)

VĂ RECOMANDĂM să repetați conjuncția subordonatoare de câte ori este nevoie într-un şir de propoziții secundare, subordonate. Omiterea conjuncției poate crea confuzii.

223. PUNCTUAȚIA CONJUNCȚIEI:

Se pune virgulă înainte de conjuncțiile:

- copulativă: **nici**
- adversative: **dar, iar, însă, ci**
- disjunctive: dacă ambele propoziții încep cu: **sau ..., sau; ori ..., ori; fie ..., fie.**
- conclusive: **deci, aşadar, prin urmare.**

Scanned with OKEN Scanner

224. Recitiți fișa recapitulativă INTERJECȚIA

225. Definiți *interjecția* și *onomatopeea*. Numiți și exemplificați funcțiile sintactice ale interjecției. Precizați punctuația interjecției.

226. În textele următoare, identificați interjecțiile și explicați rolul punctuației.

„Ei, ei! Ce-i de făcut, Ioane? (...) la lăsați-l încolo, măi, zise Zaharia. (...) Ho, mă, ce vă este? (...) Nu, bre, răspunse Zaharia și mai încet. (...) Ha, ha! bine v-a mai făcut, pughibale spurcate ce sunteți!..."

(Ion Creangă – *Amintiri din copilărie*)

227. Subliniați *interjecțiile* și *onomatopeele* și comentați efectul lor stilistic.

a) *„Cri-cri-cri,*
Toamnă gri,..."
(George Topârceanu – *Poezii*)

b) *„În odaie, sună trist, lemnul mut:*
Poc!"
(George Bacovia – *Poezii*)

c) *„Și (...) numai ce și auzim cântând în tei: Pu-pu-pup! pu-pu-pup! pu-pu-pup!"*
(Ion Creangă – *Amintiri din copilărie*)

d) *„Și cum ajung prin dreptul podului, numai iaca și ursul: mor! mor!, mor!"*
(Ion Creangă – *Amintiri din copilărie*)

e) *„Stanciu al Lisandrei tot așa:*
– Aoleu! Aoleu!
Când era copil"
(Marin Sorescu – *La Lilieci*)

f) *„ – Hai, mă, îl trag pe-al lui Calotă"*
(Marin Sorescu – *La Lilieci*)

g) *„Dar îngerul nu apuca să treacă bine,*
Că iar, vââjjj! aparatul acela îngrozitor,
Zguduind temeliile cerului.
.....
Fâl! Fâl! făcea țipenia aceea apăsătoare
Psst! Trece!"...
(Marin Sorescu – *La Lilieci*)

228. În enunțurile următoare, identificați *interjecțiile* și *onomatopeele* și precizați funcția sintactică:

Din lăstar se auzi: pitpalac!
El îi spuse bravo!
Strigătul bravo! se auzea din sală.
Copilul mergea pâș-pâș, în vârful picioarelor.

„Și-apoi, huștiuluc! și eu în știoalnă (...) Și, când să pun mâna pe dânsa,

Scanned with OKEN Scanner

zbârr!... pe vârful unui munte. (...) şi pândind vreme pe când şed ele plecate şi dau pânza în apă la ghilit, fac ţuşti! din baltă şi-o iau la sănătoasa.“
(Ion Creangă – *Amintiri din copilărie*)

229. Alcătuiți propoziții în care onomatopeele *ţuşti!, buf!, zdronc!, haţ!* să îndeplinească funcția de predicat.

230. Alcătuiţi propoziții în care onomatopeele *trosc!, miau!, cu-cu!* să fie subiecte.

231. De la următoarele interjecții derivați:

interjecție	verb	substantiv
fâş!		
poc!		
vai!		
miau!		

232. Precizați clasa morfologică a cuvintelor subliniate şi explicați modul de formare.
Of! ce greu este!
Are *un of* pe care nu-l spune.
Oful ei era cunoscut de multă lume.

El merge *înainte.*
Coloană, *înainte!*

Am pus cartea *sus*. Cartea a căzut *jos.*
Profesorul de gimnastică dădea comenzile: *sus! jos!*

Băiatul are umeri *drepți.*
Drepți! Dați raportul!

În clasă era *liniște.*
Liniște! zise profesorul auzind un zgomot.

233. ASPECTE ALE FOLOSIRII CORECTE A INTERJECTIEI
Interjecțiile apar, de regulă, în vorbirea directă, în special în stilul familiar.

ESTE NERECOMANDABILĂ folosirea într-o discuție oficială, sau într-o convorbire cu un superior, a unor interjecții, de exemplu: *poc!, hodoronc-tronc!, paf!, pa!.*
Aceasta denotă lipsă de educație şi de respect față de interlocutor.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII RECAPITULATIVE

234. Pentru următoarele enunțuri, rezolvați în ordine:
Analiza morfosintactică a cuvintelor. Atenție la algoritm!
Precizați valorile stilistice ale părților de vorbire, acolo unde textul oferă situația.

a) *„În locul omului veşnic mânios (...) aflăm seninătatea gravă a unui suflet cucernic şi pur."*
(Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români).*

b) *„(...) Luna palidă trecea printre nouri suri ca o față limpede prin mijlocul unor vise turburi şi reci."*
(Mihai Eminescu – *Proză literară)*

c) *„O nouă generație de nuvelişti şi romancieri grupează toate aceste elemente, sporindu-le cu originalitatea fiecăruia şi stabilind structura realismului artistic şi liric."*
(Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români)*

d) *„El le retrăieşte din amintire, dar nu ca pe nişte fapte desprinse de sine şi răcite, trecute în domeniul obiectivității, ci ca pe nişte întâmplări vii, ca pe nişte momente ale vieții sale lăuntrice, singuratice şi îndurerate."*
(Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români)*

e) *„De un alt timbru al fiecăreia, deopotrivă însă fluid şi limpede, cântând cuvintele, el evoca un lin murmur de ape îngânat ca şoapta vântului în frunzişuri..."*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche)*

f) *„În paloarea-i lunară, cu părul său de aur, sir Aubrey nu mai avea ca înfățişare în acele clipe nimic firesc, semănând mai mult a serafim, a arhanghel, decât a făptură omenească."*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche)*

g) *„În vederea unei aşteptări mai lungi, m-am rezemat de parmaclâcul de tuci al podului, lângă mal."*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche)*

h) *„Stăpân pe meşteşugul de a zugrăvi cu vorba, el găsea cu uşurință mijlocul de a însemna, (...) până şi cele mai alunecoase şi mai nehotărâte înfățişări ale firii, ale vremii, ale depărtării."*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche)*

i) *„Zorile coborau din cer gingaşe, mântuind lumea de încălecarea întunericului. Încetul cu încetul împrejurimile se dezveliră. O geană de soare se ivi după un deal îndepărtat, poleind uşor pământurile îmbrumate".*
(Liviu Rebreanu – *Nuvele)*

j) *„La vreo sută de metri în susul străzii era parcă o oază de umbră. Dintr-o grădină se revărsau, înalte, deasupra trotuarului, ramuri stufoase, compacte, de tei. Gavrilescu le privea fascinat, şovăind."*
(Mircea Eliade – *La Țigănci)*

Scanned with OKEN Scanner

k) „*Traversară grădina trecând prin fața clădirii înalte cu acoperișul de olane roșii.*"
(Mircea Eliade – *La Țigănci*)

l) „*Afară ploua mărunțel ploaie rece de toamnă și boabele de apă prelingându-se de pe streșini și picând în clipe ritmate pe fundul unui butoi dogit, lăsat gol într-adins la umezeală, făceau un fel de cântare cu nenumărate și ciudate înțelesuri.*"
(I. L. Caragiale – *Nuvele*)

m) „*De-ar trece anii cum trecură,*
Ea tot mai mult îmi va plăce
Pentru că-n toat-a ei făptură
E-un «nu știu cum» și-un «nu știu ce»."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

n) „*Astfel robit de-aceeași jale*
Petrec mereu același drum...
În taina farmecelor sale
E-un «nu știu ce» și-un «nu știu cum»."
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

o) „*Un sublocotenent bătrân intră vesel aducând cu mândrie o veste de victorie cine știe unde...*"
(Liviu Rebreanu – *Nuvele*)

p) „*Voia triumful dreptății și cine știe câte altele*".
(Liviu Rebreanu – *Nuvele*)

r) „*Rătăcind prin cuprinsul lagărului, se pomeni deodată în fața unui ofițer ras de mustăți, cu ochii mici, cu un nas subțire, cu bărbia ascuțită.*"
(Liviu Rebreanu – *Nuvele*)

s) „*La dreapta, la stânga, de departe, auzi mai pe urmă focuri dese de pușcă și țăcăitul mitralierelor.*"
(Liviu Rebreanu – *Nuvele*)

ș) „*În fața tranșeelor, sau măcar prin apropiere nu se arătase însă nimic.*"
(Liviu Rebreanu – *Opere*)

t) „*Din când în când, trece totuși vreunul din noi prin preajma ei, cu cea mai mare băgare de seamă.*"
(Anton Holban – *Bunica se pregătește să moară*)

ț) „*Învârtindu-se supărată prin curte și legându-se de toate, i se înfipse în creier un gând, ca o săgeată venită din senin.*"
(Pavel Dan – *Urcan Bătrânul*)

u) „*Simion se trezi târziu, stropit de stele, de rouă, cu o durere completă în partea dreaptă a capului.*"
(Pavel Dan – *Urcan Bătrânul*)

Scanned with OKEN Scanner

v) *„Norii negri, grei, se învolburau din toate părţile, întunecând zările, târându-se pe pământ ca nişte animale apocaliptice."*

(Pavel Dan – *Urcan Bătrânul*)

z) *„Şi soarele, aprins inel,*
Se oglindi adânc în el;
De zece ori, fără sfială,
Se oglindi în pielea-i cheală"

(Ion Barbu – *Poezii - Proză - Publicistică*)

x) *„Neputând clădi în afară (e şi prea târziu şi prea zadarnic pentru aceasta), în inimile noastre se cade să întemeiem: turnuri vibratoare, speranţei; aurite bolţi, laudei; clopotniţe, adâncimi, soarelui netemporal."*

(Ion Barbu – *Poezii - Proză - Publicistică*)

y) *„Eroul romanului este tocmai acest grup stelar, cumpănind luminile de aur şi de azur ale lui Paşadia şi Pantazi, alungând nălucile Penei şi Ilincei, gravitând în jurul lui Pirgu, centru fictiv şi buf."*

(Ion Barbu – *Poezii - Proză - Publicistică*)

„Tinereţea e o trufie, rareori o valoare."

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

REFLECTAŢI asupra mesajului textului următor:

„Împrietenirea cu gramatica înseamnă cunoaşterea şi însuşirea regulilor şi a resurselor ei, respectarea şi aplicarea normelor, înţelegerea şi preţuirea ajutorului pe care îl poate da o formă sau o construcţie pentru transmiterea unui anumit conţinut."

(Mioara Avram – *Gramatica pentru toţi*)

Scanned with OKEN Scanner

TESTE DE VERIFICARE A CUNOȘTINȚELOR ȘI A COMPETENȚELOR

Aria de informație – MORFOSINTAXA

Testul I

Numiți și exemplificați valorile morfologice ale fiecărui cuvânt dintre cuvintele următoare: *a, de, i, iar, la, o, s, și, un, unu, unul.*

Testul al II-lea

Pentru fiecare cuvânt din lista următoare, precizați și exemplificați:

1. Valorile morfologice pe care le poate avea;
2. Locuțiunile din a căror structură fac parte.

Lista de cuvinte: *aceasta, aceea, afară, an, aproape, asemenea, atât – atâta, bine, care, cauza, ce, cuvânt, drept, față, foc, gata, greu, înainte, jos, loc, pricină, privire, rând, seamă, senin, sus, timp, tot, urmă, vreme, zi.*

VERIFICAȚI corectitudinea răspunsurilor, consultând:

- **Informația teoretică prezentată anterior;**
- **GHIDUL pentru stabilirea corectă a clasei morfologice**, pe care îl găsiți în paginile următoare.

GHID PENTRU STABILIREA CORECTĂ A CLASEI MORFOLOGICE

Cuvintele, indicațiile morfologice și aspectele semantice au fost selectate din următoarele dicționare:

- **Dicționar al limbii române – explicativ și practic** – (DEP). Autori: Elena Comșulea, Valentina Șerban, Sabina Teiuș; Editura Vlad & Vlad, Craiova, 1995;
- **Dicționar de expresii și locuțiuni ale limbii române.** Autori: Gabriela Duda, Aglaia Gugui, Marie Jeanne Vojcicki; Editura Albatros, București, 1985.

I. CLASA MORFOLOGICĂ A URMĂTOARELOR CUVINTE:

	A
1. ***Substantiv***. Prima literă a alfabetului limbii române; sunet notat cu această literă	***A** este o vocală.*
2. ***Articol posesiv genitival,*** genul feminin, numărul singular	*Cartea este **a** fetiței.*
3. ***Verbul auxiliar „a avea"*** în forma verbului la timpul perfectul compus, persoana a III-a, numărul singular	*El **a** citit o poezie.*
4. ***Prepoziție***	
a) *precedă verbul la infinitiv*	***A** citi este plăcut.*
b) *precedă un numeral*	*Am luat trei cutii **a** șase creioane fiecare.*
c) *precedă numeralul cardinal* în cazul *genitiv*	*Caietele **a** trei dintre copii au fost corectate.*
5. ***Interjecție***.	***A!** Ce surpriză plăcută!*

Scanned with OKEN Scanner

DE

1. ***Prepoziție***	*Admir peisajul **de** iarnă.*
2. ***Conjuncție subordonatoare***	
Introduce următoarele tipuri de circumstanțiale	
condițională (sensul: „dacă").	*Vin, **de** mă chemi.*
concesivă (sensul: „chiar dacă")	***De** m-ar chema, și tot nu m-aș duce.*
de scop (sensul: „ca să")	*Du-te **de** udă florile!*
cauzală (sensul „fiindcă")	***De** nu ai învățat, de aceea n-ai știut.*
consecutivă (sensul „încât")	*Este atât de frig, **de** îmi îngheață mâinile.*
Conjuncția *de* subordonează și secundare necircumstanțiale	
subiectivă	*Nu se știe **de** va veni.*
predicativă	*Întrebarea este **de** va accepta.*
completivă directă	*Nu știu **de** va accepta soluția.*
completivă indirectă	*Mă gândesc **de** voi putea rezolva această problemă.*
3. ***Interjecție***	***De**! Ce să-ți fac!*

I

1. ***Substantiv***. A unsprezecea literă a alfabetului limbii române. Sunet notat cu această literă	*Am învățat vocala **i**.*
2. ***Articol hotărât- enclitic***, genul masculin, numărul plural, cazurile N.– A.	*Băieții organizează tabăra.*
3. ***Articol hotărât-enclitic***, genul feminin, numărul singular, cazurile G.– D.	*Îi ofer fetei flori.*
4. ***Pronume personal***, persoana a III-a, numărul singular, cazul dativ, formă neaccentuată	*Ei **i**-au dat flori.*
5. ***Pronume personal***, persoana a III-a, numărul plural, genul masculin, cazul acuzativ, formă neaccentuată	*Pe ei **i**-am văzut.*
6. ***Verbul*** „a fi", modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular	*Cine-**i** acolo?*
ÎN LOCUȚIUNI: *a pune punctul pe* **i** („a sublinia un aspect esențial") = locuțiune verbală	*În această discuție, el a pus punctul pe **i**.*

IAR

1. ***Adverb de mod*** (sensuri: „încă o dată"; „din nou").	***Iar** citești?*
2. ***Conjuncție coordonatoare adversativă*** (sensuri: „dar", „însă", „ci").	*Eu i-am oferit ajutorul meu, **iar** el m-a refuzat.*
3. ***Conjuncție coordonatoare cu sens copulativ*** (sens: „și")	*Întâi scriu **iar** apoi corectez.*

LA

1. ***Substantiv***. Denumirea celei de a șasea note din gama majoră-tip.	*Eu cânt nota **la**.*
2. ***Verb***, conjugarea I: *a (se) la* = „a se spăla pe cap"; „a se îmbăia". Este folosit în limbajul popular.	
3. ***Prepoziție***:	
a) *cu acuzativul*	*Merg **la** școală.*
b) *cu dativul numeralelor cardinale*	*Le dau cărți **la** doi dintre elevi.*
c) *are valoare adverbială* când precedă un numeral și are sensurile „cam", „aproape"	*Are **la** treizeci de ani!*
d) *are valoare adjectivală* când precedă un substantiv și are sensul „mult"	*A luat **la** mere!*
4. ***Interjecție***	*Copiii cântau: **la-la-la**!*

Scanned with OKEN Scanner

O

1. ***Substantiv***, A optsprezecea literă a alfabetului limbii române. Sunetul notat cu această literă.	***O*** este o vocală.
2. ***Articol nehotărât-proclitic***, genul feminin, numărul singular, cazurile N.–A.	***O*** carte – niște cărți.
3. ***Adjectiv pronominal nehotărât***, genul feminin, numărul singular, cazurile N.–A.	***O*** fată – altă fată.
4. ***Numeral cardinal***, genul feminin	***O*** fată – două fete.
5. ***Pronume personal***, persoana a III-a , numărul singular, genul feminin, cazul acuzativ, formă neaccentuată	Am văzut-***o*** pe Ana.
6. ***Interjecție***	***O***! Ce frumoasă este!

S

1. ***Substantiv***. A treizeci și doua literă a alfabetului limbii române. Sunet notat cu această literă	*Pronunță sunetul* ***s***.
2. ***Pronume reflexiv***, persoana a III-a, cazul acuzativ, formă neaccentuată	*Ce* ***s-a*** *întâmplat?*
3. ***Verbul*** *„a fi“* la modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul plural, forma scurtă	*Cine-****s*** *ăștia?*
4. ***Conjuncția*** *„să“*	*Vreau* ***s-ascult.***
5. ***Interjecție***	***S!*** *Liniște!*

ȘI

1. ***Conjuncție coordonatoare copulativă***	*Ea cântă* ***și*** *dansează.*
2. ***Pronume reflexiv***, persoana a III-a, cazul dativ, formă neaccentuată	*El* ***și****-a amintit răspunsul corect.*
3. ***Adverb***: exprimă adăugarea unui element la altele	*Pe lângă ger, mai este* ***și*** *viscol.*
ÎN LOCUȚIUNI: *și mai și* = locuțiune adverbială cu sensurile: „foarte“, „grozav“.	

UN – UNU – UNUL

1. ***Numeral cardinal***	***Un*** *băiat – doi băieți.*
2. ***Articol nehotărât***, genul masculin, numărul singular, cazurile N.– A.	***Un*** *băiat – niște băieți.*
3. ***Adjectiv nehotărât***, genul masculin, numărul singular, cazurile N.–A.	***Un*** *băiat – alt băiat.*
ÎN LOCUȚIUNI: a o ține *una* și bună = locuțiune adverbială: „a se încăpățâna“, „a persevera“, „a insista“.	

CUVINTE CARE POT AVEA MAI MULTE CLASE MORFOLOGICE ȘI CARE INTRĂ ÎN STRUCTURA LOCUȚIUNILOR ȘI A EXPRESIILOR

ACEASTA

1. ***Pronume demonstrativ de apropiere***	***Aceasta*** *este casa mea.*
2. ***Adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere***	*Casa* ***aceasta*** *este veche.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
pe lângă aceasta (locuțiune adverbială = „în plus“)	*Casa era nouă și,* ***pe lângă aceasta,*** *luminoasă și spațioasă.*
în afară de aceasta (locuțiune adverbială = „în plus“)	*I-am trimis cărți și,* ***în afară de aceasta,*** *și câteva discuri.*
cu toate acestea – astea (locuțiune adverbială cu sens concesiv – „Gramatica Academiei“, ed. a II-a, II, p. 198)	*Nu mi-am anunțat sosirea, dar,* ***cu toate acestea,*** *am fost bine primit.*

Scanned with OKEN Scanner

ACEEA

1. ***Pronume demonstrativ de depărtare***	*Aceea este mai bună.*
2. ***Adjectiv pronominal de depărtare***	*Casa aceea este mai bună.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
de aceea = locuțiune adverbială cu sens cauzal; corelativ de insistență al propoziției circumstanțiale de cauză în regentă	*Fiindcă nu știu,* ***de aceea*** *întreb.*
pentru aceea = locuțiune adverbială cu sens final; corelativ de insistență al propoziției circumstanțiale de scop în regentă	*Ca să știu,* ***pentru aceea*** *te-am întrebat.*
după aceea = locuțiune adverbială de timp cu sensul „apoi"	*Întâi scriu,* ***după aceea*** *corectez.*
de aceea (ca aceea) = locuțiune adjectivală cu sensul: „de un anumit fel", „de o anumită calitate"	*O viață* ***de aceea*** *mi-aș dori și eu!*

AFARĂ

1. ***Adverb de loc***	***Afară*** *este răcoare.*
OBSERVAȚIE: Are valoare predicativă în propoziții eliptice de predicat	***Afară*** *cu ei!* (Sensul este „alungați-i!)
ÎN LOCUȚIUNI:	
în afară = locuțiune adverbială de loc	*Nu te apleca* ***în afară!***
în afara = locuțiune prepozițională (dacă are aspect articulat), specifică genitivului. Exprimă două sensuri: a) „în exteriorul" b) „cu excepția"	a) ***În afara*** *curții se strânseseră oamenii.* (complement circumstanțial de loc) b) ***În afara*** *lui, n-a mai venit nimeni.* (circumstanțial de excepție)
în afară de = locuțiune prepozițională	***În afară de*** *cărți, n-a mai luat nimic.*
în afară că = locuțiune conjuncțională subordonatoare; introduce o circumstanțială de excepție	***În afară că*** *citește, nu mai face nimic altceva.*
ÎN EXPRESII: *din cale afară de...*: are sensul de „neobișnuit". Poate exprima sensul superlativ al adjectivului sau al adverbului.	

AN

1. ***Substantiv***	*A mai trecut* ***un an.***
ÎN LOCUȚIUNI:	
an de an (an cu an) = locuțiune adverbială (sens: „mereu")	***An de an*** *se întâmplă același lucru.*
de ani și ani = locuțiune adverbială (sens: „de multă *vreme*")	***De ani și ani*** *aștept să te văd.*
la anul = locuțiune adverbială (sens: „în cursul anului viitor").	*Poate,* ***la anul****, voi reuși.*
la un an o dată („la doi,... la trei ani o dată") = locuțiune adverbială (sens: „o dată la... atâția ani")	*Asta se întâmplă* ***la un an odată****.*
de mai an = locuțiune adjectivală (sens: „datând de acum câțiva ani")	*Îți amintești de zăpezile* ***de mai an****?*

APROAPE

1. ***Adverb de loc***	Locuiesc ***aproape***.
OBSERVAȚIE: Are valoare predicativă în propoziții eliptice de predicat	De ești om bun, ***aproape*** de chilioara mea! (Ion Creangă) Sensul este imperativ: „apropie-te!"
2. ***Adverb de mod*** = aproximativ	Au venit ***aproape*** o sută de oameni.
3. ***Adverb predicativ***	***Aproape*** că m-am rătăcit. (Sensul = „cât pe-aci")
4. ***Substantiv***, dacă se articulează (sens: „semenul")	*Ajută-l pe* ***aproapele*** *tău!*
ÎN LOCUȚIUNI:	
de aproape = locuțiune adverbială (sensuri: „din apropiere"; „amănunțit")	*Privit* ***de aproape****, apare altfel.* *Am studiat problema* ***de aproape****.*

Scanned with OKEN Scanner

ASEMENEA

1. ***Adjectiv invariabil*** (sens: „asemănător").	*Construiți două triunghiuri* ***asemenea.***
2. ***Adverb de mod*** (sensuri: „în acelaşi fel", „întocmai").	*Voi proceda* ***asemenea.***
3. ***Adverb cu valoare de prepoziție a cazului*** *dativ*	*Voi proceda* ***asemenea*** *colegului.*

ATÂT – ATÂTA

1. ***Pronume nehotărât*** – înlocuieşte un nume care exprimă o cantitate	*Am luat* ***atât*** *din tot ce mi-ai adus.*
2. ***Adjectiv pronominal nehotărât***	*Am luat* ***atât*** *zahăr.*
3. ***Adverb de mod,*** cu sensul: „în asemenea măsură" – (atât) de mult, (atât) de bine	*Am citit* ***atât*** *de mult.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
cu atât – locuțiune adverbială; corelativ de insistență al propoziției circumstanțiale de mod de măsură progresivă, în regentă	*Cu cât înveți,* ***cu atât*** *ştii.*
ÎN EXPRESII:	
atâta lucru = lucru de nimic; motiv neîntemeiat	*Te-ai supărat* ***din atâta*** *lucru!*
atâta pagubă! = fără importanță	
atâta-ți trebuie! = ai s-o pățeşti!	

BINE

1. ***Adverb de mod*** cu următoarele sensuri:	
a) *plăcut, frumos*	*Ei trăiesc* ***bine.***
b) *corect, precis*	*Ai rezolvat* ***bine.***
2. ***Adverb predicativ***	***Bine*** *că ai venit.*
3. ***Substantiv***, dacă se articulează	*Te rog, fă-mi* ***un bine.*** *Îți mulțumesc pentru* ***binele*** *făcut.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
cu bine – locuțiune adverbială = „cu succes".	*S-a sfârşit* ***cu bine.***
de-a binelea – locuțiune adverbială = „bine de tot".	*Viscoleşte* ***de-a binelea.***
ÎN EXPRESII:	
a se face bine = a se însănătoşi	
a (se) pune bine = a păstra, a feri	

CARE

1. ***Pronume interogativ***	***Care*** citeşte?
2. ***Adjectiv interogativ***	***Care*** elev citeşte?
3. ***Pronume relativ***	Eu întreb ***care*** citeşte.
4. ***Adjectiv relativ***	Eu întreb ***care*** elev citeşte.
5. ***Pronume relativ cu valoare de pronume nehotărât***	Vorbeşte ***care*** cum se pricepe.
ÎN EXPRESII:	
care pe care = care din doi	
care mai de care = pe întrecute	

Scanned with OKEN Scanner

CAUZĂ

1. ***Substantiv***	*Nu se cunoaşte* ***cauza****.*
ÎN LOCUŢIUNI:	
din cauza = locuţiune prepoziţională, specifică genitivului	***Din cauza bolii****, nu pot munci.*
din cauză că = locuţiune conjuncţională subordonatoare	***Din cauză că*** *sunt bolnav, nu pot veni.*
în cauză = locuţiune adjectivală cu sensurile: „respectiv", „interesat într-o problemă".	*Omul* ***în cauză*** *se prezentase la discuţie.*

CE

1. ***Pronume interogativ***	***Ce*** citeşti? ***Ce?***
2. ***Adjectiv interogativ***	***Ce*** carte citeşti?
3. ***Pronume relativ***	*Eu întreb* ***ce*** *citeşti.*
4. ***Adjectiv relativ***	*Eu întreb* ***ce*** *carte citeşti.*
5. ***Pronume relativ cu valoare de pronume nehotărât*** (= orice)	*Să zică cine* ***ce*** *ar zice, eu tot ce ştiu fac.*
6. ***Adverb de mod*** – când însoţeşte un adjectiv, un adverb sau un verb şi are sensul „cât de"	*Ce frumoasă este şi* ***ce*** *expresiv cântă!*
7. ***Adverb relativ*** – în frază; în propoziţia pe care o subordonează ***are*** sensul „cât"	*A plâns* ***ce****-a plâns, până s-a liniştit.*
8. ***Substantiv***, dacă se articulează. Sensul = „o necunoscută"	*În această situaţie există* ***un ce****.*
ÎN LOCUŢIUNI:	
de ce... de ce (de aceea) = locuţiune conjuncţională subordonatoare, subordonează o circumstanţială de mod de măsură progresivă	***De ce*** *înveţi,* ***de aceea*** *ştii.*
din ce în ce = locuţiune adverbială	*Cânta* ***din ce în ce*** *mai bine.*
în timp ce = locuţiune conjuncţională	*Notez,* ***în timp ce****-mi spui.*
în vreme ce = locuţiune conjuncţională	***În vreme ce****-mi povestea, privea spre foc.*
după ce = locuţiune conjuncţională	*Am plecat* ***după ce*** *a stat ploaia.*
până ce = locuţiune conjuncţională	*Am stat* ***până ce*** *a venit şi ea.*
din moment ce = locuţiune conjuncţională	*O arunc,* ***din moment ce*** *s-a stricat.*
de vreme ce = locuţiune conjuncţională	*Odihneşte-te,* ***de vreme ce*** *ai obosit.*
după ce că = locuţiune conjuncţională	***După ce că*** *nu ai dreptate, mai şi insişti.*

CUVÂNT

1. ***Substantiv***	*Nu cunosc sensul acestui* ***cuvânt****.*
ÎN LOCUŢIUNI:	
cuvânt cu cuvânt – locuţiune adverbială = „exact", „fără modificări"	Reproduce lecţia ***cuvânt cu cuvânt****.*
a lua cuvântul – locuţiune verbală = „a vorbi într-o adunare"	Un coleg ***a luat cuvântul*** şi a prezentat situaţia creată.
purtător de cuvânt – locuţiune substantivală = persoană care exprimă în mod public părerea care reprezintă punctul de vedere al unui stat, al unui guvern sau al unei organizaţii oficiale	***Purtătorul de cuvânt*** al guvernului s-a adresat ziariştilor.
ÎN EXPRESII: *om de cuvânt*	

Scanned with OKEN Scanner

DREPT

1. ***Adjectiv***	*Copac **drept**. Drum **drept**. Bradul **drept**.*
2. ***Adverb***	*El m-a privit **drept**. Mi-a răspuns **drept**.*
3. ***Substantiv***	***Drept** civil. Îmi voi apăra **dreptul**. Îți sărut **dreapta**.*
4. ***Prepoziție***	*S-a dat **drept** polițist.*
5. Cu valoare de ***interjecție***, în comenzi militare sau sportive	*S-a auzit ordinul: **Drepți!***
ÎN LOCUȚIUNI:	
pe drept, cu drept – locuțiune adverbială = „pe merit"	*A reușit **pe drept**.*
de dreapta – locuțiune adjectivală; despre păreri politice: care se situează pe poziții conservatoare	*Aceasta este o grupare **de dreapta**.*
de drept – locuțiune adverbială = „conform legii"	***De drept**, casa este a mea, dar acolo locuiesc părinții.*
de-a dreptul – locuțiune adverbială: „direct", „fără ocol"	*S-a dus **de-a dreptul** la ea.*
în (din) dreptul – locuțiune prepozițională specifică genitivului	*Ea stă **în dreptul** casei.*
prin dreptul – locuțiune prepozițională specifică genitivului	*Trec **prin dreptul** casei tale.*
la drept vorbind – locuțiune adverbială: „de fapt", „în realitate"	***La drept vorbind**, ea îi este superioară.*
în dreapta și-n stânga – locuțiune adverbială: „în toate părțile"	***În dreapta și-n stânga** erau numai cărți.*

FAȚĂ

1. ***Substantiv***	***Fața** copilului era îmbujorată.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
în față – locuțiune adverbială	***În față** se zărea o cabană.*
în fața – locuțiune prepozițională specifică genitivului	***În fața** casei crește un tei.*
de față – locuțiune adjectivală: „prezent"	În situația ***de față** va trebui să alegem soluția cea mai bună.*
de față – locuțiune adverbială: „prezent"	*Eu mă aflam **de față** la discuția lor.*
față de (cu) – locuțiune prepozițională	***Față de** mine el este foarte corect.*
față-n față – locuțiune adverbială	*Ei stau **față-n față**.*
pe față – locuțiune adverbială: „fățiș", „deschis"	*Am vorbit **pe față**.*
a face față – locuțiune verbală: „a ține piept", „a învinge"	*El **a făcut față** acestei încercări.*
a face fețe-fețe – locuțiune verbală: „a se fâstâci"	*Surprins de întrebare, el făcea **fețe-fețe**.*
a (se) da pe față – locuțiune verbală: „a dezvălui"	*El **a dat pe față** întregul complot.*

FOC

1. ***Substantiv***	*Eu pun lemne pe **foc**.*
2. ***Adverb***. Exprimă superlativul unei însușiri sau al unei acțiuni	*Este frumoasă **foc**.*
3. Are valoare de ***interjecție*** când exprimă o comandă militară	*S-a dat ordinul: **Foc!***
ÎN LOCUȚIUNI:	
cu foc – locuțiune adverbială: „cu înflăcărare"	*Ea cânta **cu foc**.*
foc de – locuțiune adverbială: „foarte", „din cale-afară"	*Ea cânta **foc de** frumos.*
de mama focului – locuțiune adverbială și adjectivală: „grozav", „extraordinar"	*El striga **de mama focului**.*
foc și pară – locuțiune adjectivală și adverbială: „pornit", „înverșunat"	*El a venit **foc și pară**.*
a lua foc – locuțiune verbală: „a se mânia"	*Auzind aceasta, parcă **a luat foc**.*
a pune paie pe foc – locuțiune verbală: „a întărâta"	*Intervenția lui **a pus paie pe foc** în discuția celor doi.*

Scanned with OKEN Scanner

GATA

1. ***Adjectiv invariabil***	O pâine *gata* de copt. Haine *de gata.*
2. Cu valoare de ***interjecție***	*Gata!* Nu mai citi! (sensuri: „destul", „oprește").
ÎN LOCUȚIUNI:	
(pe) de-a gata – locuțiune adverbială: „pe nemuncite"	A obținut totul *pe de-a gata.*
a da gata – locuțiune verbală cu următoarele sensuri: a) a isprăvi b) a uimi	El *a dat gata* toată treaba. *M-a dat gata* cu noua lui lucrare.
ÎN EXPRESII:	
a fi gata = „a fi pregătit pentru", „a fi pe punctul de..."	El *este gata* să plece.

GRAȚIE

1. ***Substantiv***	Am remarcat ***grația*** mișcărilor ei.
2. ***Prepoziție*** specifică dativului	Am reușit ***grație*** ajutorului tău.
ÎN EXPRESII:	***anul de grație*** 1989
a intra în grațiile cuiva = a căpăta bunăvoința cuiva	

GREU

1. ***Adjectiv***	*Acesta este un obiect **greu**.*
2. ***Adverb de mod***	*Eu înțeleg **greu** acest lucru.*
3. ***Substantiv***	*M-a copleșit **greul** vieții.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
din greu – locuțiune adverbială: „cu mari dificultăți", „cu mare efort"	*Am muncit **din greu** ca să reușesc.*
ÎN EXPRESII:	
a fi greu de cap = a fi prost	
a-i fi greu = a simți o dificultate	
a o duce greu = a trăi în lipsuri materiale	

ÎNAINTE

I. ÎNAINTE	
1. ***Adverb de loc***	*Merg **înainte**.*
2. ***Adverb de timp***	*Am ajuns **mai înainte**.*
3. ***Adverb de mod***	*Citește **înainte**.*
4. Cu valoare de ***interjecție***	*Soldați! **Înainte!** (exprimă o comandă militară).*
II. ÎNAINTEA	
1. ***Prepoziție specifică genitivului*** (are aspect articulat)	*Eu merg **înaintea** grupului.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
înainte de – locuțiune prepozițională	*Te voi anunța **înainte** de a sosi.*
mai înainte – locuțiune adverbială: „mai de mult"	***Mai înainte** mergeam mai des la spectacole.*
de mai înainte – locuțiune adjectivală: „de mai de mult"	*Ne-am amintit de vremurile **de mai înainte**.*
înainte să – locuțiune conjuncțională subordonatoare	***Înainte să** plece, și-a vizitat toți prietenii.*
ÎN EXPRESII:	
a o lua înaintea cuiva = a depăși, a întrece.	

Scanned with OKEN Scanner

JOS

1. ***Adjectiv***	*Acesta este un scaun **jos**. (scund).* *Emoționat, profesorul ne-a vorbit cu glasul **jos** (profund).*
2. ***Adverb de loc***	*El stă **jos**.*
3. ***Substantiv***, dacă se articulează; denumește partea inferioară a unui obiect	***Josul** zidului fusese acoperit de mușchi.*
4. Are valoare de ***interjecție*** când exprimă o comandă	*Grivei! **Jos!***
ÎN LOCUȚIUNI:	
de jos – *locuțiune* adjectivală: se referă la mulțimea oamenilor de rând	*Voi vorbi despre viața oamenilor **de jos**.*
de jos – *locuțiune* adverbială: „care vine din mase, din popor"	*Omul acesta a pornit-o **de jos**.*
de sus până jos – locuțiune adverbială: „în întregime"	*Este îmbrăcată **de sus până jos** în roșu.*
de sus în jos – locuțiune adverbială: „în direcție verticală"	*Trasăm linia **de sus în jos**.*
în sus și-n jos – locuțiune adverbială: „de colo-colo"	*Se plimba neliniștit **în sus și-n jos**.*
în (din) josul – locuțiune prepozițională specifică genitivului	*Cobor **în josul** apei.*
pe jos – locuțiune adverbială: „cu picioarele"	*Merg **pe jos**.*
ÎN EXPRESII:	
a sta jos – expresie verbală: „a se așeza" *a lăsa jos* – expresie verbală: „a lăsa din mână" *a nu se lăsa mai (pre)jos* – expresie verbală	

LOC

1. ***Substantiv***	*Acesta este **un loc** frumos.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
din (de pe) loc – locuțiune adverbială	*Nu s-a clintit **din loc**.*
în loc – locuțiune adverbială: „a sta nemișcat"	*El a rămas **în loc**.*
la loc – locuțiune adverbială	*A pus cartea **la loc**.*
la un loc – locuțiune adverbială: „laolaltă"	*Stăteau **la un loc** trei familii.*
pe loc – locuțiune adverbială de loc: „acolo"	*Stai **pe loc**!*
pe loc – locuțiune adverbială de timp: „imediat"	*O repar **pe loc**.*
din capul locului – locuțiune adverbială: „de la început"	*Îți spun **din capul locului**.*
la o palmă de loc – locuțiune adverbială: „aproape".	*Locuiesc **la o palmă de loc** de școală.*
în tot locul – locuțiune adverbială: „pretutindeni".	***În tot locul** crescuse mușețel.*
din loc în loc – locuțiune adverbială: „rar"	***Din loc în loc** răsăriseră maci roșii.*
în locul – locuțiune prepozițională specifică genitivului	***În locul** lui, aș fi procedat altfel.* *(circumstanțial condițional)*
în loc să – locuțiune conjuncțională subordonatoare; introduce o circumstanțială opozițională	***În loc să** învețe, el se joacă.*
a lua loc – locuțiune verbală: „a se așeza"	*Vă rog, **luați loc**!*
ÎN EXPRESII:	
a pune (pe cineva) *la locul lui* = a da cuiva o lecție de bună cuviință	

PRICINĂ

1. ***Substantiv***	***Pricina** supărării lor nu o știu.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
din pricina – locuțiune prepozițională specifică genitivului	*Am plecat **din pricina** frigului.*
din pricină că – locuțiune conjuncțională subordonatoare	*Am plecat **din pricină că** mi-a fost frig.*

Scanned with OKEN Scanner

PRIVIRE – PRIVINȚĂ

PRIVIRE	
1. ***Substantiv***	***Privirea** lui era ațintită asupra focului.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
cu privire la – locuțiune prepozițională specifică acuzativului	*Vom lua o decizie **cu privire** la situația creată.*
dintr-o privire – locuțiune adverbială: „imediat"	***Dintr-o privire** am priceput ce se întâmplase.*
PRIVINȚĂ	
1. ***Substantiv***	*Am fost de acord în câteva **privințe**.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
în privința... – locuțiune prepozițională specifică genitivului	*Nu sunt de acord **în privința** vânzării.*
într-o privință – locuțiune adverbială: „punct de vedere"	***Într-o privință** ar avea dreptate.*

RÂND

1. ***Substantiv***	*Textul are trei **rânduri**. Pe un rând cresc trandafiri, pe alt **rând** cresc lalele.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
cu rândul – locuțiune adverbială: „cu schimbul", „alternativ	*În tabără, noaptea, supravegheam focul **cu rândul**.*
de rând – locuțiune adjectivală: „din popor", „comun"	*Om **de rând**.*
la rând – locuțiune adverbială: „unul după altul", „într-o ordine"	*Stau **la rând**.*
pe rând – locuțiune adverbială: „unul după altul", „succesiv"	*Examinăm, **pe rând**, fiecare copil.*
rând cu rând – locuțiune adverbială: „în mod amănunțit"	*Am citit textul **rând cu rând**.*
în primul rând – locuțiune adverbială: „înainte de toate", „amănunțit"	***În primul rând** trebuie să învățați să vorbiți corect.*
într-un rând – locuțiune adverbială: „odată", „într-o vreme"	***Într-un rând** era gata-gata să mă înec.*

SEAMĂ

1. ***Substantiv***: „număr", „cantitate mare"	*O **seamă** de cuvinte.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
de seamă – locuțiune adjectivală: „important", însemnat"	*Un **om de seamă**.*
de bună seamă – locuțiune adverbială: „desigur"	***De bună seamă** că te voi ajuta.*
mai cu seamă – locuțiune adverbială: „mai ales, „în special"	***Mai cu seamă** trebuie să fim atenți la exprimarea în public*
pe seama (cuiva) – locuțiune prepozițională specifică genitivului	*A acționa **pe seama** cuiva.*
peste seamă – locuțiune adjectivală și adverbială: „peste măsură", „foarte"	*Ea este **peste seamă** de harnică. (locuțiune adverbială)*
ÎN EXPRESII:	
de-o seamă cu, a lua seama, a băga de seamă, a-și da seama, a-și face seama	

SENIN

1. ***Substantiv***	*Admir **seninul** cerului de vară.*
2. ***Adjectiv***	*Admir cerul **senin**.*
3. ***Adverb***	*El mi-a răspuns **senin**.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
din senin – locuțiune adverbială: „brusc", pe neașteptate"	*Durerile au început **din senin**.*

Scanned with OKEN Scanner

SUS

1. ***Adverb***	*Pun cartea **sus**, pe un raft.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
de sus – locuțiune adverbială	*Ordinul a pornit **de sus**.*
de sus în jos – locuțiune adverbială: „în direcție verticală"	*Trasăm o dreaptă **de sus în jos**.*
de sus până jos – locuțiune adverbială: „în întregime"	*Era udat de ploaie **de sus până jos**.*
în sus – locuțiune adverbială: „spre înălțimi"	*Privesc **în sus**.*
în (din) susul – locuțiune prepoziționlă specifică genitivului: „din direcția"	*El vine **din susul apei**.*
în sus şi-n jos – locuțiune adverbială: „de colo-colo"	*Mergea prin bibliotecă **în sus şi-n jos**.*
sus-pus – locuțiune adjectivală: „cu situație înaltă"	*El este un om **sus-pus**.*
sus şi tare – locuțiune adverbială: „categoric", „ferm"	*Afirm **sus şi tare** ceea ce cred.*
ÎN EXPRESII:	
a se ține cu nasul pe sus, a răspunde de sus, a sări în sus, (a da casa) cu fundul în sus, a lua pe cineva de sus	

TIMP

1. ***Substantiv***	*Este **un timp** frumos.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
cu timpul – locuțiune adverbială: „treptat"	***Cu timpul**, te vei obişnui.*
de la un timp – locuțiune adverbială: „la un moment dat"	***De la un timp**, am obosit.*
din timp în timp – locuțiune adverbială: „uneori"	***Din timp în timp**, trec să-mi văd prietenii vechi.*
în timp ce – locuțiune conjuncțională subordonatoare	***În timp** ce răsfoiam ziarele, mi-a atras atenția un titlu.*
tot timpul – locuțiune adverbială: „mereu"	*Citesc **tot timpul**.*
într-un timp – locuțiune adverbială: „la un moment dat"	***Într-un timp**, a sosit şi ea.*
la timp – locuțiune adverbială: „punctual"	*Am sosit **la timp** la gară.*
din timp – locuțiune adverbială: „devreme"	*Am ajuns **din timp** la gară.*
pe timpuri – locuțiune adverbială: „odinioară"	***Pe timpuri**, viața era mai tihnită.*
în timpul – locuțiune prepoziționlă specifică genitivului	***În timpul** concediului, călătoresc.*
ÎN EXPRESII: *toate la timpul lor, ar fi timpul să, a sosit timpul*	

TOT

1. ***Pronume nehotărât***	*S-a aflat **tot** ce-ai spus.*
2. ***Adjectiv pronominal nehotărât***, cu sensul „întreg"	*Am citi **tot** romanul.*
3. ***Substantiv***	*Am admirat **totul**.*
4. ***Adverb***	***Tot** mai citeşti? El citeşte **tot** mai mult.* ***Tot** eu să-ți spun?*
ÎN LOCUȚIUNI:	
cu toate că – locuțiune conjuncțională: „deşi", „chiar dacă"	*Ies la plimbare, **cu toate** că plouă.*
cu tot, cu toată – locuțiuni prepoziționale	***Cu tot** necazul, am reuşit să rămân calmă.*
cu tot cu – *locuțiune* prepoziționlă: „împreună cu"	*A venit **cu tot cu** copiii.*
cu totul – locuțiune adverbială: „în întregime"	*El a albit **cu totul**.*
cu totul şi cu totul – locuțiune adverbială: „în întregime", „cu desăvârşire"	*Ea este **cu totul şi cu totul** fermecătoare.*
de toate zilele – locuțiune adjectivală: „de fiecare zi"	*Viața **de toate** zilele.*

Scanned with OKEN Scanner

de tot – *locuțiune* adverbială: „în întregime", „pentru totdeauna"	*Am plecat* ***de tot.*** *Este frumoasă* ***de tot.***
în tot – locuțiune adverbială: „în întregime"	*Ea este armonioasă* ***în tot.***
înainte de toate – locuțiune adverbială: „în primul rând"	***Înainte de toate,*** *spune-mi ce vrei.*

URMĂ

1. ***Substantiv***	*Pe zăpadă se vedea* ***urma*** *lupului.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
din urmă – locuțiune adverbială	*El a venit* ***din urmă.***
din urmă – locuțiune adjectivală	*Zilele* ***din urmă*** *au fost însorite.* *Cuvintele* ***din urmă*** *au fost neclare.*
în urmă – locuțiune adverbială	*Am rămas* ***în urmă.***
în urma (cuiva) – locuțiune prepozițională specifică genitivului	*Merg* ***în urma*** *copiilor.*
la urma urmei (*urmelor*) – locuțiune adverbială: „în concluzie".	***La urma urmelor,*** *ce vrei?*
până la urmă – locuțiune adverbială: „în sfârșit".	*Am muncit mult, dar,* ***până la urmă,*** *am reușit.*
în cele din urmă: locuțiune adverbială: „în sfârșit"	***În cele din urmă*** *am reușit s-o conving.*
pe urmă – locuțiune adverbială: „ulterior", „apoi"	*El a venit* ***pe urmă.***
la urmă – locuțiune adverbială: „la sfârșit".	*El a sosit* ***la urmă,*** *când totul se terminase.*

VREME

1. ***Substantiv***	*Azi este* ***vreme*** *frumoasă.* *A trecut* ***vremea.***
ÎN LOCUȚIUNI:	
câtă vreme – locuțiune conjuncțională subordonatoare: „în timp ce"	***Câtă vreme*** *plouă, stau în casă.*
câtăva vreme – locuțiune adverbială: „puțin timp"	*L-am așteptat* ***câtăva vreme*** *și am plecat.*
cu vremea – locuțiune adverbială: „după un timp"	***Cu vremea,*** *te vei obișnui cu acest program.*
de la o vreme, într-o vreme – locuțiuni adverbiale: „de un timp încoace"	***De la o vreme,*** *iernile sunt tot mai lungi.*
de vreme ce – locuțiune conjuncțională subordonatoare: „fiindcă", „deoarece"	***De vreme ce*** *te simți rău, mergi la medic.*
din vreme în vreme – locuțiune adverbială: „câteodată", „rar"	***Din vreme în vreme*** *privesc fotografiile vechi.*
după vremuri – locuțiune adjectivală: „din trecut"	*Într-o ladă am găsit hainele* ***după vremuri*** *ale bunicului.*
după vremuri – locuțiune adverbială: „în cursul veacurilor"	***După vremuri*** *se păstrează acest obicei.*
în vreme ce – locuțiune conjuncțională subordonatoare	***În vreme ce*** *ascultam, mi-am amintit de copilăria noastră.*
înainte de vreme, fără vreme – locuțiuni adjectivale sau adverbiale: „prematur", „înainte de termen"	*A fost o naștere* ***înainte de vreme.*** *(locuțiune adjectivală)* *A murit* ***fără vreme.*** *(locuțiune adverbială)*
într-o vreme – locuțiune adverbială: „într-un târziu"	***Într-o vreme,*** *focul s-a stins.*
la vreme – locuțiune adverbială: „la momentul potrivit"	*Ai sosit* ***la vreme.***
pe vremuri – locuțiune adverbială: „odinioară".	*Bătrânii își amintesc cum era* ***pe vremuri.***
(*de*) *la o vreme* – locuțiune adverbială: „într-un târziu"	*Acum ești puternic, dar,* ***de la o vreme,*** *vei începe să simți singurătatea.*
până la o vreme – locuțiune adverbială: „până la un moment dat"	*Toate astea sunt potrivite* ***până la o vreme.***
toată vremea – locuțiune adverbială: „continuu"	*Citește* ***toată vremea.***

Scanned with OKEN Scanner

ZI

1. ***Substantiv***	*Este o **zi** frumoasă.*
ÎN LOCUȚIUNI:	
de cu ziuă – locuțiune adverbială: „devreme"	*S-a trezit **de cu ziuă**.*
de la o zi la alta – locuțiune adverbială: „zilnic", „repede"	*Creşte **de la o zi la alta**.*
de toate zilele – locuțiune adjectivală: „obişnuit", „cotidian"	*În viața **de toate zilele** este multă monotonie.*
de zi cu zi – locuțiune adjectivală: „zilnic"	*Treburile **de zi cu zi** te copleşesc.*
către (despre) ziuă – locuțiune adverbială: „înainte de a se lumina"	***Către ziuă**, se lasă răcoarea.*
din zi în zi – locuțiune adverbială: „mereu", „de azi pe mâine"	*Amână **din zi în zi**.*
la zi – locuțiune adverbială: „la data cerută"	*Am terminat lucrul **la zi**.* *Suntem **la zi** cu construcția.*
la ziuă – locuțiune adverbială: „când se luminează"	*Am ajuns acasă **la ziuă**.*
zi şi noapte, ziua şi noaptea, nopți şi zile – locuțiuni adverbiale: „continuu", „fără încetare"	*A învățat **zi şi noapte**.*
toată ziua – locuțiune adverbială: „mereu"	*Vine **toată ziua** la noi.*
nici zi, nici noapte – locuțiune adverbială: „niciodată", „deloc"	*N-are linişte **nici zi, nici noapte**.*
până la (în) ziuă – locuțiune adverbială: „de dimineață", „în zori"	*Se scoală **până în ziuă** şi pleacă la câmp.*
vechi în zile – locuțiune adjectivală: „bătrân"	*Este un om **vechi în zile**.*

Pentru testele următoare, **VERIFICAȚI** corectitudinea răspunsurilor consultând informația teoretică:

Testul al III-lea

1. Precizați morfemele lexicale şi gramaticale.
2. Analizați structura morfologică a cuvintelor: *a înnoda, a înnobila, înnourat, transsiberian, interregional.* Motivați scrierea cu consoana dublă.
3. Analizați structura morfologică şi explicați scrierea cu **ii**: *copiind, fiind, înviind, scriind, ştiind.*
4. Motivați ortografierea cu vocală dublă făcând analiza morfologică: *a reeduca, a reedita, a coopera, coordona, citii, iubii, povestii, fii, geamgii, aurii, albăstrii.*
5. Precizați cazul substantivului şi modul verbului, precum şi morfemele gramaticale care la diferențiază:
   { Radu scrie.
   { – Radu! Scrie!
6. Analizați structura morfologică a cuvintelor: *să fi mers, ştiind, aş fi citit, văzându-se, ai citit, vei cânta, foarte repede, rece-rece, cel mai înalt.*
7. Valoarea auxiliară a verbelor: *a fi, a avea, a vrea.* Exemple.
8. Precizați sensul cuvintelor în funcție de accent: *acéle – ácele; úmbrele – umbréle; cântă – cântá.*
9. Faceți analiza morfologică a cuvintelor:
   frumos – frumoşi – frumoase — ale copilului
   albastru – albaştri — şi-a imaginat
   ştiu, ştii, ştie
   aflându-se, amintindu-şi
10. Formulați enunțuri în care gradul superlativ absolut să fie exprimat prin intonație.

Scanned with OKEN Scanner

Testul al IV-lea

1. Numiți și exemplificați funcțiile sintactice ale substantivului în cazul nominativ.
2. Scrieți forma de genitiv-dativ singular articulat hotărât a cuvintelor: *mama, mătușa, casa, școala, Maria, Ileana, Mimi, Cici, Carmen, Ingrid.*
3. Se dă substantivul *copiilor.* Îl introduceți în propoziții în care să îndeplinească funcțiile sintactice: *atribut substantival genitival, complement indirect.* Precizați cazul.
4. Declinați substantivul „un copil".
5. Numiți prepozițiile cazului dativ și funcțiile sintactice ale substantivului în dativ.
6. Flexiunea articolului hotărât. Aspecte specifice.
7. Introduceți în contexte: ***cel – ce-l; cea – ce-a; cei – ce-i*** și explicați ortografia cu argumente morfologice.
8. Precizați și exemplificați punctuația cazului vocativ.
9. Numiți prepozițiile și locuțiunile prepoziționale specifice cazului genitiv.
10. Explicați schimbarea valorii morfologice: *iarna, dimineața, greul, oful, aproapele, buștean, foc.*

Testul al V-lea

1. Articolul demonstrativ adjectival: flexiune.
2. Numiți și exemplificați funcțiile sintactice ale cazului genitiv, cu sau fără prepoziții și locuțiuni prepoziționale.
3. Introduceți în contexte și explicați ortografia cu argumente morfologice: ***al – a-l; ai – a-i.***
4. Explicați și exemplificați schimbarea valorii morfologice: *toamna, seara, înainte, înaintea, bine, binele.*
5. Exprimați în propoziții gradele de comparație ale adjectivului.
6. Scrieți cu litere: 12, 15, 16, 14, 18, 6, 7.
7. Scrieți pluralul masculin al adjectivelor: *fix, complex, mixt, prolix.*
8. Scrieți masculinul singular al adjectivelor: *continuă, perpetuă, ambiguă, asiduă, superfluă.*
9. Despărțiți în silabe adjectivele masculine obținute la punctul 8.
10. Adjective care nu pot avea grade de comparație: teorie și exemple.

Testul al VI-lea

1. Scrieți la forma de plural articulat hotărât : *auriul papagal; grijuliul părinte; straniul om; auria pară; argintia lumină.*
2. Scrieți în coloana **B** forma de feminin a adjectivului:

A	B
bunic afectuos	bunică .....
izvor tumultuos	
elev respectuos	
tânăr impetuos	

3. Completați spațiile punctate cu adjectivele din coloana **B** făcând acordul cu substantivul regent:

A	B
Salon cu copii	nou-născut
Fetița ..... este sănătoasă.	nou-născut
Oaspeții ..... au fost primiți.	nou-venit
Oamenii ..... trasează direcțiile de dezvoltare în viitor.	clarvăzător
Să te ferești de oamenii	răuvoitor

Scanned with OKEN Scanner

4. Funcțiile sintactice ale substantivului la cazul acuzativ. Exemple.
5. Numiți clasa morfologică şi funcția sintactică a cuvântului subliniat.
   - Privesc un copil *frumos*.
   - El vorbeşte *frumos*.
   - Locuiesc *aproape*.
   - Respectă-l *pe aproapele* tău.
   - *Dimineața* senină luminează oraşul.
   - *Dimineața* învăț.
   - N-a venit *nimeni*.
   - El a ajuns *un nimeni*.
   - Eu fac *foc* în sobă.
   - E supărat *foc*.
6. Declinați pronumele personale de pers. I, a II-a şi a III-a sg. şi pl.
7. Scrieți pronumele de politețe.
8. Scrieți formele flexionare (F. M. – sg. pl.) ale adjectivului de întărire.
9. Declinați pronumele relativ-interogativ: *cine*.
10. Valorile morfologice ale verbului la modul participiu. Teorie şi exemple.

Testul al VII-lea

1. Pronumele şi adjectivul negativ. Forme şi flexiune.
2. Scrieți pronumele relativ şi articolul posesiv genitival făcând acordul potrivit.
   Băiatul,_____soră este elevă, este talentat.
   Băiatul,_____surori sunt eleve, este talentat.
   Fata,_____frate este elev, este mică.
   Fata,_____frați sunt elevi, este mică.
   Mamele,_____ băieți sunt cuminți, sunt mulțumite.
   Părinții,_____băieți sunt cuminți, sunt mulțumiți.
   Părinții,_____ fete sunt cuminți, sunt mulțumiți.
3. Numiți şi exemplificați funcțiile sintactice ale adjectivului.
4. Pronumele reflexiv: forme şi funcții sintactice; rol de morfem al diatezei reflexive.
6. Precizați clasa morfologică a cuvintelor subliniate.
   - El ***s***-a bucurat văzându-mă.
   - Cine-***s*** aceia?
   - Doresc ***s***-ascult.
   - ***Sss!*** Linişte!
6. Numiți clasa morfologică a cuvintelor subliniate.
   A citi este plăcut. ***A*** mea este nouă.
   El ***a*** citit scrisoarea. ***A***! ce copil frumos!
7. Numiți şi exemplificați funcțiile sintactice ale cazului dativ.
8. Conjugați verbul *a crea* la modul indicativ timp prezent.
9. Scrieți formele inverse: *m-aş duce, te-ai duce, i-ar spune, i s-ar spune, ți s-ar rupe, ți-ar fi, li s-ar sparge.*
10. Scrieți gerunziul verbelor: *a scrie, a devia, a audia, a aprecia.*

Testul al VIII-lea

1. Modurile şi timpurile verbelor.
2. Verbele auxiliare.
3. Numiți valorile morfologice ale verbului *a fi* în contextele:
   - Eu *sunt* în pădure.
   - Eu *sunt* pădurar.
   - Eu *sunt* sfătuită de un prieten.

Scanned with OKEN Scanner

4. Alcătuiți propoziții în care verbele *a ajunge* și *a însemna* să aibă valoare predicativă și copulativă.
5. Explicați ortografia cu argumente morfologice:
   - *Ia-ți* o carte! *I-ați* luat o carte?
   - Eu *iau* o floare. *I-au* dăruit o floare.
   - *Ai* citit cartea? Plec pentru *a-i* întâmpina.
   - *Ia* un măr! *I-a* dat un măr?
   - *Ia-i* o carte! *I-ai* luat cartea?
   - *Ați* luat cărți? Am venit pentru *a-ți* spune o veste.
6. Numiți clasa morfologică și funcția sintactică:
   - El are glasul *răguşit.*
   - Vorbeşte *răguşit.*
   - Privesc ceaşca *aburind.*
   - Privesc ceaşca *aburindă.*
   - Are tonul *agitat.*
   - Vorbeşte *agitat.*
7. Introduceți în contexte și precizați clasa morfologică: *încât – în cât; de mult – demult; altădată – altă dată; odată – o dată; într-una – întruna.*
8. Valorile morfologice ale verbului *a (se) părea* – consecințe sintactice.
9. Scrieți verbele *a fi, a duce, a zice – la modul imperativ, afirmativ și negativ*
10. Punctuația interjecției.

Testul al IX-lea

1. Diatezele verbului.
2. Exprimați în propoziții valoarea predicativă și copulativă a verbelor: *a arăta, a rămâne, a fi.*
3. Funcțiile sintactice ale verbului la modul infinitiv.
4. Derivați verbe cu sufixele verbale ***-iza; -ifica, -ona.***
5. Numiți conjuncțiile coordonatoare și alcătuiți cu ele enunțuri (propoziții sau fraze).
6. Precizați cazul și funcția sintactică a substantivului subliniat.
   - *Cartea* este prietena mea.
   - Prietena mea, *cartea*, mă însoțește pretutindeni.
   - Eu prețuiesc *cartea.*
   - Pasiunea lui este *cartea.*
7. Precizați cazul și funcția sintactică a pronumelor personale:
   - ***Ți***-a dat un sfat. Sfatu-***ți*** a fost bun.
   - ***V***-a văzut și ***v***-a dăruit o carte.
8. Numiți clasa morfologică a cuvintelor subliniate:
   - Cine-***i*** acolo?
   - ***I***-am văzut.
   - Eu ***şi*** Ana vom pleca.
   - El ***şi***-a amintit de mine.
9. Exprimați în propoziții gradele de comparație ale adverbelor.
10. Reguli morfologice de folosire a semnului exclamării. Teorie și exemple.

Testul al X-lea

1. Adverbele: clasificare și funcții sintactice.
2. Introduceți în propoziții și precizați clasa morfologică: *în sus – în susul; împrejur – împrejurul; înainte – înaintea; în lung – în lungul.*
3. Precizați clasa morfologică a cuvintelor subliniate:
   - *Vara* voi pleca la munte. *Vara* a încălzit pământul.
   - El citeşte *expresiv.* El are un ton *expresiv.*
   - El privea *surâzând.* El avea fața *surâzândă.*
   - El cară un *buştean.* El doarme *buştean.*

Scanned with OKEN Scanner

4. Derivați adverbe cu sufixele adverbiale: ***-eşte; -iş; -mente.***
5. Scrieți regimul cazual al prepozițiilor.
6. Funcțiile sintactice ale verbelor la modul gerunziu.
7. Scrieți 10 locuțiuni verbale şi sinonimele lor.
8. Precizați cazul substantivului.
   - Merg contra vântului.
   - Vorbesc contrar convingerilor mele.
   - Vorbesc cu nepotul vecinului.
   - El este nepot vecinului.
9. Punctuația cazului vocativ.
10. Substantivele proprii.

Testul al XI-lea

1. Interjecția. Onomatopeea. Funcții sintactice.
2. Adjective pronominale: feluri şi exemple.
3. Felurile şi flexiunea pronumelui demonstrativ.
4. Valorile stilistice ale substantivului.
5. Conjuncțiile şi locuțiunile conjuncționale subordonatoare. Rol în frază şi posibilități de subordonare.
6. Alcătuiți contexte în care să introduceți grupurile: *din cauza*, *din cauză că*, *din pricina*, *din pricină că*. Precizați clasa morfologică.
7. Precizați clasa morfologică a cuvintelor subliniate.
   - Am o carte ***de*** bucate.
   - Vin, ***de*** mă vei chema.
   - ***De***! ce să-ți fac?
   - El vine ***c***-un pachet.
   - Să-i spui ***c***-am plecat.
8. Alcătuiți contexte în care cuvintele ***dar*** să fie:
   a) conjuncție coordonatoare adversativă;
   b) substantiv.
9. Valorile stilistice ale adjectivului.
10. Pronume relative. Adverbe relative. Rolul lor în frază.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

5

SINTAXA

Sintaxa este partea grămaticii care cuprinde regulile privitoare la îmbinarea cuvintelor în propoziții şi a propozițiilor în fraze.

Părțile sintaxei: sintaxa propoziției
sintaxa frazei

SINTAXA PROPOZIȚIEI

▸ Fişă recapitulativă ◂

PROPOZIȚIA: o comunicare cu un singur predicat.

CLASIFICAREA PROPOZIȚIILOR

1. După scopul comunicării:			
ENUNȚIATIVĂ [.]	**propriu-zisă**	exprimă o acțiune reală se construieşte cu modul indicativ	*Eu citesc o carte.*
	optativă	exprimă o dorință se construieşte cu modul condițional-optativ	*Eu aş citi o carte.*
	imperativă	exprimă o poruncă, un îndemn, un sfat se construieşte cu modurile imperativ sau conjunctiv	*Citeşte cartea!* *Să citeşti cartea!*
	dubitativă	exprimă o îndoială	*O fi citind ceva.*
INTEROGATIVĂ [?]	**propriu-zisă**		*Ce mănânci?*
	optativă		*Ai mânca un măr?*
	directă	o singură propoziție; urmează [?]	*Cine vine la noi?*
	indirectă	în frază; urmează [.]	*Eu întreb cine vine la noi.*
	retorică	nu se aşteaptă răspuns	*Cine ar fi crezut asta?*
2. După afectivitate:			
marcate prin intonație	**afective** sau **exclamative** [!]		*El citeşte mult!*
	neafective sau **neexclamative** [.]		*El citeşte mult.*

3. După aspect:			
Pozitive sau afirmative			*Eu citesc.*
Negative		cu negația la predicat	*Eu nu citesc.*
4. După structură:			
ANALIZABILE	**simple**	au doar părți principale	*Elevul scrie. Citește!*
	dezvoltate	au părți principale și secundare	*Elevul silitor rezolvă o problemă.*
	bimembre	au ambele părți principale	*Citesc o carte interesantă.* (subiect inclus+predicat).
	monomembre	de regulă, exprimate prin verb impersonal	*Plouă.*
	complete	au toate părțile de propoziție necesare organizării interne a comunicării	*Florile albe se scutură.*
	eliptice	de obicei eliptice de predicat sau de verbul copulativ	*„Ochii ei – două nopți tulburi, gura ei – hău căscat...".* (Mihai Eminescu, Proză literară)
NEANALIZABILE	se reduc la:	părți de vorbire neflexibile, substantive în vocativ, neintegrate într-o propoziție	*Da! Când? Vai!*
			Goe! Goe! Puișorule! (I.L. Caragiale)

Scanned with OKEN Scanner

PĂRȚI DE PROPOZIȚIE

▸ Fișă recapitulativă ◂

A. PRINCIPALE			
1. SUBIECT	a) exprimat	**simplu**	*Elevul învață.*
		multiplu	*El și ea învață.*
	b) neexprimat	**inclus** (verbul predicat este la pers. I sau a II-a sg./pl.)	*Citesc. Citești.*
		subînțeles (verbul predicat este la pers. a III-a sg./pl.)	*Citește.*
		nedeterminat	*Bate la ușă.*
2. PREDICAT	a) verbal exprimat prin:	**verb predicativ**	*El **fuge**.*
		locuțiune verbală	*El **o ia la sănătoasa**.*
		interjecție	*Copilul **tuști!** pe ușă!*
		adverbe și locuțiuni adverbiale care nu admit pe lângă ele un verb copulativ	***Desigur** / că...*
B. SECUNDARE			
1. ATRIBUT (Regent: substantiv, pronume)	**adjectival**		*Elevul **silitor** învață.*
	substantival	a) **genitival**	*Caietul **elevului** este curat.*
		b) **prepozițional**	*Florile **de cais** sunt frumoase.*
		c) **apozițional**	*Radu, **studentul**, învață.*
	pronominal		*Corectez caietul **ei**.*
	verbal		*Îl stăpânea dorința **de a citi**.*
	adverbial		*Ziua **de ieri** a fost caldă.*
	interjecțional		*Se auzea strigătul **bravo!***
2. COMPLEMENT (Regent: verb, adverb, adjectiv)	**direct**		*Citesc **o carte**.*
	intern		*Scriu **o scrisoare**.*
	indirect		*Îi vorbesc **mamei despre școală**.*
	de agent		*Problema a fost rezolvată **de elev**.*
	circumstanțial	a) **de loc**	*Plec **la bunici**.*
		b) **de timp**	*Plec **mâine**.*
		c) **de mod**	*Plec **repede**.*
		d) **de cauză**	*Plec **din cauza frigului**.*
		e) **de scop**	*Învăț **pentru a ști**.*
		f) **condițional**	***Perseverând**, vei reuși.*
		g) **concesiv**	*Învăț, **în ciuda oboselii**.*
		h) **consecutiv**	*S-a descurcat, **de mai mare dragul**.*
		i) **sociativ**	*Mă plimb **cu o colegă**.*
		j) **instrumental**	*Scriu **cu creionul**.*
		k) **de relație**	*Eu sunt preocupată **în a învăța** cât mai mult.*
		l) **opozițional**	***În loc de a citi**, el se joacă.*
		m) **cumulativ**	***Pe lângă exerciții**, a mai lucrat și probleme.* ***În afară de exerciții**, a lucrat și probleme.*
		n) **de excepție**	***În afară de el**, n-a mai venit nimeni.*
3. ELEMENT PREDICATIV SUPLIMENTAR	Determină un verb, dar se referă la substantiv sau pronume.		*Ea mergea **îngândurată**.*

Scanned with OKEN Scanner

RAPORTURILE SINTACTICE DINTRE PĂRȚILE DE PROPOZIȚIE, EXPRIMAREA LOR

▸ Fișă recapitulativă ◂

A. RAPORT DE INTERDEPENDENȚĂ				
1.	**Se stabileşte**		între subiect şi predicat	
2.	**Se exprimă**		prin flexiune	
3.	**Se realizează**	prin acord	în persoană şi număr	*Copiii cântă.*
			în număr şi gen	*Copiii sunt veseli.*
B. RAPORT DE COORDONARE				
1.	**Se stabileşte**	între părți de propoziție de același fel		*Merg **la munte şi la mare**.*
		între diferite părți secundare de propoziție (mai rar)		*Te voi aştepta **acolo**, dar **mai târziu**.*
2.	**Se exprimă prin:**			
JONCȚIUNE	**Se realizează** cu conjuncții şi locuțiuni conjuncționale coordonatoare.	copulative	***şi, nici:***	*Am creioane **roşii şi albastre**.*
				*Nu am **nici creion, nici gumă**.*
		adversative	***dar, iar, însă, ci***	*Am un creion **vechi, dar bun**.*
		disjunctive	***sau, ori, fie***	*Ai un creion **roşu, sau negru?***
		conclusive	***deci, aşadar, prin urmare***	*Am un creion **nou, deci întreg**.*
JUXTAPUNERE	**Se realizează**	prin virgulă	***[,]***	*Am un creion **roşu, nou**.*
C. RAPORT DE SUBORDONARE				
1.	**Se stabileşte**	între **atribut şi regentul său** substantiv sau pronume.		*Chipul **fetei** este gingaş.*
		între **complement şi regentul său** verb, adverb, adjectiv.		*Îi dau **fetei** o floare.*
2.	**Se exprimă prin:**			
FLEXIUNE	în gen, număr, caz.	*Îi explic **elevului**. (complement indirect; substantiv, cazul dativ).*		
		*Admir o floare **frumoasă**. (atribut adjectival, adjectiv, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, în acord cu substantivul regent).*		
JONCȚIUNE	realizată prin:	prepoziții şi locuțiuni prepoziționale		*Citesc o carte **cu** poveşti.*
		articol posesiv-genitival		*Un creion **al** fetei s-a rupt.*
		articol demonstrativ-adjectival		*Creionul **cel** nou s-a rupt.*
TOPICĂ	a) face distincția între ***subiect şi numele predicativ***			(SB) (N.P.) ***Mihai** este colegul meu.* (SB) (N.P.) ***Colegul** meu este Mihai.*
	b) între ***subiect şi complement direct***			***Lupul** a răpus **cerbul**.*
	c) între ***atributul substantival genitival*** şi *complementul indirect în dativ*			Am adus ochelarii ***bunicului***. (***bunicului*** atribut substantival în G.) I-am adus ***bunicului*** ochelarii. (***bunicului*** complement indirect în D.).
INTONAȚIE	face distincția între ***subiect*** şi ***complementul direct***			(SB) (CD) *Îşi admiră **elevii** profesorul.* (SB) (CD) *Îşi admiră **profesorul** elevii.*

Scanned with OKEN Scanner

SINTAXA FRAZEI

▸ Fişă recapitulativă ◂

FRAZA – este un enunţ cu cel puţin două propoziţii.			
TIPURI DE FRAZĂ	formată prin:	coordonare	*Elevii* ***învaţă***[1]*/,* ***scriu*** *temele*[2]*/ (şi)* ***repetă.***[3]*/* 1P——,——2P——şi——3P juxt. cop.
		subordonare	*Elevii* ***întreabă***[1]*/ [când]* ***vor pleca în excursia***[2]*/ [pe care]* ***au pregătit-o.***[3]*/* 1P | 2CD | 3AT
	mixtă		**Am aflat**[1]**/** [că] a apărut o carte nouă[2]**/** (şi) acum plec[3]**/** [să] o cumpăr.[4]**/** 1P——şi——3P | cop | 2CD 4CScop

CLASIFICAREA PROPOZIŢIILOR DUPĂ RAPORTURILE ÎN FRAZĂ

A. PROPOZIŢII PRINCIPALE		
independente	nu se combină cu altele, constituie o singură comunicare.	*Eu plec la şcoală. Acolo învăţ.* 1P. 2P.
coordonate	se coordonează cu alte propoziţii principale.	*Desenez*[1]*/ (şi) colorez.*[2]*/* 1P. ——şi——2P. cop.
regente	îşi subordonează propoziţii secundare	*Doresc*[1]*/ [să] te văd.*[2]*/* 1P | 2CD
B. CONSTRUCŢII INCIDENTE – reprezintă o comunicare marginală, de sine stătătoare.		
construcţii nelegate sintactic de restul frazei	**cuvinte unice**	*Am uitat,* ***zău****, unde l-am pus.*
	propoziţie principală incidentă	*Mergi la tablă,*[1]*/* ***zise profesorul,***[2]*/ (şi) rezolvă problema.*[3]*/* 1P_____şi_____3P 2P incidentă cop.
	propoziţie principală şi secundară	*Te-am întrebat,*[1]*/* ***zise el***[2]*/ [fără să]-l privească*[3]*/, [dacă] mergi cu mine.*[4]*/* 1P 2P incidentă | | 4CD 3C.Mod
C. PROPOZIŢII REGENTE – orice propoziţie, principală sau secundară, la care se subordonează o altă propoziţie secundară.		
D. PROPOZIŢII SUFICIENTE – Propoziţii principale sau secundare, care conţin o comunicare de sine stătătoare.		*Eu plec*[1]*/ [când] termin lecţiile.*[2]*/*
E. PROPOZIŢII INSUFICIENTE – sunt:		
regentele propoziţiilor secundare	**subiective**	***Este bine***[1]*/ [că]...*
	predicative	*Problema* ***este***[1]*/*[dacă]...
regentele care conţin verbe de declaraţie, după care urmează completiva directă		*El* ***a spus***[1]*/* [că]...

Scanned with OKEN Scanner

F. PROPOZIȚII SECUNDARE, SUBORDONATE:		
necircumstanțiale	subiectivă	*Îmi place[1]/ [să] citesc.[2]/*
	predicativă	*Pasiunea mea este[1]/ [să] citesc.[2]/*
	atributivă	*Citesc o carte[1]/ [care] mă interesează.[2]/*
	completivă directă	*Eu întreb[1]/ [ce] citeşte.[2]/*
	completivă indirectă	*Eu mă gândesc[1]/ [să] plec.[2]/*
	completivă de agent	*Eu am fost ajutată[1]/ [de către cine] se afla în apropiere.[2]/*
	predicativă suplimentară	*Cuvintele tale m-au făcut[1]/ [să] înțeleg adevărul.[2]/*
circumstanțiale	de loc	*Mă duc[1]/ [unde] se află colegii.[2]/*
	de timp	*Vin[1]/ [când] pot.[2]/*
	de mod	*Rezolv[1]/ [cum] ştiu.[2]/*
	de scop	*Învăț[1]/ [ca să] ştiu.[2]/*
	de cauză	*Învăț[1]/ [fiindcă] nu ştiu.[2]*
	condițională	*Voi veni[1]/ [dacă] mă chemi.[2]/*
	concesivă	*Învăț,[1]/ [deşi] sunt obosit.[2]/*
	consecutivă	*A învățat atât de mult,[1]/ [încât] a obținut premiul dorit.[2]/*
	sociativă	*Mă plimb[1]/ [cu cine] mă simt bine.[2]/*
	instrumentală	*Scriu[1]/ [cu ce] găsesc.[2]/*
	de relație	*[Cât priveşte] rezolvarea[1]/, aceasta este soluția bună.[2]/*
	opozițională	*[În loc să] învețe,[1]/ el se joacă.[2]/*
	cumulativă	*[Nu numai că] ninge,[1]/ dar este şi polei.[2]/*
	de excepție	*Au venit toți,[1]/ [în afară de cine] se scuzase pentru absență.[2]/*

Scanned with OKEN Scanner

RAPORTURI SINTACTICE ÎN FRAZĂ ŞI EXPRIMAREA LOR

▸ Fişă recapitulativă ◂

<table>
<tr><td colspan="4">A. RAPORT DE COORDONARE
Se stabileşte între propoziţii de acelaşi fel. Mai rar, se stabileşte între propoziţii secundare diferite, sau între o propoziţie secundară şi o parte de propoziţie.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Se exprimă prin:</td></tr>
<tr><td rowspan="4">joncţiune
(cu conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale coordonatoare)</td><td>copulative</td><td>şi, nici... (ci şi, cât şi)</td><td>Eu scriu[1]/ (şi) citesc.[2]/</td></tr>
<tr><td>adversative</td><td>dar, iar, însă, ci.</td><td>Eu scriu,[1]/ (însă) nu citesc.[2]/</td></tr>
<tr><td>disjunctive</td><td>sau, ori, fie.</td><td>Scrii[1]/ (sau) citeşti?[2]/</td></tr>
<tr><td>conclusive</td><td>deci, aşadar, prin urmare</td><td>Eu citesc,[1]/ (deci) ştiu.[2]/</td></tr>
<tr><td colspan="3">juxtapunere – prin virgulă, sau punct şi virgulă.</td><td>Eu scriu [,][1]/ citesc.[2]/</td></tr>
<tr><td colspan="4">B. RAPORT DE SUBORDONARE
Se stabileşte între propoziţii regente (principale sau secundare) şi subordonatele lor.</td></tr>
<tr><td colspan="4">Se exprimă prin:</td></tr>
<tr><td rowspan="4">joncţiune
realizată prin</td><td>conjuncţii şi locuţiuni conjuncţionale subordonatoare</td><td>că, să, dacă, fiindcă, deşi, deoarece, încât, chit că, cu toate că, de vreme ce, din moment ce, în timp ce, până să, căci...</td><td>Nu învăţ[1]/ [fiindcă] sunt obosită.[2]/</td></tr>
<tr><td>pronume şi adjective relative şi nehotărâte</td><td>care, cine, ce, cât, ceea ce, oricare, oricine, orice, oricât.</td><td>Nu ştiu [1]/ [cine] vine.[2]/</td></tr>
<tr><td>adverbe relative şi nehotărâte</td><td>când, unde, cum, cât, oricând, oriunde, oricum, oricât.</td><td>Eu ştiu [1]/ [când] vii.[2]/</td></tr>
<tr><td colspan="3">Atenţie! Pronumele şi adjectivele relative şi nehotărâte şi adverbele relative şi nehotărâte au funcţie sintactică (frecvent) în propoziţia secundară pe care o introduc.
Eu ştiu[1]/ [cine] vine.[2]/
cine: a) în frază – subordonează prop. 2 CD la 1P.
b) în propoziţia 2CD – are funcţie de subiect, exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ.</td></tr>
<tr><td>juxtapunere
realizată prin virgulă</td><td>Apare rar, la secundarele condiţionale aflate înaintea regentei şi care nu au subordonarea specifică. Identificarea sensului este condiţionată de intonaţie.</td><td colspan="2">Înveţi ,[1]/ ştii [2]/... sensul este:
[Dacă] înveţi,[1]/ ştii.[2]/ (2P; 1 Condiţională).
2P
|
1 Condiţională</td></tr>
<tr><td>topică</td><td>Face distincţia între secundara subiectivă şi predicativă, când ambele au regent comun unul dintre verbele: este, înseamnă, devine, ajunge.</td><td colspan="2">[Dacă] înveţi [1]/ înseamnă [2]/ [că] ştii.[3]/
2P
1 subiectivă 3 predicativă</td></tr>
</table>

Scanned with OKEN Scanner

CORESPONDENȚA DINTRE PROPOZIȚIILE SUBORDONATE ȘI PĂRȚILE DE PROPOZIȚIE

1. Propozițiile subordonate **corespund părților de propoziție**.
2. Propozițiile subordonate **au denumiri corespunzătoare părților de propoziție**.
3. Între propozițiile subordonate și părțile de propoziție se stabilesc, totuși, asemănări și deosebiri care sunt prezentate în continuare:

A. Asemănări	
1. Echivalență funcțională	orice propoziție secundară subordonată are funcția părții de propoziție corespunzătoare
2. Sinonimia concretă	adică identitatea conținutului de bază comunicat.
B. Deosebiri	
1. În propoziție se găsesc părți de propoziție care pot constitui singure o propoziție – de exemplu, predicatul.	1. Propozițiile subordonate sunt toate dependente, secundare, și nu pot constitui singure o frază fără propoziția principală.
2. Subiectul și predicatul sunt părți principale de propoziție.	2. Propozițiile subiectivă și predicativă nu sunt principale, ci secundare.
3. Predicatului verbal, verbului copulativ (din structura predicatului nominal) nu le corespunde propoziția predicativă.	3. Propoziția predicativă îi corespunde numelui predicativ din structura predicatului nominal.
4. Părțile de propoziție puse împreună constituie o propoziție.	4. Propozițiile secundare, îmbinate între ele, nu pot constitui o frază, fără prezența unei propoziții principale.
5. Subiectul este mai frecvent decât propoziția subiectivă.	5. Propozițiile secundare circumstanțiale – condițională, concesivă, consecutivă – sunt mai frecvente decât complementele corespunzătoare.

Scanned with OKEN Scanner

ALGORITM DE ANALIZĂ SINTACTICĂ A PROPOZIȚIEI

1) Se citeşte atent propoziția.
2) Se identifică şi se subliniază predicatul.
3) Se identifică subiectul.
4) Se analizează sintactic şi morfologic părțile principale – subiect şi predicat.
5) Se identifică părțile secundare punând întrebările logice la regenți – şi se analizează.
6) Se numerotează, în ordine, cuvintele care au funcție sintactică.
7) Se alcătuieşte schema propoziției, precizând raporturile sintactice.

Model de lucru:

1 2 3 4 5 6

*Din văzduh, cumplita iarnă **cerne** norii de zăpadă.*

(Vasile Alecsandri – *Iarna*)

iarnă (3)	**subiect**, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, nearticulat.
cerne (4)	**predicat** verbal, exprimat prin verb predicativ, diateza activă, tranzitiv, conjugarea a III-a, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular.
cumplita (2)	**atribut adjectival**, exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, gradul pozitiv.
din văzduh (1)	**complement circumstanțial** de loc, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă *din*.
norii (5)	**complement direct**, exprimat prin substantiv comun, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărât ***i***.
de zăpadă (6)	**atribut substantival prepozițional**, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă *de*.

Schema propoziției:

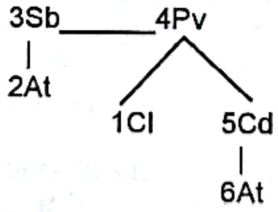

Scanned with OKEN Scanner

ALGORITM DE ANALIZĂ SINTACTICĂ A FRAZEI

1) Se citeşte fraza atent, până la perfecta înțelegere a sensului comunicat.
2) Se identifică şi se subliniază predicatele.
3) Se identifică elementele de relație subordonatoare şi se pun între paranteze drepte.
4) Se identifică elementele de relație coordonatoare şi se încadrează între paranteze.
5) Se segmentează propozițiile (înaintea elementului de coordonare sau de subordonare) şi se numerotează având în vedere distribuția predicatelor şi a elementelor de relație subordonatoare.
6) Se identifică propoziția (sau propozițiile) principale.
7) Se identifică şi se califică propozițiile subordonate, în funcție de elementul regent şi de întrebare.
8) Se specifică în dreptul fiecărei subordonate numărul propoziției regente.
9) Se alcătuieşte schema frazei, precizând şi natura coordonărilor.

Model de lucru:

[Deşi] doream[1]/ [să] merg la spectacol,[2]/ totuşi am rămas acasă[3]/ [fiindcă] trebuia[4]/ [să] mă pregătesc pentru lucrarea[5]/ [pe care] o aveam a doua zi.[6]/

1. Circumstanțială concesivă (3)
2. Completivă directă (1)
3. Principală
4. Circumstanțială cauzală (3)
5. Subiectivă (4)
6. Atributivă (5)

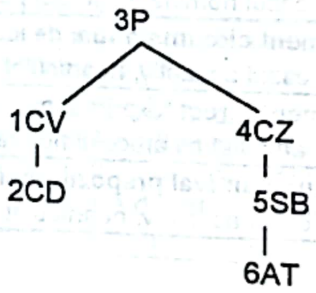

PROCEDEE DE TRANSFORMARE

(a propoziției în frază și a frazei în propoziție)

A. CONTRAGEREA UNEI PROPOZIȚII ÎN PARTE DE PROPOZIȚIE		B. DEZVOLTAREA UNEI PĂRȚI DE PROPOZIȚIE IN PROPOZIȚIE SECUNDARĂ	
Mod de realizare			
1. SE ELIMINĂ PREDICATUL astfel: – **prin transformarea verbului** la un mod nepersonal; prin transformarea verbului într-un substantiv sau adjectiv, adverb – **prin eliminarea verbului copulativ** din predicatul nominal		1. INTERVENȚIA UNUI PREDICAT – prin modificarea unei forme verbale nepredicative în una predicativă (infinitivul, supinul ... se transformă în indicativ, conjunctiv) – prin transformarea în verb predicativ a unui substantiv, adjectiv – prin introducerea unui predicat sau a unui verb copulativ	
2. SE ELIMINĂ ELEMENTUL DE RELAȚIE SUBORDONATOR:		2. INTERVIN ELEMENTE DE RELAȚIE SUBORDONATOARE:	
– **pronume și adjective relative**:	*care, care, cine, ce, cât*	– **pronume și adjective relative**:	*cine, ce, cât, ceea ce*
– **adverbe relative**:	când, unde, cum	– **adverbe relative**:	*când, unde, cum*
– **conjuncții și locuțiuni conjuncționale**:	*că, să, dacă, fiindcă, deși, încât, în timp ce...* (Acestea vor fi înlocuite cu prepoziții)	– **conjuncții și locuțiuni conjuncționale**:	*că, să, dacă, fiindcă, deși, încât, cu toate că, cu toate că, în timp ce...*
3. ALTE MODIFICĂRI SECUNDARE		3. ALTE MODIFICĂRI SECUNDARE	

MODEL DE TRANSFORMARE

a) **Dezvoltarea** unei părți de propoziție, în propoziție subordonată corespunzătoare.

Am citit o carte ***interesantă.***

interesantă = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv variabil, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, gradul pozitiv.

Se dezvoltă în propoziție subordonată atributivă:

Am citit o carte [1]*/ [care] era interesantă.*[2]*/*

1= P 1P

2= AT(1) |

2AT

b) **Contragerea** unei propoziții secundare, în parte de propoziție corespunzătoare.

[Când] s-a înserat,[1]*/ am plecat acasă.*[2]*/*

1 = CT(1) 2P

2 = P |

1CT

Propoziția secundară circumstanțială de timp 1 (când s-a înserat) se contrage în complement circumstanțial de timp:

Seara, am plecat acasă. sau ***Înserându-se**, am plecat acasă.*

Seara = *complement circumstanțial de timp*, exprimat prin adverb de timp

sau

Înserându-se = *complement circumstanțial de timp*, exprimat prin verb la modul gerunziu, diateza reflexivă, conjugarea I.

Scanned with OKEN Scanner

ALGORITMUL CONSTRUCȚIEI UNEI FRAZE DUPĂ O SCHEMĂ DATĂ

1) Citiți cu atenție schema.
2) Stabiliți:
   - numărul, felul subordonatelor şi locul lor față de regent (propoziții principale sau secundare);
   - numărul propoziției principale.
3) Stabiliți care propoziții sunt coordonate şi felul coordonării.
4) Pentru fiecare propoziție subordonată stabiliți:
   - întrebarea specifică;
   - propoziția regentă;
   - elementul regent necesar şi obligatoriu (din propoziția regentă);
   - elementul de subordonare specific;
   - punctuația față de regentă, sau în coordonare.
5) Pentru regenta fiecărei subordonate stabiliți şi alegeți:
   - elementul regent necesar şi obligatoriu;
   - corelativul de insistență al secundarei în regentă.
6) *Atenție!* fiecare propoziție trebuie să aibă predicat.
7) Formulați în minte şi apoi scrieți fraza, supraveghind dacă ați îndeplinit condițiile anterioare.
8) Verificați corectitudinea propozițiilor subordonate în funcție de: întrebare, element regent (în propoziția regentă), element de subordonare, categoria de substituție.
9) Verificați punctuația corectă a subordonatei şi a propozițiilor coordonate.
10) *Atenție la coerența şi la logica mesajului formulat!*

Model:

După schema

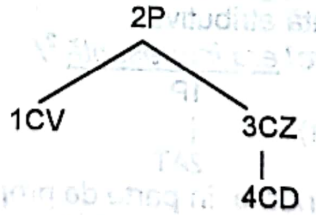

se poate realiza fraza:

[Deşi] ***eram obosit,***[1]*/ totuşi* ***am continuat*** *studiul,*[2]*/ [fiindcă]* ***doream***[3]*/ [să]* ***învăț*** *temeinic.*[4]*/*

Scanned with OKEN Scanner

MODALITĂȚI DE REDARE A VORBIRII

▸ Fișă recapitulativă ◂

VORBIREA DIRECTĂ		VORBIREA INDIRECTĂ	
CARACTERISTICI	*EXEMPLE*	***CARACTERISTICI***	*EXEMPLE*
1. Reproduce direct vorbirea unei persoane	*El întreabă:* *– Vii la școală ?*	1. Reproduce indirect spusele unei persoane	*El întreabă dacă vin la școală.*
2. Folosește verbe de declarație:	*a zice, a spune, a întreba, a răspunde*	2. Folosește verbe de declarație:	*a zice, a spune, a întreba, a răspunde*
3. Propoziția care reproduce spusele unei persoane este ***principală***, nu subordonată verbului de declarație	*Elevul întreabă:*[1]*/* *– Poți rezolva problema ?*[2]*/* 1P 2P	3. Propoziția care reproduce spusele unei persoane se subordonează verbului de declarație prin elemente subordonatoare și este ***propoziție secundară***	*Elevul întreabă*[1]*/ **[dacă]** pot rezolva problema*[2]*/* 1P | 2CD
4. Semne de punctuație: – după verbul de declarație se pun două puncte [:] – vorbirea persoanelor se marchează cu linie de dialog [–] sau ghilimele [„"]	*Elevul zice:* *– Voi rezolva această problemă !*	4. După verbul de declarație se pun elemente de relație subordonatoare specifice propoziției completive directe: *că, să, dacă, cine, care, când, unde, cum.*	*Elevul zice*[1]*/ **că** va rezolva problema.*[2]*/*
5. Predicatul din propoziția care reproduce spusele unei persoane poate fi la modul ***imperativ***	*El îi spune:* *– Citește !*	5. Modul imperativ devine ***conjunctiv***	*El îi spune*[1]*/* ***[să]** citească.*[2]*/*
6. Poziția verbului de declarație: • înainte • la mijloc • la final	• ***El zice:*** ***–** Mergi și scrie !* • *Mergi, **zice el**, și scrie !* • *Mergi, **zice el** !*	6. Poziția verbului de declarație: • înainte • în final	*El îi spune*[1]*/ **că** va veni.*[2]*/* ***[Că]** va veni*[1]*/, îi **spune** acum.*[2]*/*

REGULI DE PUNCTUAȚIE ȘI DE ORTOGRAFIE

▸ Fișă recapitulativă ◂

A. SEMNE DE PUNCTUAȚIE

❑ **PUNCTUL [.]** se folosește
- ➢ după propoziții sau fraze intonate enunțiativ:
  Trebuie să învățăm[.]
- ➢ după cuvinte echivalente cu propoziții independente:
  – *Mergi cu mine?*
  – *Da[.]*
- ➢ **NU** se pune punct după:
  titluri de cărți;
  formule de adresare în scrisori.

❑ **SEMNUL ÎNTREBĂRII [?]** se folosește
- ➢ la sfârșitul propozițiilor sau frazelor interogative:
  Când vii [?]
- ➢ după cuvinte rostite interogativ:
  Cine[?] Eu[?]

❑ **SEMNUL EXCLAMĂRII [!]** se folosește
- ➢ la sfârșitul propozițiilor exclamative și imperative:
  Citește cartea[!]
  Ce frumoasă ești[!]
- ➢ după interjecții:
  A[!] A[!] Mi-a scos alta!
  (I. L. Caragiale)
- ➢ după substantive în cazul vocativ:
  Goe[!] Goe[!] Puișorule[!]
  (I. L. Caragiale)

❑ **SEMNUL ÎNTREBĂRII ȘI AL EXCLAMĂRII [?!]**
- ➢ au rol stilistic și sugerează surpriza, nedumerirea, sau absența unei replici necesare:

– Băiete, un pahar cu protoxid de hidrogen! –... [?!]
(I. L. Caragiale)

❑ **VIRGULA [,]**

ÎN PROPOZIȚIE:
- ➢ separă părți de propoziție de același fel, când nu sunt coordonate prin ***și*** ori ***sau*** (subiect, nume predicativ, complemente, atribute):
  Mărul era copt [,] dulce [,] parfumat.
- ➢ **se despart prin virgulă:**

- *apoziția izolată: – Colega mea, **Maria**, scrie.*
- *substantive în cazul vocativ: – Stai, **frate**, nu pleca!*
- *interjecții: – **Ei**, ce mai faci?*

Scanned with OKEN Scanner

- *complemente circumstanţiale aşezate înaintea verbelor regente:*
  ***Seara, în parc**, cânta o privighetoare.*
- *construcţiile gerunziale şi participiale aflate la începutul propoziţiei:*
  ***Simţindu-se obosit**, a plecat.*
- *cuvintele incidente:*
  *Am rezolvat, **iată**, corect, desigur.*

➢ NU se despart prin virgulă

- *părţi de propoziţie de acelaşi fel coordonate prin conjuncţia **şi** ori **sau**:*
  Cărţile şi caietele sunt pe masă.
- *subiectul de predicat:* Elevii învaţă.
- *numele predicativ de verbul copulativ:* Elevul este silitor.
- *atributul adjectival neizolat de substantiv:* Elevul silitor învaţă.
- *complementul direct, indirect, de agent aşezate imediat după regent:*
  Citesc o carte. Mă gândesc la ea. Sunt ajutată de părinţi.

ÎN FRAZĂ:

❑ ***ÎN COORDONARE**, se pune virgulă între:*

- *propoziţii coordonate prin juxtapunere:* Elevul citeşte, învaţă, repetă.
- *între propoziţii coordonate înainte de conjuncţiile:*
  copulative: ***nici***
  ***Nici** nu pleacă, **nici** nu stă.*
  adversative: ***dar, iar, însă, ci***
  *Nu e soare, **dar** e bine.*
  disjunctive, dacă încep amândouă cu: ***ba...ba, fie...fie, ori...ori, sau...sau.***
  ***Ori** stai, **ori** pleci.*
  conclusive: ***deci, aşadar, prin urmare***
  *Înveţi, **deci** ştii.*

❑ ***ÎN SUBORDONARE***

➢ Se despart prin virgulă de regentul lor

- *propoziţii atributive explicative izolate*
  Acesta era omul, pe care îl chemasem.
- *propoziţii completive directe, indirecte şi circumstanţiale aflate înaintea regentului:*
  Că voi pleca,/ ştiai./
- *propoziţiile concesive şi consecutive aflate după regentă:*
  Citea atât de mult, / încât îl dureau ochii.
- *propoziţiile incidente:* *Mergi, zise împăratul, şi luptă-te cu zmeul!*

➢ **Nu** se despart prin virgulă

- *propoziţiile subiective şi predicative de regentele lor:*
  Trebuie să plece.
- *propoziţii atributive determinative:*
  Am citit tot ce mi-a spus.
- *propoziţii completive directe, indirecte, de agent aflate imediat după regentă:*
  Ştiu să rezolv.

❑ **PUNCT ŞI VIRGULĂ [;]** marchează o pauză mai mare decât cea redată prin virgulă şi mai mică decât cea redată prin punct. Se foloseşte în enunţurile mai lungi.

Scanned with OKEN Scanner

❑ **SEMNELE CITĂRII (GHILIMELELE) [„ “]**

- *reproduc întocmai un enunț spus sau scris de cineva:*
  „Sara pe deal, buciumul sună cu jale“
  (Mihai Eminescu)
- *reproduc vorbirea directă înlocuind linia de dialog:*
  El zise: „Ce faci?“.
- *încadrează titlurile operelor literare, științifice etc., atunci când sunt reproduse într-un context:*
  Citesc „Ion“ de Liviu Rebreanu.
- ***Rol stilistic**: încadrează cuvinte asupra cărora se insistă ironic, dezaprobator sau cu importanță:*
  „... în loc de „vin“, zice „flanelă“ de Drăgășani. (I. L. Caragiale)

❑ **LINIA DE DIALOG [—]**

- *marchează începutul vorbirii directe:*
  — Când pleci?
  — Când iau vacanță.

❑ **LINIA DE PAUZĂ [–]** apare în interiorul propoziției sau al frazei, în care

- *delimitează construcțiile incidente:*
  Vino – zise profesorul – și explică problema!
- *încadrează apoziția:*
  Ștefan Luchian – pictorul florilor – este renumit.
- *marchează lipsa predicatului sau a verbului copulativ:*
  Cerul era albastru, norii – cenușii.

❑ **PARANTEZELE:**

➢ rotundă ( )

- *cuprinde un adaos, o explicație*

➢ dreptă [ ],

- *închide un adaos făcut de noi într-un citat*

➢ oblică //

- *închide transcrierea fonetică*
  Chem / K'em/.

❑ **PUNCTE DE SUSPENSIE [...]**

- *marchează întreruperea șirului vorbirii*
  Tot noi să-ți dăm?... Să-ți dea...
  (I. L. Caragiale)
- ***Rol stilistic**: sugerează vorbirea incoerentă, emoția, surpriza*
  – E fiir... e firl...? ... ăsta...
  (I. L. Caragiale)

❑ **CRATIMA [-]**

- *se pune între adverbele repetate:*
  Merge încet-încet.
- *între numeralele care arată aproximația:*
  Doi-trei ani.
- *între cuvintele care arată limitele unui interval de timp sau al unei distanțe:*
  București-Pitești.

Scanned with OKEN Scanner

B. SEMNE DE ORTOGRAFIE

❑ **CRATIMA [-]** marchează în scris rostirea împreună a două cuvinte alăturate

- *pronume personal neaccentuat + verb sau verb auxiliar:*
  citeşte-mi; mi-a dat
- *pronume + pronume:*
  ți-l dă
- *substantiv + pronume:*
  patria-mi
- *forma* **i** *sau* **s** *a verbului a fi:*
  cine-i acolo? cine-s aceia?
- *Marchează elidarea unei vocale inițiale sau finale:*
  arunc-o
- *Se foloseşte la despărțirea în silabe:*
  e-lev
- *Se foloseşte în scrierea cuvintelor compuse prin alăturare:*
  viță-de-vie

❑ **APOSTROFUL [']**

- *marchează grafic căderea accidentală a unor sunete din cuvinte:*
  'Neața! Sal'tare!
- *marchează absența primelor cifre ale notației unui an:*
  '95 (1995)

❑ **PUNCTUL [.]**

- *se foloseşte în abrevieri:*
  a.c. (anul curent)
  dr.(doctor).
- *nu se pune punct după simboluri:*
  - ❑ *chimie – O (oxigen)*
  - ❑ *fizică – V (volt)*
  - ❑ *matematică – L (lungime)*
  - ❑ *geografie – N (nord).*

Scanned with OKEN Scanner

PĂRȚI DE PROPOZIȚIE ȘI PROPOZIȚIILE SUBORDONATE CORESPUNZĂTOARE

▸ Elemente teoretice prezentate în fișe recapitulative ◂
▸ Culegere de texte ilustrative pentru fiecare parte de propoziție și propoziția subordonată corespunzătoare ◂

SUBIECTUL. PROPOZIȚIA SUBIECTIVĂ

▸ Fișe recapitulative ◂

SUBIECTUL

Parte principală de propoziție care arată:		ÎNTREBĂRI:
cine face acțiunea exprimată de predicatul verbal (verb la diateza activă)	*Elevul scrie tema.*	*cine? ce?*
cine suferă acțiunea exprimată de predicatul verbal (verb la diateza pasivă)	*Tema este scrisă de elev.*	
cine are însușirea exprimată de predicatul nominal	*Elevul este silitor.*	

CLASIFICARE

A. Subiect exprimat	*Simplu:*	*Elevul* scrie.
	Multiplu:	*El și ea* scriu.

Se exprimă prin:

***substantiv* în *cazul nominativ*:**		***Izvorul*** *susură.*
substantive *provenite, prin articulare, din:*	**adjectiv**	***Verdele*** *este odihnitor.*
	verb la participiu	***Cititul*** *dezvoltă imaginația.*
	adverb	***Binele*** *nu se uită niciodată.*
	pronume	***Eul*** *meu respinge această idee.*
	numeral	***Zecele*** *a fost meritat.*
pronume în cazul nominativ:	**personal**	***El*** *cântă la pian.*
	de politețe	***Dumneavoastră*** *îl ascultați.*
	demonstrativ	***Aceasta*** *va veni.*
	posesiv	***Al meu*** *învață.*
	interogativ	***Cine*** *cântă?*
	relativ	*Eu știu / **cine** cântă.*
	nehotărât	***Cineva*** *ne așteaptă.*
	de întărire	***Însumi*** *voi veni.*
	negativ	***Nimeni*** *nu vine.*
numeral în cazul nominativ:	**cardinal**	***Doi*** *mă ajută.*
	ordinal	***Al doilea*** *este mai puternic.*
	colectiv	***Tustrei*** *au muncit.*
verb la modurile:	**infinitiv**	***A citi*** *este plăcut.*
	supin	***De citit*** *este necesar.*
	gerunziu	*Se aude **strigând**. Se vede **licărind**.*
interjecție	(numai dacă predicat este verbul *a se auzi*)	*Din pădure se auzi **pitpalac!***

Scanned with OKEN Scanner

B. Subiect neexprimat	**inclus** (când verbul predicat este la persoana I și a II-a sg. și pl.)	*Învăț. ÎnvețI.*
	subînțeles (când verbul predicat este la persoana a III-a	*Învață.*
	nedeterminat	*Bate la poartă.*
TOPICĂ ȘI PUNCTUAȚIE	Subiectul stă înainte sau după predicat și NU se desparte prin virgulă de acesta.	

Alte aspecte:

1. Propoziții care nu pot avea subiect.	Predicatele exprimate prin verbe impersonale ca sens și unipersonale ca formă nu pot avea subiect.	***Plouă. Ninge. Tună. Fulgeră.***
2. Subiect exprimat prin	Substantiv în genitiv	***Ai casei*** *sunt la masă.*
	Substantiv (pronume) precedat de prepoziția **din**	*Au mai plecat* ***din oameni.***
	Substantiv precedat de prepoziția **la** sugerând cantitatea	*A venit* ***la lume!***
	Pronumele **cine** în cazul dativ – ***cui***	*Mergem la casa [1]/**cui** ne are.[2]/*
3. În construcții de tipul	Mi-e ***foame.*** Ți-e ***sete.*** Ne e ***dor.*** Ne e ***frică...***	**Cuvintele foame, sete, dor, frică** sunt subiecte gramaticale exprimate prin substantive în cazul nominativ.
	Mă doare ***capul.*** Te doare ***piciorul.*** Ne supără ***ochii.***	Cuvintele **capul, piciorul, ochii** sunt subiecte gramaticale exprimate prin substantive în cazul nominativ.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ

1. Propoziție secundară, subordonată			
2. Are funcție de subiect al propoziției regente			
3. Condiții în regentă:	*este cerută de un predicat exprimat prin verbe și expresii verbale impersonale ca sens și unipersonale ca formă, prin verbe personale, prin adverbe predicative.*		
4. Se identifică după regent			
5. Elemente regente care cer propoziții subiective:			
Felul regentului	verbe impersonale ca sens și unipersonale ca formă (III sg.)		*trebuie / să...*
	verbe reflexive, impersonale		*se zice, se crede, se presupune / [că]...*
	forme impersonale ale unor verbe personale precedate de pronume personale în cazul dativ sau acuzativ		*îmi place / [că]....; îmi convine / [că]...; mă bucură / [că]... mă doare / [că]...*
	expresii verbale impersonale		*e rău / [că]...; e ușor / [să]...; e greu / [să]...; e bine / [că]...*
	adverbe și locuțiuni adverbiale predicative		*bine / [că]...; firește / [că]...; desigur / [că]...; fără îndoială / [că]...*
	verbe la diateza pasivă cu sens impersonal		*este scris / [să]...; este decis / [să]...; este hotărât / [să]...*
	verbe personale, care, prin generalizare, capătă sens impersonal		*citește / [cine]...; cântă / [care]...; vine / [cine]...*
6. Elemente de relație subordonatoare	conjuncții subordonatoare	*că, să, dacă, de.*	
	pronume și adjective relative și nehotărâte	*care, cine, ce, cât, ceea ce, oricare, oricine, orice, oricât.*	
	adverbe relative	*când, unde, cum, cât.*	
7. Corelativ de insistență în regentă:	pronumele asta, aceasta, acela.		*Cine învață, acela va ști.*
8.Topică și punctuație:	Stă înainte sau după regentă și nu se desparte prin virgulă. Excepție: Subiectiva se desparte prin virgulă numai dacă în propoziția regentă apare corelativul de insistență.		

Scanned with OKEN Scanner

DIFICULTĂȚI ÎNTÂLNITE ÎN ANALIZA SUBIECTULUI ȘI A PROPOZIȚIEI SUBIECTIVE

▸ Soluții de rezolvare ◂

I. DIFICULTĂȚI ÎNTÂLNITE ÎN ANALIZA SUBIECTULUI

Evitați confuziile:

1. între ***subiect*** și ***complementul direct***.	Când subiectul este exprimat prin substantiv nume de neînsuflețite, sau substantive nearticulate și se află după predicat, se creează frecvent confuzia cu complementul direct	*Urmează **explicația**.* (cine?) subiect. *Începe **spectacolul**.* (cine?) subiect.
2. între ***subiect și numele predicativ exprimat prin substantiv*** se poate evita, știind că:	*subiectul* va fi substantivul articulat *numele predicativ* va fi substantivul nearticulat	***Tânărul** este inginer.*
	Subiect va fi considerat cuvântul așezat înaintea verbului copulativ *Numele predicativ* este cel care urmează verbului copulativ	***Pădurea** este podoaba munților.* Se va stabili subiectul în funcție de acordul cu verbul copulativ. *Pădurile sunt podoaba munților.* | | Sb.pl. III pl. *Podoaba munților sunt pădurile.* | | III pl. Sb.pl

3. între ***subiect*** și un ***substantiv*** *în cazul vocativ*	
Subiect	*Substantiv în vocativ*
arată cine face acțiunea: ***Ionel** intră în casă.* între subiect și predicat **NU** se pune virgulă.	arată o strigare: ***Ionel**, intră în casă!* după substantiv în vocativ se pune virgulă.

4. Veți recunoaște un ***subiect*** al verbului ***la gerunziu*** sau ***la infinitiv***

Răsărind soarele, țăranii pleacă la câmp.
Înainte de a răsări soarele, țăranii pleacă la câmp

Recunoașteți: a) Subiectul propoziției aflat în raport de interdependență cu predicatul: *țăranii:* cine pleacă?
b) Subiectul verbului la gerunziu sau infinitiv: *soarele.*

5. ***Subiect*** exprimat prin ***construcție relativ-infinitivală***

Construcția relativ-infinitivală se compune din:	a) pronume relativ sau adverb relativ (*care, cine, când, unde, cum*);	***Nu-i cine mă ajuta.*** ***Nu-i cui spune.*** ***N-are cine mă ajuta.*** *Cine nu-i? (cine nu există?).*
	b) verb la infinitiv.	

Are rol de subiect pe lângă verbele *a fi* și *a avea* la persoana a III-a, numărul singular, când acestea au sensul de *a exista, a se afla.*
Grupurile *„cine mă ajuta", „cui spune"* **NU** sunt propoziții. Sunt subiecte exprimate prin structuri relativ-infinitivale.

II. DIFICULTĂȚI ÎNTÂLNITE ÎN ANALIZA PROPOZIȚIEI SUBIECTIVE

A. Verbul a trebui – Valori morfologice și consecințe sintactice	
1. Frecvent, verbul **a trebui** este impersonal ca sens și unipersonal ca formă (are formă numai pentru persoana a III-a singular): *trebuie, trebuia, trebui, a trebuit, trebuise, va trebui, ar trebui...* În consecință, *subordonează o propoziție subiectivă.*	***Trebuie**[1] / [să] învăț.**[2]*/ 1P | 2SB
2. Chiar dacă verbul **trebuie**, la persoana a III-a singular, la orice mod personal și timp are un subiect aparent, acesta aparține de fapt propoziției subiective, cu al cărei predicat se va acorda în persoană și număr.	

Scanned with OKEN Scanner

Exemple:	Acord	
Persoană şi număr	III sg. ↓	Persoană şi număr
1 sg.	*Eu[2]/ trebuie[1]/ să învăț[2]/*	1 sg.
2 sg.	*Tu[2]/ trebuie[1]/ să înveți[2]/*	2 sg.
3 sg.	*El[2]/ trebuie[1]/ să învețe[2]/*	3 sg.
1 pl.	*Noi[2]/ trebuie[1]/ să învățăm[2]/*	1 pl.
2 pl.	*Voi[2]/ trebuie[1]/ să învățați[2]/*	2 pl.
3 pl.	*El[2]/ trebuie[1]/ să învețe[2]/*	3 pl.
	Trebuie[1]/ să învăț... eu.[2]/	1P | 2SB

3. Verbul **a trebui** *devine personal* şi *tranzitiv* în următoarele condiții:

a) *Dacă are desinență* care marchează persoana şi numărul: 1, 2 singular, 1, 2, 3 plural.

trebuiam 1 sg. *trebuiam* 1 pl.
trebuiai 2 sg. *trebuiați* 2 pl.
trebuiau 3 pl.

b) *Dacă are verb auxiliar* care îi dă marca de persoană şi număr.

	perfect compus	viitor
1 sg	*am trebuit*	*voi trebui*
2 sg	*ai trebuit*	*vei trebui*
–	–	–
1 pl	*am trebuit*	*vom trebui*
2 pl	*ați trebuit*	*veți trebui*
3 pl	*au trebuit*	*vor trebui*

În aceste două situații-condiții, verbul este personal, are subiect inclus, sau subînțeles, sau exprimat şi devine astfel tranzitiv. În consecință, va cere o propoziție completivă directă.

Vom trebui[1]/ să plecăm.[2]/ 1P \| 2CD
Veți trebui[1]/ să plecați.[2]/ 1P \| 2CD

B. Rolul elementelor subordonatoare – pronume şi adjective relative şi adverbe relative – în frază şi în propozițiile secundare

1. În mod frecvent, **pronumele şi adjectivele relative** (*care, cine, ce, cât, ceea ce*) şi **adverbele relative** (*când, unde, cum, cât*) au funcție sintactică în propoziția pe care o subordonează

a) *Se ştie[1]/ **[cine]** va veni.[2]/*
cine = subiect
b) *Se ştie[1]/ **[pe cine]** va aştepta.[2]/*
pe cine = complement direct
c) *Se ştie[1]/ **[cui]** îi oferi flori.[2]/*
cui = complement indirect
d) *Se ştie[1]/ **[unde]** pleci.[2]/*
unde = complement circumstanțial de loc
e) *Se ştie[1]/ **[când]** vii.[2]/*
când = complement circumstanțial de timp

1P \| 2SB
a) cine
b) pe cine
c) cui
d) unde
e) când

- în frază subordonează 2SB la 1P
- în propoziția nr. 2SB, au funcția de: a) subiect, b) compl. direct, c) compl. indirect, d) circ. de loc, e) circ. de timp

Scanned with OKEN Scanner

<table>
<tr><td rowspan="7">2. În structuri de tipul:</td><td>Eu ştiu[1]/ [cine] trebuie[2]/ [să] vină.[3]/</td><td>cine = subiect;</td><td rowspan="7">toate au funcţie sintactică în prop. 3SB</td></tr>
<tr><td>Eu ştiu[1]/ [pe cine] e bine[2]/ [să] invităm.[3]/</td><td>pe cine = complement direct;</td></tr>
<tr><td>Eu ştiu[1]/ [despre ce] e necesar[2]/ [să] vorbeşti.[3]/</td><td>despre ce = complement indirect;</td></tr>
<tr><td>Eu ştiu[1]/ [cui] este util[2]/ [să] i te adresezi.[3]/</td><td>cui = complement indirect;</td></tr>
<tr><td>Eu ştiu[1]/ [unde] urmează[2]/ [să] pleci.[3]/</td><td>unde = complement circumstanţial de loc;</td></tr>
<tr><td>Eu ştiu[1]/ [când] e firesc[2]/ [să] vii.[3]/</td><td>când = complement circumstanţial de timp;</td></tr>
<tr><td>Eu ştiu[1]/ [cum] e bine[2]/ [să] procedezi.[3]/</td><td>cum = complement circumstanţial de mod.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1P
|
2CD
|
3SB</td><td rowspan="2">Propoziţia nr. 2 CD are ca predicat un verb de tip impersonal; elementele subordonatoare – pronume relative şi adverbe relative se analizează astfel:</td><td colspan="2">Eu ştiu[1]/ [cine] trebuie[2]/ să vină.[3]/
cine – în frază subordonează 2CD la 1P; în propoziţia nr. 3SB este subiect exprimat prin pronume relativ, cazul nominativ: să vină... cine</td></tr>
<tr><td colspan="2">Eu ştiu[1]/ [când] urmează[2]/ să plecaţi.[3]/
când – în frază – subordonează 2CD la 1P; în propoziţia nr. 3 SB este C.c.t., adverb relativ de timp. [când]... să plecaţi...</td></tr>
<tr><td colspan="2">c. În frazele cu următoarea topică:</td><td colspan="2">[Cine] învaţă[1]/ trebuie[2]/ [să] reuşească.[3]/
[Cine] învaţă[1]/ e firesc[2]/ [să] reuşească.[3]/
[Cine] învaţă[1]/ e necesar[2]/ [să] reuşească.[3]/
[Cine] învaţă[1]/ e inevitabil[2]/ [să] reuşească.[3]/
[Cine] învaţă[1]/ se presupune[2]/ [că] va reuşi.[3]/
[Cine] învaţă[1]/ desigur[2]/ [că] va reuşi.[3]/
[Cine] învaţă[1]/ probabil[2]/ [că] va reuşi.[3]/</td></tr>
<tr><td colspan="2">analiza şi schema vor fi:</td><td>1 = SB (3)
2 = P
3 = SB (2)</td><td>2P trebuie
|
3SB să reuşească
|
1SB cine învaţă</td></tr>
</table>

MODEL DE REZOLVARE A UNUI EXERCIŢIU

Se dă textul:
„A restabili adevărul despre fiecare, a-i readuce la proporţiile reale pe unii şi a-i lansa pe alţii cere un efort deosebit".

(Augustin Buzura – *Orgolii)*

❑ *Cerinţe:*

a) Analizaţi sintactic şi morfologic subiectul propoziţiei.
b) Dezvoltaţi propoziţia în frază, transformând elementele subiectului în propoziţii secundare corespunzătoare.
c) Analizaţi fraza obţinută şi alcătuiţi schema relaţională.
d) Alcătuiţi o frază după schema obţinută.

☑ *Rezolvare:*

a) *Analiza subiectului*

A restabili... a readuce... a lansa = subiect multiplu, exprimat prin verbe predicative, diateza activă, tranzitive, conjugarea a IV-a, a III-a, I, modul infinitiv, timpul prezent.

Scanned with OKEN Scanner

b) *Dezvoltarea propoziției în frază*

Elementele subiectului multiplu se dezvoltă în propoziții secundare subiective.
[*Să*] *restabilești* adevărul despre fiecare,[1]/ [*să*]-i *readuci* la proporțiile reale pe unii[2]/ (și) [*să*]-i *lansezi* pe alții[3]/ *cere* un efort deosebit.[4]/

c)

1 SB (4)
2 SB (4)
3 SB (4)
4 P

,/ juxt.
și/ cop.

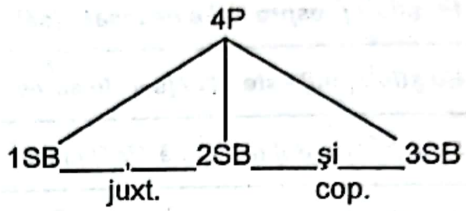

d) *Frază după schema anterioară:*

*[Cine] **învață** temeinic,[1]/ [cine] **exersează**[2]/ (și) [cine] **persevează**[3]/ **va câștiga** concursul.[4]/*

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE

– propoziții și fraze ilustrative –
pentru subiect și propoziția subiectivă

I. Identificați și analizați subiectele din textele următoare:

1. *Copilăria este inima tuturor vârstelor.*
(Lucian Blaga – *Aforisme)*
2. *Ploile, furtunile, vânturile lasă pe stânci profiluri enigmatice.*
(G. Călinescu – *Cronicile optimistului)*
3. *Acesta a fost Eminescu, aceasta este opera lui.*
(Titu Maiorescu – *Critice*)
4. *Târâie ploaia... / Nu-i nimeni pe drum.*
(George Bacovia – *Poezii*)
5. *În amurg de argint / se-aprinde crai-nou.*
(George Bacovia – *Poezii)*
6. *Sunt solitarul pustiilor piețe.*
(George Bacovia – *Poezii*)
7. *Pustiu adânc... şi-ncepe a-nnopta.*
(George Bacovia – *Poezii*)
8. *Te uită cum ninge decembre.*
(George Bacovia – *Poezii*)
9. *Adevărul ne umple de sănătate şi ne dă putere.*
(G. Călinescu – *Cronicile optimistului)*
10. *Târziu, flăcările lumânărilor încremeneau țepene şi, din când în când, se auzea scuturându-se cu un foşnet înăbuşit câte un trandafir.*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)
11. *Orchestra se auzea acum mai desluşit şi lumina candelabrelor creştea lin, dar continuu, lăsând să se vadă o mare sală de bal, o estradă şi nenumărate mese, în jurul cărora aşteptau tăcute, parcă adormite în scaunele lor de epocă, figuri excentric costumate.*
(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

II. Pentru textele următoare, realizați, în ordine, cerințele:

a) Analizați sintactic şi morfologic subiectele.
b) Le dezvoltați în propoziții secundare corespunzătoare.
c) Analizați fraza obținută şi alcătuiți schema.
d) Alcătuiți o frază după schema obținută.

1. *A insufla şi a întări respectul sunt datorii dificile ale educației.*
(G.C. Antonescu – *Din problemele pedagogiei moderne*)
2. *A sosi pe lume într-o țară liberă şi civilizată este o mare favoare a soartei; a găsi în acea țară o limbă cultă şi avută pentru a-ți exprima ideile şi sentimentele este un avantaj imens pentru acei chemați a culege lauri pe câmpul înflorit al literaturii.*
(Vasile Alecsandri – *Opere*)

Scanned with OKEN Scanner

3. *A fi cinstit, a fi drept, a sări în ajutorul celui lovit de nenorocire, a răspunde la chemările patriei erau legi morale care depăşeau decalogul lui Moise.*
(Marin Preda – *Creaţie şi morală)*

III. Pentru frazele următoare, realizaţi, în ordine, cerinţele:

a) Analizaţi fraza şi alcătuiţi schema.
b) Precizaţi care este subiectul fiecărei propoziţii.
c) Alcătuiţi fraze după schemele obţinute la punctul „a".

1. *Nu e greu să găseşti adevărul, e greu să ai dorinţa de a-l găsi.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

2. *E o minune să stai lângă lumina unei vieţi mari.*
(G. Călinescu – *Studii şi conferinţe)*

3. *Cine vrea a şti adevărul să se întoarcă spre trecut.*
(Mihai Eminescu – *Fragmentarium*)

4. *Ceea ce pentru noi e adevăr absolut este numai rezultatul (poate relativ) de cultură al vremilor trecute.*
(Mihai Eminescu – *Fragmentarium*)

5. *O, e frumos să ştii că eşti din neamul lui Traian. E frumos să şi trezeşti această fărâmătură de mândrie în sufletul poporului tău. Dar e urât şi batjocoritor să nu urmezi cărările pe care te îndrumă povaţa acestei mândrii.*
(Octavian Goga – după *Coloana infinită)*

6. *Documentarea primează. Pentru asta trebuie să citeşti un morman de cărţi, să deschizi file, să te plimbi prin odaie ca să faci sinteza ideilor, să întocmeşti fişe, să alergi prin biblioteci, să-ţi mânjeşti degetele cu cerneală.*
(G. Călinescu – *Cronicile optimistului*)

7. *Tânăra generaţie se află astăzi sub influenţa operei poetice a lui Eminescu. Se cuvine dar să ne dăm seama de partea caracteristică a acestei opere şi să încercăm totodată a fixa individualitatea omului care a personificat în sine cu atâta strălucire ultima fază a poeziei române din zilele noastre.*
(Titu Maiorescu – *Critice*)

8. *Se pare cum că alte valuri*
Cobor mereu pe-acelaşi vad,
Se pare cum că-i altă toamnă
Ci-n veci aceleaşi frunze cad.
(Mihai Eminescu – *Poezii)*

IV. Pentru următoarele fraze, rezolvaţi cerinţele date:

1. *Ceea ce e ardelenesc în Lucian Blaga se manifestă în discreţia şi în elanul conţinut ce se degajă atât din om, cât şi din operă.*
(Emil Cioran – *Revelaţiile durerii)*

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiţi o frază după schemă.
c) Analizaţi sintactic şi morfologic: *ceea ce; ce.*

Scanned with OKEN Scanner

2. *Cred că trebuie să făptuim, să ne îndeplinim vocația și să o urmăm, fără să ne gândim la recompensă.*

(Mircea Eliade – *Încercarea Labirintului*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Precizați care este subiectul fiecărei propoziții.
d) Contrageți propozițiile nr. 3, 4, 5, 6 în părți de propoziție.
e) Familia lexicală a verbului *a crede*.
f) Sinonimele cuvintelor: *a făptui, recompensă, vocație.*

3. *Nu s-ar putea să se spună că ceea ce produce sacrul și ceea ce dă sens este tocmai sacrificiul?*

(Mircea Eliade – *Încercarea Labirintului*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Sinonimele cuvintelor: *sens, sacrificiu, a produce.*

4. *Că această direcție a creației din Convorbirile literare va atrage asupră – și luarea-aminte a jurnalelor române este prima noastră speranță. Că va deștepta mânia acelora ce se simțeau atinși și că această mânie își va afla răsunet în organele lor era speranța noastră a doua.*

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerințe:*
a) Analizați *fraza* și alcătuiți schema.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Analizați sintactic și morfologic: *luarea-aminte, speranța, acelora, ce, lor.*

5. *Cum a fost posibil să se distrugă totul atât de repede? Știam că eu trebuie să încep discuția, că depinde de mine să plece sau să rămână, însă îmi plăcea să-l urmăresc pe furiș și să-mi verific sentimentele.*

(Augustin Buzura – *Orgolii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Scrieți antonimele cuvintelor: *posibil, a distruge, repede, a începe.*

6. *Desigur că ar fi absurd să se susțină că aceste lucruri mă lasă indiferent sau că-mi este suficient să le știu cauza.*

(Augustin Buzura – *Orgolii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.

7. *Suntem străini, ce urmează să se întâmple e în afara ființei noastre, e moartea, care urmează.*

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Precizați care este subiectul fiecărei propoziții.

Scanned with OKEN Scanner

c) Precizați și exemplificați valorile morfologice ale verbului *a fi*.
d) Analizați sintactic și morfologic: *ce, care, în afara ființei, noastre.*

8. *Astfel se cere ca poporul modern să aibă o formă de stat națională, o limbă și o literatură naționale. A fost dar urmarea cea mai dreaptă a ideilor timpului în care trăim, dacă și între români s-a deșteptat în secolul acesta conștiința naționalității lor și a câștigat astăzi valoarea unui adevăr înrădăcinat în popor.*

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerințe:*
a) Analizați *fraza* și alcătuiți schema.
b) Precizați subiectul fiecărei propoziții.
c) Numiți sinonimele cuvintelor: a cere, urmare, secol.
d) Explicați sensul paronimelor literar – literal și introduceți-le în context.

9. *Este firesc ca cine admite această înțelegere psihologică și sentimentală a bunurilor să excludă comparația lor.*

(Tudor Vianu – *Estetica*)

10. *Cine se simte apăsat de urâțenia lucrurilor și de uscăciunea relațiilor omenești (...) trebuie să caute aceste societăți pentru a regăsi un mediu de obiecte frumoase, o muncă nobilă, un grai înflorit.*

(Tudor Vianu – *Estetica*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Analizați sintactic și morfologic: *cine, de urâțenia, pentru a regăsi.*
d) Familia lexicală a cuvântului *a simți.*

11. *Firește că mi-ar fi convenit să le găsesc un nume, să mă încredințez cuiva cu fapte cu tot, să împart sau să răscolesc cu cineva un bagaj incomod, dar multe întâmplări, gânduri, dorințe, văzute prin prisma ei, deveneau automat foarte firești, comune manifestări ale vieții.*

(Augustin Buzura – *Refugii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Familia lexicală: *a veni, a numi.*

12. *Nu mă întrebă nimic, nu-l interesa ceea ce mi se întâmplase, nu-l interesa decât ceea ce i se întâmpla lui.*

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

❑ *Cerință:* Analiza și schema frazei.

13. *Mi se părea că lungul pește cu solzi argintii, e un cavaler japonez cu zale monstruoase (...) sau că mă aflu în fața unui șarpe strivit în mijlocul drumului.*

(G. Călinescu – *Cronicile optimistului*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic: *în fața unui șarpe, în mijlocul drumului.*

14. *Pentru evocarea acestei atmosfere trebuie să citim hârtiile printre rânduri, să trăim puțin viața de cenaclu a literaților, să nu socotim o înțepătură amicală drept o repulsie principială.*

(G. Călinescu – *Viața lui Mihai Eminescu*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Contragerea secundarelor în părți de propoziție.

15. *Ionel fusese săltat de uragan şi trimis ca o frunză în stâncă. Noroc că se încovrigase şi noroc că se răsucise în ultima clipă.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

16. *Ar fi bine să mai aşteptăm puțintel, propuse Victor. (...) Probabil că s-a întâmplat ceva, dar poate că nu e ceva foarte grav.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

17. *Oraşul dormea liniştit sub bolta înțesată de paznici de jar. Poate că mai şopteau uneori frunzele împotrivindu-se adierilor uitate, poate că se mai speriau puii în cuiburi calde, poate că se mai auzea fâlfâitul unor aripi nevăzute, dar toate erau ale nopții, toate sporeau atotputernicia liniştii.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

18. *Apoi nu ştii? Eu n-am mamă. A murit în postul Crăciunului şi ne-a lăsat singuri. Acu n-are cine mă spăla, n-are cine mă îngriji (...) n-are cine-mi spune o vorbă bună...*

(Mihail Sadoveanu – *Povestiri*)

❑ *Cerințe:*
a) Analizați fraza şi alcătuiți schema.
b) Analizați subiectul fiecărei propoziții.
c) Subiectele din propozițiile 5, 6, 7 le dezvoltați în propoziții secundare corespunzătoare.
d) Analizați fraza obținută şi alcătuiți schema

Scanned with OKEN Scanner

PREDICATUL. PROPOZIȚIA PREDICATIVĂ

▸ Fișe recapitulative ◂

PREDICATUL

1. Parte principală de propoziție, care arată:		a) *o acțiune săvârșită de subiect* (verbul predicat este la diateza activă); b) *o acțiune suferită de subiect* (verbul este la diateza pasivă); c) *o însușire atribuită subiectului* (predicat nominal).	
2. Întrebări:		a) ce face subiectul? b) ce acțiune suferă? c) ce este, ce fel este subiectul?	
3. Clasificare:			
I. PREDICAT VERBAL (Ce face subiectul? ce acțiune suferă subiectul?)			
Se exprimă prin:	**verb la mod personal**	a) la diateza activă	*Elevul **scrie** tema.*
		b) la diateza pasivă	*Tema **este scrisă** de elev.*
		c) reflexivă	*Elevul **se gândește**.*
	locuțiune verbală		*Auzind-o, **a luat-o la sănătoasa**.*
	interjecție care sugerează o acțiune		*Lupul **hai!** pe ied de gât!.*
	adverbe și locuțiuni adverbiale predicative	(care nu admit verb copulativ pe lângă ele). Formează predicat numai dacă sunt urmate de conjuncția ***că*** sau ***să***...	***Poate / că...,*** ***Desigur / că...*** ***Fireşte / că...***
II. PREDICAT NOMINAL (ce fel este, ce este, cum este, al cui este subiectul?) Structură:			
– verb copulativ	*a deveni, a fi, a părea, a însemna, a se face, a se preface, a ajunge, a arăta, a ieși, a rămâne etc.*		
– nume predicativ exprimat prin:	**substantiv sau pronume în cazurile**	a) *nominativ*	*El este **student**.*
		b) *genitiv*	*Caietul este **al studentului**.*
		c) *acuzativ cu prepoziție*	*Cartea este **cu povești**.*
	adjectiv (sau verb la participiu și gerunziu acordat cu valoare adjectivală).		*Elevul este **silitor**.* *Cartea este **colorată**.* *Pâinea este **aburindă**.*
	numeral cardinal și ordinal		*El era **al doilea**.*
	verb la modurile	a) *infinitiv*	*A citi înseamnă **a ști**.*
		b) *gerunziu*	*Omul părea **suferind**.*
		c) *supin*	*Cartea este **de colorat**.*
	adverb întâlnit în expresii impersonale ca sens și unipersonale ca formă		***E ușor, e greu, e bine.***
	interjecție		*Era **vai** de pielea lui!*
Predicat nominal cu nume predicativ multiplu			*Omul era **bun, blând și înțelept**.*
Topică și punctuație: Predicatul stă înainte sau după subiect și nu se desparte prin virgulă de acesta. Verbul copulativ nu se desparte prin virgulă de numele predicativ.			

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ

1. Propoziție secundară, subordonată	Are funcția de nume predicativ al unui verb copulativ din propoziția regentă.	
2. Condiții în regentă	Propoziția predicativă este cerută de o regentă care cuprinde un verb copulativ: *a deveni, a fi, a părea, a se face, a se preface, a însemna, a ajunge, a arăta, a rămâne, a ieși* – dar nu are nume predicativ	
3. Se identifică după regentă		
4. Elemente de relație subordonatoare:	*conjuncții subordonatoare*	***că, să, dacă, de***
	pronume și adjective relative	***care, cine, ce, cât, ceea ce;***
	adverbe relative	***când, unde, cum, cât.***
5. Topică și punctuație Propoziția predicativă stă frecvent după regentă și nu se desparte prin virgulă de aceasta.		
6. Atenție! Când verbele a fi, a deveni, a ajunge, a însemna formează singure trupul regentei, ele cumulează și valoare impersonală și valoarea copulativă. În consecință vor cere și secundară subiectivă și secundară predicativă, ca în formula:	*[Dacă] înveți [1] / înseamnă [2] / [că] știi.[3] /* 2P 1SB 3PR	

ACORDUL PREDICATULUI CU SUBIECTUL

I. ACORDUL PREDICATULUI VERBAL LA DIATEZA ACTIVĂ ȘI REFLEXIVĂ

REGULĂ: Predicatul verbal exprimat prin verb la diateza activă și reflexivă se acordă cu subiectul în NUMĂR și PERSOANĂ.	*Constructorii proiectează un bloc nou.*

SUBIECTUL este exprimat prin:	**ACORDUL** predicatului se face:	**CORECT**	**INCORECT**
1. Pronumele ***fiecare, nimeni, nici unul nici una***, urmate sau nu de atribut la plural	pers. a III-a singular	*Fiecare (dintre noi) are* *Fiecare (dintre voi) are* *Fiecare (dintre ei) are*	
2. Substantivele cu sens colectiv la numărul singular: ***echipaj, familie, grup, detașament***	pers. a III-a singular	*Echipajul s-a pregătit*	...s-au pregătit
3. Subiectul la singular exprimat prin substantiv care exprimă o cantitate: ***mulțime majoritate, parte, jumătate, sfert*** (urmate, sau nu, de atribut la numărul plural)	se preferă: **la singular** se admite: **la plural**	*Majoritatea elevilor a venit.* *Majoritatea elevilor au venit*	
4. Subiect inclus urmat de determinanții ***toți, mulți, puțini***	pers. I plural, pers. a II-a plural	*Toți știm acest lucru.* *Toți știți acest lucru*	
5. Subiectul exprimat prin substantivele: ***subsemnatul, expeditorul, semnatarul*** (referitoare la vorbitor)	**se preferă:** pers. I singular	*Subsemnatul declar...*	
6. Subiectul exprimat prin construcția: **Unul** dintre + **substantiv plural + care**	pers a III-a plural	*Unul dintre elevii care au primit*	*care a primit*
7. SUBIECT MULTIPLU – Format prin pers. I + a II-a + a III-a, are prioritate persoana I plural	persoana I plural	*Noi și voi am rezolvat problema*	
– Format din persoana a II-a și a III-a, are prioritate persoana a II-a plural	persoana a II-a plural	*Tu și el ați rezolvat problema*	
– Elementele subiectului multiplu în coordonare adversativă, de tipul: ***nu ... ci***	– acord cu termenul introdus de conjuncția **ci**	*Nu noi, ci voi ați rezolvat...*	
– Subiectul multiplu cu termenii la singular, în coordonare disjunctivă ***sau, ori***	– acord la pers. a III-a singular	*Ana sau Radu a rezolvat problema?*	
– Subiectul multiplu cu termenii la singular, coordonați copulativ negativ prin **nici**	– acord la pers. a III-a singular – acord la pers. a III-a plural	*Nici el nici ea n-au venit.*	*Nici el nici ea n-a venit.*
– Subiectul multiplu cu predicatul verbal sau nominal impersonal(verbe la infinitiv sau supin)	predicatul rămâne la singular	*A citi și a scrie* (infinitive sau supine) *este util.*	

Scanned with OKEN Scanner

II. ACORDUL PREDICATULUI VERBAL LA DIATEZA PASIVĂ

REGULĂ: PREDICATUL VERBAL exprimat prin verb la DIATEZA PASIVĂ se acordă cu subiectul astfel:
– verbul auxiliar **a fi** se acordă cu SUBIECTUL în NUMĂR şi PERSOANĂ;
– participiul verbului de conjugat se acordă cu SUBIECTUL în GEN şi NUMĂR.

Exemple: *Eu am fost lăudat (ă)* *Noi am fost lăudaţi (e)*
Tu ai fost lăudat (ă) *Voi aţi fost lăudaţi (e)*
El a fost lăudat *Ei au fost lăudaţi*
Ea a fost lăudată *Ele au fost lăudate*

III. ACORDUL PREDICATULUI NOMINAL – în care numele predicativ este exprimat prin adjectiv

– **STRUCTURA PREDICATULUI NOMINAL:** verb copulativ şi nume predicativ (care poate fi: adjectiv, substantiv, pronume, numeral, verb, interjecţie).
– **verbul copulativ** se acordă cu **subiectul** în **NUMĂR** şi **PERSOANĂ**;
– **adjectivul** cu funcţie de **nume predicativ** se acordă în GEN, NUMĂR şi **CAZ**; acordul se realizează şi în absenţa verbului copulativ: *Floarea era gingaşă şi parfumată.*

Subiectul este exprimat prin:		Acordul predicatului se face astfel:	Exemple:
1. Subiect simplu		• verbul copulativ se acordă în număr şi persoană • numele predicativ se acordă în gen, număr, caz	*Elevul este atent.* *Eleva este atentă* *Elevii sunt atenţi.* *Elevele sunt atente.*
2. Elementele subiectului multiplu sunt:		ACORDUL ÎN GEN CU SUBIECTUL MULTIPLU: numele predicativ adjectiv se acordă cu subiectul în: NR. – plural şi GEN:	
a) nume de fiinţe: M+F M+N		– acord în masculin	*Băieţii şi fetele sunt silitori.* *Copiii şi animalele sunt neobosiţi.*
b) nume de fiinţe şi de lucruri		– acord în genul numelui de fiinţă	*Poeziile şi autorul lor erau vestiţi.*
c) nume de lucruri:	N + F	– acord în forma de plural n. f.	*Guma şi creionul sunt colorate.*
	M.sg. + F. (sg., pl.)	– acord în formă de plural f. n.	*Bocancul şi gheata (ghetele) sunt curate.*
	M. pl. + F. (sg., pl.)	– acord cu genul subiectului mai apropiat	*Bocancii şi ghetele sunt curate.* *Ghetele şi bocancii sunt curaţi.*
	M. pl. + N. sg.	– acord în genul masculin	*Bocancii şi şiretul sunt rupţi.*
	M. pl + N. pl.	– acord cu genul subiectului mai apropiat	*Bocancii şi şireturile sunt rupte* *Şireturile şi bocancii sunt rupţi.*

De reţinut:

SUBIECTUL	ACORDUL predicatului se face în:	EXEMPLE	
		CORECT	GREŞIT
1. Subiect unic la singular, urmat de mai multe atribute adjectivale sau substantivale coordonate	persoana a III-a singular	*Aspectul îngrijit şi atrăgător îl **face** plăcut.*	*îl **fac***
2. Subiect unic la singular urmat de atributele (participii) reunit, corelat, alăturat + complementele acestora	persoana a III-a singular	*Constatarea mea reunită cu afirmaţia ta **duce** la concluzia...*	***duc***
3. Subiect unic la singular urmat de complement circumstanţial de mod comparativ introdus prin ***ca şi***	persoana a III-a singular	*Elevul, ca şi colegul lui, **a rezolvat** corect.*	***au rezolvat***

Scanned with OKEN Scanner

4. Subiectul exprimat prin pronume la pluralul politeții (dacă se adresează unei singure persoane)	Predicat nominal ori verbal la pasiv acord: – verbul copulativ ori auxiliar la plural – numele predicativ sau participiul la singular	*Dumneavoastră sunteți* ***amabil*** *să-mi spuneți.* *Dumneavoastră ați fost* ***premiată*** *de juriu.*	***amabili*** ***amabile*** ***premiate***
5. În construcțiile: ***în ceea ce, în ce*** + verbul ***a privi*** + complemente la plural	acord în persoana a III-a singular	În ceea ce **privește** problemele discutate... În ce **privește** banii...	**privesc** **privesc**

DIFICULTĂȚI ÎNTÂLNITE ÎN ANALIZA PREDICATULUI ȘI A PROPOZIȚIEI PREDICATIVE

▸ Soluții de rezolvare ◂

A. VALORI MORFOLOGICE ȘI CONSECINȚE SINTACTICE pentru verbele: *a fi, a arăta, a însemna, a ajunge, a ieși, a rămâne, a face, a se face, a preface, a se preface.*

VERBELE

SUNT PREDICATIVE şi vor cere complement direct sau circumstanțial dacă au sensul:		SUNT COPULATIVE şi vor cere nume predicativ sau propoziție predicativă dacă au sensul:
– a se afla undeva, cândva: Omul *este* ← în grădină. unde l-au lăsat	A FI	*– a deveni* Omul *este* ← *harnic* cum îl știam
– a indica ceva: Copilul îmi *arată* ← un fluture că a prins un fluture	A ARĂTA	*– a fi, a părea* Copilul *arată* ← *palid.* că este obosit
– a nota ceva Omul *înseamnă* ← adresa mea pe carnet. ce i-am spus	A ÎNSEMNA	*– a fi, a reprezenta* Gestul tău *înseamnă* ← *prietenie.* că-mi eşti prieten
– a se deplasa undeva, cândva: Omul *a ajuns* ← la gară. unde dorea	A AJUNGE	*– a deveni* Tânărul *a ajuns* ← *medic.* ce şi-a dorit
– a pleca de undeva Omul *a ieşit* ← din casă. de unde se afla	A IEŞI	*– a deveni* Tânărul *a ieşit* ← *medic.* ce şi-a propus
– a se opri undeva, cândva El *a rămas* ← acasă. unde lucra	A RĂMÂNE	*– a fi* El *a rămas* ← *amabil.* cum îl ştiam.
– a realiza ceva El *face* ← o problemă. ce dorește	A FACE A SE FACE	– a deveni El *se face* ← *medic.* ce dorește.
– a modifica El *preface* o haină mai veche.	A PREFACE A SE PREFACE	– a părea El *se preface* ← *bolnav.* că este bolnav.

B. VALORI MORFOLOGICE ȘI CONSECINȚE SINTACTICE – verbul A [SE] PĂREA

A PĂREA / A SE PĂREA

1. La diateza activă sau reflexivă, dacă **NU** au subiect, au valoare impersonală şi vor cere secundară subiectivă.
2. La diateza activă (sau reflexivă), dacă au subiect sau subiectivă, capătă valoare copulativă şi cer nume predicativ sau predicativă.

Scanned with OKEN Scanner

Părea [1]***/ [că] va ploua.***[2]***/*** *(2= SB)* ***Se părea*** [1]***/ [că] o să plouă.***[2]***/*** *(2= SB)* ***El pare trist.***
El pare [1]***/ [că] este trist.***[2]***/*** *(2 = PR)*

C. VALORI MORFOLOGICE ŞI CONSECINȚE SINTACTICE pentru cuvântul [POATE] din enunțurile următoare:

1.El poate; 2. Se poate; 3. Poate / că... 4. Poate....

1. El *poate* cânta. (*cânta* = complement direct)
   El *poate*[1]*/ [să] cânte* [2]*/* (2 = propoziție completivă directă).

Verbul ***a putea*** este predicativ, la diateza activă, tranzitiv. Dacă are subiect sau subiectivă va cere complement direct sau completivă directă.

2. ***Se poate pleca***. (***pleca*** = subiect)
   Se poate[1]*/ **[să] plecăm.***[2]*/* (2 =propoziție subiectivă).

Verbul ***se poate*** este verb predicativ, la diateza reflexivă, reflexivul impersonal. Va cere subiect sau propoziție subiectivă.

3. *Poate*[1]*/* [că] *va veni.*[2]*/* (2 = subiectivă).

Poate este adverb predicativ. Formează predicat numai dacă este urmat de conjuncțiile ***că*** sau ***să***. Va cere o propoziție subiectivă.

4. *Poate* va veni.

Poate este adverb de mod cu funcție de complement circumstanțial de mod.

D. DISTINGEREA ŞI ANALIZA CORECTĂ a:

I. Predicatului verbal exprimat prin verb la diateza pasivă	**II. Predicatului nominal** format din: verbul copulativ a fi şi numele predicativ exprimat prin adjectiv (vb. la participiu)
Structuri specifice	
Este format din: verb auxiliar (a fi) + verb la participiu (scrisă)	Este format din: verb copulativ (a fi) + nume predicativ (adjectiv provenit din vb. la participiu)
Cartea ***este scrisă*** de I. Creangă.	Pâinea este ***coaptă, rumenită***.
Sensuri specifice	
Subiectul suferă o acțiune pe care o face *un agent*	Subiectului i se atribuie o calitate exprimată de *numele predicativ*.
Planşa **este colorată** *de elev*. Frunzele **sunt uscate** *de vânt*.	Planşa ***este colorată***. Frunzele ***sunt uscate***.

E. ATENȚIE LA URMĂTOARELE STRUCTURI !

Reluăm teoria:

Când corpul regentei este alcătuit numai din unul dintre verbele: ***a fi, a deveni, a ajunge, a însemna, a se face,*** va subordona: *subiectivă* şi *predicativă* pentru că verbul regent are şi valoare impersonală şi valoare copulativă.

Scanned with OKEN Scanner

Soluții pentru construcția unei fraze după schema dată:

a) Dacă în regentă se află verbul ***a fi,*** secundarele se vor subordona astfel:

SB P PR

Exemplu: [Ce] **doreşti** tu[1]/este[2]/ **[să] înțelegi** teoria.[3]/

b) Dacă în regentă se află verbele ***a deveni, a ajunge, a se face,*** secundarele se vor subordona prin:

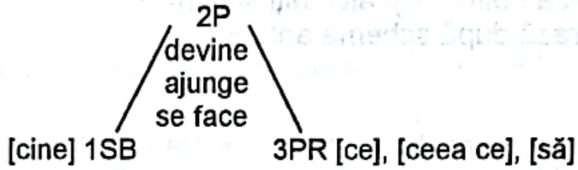

➢ Exemple: *[Cine]* ***persevereză[1]/ devine[2]/*** *[ce]* ***doreşte.[3]/***
[Cine] ***persevereză[1]/ ajunge[2]/*** *[să]* ***obțină*** *performanțe.[3]/*
[Cine] ***persevereză[1]/ se face[2]/*** *[ceea ce]* ***merită.[3]/***

c) Dacă în regentă se află verbul ***a însemna,*** secundarele se subordonează astfel:

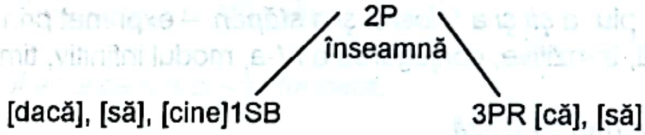

➢ Exemple: *[Dacă]* ***perseverezi[1]/ înseamnă[2]/*** *[că]* ***vei reuși.[3]/***
[Să] ***perseverezi[1]/ înseamnă[2]/ [să] reuşeşti.[3]/***

Verificare prin contragere:
A persevera înseamnă *a reuși.*
Sb N.p.

F. Atenție! Excepții de la regulile formulate anterior!

În enunțurile de tipul:
1. *[Dacă]* ***insist atât[1]/ este[2]/*** *[fiindcă]* ***nu înțelegi.[3]/***
2. *[Dacă]* ***insist atât[1]/ este[2]/*** *[ca să]* ***te conving.[3]/***

propozițiile se califică astfel:

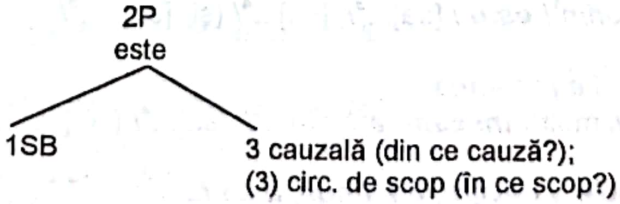

Motivație:
Propozițiile nr. 3 din fiecare enunț nu sunt predicative, fiindcă verbul regent ***este*** nu are valoare copulativă.

Scanned with OKEN Scanner

Propozițiile nr. 3 sunt circumstanțiale de cauză și de scop, pentru că verbul regent **este** este predicativ, având sensul de *se petrece, se întâmplă.*
Propozițiile nr. 1 sunt subiective pentru că verbul **este** aici are sens impersonal.

Atenție! MODEL DE REZOLVARE A UNUI EXERCIȚIU
Se dă textul:
„A avea o exprimare bogată nu înseamnă numai a ști și a folosi multe cuvinte, ci și a stăpâni toate resursele gramaticale ale limbii."
(Mioara Avram – *Gramatica pentru toți*)

❑ *Cerințe:*
1. Analizați sintactic și morfologic subiectul și predicatul propoziției.
2. Transformați propoziția în frază, dezvoltând subiectul și numele predicative în propoziții secundare corespunzătoare.
3. Analizați fraza obținută și alcătuiți schema.
4. Alcătuiți o frază după schema anterioară.

☑ *Rezolvare*:

1. Analiza subiectului și a predicatului
a avea = subiect, exprimat prin verb predicativ, diateza activă, tranzitiv, conjugarea a II-a, modul infinitiv, timpul prezent.
nu înseamnă (...) a ști și a folosi (...) ci și a stăpâni = predicat nominal cu nume predicativ multiplu, exprimat prin:
a) verbul copulativ – *nu înseamnă* – diateza activă, conjugarea I, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, formă negativă.
b) nume predicativ multiplu: *a ști și a folosi ci și a stăpâni* – exprimat prin verbe predicative, diateza activă, tranzitive, conjugarea a IV-a, modul infinitiv, timpul prezent.

2 - 3. Transformarea propoziției în frază
Subiectul se dezvoltă în propoziție secundară subiectivă, iar numele predicative în propoziții secundare predicative.
[Să] ai o exprimare bogată [1]*/* ***nu înseamnă*** [2]*/ numai* ***[să] știi*** [3]*/ (și)* ***[să] folosești*** *multe cuvinte* [4]*/ (ci și)* ***[să] stăpânești*** *toate resursele gramaticale ale limbii.* [5]*/*

1 = SB (2)
2 = P
3 = PR (2) } și/cop.
4 = PR (2) }
5 = PR (2) } ci și/cop.

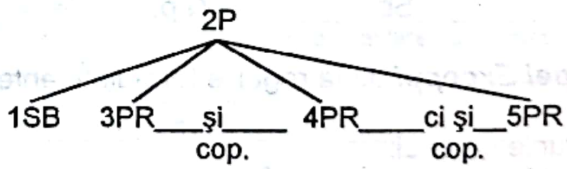

4. Fraza după schemă
Soluția A: în regentă verbul ***a fi***
[Ceea ce] *dorim*[1]*/* ***este***[2]*/* [să]...[3]*/*, [să]...[4]*/* (și) [să]... .[5]*/*

Soluția B: în regentă verbul ***a însemna***
[Dacă] *înveți* mult[1]*/* ***înseamnă***[2]*/* [să]...[3]*/*, [să]...[4]*/* (și) [să]... .[5]*/*

Soluția C: în regentă verbele ***a deveni, a ajunge, a se face***
[Cine] *va* persevera[1]*/* ***va deveni***[2]*/* [ceea ce]...[3]*/*
va ajunge[2]*/* [ce]... [3]*/*
se va face[2]*/* [ce]... [3]*/*

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE

– propoziții și fraze ilustrative –
pentru predicat și propoziția predicativă

I. Identificați și analizați predicatele din textele următoare:

1. *S-ar părea că nu se petrece nimic, că se vor apuca numaidecât să lucreze, dar și aici se întâmplă ca și acasă. Trece timpul și ei tot nu încep; stau în fața locului și învârtesc secerile în mâini, spun câte-o vorbă ca să facă totuși ceva, dar de început, tot nu încep.*

(Marin Preda – *Morometii*)

2. *Și bunica spunea, spunea înainte: și fusul sfârr! sfâr! pe la urechi, ca un bondar.*

(Barbu Șt. Delavrancea)

3. *Haina ei albă și lungă părea un nor de raze și de umbre, iar părul ei de aur era împletit în cozi lăsate pe spate, pe când o cunună de mărgăritare era așezată pe fruntea ei netedă. Luminată de razele lunii, ea părea muiată într-un aer de aur.*

(Mihai Eminescu – *Proză literară*)

4. *Limba română este patria mea. Culoarea cea mai scumpă inimii mele este limba română.*

(Nichita Stănescu – *Respirări*)

5. *Cine sunt eu? Sună-ți câmpiile...*
Cine sunt eu? Mângâie-ți munții!

(Nichita Stănescu – *Ordinea cuvintelor*)

6. *Umanismul este cauza și efectul păcii.*

(G. Călinescu – *Studii și conferințe*)

7. *Ioanide deveni serios și melancolic.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

8. *Adevărul este altul. Ești încântătoare și admirabilă. Ești însă cu mult mai tânără decât mine și ai putea să fii fata mea.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

9. *Limba e cea mai puternică legătura unui neam. Ea e sufletul neamului, e firea și ființa lui.*

(George Coșbuc – în *Maxime și reflecții*)

10. *Un om fusese o frunză și numai om cu om*
Au izbutit să crească și să se facă pom.

(Tudor Arghezi – *Poezii*)

11. *Ideal înseamnă înălțare cât mai sus, ascensiune infinită, o impresionantă indicare a drumului parcurs.*

(Dimitrie Gusti – *Opere*)

12. *Ce-mi pasă a cui ești, zise el, destul că te iubesc.*

(Mihai Eminescu – *Proză literară*)

13. *În păduri trosnesc stejarii! E un ger amar cumplit,*
Stelele par înghețate, cerul pare oțelit,
Iar zăpada cristalină pe câmpii strălucitoare
Pare un lan de diamanturi ce scârțâie sub picioare.

(Vasile Alecsandri – *Poezii*)

14. *Focul de lângă corturi devenise o vâlvătaie.*

(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

Scanned with OKEN Scanner

II. *Pentru textele următoare, rezolvați, în ordine, cerințele:*

a) Analizați predicatele.
b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele indicate.
c) Dezvoltați cuvintele analizate în propoziții secundare corespunzătoare funcției lor sintactice.
d) Analizați fraza obținută și alcătuiți schema.
e) Alcătuiți fraze după schemele obținute.

15. *Programul meu este **a citi, a cutreiera** țara și **a medita**.*
(G. Călinescu – *Cronicile optimistului*)

16. *Părea **nemulțumit** și **dezorientat**, **atins** tocmai în liniștea lui netulburată.*
(Marin Preda – *Moromeții*)

17. *Farmecul absurd al iubirii adevărate, al iubirii intense este **de a găsi** mister într-o singură ființă, **de a descoperi** – sau mai precis **de a inventa** – un infinit într-o existență individuală de o deconcertantă finitate.*
(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

18. ***A trăi** e **a munci**.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

19. ***A ști** carte nu înseamnă **a ști** înțelepciune.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

20. ***A înțelege** pe altul înseamnă **a avea** sau **a fi avut** în sine o parte identică sau analoagă cu gândirea lui.*
(Titu Maiorescu – *Critice*)

21. ***A vorbi** de mizeria materială a lui Eminescu înseamnă **a întrebuința** o expresie nepotrivită cu individualitatea lui.*
(Titu Maiorescu – *Critice*)

22. ***A scrie** o carte înseamnă **a face** actul social al frumuseții și înțelepciunii.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

23. ***A scrie** e **a vorbi** tuturora și **a intra** pretutindeni, fără a te pleca sub formele sociale și fără a vorbi despre tine.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

24. ***A privi** un **cer** de iarnă este **a nu avea** nici o speranță, **a nu** mai **dori** nimic, **a fi suspendat** iremediabil într-o lume fără sens.*
(Emil Cioran – *Revelațiile durerii*)

25. ***A cultiva** esteticul pentru el însuși este **a neglija** structura complexă a problematicii vieții, **a trece** superficial peste antinomiile elementare...*
(Emil Cioran – *Revelațiile durerii*)

26. ***A trăi** singur înseamnă **a nu** mai **cere** nimic și **a nu** mai **aștepta** nimic de la viață.*
(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

III. *Pentru următoarele fraze, rezolvați, în ordine, cerințele:*

a) Analizați fraza și alcătuiți schema.
b) Compuneți fraze după schemele obținute.
c) Acolo unde apare cerința, contrageți propozițiile secundare predicative sau subiective în părți de propoziție secundare corespunzătoare, pe care le veți analiza sintactic și morfologic.

27. *Suntem ceea ce iubim.*
(Nichita Stănescu – *Respirări*)

Scanned with OKEN Scanner

28. *Meritul tău va fi să faci din orice cuvânt o faptă, să gândeşti în fier şi în granit.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

❑ *Cerinţă*: contrageţi secundarele.

29. *Menirea mea este să trăiesc în mijlocul neamului vitregit de soartă, să-i alin suferinţele, să-i simt durerile, să fiu sprijinul lui.*
(Liviu Rebreanu – *Ion*)

❑ *Cerinţă*: contrageţi secundarele.

30. *Institutorul ţinea mâna pâlnie la ureche şi se făcea că nu înţelege bine.*
(G. Călinescu – *Ion Creangă*)

31. *Prin efectul reflectoarelor, apa lacului părea că se revarsă în sală.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

32. *Rostul academiilor e ca, în cultivarea ştiinţei, să apropie pe bătrâni de tineri.*
(Nicolae Iorga – *Discursuri*)

❑ *Cerinţă*: contrageţi secundara.

33. *Cea mai înaltă datorie etică a cuiva este să devină o personalitate.*
(Dimitrie Gusti – *Opere II*)

❑ *Cerinţă*: contrageţi secundara.

34. *A constata un adevăr nu înseamnă să urăşti pe cineva.*
(Ion Agârbiceanu – *Opere IX*)

❑ *Cerinţe:*
a) Contrageţi secundara;
b) Analizaţi subiectul principalei şi-l dezvoltaţi în propoziţie.

35. *Lumea e cum o vezi, însă oamenii sunt cum sunt.*
(Ion Slavici – *Opere IX*)

36. *Ceea ce vom observa este că în pasajul citat mai sus apare încă un regionalism gramatical, caracteristic, în general, tot dialectului muntean.*
(Theodor Hristea – *Sinteze de limba română*)

37. *Ceea ce e aproape sigur e că la un moment dat Eminescu s-a lăsat pe Mureş la vale şi a luat-o după cursul său până la Târgul Mureşului.*
(G. Călinescu – *Viaţa lui Mihai Eminescu*)

38. *K.F. părea că nu auzise sau că nu ascultase începutul frazei şi continuă cu aceeaşi detaşare pe care Vicol Antim o numea indiferenţă.*
(Eugen Uricariu – *Vladia*)

39. *Adevărul este că Pomponescu nu avea nici cea mai mică putere de analiză politică şi că, indiferent la evenimentele cosmice, se conforma orbeşte opiniei şefului său de partid.*
(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

40. *Ceea ce e frumos în îmbătrânire e că nu mai poţi spera, aştepta, amâna... Este singura vârstă în care nu trăieşti în suspensie.*
(Constantin Noica – *Jurnal filozofic*)

41. *Ceea ce mai poate să ne mângâie e numai gândul că, ostenind cu inima curată, vom ajunge, încetul cu încetul să-i facem pe urmaşii noştri mai înţelepţi decât noi.*
(Ion Slavici – *Opere XI*)

42. *Catastrofa cea mare este că ne-am obişnuit cu umilinţa, că nu o mai simţim, că am ajuns să ne lăsăm transformaţi de ea, să devenim complici cu ea, să nu ne mai putem*

Scanned with OKEN Scanner

desprinde de chipul ce ni l-a hărăzit, nici măcar atunci când suntem singuri.
(Augustin Buzura – *Drumul cenuşii*)

43. *Dacă un neam, o generație, sau o clasă purced la revoluție înseamnă că nici un ins nu mai găsea în sine elemente de a se înşela, raţiuni de a trăi.*
(Emil Cioran – *Revelațiile durerii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analizați subiectul fiecărei propoziții.
b) Valorile morfologice ale verbului a însemna; consecințe sintactice. Teorie şi exemple.

44. *Cine n-a depăşit morala înseamnă că n-a adâncit nimic din experiențele pe care le oferă viața, că n-a ratat nici un elan şi n-a transfigurat nici o prăbuşire.*
(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

45. *Nenorocirea mea e că apostolii iubirii par că sunt surzi şi orbi, iar că aceia plini de ură sunt terifianți. Nu mă pot apropia de cei dintâi şi mă tem de cei din urmă. Mă trezesc într-o fatalitate şi tot ce mai pot face împotriva ei este să mi-o asum cu orgoliu.*
(Octavian Paler – *Polemici cordiale*)

46. *Gândul renunțării* ***este atât de amar*** *[1]/ [încât]* ***este de mirare*** *[2]/ [cum] omul* ***a ajuns*** *[3]/ [să]-l* ***conceapă.*** *[4]/ [Cine]* ***n-a simțit*** *în momentele de amărăciune şi de tristețe un fior rece prin tot corpul, o senzație de părăsire şi de moarte cosmică şi de neliniște inexplicabilă,[5]/ acela* ***nu cunoaşte*** *preliminările groaznice ale existenței.[6]/*
(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

☑ *Rezolvare:*

1P
|
2CNS
|
3SB
|
4PR

6P
|
5SB

Atenției *acela* (în propoziția 6) este corelativul de insistență al propoziției subiective nr. 5. are funcția de subiect.

47. *A ajunge[1]/* ***[să] crezi*** *numai în tăcere,[2]/* ***[să] nu*** *mai* ***prețuieşti*** *decât tăcerea[3]/* ***este a realiza*** *una din cele mai esențiale expresii ale trăirii la marginile vieții.[4]/*
(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schema obținută.
c) Analizați sintactic şi morfologic: *a ajunge, a realiza.*
d) Le dezvoltați în propoziții secundare corespunzătoare.
e) Analiza şi schema frazei obținute.

☑ *Rezolvare:*
a) Analiza şi schema frazei.
➢ Propoziție întreruptă: *A ajunge... este a realiza una din cele mai esențiale expresii ale trăirii la marginile vieții.*

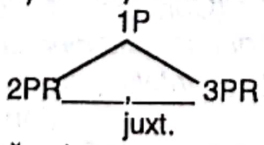

b) Frază după schema: *Dorința mea* ***este*** *[1]/ [să]...[2]/, [să]... .[3]/*
c) Analiză sintactică şi morfologică:

Scanned with OKEN Scanner

a ajunge = subiect exprimat prin verb copulativ, diateza activă, conjugarea a III-a, modul infinitiv, timpul prezent.
a realiza = nume predicativ, exprimat prin verb predicativ, diateza activă, tranzitiv, conjugarea I, modul infinitiv, timpul prezent.

d) Dezvoltarea în propoziții secundare – subiectul se dezvoltă în propoziție secundară subiectivă, iar numele predicativ în propoziție secundară predicativă:
*[Să] **ajungi**[1]/ [să] **crezi** numai în tăcere[2]/, [să] **nu** mai **prețuiești** decât tăcerea[3]/ **este**[4]/ [să] **realizezi** una din cele mai esențiale expresii ale trăirii la marginile vieții.[5]/*

e) Analiza și schema frazei:

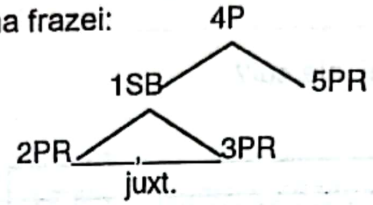

48. *[Dacă] la început tăceam[1]/ era[2]/ [pentru că] **nu puteam**[3]/ [să] cred / (și) [fiindcă] **n-am reușit**[5]/ [să] **descopăr**[6]/ [ce] **are** el în plus.[7]/*

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

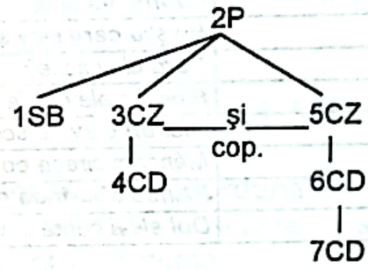

Observație: Propozițiile 3 și 5 sunt circumstanțiale de cauză, pentru că verbul regent ***era***, nu este copulativ, ci predicativ, cu sensul *se întâmpla, se petrecea.*

49. *[Dacă] încercând a reda întrucâtva trăsăturile acestui nobil chip **am stăruit** atât[1]/ **e**[2]/ [pentru că] **n-am voit**[3]/ [să] **scap** prilejul de a-l face[4]/ [să] **retrăiască** înaintea ochilor mei, amintirea lui fiindu-mi scumpă.[5]/*

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

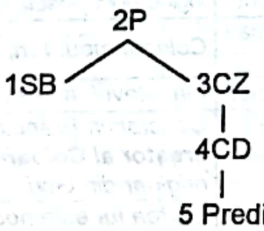

50. ***Nu am** nici un talisman[1]/ (și)[2]/ [ceea ce] i-**am spus** despre „marea fugă"[3]/ **era** doar[2]/ [ca să]-l **pun la încercare**[4]/ (și) [să]-l **învăț**[5]/ [să] **nu se** mai **lase** vrăjit de aparențe.[6]/*

(Mircea Eliade – *La curtea lui Dionis*)

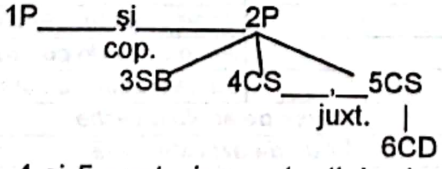

Propozițiile nr. 4 și 5 sunt *circumstanțiale de scop* și nu predicative, pentru că verbul regent nu este copulativ, ci predicativ, având sensul de *se întâmplă, se petrece.*

Scanned with OKEN Scanner

ATRIBUTUL. PROPOZIȚIA ATRIBUTIVĂ

▸ Fișe recapitulative ◂

ATRIBUTUL

Parte secundară de propoziție.
Regent: substantiv, pronume.
Întrebare: care? ce fel? câți? a, al, ai, ale cui?

A. CLASIFICARE DUPĂ FORMĂ

Felul atributului	Se exprimă prin:		Exemple:
1. ***Atribut adjectival***	Adjectiv acordat în gen, număr, caz cu regentul		
	• adjectiv propriu-zis.		*El este un copil **frumos.***
	• adjectiv pronominal:	a) demonstrativ	***Acest** elev scrie.*
		b) posesiv	*Colegul **meu** scrie.*
		c) de întărire	*Eu **însumi** scriu.*
		d) relativ	*Eu știu **care** elev scrie.*
		e) interogativ	***Care** elev scrie?*
		f) nehotărât	***Fiecare** elev scrie.*
		g) negativ	***Nici un** elev nu scrie.*
	• participiu adjectivizat		*Mâncăm cireșe **coapte.***
	• gerunziu acordat		*Pâinea **aburindă** este pe masă.*
	• numeral cu valoare de adjectiv		***Doi** elevi cântă.*

2. ***Atribut substantival***			
• genitival	substantiv în cazul G.		*Caietul **elevului** este nou.*
• prepozițional	substantiv în cazul G., D., Ac. cu prepoziție		*Uniforma **de elev** e nouă.*
• adnominal (în dativ)	substantiv în cazul D. (regent: substantiv nearticulat)		*„Preot **deșteptării** noastre.” (Mihai Eminescu)*
• apoziție raport de echivalență semantică față de regent ***substantiv:***	a) neacordată	– în cazul nominativ	*Îi explic lui Ion, **elevul.***
	b) acordată	– în același caz cu substantivul regent	*Îi explic lui Ion, **elevului.***
	c) neizolată	– nu se desparte prin virgulă de regent	*Inginerul **Popescu** a proiectat un bloc.*
	d) izolată	– se desparte de regent prin virgulă sau două puncte	*Colegul meu, **Ion**, scrie.*
	e) simplă	– se exprimă printr-un singur substantiv	*Ion, elevul, a câștigat concursul.*
	f) dezvoltată	– se exprimă printr-un grup de cuvinte	*Constantin Brâncuși, **vestitul creator al Coloanei infinite**, este originar din Gorj.*

3. ***Atribut pronominal***		
Atenție: Să nu se acorde cu regentul! Pronume în G. D. Ac.	a) personal b) demonstrativ c) negativ d) nehotărât e) interogativ-relativ f) reflexiv	*Cartea **lui** este nouă. (G.)* *Admir patria-**mi** iubită. (D.)* *Scrisoarea **de la tine** a sosit.(Ac.)*

4. ***Atribut verbal***	Verb la modurile:	a) infinitiv	*Avea pasiunea **de a citi.***
		b) supin	*Am o carte **de colorat.***
		c) gerunziu	*Laptele **aburind** este bun.*
5. ***Atribut adverbial***	Adverb:	a) de loc	*Casa **de acolo** e veche.*
		b) de timp	*Ziua **de azi** este caldă.*
6. ***Atribut interjecțional.***	Interjecții și onomatopee		*Strigătul **bravo!** se auzea de pretutindeni.*

Scanned with OKEN Scanner

B. CLASIFICARE DUPĂ LEGĂTURA CU ELEMENTUL REGENT

Felul atributelor	Caracteristici	Exemple
1. ***Atributul izolat***	• regent frecvent: nume propriu sau pronume personal; • se află înaintea regentului şi departe de el • se izolează prin virgulă de regent • legătură slabă cu regentul • intonaţie marcată prin pauză; este expresiv stilistic	**Mai sfios,** cufundat în gânduri, el privea mulţimea.
2. ***Atributul neizolat***	• legătura cu regentul este puternică • este absolut necesar în comunicare • se află aproape de regent şi nu se desparte prin virgulă de acesta	Va cânta un pianist **vestit.**

Topică şi punctuaţie

Topică:

Atributul stă în mod frecvent după regent.

Stă înaintea regentului când se insistă asupra semnificaţiei atributului.

Punctuaţie:

Atributul imediat alăturat regentului nu se desparte prin virgulă.

Se desparte prin virgulă atributul izolat şi apoziţia izolată.

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ

Propoziţie secundară, subordonată.

Are funcţia de atribut al unui substantiv sau pronume din propoziţia regentă.

Regent: substantiv, pronume.

Întrebări: care? ce fel?

Se identifică după regent.

Elemente de relaţie subordonatoare

Element de subordonare		Regent necesar	Exemple
1. ***Pronume şi adjective relative**: care, cine, ce, cât.*		– substantiv	Admir elevul[1]/ [care] învaţă.[2]/
2. ***Adverbe relative**:*	*unde*	– substantiv care semnifică locul: casa oraşul, locul, parcul...	Am revăzut şcoala[1]/ [unde] am învăţat.[2]/
	când	– substantiv care semnifică timpul: clipa, ora, ziua, anul...	Îmi amintesc de clipa[1]/ [când] te-am întâlnit.[2]/
	cum	– substantiv care semnifică modul: felul, modul, chipul...	Apreciez modul[1]/ [cum] lucrezi.[2]/
3. ***Conjuncţii subordonatoare**: că, să, dacă*		– substantive abstracte: ideea, întrebarea, speranţa, convingerea...	Eu am convingerea[1]/ că] vom reuşi.[2]/

Topică şi punctuaţie

Locul atributivei este după propoziţia, sau cuvântul regent. Se poate despărţi, sau nu, prin virgulă de regenta ei.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA APOZITIVĂ

Propoziție secundară, subordonată. Corespunde unei apoziții.
Denumește, precizează sau explică *un cuvânt, un grup de cuvinte, o propoziție sau mai multe*. Se introduce prin:

- adverbele explicative *adică* și *anume;*
- pronumele relative *ce, ceea ce;*
- conjuncțiile subordonatoare: că, să.

Unele propoziții apozitive au înaintea lor următoarea punctuație: *două puncte* [:], *linie de pauză* [–], iar altele numai *virgula* [,].

MODEL DE REZOLVARE A UNUI EXERCIȚIU

A. Se dă textul:
Aceia[1]/ [care] *mor* pentru o idee[2]/ *sunt eroi*[1]/ [al căror] testament *consistă* în simplul cuvânt:[3]/ *continuați.*[4]/

(Nicolae Titulescu – după *Reflecții și maxime)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analiza sintactică și morfologică a atributelor.

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza și schema frazei

– Propoziții întrerupte .... 1. *Aceia... sunt eroi.*

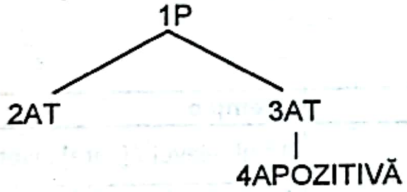

Atenție!

1. Propozițiile 2AT și 3AT nu se coordonează pentru că au regenți diferiți:

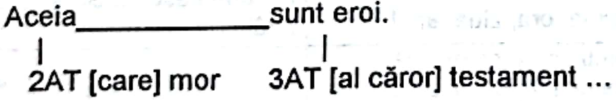

2. Propoziția apozitivă urmează aici după [:]

b) Analiza atributelor:

al căror :
în frază: pronume relativ, element de subordonare, subordonează 3AT la 1P;
în propoziția nr. 3AT este atribut pronominal, exprimat prin pronume relativ, genul masculin, numărul plural (eroi), cazul genitiv.

simplul = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, gradul pozitiv; a preluat articolul substantivului pe care îl precedă.

Scanned with OKEN Scanner

B. Se dă textul:
Acesta *e un crez* pentru mine.[1]/ *E un crez*[2]/ [fără de care] *n-aş putea* rezista greutăţilor vieţii.[3]/ Dar *nu e un crez* orb,[4]/ (ci) el *e produsul* îmbinării a două facultăţi: instinctul, profet al viitorului, şi raţiunea, călăuză a prezentului.[5]/

(Nicolae Titulescu – *Discursuri*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analiza apoziţiei dezvoltate.

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza şi schema frazei:

1P. 2P 4P____ci____5P
| adv.
3AT

b) Analiza apoziţiei dezvoltate

Regent: a două *facultăţi*.
Întrebare: care facultăţi?
Apoziţie dezvoltată, izolată...: *„instinctul, profet al viitorului, şi raţiunea, călăuză a prezentului.“*
În structura apoziţiei dezvoltate, distingem:
a) *instinctul (...) şi raţiunea* = nucleele de semnificaţie ale apoziţiei – atribute apoziţionale, exprimate prin substantive comune, genul neutru şi feminin, numărul singular, cazul nominativ, articulate cu articolele hotărâte „l“ şi „a“.
b) fiecare din aceste două atribute apoziţionale sunt însoţite de două apoziţii dezvoltate, izolate, reprezentând o definiţie metaforică a substantivului regent.

1. *instinctul,* ***profet al viitorului,***
2. *raţiunea,* ***călăuză a prezentului.***

Fiecare din aceste două apoziţii dezvoltate, izolate – *definiri metaforice* – sunt alcătuite din:
a) un atribut apoziţional – *profet, călăuză* – exprimate prin substantive comune, genul masculin, feminin, numărul singular, cazul nominativ, nearticulat.
b) fiecare îşi subordonează câte un atribut substantival genitival, exprimat prin substantive comune, genul neutru, numărul singular, cazul genitiv, articulate cu articolul hotărât *„lui“*.

Schema: ...

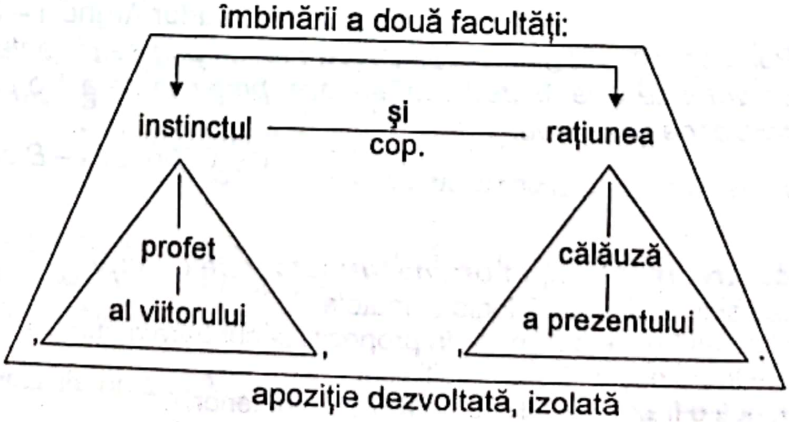

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE

– propoziții și fraze ilustrative –
pentru atribut, propoziția atributivă și apozitivă

I. *Identificați și analizați atributele din textele următoare:*

1. *O pădure trosnind în flăcări e o întâmplare nefericită, dar ce privelişte măreaţă!*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

2. *Să ascultăm un cântec alpin, cu acele gâlgâituri de cataracte, cu acele ecouri suprapuse strigate din guri de văgăuni, cu acel duh vânjos şi înalt şi teluric, zgrunțuros ca stânca şi dur ca gheţarii.*
(Lucian Blaga – *Spațiul mioritic*)

3. *La ferestrele zăbrelite, se legănau cu înfiorări uşoare chipurile portocalii şi mate ale tufelor de flori târzii, din glastrele atârnate pe dinafară.*
(Ion Vinea – *Lunatecii*)

4. *Bătrână şi veştejită, cu capul dezbrobodit, şi numai zdrențe, cu un picior desculț, ea părea, în turba-i cumplită, o făptură a iadului.*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

5. *Intuitiv, lucid, răscolit de afecte puternice şi înzestrat cu o fantezie mai vie şi mai originală, artistul este în acelaşi timp stăpân peste o facultate expresivă, superioară semenilor săi.*
(Tudor Vianu – *Estetica*)

6. *Voievod luminat, ambițios şi blazat, om de lume şi ascet de bibliotecă, intrigant şi solitar, mânuitor de oameni şi mizantrop, iubitor de Moldova lui, după care tânjeşte, şi aventurier, academician berlinez, cunoscător al tuturor plăcerilor pe care le poate da lumea, Dimitrie Cantemir este un Lorenzo de Medici al nostru.*
(G. Călinescu – *Istoria literaturii române*)

7. *Fețele exprimă toate nuanțele curiozității: uimirea, absorbirea, atenția silitoare, reflecția.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

8. *Trei sunt deci condițiile de căpetenie ale frumuseții: unitatea, armonia şi măreția.*
(Ion Slavici – *Opere XI*)

9. *Martirul, eroul şi înțeleptul sunt numai trei forme ale aceleiaşi substanțe: adevărul.*
(Mihai Eminescu – *Fragmentarium*)

10. *Viața noastră oscilează între două contrarii [...]: datoria de a spune adevărul şi necesitatea de a-l ascunde.*
(Tudor Arghezi – *Scrieri XXI*)

11. *Adevărul este că Pomponescu nu glumea. El trecea repede prin sentimentele cele mai contrare: bucuria de a se vorbi de sine, încrederea, emfaza, pretenția de a fi o personalitate covârşitoare, îndoiala, invidia, descurajarea.*
(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

II. *Pentru textele următoare, rezolvați, în ordine, următoarele cerințe:*

a) Analizați sintactic şi morfologic atributele.
b) Dezvoltați atributele subliniate în propoziții secundare atributive.
c) Analizați fraza obținută şi alcătuiți schema.
d) Compuneți o frază după schema realizată anterior.

Scanned with OKEN Scanner

12. *Un eficient exercițiu de formare la elevi a deprinderii* ***de a expune*** *oral,* ***de a vorbi*** *în fața unui auditoriu numeros este explicația de text.*

(Constantin Parfene – *Compoziția în școală*)

13. *Cu neobișnuita lui stăruință* ***de a citi, de a studia, de a cunoaște****, el își înzestra fără preget memoria cu operele* ***însemnate*** *din literatura antică și modernă.*

(Titu Maiorescu – *Critice*)

14. *Printre reușite, cea mai strălucitoare e aceea* ***de a gândi*** *creator,* ***de a descoperi*** *adevăruri ascunse,* ***de a descifra, de a decoda*** *viața.*

(D. I. Suchianu – *Foste adevăruri viitoare*)

15. *Arta are menirea* ***de a fi gustul, de a ne preocupa*** *plăcerile cele mai nobile și mai frumoase, precum și aceea* ***de a stabili*** *simpatie și iubire între toate ființele care constituie societatea.*

(Gala Galaction – *Opinii*)

15. *Rezemat de* ***șubredul*** *parmaclâc, el își ațintea privirea asupra albei scânteieri a luceafărului* ***răsărind****.*

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

III. ***Pentru frazele următoare, rezolvați în ordine, cerințele:***

a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați atributele.
c) Contrageți propoziția atributivă în atribut (acolo unde textul permite).
d) Unde apar cerințe noi, rezolvați-le.

17. *A trăi implică lupta care se dă pentru izbândă.*

(Tudor Arghezi – *Scrieri*)

❑ *Cerințe:*
a) Analizați și dezvoltați în propoziție *„**a trăi**"*
b) Analizați fraza obținută.

18. *Într-o carte sunt litere moarte, dar vrăjite, pe care le învii cu viața ta.*

(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

19. *Ultima* ***frunză*** *care cade dintr-un pom și ultimul fir de fum care exhală dintr-un colosal tăciune sunt mai impresionante decât scuturarea pomului și incendiul.*

(G. Călinescu – *Cronicile optimistului*)

20. *Cartea unde* ***timpul*** *își scrie părerile și impresiile sale este istoria. Ea formează oglinda adevărului, împărțită în marile capitole care reprezintă viața unui popor: patriotismul, înțelepciunea, libertatea, înfrățirea.*

(Vasile Conta – *Opere*)

21. *Trebuie să fac mărturisirea de credință că poporul este părintele meu literar; că trecutul pulsează în* ***mine*** *ca un sânge al celor dispăruți; că mă simt ca un stejar de la Orhei cu mii și mii de rădăcini înfipte în pământul neamului meu.*

(Mihail Sadoveanu – *Poezia populară. Discurs de recepție la intrarea în Academia Română*)

22. *Dar curând* ***începea*** *să viscolească și să geruie și coboram către miazăzi, în ținuturile cu dulci nume, unde toamna lâncezește până în primăvară, unde totul, suferința, moartea chiar, înveșmântă chipul voluptății.*

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

Atenție! Propozițiile nr. **2** și **3** sunt subiective. Le contrageți în subiecte.

Scanned with OKEN Scanner

23. *Palate părăsite aţipeau în* ***paragina*** *grădinilor, unde zeităţi de piatră, în veşmânt de muşchi, privesc zâmbind cum vântul toamnei spulberă troiene ruginii de frunze, grădinile cu fântâni, unde apele nu mai joacă.*

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

Atenţie! *zâmbind...* este element predicativ suplimentar.

24. *De la dânsa* ***am*** *învăţat că fac şi eu parte din aceia cărora le e dat de la Dumnezeu să poruncească, acei, ce prin avuţie şi faimă se înalţă deasupra muritorilor de rând.*

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

25. *Încetul cu* ***încetul****, gândurile tale trimise în cutreier îndepărtat se întâlnesc cu alte gânduri venite dintr-o lume pe care n-o vei cunoaşte şi n-o vei stăpâni niciodată. Imaginile create de gândurile tale sunt supte de imaginile groteşti care năvălesc din neant şi care se dilată şi încep să stăpânească.*

(Constantin Chiriţă – *Cireşarii*)

26. *Nu omul* ***care*** *are cele mai multe calităţi este omul epocii, ci omul care se potriveşte nevoilor şi aspiraţiilor acelei epoci.*

(Garabet Ibrăileanu – *Opere VII*)

27. *Omul are* ***trei*** *firi, cum a zis nu ştiu cine, aceea pe care o are în adevăr, una pe care crede el că o are şi o a treia pe care ar dori să o aibă.*

(Nicolae Iorga – *Elogiul folclorului românesc*)

Atenţie! *nu ştiu cine* – nu este propoziţie! este subiect exprimat prin locuţiune pronominală nehotărâtă

IV. *Pentru următoarele fraze, rezolvaţi cerinţele menţionate la fiecare.*

28. *Sunt opere care se înalţă spontan din tot ce artistul a trăit, a văzut, a simţit şi a gândit, şi altele care (...) folosesc şi unele lucrări pregătitoare, deopotrivă cu ale savantului care strânge documente, le compară şi le clasifică.*

(Tudor Vianu – *Estetica*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Familie lexicală: *a simţi, gând.*

29. *Scrierea română de până acum ne-***a dat** *atâtea răspunsuri felurite la această întrebare,*[1]*/ [încât] greutatea* ***nu este de a introduce*** *de acum înainte vreun semn pentru sonurile*[2]*/ [de care]* ***ne ocupăm,***[3]*/ (ci)* ***de a afla*** *criteriile*[2]*/ [după care]* ***să judecăm*** *valoarea celor introduse*[4]*/ (şi)* ***[să]*** *ne* ***putem*** *pronunţa pentru unele, combătând pe altele.*[5]*/*

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analiza sintactică a cuvintelor : *de a introduce, de a afla.*
c) Transformi fraza, dezvoltându-le în propoziţii secundare.
d) Analiza şi schema frazei obţinute.

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza şi schema frazei:
Propoziţie întreruptă: 2CNS = *încât greutatea nu este de a introduce de acum înainte vreun semn (...) ci de a afla criteriile.*

Scanned with OKEN Scanner

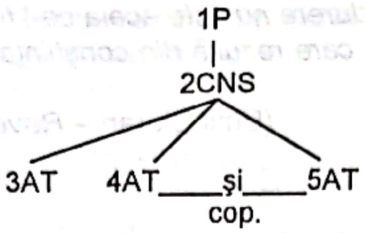

Atributivele nr. 3 şi 4 nu sunt coordonate, pentru că au regenţi diferiţi.

b) Analiza sintactică:

de a introduce... ci de a afla = nume predicativ multiplu în predicatul nominal al propoziţiei 2.

c) Dezvoltare în propoziţii.

Numele predicative se dezvoltă în propoziţii secundare predicative.

30. *Scrierea română de până acum ne-a dat atâtea răspunsuri felurite la această întrebare[1]/ [încât] greutatea* ***nu era*** *[2]/ [să]* ***introducem*** *de acum înainte vreun semn pentru sonurile[3]/ [de care]* ***ne ocupăm,***[4]*/ (ci)* ***[să] aflăm*** *criteriile[5]/ [după care]* ***să judecăm*** *valoarea celor introduse[6]/ (şi)* ***[să]*** *ne* ***putem*** *pronunţa pentru unele, combătând pe altele.[7]/*

❑ *Cerinţe:* Analiza şi schema frazei

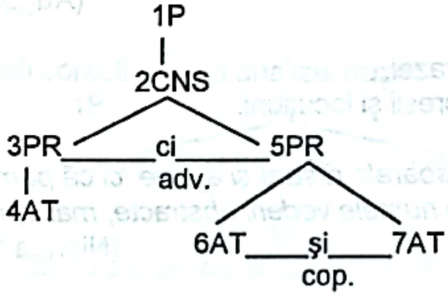

31. *Cine n-a înţeles că viaţa nu întrece condiţia amăgirilor, n-are decât două drumuri: sau devine religios, pentru a se salva de lume, sau salvează lumea, distrugându-se pe sine.*

(Emil Cioran – *Revelaţiile durerii)*

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.

b) Remarcaţi şi comentaţi structura propoziţiilor apozitive.

32. *S-a afirmat că sensul relativist al valorii derivă din faptul că omul este atent la diversitatea trăirilor, că totalitatea acestora ar corespunde adversităţii concrete.*

(Emil Cioran – *Revelaţiile durerii)*

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.

b) Fraza după schemă.

c) Sinonime: *diversitate, sens.*

33. *Ceea ce este impresionant în natura ei particulară rezultă din faptul că, la vederea ei, nu ne gândim la condiţionări obiective, ci la faptul că oamenii care o cunosc şi ar putea-o îndrepta, o neglijează.*

(Emil Cioran – *Revelaţiile durerii)*

Atenţie! Propoziţie întreruptă: *că oamenii... o neglijează.*

❑ *Cerinţă*: Analiza şi schema frazei

Scanned with OKEN Scanner

34. *Sentimentul pozitivității firii pe care-l încerci în durere nu este acela ce-l trăiești în exaltarea erotică, fruct al integrării în existență, ci acela care rezultă din conștiința unei realități, ce se prezintă obiectiv, în față.*

(Emil Cioran – *Revelațiile durerii*)

- *Cerințe:*
  a) Analiza si schema frazei.
  b) Analizați apoziția.

Atenție! Propoziție întreruptă: *sentimentul pozitivității firii nu este acela (...) ci acela.*

35. *Ioana avu senzația că puținele ciori au început să zboare, că în urma lor sunt altele, care vor acoperi cerul, vor umbri iarba maronie, apa verzuie a lacului, spațiul întins sugerând liniștea.*

(Augustin Buzura – *Refugii*)

- *Cerință:* Analiza și schema frazei

36. *Visam la un loc de muncă unde să pun și ceva din mine, să-mi placă, să am sentimentul că sunt utilă, însă îmi dădeam seama că în Râul Doamnei nu pot aspira la așa ceva.*

(Augustin Buzura – *Refugii*)

- *Cerințe:*
  a) Analiza și schema frazei.
  b) *A (se) pune* – în expresii și locuțiuni.

37. *A putea să ajungi la ideea că nu soarele răsare și apune, ci că pământul răsare și apune, înseamnă negarea vederii concrete în numele vederii abstracte, mai apropiate de adevăr.*

(Nichita Stănescu – *Respirări*)

Atenție! Propoziție întreruptă: *A putea... înseamnă negarea vederii concrete în numele vederii abstracte mai apropiate de adevăr.*

- *Cerințe:*
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Valorile morfologice ale verbelor *a ajunge* și *a însemna*.
  c) Familie lexicală: *nume, pământ.*

38. *În suferință omul este absolut singur. Dar nu este acea singurătate pe care o inspiră o trăire muzicală, în care plutești într-o fascinantă legănare deasupra lumii, din cauza unei plenitudini interioare excesive, când nu mai poți pune frâu unui conținut debordant și te avânți într-o expansiune de o voluptuoasă nebunie, ci e o singurătate în care ești apăsat de existența în care simți timpul și spațiul ca forțe adverse, detașate esențial de tine, fără să ajungi la sentimentul irealității vieții.*

(Emil Cioran – *Revelațiile durerii*)

- *Cerințe:*
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Sinonime: *suferință, singur, singurătate, esențial.* Numiți prefixele negative și derivați cu ele cuvinte.

39. *În acele înserări de iarnă, când noaptea roade din zi ca un cancer, când prin geam nu ți se deschide decât perspectiva indefinitului pe un cer monoton și apăsător, când singurătatea devine atât de teribilă, încât te împietrește într-un extaz paradoxal, fără revelație, iar sentimentele nu tind nici spre viață, nici spre moarte, rămânând ațintite spre*

Scanned with OKEN Scanner

monotonia şi infinitul cerului, în astfel de înserări se realizează condiţia obiectivă a groaznicei senzaţii de vid interior.

(Emil Cioran – *Relevaţiile durerii*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Sinonime: *înserare, aţintit, infinit.*
c) Explicaţi sensul paronimelor *a releva – a revela* şi introduceţi-le, pe fiecare, în contexte.

Atenţie! Propoziţie întreruptă: *În acele înserări de iarnă... în astfel de înserări se realizează.../.*

40. *Din punct de vedere strict tehnic, „Scrinul negru" **are** o construcţie ireproşabilă.[1]/ Printr-un artificiu[2]/ [care] ne **deranjează** doar în primele pagini[3]/ autorul **îşi creează** premisele derulării unui film cu acţiune suprapusă, una în trecut, reprezentând trecutul cu majuscule, şi alta în prezent, reprezentând, prezentul cu tot[2]/ [ceea ce] **ştim**[4]/ [că] **implică** el,[5]/ adică soluţiile problemelor politice, morale şi estetice[2]/ [pe care] le **ridică** o asemenea regresiune în trecut.[6]/*

(Marin Preda – *Creaţie şi morală*)

❑ *Cerinţă:*
a) Controlaţi corectitudinea analizei frazei.

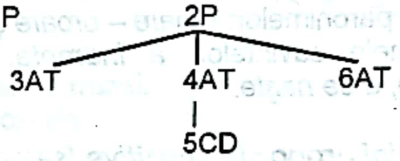

b) Analizaţi atributele din propoziţia nr. 2. Remarcaţi apoziţia.

41. *Mihail Sadoveanu nu este un scriitor, ci o literatură; este tocmai acea literatură care a lipsit poporului nostru şi care acoperă câteva sute de ani, începând de pe vremea lui Ştefan cel Mare şi până după Ioan Vodă. Puterea de evocare a celui care a scris „Creanga de aur" şi „Fraţii Jderi", nu este aşadar un simplu miracol (...) ci o învestitură a vechilor preoţi ai lui Zamolxe, a orheienilor, a domniţei Ruxandra, a lui Ştefan cel Mare şi a lui Petru Rareş, învestitură care a urcat din secolii trecuţi pe fluviul timpului spre tânărul moldovean care, în liniştea unei prisăci auzea vuiet de copite, sunete de goarnă, zăngănit de săbii şi strigăte de lupte.*

(Marin Preda – *Creaţie şi morală*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi enumeraţiile din text şi valoarea lor expresivă.
c) Explicaţi sensul paronimelor *a investi – a învesti* – şi introduceţi-le, pe fiecare, în contexte.

42. *Am fost întotdeauna convins că în istoria omului există două etape. În prima etapă, care s-a încheiat demult, omul a descoperit demnitatea de a se ridica în două picioare. În a doua etapă care a început demult, dar nu s-a încheiat încă, omul a descoperit, prin cultură, demnitatea de a ieşi din peşteri.*

(Octavian Paler – *Polemici cordiale*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi construcţia paralelă şi simetrică şi expresivitatea pe care o conţine.

Scanned with OKEN Scanner

43. *Dar cercetarea de față n-a avut din capul locului menirea să se ocupe de aceste interesante amănunte, ci să arate numai evoluția opiniei publice în judecarea oratorilor noștri și prin urmare a trebuit să se oprească la acele exemple cu al căror ajutor se pot lămuri variațiile judecății; de aceea s-a și oprit așa de mult la discursul d-lui Al. Djuvara, care nu ar fi meritat atâta atenție.*

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Sinonime: *menire, opinie, cercetare.*
c) Observați *ironia* stilului.

44. *De la sine nu se îndreaptă nimic în capetele unei generațiuni, căci orice cultură este reprezentantul unei lucrări încordate a inteligenței libere, și datoria de a afla adevărul și de a combate eroarea se impune fără șovăire fiecărui om care nu se mulțumește cu existența sa privată, de toate zilele, ci mai are o coardă sensibilă în sine, ce răsună la fericirea și nefericirea națiunii din care s-a născut.*

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați atributele.
c) Explicați sensul paronimelor: *eroare – oroare* și introduceți-le în contexte.
d) Numiți antonimele cuvintelor: *a îndrepta, cultură, adevăr, existența, sensibil, fericire, a se naște.*

V. *În frazele următoare, veți întâlni propoziții apozitive (sau apoziționale). Revedeți mai întâi explicația cuprinsă în teoria corespunzătoare. Analizați frazele.*

45. *Filip mergea să sărute mâna bătrânei, care-i punea câteva întrebări cu totul convenționale: dacă se simțea bine, ce lecții are în cursul zilei și alte câteva de soiul ăsta.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

46. *O singură speranță mai rămâne unui luptător convins și cinstit: din jertfele de astăzi se va naște binele de mâine.*

(B. Șt. Delevrancea – *Opere V*)

47. *În două chipuri poate să se civilizeze un popor: sau civilizațiunea este productul său propriu, este pornită de-a dreptul din interiorul său și ramurile de cultură se dezvoltă treptat cu necesitățile ce apar pe rând în acel popor, sau un popor e pus deodată în față cu o cultură deja existentă și prin influența acesteia el se simte atras spre a ieși din starea în care se afla și a mulțumi necesitățile ce se dezvoltă în el.*

(A. D. Xenopol – *Scrieri*)

❑ *Cerință:* Analiza și schema frazei.

48. *Numai din practicarea științei* ***se nasc*** *cele două roade însemnate pentru formarea subiectivă a intelectului:*[1]*/ primul* ***este echilibrul*** *perfect, dat de ideea legității,* ***și răbdarea*** *dată de ideea necesității;*[2]*/ al doilea –* ***năzuința*** *sfântă de a porni cu sufletul curat în căutarea acestei legități și necesități și de a merge cu nestrămutată energie prin vâltoarea unei lumi mereu schimbătoare, pe urmele spiritului imuabil, pentru a-l aduce la lumină cu o sinceritate brutală.*[3]*/ [Cine]* ***nu are*** *această năzuință*[4]*/* ***nu este demn*** *de a se deda științei.*[5]*/*

(Titu Maiorescu – *Critice*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Familie lexicală: *a şti, lege.*
c) Sinonime: *sfânt, suflet, curat.*

Atenție! Propoziția nr. 3 este eliptică de verb copulativ.

49. *Sentimentul de superioritate este desfăşurat de Maiorescu, după împrejurări, în patru chipuri: el face examenul logic al* ***gândirii*** *adversarului spre a-i dovedi reaua funcționare, într-un stil de o mare bonomie şcolară; apoi trece la aspectul gramatical al gândirii, observând neacoperirea exactă a ideii prin cuvânt; când e cazul, face pacientului un simplu examen de cunoştințe; în sfârşit, metoda cea mai teribilă este considerarea minții autorului studiat sub raportul fenomenologic, încadrarea lui într-un lanț de necesități şi de imperturbabilă clasificare.*

(G. Călinescu – *Istoria literaturii române*)

❑ *Cerință:* Analiza *şi schema frazei.*

50. *Omul însuşi (Mihai* Sadoveanu, n.n.*) personifică în chipul cel mai izbitor opera: trup mare, cap voluminos, gesturi cumpătate, de oier, vorbire îmbelşugată, dar prudentă şi monologică, ocolind disputa; însă lăsarea în jos a gurii, zâmbetul împietrit al feței, aduc pe față o nepăsare ferină; ochii, nelămuriți, reci, venind de departe şi trecând peste prezent, sunt ai unei rase necunoscute.*

(G. Călinescu – *Istoria literaturii române*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați apozițiile.
c) Analizați atributele.
d) Observați expresivitatea portretului, realizată prin enumerare.

51. *În genere, oamenii se împart în două categorii: în aceia pentru care lumea oferă prilejuri de interiorizare şi aceia pentru care lumea rămâne exterioară, obiectivă şi nesemnificativă.*

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați simetria construcției.

52. *În consecință, datorită unor defecte de structură, trei lucruri îmi* ***sunt refuzate:***[1]***/ nu pot***[2]*** [să] polemizez*** *cu nimeni;*[3]***/ nu pot***[4]***/ [să] polemizez*** *despre orice*[5]*/ (şi)* ***nu pot***[6]***/ [să] polemizez*** *oricum.*[7]*/*

(Octavian Paler – *Polemici cordiale*)

❑ *Cerințe;*
a) Verificați corectitudinea analizei şi a schemei.
b) Remarcați simetria construcției, repetiția predicatelor din propozițiile subordonate. Observați sobrietatea enunțului.

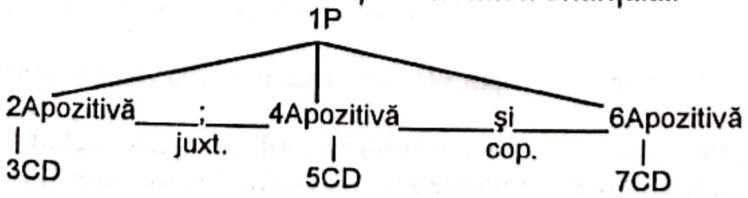

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENT DIRECT
PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ DIRECTĂ

▸ Fișe recapitulative ◂

COMPLEMENTUL DIRECT

1. ***Parte secundară*** de propoziție.
   Regent: *verb tranzitiv* (a ști, a spune, a întreba, a citi...), *locuțiune verbală tranzitivă, interjecție.*

2. **Întrebări:** *pe cine? ce?* Se substituie prin: *pe cineva, ceva.*

3. Se exprimă prin:

substantiv, pronume, numeral în cazul acuzativ	a) cu prepoziția „pe"	*Îl laud **pe Ion**.*
	b) fără prepoziție	*Eu citesc **o carte**.*
verbe la modurile:	a) infinitiv	*El începe **a cânta**.*
	b) gerunziu	*Eu aud **tunând**.*
	c) supin	*Am terminat **de citit**.*
interjecție		*Mergea strigând **vai!***

4. **Reluarea și anticiparea** complementului direct prin pronume personale neaccentuate, în cazul acuzativ.
   a) ***Reluare**: Pe Radu **l**-a chemat.*
   b) ***Anticipare:** **L**-a chemat pe Radu.*

5. **Topică și punctuație**
   Stă înainte sau după regent. Imediat după regent nu se desparte prin virgulă. Înaintea regentului, se desparte, sau nu, prin virgulă.

6. Verbe *cu două complemente directe* (pe cineva, ceva): *a anunța, a întreba, a învăța, a sfătui, a ruga.*

7. **Complement intern** – este un complement direct exprimat prin substantiv care are aceeași rădăcină cu verbul tranzitiv regent: *a scrie **o scrisoare**, a juca **un joc**, a cânta **un cântec**.*

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ

1. Propoziție ***secundară, subordonată.***
   Are rolul *de* ***complement direct*** al unui verb tranzitiv din regentă.
   Regent: *verb tranzitiv.*

2. **Întrebare**: *pe cine? ce?* Se substituie prin: *pe cineva, ceva.*

3. Se identifică după *regent* și după *întrebare.*

4. Verbe tranzitive care cer completivă directă: *a ști, a zice, a spune, a întreba, a răspunde, a citi, a scrie, a învăța, a expune, a desena, a rezolva* etc.

5. Elemente de relație subordonatoare:
   conjuncții subordonatoare: *că, să, dacă, de.*
   pronume și adjective relative: *care, cine, ce, cât, ceea ce.*
   adverbe relative: *când, unde, cum.*

6. **Topică și punctuație***:* Stă înainte sau după regentă. Când se află înainte, se desparte prin virgulă de regentă: CD, RCD.
   Exemplu: Eu vreau[1]/ [să] învăț.[2]/

DIFICULTĂȚI ÎNTÂLNITE ÎN ANALIZA COMPLEMENTULUI DIRECT ȘI A PROPOZIȚIEI COMPLETIVE DIRECTE

▸ Soluții de rezolvare ◂

A. ***Complementul direct exprimat prin construcție relativ-infinitivală***
   a) *construcție relativ infinitivală* este o structură formată din:
      1. pronume relativ – *care*, *cine*, *ce* sau adverb relativ – *când*, *unde*, *cum.*
      2. verb la infinitiv.

   b) are ca regent verbul ***a avea:***
      Eu n-am ***pe cine întreba.***
      Tu n-ai ***cui spune.***
      El n-are ***ce citi.***
      Noi n-avem ***unde ne duce.***
      Voi n-aveți ***la cine vă duce.***
      Ei n-au ***cum scăpa*** *de pedeapsă.*

Structurile subliniate sunt complemente directe exprimate prin structuri relativ-infinitivale, în cadrul cărora distingem:
   a) *verbul la infinitiv:* are funcția de complement direct al predicatului.
   b) *pronumele sau adverbul relativ:* este complement direct, indirect, circumstanțial al verbului la infinitiv.

Scanned with OKEN Scanner

1 2 3
El n-are ***pe cine întreba.***
1Sb___2Pv
|
3Cd – exprimat prin construcție relativ-infinitivală

B. *VERBUL **A TREBUI*** este personal şi tranzitiv în următoarele condiții:

a) *dacă are desinență* care marchează persoana 1, 2 singular şi 1, 2, 3 plural.

Trebuiam 1 sg.	*Trebuiam* 1 pl.
Trebuiai 2 sg.	*Trebuiați* 2 pl.
—	*Trebuiau* 3 pl.

b) *dacă are verb auxiliar* care dă marca de persoană şi număr.

	perfect compus	viitor
1 sg.	am trebuit	voi trebui
2 sg.	ai trebuit	vei trebui
–	–	–
1 pl.	am trebuit	vom trebui
2 pl.	aţi trebuit	veți trebui
3 pl.	au trebuit	vor trebui

În aceste situații-condiții, verbul este personal, cu subiect inclus sau subînțeles, sau exprimat şi astfel devine tranzitiv. În consecință va cere o propoziție completivă directă, şi nu subiectivă.

1P *Vom trebui[1]/ **să învățăm.**[2]/*
| *Veți trebui[1]/ **să învățați.**[2]/*
2CD *Vor trebui[1]/ **să învețe.**[2]/*

TEXTE

– propoziții și fraze ilustrative –

pentru complementul direct și propoziția completivă directă

I. *Identificați și analizați complementele directe din textele următoare. Acolo unde apare cerința, dezvoltați complementele directe în propoziții secundare și analizați frazele obținute*

1. *Natura mea (...) a căutat realitățile constructive nădăjduind binele și frumosul, explicând cu sfială scăderile timpului, așteptând înfăptuirile progresului.*

(Mihai Sadoveanu – în *Maxime și reflecții)*

2. *A ști carte nu înseamnă a ști înțelepciune.*

(Nicolae Iorga – *Cugetări)*

3. *De-atâtea nopți aud plouând*
Aud materia plângând.

(George Bacovia – *Plumb)*

4. *Arhaismele sunt utilizate pentru a evoca oameni, obiceiuri și evenimente din trecutul îndepărtat.*

(Theodor Hristea – *Sinteze de limba română)*

5. *Tinerețea noastră caută înțelepciune și înțelepciunea noastră vrea tinerețe.*

(Tudor Arghezi – *Scrieri XXII)*

6. *Studiind opera unui scriitor, studiem sufletul scriitorului însuși.*

(Eugen Lovinescu – *Scrieri I)*

7. *Munca e ritmul vieții. Ea dă, ca și libertatea, tărie și frumusețe și caracter propriu ființei noastre.*

(Vasile Pârvan – *Memoriale)*

8. *Cine știe ce-și aminteau ei, sau cine știe ce vedeau, poate felul cum îmi puneam eu servieta și zâmbeau.*

(Constantin Chiriță – *Cireșarii)*

Atenție! *„Cine știe ce“* nu formează propoziție (nu este predicat), este complement direct exprimat prin locuțiune pronominală nehotărâtă cu sensul „ceva“.

9. *Vântul începe a geme rece și a scutura casa cea mică din toate încheieturile.*

(Mihai Eminescu – *Proză literară)*

❑ *Cerințe:*

a) Dezvoltați complementele directe exprimate prin verbe la infinitiv în propoziții secundare corespunzătoare.
b) Analiza și schema frazei obținute.
c) Alcătuiți o frază după schema obținută.

10. *Greșind, nu înveți atât a nu greși, ci a crede că nu poți greși.*

(Nicolae Iorga – *Cugetări)*

❑ *Cerințe:*

a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați complementele directe.

Scanned with OKEN Scanner

c) Le dezvoltați în propoziții secundare corespunzătoare.
d) Analiza și schema frazei obținute.

II. *Pentru frazele următoare, rezolvați în ordine cerințele:*

a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți fraze după schemele obținute.
e) Analizați complementele directe.

11. *Dar să nu uităm că instrumentul gândirii rămâne limbajul.*
(Octav Onicescu – în *Lumea de azi – interviu luat de Ion Biberi*)

12. *Istoria ne arată ce am fost, de unde am venit, ce suntem. (...) Întrebați, deci, istoria și veți ști ce suntem, de unde venim și unde mergem.*
(Mihai Kogălniceanu – *Opere II*)

13. *Nici un știm bine ce este și cine este un prieten, în vreme ce știm ce iubesc cei mulți. Fii sociabil și de bună credință și vei descoperi oameni cu inima caldă.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

14. *Nu voia să vadă răsăritul, voia să-l trăiască, să-l primească prin toți porii, prin buzele întredeschise.*
(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

15. *Simți cum îi revin puterile, cum îi piere durerea, cum aude toate foșnetele și parcă și multe bătăi de inimă.*
(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

16. *Îmi propusesem să-mi retrag sensibilitatea, să nu raționez în fața anomaliei, să-mi păstrez intacte forțele sufletești.*
(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

17. *Nu-i înveți pe alții ceea ce vrei, nu-i înveți ceea ce știi, îi înveți ceea ce ești.*
(J. Juarès – în *Maxime și reflecții*)

18. *Reprimă-ți invidia față de omul excepțional, învață să-l înțelegi și să-l prețuiești.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

❑ *Cerințe:*
a) Contrageți secundarele completive directe.
b) Analizați complementele directe rezultate din contragere.

19. *Creangă învățase pe copii să se gândească bine întâi și apoi să vorbească.*
(G. Călinescu – *Ion Creangă*)

❑ Cerință:
Contrageți secundarele completive directe.

III. *Analizați frazele, rezolvați cerințele:*

20. *În copilul tău ți-e dat să adaugi ce a lipsit copilăriei tale.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Familie lexicală: *copil.*

Scanned with OKEN Scanner

21. *Fii bun, dar fereşte-te să nu creadă lumea că poţi fi numai bun.*

(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

22. *Ai vrea să dormi, să te cufunzi în moartea efemeră a somnului, să părăseşti timpul tău, să aluneci în timpul celălalt, care înaintează fără tine, fără gândurile tale, fără dorinţele tale.*

(Constantin Chiriţă – *Cireşarii*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiţi o frază după schemă.

23. *Iubeşte şi vei vedea cât de tare te simţi prin tine însuţi, cât de ocrotit te simţi şi că nu-ţi este frică de nimeni şi de nimic.*

(Ion Slavici – *Scrieri I*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiţi o frază după schemă.
c) Formele adjectivului de întărire.

24. *Un scriitor trebuie să ştie dinainte ce urmăreşte, ce lume voieşte să zugrăvească, cine sunt eroii.*

(G. Călinescu – *Cronicile optimistului*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Familia lexicală: *a scrie.*
c) Sinonime: *a zugrăvi.*

25. *Eu nu mă socotesc un matematician, totuşi trebuie să spun că sunt, în măsura în care pot să fiu, în măsura în care pot să abordez instrumentul matematic pentru a-l folosi şi a-i înţelege experienţa.*

(Octav Onicescu, în *Lumea de azi, interviu luat de Ion Biberi*)

26. *Cine-şi dă seama de o asemenea figură înţelege îndată că nu-l puteai prinde pe Eminescu cu interesele care ademenesc pe cei mai mulţi oameni.*

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiţi o frază după schemă.
c) Sinonime: *figură, a înţelege, îndată, interes, a ademeni.*
d) Cuvântul *seamă* în expresii şi locuţiuni.

27. *Cine ştie însă ce însemnătate mare are limba asupra spiritului, cum ea-l acoperă şi îl pătrunde, cum limba noastră veche trezeşte în suflet patimile vechi şi energia veche, acela va înţelege de ce ne pare bine de lucrul acesta.*

(Mihai Eminescu – *Fragmentarium*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiţi o frază după schemă.
c) Sinonime: *patimă, însemnătate, a pătrunde, a trezi.*

28. *Urmare acestor solicitări, elevii vor exterioriza sau vor demonstra în mod spontan ceea ce au reuşit să interiorizeze, vor transpune în termeni subiectivi, personali, ceea ce au reţinut.*

(Ioan Cerghit – *Perfecţionarea lecţiei în şcoala modernă*)

Scanned with OKEN Scanner

29. *A cere elevilor să interpreteze un text literar, ori un text filosofic, să rezume opere literare, sau să aprecieze o pictură, să deseneze un crochiu, să facă modelul unui automobil, să construiască un aparat – sunt obiective care se soldează cu răspunsuri, soluții, produse, care pot să conțină elemente de originalitate, de creație.*

(Ioan Cerghit – *Perfecționarea lecției în școala modernă*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Selectați complementele directe din text.
c) Familia lexicală: *a face.*
d) Analizați sintactic și morfologic subiectul și predicatul din propoziția principală.

30. *Să te întrebi ce ai greșit în ziua când vei vedea că nu mai ai dușmani.*

(Nicolae Iorga – Cugetări)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Antonime: *a întreba, zi, dușman.*

31. *Una din marile mulțumiri ale vieții e să știi că n-ai lucrat niciodată împotriva propriei tale convingeri, ci că ai făcut totdeauna ceea ce tu însuți ai voit să faci, numai ceea ce tu însuți vrei, că nici împrejurările, nici oamenii, nici propriile tale porniri nu pot să te oprească.*

(I. Slavici – *Opere XI*)

❑ *Cerință:* Analiza și schema frazei.

32. *Noi credem că vremea concuistelor a trecut, că duhul concuistei doarme cu Napoleon în mormântul său și că nimic nu-l va mai deștepta, că nădejdea civilizației popoarelor este în comunicarea ideilor, care va veni din comunicația națiilor, ce înlesnirile și relațiile comerciale vor aduce.*

(Nicolae Bălcescu – *Opere V*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Familie lexicală: *a crede, a duce, a veni.*

33. *Dan și Ursu uitaseră că trebuiau să copieze și ei mesajul. Lucia nu uitase, dar se prefăcu că uitase și-i lăsă pe cei doi să-și lumineze privirile cu vorbele pe care le citeau în caietul ei.*

(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Valorile morfologice ale verbului *a trebui*; consecințe sintactice.
c) Subordonați cu pronumele relativ *care*: SB, PR, AT, CD.
d) Sinonime: *mesaj, a se preface, vorbă.*

Atenție! Verbul *trebuiau* este personal și tranzitiv pentru că are desinența de persoana a III-a, numărul plural.

34. *Sania era încărcată cu tot felul de proiectile: drugi uriași de fier, care puteau să pătrundă orice obstacol de tablă, sau care puteau să dărâme orice obstacol, dacă erau împinși cu putere, butuci de lemn care trebuiau să spargă toate geamurile, cocoloașe de carton și smoală care trebuiau să ardă mocnit, sticle cu benzină și toate care trebuiau să fie aruncate prin geamurile sparte.*

(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați apoziția.
c) Sinonime: *uriaş, a dărâma, obstacol.*

35. *Alexandru Macedon ştia, însă, că istoria nu poate dura singură, că armele ei se consumă, iar căruțele se uzează; că numai cântecele, statuile, cărțile sunt, sau pot fi nemuritoare; că fără spirit, fără cultură, nu există eternitate. El ştia toate astea, din moment ce şi-a dorit un poet la talia lui Homer, care să-l cânte pe Ahile, şi pe care nu l-a avut.*
(Octavian Paler – *Polemici cordiale*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Sinonime: *eternitate, nemuritor, a se uza, a dura.*
c) Alcătuiți fraze după schemă:

1P
|
2CD

în care secundara să fie introdusă prin pronumele relativ *care*. În propoziția 2CD pronumele *care* să aibă, pe rând, funcțiile sintactice: *subiect, nume predicativ, complement direct, atribut pronominal.*

36. *Trebuia să o văd, pentru că pur şi simplu nu-mi puteam desprinde gândurile de ea. Mi-a mărturisit că-i ascunzi diagnosticul, că e îngrijorată din cauza ta, că n-o să te descurci fără ea, că moartea ei o să te distrugă şi încă alte câteva vorbe care n-au nimic deosebit.*
(Augustin Buzura – *Orgolii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectați complementele directe.
c) Sinonime: *a mărturisi, mărturisire.*

37. *[Cine] **vrea**[1]/ [să] **facă** concurență lui Dumnezeu[2]/ (şi) [să] **creeze** personaje, peisaje, alături de cele din natură,[3]/ **trebuie**[4]/ [să] **scrie** cât mai concret.[5]/ El[7]/ **trebuie**[6]/ [să] **aibă** stil[7]/ [prin care] **să dea** concretul,[8]/ [să]-l **individualizeze**.[9]/*
(G. Ibrăileanu – *Opere VII*)

Verificați corectitudinea rezolvării!
Propoziția 7: *El... să aibă stil.*

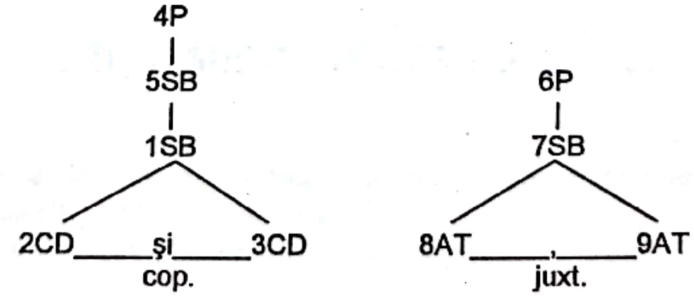

❑ *Cerințe:*
a) Alcătuiți fraze după schema dată.
b) Familie lexicală: *a face, a crea.*

38. *Ne **rămâne**[1]/ [să] **arătăm** cititorilor[2]/ [că] o asemenea critică minuțioasă îşi are însemnătatea ei în starea literaturii române de astăzi[3]/ (şi) [că] **nu este o lipsă** de respect*

Scanned with OKEN Scanner

pentru publicitate[4]*/ [dacă] ne-**am oprit** așa de mult la cercetarea unor procedări puțin obișnuite în viața literară.*[5]*/*

(Titu Maiorescu – *Critice*)

Verificați corectitudinea rezolvării!

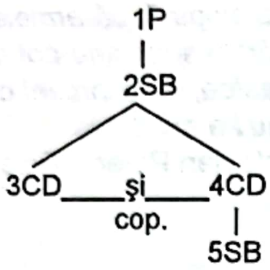

a) Alcătuiți o frază după schema dată.
b) Valorile morfologice ale verbelor: *a rămâne*, *a arăta*, *a fi*.
Consecințe sintactice.
c) Familie lexicală: *a citi*, *a respecta*.
d) Explicați paronimele *a colabora – a corobora* și introduceți în contexte.
e) Introduceți în contexte cuvintele: *a proceda*, *a preceda*.
f) Alcătuiți familiile lexicale ale cuvintelor: *a proceda* și *a preceda*.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL INDIRECT
PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

▸ Fișe recapitulative ◂

COMPLEMENTUL INDIRECT

1. *Parte secundară de propoziție*
   Regent: *verb, locuțiune verbală, interjecție cu valoare verbală, adjectiv.*

2. **Întrebări**: *(despre, la, în...) cine?, ce?; cui?* Se substituie prin: (despre, la, în...) *cineva, ceva; cuiva.*

3. Se exprimă prin:

a) ***substantiv, pronume, numeral** în cazul*	acuzativ cu prepoziție	*Vorbesc **despre el**.*
	dativ	*Le explic **elevilor**.*
	genitiv cu prepoziție	*Am vorbit **contra convingerilor** mele.*
b) ***verb la modurile***	infinitiv	*Sunt bucuros **de a te vedea**.*
	supin	*Mă pricep **la desenat**.*
	gerunziu	*Nu ostenea **citind** poezii.*
c) ***adjectiv***	acuzativ	***Din palid** s-a făcut roșu.*

4. ***Reluarea și anticiparea*** complementului indirect prin pronumele personal neaccentuat, în cazul dativ.
   - *Reluare*: Bunicului **i**-am spus.
   - *Anticipare:* **I**-am spus bunicului.

5. ***Topica și punctuația.*** Stă înainte sau după regent. Aflat imediat după regent, nu se desparte prin virgulă. Înainte de regent, se desparte, sau nu, prin virgulă.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

1. *Propoziție secundară, subordonată*. Are funcția de complement indirect pe lângă un verb, adverb, adjectiv, interjecție din regentă.
   Regent: verb, adjectiv, interjecție, adverb.

2. **Întrebare**: *despre, la în... cine? ce? cui?*
   Se substituie prin: *despre, la, în cineva, ceva, cuiva.*

3. Verbe care cer propoziție completivă indirectă: *a se gândi, a se bucura, a se mira, a se strădui, a se mândri, a se teme, a se feri...* (de preferat intranzitive).

Scanned with OKEN Scanner

4. Elemente de relație subordonatoare:
   - conjuncții subordonatoare: *că, să, dacă, de;*
   - pronume şi adjective relative şi nehotărâte: *care, cine, ce, cât, ceea ce, oricare, oricine, orice*;
   - adverbe relative: *când, unde, cum.*

5. **Topica şi punctuația**. Stă înainte, sau după propoziția regentă. Când se află înainte, se departe prin virgulă de regentă: CI, RCI: *Eu mă gândesc[1]/ [să] plec într-o călătorie.[2]/*

TEXTE

– propoziții și fraze ilustrative –

pentru complementul indirect și propoziția completivă indirectă

I. *În textele următoare, identificați și analizați complementele indirecte:*

1. *Caracterizându-se prin frecvență mare în vorbire, prin polisemantism, prin stabilitate și prin capacitatea de a da naștere la derivate și compuse, sau de a intra în combinații sintactice cu caracter constant, cuvintele din vocabularul de bază prezintă o importanță mult mai mare decât celelalte unități lexicale ale limbii.*

(Th. Hristea – *Sinteze de limba română*)

2. *Caracterul fantastic și vizionar al acestei descripții provine din abundența ei fastuoasă, din arhitectura ei barocă, din culoarea revărsată peste ea cu profunziune.*

(Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români*)

3. *Portretele lui Bălcescu sunt construite mai ales din trăsături interioare, din însușirile de caracter și din deprinderile modelelor lui.*

(Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români*)

4. *Adevărul este că istoricul Haşdeu renunță la perioadele ample și bogate, la cadențele oratorice ale lui Bălcescu (...). Povestirea se întregește din scurte trăsături caracteristice, din antiteze fulgerătoare.*

(Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români*)

5. *Cucly se remarca doar prin plutirea ireală, prin mișcările de compas ale picioarelor, prin ondulațiile de gât de lebădă ale mâinilor.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

6. *Nu uitați că puterea de viață a unui popor stă mai ales în tăria și în sănătatea trupească și în armonia sufletească a tinerimei lui.*

(Vasile Pârvan – *Scrieri*)

7. *Tăria unui neam nu stă [...] numai în întindere și în mulțime, ci și în unitatea lui sufletească, în solidaritatea lui, nu numai actuală, ci și trecută.*

(Vasile Pârvan – *Scrieri*)

8. *În luminarea neamului, în cunoașterea puterilor, datoriilor și viitorului lui și în munca fără preget stă mântuirea; în ajutarea poporului ca să se ridice mai sus, la înțelegerea rostului său în lume, stă nădejdea națiunii noastre.*

(Vasile Pârvan – *Scrieri*)

9. *Prin cultură, ca și prin poziția noastră socială, noi, dascălii, suntem mai indicați și mai datori de a porni cu toată conștiința rolului greu, dar glorios, ce ne-a căzut spre îndeplinire: ridicarea neamului românesc la înălțimea unei moșteniri luminate, gata a jertfi totul pentru păstrarea neatârnării lui etnice, culturale și politice.*

(Vasile Pârvan – *Scrieri*)

❑ *Cerință:* Remarcați și analizați apoziția.

10. *Românii, prin poziția geografică, politică, morală și etnografică, sunt datori mai mult decât oricare națiie de a nu rămâne străini de tot ce face gloria și puterea secolului. Mici și slabi, ei nu se pot face mari și tari decât prin civilizațiune, adică prin învățătura materială și intelectuală a țării lor.*

(Mihail Kogălniceanu – c.f. *Istoria gândirii*)

Scanned with OKEN Scanner

11. *Să năzuieşti a dobândi stima oamenilor şi mai ales pe a ta însuți.*
(Liviu Rebreanu – *Opere II)*

❑ *Cerințe:*
a) Dezvoltați *complementul* indirect în propoziția secundară corespunzătoare.
b) Analizați fraza şi alcătuiți schema ei.

12. *Pe sinceritate şi muncă se sprijină reputația adevărată.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări)*

13. *Gradul de obiectivitate depinde de om, de mediul în care trăieşte, de talent, de temperament şi de cultură.*
(Garabet Ibrăileanu – *Opere VII)*

14. *Mai trainică şi mai liberă, arta se scutură de zădărnicia vremii, înfrânge piedica părerilor schimbătoare şi poate înfrunta veşnicia, rece şi nepăsătoare față de acei care n-o înțeleg şi nu se pătrund de măreția ei.*
(Eugen Lovinescu – *Scrieri I)*

❑ *Cerință:* Analizați complementele directe, indirecte şi atributele.

II. ***Analizați frazele următoare şi alcătuiți schema.***
Dacă apar şi alte cerințe, rezolvați-le !

15. *Pentru cine are ceva de făcut, viața nu merită a fi prelungită dincolo de isprava sa. Pentru cine nu are nimic de făcut, însă, viața poate fi prelungită oricât. El asistă, doar, la spectacolul lumii şi acesta este interminabil.*
(Constantin Noica – *Jurnal filozofic)*

16. *Patriot e acela ce nu e în stare să facă nedreptate şi e gata să-şi jertfească munca, avutul şi sângele în lupta purtată împotriva celor care o fac.*
(Ion Slavici – *Opere XI)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi *schema* frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Sinonime: *a jertfi, împotriva.*
d) Verbul *a [se] face* în expresii şi locuțiuni.

17. *Icoana ce ne rămâne de pe urma unui scriitor mort din timpurile bătrâne e ca o statuie sculptată pe îndelete, în ani îndelungați. Fiecare generație a ajutat la săparea ei, netezind unele linii, dând cât mai mult relief altora, preumblându-şi dalta peste tot, pentru ca asemănarea să fie cât mai mare.*
(Eugen Lovinescu – *Scrieri)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic complementele directe, indirecte şi atributele.
c) Verbul *a [se] da* în expresii şi locuțiuni.
d) Familie lexicală: *bătrân, a da.*

18. *Să fii mândru că stai sus, numai atunci, când nu ți-e ruşine să-ți aduci aminte de cine te-a adus acolo.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări)*

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic: *sus, ruşine, cine, acolo.*
c) Construiți fraze, în care, ultima propoziție secundară „cine te-a adus acolo" să fie: SB, PR, AT, CD, CI.

19. *Caută la cine te prețuieşte, cât de curată e inima, nu cât de înalt e gândul.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Sinonime: *a prețui, curat, inimă, gând.*
c) Antonime: *a prețui, curat, înalt.*

20. *Cucly fu supravegheată din scurt vreo două zile și silită să stea în pat, să ia medicamente și să mănânce.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru)*

Atenție! Predicatul 2 $\sqrt{}$ fu silită.

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Contrageți propozițiile secundare în părți de propoziție, pe care le analizați.

21. *M-am deprins astfel să încerc, să îndrăznesc și să risc.*
(Nicolae Iorga – *O viață de om)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Contrageți propozițiile secundare în părți de propoziție pe care le analizați.

22. *Lăpuşneanu e desigur un damnat osândit de Providență să verse sânge și să năzuie după mântuire.*
(G. Călinescu – *Istoria literaturii române)*

❑ *Cerință:* Se repetă cerințele de la fraza anterioară.

23. *Spiritul meu e setos de a cunoaşte, de a verifica nuanțele caracterelor, de a surprinde mişcările sufleteşti.*
(G. Călinescu – *Cronicile optimistului)*

❑ *Cerințe:*
a) Analizați sintactic și morfologic complementele indirecte.
b) Le dezvoltați în propoziții secundare corespunzătoare.
c) Analizați fraza și alcătuiți schema.
d) Alcătuiți o frază după schema obținută.

24. *Istoricul Bălcescu ştie să dea seama de faptele trecutului cu o exactitate a trăsăturii rămasă necunoscută lui Heliade, preocupat totdeauna să găsească sub evenimentele istorice semnificația lor generală.*
(Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați complemente directe și indirecte.

Scanned with OKEN Scanner

25. *Mă gândesc plin de tristețe cum trec oamenii pe lângă ei, cum își neglijează destinul și cum se consumă în platitudine.*

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

❑ *Cerințe:*
a) *Analiza* și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Sinonime: *a se gândi, tristețe, destin, platitudine.*
d) Subordonați cu adverbul relativ *cum* secundarele: SB, PR, AT, CD, Cl.

26. *Cine a simțit ce înseamnă barbarie și apocalips își dă imediat seama de ceea ce înseamnă depășirea culturii și plictiseala de cultură.*

(Emil Cioran – *Revelațiile durerii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.

27. *A spera* **e semnul** [1]*/ [că]* **n-am încetat** [2]*/ [să]* **visăm**[3]*/ [cum]* **ar trebui** [4]*/ [să] arate lumea*[5]*/ (și) [cum]* **ar trebui** [6]*/ [să] arătăm noi înșine.*[7]*/ Încă mai* **știm**[8]*/ [ce]* **vrem**[9]*/ încă* **deosebim** *răul de bine, abjecția de sublim, prostia de valoare*[10]*/ (și)*[11]*/ [dacă] le* **deosebim**[12]*/ încă mai* **putem**[11]*/ [să]* **alegem.**[13]*/*

(Octavian Paler – *Polemici cordiale*)

❑ *Cerințe:*
a) *Verificați* corectitudinea rezolvării.

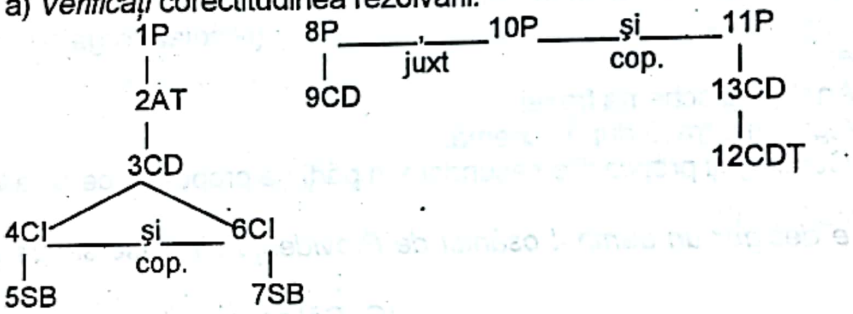

28. ***Nu pretind*** [1]*/ [că]* **știu**[2]*/ [cine]* **sunteți,**[3]*/* **reluă** *după o pauză,*[4]*/ [dar]* **suntem** *câțiva*[5]*/ [care] din 1939* **știm**[6]*/ [că]* **existați.**[7]*/ Faptul*[8]*/ [că]* **ați apărut** *deodată și independent de tradițiile*[9]*/ [pe care] le* **cunoaștem**[10]*/ ne* **îndeamnă**[8]*/ [să]* **credem**[11]*/ [că]* **aveți** *o misiune specială*[12]*/ [că]* **dispuneți** *de mijloace de cunoaștere mult superioare celor*[13]*/ [care]* **sunt** *la dispoziția noastră.*[14]*/*

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

a) Verificați corectitudinea rezolvării:

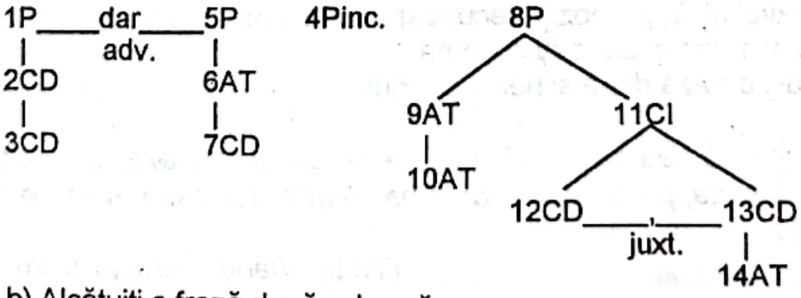

b) Alcătuiți o frază după schemă.

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTUL DE AGENT
PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ DE AGENT

▸ Fișe recapitulative ◂

COMPLEMENTUL DE AGENT

1. *Parte secundară de propoziție.*
   Regent: *verb la diateza pasivă sau reflexiv cu sens pasiv, verb la participiu.*

2. **Întrebări**: *de (către) cine?, de (către) ce?* este făcută acțiunea? Se substituie prin: *de (către) cineva, de (către) ceva.*

3. Se exprimă prin: *substantiv, pronume, numeral, în cazul acuzativ,* cu prepozițiile *de, de către.*
   Problema este rezolvată ***de elev.***
   Frunzele bătute ***de vânt*** *se împrăștie.*

4. **Arată**: *cine face acțiunea exprimată de verbul la diateza pasivă, sau la participiu.*
   Constituie subiectul logic al unei propoziții în care predicatul este un verb la diateza pasivă.

5. **Topica și punctuația:** Stă înainte sau după regent. Nu se desparte prin virgulă de acesta.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DE AGENT

1. *Propoziție secundară, subordonată.* Are funcție de complement de agent pe lângă un verb la diateza pasivă din regentă.
   Regent: *verb la diateza pasivă, reflexiv pasiv,* sau *participiu.*

2. **Întrebări**: *de (către) cine?, de (către) ce?* este făcută acțiunea?

3. Elemente de relație subordonatoare: *pronume relative*, precedate de prepozițiile *de, de către: de (către) cine, ce, care.*

4. **Topică și punctuație**: stă de obicei după propoziția regentă și nu se desparte prin virgulă de aceasta.
   El a fost salvat[1]/ [de cine] se afla în apropiere.[2]/

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE

– propoziții și fraze ilustrative –
pentru complementul de agent și propoziția completivă de agent

I. *Identificați și analizați complementele de agent*

1. *Bogăția unei limbi este ilustrată nu numai de cantitatea cuvintelor, a construcțiilor și a expresiilor specifice, [...] ci și de volumul și calitatea acelor cuvinte variate și expresive, care denumesc aceeași noțiune și pe care ne-am obișnuit să le numim sinonime.*

(Th. Hristea – *Sinteze de limba română*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați complementele de agent.

2. *Amețită de vis și de exaltare, nu observase chipul omului cu cicatrici și mai ales expresia feței lui.*

(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

3. *Platoul pe care se aflau cireșarii era scuturat de vârtejuri. Ionel fusese săltat de uragan și trimis ca o frunză în stâncă.*

(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați complementele de agent.

Atenție! Predicat eliptic de verb auxiliar: V *fusese trimis*.

4. *Barca fusese totuși zărită de un copilandru isteț, care, văzând-o dezlegată de mână omenească, nu de vijelie, dădu imediat alarma.*

(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și *schema* frazei.
b) Analizați complementele de agent.

5. *Toate drumurile și toate potecile munților fuseseră inundate de cei mai tineri și mai buni schiori. Fiecare știa că se întâmplase ceva cireșarilor, că fuseseră surprinși de vijelie, poate chiar surprinși de avalanșă.*

(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați complementele de agent.
c) Familie lexicală: *tânăr, bun, munte.*

6. *Călăuziți de chibzuială și îmbărbătați de îndrăzneală, ieșirăm la lumină.*

(Calistrat Hogaș – *Pe drumuri de munte*)

Scanned with OKEN Scanner

7. *Plictisit de coada care-i venea ca o şopârlă pe ceafă, fu fulgerat de o idee năştruşnică: s-o taie.*

(G. Călinescu – *Ion Creangă)*

❑ *Cerinţe:*
a) *Analiza* şi schema frazei.
b) Analizaţi complementele de agent.

8. *Apoi, orchestra, condusă prudent de bagheta dirijorului, cântă măsurile unui dans pe teme ruseşti.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru)*

9. *Ioanide şi Gaittany se văzură fixaţi şi apoi salutaţi de un individ foarte îngrijit îmbrăcat.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru)*

10. *Mai departe, se vedeau negre păduri de fag şi de conifere, dominate în fund de crestele lucitoare ale munţilor pleşuvi.*

(G. Călinescu – *Bietul Ioanide)*

❑ *Cerinţă*: Analiza şi schema propoziţiei.

11. *Cu un gest, printr-un consemn tacit, accidentul articolului fu uitat de toată lumea.*

(G. Călinescu – *Bietul Ioanide)*

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema propoziţiei.
b) Explicaţi sensul cuvintelor *consemn*, *consens*, *tacit* şi introduceţi-le în contexte.

12. *Cea mai dezlănţuită fantezie trebuie susţinută de o cultură bogată.*

(Titu Maiorescu – *Critice)*

❑ *Cerinţe:*
a) Analizaţi complementul de agent.
b) Familie lexicală: *a ţine*, *cultură*, *lanţ*.

13. *Numai voinţa determinată de motive morale poate să fie bună.*

(Ion Slavici – *Opere XI)*

14. *Nu se simte şi nici nu este liber omul care-şi face datoriile de nevoie, în luptă cu propriile sale slăbiciuni, silit mereu fie de alţii, fie de împrejurări, fie de conştiinţa lui morală.*

(Ion Slavici – *Opere XI)*

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema *frazei.*
b) Analizaţi complementele de agent.
c) Sinonime: *împrejurare, sili, datorie, nevoie, morală.*

15. *Secolul al XIX-lea dominat de personalitatea sever ordonatoare a lui Titu Maiorescu a fost continuat în cel următor de marii scriitori şi critici E. Lovinescu şi G. Călinescu.*

(*România literară* – Nr. 12/1971)

16. *În trecut, acţiunea de cultivare a limbii a fost dusă, la noi, în mod sistematic, în primul rând de şcoală şi de Academia Română şi sporadic de publicaţiile periodice, mai ales de ziare.*

(*România literară* – Nr. 13/1971)

17. *În marii creatori muzicali, melancolia a fost totdeauna scuturată de o ardoare vie, de o pornire pasională, de o energie intensă.*

(Emil Cioran – *Sfârşitul care începe)*

❑ *Cerinţă:*
Analiza şi schema propoziţiei.

Scanned with OKEN Scanner

18. *Au urmat zile şi nopți şi săptămâni sfâşiate de veghe, arse de chinuri.*
(Lucian Blaga – *Hronicul şi cântecul vârstelor*)

❑ *Cerință:*
Analiza şi schema propoziției.

19. *Am luat-o încet spre casă. Eram obosit. Obosit de călătoria la Bucureşti, de emoțiile zilei.*
(Lucian Blaga – *Hronicul şi cântecul vârstelor*)

II. *Analizați frazele următoare şi identificați propoziția secundară completivă de agent*

20. *Piciul era însă aşa de înspăimântat de ceea ce văzuse, că nu tălmăci pe de-a-ntregul spusele lui Tic.*
(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

21. *Fata însă întârzia în aşternut, prinsă de ceea ce numai ea ştia că mai simțise în vis.*
(Marin Preda – *Morometii*)

22. *Dincolo de prăpastie, animalul, înspăimântat de ce i se întâmplase, hotărî brusc să-şi caute un alt loc de zmeură.*
(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

Scanned with OKEN Scanner

ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR
PROPOZIȚIA PREDICATIVĂ SUPLIMENTARĂ

▸ Fișe recapitulative ◂

ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR (E.P.S.)

1. *Parte secundară de propoziție.* Determină un verb (exprimând o acțiune simultană cu acțiunea verbului), dar se referă la un substantiv sau pronume, cu diferite funcții sintactice pe lângă verb.

2. Deci este o parte de propoziție cu dublă subordonare: verb și substantiv (sau pronume).
   *Șoimaru stătu în loc **zâmbind**.*
   (Mihail Sadoveanu)

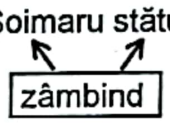

3. *Se exprimă prin:* substantiv, adjectiv, verb la gerunziu.
   *Ea mergea **îngândurată**.*

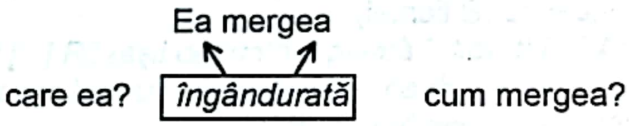

4. **Topică și punctuația**: poate sta înainte sau după regent. Când stă înaintea regentului, se desparte prin virgulă.

PROPOZIȚIA PREDICATIVĂ SUPLIMENTARĂ (P.S.)

1. *Este o propoziție subordonată* echivalentă cu un element predicativ suplimentar.

2. Determină un verb, dar se referă *la un substantiv sau pronume.*

3. **Regent**: apare frecvent după verbele: *a face, a vedea, a auzi.*

4. **Elemente de subordonare**:
   - conjuncții subordonatoare: *că, să;*
   - adverbe relative: *cum;*
   - pronume și adjective relative: *care, cine, ce.*

Scanned with OKEN Scanner

5. Topică şi punctuaţie:
De regulă, stă după regentă şi nu se desparte prin virgulă. Când se află înaintea regentei – mai rar – se desparte prin virgulă.

O vedeam[1]/ [cum] îmi ***zâmbeşte.***[2]*/*

O vedeam

care, ea, o? *cum îmi zâmbeşte* ce vedeam?

*Sfatul său m-****a făcut*** *[1]/ [să]-mi* ***schimb*** *planul.[2]/*

*Sfatul său m-****a făcut***

să-mi schimb planul

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE

– propoziții și fraze ilustrative –

pentru elementul predicativ suplimentar și propoziția predicativă suplimentară

I. ***În următoarele texte, identificați și analizați elementul predicativ suplimentar:***

1. *Ea-l asculta pe copilaș*
Uimită și distrasă.
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

2. *Se mișcau îngrozitoare ca păduri de lănci și săbii,*
Tremura înspăimântată marea de-ale lor corăbii.
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

3. *Înaintea noastră se înalța alb, strălucitor, în bătaia lunii, podul.*
(Al. Vlahuță – *România pitorească*)

4. *Să-l văd venind,*
Aș mai trăi o viață.
(George Coșbuc – *Poezii*)

5. *Tu taci și-asculți povestea ei*
Și stai îngândurată.
(George Coșbuc – *Poezii*)

6. *Iar flăcăii așteptau încordați, fără nici o vorbă. Flăcăii săriră după ei, cu ochii mari, răcnind, scrâșnind, izbind.*
(Mihail Sadoveanu – *Luarea Griviței*)

7. *Răzeșii îl priveau venind [...] Răzeșii deodată îl priviră înfiorați [...] Atunci îl văzură întâi neamurile lui, turbat ca fiara, cu ochii crunți și cu obrazul ca de var.*
(Mihai Sadoveanu – *Neamul Șoimărești*)

8. *În curând, aveau să se arate, viorii, zorile.*
(Zaharia Stancu – *Desculț*)

9. *Aduni, de-a lungul atâtor felurite țări, izvoare și râuri și alergi neastâmpărată spre răsărit, să te arunci despletită în marea cea mare și amară.*
(Zaharia Stancu – *Desculț*)

10. *Cireșarii le priveau înfiorați și mândri ca pe niște comori neprețuite.*
(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

11. *Cireșarii se uitară unii la alții întristați.*
(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

12. *Stelele parcă se înțeleseseră să vegheze neostenite și duioase până în zori.*
(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

13. *Îi văzuse apoi pe cei doi întorcându-se și alergând spre cabană.*
(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

14. *Fluviul curgea lin, maiestuos, tăcut, la câteva sute de metri în fața lor.*
(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

15. *La câțiva pași de Podul Mogoșoaiei, într-o uliță singuratică, în umbra unei bătrâne grădini fără flori, se ridica neprimitoare și posomorâtă o casă veche.*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

Scanned with OKEN Scanner

16. *O știa mândră și mai ales foarte sensibilă și nu găsea argumentul hotărâtor.*
(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

17. *Vreau să intru într-o fabrică! zise hotărât și sumbru Filip.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

18. *Toți ședeau solemni, absenți, impenetrabili în rigiditatea lor.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

19. *Cu multă greutate izbutiră s-o scoată la marginea scenei, aiurită, timidă, ca și smulsă din lumea ei proprie.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

20. *Furtuna continuă, furioasă, încercând să-i despartă pe cei doi.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

21. *Și, zicând acestea, poetul lăsă capul pe spate, obosit și amărât.*
(G. Călinescu – *Cronicile optimistului*)

22. *Numai mintea înfrățită cu slova se poate ridica biruitoare deasupra.*
(Octavian Goga – *Pagini publicistice*)

23. *Tic îl văzu lipindu-se de zid, apucând cu mâna stângă colțul de piatră și înfășurându-și vârful unui picior în funie.*
(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

24. *Împovărat sau consumat de aceste gânduri, se pomeni în fața porții.*
(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

25. *Înfrânt și umilit, coborî repede la vale.*
(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

II. *Analizați frazele următoare, remarcați propozițiile predicative suplimentare*

26. *Sufletul omului e mult* ***mai larg,***[1]*/ [dacă] l-ar* ***deschide***[2]*/ [ceea ce] ne* ***face*** *astăzi*[3]*/* ***[să] suferim,***[4]*/* ***s-ar pierde*** *în lărgimea asta,*[5]*/* ***ar deveni meschin,***[6]*/* ***am râde*** *toți*[7]*/ [de ceea ce] ne-a* ***făcut*** *odată*[8]*/* ***[să] fim atât de crispați și atât de lași.***[9]*/*
(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

Verificați corectitudinea rezolvării.

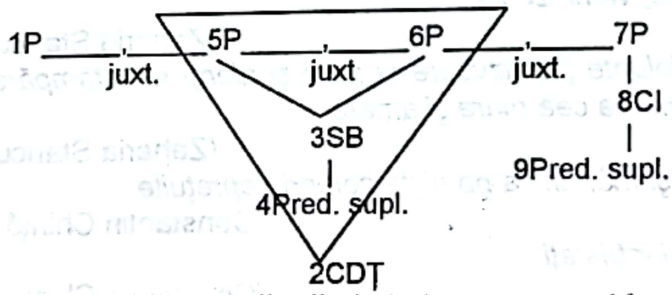

27. *În mod straniu, mă făceau să mă simt etern nu numai în gândul meu, ci în însăși ființa mea vie și intimă.*
(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

28. *Nici închisoarea grea nu m-a făcut să uit sau să se micșoreze în sufletul meu proporțiile eșecului nostru.*
(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

29. *Într-adevăr, Conțescu era de o mare forță a voinței [...] avea o curiozitate naivă și pedantă care-l făcea să răsfoiască tomuri pentru cea mai neserioasă chestiune și să țină corespondență.*
(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

Scanned with OKEN Scanner

30. *Prefera mahalaua [...], care prin noroiul şi colibele într-o rână te face să visezi coloane dorice.*
(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

31. *Ioanide, intrat acum în birou, îi putea vedea de la fereastră, cum treceau nepăsători, fără a arunca vreo uitătură în dreapta sau în stânga.*
(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

❑ *Cerinţă:* Identificaţi şi elementul predicativ suplimentar.

32. *Câteva ciocănituri în uşa de la intrare îl făcură să se îndrepte spre vestibul.*
(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

33. *Cucly simţi deodată un fulger de durere ce o făcu să şovăiască şi în cele din urmă să abandoneze valsul.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

34. *Un puf de zăpadă căzu drept pe flacăra lumânării, făcând-o să se stingă şi să oscileze o clipă.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

35. *Fă-l pe om să uite că trăieşte, fă-l să iasă din sine însuşi, dăruieşte-i o clipă de uimire şi ai descărcat de pe el sarcina vieţii.*
(Ion Slavici – *Opere X*)

36. *Cei de jos îl văzură cum îşi ridica încet palmele spre vârful colţului, cum se prinde de vârf, cum îşi destinde capul.*
(Constantin Chiriţă – *Cireşarii*)

37. *E drept că văzându-l cu câtă putere bate mingea, i s-a făcut o asemenea milă de cei doi, încât [...] ar fi oprit mesajul alarmant.*
(Constantin Chiriţă – *Cireşarii*)

38. *Ursu se simţi trăsnit când o văzu pe Lucia pătrunzând pe uşa sălii de antrenamente. Nici nu-i trecea prin cap că apariţia neaşteptată fusese determinată de zvâcnetul unui al şaselea simţ feminin care-o făcuse pe Lucia să intuiască, să descopere că Ursu avea nevoie de un confident înaintea întâlnirii de mâine.*
(Constantin Chiriţă – *Cireşarii*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic: *trăsnit, pătrunzând, de zvâcnetul, care, înaintea întâlnirii, de mâine.*

39. *Pe când aşteptam masa, o privire aruncată pe un ziar mă făcu să aflu, abia atunci, un lucru de care urla târgul de două zile.*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

40. *Dar, pentru că te-am văzut iubitor de curse de cai, ca şi mine, dă-mi voie să fac o comparaţie care are să-ţi dovedească definitiv, dacă mai are nevoie, că nu aş putea deveni niciodată scriitoare şi te va face, sper, să renunţi la insistenţele dumitale.*
(Camil Petrescu – *Patul lui Procust*)

❑ *Cerinţe:*
a) *Analiza* şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic: *iubitor, scriitoare, la insistenţele.*

41. *Mi-a arătat însă lucruri[1]/ [care] m-au făcut [2]/ [să] retrăiesc clipe din trecut,[3]/ [să] fiu impresionat.[4]/*
(Camil Petrescu – *Patul lui Procust*)

Verificaţi corectitudinea rezolvării.

Scanned with OKEN Scanner

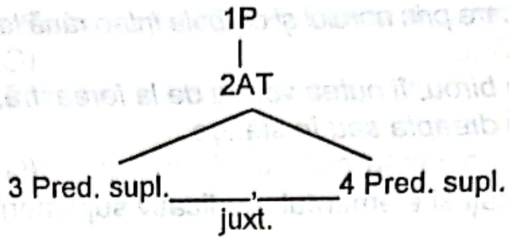

42. *Chipul deznădăjduit al bătrânei, tulburarea abil mascată a tatălui său, timiditatea prostească a lui Redman şi aşteptarea explozivă*[1]*/ [ce]* ***plutea*** *în aer*[2]*/ îl* ***făceau*** [1]*/ [să]* ***se simtă*** *inutil,*[3]*/ [să]* ***regrete***[4]*/ [că]* ***nu s-a retras*** *în clipa*[5]*/ [când]* ***a intrat*** *străinul.*[6]*/*

(Augustin Buzura – *Orgolii*)

Verificați rezolvarea.

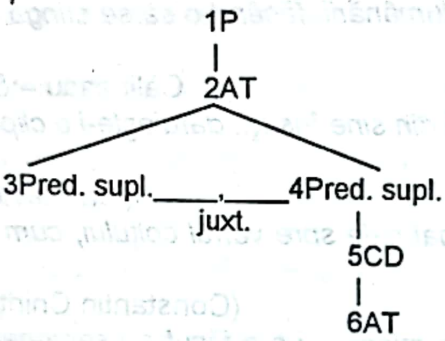

Remarcați subiectul multiplu din principală.

Scanned with OKEN Scanner

TESTE DE EVALUARE A CUNOŞTINŢELOR ŞI A COMPETENŢELOR

ARIA DE INFORMATIE verificată cuprinde:

- ***Părţi de propoziţie**: subiect, predicat, atribut, complement direct, complement indirect, complement de agent, element predicativ suplimentar.*
- ***Propoziţiile subordonate corespunzătoare**: subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă, completivă indirectă, completivă de agent, predicativă suplimentară.*

PREGĂTIREA ŞI CONDIŢIILE UNEI REZOLVĂRI CORECTE

Pentru a rezolva corect testul, trebuie să aveţi următoarele cunoştinţe şi competenţe:

Pentru fiecare parte de propoziţie	***Pentru fiecare propoziţie subordonată corespunzătoare***
• Să definiţi *partea de propoziţie.* • Să recunoaşteţi *felurile subiectului, predicatului şi atributului.* • Să numiţi regenţii *specifici fiecărei părţi secundare de propoziţie.* • Să alegeţi *corect întrebarea cu care se recunosc.* • Să recunoaşteţi *şi* să analizaţi *părţile de vorbire prin care se exprimă.* • Să comparaţi *părţile de propoziţie şi* să relevaţi *diferenţele specifice.* • Să dezvoltaţi *partea de propoziţie în propoziţie subordonată corespunzătoare.* • Să alcătuiţi *propoziţii după cerinţe date.*	• Să definiţi *tipul de propoziţie subordonată.* • Să recunoaşteţi *şi* să calificaţi *tipul propoziţiei subordonate, în funcţie de regentul specific.* • Să recunoaşteţi *regenţii specifici fiecărei propoziţii secundare şi să-i aplicaţi corect.* • Să deosebiţi *partea de propoziţie de propoziţia secundară.* • Să analizaţi *corect conform algoritmului.* • Să motivaţi *cu elemente teoretice calificarea propoziţiilor.* • Să comparaţi *regenţii propoziţiilor secundare şi să relevaţi diferenţele specifice.* • Să contrageţi *propoziţia secundară în parte de propoziţie.* • *Să analizaţi sintactic şi morfologic funcţia sintactică a elementelor de subordonare: pronume şi adjective relative.* • Să construiţi *fraze după scheme date.*

ETAPELE REZOLVĂRII

- *Citiţi cu atenţie cerinţa, până la înţelegerea deplină!*
- *Selectaţi informaţiile teoretice necesare rezolvării!*
- *Rezolvaţi exerciţiul, respectând următoarele exigenţe: corectitudine, ordine, aspect estetic.*
- *Recitiţi rezolvarea şi corectaţi sau completaţi!*

VERIFICAREA CORECTITUDINII REZOLVĂRII

Stabiliţi corectitudinea rezolvării în două moduri:

a) întâi verificaţi, consultând informaţia teoretică;

b) apoi verificaţi, consultând soluţiile corecte date.

NOTARE: Fiecare răspuns corect se notează cu un punct.

Scanned with OKEN Scanner

I.

A. În următoarele enunțuri, recunoașteți *subiectul* și partea de vorbire prin care se exprimă.

1. *Eu aud ploaia.*
2. *Se aude ploaia.*

3. *El ne explică lecția.*
4. *Ni se explică lecția.*
5. *Explică lecția!*

6. *Se recită o poezie.*
7. *El recită o poezie.*
8. *Recită o poezie.*
9. *Recit poezia.*
10. *Recită poezia!*

11. *Se anunță rezultatele.*
12. *Anunță rezultatele!*

13. *Ți-e teamă de întuneric.*
14. *Te temi de întuneric.*

15. *Se vede fulgerând.*
16. *Văd fulgerând în depărtări.*

17. *Nu văd nimic.*
18. *Nu se vede nimic.*

19. *Voi cânta.*
21. *Voi cântați.*
21. *Cântați!*

22. *Pot citi?*
23. *Se poate citi?*
24. *Poate citi?*
25. *El poate citi.*

26. *Ce faci aici?*
27. *Ce se face aici?*

28. *Îmi ajunge pâinea.*
29. *El te ajunge din urmă.*

30. *Este greu de înțeles.*
31. *Greul a fost depășit.*

32. *Au venit cu toții.*
33. *Au venit toți oaspeții.*

34. *Ai casei m-au întâmpinat.*
35. *Am fost întâmpinat de ai casei.*

36. *Nu-i cine mă ajuta.*
37. *N-are cine mă sfătui.*

38. *I s-o fi întâmplat cine știe ce!*
39. *Cine știe cine o fi găsit scrisoarea!*
40. *Printre lucrurile acelea bizare s-a găsit „un nu știu ce" foarte interesant.*
41. *Ce i s-a întâmplat?*

42. *Au mai plecat din oameni.*
43. *O parte din oameni a mai rămas.*

B. Pentru enunțurile următoare, rezolvați în ordine cerințele:

a) identificați subiectul;
b) îl dezvoltați în propoziție subordonată corespunzătoare.

44. *A citi este instructiv.*
45. *Îmi place desenul.*
46. *Mă bucură reușita ei.*
47. *Se auzea cântând.*
48. *Este greu de rezolvat.*
49. *Nu-i cine mă ajuta.*
50. *Nu-i cui spune.*
51. *N-are cine mă sfătui.*

Scanned with OKEN Scanner

C. Pentru următoarele enunțuri, rezolvați, pe rând, cerințele:
a) analizați frazele și numiți felul propoziției secundare;
b) contrageți propoziția secundară în parte de propoziție corespunzătoare.

52. *Începe să plouă.*
53. *S-a hotărât să plecăm.*
54. *Urmează să stabilim data plecării.*
55. *Mă bucură că ai reușit.*
56. *Mă mâhnește ce s-a întâmplat acolo.*
57. *Se cunoaște care este numele câștigătorului.*
58. *S-a anunțat când vom sosi.*
59. *M-a impresionat cum ai interpretat rolul.*

D. Analizați frazele următoare și precizați subiectul fiecărei propoziții:

a) 60. *Eu trebuie să plec.*
61. *Tu trebuie să pleci.*
62. *El trebuie să plece.*
63. *Noi trebuie să plecăm.*
64. *Voi trebuie să plecați.*
65. *Ei trebuie să plece.*

b) 66. *Nu se știe cine trebuie să vină.*
67. *Nu se știe care trebuie să te ajute.*
68. *Nu se știe ce este necesar să se întâmple.*
69. *Nu se știe cine urmează să plece.*
70. *Nu se știe cine este necesar să te sfătuiască.*
71. *Nu se știe cine este stabilit să ne însoțească.*
72. *Nu se știe cine s-a spus că va pleca.*

c) 73. *Cine învață trebuie să reușească.*
74. *Cine învață este firesc să reușească.*
75. *Cine persevereză desigur că va reuși.*
76. *Cine se străduiește este evident că reușește.*
77. *Cine are noroc probabil că va reuși.*
78. *Cine are încredere se presupune că va reuși.*
79. *Cine învață se știe că va reuși.*

d) 80. *Ceea ce trebuie să se rezolve se va discuta mâine.*
81. *Ceea ce este necesar să se facă ni se va comunica.*
82. *Cine urmează să plece va fi anunțat la timp.*
83. *Ce este inevitabil să se întâmple se va întâmpla.*
84. *Ce trebuie să se știe se va afla.*
85. *Ceea ce m-ar bucura să se știe s-a aflat deja.*

E. Corectați punctuația în interiorul următoarelor fraze:

86. *Cine dorește, va rămâne.*
87. *Cine dorește, acela va rămâne.*

Scanned with OKEN Scanner

II.

A. În următoarele enunțuri recunoașteți *predicatele* și precizați felul lor:

1. *Bunicul este în grădină.*
2. *Bunicul este grădinar.*

3. *El îmi arată casa lui.*
4. *El arată obosit și bolnav.*

5. *Tu faci o casă.*
6. *Tu te faci constructor.*

7. *El a ajuns medic.*
8. *El a ajuns acasă, devreme.*

9. *El a rămas acasă.*
10. *El a rămas infirm.*

11. *Tu ai însemnat adresa mea.*
12. *Prietenia noastră a însemnat încredere.*

13. *El a ieșit profesor.*
14. *El a ieșit la plimbare.*

15. *Desenul este colorat.*
16. *Cartea este colorată de copil.*

17. *Apele sunt învolburate.*
18. *Apele sunt învolburate de furtună.*

B. Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate; le dezvoltați în propozițiile subordonate corespunzătoare; analizați frazele obținute.

19. *Cerul pare **a se înnora**.*
20. *Elevul ajunsese **a îndrăgi** matematica.*
21. ***A învăța** înseamnă **a ști**.*
22. ***A persevera** este **a reuși**.*

C. Rezolvați, în ordine, cerințele:

a) analizați frazele;
b) motivați felul secundarei prin regentul specific

23. *Se presupune că voi reuși.*
24. *Presupunerea mea este că voi reuși.*

25. *Ne rămâne să verificăm lucrarea.*
26. *Omul a rămas cum era în tinerețe.*

27. *Noroc că ai venit.*
28. *Norocul lui este că a reușit.*

29. *Este hotărât să plecăm.*
30. *Hotărârea este să plecăm.*

31. *Păcat că nu mă crezi.*
32. *Păcatul tău este că nu mă crezi.*

33. *Era să cad.*
34. *Grija mea era să nu cad.*

35. *Îmi ajunge ce mi-ai dat.*
36. *Omul ajunge ce și-a dorit.*

37. *Ni se arată cum funcționează aparatul.*
38. *Omul arată cum îl știam dintotdeauna.*

39. *Se făcea că sunt într-o grădină.*
40. *Omul se face ceea ce dorește.*
41. *Omul face ce îi place.*

42. *Este plăcut să asculți muzică.*
43. *Plăcerea mea este să ascult muzică.*

Scanned with OKEN Scanner

D. Analizați următoarele fraze; precizați subiectul și predicatul propoziției principale.

44. *Ceea ce vă doresc este să aveți o viață plăcută.*
45. *Dacă îți iubești profesia înseamnă că ea poate deveni refugiul tău.*
46. *Cine crede în adevărul lui ajunge să nu se teamă de nimic.*
47. *Cine are încredere în sine devine ceea ce și-a propus.*
48. *Cine face sport rămâne cum arăta în tinerețe.*

E. Analizați frazele următoare și alcătuiți schema:

49. *Să fii cum îți place înseamnă să ajungi să te eliberezi de toate reținerile.*
50. *Ceea ce ți-ar plăcea să se împlinească ar fi să devii ceea ce îți dorești.*
51. *Convingerea mea este că dacă îți vei stăpâni emoția înseamnă că vei putea domina situația.*
52. *Se spune că cine persevereză ajunge să realizeze orice.*

III.

A. În următoarele propoziții recunoașteți atributele, părțile de vorbire prin care sunt exprimate și – eventual – cazul.

1. *Admir macul roșu.*
2. *Admir roșul macului.*

3. *Fiecărei flori îi pun apă.*
4. *Parfumul fiecăreia este suav.*

5. *Privesc stelele licărind.*
6. *Privesc stelele licărinde.*
7. *Privesc licăritul stelelor.*

8. *Teii din față foșnesc.*
9. *Teii din fața casei foșnesc.*

10. *Nouăsprezece copii aleargă.*
11. *Douăzeci de copii aleargă.*

12. *Cărui coleg i-ai dat cartea?*
13. *Sora căruia a luat cartea?*

14. *Ea a adus un argument contrar.*
15. *Ea a adus un argument contra deciziei.*
16. *Ea a adus un argument contrar deciziei.*

17. *Acesta este profesorul colegului.*
18. *Acesta este profesor colegului.*

19. *Corectez lucrările celor trei.*
20. *Corectez lucrările a trei dintre ei.*

21. *Am capacitatea de a convinge.*
22. *Am capacitatea de convingere.*

23. *Admir un asemenea om.*
24. *Admir un om asemenea tatălui.*

25. *Se privea în oglinda din față.*
26. *Se privea în oglinda din fața lui.*
27. *Se privea în oglinda din față-i.*
28. *Se privea în oglinda din fața sa.*

29. *Privesc chipul lui.*
30. *Privesc chipu-i.*
31. *Privesc chipul său.*

32. *Privesc frunzele de deasupra capului.*
33. *Privesc frunzele de deasupra-mi.*
34. *Privesc frunzele de deasupra mea.*

35. *Nu știu care coleg i-o fi spus cine știe ce vorbe care au mâhnit-o.*
36. *Citesc o scrisoare de la nu știu cine.*

37. *Ziua de ieri a fost caldă.*
38. *Fata de acolo te privește.*
39. *Zgomotul buf! m-a trezit.*

Scanned with OKEN Scanner

40. *Citesc scrisoarea ta.*
41. *Scrisoarea-ți m-a emoționat.*
42. *Scrisoarea de la tine m-a bucurat.*

43. *Eu îmi apreciez munca.*
44. *Tu îți privești mâinile.*
45. *El își admiră casa.*
46. *Noi ne îngrijim sănătatea.*
47. *Voi vă întâmpinați prietenii.*
48. *Ei își iubesc copiii.*

49. *Îi cer lui Ion, colegul, o carte.*
50. *Îi cer lui Ion, colegului, o carte.*
51. *Colegul Ion va susține azi un concurs.*

52. *Prietenii cărora te-au ajutat?*
53. *Căror prieteni le-ai mulțumit?*

54. *Al doilea elev scrie tema.*
55. *Tema celui de-al doilea este corectă.*

B. Completați spațiile libere cu apozițiile potrivite ca sens.

56. *Țara Piramidelor și a Sfinxului, ... , se află în Africa.*
57. *Capitala Angliei, ... , este străbătută de fluviul Tamisa, iar Sena străbate capitala Franței, ...*
58. *Orașul gondolelor, ... , este construit pe ape.*
59. *Cele mai mari cascade din lume, ... , te uimesc prin forța lor copleșitoare.*
60. *Este impresionant mitul titanului care a dăruit oamenilor focul, ...*
61. *Statuia poetului latin exilat la Pontul Euxin, ... , o putem admira la Constanța.*

C. Numiți funcția sintactică a cuvintelor subliniate și motivați afirmația prin specificul cuvântului regent.

62. *Mi-a arătat un tablou **frumos**.*
63. *Tabloul arată **frumos**.*

64. *Iarna este un ger **cumplit**.*
65. *Gerul este **cumplit**.*

66. *Am un măr **roșu**.*
67. *Mărul este **roșu**.*

68. *Chipul ei este **aidoma ție**.*
69. *M-a surprins chipul **aidoma ție**.*

70. **Al cui** copil cântă?
71. ***Al cui** este copilul?*

72. *Cafeaua este **aburindă**.*
73. *Mă îmbie cafeaua **aburindă**.*

D. În textele următoare, identificați atributele; dezvoltați-le în propoziții subordonate corespunzătoare. Analizați frazele obținute.

74. *Am citit o carte captivantă.*
75. *Am dorința de a citi.*
76. *Ascult ploaia susurând pe geamuri.*
77. *Am o mașină de cusut.*
78. *Am revăzut locurile copilăriei.*

E. Analizați frazele și motivați felul propozițiilor subordonate prin specificul elementului regent.

79. *Se intenționează să organizăm o expoziție.*
80. *Intenția este să organizăm o expoziție.*
81. *Noi avem intenția să organizăm o expoziție.*

82. *Părea că se înnorează.*
83. *Omul părea că este istovit.*
84. *Eu am părerea că te pot ajuta.*

Scanned with OKEN Scanner

IV.

A. Completați spațiile libere cu acele cuvinte care corespund:
a) clasei morfologice indicate;
b) întrebării și categoriei de substituție;
c) sensului.
Precizați funcția sintactică a cuvântului cu care ați completat propoziția.

1. CE? ceva		2. PE CINE? pe cineva	
Eu citesc	substantiv	O aștept	substantiv
Eu pot	verb infinitiv	Vă întreb	pron. de politețe
Eu aud	verb gerunziu	Te salut	pron. personal
Am găsit	pron. nehotărât	L-am lăudat	pron. posesiv
El strigă	interjecție	N-am întâlnit	pron. negativ
El nu spune	pron. negativ	Îl chem	pron. demonstrativ
		I-am văzut	numeral colectiv

B. Completați spațiile libere cu complemente directe anticipate și reluate, exprimate prin pronumele personale în cazul acuzativ – forma neaccentuată, corespunzătoare ca sens.

3. PE CINE → Cd. ANTICIPAT	4. PE CINE → Cd. RELUAT
.....văd pe sora mea.	Pe mama am ajutat .....
.....întreb pe tata.	Pe un coleg ..... am întrebat.
.....ajut pe tine.	Pe fete ..... strig.
.....aștept pe ele.	Pe băieți ..... chem.
.....va chema pe noi.	Pe mine ..... va lăuda.
.....a strigat pe mine.	Pe noi ..... remarcă.
.....a felicitat pe colegi.	Pe elev ..... felicită
.....apreciază și pe voi.	Pe voi ..... a văzut?

C. Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate și argumentați prin caracteristica verbului-predicat.

5. *Se aude* ***cântecul.***
6. *Eu aud* ***cântecul.***

7. *El precizează* ***adresa.***
8. *Este precizată* ***adresa.***

8. *Am rezolvat greu* ***problema.***
10. *Se rezolvă greu* ***problema.***

11. *Am reluat* ***studiul.***
12. *A fost reluat* ***studiul.***

13. **Ce** se anunță?
14. **Ce** anunți?
15. **Pe cine** anunți?

16. *El poate* ***pleca.***
17. *Se poate* ***pleca.***

18. *El face un* ***avion.***
19. *El se face* ***aviator.***

20. *Tu îmi arăți* ***o carte.***
21. *Tu arăți ca* ***un cărturar.***

22. *El a însemnat* ***locul*** *de casă.*
23. *El a însemnat* ***un sprijin*** *pentru noi.*

24. *Te-a lovit* ***ceva.***
25. *Ai lovit* ***ceva.***

Scanned with OKEN Scanner

26. Ce citeşti?
27. Ce carte citeşti?
28. Ce *se citeşte?*
29. *Eu aud* ***plouând.***
30. Se aude ***plouând.***

D. Numiți funcțiile sintactice ale secvențelor subliniate şi precizați prin ce sunt exprimate.

31. *Eu n-am* ***ce citi.***
32. *Tu n-ai* ***pe cine întreba.***
33. *El n-are* ***cui spune.***
34. *Noi n-avem* ***unde pleca.***
35. *Voi n-aveți* ***la cine merge.***
36. *Ei n-au* ***când veni.***

37. *A întrebat* ***pe nu ştiu cine*** *cum se ajunge acolo.*
38. Cine ştie ce-o fi auzit şi s-a speriat.

E. Completați spațiile libere cu complementul intern corespunzător.

39. *Desenează*.....
40. *Visez*.....
41. *A trăit*.....
42. *Cântăm*.....
43. *Desenez*.....

F. Completați spațiile libere cu acele cuvinte care corespund:

a) clasei morfologice indicate;
b) întrebării;
c) sensului.

Precizați funcția sintactică a cuvântului cu care ați completat propoziția.

44. CUI?		45. DESPRE, DE, LA, DIN; CINE, CE?	
Le explici.....	substantiv	Vorbesc.....	substantiv
Îi dăruiesc.....	pron. demonstrativ	Mă gândesc	pron. personal
Nu spun	pron. negativ	Mă pricep	verb supin
Îi cer.....	pron. personal	Sunt fericită	verb infinitiv
Mă adresez.....	pron. de politețe	Sunt mândră	pron. de politețe
Bravo	pron. personal	Sunt mulțumită	pron. demonstrativ
Cinste.....	substantiv	Nu contenea.....	verb gerunziu

G. Completați spațiile libere cu complemente indirecte anticipate şi reluate, exprimate prin pronumele personale în cazul dativ, formă neaccentuată.

46. CUI? C.i. anticipat	47. CUI? C.i. reluat
..... spune şi mie.	Mie ..... spune.
..... a explicat şi ție?	Ție ..... a dat.
..... a oferit şi lui?	Tatălui ..... a povestit.
..... spune şi nouă?	Nouă ..... explică.
..... a dăruit şi vouă?	Vouă ..... dăruiește.
..... a oferit lor?	Lor ..... a oferit.

Scanned with OKEN Scanner

H. Pentru cuvintele subliniate, precizați: funcția sintactică, partea de vorbire prin care se exprimă și – eventual – cazul.

48. *Vă laudă.*
49. *Vă explică.*

50. *Le dau cărți.*
51. *Le admir.*

52. *I-am văzut.*
53. *I-am povestit.*

54. *Îi dă adresa.*
55. *Îi invită la el.*

56. *Ne laudă.*
57. *Ne oferă flori.*

58. *Corectez caietul **elevului**.*
59. *Îi corectez **elevului** caietul.*

60. *Îi dau **bunicului** ochelarii.*
61. *Am găsit ochelarii **bunicului**.*

62. *Ai lovit **ceva**.*
63. *Te-ai lovit **de ceva**.*
64. *Te-a lovit **ceva**.*

65. *Mă bucură **prezența** ta.*
66. *Mă bucur **de prezența** ta.*

67. ***Ce** se discută acolo?*
68. ***Ce** discută ei?*
69. ***Despre ce** discutați?*

70. *Te interesează **spectacolul**?*
71. *Te interesezi **de spectacolul** acela?*

72. *Vă preocupă **sportul**?*
73. *Sunteți preocupați **de sport**?*

74. *Mă pricep **la reparații**.*
75. *Mă pricep **la reparat**.*

76. *Eu **îți** aduc flori.*
77. *Tu **îți** admiri florile tale.*

78. *El **îmi** aduce o carte.*
79. *Mă gândesc la viața-**mi** grea.*

80. *Ei **își** jură credință.*
81. *El **își** privește chipul.*

82. *I-a dat cartea **nu știu cui** și acela a pierdut-o.*
83. *A avut încredere **în cine știe cine** și acela l-a înșelat.*

I. Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate. Distingeți subiectul logic și subiectul gramatical al fiecărei propoziții.

84. *Orchestra este condusă **de dirijor**.*
85. *Elevul a fost îndrumat **de profesor**.*
86. *Frunzele sunt spulberate **de vânt**.*
87. *Exercițiile vor fi rezolvate **de elev**.*
88. *Tabloul pictat **de Nicolae Grigorescu** este frumos.*
89. *M-a încântat „Rapsodia" compusă **de George Enescu**.*

J. Completați spațiile libere cu substantivele proprii care corespund sensului propozițiilor. Precizați funcția sintactică a cuvântului cu care ați completat propoziția.

90. *Versurile „Pomi luceafărul./ Creșteau în cer a lui aripe", au fost scrise de .....*
91. *Tabloul „Anemone" a fost pictat de .....*
92. *„Coloana infinită", „Masa tăcerii", „Poarta sărutului" au fost create de .....*
93. *Mănăstirile Putna, Voroneț, Neamț au fost ridicate de .....*
94. *Celebra pictură „Mona Lisa Gioconda" a fost pictată de .....*

Scanned with OKEN Scanner

95. *„Simfonia a IX-a cu cor" a fost creată de ..... ,iar versurile din „Odă bucuriei" au fost compuse de .....*
96. *Romanul „Război şi pace" a fost scris de .....*
97. *Vestitele statui „David", „Moise", „Pietá", „Noaptea", „Amurgul" au fost sculptate de .....*

K. Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate.

98. *Admir oamenii conduşi* ***de raţiune.***
99. *Decizia a fost un act* ***de raţiune.***

100. *Mă feresc* ***de emoţii*** *putemice.*
101. *Stăpânit* ***de emoţii,*** *evoca amintiri din tinereţe.*

102. *Te fereşti* ***de vânt.***
103. *O suflare* ***de vânt*** *a înviorat frunzele.*
104. *Frunzele au fost îngălbenite* ***de vânt.***

105. *Mă apropii* ***de un elev.***
106. *Compunerea a fost făcută* ***de un elev*** *bun.*

107. *Mi-e dor* ***de părinţi.***
108. *Am fost ajutat* ***de părinţi.***
109. *Îl stăpânea dorul* ***de părinţi.***

110. *Mi-e teamă* ***de necunoscut.***
111. *Am fost îndrumată* ***de un necunoscut.***
112. *Autorul a rămas* ***necunoscut.***
113. *Acesta este un cuvânt* ***necunoscut.***

L. Pentru următoarele enunțuri, rezolvați în ordine cerințele:
a) numiți funcția sintactică a cuvintelor subliniate;
b) le dezvoltați în propoziții subordonate corespunzătoare, cărora le precizați felul.

114. *Am aflat* ***adevărul.***
115. *Nu pot* ***înţelege.***
116. *Nu înţeleg* ***întrebarea*** *ta.*
117. *Vedeam* ***fulgerând*** *în depărtare.*
118. *Mi-a povestit* ***întâmplarea.***

119. *Ne ocupăm* ***de aranjat*** *casa.*
120. *Sunt mândru* ***de prietenia*** *lui.*
121. *Mă refer* ***la întâmplarea*** *aceea.*
122. *Te vei convinge* ***de dreptatea*** *mea.*
123. *Îi mulţumesc* ***învăţătorului.***

124. *Emoţia din glasul lui m-a făcut* **atent.**
125. *O auzeam* ***zbuciumându-se.***
126. *O vedeam* ***neliniştindu-se.***

Scanned with OKEN Scanner

M. Analizați frazele; numiți felul propozițiilor subordonate.

127. *Noi am hotărât să rămânem aici.*
128. *Noi ne-am hotărât să rămânem aici.*

129. *Am ajutat pe cine m-a rugat.*
130. *Am fost ajutat de cine era prin preajmă.*
131. *M-a ajutat ceea ce mi-ai spus.*

132. *Am văzut cine era prin preajmă.*
133. *M-a văzut cine era prin preajmă.*
134. *Am fost văzut de cine era prin preajmă.*

135. *Ți-am spus cui i-am dat cartea.*
136. *Îi mulțumesc cui i-am dat cartea.*

137. *Am făcut ce mi-ai spus.*
138. *Cuvintele tale m-au făcut să înțeleg altfel oamenii.*

139. *Am auzit ce s-a întâmplat.*
140. *Se auzeau cum se bucură de reuşită.*

141. *Am văzut cum rezolvi problema.*
142. *Îl vedeam cum îşi reprima mânia.*

N. Numiți felul propozițiilor subordonate şi motivați afirmația prin caracteristica elementului regent.

143. *Nu se ştie[1]/ [cine] va veni.[2]/*
144. *Întrebarea este[1]/ [cine] va veni.[2]/*
145. *Eu pun întrebarea[1]/ [cine] va veni.[2]/*
146. *Eu întreb[1]/ [cine] va veni.[2]/*
147. *Eu mă gândesc[1]/ [cine] va veni.[2]/*
148. *Noi vom fi ajutați[1]/ [de cine] va veni.[2]/*
149. *Noi ştim[1]/ [cui] vom cere ajutor.[2]/*
150. *Nu ştim[1]/ [al cui] eseu va fi premiat.[2]/*

V. SINTEZE

A. Precizați: funcția sintactică, clasa morfologică şi cazul cuvintelor subliniate.

(8 x 1,25p. = 10 puncte)

151. *Este aşteptat **profesorul**.*
152. *Tânărul a devenit **profesor**.*
153. *Calitatea **de profesor** implică multe responsabilități.*
154. *Prietenul nostru, **profesorul**, ne ajută.*
155. *Îl aşteptăm pe noul **profesor**.*
156. *Avem încredere în **profesorul** nostru.*
157. *Am fost îndrumați de **profesorul** nostru.*
158. *Stimați **profesori**, fiți aproape de noi!*
159. ***O rândunică** ciripeşte.*
160. *Am văzut **o rândunică**.*
161. *Pasărea aceea este **o rândunică**.*
162. *Vorbeam despre **o rândunică**.*
163. *Pasărea din cuib, **o rândunică**, îşi hrănea puii.*
164. *Puii sunt hrăniți **de o rândunică**.*
165. *Se aude ciripit **de rândunică**.*
166. ***O rândunică**! Priviți!*

(5 x 2p. = 10 puncte)

167. *Mi-e **dor** de copilărie.*
168. *Cuvântul **dor** exprimă multe sensuri.*
169. *Sentimentul acesta înseamnă **dor**.*
170. *El a fost răpus **de dorul** de țară.*
171. *Nu cunosc alt **dor** mai mare decât dorul de copii.*
172. *Vă doresc mult **noroc**!*
173. *Întâmplarea asta înseamnă un **noroc** nesperat.*
174. ***Norocul** nu te-a ocolit.*
175. *A fost salvat **de un noroc** nesperat.*
176. ***Noroc** că ai venit.*

Scanned with OKEN Scanner

(5 x 2p. = 10 puncte)

177. *Un păcat nemărturisit ți-a chinuit conștiința.*
178. *Nu cunosc acest **păcat**.*
179. *Mă gândesc la acest **păcat**.*
180. *Gestul tău pare **un păcat** grav.*
181. *Teama de **păcat** l-a oprit.*
182. ***Păcat** că pleci.*
183. *Chipurile **fetelor** sunt delicate.*
184. *Le ofer **fetelor** flori.*
185. ***Fetelor**! Veniți aici!*
186. *Zâmbetul cel mai suav este **al fetelor**.*
187. *El este prieten **fetelor** mele.*

(5 x 2p. = 10 puncte)

188. *Cer un sfat **prietenului** meu.*
189. *Am apreciat sfatul **prietenului** meu.*
190. *Omul acesta este aidoma **prietenului** meu.*
191. *Lumina **de deasupra prietenului** meu îi aureola chipul.*
192. *Acela este nepot **prietenului** meu.*
193. *Copacul **din fața casei** este un tei.*
194. ***Ai casei** s-au strâns la masă.*
195. *Prietenii **casei** s-au strâns la masă.*
196. ***Casei** vechi i s-au făcut îmbunătățiri.*
197. *Prietenii lui ajunseseră **ai casei**.*

(8 x 1,25p. = 10 puncte)

198. ***Dumneavoastră** ne sfătuiți.*
199. *Apreciem sfatul **dumneavoastră**.*
200. ***Dumneavoastră** vă mulțumim.*
201. ***Pe dumneavoastră** vă admirăm.*
202. *Am fost încurajați **de dumneavoastră**.*
203. *Dorim să devenim **asemenea dumneavoastră**.*
204. *Scrisoarea **de la dumneavoastră** ne-a bucurat.*
205. *Adresați-vă cu pronumele de politețe **dumneavoastră**.*

(5 x 2p. = 10 puncte)

206. *I-am răspuns **aceluia**.*
207. *Sora **aceluia** mi-a adus o carte.*
208. ***Acelui** coleg i-am dat o carte.*
209. *Cartea este **a aceluia**.*
210. *Cărțile **din jurul aceluia** sunt de matematică.*
211. *Nu a venit **nimeni**.*
212. *El a ajuns **un nimeni**.*
213. *N-am întrebat **pe nimeni**.*
214. *N-am fost observat **de nimeni**.*
215. *Dintr-**„un nimeni”** a devenit „cineva”.*

(4 x 2,50p. = 10 puncte)

216. ***Cui** îi explici?*
217. ***Al cui** copil râde?*
218. ***Al cui** este premiul?*
219. *Să mergem pe la casa **cui** ne are. (I. Creangă)*

(8 x 1,25p. = 10)

220. ***Ce** s-a întâmplat?*
221. ***Ce** auzi?*
222. ***Ce** a devenit tânărul?*
223. ***La ce** te gândești?*
224. ***Ce** carte citești?*
225. ***De (către) ce** a fost lovită mașina ta?*
226. *În purtarea lui este **„un ce”** misterios.*
227. ***Ce**-i acolo?*
228. *Eu întreb **cine** cântă.*
229. *Eu întreb **cine** este interpretul.*
230. *Eu întreb **pe cine** aștepți.*
231. *Eu întreb **despre cine** vorbești.*
232. *Eu întreb **de către cine** ai fost condus aici.*
233. *Eu întreb **cui** îi oferi flori.*
234. *Eu întreb **a cui** interpretare ți-a plăcut.*
235. *Eu întreb **asemenea cui** ai devenit tu.*

Scanned with OKEN Scanner

(5 x 2p. = 10 puncte)

236. *În depărtare se vede **fulgerând**.*
237. *Aud ploaia **susurând** prin frunze.*
238. *Aud **ciripind** la geam.*
239. *Omul pare **suferind**.*
240. *Omul mă asculta **zâmbind**.*
241. *E plăcut **de colorat**.*
242. *El are **de colorat** un desen.*
243. *Cartea este **de colorat**.*
244. *El se ocupă **de colorat**.*
245. *I-am adus o carte **de colorat**.*

(5 x 2p. = 10 puncte)

246. *Privesc cerul **senin**.*
247. *Privesc **seninul** cerului.*
248. *Cerul este **senin**.*
249. *Ea mă privea **senină**.*
250. *Cerul, **din senin** cum era, a devenit noros.*

(5 x 2,50p. = 10 puncte)

251. *Deodată, din lăstar, se auzi **zbârr!***
252. *Pupăza **zbârr!** din tei!*
253. *El auzi **zbârr!***
254. *Zgomotul **zbârr!** a întrerupt liniştea.*

(5 x 2p. = 10 puncte)

255. ***A păstra** tradițiile este o datorie.*
256. *Nu pot **păstra** acest lucru.*
257. ***A se păstra** la loc uscat şi întunecos!*
258. *Mă voi strădui **a păstra** acest obicei.*
259. *Pasiunea lui era **de a păstra** scrisori vechi.*

B. Analizați frazele:

(5 x 2p. = 10 puncte)

260. *Îmi place să citesc.*
261. *Doresc să îți ofer o carte.*
262. *Mă bucur că ți-a plăcut darul* meu.
263. *El părea că este încântat de darul meu.*
264. *Am apreciat faptul că l-a bucurat darul meu.*

C. Calificați propoziția secundară în funcție de caracteristica fiecărei regente

(5 x 2p. = 10 puncte)

265. *S-a hotărât*
266. *Hotărârea noastră este*
267. *Noi am luat hotărârea*
268. *Noi am hotărât*
269. *Noi ne-am hotărât*

} —> *să îl ajutăm*

D.

270. Se dă propoziția secundară: „*cum vom rezolva*”. Schimbați principala regentă, astfel încât propoziția secundară să capete, succesiv, valorile: a) subiectivă; b) predicativă; c) atributivă; d) completivă directă; e) completivă indirectă.

(5 x 2p. = 10 puncte)

271. Repetați cerințele anterioare pentru propoziția „*dacă vom reuşi*”.

(5 x 2p. = 10 puncte)

E.

272. Subordonați cu adverbul relativ „*când*” următoarele propoziții: a) subiectivă; b) predicativă; c) atributivă; d) completivă directă; e) completivă indirectă.

(5 x 2p. = 10 puncte)

Scanned with OKEN Scanner

273. Repetați cerința subordonând cu adverbul „*unde*”.

F. Precizați felul propozițiilor din cele două coloane.

274. ***Vorbire directă*** (10 x 1p. = 10 puncte)	275. ***Vorbire indirectă*** (10 x 1p. = 10 puncte)
a) El mi-a spus: – Rezolvă testul!	a) El mi-a spus să rezolv testul.
b) El m-a întrebat: – Unde te duci?	b) El m-a întrebat unde mă duc.
c) El mi-a declarat: – Voi scrie o carte!	c) El mi-a declarat că va scrie o carte.
d) – Mâine vin oaspeții, a spus el	d) El a spus că mâine vin oaspeții.
e) – Când v-ați întors? a întrebat mama.	e) Mama m-a întrebat când m-am întors.

G. Precizați funcția sintactică a elementului de subordonare – pronumele relativ „*care*”.

(8 x 1p = 8 puncte)

276. *Nu se ştie **care** va veni.*
277. *Nu am aflat **căruia** i se va da bursa.*
278. *Acesta este colegul **a cărui** soră a venit ieri.*
279. *Nu ştiu **pe care** îl voi întreba.*
280. *Am întrebat **despre care** ați vorbit.*
281. *Am aflat **de către** care ai fost ajutat.*

H. Analizați frazele următoare şi alcătuiți schema lor.

282. *Cine persevereză trebuie să reuşească. (3 puncte)*
283. *Ceea ce este necesar să facem ni se va comunica. (3 puncte)*
284. *Cine învață ştie să rezolve testele. (3 puncte)*
285. *Cine îşi urmăreşte idealul cu tenacitate ajunge ceea ce şi-a propus. (3 puncte)*
286. *Dacă te-ai străduit să faci bine oamenilor înseamnă că ai reuşit să trăieşti frumos.* (5 puncte)
287. *Ceea ce trebuie să-ți impui este să găseşti puterea să rezişti greutăților. (5 puncte)*
288. *Convingerea mea este că cine crede în puterea lui va ajunge să depăşească greutățile pe care le va întâmpina. (5 puncte)*
289. *Ceea ce vă doresc este să deveniți oameni reprezentativi ai generației voastre.* *(3 puncte)*

Scanned with OKEN Scanner

SOLUȚIILE testului de evaluare a cunoștințelor la: subiect, predicat, atribut, complement direct, complement indirect, complement de agent, element predicativ suplimentar și ale propozițiilor secundare corespunzătoare.

I.

A. 1. eu; 2. ploaia; 3. el; 4. lecția; 5. inclus; 6. o poezie; 7. el; 8. subînțeles; 9. inclus; 10. inclus; 11. rezultatele; 12; inclus; 13; teamă; 14. inclus; 15. fulgerând; 16. inclus; 17. inclus; 18. nimic; 19. inclus; 20. voi; 21. inclus; 22. inclus; 23. citi; 24; subînțeles; 25. el; 26. inclus; 27. ce; 28. pâinea; 29. el; 30. de înțeles; 31. greul; 32. cu toții; 33. oaspeții; 34. ai casei; 35. inclus; 36. cine mă ajuta; 37. cine mă sfătui; 38. cine știe ce; 39. cine știe cine; 40. un nu știu ce; 41. ce; 42. din oameni; 43. o parte.

B. 44.a) a citi; b) să citești...
45.a) desenul; b) să desenez.
46.a) reușita; b) că a reușit.
47.a) cântând; b) cum cântă.
48.a) de rezolvat; b) să rezolvi.
49.a) cine mă ajută; b) cine să mă ajute.
50.a) cui spune; b) cui să-i spun.
51.a) cine mă sfătui; b) cine să mă sfătuiască.

C. 52.a) subiectivă; b) a ploua – subiect
53.a) subiectivă; b) plecarea – subiect
54.a) subiectivă; b) a stabili – subiect
55.a) subiectivă; b) reușita – subiect
56.a) subiectivă; b) întâmplarea – subiect
57.a) subiectivă; b) numele – subiect
58.a) subiectivă; b) sosirea – subiect
59.a) subiectivă; b) interpretarea – subiect

D.

a) Pentru toate frazele: ***60, 61, 62, 63, 64, 65:***
1. *Trebuie* = principală; subiectul principalei îl reprezintă propoziția nr. 2 subiectivă
2. *eu... să plec ; tu... să pleci; el... să plece; noi... să plecăm; voi... să plecați; ei... să plece* = propoziții subiective; subordonate propoziției nr. 1.
Subiectul fiecăreia dintre ele este pronumele personal.

b) Pentru toate frazele: ***66, 67, 68, 69, 70, 71, 72*** – analiza se face ca în această formulă:
1. *Nu se știe!* = propoziție principală;
2. *cine trebuie!* = propoziție subiectivă subordonată propoziției nr. 2;
3. *să vină!* = propoziție subiectivă subordonată propoziției nr. 2.
- *Subiectul propoziției nr. 1, principală, îl reprezintă propoziția nr. 2 subiectivă;*
- *Subiectul propoziției nr. 2 subiectivă îl reprezintă propoziția nr. 3 subiectivă;*
- *Subiectul propoziției nr. 3: 66. – cine; 67– care; 68. – ce; 69. – cine; 70. – cine; 71. – cine; 72. cine.*

c) Pentru frazele: ***73, 74, 75, 76, 77, 78, 79:***
Propoziția principală nr. 2: trebuie, este firesc, desigur, este inevitabil, probabil, se presupune, se știe...

Scanned with OKEN Scanner

Schema frazei:

2P
|
3SB [să]...; [că]...
|
1SB [cine]

- *Subiectul propoziției nr. 2 îl reprezintă propoziția nr. 3 SB:*
- *Subiectul propoziției nr. 3 îl reprezintă propoziția nr. 1 SB:*
- *Subiectul propoziției nr. 1 SB este pronumele relativ* cine.

d) *Pentru frazele:* 80, 81, 82, 83, 84, 85:
Propoziția principală este nr. 3: se va discuta mâine[3]/; ni se va comunica[3]/; va fi anunțat[3]/; se va întâmpla[3]/; se va afla[3]/; s-a aflat deja[3]/.
Propozițiile nr. 1: [ceea ce]...[1]/ [cine]....[1]/ [ce]...[1]/ } sunt subiective subordonate propoziției nr. 3
Propozițiile nr. 2: [să]....[2]/ sunt subiective subordonate propoziției nr. 1:
Schema frazei:

3P
|
1SB
|
2SB

- *Subiectul propoziției nr. 1 îl constituie propoziția nr. 2 SB*
- *Subiectul propoziției nr. 2 este elementul de subordonare al propoziției nr. 1: pronumele relativ: ceea ce, cine, ce.*
- *Subiectul propoziției nr. 3 îl constituie propoziția nr. 1*

E. 86. Nu se desparte prin virgulă propoziția subiectivă şi regenta ei;
87. Propoziția subiectivă se desparte prin virgulă de regentă numai dacă în regentă se află corelativul de insistență „*acela*"

II.

A. 1.este... PV; 2. este grădinar: PN; 3. arată: PV; 4. arată obosit şi bolnav: PN; 5. faci: PV; 6. te faci constructor: PN; 7. a ajuns medic: PN; 8. a ajuns: PV; 9. a rămas: PV; 10. a rămas infirm: PN; 11. ai însemnat: PV; 12. a însemnat încredere: PN; 13. a ieşit profesor: PN; 14. a ieşit: PV; 15. este colorat: PN; 16.; este colorată PV (diateza pasivă); 17. sunt învolburate: PN; 18. sunt învolburate PV (diateza pasivă).

B. 19. a) nume predicativ; b) ...să se înnoreze[2]/ – 2 Predicativă;
20. a) nume predicativ; b) ....[să] îndrăgească[2]/ – Predicativă
21. a) a învăța – subiect; a şti – nume predicativ;
b) [să] înveți...[1]/ înseamnă[2]/ [să] ştii[3]/.

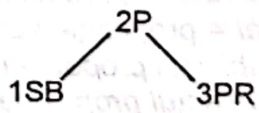

22. a) a persevera – subiect; a reuşi – nume predicativ;
b) [să]...[1]/ este[2]/ [să]...[3]/

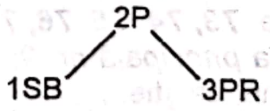

Scanned with OKEN Scanner

C.
23. 1P. 2. [că]... subiectivă; regent: verb impersonal
24. 1P. 2. [că]...predicativă; regent: verb copulativ
25. 1P. 2. [să]... subiectivă; regent: verb impersonal
26. 1P. 2. [cum]... predicativă: regent: verb copulativ
27. 1P. 2. [că]... subiectivă: regent adverb predicativ
28. 1P. 2. [că]... predicativă: regent: verb copulativ
29. 1P. 2. [să]... subiectivă: regent: verb impersonal
30. 1P. 2. [să]... predicativă: regent: verb copulativ
31. 1P. 2. [că]... subiectivă: regent: adverb predicativ
32. 1P. 2. [că]... predicativă: regent: verb copulativ
33. 1P. 2. [să]... subiectivă: regent: verb impersonal
34. 1P. 2. [să]... predicativă: regent: verb copulativ
35. 1P. 2. [ce]... subiectivă: regent: verb impersonal
36. 1P. 2. [ce]... predicativă: regent: verb copulativ
37. 1P. 2. [cum]... subiectivă: regent: verb impersonal
38. 1P. 2. [cum]... predicativă: regent: verb copulativ
39. 1P. 2. [că]... subiectivă: regent: verb impersonal
40. 1P. 2. [ceea ce]... predicativă: regent: verb copulativ
41. 1P. 2. [ce]... completivă directă: regent: verb tranzitiv
42. 1P 2. [să]... subiectivă: regent: expresie verbală impersonală
43. 1P. 2. [să]... predicativă: regent: verb copulativ

D.

44. a) [ceea ce]...[1]/ este[2]/ [să]...[3]/.

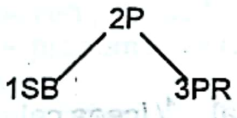

b)
- *subiectul propoziției nr.2* principale îl reprezintă propoziția nr. 1 SB.
- *predicatul propoziției nr. 2 „este”* – predicat nominal incomplet (sau insuficient) exprimat prin verbul copulativ *este*; numele predicativ îl reprezintă propoziția nr. 3 predicativă.

45. a) [Dacă]...[1]/ înseamnă[2]/ [să]...[3]/.

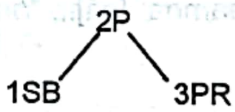

b)
- *subiectul propoziției nr. 2* – propoziția nr. 1 SB
- *predicatul propoziției nr. 2*: *„înseamnă”*: predicat nominal incomplet format din verbul copulativ *„înseamnă”*; numele predicativ îl reprezintă propoziția nr. 3 PR.

46. a) [Cine]...[1]/ ajunge[2]/ [să]...[3]/.

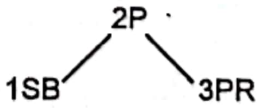

b)
- *Subiectul propoziției nr. 2* – propoziția nr. 1 SB.
- *predicatul propoziției nr. 2* – *„ajunge”*: predicat nominal incomplet, format din verbul copulativ *„ajunge”*; numele predicativ îl constituie propoziția nr. 3 PR.

Scanned with OKEN Scanner

47. a) [Cine]...[1]/ devine[2]/ [ceea ce]...[3]/.

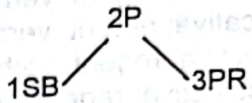

b)
- *subiectul propoziției nr. 2* îl reprezintă propoziția nr. 1 SB
- *predicatul propoziției nr. 2*: *„devine"* = predicat nominal incomplet, exprimat prin verbul copulativ *„devine"*; numele predicativ îl reprezintă propoziția nr. 3 PR.

48. a) [Cine]...[1]/ rămâne[2]/ [cum]...[3]/

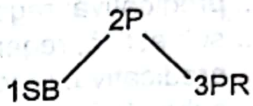

b)
- *Subiectul propoziției nr. 2* este propoziția nr. 1 SB
- *Predicatul propoziției nr. 2 – „rămâne"* – predicat nominal incomplet, exprimat prin verbul copulativ *„rămâne"*; numele predicativ îl reprezintă propoziția nr. 3 PR.

E.

49. [Să]....[1]/ [cum]...[2]/ înseamnă[3]/ [să]...[4]/ [să]...[5]/.

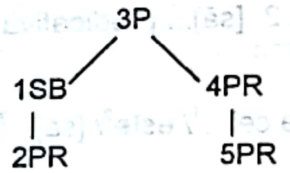

50. [Ceea ce]...[1]/ [să]...[2]/ ar fi[3]/ [să]....[4]/ [ceea ce]....[5]/.

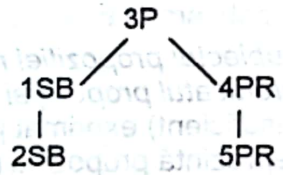

51. .....[1]/ [că]...[2]/ dacă....[3]/ înseamnă[2] [că]....[4]/.

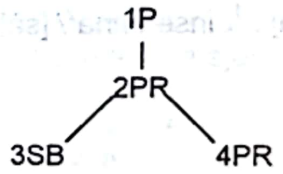

52. .....[1]/ [că]...[2]/ [cine]....[3]/ ajunge[2]/ [să]....[4]/.

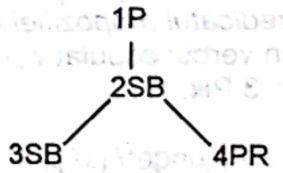

III.

A. 1. *roşu* – adjectiv; 2. *maculuí* – substantiv, G. 3. *fiecărei* – adjectiv, D.;
4. *fiecăreia* – pronume; 5. *licărind* – verb; 6. *licărinde* – adjectiv Ac.;
7. *stelelor* – substantiv, G; 8. *din față* – locuțiune adverbială;

Scanned with OKEN Scanner

9. *din fața casei* – substantiv, G. + locuțiune prepozițională;
10. *nouăsprezece* – numeral cu valoare de adjectiv, N.;
11. *de copii* – substantiv; 12. *cărui* – adjectiv interogativ, D.;
13. *căruia* – pronume interogativ, G.; 14. *contrar* – adjectiv, Ac.;
15. *contra deciziei* – substantiv, G. cu prepoziția „contra";
16. *contrar deciziei* – substantiv, D. cu prepoziția „contrar";
17. *colegului* – substantiv, G.; 18. *colegului* – substantiv, D.;
19. *celor trei* – numeral, G.; 20. *a trei* – numeral G.;
21. *de a convinge* – verb; 22. *de convingere* – substantiv;
23. *asemenea* – adjectiv, Ac.
24. *asemenea tatălui* – substantiv, D. precedat de adverbul „asemenea", cu valoare de prepoziție a cazului dativ;
25. *din față* – locuțiune adverbială;
26. *din fața lui* – pronume personal, G., cu locuțiune prepozițională;
27. *din fața-i* – pronume personal, D. , cu locuțiune prepozițională;
28. *din fața sa* – adjectiv posesiv, Ac.; 29. *lui* – pronume, G.; 30. *-i* – pronume, D.;
31. *său* – adjectiv posesiv, Ac.;
32. *de deasupra capului* – substantiv, G., cu locuțiunea prepozițională „de deasupra".
33. *de deasupră-mi* – pronume personal, D., cu locuțiune prepozițională;
34. *de deasupra mea* – adjectiv posesiv, Ac.;
35. *nu știu care* – locuțiune adjectivală nehotărâtă, N.; „cine știe ce" – locuțiune adjectivală nehotărâtă, Ac.;
36. *de la nu știu cine* – locuțiune pronominală nehotărâtă, Ac.;
37. *de ieri* – adverb; 38. *de acolo* – adverb; 39. *buf!* – interjecție;
40. *ta* – adjectiv posesiv, Ac.; 41. *-ți* – pronume personal, D.;
42. *de la tine* – pronume personal, Ac.;
43. *îmi* – pronume personal (cu valoare reflexivă), D.;
44. *îți* – pronume personal (cu valoare reflexivă), D.; 45. *își* – pronume reflexiv, D.;
46. *ne* – pronume personal (cu valoare reflexivă), D.;
47. *vă* – pronume personal (cu valoare reflexivă), D.; 48. *își* – pronume reflexiv, D.;
49. *colegul* – substantiv, N.; 50. *colegului* – substantiv, D.; 51. *Ion* – substantiv, N.;
52. *cărora* – pronume interogativ, G.; 53. *căror* – adjectiv interogativ, D.;
54. *Al doilea* – numeral ordinal cu valoare de adjectiv, N.;
55. *celui de-al doilea* – numeral ordinal, G.

B. 56. Egipt; 58. Veneția; 59. Victoria, Niagara; 60. Prometeu; 61. Ovidiu.

C. 62. *atribut* – regent: substantiv; 63. *nume predicativ* (în relație cu verbul copulativ);
64. *atribut* – regent: substantiv; 65. *nume predicativ* (în relație cu verbul copulativ);
66. *atribut* – regent: substantiv; 67. *nume predicativ* (în relație cu verbul copulativ);
68. *nume predicativ* (în relație cu verbul copulativ); 69. *atribut* – regent: substantiv;
70. *atribut* – regent: substantiv; 71. *nume predicativ* (în relație cu verbul copulativ);
72. *nume predicativ* (în relație cu verbul copulativ); 73. *atribut* – regent: substantiv.

D. 74. captivantă; . .....o carte[1]/ care mă captiva[2]/. AT
75. de a citi;.....dorința[1]/ să citesc[2]/. AT
76. susurând;.....ploaia[1]/ care susura[2]/. AT
77. de cusut;.....mașină[1]/ cu care cos[2]/. AT
78. copilăriei;.....locurile[1]/ unde am copilărit[2]/. AT

Scanned with OKEN Scanner

E. 79 .....[1]/ să.....[2]/ – subiectivă (Regent: verb impersonal)
80 .....[1]/ să.....[2]/ – predicativă (Regent: verb copulativ)
81 .....[1]/ că.....[2]/ – atributivă (Regent: substantiv)
82 .....[1]/ că.....[2]/ – subiectivă (Regent: verb impersonal)
83 .....[1]/ că.....[2]/ – predicativă (Regent: verb copulativ)
84 .....[1]/ că.....[2]/ – atributivă (Regent: substantiv)

IV.

A. 1. complemente directe

C. 5. *subiect* (regent: verb impersonal); 6. *complement direct* (regent: verb tranzitiv); 7. *complement direct*; 8. *subiect*; 9. *complement direct*; 10. *subiect*; 11. *complement direct*; 12. *subiect*; 13. *subiect*; 14. *complement direct*; 15. *complement direct*; 16. *complement direct*; 17. *subiect*; 18. *complement direct*; 19. nume predicativ; 20. *complement direct*; 21. *nume predicativ* (în relație cu un verb copulativ); 22. *complement direct*; 23. *nume predicativ* ((în relație cu un verb copulativ); 24. *subiect*; 25 *complement direct*; 26. *complement direct*; 27. *atribut adjectival*; 28. *subiect*; 29. *complement direct*; 30. *subiect*.

D. 31, 32, 33, 34, 35, 36 – complemente directe, exprimate prin construcții relativ-infinitivale.
37, 38 – complemente directe exprimate prin locuțiuni pronominale nehotărâte.

E. 39. un dans; 40. un vis; 41. o viață; 42. un cântec; 43. un desen.

F. 44, 45 – complemente indirecte

H. 48. complement direct – pronume personal, Ac.
49. complement indirect – pronume personal, D.
50. complement indirect – pronume personal, D.
51. complement direct – pronume personal, Ac.
52. complement direct – pronume personal, Ac.
53. complement indirect – pronume personal, D.
54. complement indirect – pronume personal, D.
55. complement direct – pronume personal, Ac.
56. complement direct – pronume personal, Ac.
57. complement indirect – pronume personal D.
58. atribut – substantiv, G.
59. complement indirect – substantiv, D.
60. complement indirect -- substantiv, D.
61. atribut – substantiv, G.
62. complement direct – pronume nehotărât, Ac.
63. complement indirect – pronume nehotărât, Ac.
64. subiect – pronume nehotărât, N.
65. subiect – substantiv, N.
66. complement indirect – substantiv Ac.
67. subiect – pronume interogativ, N.
68. complement direct – pronume interogativ, Ac.

Scanned with OKEN Scanner

69. complement indirect – pronume interogativ, Ac.
70. subiect – substantiv, N.
71. complement indirect – substantiv, Ac.
72. subiect – substantiv, N.
73. complement indirect – substantiv, Ac.
74. complement indirect – substantiv, Ac.
75. complement indirect – verb, modul supin.
76. complement indirect – pronume personal, D.
77. atribut pronominal – pronume personal (cu valoare de reflexiv), D.
78. complement indirect – pronume personal, D.
79. atribut pronominal – pronume personal, D.
80. complement indirect – pronume reflexiv, D.
81. atribut pronominal – pronume reflexiv, D.
82. complement indirect – locuțiune pronominală nehotărâtă, D.
83. complement indirect – locuțiune pronominală nehotărâtă, Ac.

I. 84. complement de agent; subiect logic. *Orchestra* – subiect gramatical.
85. complement de agent; subiect logic. *Elevul* – subiect gramatical
86. complement de agent; subiect logic. *Frunzele* – subiect gramatical.
87. complement de agent; subiect logic. *Exercițiile* – subiect gramatical.
88. complement de agent; subiect logic. *Tabloul* – subiect gramatical.
89. complement de agent; subiect logic. *Rapsodia* – subiect gramatical.

J. Complemente de agent: 90....97
90. M. Eminescu; 91. Ştefan Luchian; 92. Constantin Brâncuşi; 93. Ştefan cel Mare; 94. Leonardo da Vinci; 95. Beethoven; Schiller; 96. L. N. Tolstoi; 97. Michelangelo

K. 98. complement de agent; 99. atribut substantival; 100. complement indirect; 101. complement de agent; 102. complement indirect; 103. atribut substantival; 104. complement de agent; 105. complement indirect; 106. complement de agent; 107. complement indirect; 108. complement de agent; 109. atribut substantival; 110. complement indirect; 111. complement de agent; 112. nume predicativ; 113. atribut adjectival.

L. 114. complement direct. .....[1]/ care este adevărul[2]/. Completivă directă.
115. complement direct. .....[1]/ să înțeleg[2]/. Completivă directă.
116. complement direct .....[1]/ ce întrebi[2]/. Completivă directă.
117. complement direct .....[1]/ cum fulgeră[2]/. Completivă directă.
118. complement direct .....[1]/ ce s-a întâmplat[2]/. Completivă directă.
119. complement indirect.....[1]/ să aranjăm[2]/. Completivă indirectă.
120. complement indirect.....[1]/ că suntem prieteni[2]/. Completivă indirectă.
121. complement indirect.....[1]/ la ce s-a întâmplat[2]/. Completivă indirectă.
122. complement indirect .....[1]/ că am dreptate[2]/. Completivă indirectă.
123. complement indirect.....[1]/ cui m-a învățat[2]/. Completivă indirectă.
124. element predicativ suplimentar.....[1]/ să fiu atent[2]/ Predicativă suplimentară.
125. element predicativ suplimentar.....[1]/ cum se zbuciumă[2]/. Predicativă suplimentară.
126. element predicativ suplimentar .....[1]/ cum se neliniştește[2]/. Predicativă suplimentară.

Scanned with OKEN Scanner

M.

127. .....[1]/ să.....[2]/. 1P. 2CD
128. .....[1]/ să.....[2]/. 1P. 2CI
129. .....[1]/ pe cine.....[2]/. 1P. 2CD
130. .....[1]/ de cine.....[2]/. 1P. 2C. de agent.
131. .....[1]/ ceea ce.....[2]/. 1P. 2SB
132. .....[1]/ cine.....[2]/. 1P. 2CD
133. .....[1]/ cine.....[2]/. 1P. 2SB
134. .....[1]/ de cine.....[2]/. 1P. 2C. de agent.
135. .....[1]/ cui .....[2]/. 1P. 2CD
136. .....[1]/ cui.....[2]/. 1P. 2CI
137. .....[1]/ ce.....[2]/. 1P. 2CD
138. .....[1]/ să.....[2]/. 1P. 2Predicativă suplimentară
139. .....[1]/ ce.....[2]/. 1P. 2CD
140. .....[1]/ cum.....[2]/. 1P. 2Predicativă suplimentară.
141. .....[1]/ cum.....[2]/. 1P. 2CD
142. .....[1]/ cum.....[2]/. 1P. 2 Predicativă suplimentară

N.

143. subiectivă (Regent: verb impersonal)
144. predicativă (Regent: verb copulativ)
145. atributivă (Regent: substantiv)
146. completivă directă (Regent: verb tranzitiv)
147. completivă indirectă (Regent: verb intranzitiv)
148. completivă de agent (Regent: verb la diateza pasivă)
149. completivă directă (Regent: verb tranzitiv)
150. completivă directă (Regent: verb tranzitiv)

V.

A.

151. subiect – substantiv; 152. nume predicativ; 153. atribut substantival;
154. atribut apozițional, apoziție izolată simplă, N.; 155. complement direct;
156. complement indirect; 157. complement de agent;
158. substantiv în cazul vocativ, fără funcție sintactică; 159. subiect;
160. complement direct; 161. nume predicativ; 162. complement indirect;
163. atribut apozițional; 164. complement de agent;
165. atribut substantival prepozițional;
166. substantiv în cazul vocativ, fără funcție sintactică. 167. subiect;
168. atribut apozițional, apoziție neizolată; 169. nume predicativ;
170. complement de agent; 171. complement direct; 172. complement direct;
173. nume predicativ; 174. subiect; 175. complement de agent;
176. predicat (adverb predicativ); 177. subiect; 178. complement direct;
179. complement indirect; 180. nume predicativ;
181. atribut substantival prepozițional; 182. predicat (adverb predicativ);
183. atribut substantival genitival; 184. complement indirect;
185. substantiv, cazul vocativ, fără funcție sintactică; 186. nume predicativ;
187. atribut substantival, cazul dativ (dativul adnominal);
188. complement indirect; 189. atribut substantival genitival;
190. nume predicativ (cazul dativ); 191. atribut substantival genitival prepozițional;
192. atribut substantival, cazul dativ (dativul adnominal);
193. atribut substantival genitival prepozițional; 194. subiect;
195. atribut substantival genitival; 196. complement indirect;
197. nume predicativ; 198. subiect – pronume de politețe;

Scanned with OKEN Scanner

199. atribut pronominal, cazul G.; 200. complement indirect, cazul D.;
201. complement direct; 202. complement de agent, cazul Ac.;
203. nume predicativ, cazul D.; 204. atribut pronominal, cazul Ac.;
205. atribut apozițional; 206. complement indirect – pronume demonstrativ, cazul D.;
207. atribut pronominal – pronume demonstrativ, cazul G.;
208. atribut adjectival – adjectiv demonstrativ, cazul D.;
209. nume predicativ – adjectiv demonstrativ, cazul G.;
210. atribut pronominal – adjectiv demonstrativ, cazul G.;
211. subiect – pronume negativ, cazul N.;
212. nume predicativ – substantiv, cazul N.;
213. complement direct – pronume negativ, cazul Ac.;
214. complement de agent – pronume negativ, cazul Ac.;
215. complement indirect – substantiv, cazul Ac.;
216. complement indirect – pronume interogativ, cazul D.;
217. atribut pronominal – pronume interogativ, cazul G.;
218. nume predicativ – pronume interogativ, cazul G.;
219. subiect – pronume interogativ, cazul D.;
220. subiect – pronume interogativ, cazul N.;
221. complement direct – pronume interogativ, cazul Ac.;
222. nume predicativ – pronume interogativ, cazul N.;
223. complement indirect – pronume interogativ, cazul Ac.;
224. atribut adjectival – adjectiv interogativ, cazul Ac.;
225. complement de agent – pronume interogativ, cazul Ac.;
226. subiect – substantiv, cazul N.; 227. subiect – pronume interogativ, cazul N.;
228. subiect – pronume relativ, cazul N.;
229. nume predicativ – pronume relativ, cazul N.;
230. complement direct – pronume relativ, cazul Ac.;
231. complement indirect – pronume relativ, cazul Ac.;
232. complement de agent – pronume relativ, cazul Ac.;
233. complement indirect – pronume relativ, cazul D.;
234. atribut pronominal – pronume relativ, cazul G.;
235. nume predicativ – pronume relativ, cazul D.;
236. subiect – verb, modul gerunziu; 237. atribut verbal – verb, modul gerunziu;
238. complement direct – verb, modul gerunziu;
239. nume predicativ – verb, modul gerunziu;
240. element predicativ suplimentar – verb, modul gerunziu;
241. subiect – verb, modul supin; 242. complement direct – verb, modul supin;
243. nume predicativ – verb, modul supin;
244. complement indirect – verb, modul supin;
245. atribut verbal – verb, modul supin; 246. atribut – adjectiv;
247. complement direct – substantiv; 248. nume predicativ – adjectiv;
249. element predicativ suplimentar – adjectiv;
250. complement indirect – adjectiv; 251. subiect – interjecție;
252. predicat – interjecție; 253. complement direct – interjecție;
254. atribut interjecțional; 255. subiect – verb, modul infinitiv;
256. complement direct – verb, modul infinitiv;
257. predicat – verb, modul infinitiv, cu sens imperativ;
258. complement indirect – verb, modul infinitiv;
259. nume predicativ – verb, modul infinitiv.

B. 260. .....[1]/ să.....[2]/. 1P. 2 SB
261. .....[1]/ să.....[2]/. 1P. 2 CD

Scanned with OKEN Scanner

262. .....[1]/ că.....[2]/. 1P. 2 CI
263. .....[1]/ că.....[2]/. 1P. 2PR
264. .....[1]/ că.....[2]/. 1P. 2 AT

C. 265. subiectivă; 266. predicativă; 267. atributivă; 268. completivă directă; 269. completivă indirectă.

D. 270. Veți alege elementele regente necesare:
a) verb impersonal;
b) verb copulativ;
c) substantiv;
d) verb tranzitiv;
e) verb intranzitiv.
271. Repetați elementele regente precizate mai sus.

E. 272; 273
a) subiectivă: Nu se știe[1]/ [când].....[2]/.
b) predicativă: Întrebarea este[1]/ [când].....[2]/.
c) atributivă: Am stabilit ora[1]/ [când].....[2]/.
d) completivă directă: Eu știu[1]/ [când].....[2]/.
e) completivă indirectă: Eu mă gândesc[1]/ [când].....[2]/.

F. 274. a) 1P. 2P; b) 1P. 2P; c) 1P. 2P; d) 1P. 2P; e) 1P. 2P
275. a).....[1]/ să.....[2]/.
b).....[1]/ unde.....[2]/.
c).....[1]/ că.....[2]/.
d).....[1]/ că.....[2]/.
e).....[1]/ când.....[2]/.
} 1P | 2CD

G. 276. care – subiect; 277. căruia – complement indirect;
278. a cărui – atribut pronominal; 279. pe care – complement indirect;
280. despre care – complement indirect; 281. de care – complement de agent.

H. 282. Cine.....[1]/ trebuie[2]/ să.....[3]/.
2P | 3SB | 1SB

283. Ceea ce.....[1]/ să.....[2]/ ni se va comunica[3]/.
3P | 1SB | 2SB

284. Cine.....[1]/ știe[2]/ să.....[3]/.
2P
1SB 3CD

Scanned with OKEN Scanner

285. Cine.....[1]/ ajunge[2]/ ceea ce.....[3]/.

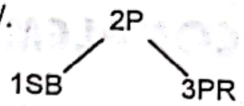

286. Dacă.....[1]/ să.....[2]/ înseamnă[3]/ că.....[4]/ să.....[5]/.

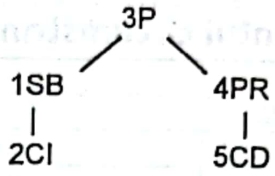

287. Ceea ce.....[1]/ să.....[2]/ este.....[3]/ să .....[4]/ să.....[5]/.

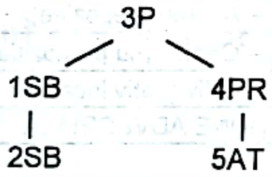

288.....[1]/ că[2]/ cine.....[3]/ va ajunge[2]/ să.....[4]/ pe care.....[5]/.

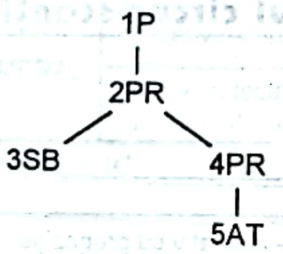

289. Ceea ce.....[1]/ este[2]/ să.....[3]/.

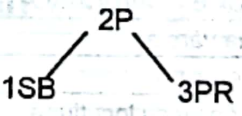

Scanned with OKEN Scanner

COMPLEMENTE CIRCUMSTANȚIALE

▸ Fișe recapitulative ◂

Complementul circumstanțial de loc

Regent	– verb – locuțiune verbală – adverb – interjecție		
Întrebare	UNDE?		
Se substituie prin:	UNDEVA		
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV, PRONUME în cazurile:	– Ac. (cu prepoziție)	*Mergea **la gară**.*
		– Genitiv (cu prepoziție)	*Merge **în spatele gării**.*
		– dativ (dativ locativ)	*Stai **locului**!*
	– ADVERB, LOCUȚIUNE ADVERBIALĂ		*Plecăm **departe**.*
Topică și punctuație	cl, R, cl		
Arată	locul acțiunii		

Complementul circumstanțial de timp

Regent	– verb – locuțiune verbală – adverb		
Întrebare	CÂND?		
Se substituie prin:	CÂNDVA		
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV, PRONUME în cazurile:	– acuzativ cu prepoziție	*Voi pleca **după program**.*
		– genitiv cu locuțiuni prepoziționale: *„în timpul", „în cursul"*	*Învăț **în cursul orei**.*
	ADVERB și LOCUȚIUNE ADVERBIALĂ		*Plec **devreme**.*
	ADJECTIV (referitor la vârstă)		***De tânăr** a fost sobru.*
	VERB la modurile:	– gerunziu	***Înserându-se**, a plecat.*
		– infinitiv cu locuțiune prepozițională: *„înainte de", „până a"*	*A plecat **înainte de a se însera**.*
Topică și punctuație	ct, R ct		
Arată	timpul acțiunii		

Complementul circumstanțial de mod

Regent	– verb – locuțiune verbală – adverb – adjectiv		
Întrebare	CUM?		
Se substituie prin:	CUMVA		
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV, PRONUME în cazurile:	– acuzativ cu prepoziție	*Merge **cu teamă**.*
		– genitiv cu prepoziție	*Merge **împotriva vântului**.*
		– dativ cu prepoziție	*Vorbește **contrar obiceiului**.*

Scanned with OKEN Scanner

	NUMERAL ADVERBIAL, MULTIPLICATIV		*Munceşte **înzecit**.* *Citeşte **de două ori**.*
	VERB la modurile:	– infinitiv (cu prepoziţia „fără")	*A plecat **fără a anunţa**.*
		– gerunziu	*Merge **legănându-se**.*
	ADVERB, LOCUŢIUNE ADVERBIALĂ		*Merge **repede**.*
	INTERJECŢIE		*Merge **lipa-lipa**.*
Topică şi punctuaţie	cm, R cm		
Arată	Modul acţiunii		
Felurile complementului circ. de mod:	a) **c.m. propriu-zis**:		*Buciumul sună **cu jale**.*
	b) **c. m. comparativ**:		*Galben **ca aurul**, mlădiu **ca trestia**.*
	c) **c. m. de măsură**:		*A cumpărat **de o mie** de lei.*

Complementul circumstanţial de cauză

Regent	– verb – locuţiune verbală – adverb – adjectiv		
Întrebare	DIN CE CAUZĂ?		
Se substituie prin:	DE ACEEA		
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV, PRONUME, NUMERAL în cazurile:	acuzativ cu prepoziţie	*Plâng **de bucurie**.*
		genitiv cu locuţiunile prepoziţionale: „din cauza", „din pricina"	*Plâng **din cauza durerii**.*
	ADJECTIV cu prepoziţia „de"		***De frumoasă**, toţi o admiră.*
	VERB la gerunziu		***Împiedicându-se**, a căzut.*
Topică şi punctuaţie	cz, R cz		
Arată	cauza acţiunii		

Complementul circumstanţial de scop

Regent	– verb		
Întrebare	ÎN CE SCOP?		
Se substituie prin:	PENTRU ACEEA		
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV, PRONUME în cazurile:	– acuzativ cu prepoziţie	*Învăţ **pentru examen**.*
		– genitiv cu locuţiunile prepoziţionale: în scopul, în vederea	*Învăţ **în scopul examenului**.*
	VERB LA INFINITIV cu prepoziţia *„pentru"*		*Învăţ **pentru a şti**.*
	VERB LA SUPIN		*Merg **la cules**.*
Topică şi punctuaţie	cs, R cs		
Arată	scopul acţiunii		

Complementul circumstanţial condiţional

Regent	– verb	
Întrebare	CU CE CONDIŢIE?	
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV (care arată ideea de condiţie, ipoteză, eventualitate) precedat de prepoziţia *„în"*	***În eventualitatea – (în ipoteza)** asta, voi veni.*

Scanned with OKEN Scanner

	SUBSTANTIV precedat de locuțiunea prepozițională *"în caz de"*	***În caz de incendiu,** anunță pompierii.*
	SUBSTANTIV, PRONUME în cazul genitiv precedat de locuțiunea prepozițională *„în locul"*	***În locul lui,** aș fi procedat altfel.*
	VERB LA GERUNZIU	***Repetând,** vei ști.*
Topică și punctuație	cdț, R, cdț	
Arată	condiția acțiunii	

Complementul circumstanțial concesiv

Regent	– verb – adjectiv	
Întrebare	ÎN CIUDA CĂRUI FAPT?	
Se substituie prin:	–	
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV, PRONUME precedate de locuțiune prepozițională: *„în ciuda"*, *„în pofida"* + G. *„cu tot"*, *„cu toată"* + Ac.	***În ciuda oboselii,** continua munca.* ***Cu toată oboseala,** continua munca.*
	ADJECTIV SAU VERB LA GERUNZIU precedat de adverbul *„chiar"*	***Chiar insistând,** tot nu-l convingi.*
	VERB LA INFINITIV cu prepoziția *„fără"*.	***Fără a se grăbi** prea tare, a ajuns totuși.*
Topică și punctuație	cv, R, cv	
Arată	în ciuda cărui fapt se petrece acțiunea	

Complementul circumstanțial consecutiv

Regent	– verb – adjectiv	
Întrebare	CARE E URMAREA FAPTULUI?	
Se substituie prin:	–	
Se exprimă prin:	EXPRESII DE TIPUL: *„de minune"*, *„de speriat"*, *„de mai mare dragul."*	*Era o vreme rea, **de speriat**.*
	VERBE LA INFINITIV	*Văzuse prea multă nedreptate, **pentru a nu mai crede** în nimeni.*
	VERBE LA GERUNZIU	A vorbit mult, ***obosindu**-i* pe toți.
Topică și punctuație	– R, c.cns.	
Arată	care este consecința, urmarea acțiunii.	

Complementul circumstanțial instrumental

Regent	– verb – locuțiune verbală
Întrebare	CU CE? PRIN CE? DATORITĂ, MULȚUMITĂ, GRAȚIE CUI?
Se substituie prin:	CU CEVA, DATORITĂ CUIVA
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV, - PRONUME, NUMERAL în cazul: – acuzativ cu prepoziția „cu" sau „prin"– dativ cu prepozițiile: „mulțumită", „datorită", „grație".
Exemple	Scriu ***cu stiloul**.* M-am vindecat ***datorită medicului**.*
Topică și punctuație	c.instr., R c instr.
Arată	instrumentul cu care se face acțiunea.

Scanned with OKEN Scanner

Complementul circumstanțial sociativ

Regent	– verb	
Întrebare	CU CINE?	
Se substituie prin:	CU CINEVA	
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV, PRONUME, NUMERAL în cazul acuzativ cu prepoziția „*cu*".	*Merg **cu un prieten**.*
Topică și punctuație	c. soc., R c. soc.	
Arată	societatea, compania în care se face acțiunea	

Complementul circumstanțial opozițional

Regent	– verb – locuțiune verbală	
Întrebare	ÎN LOC DE CE?, ÎN LOCUL CUI?	
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV, PRONUME, NUMERAL, VERB LA MODUL INFINITIV precedate de locuțiunile prepoziționale „*în loc de*", „*în locul*".	***În loc de mere**, luat pere.* ***În loc de a citi**, se joacă.* ***În locul lui**, a venit ea.*
Topică și punctuație	C.opoz., R c.opoz.	
Arată	arată obiectul sau procesul care se opune altui obiect sau proces din aceeași propoziție	

Complementul circumstanțial cumulativ

Regent	– verb – locuțiune verbală		
Întrebare	PE LÂNGĂ CE?		
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV, PRONUME precedate de locuțiunile prepoziționale „*pe lângă*", „*în afară de*"+Ac, „*în afară*"+G	***Pe lângă mere**, am luat și pere.* ***În afară de mere**, am mai luat și pere.* ***În afara merelor**, am adus și pere.*	
	VERB LA INFINITIV precedat de locuțiunea prepozițională „*pe lângă*".	***Pe lângă a munci**, este necesară și odihna*	
Topică și punctuație	C.cumul., R c.cumul.		
Arată	unui segment de propoziție i se adaugă cele exprimate într-un alt segment al aceleiași propoziții. *Are doi termeni:*		a) termen cumulat b) termen cumulant.

Complementul circumstanțial de excepție

Regent	– verb – locuțiune verbală	
Întrebare	ÎN AFARĂ DE CINE?, CE? CU EXCEPȚIA CUI?	
Se substituie prin:	–	
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV, PRONUME, NUMERAL, ADVERB, VERB LA INFINITIV PRECEDAT DE LOCUȚIUNEA PREPOZIȚIONALĂ „*afară de*", „*cu excepția*", „*in afara*".	***In afară de Ion**, au venit toți.* *Au venit toți, **cu excepția lui Ion**.* ***In afară de a citi**, nu mai face nimic altceva.*
Topică și punctuație	C.excepție, R c.excepție.	
Arată	Este un segment de propoziție care arată o excepție față de un alt segment de propoziție, care este *termenul de referință*.	

Scanned with OKEN Scanner

Complementul circumstanțial de relație

Regent	– adjectiv – verb	
Întrebare	REFERITOR LA CE? IN LEGĂTURĂ CU CE?	
Se exprimă prin:	SUBSTANTIV, PRONUME precedate de prepozițiile: *de, în, cu, după, asupra.*	*Sărac **la pungă**, bogat **la minte**.* *Bun **de gură**.* *Ne-am învoit **asupra prețului**.*
	SUBSTANTIV, PRONUME PRECEDATE DE LOCUȚIUNILE PREPOZIȚIONALE: *„cât despre", „cât pentru", „în privința", „din punct de vedere".*	***În privința plecării**, nu ne-am hotărât.*
Topică și punctuație	C.rel., R c.rel.	
Arată	Arată la cine sau la ce se referă o calitate sau o acțiune.	

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚII SUBORDONATE CIRCUMSTANȚIALE

▸ Fișe recapitulative ◂

Circumstanțiala de loc (CL)

Regent:	verb; adverb
Întrebări:	UNDE?
Se substituie prin:	UNDEVA
Element de relație subordonator:	**adverbe relative și nehotărâte**: *unde, de unde, până unde, oriunde, încotro* **pronume relative**: *la cine, spre cine, către cine (ce)*
CORELATIV de insistență în regentă:	adverbul *acolo*
Topică și punctuație:	CL, R CL
Exemple:	***[Unde]*** *mă trimiți,[1]/ acolo voi pleca[2]/* *Mă duc[1]/ **[la cine]** mă așteaptă[2]. /*
Arată:	Corespunde complementului circumstanțial de loc și arată locul acțiunii din regentă.

Circumstanțiala de timp (CT)

Regent:	verb; adverb; adjectiv		
Întrebări:	CÂND?		
Se substituie prin:	CÂNDVA		
Element de relație subordonator:	**adverbe relative și nehotărâte**: *când, de când, până când, cum, oricând* **locuțiuni conjuncționale**: *până ce, până să, în timp ce, înainte să.*		
CORELATIV de insistență în regentă:	adverbul *atunci*		
Topică și punctuație:	CT, R CT		
Exemplu:	*[Când] îmi spui,[1]/ atunci vin.[2]/*		
Arată:	Corespunde complementului circumstanțial de timp și arată timpul acțiunii din regentă.		
Aspecte:	**Temporală de**	**anterioritate**	*Am ajuns acasă[1]/ **[înainte să]** înceapă ploaia.[2]/*
		simultaneitate	*[Cum] am ajuns acasă,[1]/ atunci a început ploaia.[2]/*
		posterioritate	*Am ajuns acasă[1]/ **[după ce]** a stat ploaia.[2]/*

Circumstanțiala de mod (CM)

Regent:	verb; adverb; adjectiv
Întrebări:	CUM?
Se substituie prin:	CUMVA
Element de relație subordonator:	**adverbe relative și nehotărâte**: *cum, precum, după cum, ca și cum, cât, pe cât.* **locuțiuni conjuncționale**: *fără să* **Atenție!** La circumstanțiala de mod de măsură progresivă, elementele de subordonare vor fi: *pe cât, cu cât, de ce, pe măsură ce.*
CORELATIV de insistență în regentă:	adverbul *așa*, adverbul *cu atât*
Topică și punctuație:	CM, R CM
Exemple:	***[Cum]*** *spui tu,[1]/ așa voi face.[2]/* ***[Cu cât]*** *înveți,[1]/ cu atât știi.[2]/* *A plecat[1]/ **[fără să]** mă anunțe.[2]/*
Arată:	Corespunde complementului circumstanțial de mod și arată modul acțiunii (sau însușirii) exprimate în regentă

Scanned with OKEN Scanner

Aspecte	**Circumstanțială de mod propriu-zisă**	*Tu vorbești[1]/ [cum] știi.[2]/*
	Circumstanțială de mod comparativă	*El se poartă[1]/ [ca și cum] ar fi stăpân,[2]/*
	Circumstanțială de mod **de măsură progresivă**	*[Cu cât] înveți mai mult,[1]/ cu atât știi mai bine.[2]/* *[Pe măsură ce] înveți,[1]/ cu atât mai multe știi.*

Circumstanțiala de cauză (CZ)

Regent:	verb
Întrebări:	DIN CE CAUZĂ?
Se substituie prin:	DE ACEEA
Element de relație subordonator:	**conjuncții și locuțiuni conjuncționale**: *fiindcă, pentru că, deoarece, căci, întrucât, dat fiind că, din moment ce, de vreme ce, dacă;* **adverbe relative**: *cum, unde.*
CORELATIV de insistență în regentă:	locuțiunea adverbială cu sens cauzal: *de aceea*
Topică și punctuație:	CZ, R CZ
Exemple:	*[Fiindcă] m-ai chemat,[1]/ de aceea am venit.[2]/* *[Din moment ce] nu știu,[1]/ de aceea învăț.[2]/* *[Cum] se află prea departe,[1]/ de aceea nu mă duc acolo.[2]/* *[Dacă] este prea scump,[1]/ de aceea nu-l cumpăr.[2]/* *[Unde] este prea obosit,[1]/ de aceea nu mai poate lucra.[2]/*
Arată:	Corespunde complementului circumstanțial de cauză și arată cauza acțiunii din regentă

Circumstanțiala de scop sau finală (CS; F)

Regent:	verb
Întrebări:	IN CE SCOP?
Se substituie prin:	PENTRU ACEEA, PENTRU ASTA
Element de relație subordonator:	**Conjuncții**: *să, ca să*
Corelativ de insistență în regentă:	*pentru aceea, pentru asta*
Topică și punctuație:	CS, R CS
Exemplu:	*[Ca să] știu,[1]/ pentru asta învăț.[2]/*
Arată:	Corespunde complementului circumstanțial de scop și arată scopul acțiunii din regentă

Circumstanțiala condițională (CDȚ)

Regent:	verb
Întrebări:	CU CE CONDIȚIE?
Element de relație subordonator:	**Conjuncții**: *dacă, de, să, numai să*
CORELATIV de insistență în regentă:	–
Topică și punctuație:	CDȚ, R CDȚ
Exemple:	*Vin[1]/ [dacă] mă chemi.[2]/* *[De] mă cheamă,[1]/ mă voi duce.[2]/* *[Să] fi fost mai înțeleaptă,[1]/ n-aș fi greșit atât de mult.[2]/* *Voi veni[1]/ [numai să] am timp.[2]/*
Arată:	Corespunde complementului condițional și arată condiția acțiunii din regentă.

Scanned with OKEN Scanner

Circumstanțiala concesivă

Regent:	verb
Întrebări:	IN CIUDA CĂRUI FAPT?
Element de relație subordonator:	**Conjuncții și locuțiuni conjuncționale**: *deși, cu toate că, măcar că, chit că, chiar dacă, chiar de, dacă, de, să;* **Adverbe relative și nehotărâte**: *când, unde, cum, cât, oricând, oriunde, oricum, oricât* **Pronume și adjective relative și nehotărâte**: *care, cine, ce, cât, oricare, oricine, orice, oricât*
CORELATIV de insistență în regentă:	**Adverbele**: *totuși, tot, și tot...*
Topică și punctuație:	CV, R, CV
Exemple:	*[Deși] plouă,[1]/ totuși voi pleca.[2]/* *[Chiar dacă] plouă,[1]/ tot voi pleca2./* *[Măcar că] m-ar certa,[1]/ și tot voi pleca[2]/* *[Când] ar veni,[1]/ și tot îl aștept.[2]/* *[Cum] s-ar îmbrăca,[1]/ și tot rău îi stă.[2]/* *[Oriunde] ar ajunge[1]/ și tot îl găsesc.[2]/* *[Oricine] ți-ar spune,[1]/ și tot să nu-l crezi.[2]/* *[Orice] ți-ar da,[1]/ și tot să nu faci aceasta.[2]/*
Arată:	Corespunde complementului circumstanțial concesiv și arată în ciuda cărui fapt se petrece acțiunea din regentă.

Circumstanțiala consecutivă (CNS)

Regent:	verb; adverb; adjectiv
Întrebări:	CARE ESTE URMAREA (CONSECINȚA) FAPTULUI?
Element de relație subordonator:	**Conjuncții**: *încât....; că...; de...; să...; ca să...*
CORELATIV de insistență în regentă:	**Adverbele**: *astfel; așa de...; atât de...; prea;*
Topică și punctuație:	– R, CNS.
Exemple:	*Eu explic astfel,[1]/ [încât] să mă înțeleagă oricine.[2]/* *Este așa de frig,[1]/ [că] am înghețat.[2]/* *Este așa de urâtă,[1]/ [de] te sperii.[2]/* *Este prea departe,[1]/ [să]-l mai ajung.[2]/* *El este prea serios,[1]/ [ca să] poată accepta asta.[2]/*
Arată:	Corespunde complementului consecutiv (rar întâlnit) și arată urmarea, consecința acțiunii sau însușirii exprimate în regentă

Circumstanțiala instrumentală

Regent:	verb; locuțiune verbală
Întrebări:	CU CE?
Se substituie prin:	CU CEVA
Element de relație subordonator:	**Pronume relative** precedate de prepoziția **cu**: *cu ce, cu ceea ce*
CORELATIV de insistență în regentă:	–
Topică și punctuație:	C. instr., R C. instr
Exemple:	*Ea trăia[1]/ [cu ce] îi dădeau alții.[2]/* *Îl convinsese[1]/ [cu ceea ce] îi arătase.[2]/*
Arată:	Corespunde complementului instrumental și arată instrumentul cu care se realizează acțiunea din regentă

Scanned with OKEN Scanner

Circumstanțiala sociativă

Regent:	verb
Întrebări:	CU CINE?
Se substituie prin:	CU CINEVA
Element de relație subordonator:	**Pronume relative** precedate de prepoziția **cu**: *cu cine*
CORELATIV de insistență în regentă:	–
Topică și punctuație:	C. soc., R C. soc.
Exemple:	*Vei trăi[1]/ **[cu cine]** te înțelegi.[2]/* *Voi lucra[1]/ **[cu câți]** vr fi lângă mine.[2]/*
Arată:	Corespunde complementului sociativ și arată societatea, compania în care se face acțiunea din regentă

Circumstanțiala opozițională (C. OPOZ.)

Regent:	verb
Întrebări:	IN LOC DE CE?
Element de relație subordonator:	**Locuțiuni conjuncționale specifice**: *în loc să; în vreme ce* **Conjuncții**: *dacă;* **Adverbe relative**: *de unde.*
CORELATIV de insistență în regentă:	–
Topică și punctuație:	C. opoz., R, C .opoz.
Exemple:	***[In loc să]** învețe,[1]/ el se joacă.2/;* ***[Dacă]** el vorbea mânios,[1]/ apoi ea rămânea calmă.[2]/;* ***[De unde]** plouase torențial,[1]/ acum se înseninase.[2]/;* *El a ajuns celebru,[1]/ **[în vreme ce]** noi am rămas necunoscuți.[2]/*
Arată:	Corespunde complementului opozițional și arată o acțiune care se opune acțiunii din regentă.

Circumstanțiala cumulativă

Regent:	verb
Întrebări:	PE LÂNGĂ CE?
Se substituie prin:	–
Element de relație subordonator:	**Locuțiuni conjuncționale**: *după ce că, pe lângă că, în afară că, plus că, nu numai că*
CORELATIV de insistență în regentă:	**adverbe**: *mai, mai și, apoi;* **conjuncții**: *dar, însă.*
Topică și punctuație:	C. cumulat., R, C. cumulat.
Exemple:	***[După ce că]** este urâtă,[1]/ mai este și proastă.[2]/* ***[Pe lângă că]**-i frumoasă,[1]/ mai e și deșteaptă.[2]/* ***[In afară că]** frecventa muzeele,[1]/ mai era și meloman.[2]/* ***[Nu numai că]** ninge,[1]/ dar este și polei.[2]/*
Arată:	Corespunde complementului cumulativ și arată o acțiune, o însușire, care se adaugă la acțiunea (însușirea) exprimate în regentă.

Scanned with OKEN Scanner

Circumstanțiala de excepție

Regent:	verb; locuțiune verbală.
Întrebări:	CU CE EXCEPȚIE?; IN AFARĂ DE CE?
Se substituie prin:	–
Element de relație subordonator:	**locuțiuni conjuncționale**: *în afară că*; **adverbul decât** aflat singur sau însoțit de **pronume** și **adverbe relative** sau **conjuncții**: *decât cine, decât unde, decât să*
CORELATIV de insistență în regentă:	**Termen de referință** la care se referă excepția: toți, nimeni, oricine, oricând, altceva, altundeva
Topică și punctuație:	C. ex., R, C.ex.
Exemple:	*Nu avem altă datorie[1]/ **[decât să]** învățăm.[2]/;* *Au venit toți,[1]/ **[în afară de cine]** se scuzase pentru absență.[2]/;* *Nu face altceva[1]/ **[decât să]** citească.[2]/* *N-am chemat pe altcineva,[1]/ **[decât pe cine]** era interesat.[2]/* *Nu m-am dus altundeva[1]/ **[decât unde]** am avut treabă.[2]/*
Arată:	Corespunde complementului de excepție și arată o excepție care se opune unui termen din regentă. **Acesta se numește termen de referință** față de care este formulată excepția. Termenul de referință poate fi: *substantiv, pronume nehotărât și negativ, adverb*, după cum se observă în exemple.

Circumstanțiala de relație (C.REL.)

Regent:	adjectiv; adverb, verb
Întrebări:	REFERITOR LA CE?
Element de relație subordonator:	**Expresiile**: *„în ceea ce privește"; „cât privește"; „în ce privește".* **Conjuncții**: *că, să, dacă*
CORELATIV de insistență în regentă:	–
Topică și punctuație:	C. rel., R, C. rel.
Exemple:	***[În ceea ce privește]** interesele lui,[1]/ el este foarte insistent.[2]/* ***[Să]** te lămurești în privința circumstanțialei de relație,[1]/ n-ai cum te lămuri.[2]/*
Arată:	Corespunde complementului de relație și arată la ce se limitează o acțiune sau o însușire.

Scanned with OKEN Scanner

EXERCIȚII PRELIMINARE

pentru

▸ Complementul circumstanțial de loc ◂
▸ Propoziția circumstanțială de loc ◂

Amintiți-vă!

REGENT: verb, adverb
ÎNTREBĂRI: unde?, de unde, până unde? încotro?, spre cine?, către cine? către ce?
ARATĂ: locul acțiuni

1. Identificați și analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale de loc din propozițiile următoare:

- *Am mers de aici până departe, pretutindeni, de jur împrejur, de colo până colo.*
- *Voi urca în munți, spre un izvor, pe o potecă, până la cabană.*
- *Am privit în susul muntelui, în lungul drumului, împrejurul poienii, în josul pârâului.*

- *Am privit în sus.*
- *Am privit în susul cărării.*

- *Mă duc alături.*
- *Mă duc alături de casă.*

- *Stai locului!*
- *Așterne-te drumului!*

- *Am intrat înăuntru.*
- *Înăuntrul cabanei era cald.*

- *Dincolo a nins.*
- *În satul de dincolo a nins.*

- *Crengile se întind deasupra.*
- *Crengile se întind deasupra casei.*
- *Crengile se întind deasupra lui.*
- *Crengile se întind deasupră-i.*
- *Crengile se întind deasupra sa.*

- *Spre cine te îndrepți?*
- *De la cine vii?*

- *Încotro te duci?*
- *Unde pleci?*

- *Plec departe.*
- *Plec departe de casă.*

- *În fața cui te-ai oprit?*
- *În lungul cărei alei te-ai plimbat?*

2. În următoarele fraze identificați propozițiile circumstanțiale de loc:

- *Mă duc încotro văd lumină.*
- *Unde văd un loc frumos, acolo opresc mașina.*
- *Am plecat de unde am locuit până acum.*
- *Mă îndrept spre cine mă cheamă.*
- *Mă plimb pe unde sunt alei cu copaci bătrâni.*
- *Oriunde găsesc un izvor, acolo așez cortul.*

Scanned with OKEN Scanner

3. Precizați felul propoziției secundare și motivați afirmația prin caracteristica elementului regent:
   - *Mă întorc/ unde am copilărit./*
   - *Mă întorc în locurile/ unde am copilărit./*

4. Numiți rolul adverbului relativ ***unde*** în frază și în propoziția subordonată:
   - *Am construit o casă **[unde]** peisajul era mai frumos.*

Complementul circumstanțial de timp
Propoziția circumstanțială de timp

Amintiți-vă!
REGENT: verb, adverb, adjectiv
ÎNTREBĂRI: când? de când?, până când?
ARATĂ: timpul acțiunii.

1. Identificați și analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale de timp din enunțurile următoare:
   - *Am plecat dimineața, de cu ziuă, devreme, cu noaptea-n cap.*
   - *În ore, în pauze, în vacanțe, profesorii sunt alături de noi.*
   - *În cursul orei de istorie, în timpul prelegerii, elevii notează în timpul cui s-au petrecut evenimentele prezentate.*
   - *Risipindu-se norii, apărând soarele, culorile florilor s-au înviorat.*
   - *Înainte de a rezuma subiectul unui roman, notați numele autorului, titlul cărții, editura, colecția.*
   - *De mică a fost frumoasă, de tânără a fost harnică.*
   - *Noaptea a nins.*
   - *Noaptea trecută a nins.*
   - *Vara plec la mare.*
   - *Vara viitoare voi pleca la munte.*

2. În textele următoare, realizați, în ordine, cerințele:
   a) identificați complementul circumstanțial de timp;
   b) îl dezvoltați în propoziție subordonată circumstanțială de timp;
   c) analizați fraza rezultată.
   - *Ajungând la munte, mi-am luat schiuri.*
   - *Intrând în casă, m-a învăluit căldura.*
   - *Înainte de a pleca, le-am mulțumit pentru primirea făcută.*
   - *Întoarce-te acasă până a nu se însera!*
   - *De tânăr, el se purta cu mare seriozitate.*

3. Analizați frazele, precizați felul propozițiilor subordonate:
   - *Îți voi face o vizită când voi avea timp.*
   - *Voi rămâne la munte până când încep ploile.*

Scanned with OKEN Scanner

- *Să mă chemi oricând ai nevoie.*
- *Să stai acolo până te chem eu.*
- *Cum am ajuns acasă, atunci a început ploaia.*
- *Ploaia a început după ce am ajuns eu acasă.*
- *Filmul începuse înainte să ajung eu în sală.*
- *În timp ce descuiam uşa, atunci a venit şi mama.*
- *În vreme ce ascultam melodia, mi-am amintit de tine.*
- *Rămâi acasă până ce te chem eu.*

4. Numiți felul secundarei şi motivați afirmația prin caracteristica elementului regent:
   - *Te voi vizita când voi avea timp.*
   - *Te voi vizita în clipa când voi avea timp.*

   - *Când mă voi întoarce, atunci să mă întrebi.*
   - *Te-am întrebat când te întorci.*

   - *Mă voi gândi la problema asta când voi fi liniştit.*
   - *Mă gândesc când să plec în concediu.*

▸ Complementul circumstanțial de mod ◂
▸ Propoziția circumstanțială de mod ◂

Amintiți-vă!
REGENT: verb, adverb, adjectiv
ÎNTREBĂRI: cum?, cât?
ARATĂ: modul acțiunii.

1. Identificați şi analizați sintactic şi morfologic complementele circumstanțiale de mod din enunțurile următoare
   - *Omul vorbea fluent, expresiv, convingător, pasionat.*
   - *Îi reproducea spusele mimând, intonând, gesticulând.*
   - *Intrase acolo fără a se teme, fără a ezita.*
   - *Recita cu sensibilitate, cu emoție, cu pasiune.*
   - *A acționat conform instrucțiunilor, potrivit aşteptărilor noastre.*
   - *Întâi îl privi țintă, apoi porni glonț, dar căzu grămadă.*

   - *Este roşu ca focul.*
   - *S-a supărat foc.*

   - *Înțeapă ca un scai.*
   - *Se ține scai.*
   -
   - *Este gros ca un buştean.*
   - *Doarme buştean.*

   - *Voi proceda asemenea.*
   - *Voi proceda asemenea lui.*

   - *Am acționat contra părerii generale.*
   - *Am acționat contrar părerii generale.*

   - *Am vorbit împotriva lui.*
   - *Am vorbit împotrivă-i.*

   - *Repetă de zece ori.*
   - *Munceşte înzecit.*

Scanned with OKEN Scanner

2. Precizați funcția sintactică și valoarea morfologică a cuvintelor subliniate, în raport cu fiecare propoziție:

Răspunsul lui a fost	***precis***
Mi-a răspuns	
Mi-a dat un răspuns	

El cântă	***frumos***
El ascultă un cântec	
Cântecul lui este	

Fata era	***ca o floare***
Fata era frumoasă	
Ea era o fată	

Băiatul era	***ca bradul***
Băiatul era înalt	
El era un băiat	

3. Pentru propozițiile următoare, rezolvați, în ordine, cerințele:
   a) identificați complementele circumstanțiale de mod;
   b) le dezvoltați în propoziția subordonată corespunzătoare;
   c) analizați fraza rezultată

   - *A primit vestea fără a tresări.*
   - *A rezolvat totul fără a fi primit ajutor.*
   - *Munceşte fără a obosi.*
   - *Merge fără teamă.*

4. Analizați frazele, numiți felul propozițiilor subordonate:
   - *Eu lucrez cum mă pricep.*
   - *Cum m-ai învățat, așa am lucrat.*
   - *Eu lucrez fără să cer ajutor cuiva.*
   - *Voi proceda precum mi-ai spus.*
   - *Te fereşti ca şi cum ai fi vinovat.*
   - *Merge cu grijă de parcă s-ar feri.*
   - *Vorbea cu ezitări, ca şi când ar fi avut emoții mari.*
   - *Cu cât citeşti mai mult, cu atât vei fi mai cultivat.*
   - *Pe măsură ce înveți, cu atât devii mai capabil.*

5. Numiți felul secundarei și motivați afirmația prin caracteristica elementului regent:
   - *Cum mi-ai spus, așa am făcut.*
   - *Cum m-ai chemat, atunci am venit.*
   - *Băiatul arată cum mi l-am imaginat.*
   - *Am aflat cum ai ajuns acasă.*
   - *Mă gândesc cum să mă descurc în această situație.*

6. Precizați rolul adverbului relativ „**cum**" în frază și în propoziția secundară:
   - *Băiatul era serios cum fuseseră şi părinții lui.*
   - *Băiatul se purta civilizat, așa cum fusese educat.*

Scanned with OKEN Scanner

▸ Complementul circumstanțial de cauză ◂
▸ Propoziția circumstanțială de cauză ◂

Amintiți-vă!
REGENT: verb, adjectiv
ÎNTREBARE: din ce cauză?
ARATĂ: cauza acțiunii.

1. Identificați și analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale de cauză din enunțurile următoare:
   - *Din cauza furtunii, s-au rupt crengile copacilor.*
   - *Din pricina urcușului, obosisem repede.*
   - *Se roșise de emoție.*
   - *De supărare, s-a îmbolnăvit.*
   - *Mă dor ochii de citit.*
   - *Plângea, de fericită ce era.*
   - *De frumoasă ce este, toți o iubesc.*
   - *De rău ce este, toți îl evită.*
   - *De ce ai întârziat?*
   - *Din cauza cui te-ai supărat?*
   - *De aceea nu ți-am spus.*
   - *Întârziind, nu a mai intrat în sală.*
   - *Îmbolnăvindu-se, s-a dus la medic.*
   - *Plâng din cauza lui.*
   - *Plâng din cauza-i.*

2. Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate și motivați afirmația:
   - *Plâng de emoție.*
   - *Spectatorii au fost impresionați* ***de emoția*** *interpretării.*
   - *Plâng de durere.*
   - *Starea ei a fost provocată* ***de durere.***
   - *Nu cunosc* ***cauza supărării*** *lui.*
   - *El a plecat din cauza supărării.*

3. Pentru propozițiile următoare, rezolvați, în ordine, cerințele:
   a) identificați complementele circumstanțiale de cauză;
   b) le dezvoltați în propoziții subordonate corespunzătoare;
   c) analizați frazele rezultate.
   - *Din pricina neatenției, am greșit rezolvarea.*
   - *Din cauza alunecușului, am căzut.*
   - *De teamă, m-am ascuns.*
   - *Necunoscând situația, nu am intervenit în discuție.*

Scanned with OKEN Scanner

4. Analizați frazele, numiți felul propozițiilor subordonate.
   - *Te întreb fiindcă nu știu.*
   - *Fiindcă nu știu, de aceea te întreb.*
   - *N-am venit că n-am avut timp.*
   - *M-am dus la bibliotecă deoarece aveam nevoie de o carte.*
   - *Din moment ce ai prea multe greșeli, lucrarea trebuie refăcută.*
   - *Dat fiind că legea este aspră, vei suporta consecințele faptelor tale necugetate.*
   - *De vreme ce m-ai rugat, de aceea te-am ajutat.*
   - *Nu puteam face repetiția, întrucât nu au venit toți actorii.*
   - *Cum este prea frig, de aceea am făcut focul.*
   - *Dacă te întreb este fiindcă nu știu.*
   - *Dacă nu ai fost atent, de aceea ai greșit.*
   - *Unde ai fost prea obosit, de aceea n-ai putut termina lucrul.*
   - *De nu m-ai ascultat, de aceea te-ai îmbolnăvit.*

5. Analizați sintactic și morfologic corelativul de insistență al propoziției cauzale.
   - *Fiindcă m-ai chemat, de aceea am venit.*
   - *Fiindcă nu știu, de aceea te întreb.*

6. Comparați cele două enunțuri și distingeți complementul circumstanțial de cauză și propoziția cauzală:
   - *M-am adăpostit din cauza ploii.*
   - *M-am adăpostit din cauză că ploua.*

7. Analizați frazele și numiți felul propozițiilor secundare
   - *El n-a venit că n-a fost invitat.*
   - *Sunt surprins că n-a fost invitat.*
   - *Cum s-a înserat, atunci am plecat.*
   - *Cum s-a înserat, de aceea am plecat.*
   - *Nu te stabili acolo, unde nu te pot urma.*
   - *Unde nu te pot urma, de aceea sunt trist.*
   - *De vreme ce citești mult, de aceea ești atât de informat.*
   - *În vreme ce citești, asculți muzică.*

Atenție la exprimare !
Formularea corectă este:
a) *Am luat notă mică datorită unei greșeli de calcul.*
sau
b) *Am luat notă mică din cauza unei greșeli de calcul.*
(Corectă este propoziția **b**)

a) *Am reușit în viață din cauza lui.*
sau
b) *Am reușit în viață datorită lui.*
(Corectă este propoziția **b**)

Scanned with OKEN Scanner

▸ Complementul circumstanțial de scop ◂
▸ Propoziția circumstanțială de scop ◂

Amintiți-vă!
REGENT; verb
ÎNTREBARE: în ce scop?
ARATĂ: scopul acțiunii.

1. Recunoașteți și analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale de scop
   - *Citiți pentru a vă îmbogăți cunoștințele, pentru a vă cultiva exprimarea, pentru a vă dezvolta imaginația!*
   - *Mă antrenez în vederea concursului, în scopul obținerii performanței.*
   - *Repet pentru o înțelegere și o fixare mai temeinică a regulilor gramaticale.*
   - *Mă duc la legat via și la cules strugurii.*

2. Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate:
   - *Mă pregătesc **pentru a susține** un examen.*
   - *Pregătirea **pentru a susține** un examen este continuă.*
   - ***Scopul învățării** este îmbogățirea cunoștințelor.*
   - *Am renunțat la multe **în scopul învățării**.*
   - *Am apreciat efortul lui **în scopul învățării**.*

3. Pentru propozițiile următoare, rezolvați, în ordine, cerințele:
   a) recunoașteți complementele circumstanțiale de scop;
   b) le dezvoltați în propoziții subordonate corespunzătoare;
   c) analizați frazele obținute.
   - *Învăț pentru a ști.*
   - *Vin la tine pentru a-ți cere ajutor.*
   - *Corectează cu atenție pentru a surprinde eventuale erori!*
   - *Mă pregătesc pentru susținerea examenului.*
   - *Studiez mult pentru perfecționarea stilului de interpretare muzicală.*

4. Analizați frazele și numiți felul propozițiilor subordonate
   - *Am venit la tine ca să te ajut.*
   - *Intru în expoziție ca să privesc tablourile expuse.*
   - *Mă duc să iau o carte.*
   - *Mă grăbesc spre gară, să prind trenul.*
   - *Dacă te întreb este ca să înțeleg.*

5. Precizați felul propoziției din casetă, în raport cu fiecare propoziție regentă

Am venit	*să te ajut la lecție*
Am venit cu scopul	
M-ai rugat	
M-am gândit	
Scopul meu este	

6. Arătați care este funcția sintactică a corelativului de insistență al circumstanțialei de scop în regentă
   - *Ca să știu, pentru asta învăț.*

Scanned with OKEN Scanner

▸ Complementul circumstanțial condițional ◂
▸ Propoziția circumstanțială condițională ◂

Amintiți-vă!
REGENT: verb
ÎNTREBARE: cu ce condiție?
ARATĂ: cu ce condiție se realizează acțiunea.

1. Recunoașteți și analizați sintactic si morfologic complementele circumstanțiale condiționale din propozițiile următoare:

   - *Perseverând, vei învinge.*
   - *În caz de pericol, cheamă-mă!*
   - *În eventualitatea asta, cheamă pompierii!*
   - *În ipoteza aceasta, vom schimba planul.*
   - *În locul lor, eu aș fi vorbit altfel.*

2. Pentru propozițiile următoare, rezolvați, în ordine, cerințele:
   a) identificați complementele circumstanțiale condiționale;
   b) le dezvoltați în propoziții subordonate corespunzătoare;
   c) analizați frazele obținute.

   - *Vei fi în armonie cu tine însuți și cu lumea, numai iubind și respectând oamenii, slujind adevărul, prețuind frumosul.*
   - *Vei înțelege frumusețea naturii mergând într-o pădure, privindu-i culorile, ascultându-i chemările, simțindu-i miresmele.*

3. Analizați frazele; numiți felul propozițiilor subordonate.

   - *Voi veni dacă mă vei invita.*
   - *De voi avea timp, voi veni.*
   - *Să fi învățat, ai fi știut.*
   - *Poți face asta, numai să vrei.*
   - *Înveți, știi, nu înveți, nu știi.*

4. Numiți felul propozițiilor subordonate din următoarele perechi. Atenție la întrebare, la sens și la corelativul de insistență!

   - *Dacă vei învăța, vei ști.*
   - *Dacă nu ai învățat, de aceea nu ai știut.*

   - *Mă duc să învăț.*
   - *Să fi învățat, acum aș fi știut.*

   - *De te vei grăbi puțin, vei ajunge la timp.*
   - *De nu te-ai grăbit, de aceea n-ai ajuns la timp.*

Scanned with OKEN Scanner

Complementul circumstanțial concesiv
Propoziția circumstanțială concesivă

Amintiți-vă!
REGENT: verb, adjectiv
ÎNTREBARE: în ciuda cărui fapt?
ARATĂ: în ciuda cărui fapt se petrece acțiunea.

1. Identificați și analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale concesive din propozițiile următoare:

- *În ciuda nemulțumirii, atitudinea lui rămâne calmă.*
- *Cu toată oboseala, continuă lectura acelei cărți captivante.*
- *Chiar perseverând, și tot nu vei reuși în acest proiect nerealist.*
- *Chiar fără a primi ajutor, s-a descurcat foarte bine.*
- *Chiar obosită, ea tot mă ajută.*
- *M-am dus acolo, în pofida recomandărilor tale.*

2. Pentru propozițiile următoare, rezolvați, în ordine, cerințele:
   a) indicați complementele circumstanțiale concesive;
   b) le dezvoltați în propoziții subordonate corespunzătoare;
   c) analizați frazele rezultate

- *În ciuda ploii, rămăsese, totuși, în grădină.*
- *Cu toată veselia, se simțea în glasul lui o urmă de tristețe.*
- *Chiar rugându-l, tot nu-l vei îndupleca.*
- *Chiar fără a cunoaște drumul, a ajuns totuși la cabană.*

3. Analizați frazele; numiți felul propozițiilor subordonate

- *Deși s-a înnorat, totuși ploaia nu începe.*
- *Chiar dacă se supără pe mine, eu tot îi voi spune adevărul.*
- *Cu toate că l-am căutat pretutindeni, tot nu l-am găsit.*
- *Măcar că îmi va reproșa, eu tot voi face acest lucru.*
- *Mă voi duce acolo, chit că mi-e teamă.*
- *Chiar de m-ar dezaproba, eu tot îi voi mărturisi adevărul.*
- *Dacă m-ar ruga, și tot nu l-aș ierta.*
- *De mi-ar spune orice, și tot nu l-aș crede.*
- *Să-mi făgăduiască orice, și tot nu mai am încredere.*
- *Când ar veni, și tot îl va găsi acasă.*
- *Unde s-ar ascunde, și tot îl găsesc.*
- *Cum mi-ar explica, și tot nu pricep.*
- *Oriunde te-ai duce, eu tot te voi urma.*
- *Oricând m-ai căuta, tot ocupat mă găsești.*
- *Oricum aș încerca, tot greșit lucrez.*
- *Cât l-ai ruga, și tot nu te iartă.*
- *Oricât ai repeta, și tot nu pricep.*
- *Ce ți-aș spune, și tot nu mă crezi.*
- *Orice ți-aș aduce, și tot nu te înduplec.*
- *Cine ar veni, și tot nu-i deschid ușa.*

Scanned with OKEN Scanner

- *Oricine ar fi, tot nu mă poate ajuta.*
- *Care ar încerca, şi tot nu o poate clinti din loc.*
- *Oricare s-ar încumeta, şi tot nu izbuteşte.*
- *Că m-am străduit, şi tot n-am reuşit.*
- *Vrei, nu vrei, înveţi la gramatică.*

4. Precizaţi felul propoziţiilor secundare. Atenţie la întrebare, la sensul mesajului şi la corelativul de insistenţă!

- *Vin la tine să-ţi explic.*
- *Să-mi şi explici, şi tot nu înţeleg.*
- *Să-mi fi explicat, aş fi înţeles.*

- *Dacă repeţi, vei şti mai bine.*
- *Dacă aş repeta, şi tot n-aş şti mai bine.*
- *Dacă nu repeţi, de aceea nu ştii bine.*

- *Cum ai deschis televizorul, atunci a început filmul.*
- *Cum nu ai ascultat ştirile, de aceea nu ştii noutăţile.*
- *Cum l-ai ruga, şi tot nu-l convingi.*
- *El se poartă cum a fost învăţat.*

- *M-am supărat că n-ai fost cuminte.*
- *Că n-ai fost cuminte, şi tot te-am iertat.*

- *Când va veni, atunci îi voi spune noutatea.*
- *Când ar veni, şi tot l-aş întâmpina cu bucurie.*

- *Oriunde te uiţi, vezi numai deşert.*
- *Oriunde te-ai uita, şi tot nu zăreşti nici un adăpost.*

- *Unde te duci, acolo vin şi eu.*
- *Unde te-ai dus prea departe, de aceea te-ai rătăcit.*
- *Unde te-ai duce, şi tot te găsesc.*

- *De m-ar chema, mă voi duce acolo.*
- *De m-ar chema, şi tot nu m-aş duce.*
- *De nu m-a chemat, de aceea nu m-am dus.*

▸ Complementul circumstanţial consecutiv ◂
▸ Propoziţia circumstanţială consecutivă ◂

Amintiţi-vă!

REGENT: verb, adjectiv
ÎNTREBARE: care este urmarea faptului?
ARATĂ: care este consecinţa acţiunii.

1. Identificaţi şi analizaţi sintactic şi morfologic complementele circumstanţiale consecutive din propoziţiile următoare:

Scanned with OKEN Scanner

- *Era o zi senină, de mai mare dragul.*
- *Colorase desenul de minune.*
- *În pădure plouase de speriat.*

- *Vorbise mult, incoerent şi monoton, obosindu-i pe toţi.*
- *El este prea demn, pentru a accepta acest compromis.*

2. Identificaţi complementele circumstanţiale consecutive din propoziţiile următoare; dezvoltaţi-le în propoziţii consecutive:
   - *Cântase atât de frumos, încântând auditoriul cu farmecul vocii ei.*
   - *Afară plouă de speriat.*
   - *El este prea înţelept, pentru a face un asemenea gest.*

3. Analizaţi frazele următoare şi precizaţi felul propoziţiei subordonate:
   - *Este atât de întuneric, că m-am speriat.*
   - *Că m-am speriat, de aceea am fugit.*
   - *Că m-am speriat, şi tot voi înfrunta primejdia.*

   - *Întrebarea ta este prea grea, să-ţi pot răspunde corect.*
   - *Eu mă pregătesc să-ţi pot răspunde corect.*
   - *Să-ţi pot răspunde corect, şi tot n-o voi face.*
   - *Intenţia mea era să-ţi pot răspunde corect.*

▸ Complementul circumstanţial instrumental ◂
▸ Propoziţia circumstanţială instrumentală ◂

Amintiţi-vă!

REGENT: verb
ÎNTREBARE: cu ce?, prin ce?, datorită, mulţumită, graţie cui?
ARATĂ: instrumentul cu care se face acţiunea.

1. În următoarele propoziţii, identificaţi şi analizaţi sintactic şi morfologic complementele circumstanţiale instrumentale:
   - *Scrii cu stiloul.*
   - *Călătoresc cu trenul.*
   - *Cânt la pian.*
   - *Citesc cu ochelari.*
   - *Fac curăţenie cu aspiratorul.*

   - *Am reuşit datorită perseverenţei.*
   - *Te-ai vindecat graţie îngrijirilor medicului.*
   - *Am reuşit mulţumită ajutorului tău.*
   - *Te-a cucerit cu farmecul lui.*
   - *Te salvezi prin credinţă.*

2. Analizaţi frazele următoare şi precizaţi propoziţiile circumstanţiale instrumentale:
   - *Bătrânul trăia cu ce îi dădea lumea.*
   - *Animalele se hrăneau cu ce rămânea de la oameni.*
   - *Cu ce ştii acum, poţi reuşi la concurs.*
   - *Te încălzeşti cu ce ai mai călduros.*

Scanned with OKEN Scanner

▸ Complementul circumstanțial sociativ ◂
▸ Propoziția circumstanțială sociativă ◂

Amintiți-vă!
REGENT: verb
ÎNTREBARE: cu cine?
ARATĂ: societatea, compania în care se face acțiunea.

1. În propozițiile următoare identificați și analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale sociative:
   - *Merg la școală cu prietenii.*
   - *Mă plimb cu un coleg.*
   - *Locuiesc cu părinții și cu bunicii.*
   - *În cabană am stat la un loc cu profesorii.*
   - *Invitații noștri au venit cu tot cu copiii.*

2. În frazele următoare distingeți propozițiile circumstanțiale sociative:
   - *Stau de vorbă cu cine îmi place.*
   - *În această expediție ne vom asocia cu cine este pregătit pentru alpinism.*
   - *Plecăm la drum cu oricine iubește munții.*
   - *Lucrăm la aceste proiecte împreună cu cine este foarte competent.*

▸ Complementul circumstanțial opozițional ◂
▸ Propoziția circumstanțială opozițională ◂

Amintiți-vă!
REGENT: verb
ÎNTREBĂRI: în loc de ce?, în locul cui?
ARATĂ: obiectul sau procesul care se opune altui obiect sau proces. Presupune doi termeni: unul care se opune și cel căruia i se opune.

1. În următoarele propoziții, identificați și analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale opozitionale:
   - *În loc de garoafe, ai luat trandafiri.*
   - *În loc de cărți, copilul și-a luat jucării.*
   - *În loc de a citi, el se joacă.*
   - *În loc de a-l ajuta, el a plecat.*
   - *În locul părinților, au venit bunicii.*
   - *În locul lui, mi-a răspuns ea.*
2. În frazele următoare, identificați propozițiile circumstanțiale opozitionale:
   - *În loc să învețe, el se joacă.*
   - *Dacă în tinerețe era pasionat de sport, acum și-a pierdut orice interes.*
   - *El a urcat toate treptele gloriei, în vreme ce noi am rămas necunoscuți.*
   - *De unde la început fusese mânios, acum se liniștise.*
   - *Tu faci toate eforturile pentru a-l susține, în timp ce el nici nu observă acest lucru.*

Scanned with OKEN Scanner

▸ Complementul circumstanțial cumulativ ◂
▸ Propoziția circumstanțială cumulativă ◂

Amintiți-vă!
REGENT: verb
ÎNTREBARE: pe lângă ce?
ARATĂ: că unui segment de propoziție i se adaugă ceva. Sunt implicați doi termeni:
a) termenul CUMULANT, care este complementul cumulativ;
b) termenul CUMULAT, care poate fi subiect, complement, predicat, nume predicativ.

1. În propozițiile următoare, distingeți și analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale cumulative:
   - *În afară de premii, li s-a oferit și o excursie.*
   - *În afară de el, au mai fost chemați și alții.*
   - *Pe lângă matematică, mai studiez și fizica.*
   - *Pe lângă a studia, este necesară și odihna activă.*
   - *Pe lângă frumusețe, îți mai trebuie și inteligență.*

2. În frazele următoare, recunoașteți propozițiile circumstanțiale cumulative:
   - *Pe lângă că este frumoasă, mai este și deșteaptă.*
   - *După ce că nu face nimic, nici nu îți apreciază munca.*
   - *Pe lângă că este foarte deștept, mai este și modest și generos.*
   - *Nu numai că nu vede bine, dar acum nici nu mai aude.*
   - *Nu numai că plouă, dar mai este și furtună mare.*

▸ Complementul circumstanțial de excepție ◂
▸ Propoziția circumstanțială de excepție ◂

Amintiți-vă!
REGENT: verb
ÎNTREBĂRI: în afară de cine?, în afară de ce?, cu excepția cui?
ARATĂ: obiectul sau faptul care reprezintă o excepție față de: subiect, de numele predicativ, de complement.

1. În propozițiile următoare, identificați și analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale de excepție:
   - *În afară de el, n-a mai venit alt coleg.*
   - *Cu excepția lui, toți au venit.*
   - *În afară de mere, n-am mai luat nimic.*
   - *Cu excepția lui, nimeni n-a rezolvat corect.*
   - *În afara lui, nimeni n-a mai fost chemat.*

2. În frazele următoare identificați propozițiile circumstanțiale de excepție:
   - *Nu a venit altcineva, decât cine a fost invitat.*
   - *Nu am luat altă doctorie, decât ce mi-a recomandat doctorul.*

Scanned with OKEN Scanner

- *În afară de cine fusese invitat, altcineva n-a mai venit.*
- *În afară că studiezi, nu mai faci nimic altceva.*
- *Nu am mai cumpărat altceva, decât ce aveam nevoie imediat.*
- *Nu s-a dus altundeva, decât unde mergea în fiecare vacanță.*
- *Nu m-a rugat altceva, decât să-l ajut la gramatică.*

▸ Complementul circumstanțial de relație ◂
▸ Propoziția circumstanțială de relație ◂

Amintiți-vă!

REGENT: adjectiv, verb, adverb.
ÎNTREBĂRI: referitor la ce?, în legătură cu ce?
ARATĂ: la cine sau la ce se referă o calitate sau o acțiune.

1. În propozițiile următoare, recunoașteți complementele circumstanțiale de relație și analizați-le sintactic și morfologic:

- *El este bun de gură.*
- *El este isteț la minte.*
- *El este priceput la mecanică fină.*
- *Referitor la plecare, nu m-am hotărât.*
- *În privința plecării, nu ne-am hotărât.*
- *Asupra locului de popas, voi mai reflecta.*
- *Cu privire la stil, aprecierile au fost superlative.*

2. În frazele următoare, identificați propozițiile circumstanțiale de relație:

- *În ceea ce privește data plecării, nu am nimic de obiectat.*
- *Cât privește modalitatea de abordare a problemei, ne vom mai sfătui.*
- *El este potrivit să negocieze un contract.*

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE

– propoziții și fraze ilustrative –
pentru complemente circumstanțiale
și pentru propoziții subordonate circumstanțiale

I. *În următoarele texte, identificați și analizați complementele circumstanțiale:*

1. *Pe urmă, o luară pe alt drum, spre Bârlogu, iar acolo peste câmp, pe o potecă îngustă, înapoi, la Amara.*

(Liviu Rebreanu – *Răscoala)*

2. *A doua zi, eram în bănci, drept în fața unei mobile prăfoase, pe care n-o văzusem niciodată până atunci acasă, ori la biserică, ori prin saloane.*

(Nicolae Iorga – *O viață de om)*

3. *În fața cerdacului, pe o masă de lemn, cu picioarele înfipte în pământ, se aflau cele două aparate.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii)*

4. *Trecând podul, merseră de-a lungul apei pe un drum aştemut proaspăt cu colțuri de piatră.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru)*

5. *Nu rareori, în mijlocul acestor sate tăcute, [...] găseşti monumente neprevăzute.*

(G. Călinescu – *Cronicile optimistului)*

6. *Undeva, pe malul mării, undeva, în întuneric, undeva, în lume, se aprinsese un rug [...]. În jurul rugului străluceau priviri, tremurau inimi, se aprindeau speranțe, se trezeau îndrăzneli.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii)*

7. *Înainte de a vă spune „la revedere" aş vrea să vă pun la un fel de încercare.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii)*

8. *La început, Creangă şezu într-un colț, tuşind pe înfundate şi ştergându-şi mereu sudorile de pe față cu basmaua.*

(G. Călinescu – *Ion Creangă)*

9. *În ziua aceea, Moş Dănilă se suise la stână dis-de-dimineață.*

(Gala Galaction – *La Vulturi!)*

10. *Dacă treci pe la fântână înainte de răsăritul soarelui,*
Vezi multe femei tinere şi bătrâne.

(Marin Sorescu – *La Lilieci)*

11. *Târziu de tot, cursul din aceşti ani, [...] redactat foarte credincios şi inteligent de d-ra Schachmann, mi-a ajuns înainte printr-o întâmplare.*

(Nicolae Iorga – *O viață de om)*

12. *Aproape încet, aproape indiferent, aproape convențional, se ridică mâna lui Victor.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii)*

13. *Vânătorul sări în sus ca împins de un arc ascuțit.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii)*

14. *Din pricina lui am plecat de acasă şi din Bucureşti.*

(Marin Preda – *Intrusul)*

15. *Trecui prin fața unei prăvălii, al cărei proprietar mi-este cunoscut. Vrusei să mă apropii de vitrină, dar nu putui, din cauza poleiului.*

(G. Călinescu – *Cronicile optimistului)*

Scanned with OKEN Scanner

16. *Cunoaşte-ţi prietenii pentru a-i iubi şi duşmanii pentru a-i stăpâni.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

17. *Proza era citită şi răscitită spre a surprinde punctele de poticnire ori de întunecare.*
(G. Călinescu – *Ion Creangă*)

18. *Pentru a cunoaşte în vederea unei publicaţii de documente [...] dar şi a înfăţişării depline a eroului şi a mediului, vremea lui Mihai-Viteazul, o nouă şi mare excursie de cercetări trebuia întreprinsă.*
(Nicolae Iorga – *O viaţă de om*)

19. *Pentru a judeca şi a preţui meritul unui scriitor trebuie a cunoaşte bine timpul în care a trăit.*
(Vasile Alecsandri – *Opere*)

20. *Dar, chiar când dezamăgirea rupe lanţul faptelor pentru a face loc oratorului, cuvântul său nu se înstrunează pentru veştejire şi pentru blestem, ci pentru mărturisirea sentimentului lui îndurerat şi singuratic.*
(Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români*)

21. *Totuşi, câte case surprinzător de frumoase sunt aici, în ciuda negrului şi a mozaicului de cioburi de cărămidă şi de sticlă.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

22. *Omul de ştiinţă cugetă pentru a trezi cugetul altora, vorbeşte pentru a da altora grai, lucrează spre a porni şi pe alţii la lucru.*
(Simion Mehedinţi – *Opere*)

23. *Nu te îmbogăţeşti luând, ci dând.*
(D. I. Suchianu – *Foste adevăruri viitoare*)

24. *Viitorul este urmarea necesară şi irezistibilă a prezentului; cunoscându-l pe acesta, îl cunoaştem în esenţă şi pe celălalt.*
(Titu Maiorescu – *Scrieri*)

25. *Dar, dacă am avut ezitări de a veni să vă vorbesc astă seară, nu am nici una pentru a vă răspunde la întrebarea care face subiectul prezentei conferinţe: „A progresat realmente pacea în ultimii ani şi, dacă da, prin ce mijloace?*
(Nicolae Titulescu – *Discursuri*)

26. *În ciuda aparenţelor, în ciuda actualei ei fragilităţi, pacea a progresat în ultimii zece ani şi aceasta datorită exclusiv acţiunii constante a Naţiunilor Unite.*
(Nicolae Titulescu – *Discursuri*)

27. *Când o văd înainte-mi superbă ca o zeitate elină, o iubesc... o admir.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

28. *Vestea era prea gravă, pentru a nu anula într-o clipă pornirile de ceartă.*
(Constantin Chiriţă – *Cireşarii*)

29. *Furtuna era prea puternică, pentru a mai putea porni spre casă.*
(Constantin Chiriţă – *Cireşarii*)

30. *Tic o porni cu Ţombi în căutarea celorlalţi.*
(Constantin Chiriţă – *Cireşarii*)

31. *De acolo, din întuneric, urmări cu privirile, cu tresăririle şi cu auzul uimitoarea apariţie albă.*
(Constantin Chiriţă – *Cireşarii*)

32. *Consultând interesele naţiunii, povăţuindu-ne de tradiţiile strămoşeşti, ne vom răzima pe patriotismul tuturor românilor şi, la caz de nevoie, vom recurge chiar la braţul fiilor ţării.*
(M. Kogălniceanu – *Documente*)

33. *O naţiune se afirmă atât prin actele sale politice, cât şi prin viaţa sa intelectuală.*
(Al. Odobescu – *Opere II*)

34. *Cu câteva măsline, cu câţiva struguri, cu smochine, mai rar, cu puţină carne de capră, îşi ţinea zilele.*
(G. Călinescu – *Cronicile optimistului*)

Scanned with OKEN Scanner

35. *Prin odihnă îndelungată şi bună îngrijire se va restabili.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

36. *Nu se vedea nimic altceva decât o fâşie de lumină străpungând bezna.*
(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

37. *Cucly nu găsi urmă de alimente, afară de un pahar ce conținea încă pe fund un deget de ceai rece.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

38. *Toți, afară de Ioanide, se întorc către cel interpelat ca spre un om bine informat.*
(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

39. *Informându-se, află că într-adevăr, în afară de un număr stabil de permise pentru presă, ministrul mai putea acorda câteva la intelectuali.*
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

40. *Cireşarii ceilalți, cu excepția lui Tic pe care-l atrăgea grozav bâlciul [...] nici nu voiră să audă despre invitația Ioanei.*
(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

41. *În loc de răspuns, Victor se întoarse la calculele întrerupte.*
(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

42. *Străin la vorbă şi la port*
Luceşti fără de viață...
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

43. *Mici de zile, mari de patimi, inimi bătrâne urâte.*
(Mihai Eminescu – *Poezii*)

44. *Sultana era frumoasă, în ciuda unei definiții fizice prea violente şi a unor sprâncene excesiv de stufoase.*
(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

45. *În locul vacilor greoaie, treceau până mai deunăzi şi încă şi azi, seara, caprele cu ugerele pline, oprindu-se din loc în loc, prin fața caselor spre a smulge frunzele de viță-de-vie.*
(G. Călinescu – *Cronicile optimistului*)

46. *Fără bunătate şi fără iertare pentru greşalele şi lipsurile aproapelui, întreaga viață omenească nu mai e decât un infern de urâțenie, de zgomot, de meschinărie.*
(Vasile Pârvan – *Memoriale*)

II. *Pentru următoarele fraze, realizați în ordine:*
a) Analizați frazele şi alcătuiți schemele.
b) Identificați şi analizați complementele circumstanțiale.
c) Acolo unde apar şi alte cerințe, rezolvați-le.

47. *Unde e o necesitate trebuie să fie o posibilitate.*
(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerință: Alcătuiți o frază după schemă.*

48. *Nu ştiu cum se cheamă satul acesta, dar ştiu că pretutindeni pe unde m-ai dus, unde s-a vorbit româneşte, este pământul Patriei mele, este Patria mea.*
(Barbu Delavrancea – *Patrie şi patriotism*)

49. *Acolo unde țărmul e singuratic şi stâncos, unde nimeni nu ajunge decât rareori, acolo îmi place să mă duc, ca să ascult țipătul pescărușilor.*
(Geo Bogza – *Paznic de far*)

50. *În dreptul ferestrei mele, pomii devin, pe măsură ce înaintăm în septembrie, mai aerieni şi mai luminoşi.*
(G. Călinescu – *Cronicile optimistului*)

Scanned with OKEN Scanner

51. *Când dansează, îmi produce un entuziasm, un tumult de sentimente pe care nu pot să-l uit atunci când vine aici, sau merge pe stradă ca orice muritoare.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

52. *Când era bine dispus, el se lăsa luat de valul veseliei şi se alătura şi el corului obştesc.*

(G. Călinescu – *Viaţa lui Mihai Eminescu*)

❑ *Cerinţă:* Alcătuiţi o frază după schemă.

53. *Când Eminescu a descins la Iaşi şi a păşit pentru întâia oară în salonul Junimii, el era pe de-a-ntregul junimist, adică maiorescian.*

(G. Călinescu – *Viaţa lui Mihai Eminescu*)

❑ *Cerinţă:* Alcătuiţi *o frază după schemă.*

Atenţie!
Propoziţia nr. 2 $\sqrt[2]{\text{când}}$

54. *Se întâlneau, se vede, pe deal, sub un salcâm, pe înserate, când se întorc vitele de la păşune şi oamenii de la coasă.*

(G. Călinescu – *Viaţa lui Mihai Eminescu*)

55. *Când învăţau la ştiinţele naturale despre maimuţe, se căţărau în nuc spre a le pricepe mai bine mişcările.*

(G. Călinescu – *Viaţa lui Mihai Eminescu*)

❑ *Cerinţe:*
a) Contrageţi propoziţia nr. 1 în parte de propoziţie.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic *„spre a pricepe"* şi dezvoltaţi în secundara corespunzătoare.

56. *Astfel se stinse în al optulea lustru de viaţă cel mai mare poet pe care l-a ivit şi-l va ivi, vreodată, poate, pământul românesc. Ape vor seca în albie şi peste locul îngropării sale va răsări pădure sau cetate şi câte o stea va veşteji pe cer, în depărtări, până când acest pământ să-şi strângă toate sevele şi să le ridice în ţeava subţire a altui crin de tăria parfumurilor sale.*

(G. Călinescu – *Viaţa lui Mihai Eminescu*)

❑ *Cerinţă:* Alcătuiţi o frază după schemă.

57. *De la dânsul şi de la ei îmi vine ce e mai istoric în fiinţa mea. Prin ei înţeleg istoria aşa cum aş fi văzut-o.*

(Nicolae Iorga – *O viaţă de om*)

❑ *Cerinţă:* Alcătuiţi o frază după schemă.

58. *Intram într-un mediu cu totul necunoscut, fără a fi făcut o singură lecţie înaintea unor adevăraţi studenţi şi fără să am legături personale cu colegi de o vârstă şi de o reputaţie care întreceau aşa de mult pe ale mele.*

(Nicolae Iorga – *O viaţă de om*)

❑ *Cerinţe:*
a) Alcătuiţi o frază după schemă.
b) Remarcaţi coordonarea între complementul circumstanţial de mod „fără a fi făcut" şi propoziţia circumstanţială de mod.

Scanned with OKEN Scanner

59. *Fără să mai întrebe şi fără să se mai întrebe, fiecare îşi luă libertatea de a cutreiera în voie şi după placul său marea catedrală subterană.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

❑ *Cerințe:*
a) Alcătuiți o frază după schemă.
b) Contrageți propozițiile nr. 1 şi 2 în părți de propoziție.

60. *Cel mai distins bărbat de stat este acela care în ocârmuirea lui îşi îndeplineşte hotărât numai datoriile, ca şi cum nu ar avea nici drepturi, nici datorii.*

(Barbu Delavrancea – *Discursuri*)

61. *Cu cât omul se ridică mai presus în sfera socială, cu atât i se împuținează drepturile şi i se înmulțesc datoriile.*

(Barbu Delavrancea – *Discursuri*)

❑ *Cerință:* Alcătuiți o frază după schemă.

62. *Cu cât mai mult gândeşti şi simți şi cu cât mai multe fapte săvârşeşti, cu atât mai bogată îți este viața, cu atât mai vârtos îți dezvolți ființa.*

(Ioan Slavici – *Opere XI*)

❑ Cerință: Alcătuiți o frază după schemă.

63. *Pe cât de firesc este pentru unii să fie buni în acțiunile lor, pe atât e de greu pentru fiecare să fie bun pentru totdeauna şi în sentimentale sale.*

(Titu Maiorescu – *Scrieri*)

❑ *Cerințe:*
a) Alcătuiți o frază după schemă.
b) Contrageți propozițiile nr 2 şi 4 în părți de propoziție.

64. *Cu cât un om este mai bun, cu atâta el va renunța mai mult la plăcerile sale, la îndeletnicirile sale, la individualitatea sa, sacrificându-le familiei.*

(Garabet Ibrăileanu – *Opere*)

65. *Cu cât educația a prins rădăcini într-un popor, cu atât învățătura este mai răspândită într-o clasă, cu atât numărul făcătorilor de rău este mai mic.*

(Mihail Kogălniceanu – *Opere*)

66. *În lumea asta nu fiecare* ***face***[1]*/ [după* ***cum] este*** *el,*[2]*/ (ci) fiecare* ***este***[3]*/ [după* ***cum] îl arată*** *faptele lui.*[4]*/*

(Ioan Slavici – *Opere VII*)

Atenție!

1P____ci_____3P
| adv. |
2CM 4 Predicativă

67. *Copiii o iubeau mai mult decât pe tata pentru că, blândă şi miloasă, îi apăra şi îi ascundea de vajnica mânie pedagogică a acestuia.*

(G. Călinescu – *Viața lui Mihai Eminescu*)

68. *În clasă e dascăl şi în acelaşi timp şcolar şi, cum e greu să te amesteci în viața copiilor, fără să stârneşti uimire şi gălăgie, Creangă găseşte pricini, simulând necesitatea pedagogică.*

(G. Călinescu – *Ion Creangă*)

69. *Să nu cauți a fi prieten cu toată lumea, fiindcă lucrul e imposibil şi vei ajunge să te anulezi cu desăvârşire, potrivindu-te fiecăruia.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Analizați sintactic și morfologic: *a fi prieten, potrivindu-te.*
d) Dezvoltați părțile de propoziție analizate anterior în propoziții secundare corespunzătoare.
e) Analizați fraza realizată și alcătuiți schema.

Atenție! Propoziția 3

$\sqrt[3]{}$ fiindcă vei ajunge
– potrivindu-te = cu ce condiție vei ajunge să te anulezi?

70. *Salonul plutea în ceață londoneză, din cauza fumului de țigară, căci se vedea după numeroasele scrumiere pline cu mucuri, că oamenii fumaseră asiduu în timpul ședinței.*
(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Analizați sintactic și morfologic: *din cauza fumului, asiduu, în timpul ședinței.*
d) Despărțiți în silabe: *asiduu, continuu, perpetuu, ambiguu.*

71. *Și ne da această învățătură nu pentru că trebuia și pentru că i se plătea, dar pentru că avea un prisos de bunătate în el și pentru că în acest suflet era ceva din credința și din curățenia unui apostol.*
(Mihail Sadoveanu – *Domnu Trandafir*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Numiți antonimele cuvintelor: *a învăța, bunătate, credință, curățenie.*
d) Familia lexicală: *a crede.*

72. *Saferian îi destăinui lui Ioanide că avusese în casă la el o reuniune de notabilități ale coloniei armene, spre a se consulta asupra situației și a aviza asupra măsurilor de luat.*
(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

❑ *Cerințe:*
a) Analizați sintactic și morfologic și dezvoltați în propoziții secundare corespunzătoare: *spre a se consulta, a aviza, de luat.*
b) Analiza și schema frazei obținute.
c) Alcătuiți o frază după schema realizată.
d) Sinonime: *a destăinui, reuniune, a se consulta.*

73. *Copiii îi ghiciseră slăbiciunea și, ca să scape de lecție, îi dădeau ghes să le povestească.*
(G. Călinescu – *Ion Creangă*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Contrageți propozițiile secundare în părți de propoziție pe care le veți analiza sintactic și morfologic.
c) Verbul a *(se) da* în expresii și locuțiuni.

Scanned with OKEN Scanner

74. *Îi îmbrățișa într-o privire totală, ca să le cunoască „fierul", adică fizionomia, îi întreba probabil de nume și, când copilul îi zicea „părinte", ca să le arate că e om ca toți oamenii, îi invită să-i spună „domnule".*

(G. Călinescu – *Ion Creangă*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Contrageți propozițiile secundare circumstanțiale de scop în complementele corespunzătoare și le analizați sintactic și morfologic.

75. *Ca să poți respecta pe triumfător trebuie să fii tu însuți în luptă.*

(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Contrageți propozițiile secundare în părți de propoziție.

76. *Cuvântul n-a fost dat omului ca să-și ascundă gândirea, ci dimpotrivă, ca să-și mărturisească adâncul conștiinței sale.*

(Barbu Ștefănescu Delavrancea – *Discursuri*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Sinonime: *gândire, a mărturisi, adânc.*

77. *Ce trist e că putem uita pe morții care ne-au dăruit viitorul. Morții noștri [...] ne îndeamnă să luptăm spre a nu lăsa jertfa lor să fi fost zadarnică. Ei au dat viața lor. Dar pentru ca viața aceasta să fie fructificată în viitor, e așteptată munca noastră.*

(Vasile Pârvan – *Memoriale*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic și dezvoltați în propoziții secundare corespunzătoare: *uita, spre a nu lăsa.*
c) Analiza și schema frazei rezultate.
d) Sinonime: *zadarnic, a fructifica.*
e) Antonime: *trist, a uita, mort, viitor.*

78. *Un arhitect de edificii nu poate ridica ziduri dacă nu este și un educator.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Sinonime: *edificiu, a ridica.*

79. *Îți urez să fii frumoasă ca un înger. Dacă nu ești, un suflet excepțional conferă chipului tău gingășii surprinzătoare.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic: *ca un înger, surprinzătoare* și le dezvoltați în propoziții corespunzătoare.
c) Sinonime: *chip, gingășie, surprinzător.*

Scanned with OKEN Scanner

80. *Când spiritul produce mai puțin decât a fost cultivat, atunci avem de-a face cu o mediocritate. Dacă spiritul lui, printr-un maximum de cultură, dă un maximum de producere, ne găsim în fața unui talent. În fine, dacă acest maximum va întrece orice limită, putem să ne închinăm în fața sa, căci e un geniu.*

(Vasile Conta – *Opere*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.

81. *Să luminăm deci poporul, dacă vrem să fim liberi, dacă vrem să intrăm în solidaritatea națiilor, dacă avem sentimentul datoriei, dacă vrem să îndeplinim în lume o misie oarecare.*

(Nicolae Bălcescu – *Opere I*)

❑ *Cerință:* Analiza și schema frazei.

82. *Cu toate că luptam cu niște concurenți formali la Universitatea din București și cu toate că era vorba de o foarte importantă catedră din învățământul muntean, a fost preferat acest om.*

(Nicolae Iorga – *O viață de om*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.

83. *Un geniu este, de plânge sau de râde, un gânditor care lasă o dâră sonoră de foc pe traiectoria lui cosmică, dând o lecție de construcție umanității.*

(G. Călinescu – *Cronicile optimistului*)

❑ *Cerință:* Analiza și schema frazei.

84. *Era așa de ușoară, încât părea un goeland care aluneca pe aer fără a bate din aripi.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic: *fără a bate* și dezvoltați în propoziția secundară corespunzătoare.
c) Analiza și schema frazei rezultate.
d) Alcătuiți o frază după schema obținută.
e) Alcătuiți enunțuri în care cuvântul *aripi* să apară în sens propriu și în sens figurat.

85. *Unul din ei, din nebăgare de seamă, se lovi așa de violent de violoncel, încât acesta se prăbuși pe parchet, iar cele patru coarde, cu toate că erau solide, plesniră simultan.*

(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

❑ *Cerință:* Analiza și schema frazei.

86. *În acea seară, eram în așa hal de sfârșeală, că n-aș fi crezut că mă pot scula, nici să fi luat casa foc.*

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Sinonime: *sfârșeală.*

Scanned with OKEN Scanner

87. *Aşa de iute se cățărară pe culme, încât ofițerii cei sprinteni de abia se putea ține după ei. Şi sus, se zvârliră pe parapet într-o tăcere aşa de înfricoşătoare şi de mânioasă şi într-un avânt atât de sălbatic, încât pământul se zgudui.*

(Mihail Sadoveanu – *Luarea Griviței*)

❑ *Cerință:* Analiza şi schema frazei.

88. *Eram prea deprins însă cu îngrijirea săptămânală a unei foi, pentru ca să mă retrag în ocupațiile mele de cercetător istoric.*

(Nicolae Iorga – *O viață de om*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Sinonime: *deprins, ocupație, cercetare.*

89. *Când înțeleseră că au ajuns prea departe ca să-i mai ajungă săgeata oricărui mare arcaş, făcură cale întoarsă.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei;
b) Alcătuiți o frază după schemă.

90. *Acționează astfel, încât în fiecare clipă a acțiunii tale să atingi realizarea maximă a personalității tale.*

(Dimitrie Gusti – *Opere II*)

❑ *Cerință:* Analiza şi schema frazei.

91. *„Om mare" nu poate fi decât acela care, pe lângă puterea de creație, mai are şi destulă omenie, pentru ca viața lui să rămână de pildă urmaşilor.*

(Simion Mehedinți – *Lucrurile oamenilor mari*)

❑ *Cerință:* Analiza şi schema frazei.

92. *Lumii plăteşte-i cu ce-i eşti dator.*

(Octavian Goga – *Poezii*)

93. *Eşti cult nu prin ceea ce ai citit, ci prin ceea ce ai avut tăria să nu citeşti.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

94. *Ioanide insista asupra acestui punct, fiindcă ştia că Cucly ar fi putut, cu ceea ce primea de la teatru şi cu ceea ce-i dădea el, s-o scoată la capăt.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

95. *Era mirat că Doru intra prin față, în loc să vină din interior.*

(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

96. *În loc să privească la Siegfried, se uita mereu în stal la Ioanide.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

97. *În loc să cadă lat pe pământ şi să rămână acolo, lângă piatră, Ionel fu aruncat în sus, în cădere se încovoie, astfel că atinse pământul ca un colac azvârlit cu putere de cineva.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

98. *Se îmbrăcase într-un taior negru, bine croit şi îşi făcuse un coc sever, care, în loc s-o îmbătrânească, îi dădea chipului ei o atât de firească distincție, încât tresării cu putere, când o văzui de-aproape.*

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

99. *Nu zic de el, care a luat umilința mea drept prostie şi, în loc să înțeleagă, să sufere şi să se întoarcă la mine, a aşteptat ce-a aşteptat şi pe urmă s-a înhăitat cu alta.*

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

Scanned with OKEN Scanner

100. *În vreme ce Ioanide nu citea nici un jurnal, respingând cotidianul, Butoescu citea jurnale vechi, cu totul perimate, interesându-l epica pură a faptelor, indiferent de actualitatea lor.*

(G. Călinescu – *Bietul Ioanide*)

101. *Pentru a nu fi descoperit şi a nu fi silit să roşească, Cireşarul a calculat că nu are altceva mai bun de făcut în calitatea sa de iscoadă [...] decât să se furişeze în curtea şcolii şi să-şi aleagă cel mai sigur post de observaţie.*

(Constantin Chiriţă – *Cireşarii*)

102. *În răstimpul celor două luni, cât frecventasem cursurile universitare, am băgat repede de seamă, că, în ceea ce priveşte filozofia, sub raport problematic, sistematic şi istoric, profesorii nu aveau să-mi spună nimic nou.*

(Lucian Blaga – *Hronicul şi cântecul vârstelor*)

103. *Dacă atmosfera morală în care pluteşte oricare din paginile lui Bălcescu este „cucernicia", aceea a scrierilor lui Nicolae Iorga este „lupta".*

(Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români*)

104. *Perspectiva cerului de iarnă, în loc să te înalţe, să-ţi dea senzaţia de înălţime, te limitează şi te epuizează.*

(Emil Cioran – *Revelaţiile durerii*)

105. *[Când] Ursu ajunse mai aproape lângă stâncă,[1]/Petrăchescu* ***coborî*** *ţeava armei[2]/ (şi)* ***clătină*** *încet din cap,[3]/ [ca şi când] i-****ar fi dat a înţelege*** *vizitatorului[4]/ [că]-l* ***recunoaşte***[5]*/ (şi) [că]* ***e binevenit***[6]*/.* ***Auzi*** *ţipăt de păsări[7]/ (şi)* ***începu***[8]*/ [să]* ***scruteze*** *văzduhul[9]/. Ursu îl* ***imită***[10]*/ [fără* ***să]*** ***vrea****, aşa[11]/ [cum] i* ***se întâmplă*** *oricui,[12]/ [când] îşi* ***vede*** *semenul uitându-se spre cer.[13]/*

(Constantin Chiriţă – *Cireşarii*)

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele din propoziţia ultimă.
c) Contrageţi propoziţiile numărul 11 şi 13 în părţi de propoziţie.
d) Subordonaţi cu adverbul *cum* secundarele: SB, PR, AT, CD, CI, CM, CT, CZ, CV.
e) Alcătuiţi familia lexicală a cuvântului *a cunoaşte*.
f) Substantivul *cap* în expresii şi locuţiuni.

☑ Rezolvare:

a) Analiza şi schema frazei:

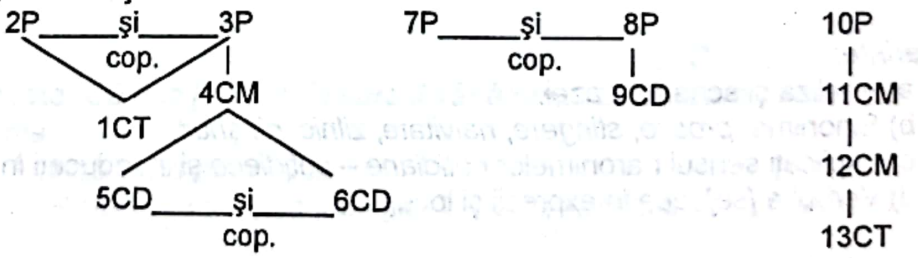

f) Substantivul **cap** în expresii şi locuţiuni: *a pune cap la cap, a da prin cap, a trece prin cap, cu capul în nori, a-şi bate capul cu, a bate la cap, greu de cap, tare de cap, a intra în cap, a da de cap, capul familiei, de la cap.*

106. *Văile şi munţii se uimeau auzindu-i cântecele, apele-şi ridicau valurile mai sus, ca să-l asculte, izvoarele îşi tulburau adâncurile ca să-şi azvârle afară undele lor, pentru ca fiecare din unde să-l audă, fiecare din ele să poată cânta ca dânsul, când vor şopti văilor şi florilor.*

(Mihai Eminescu – *Proză literară*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Analizați sintactic şi morfologic pronumele din text.
d) Familie lexicală: *a cânta, floare.*
e) Sinonime: *a se uimi, val, izvor, şoaptă.*

107. *Şi dacă moşul te trecea printre protejații lui şi se întâmpla să ai vreun conflict cu pedagogii, îți anticipa viitorul în fața lor cu o siguranță nemaipomenită. Era de ajuns să dea două-trei exemple de oameni mari care fuseseră cândva în situații asemănătoare şi profesorii începeau să privească altfel lucrurile şi să-şi schimbe părerile. Pentru că bătrânul vorbea deschis, adevărat, privea drept în ochi şi se pare că nu greşise niciodată când luase apărarea cuiva.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Schimbarea valorii morfologice: în față; în fața...; deschis, adevărat, drept.
c) Substantivul *ochi* în expresii şi locuțiuni.
d) Explicați modul de formare a cuvintelor: *nemaipomenit, altfel, niciodată.*
e) Familie lexicală: *moş, bătrân.*

108. *Ursu îşi opri goana brusc, printr-o frânare atât de hotărâtă, că era cât pe-aci să se dea de-a berbeleacul [...] La îndemnul Luciei, Ursu îşi luă o înfățişare atât de nepăsătoare, apoi căută un zâmbet atât de caraghios, încât amândouă fetele izbucniră în hohote de râs.*

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Sinonimele: *goană, hotărât, înfățişare, nepăsător, zâmbet, caraghios, amândouă.*

109. *Este o prostie, din moment ce nu mă sting imediat şi din moment ce nu pot câştiga naivitatea, să mai fac gesturi zilnice, obişnuite şi comune.*

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Sinonime: *prostie, stingere, naivitate, zilnic, obişnuit.*
c) Explicați sensul paronimelor *cotidiane – cotidiene* şi introduceți în contexte.
d) Verbul *a [se] face* în expresii şi locuțiuni.

110. *Nu eşti un psiholog bun, dacă tu însuți nu eşti un subiect de studiat, dacă materialul tău psihic nu oferă zilnic o complexitate şi un inedit care să excite curiozitatea ta continuă.*

(Emil Cioran – *Revelațiile durerii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schema obținută.
c) Antonime: *bun, complexitate, continuu.*
d) Familia lexicală: *psihic.* Introduceți în enunțuri fiecare cuvânt din familia alcătuită.

Scanned with OKEN Scanner

111. *Cum fiecare epocă are o structură specifică, este fatal să se producă valori specifice care se construiesc într-o configuraţie specifică.*

(Emil Cioran – *Revelaţiile durerii*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic: *fiecare, valori, care.*
c) Contrageţi propoziţiile nr. 3 şi 4 în părţi de propoziţie corespunzătoare.

112. *Dacă iubiţi muzica – pierderile, curgerile, creşterile; dacă va plac geometria şi rigoarea, fără să vi se împietrească inima şi mintea; dacă aveţi un dram de nebunie şi un munte de măsură – veţi întâlni atunci filozofia.*

(Constantin Noica – *Jurnal filozofic*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiţi o frază după schemă.
c) Subordonaţi cu conjuncţia *„dacă"* secundarele: SB, PR, AT, CD, CI, CDŢ, CV, CZ.

113. *Ştefan văzu, fără să-i vină să creadă, parcă, un soldat izolat apărând după un colţ şi luând-o liniştit de-a lungul Căii Dorobanţilor, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat pe acolo.*

(Marin Preda – *Delirul*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic: *apărând, luând-o, de-a lungul Căii Dorobanţilor, nimic, pe acolo.*
c) Familie lexicală: *a veni, a crede.*

114. *Omul e făcut să trăiască şi dacă nu şi-ar uita ororile de care este responsabil, ar trebui să se sinucidă.*

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

❑ *Cerinţă:* Analiza şi schema frazei.

115. *Deşi exagera, nu-i mai puţin adevărat că, aşa cum se întâmplă în astfel de împrejurări, toţi, în cursul vânătorii, fără să-i întoarcă spatele, se aşezară astfel, încât să nu stea în apropierea lui.*

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

Propoziţii întrerupte: *Că aşa [...] toţi, în cursul vânătorii... se aşezară astfel.*

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic: *în cursul vânătorii, în apropierea lui.*

116. *Puţinele căsuţe erau îngenuncheate atât de umil pe povârnişul unui deal, acolo unde începea valea celuilalt, încât mahalaua părea nelocuită. Ca să se apere de ploile care vin în acele părţi ca potopul şi se adună în bălţi, neputând răzbate prin solul de argilă, bordeiele se caţără pe maluri şi se proptesc în prăjini.*

(G. Călinescu – *Ion Creangă*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic: *puţinele, atât de umil, valea, celuilalt, părea nelocuită, ca potopul, neputând, răzbate.*

Scanned with OKEN Scanner

c) Ultimele două cuvinte analizate le dezvoltați în propoziții secundare corespunzătoare.
d) Contrageți în parte de propoziție propoziția circumstanțială de scop.

117. ***Nu am*** nici un *talisman*[1]/ (şi) tot[2]/ [ce] i-***am spus*** despre marea fugă[3]/ ***era*** doar[2]/ [ca să]-l ***pun*** la încercare,[4]/ [să]-l ***învăț***[5]/ [***să***] ***nu se*** mai ***lase*** vrăjit de aparențe.[6]/ [Căci] nici azi noapte ***n-avea*** douăzeci de ani, aşa[7]/ [cum] ***a crezut*** el,[8]/ nici azi dimineață ***nu treceam*** de treizeci[9]/ [cum] i ***s-a părut***.[10]/

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic: *nici un, tot, ce, de aparențe.*

Atenție!
Propoziții întrerupte: *Şi tot... era doar*

$\sqrt{}^{9}$ căci (elipsa elementului subordonator în propoziție nr. 9).

Propozițiile nr. 5 şi 6 sunt circumstanțiale de scop, nu predicative, pentru că verbul regent „*era*" este predicativ, cu sensul *de se întâmpla, se petrecea.*
Propoziția 7 este cauzală izolată; urmează după punct, dar se subordonează la 6.

118. *Când am fost ură, am fost mare,*
Dar astăzi, cu desăvârşire
Sunt mare, căci mă simt iubire,
Sunt mare, căci mă simt uitare.

Eşti mare când n-ai îndurare,
Dar te ridici mai sus de fire
Când ți-este inima iubire,
Când ți-este sufletul iertare.

(Alexandru Macedonski – *Poezii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați predicatul fiecărei propoziții.
c) Remarcați construcția antitetică a enunțurilor, precum şi simetria şi paralelismul.

119. *Vă spun toate acestea, adăugă Fărâmă încurcat, pentru că fata asta, Leana, avea şi ea povestea ei şi, dacă Lixandru n-a apucat niciodată să-i afle sfârşitul, multe i s-au mai întâmplat doar pentru că a cunoscut-o în noaptea aceea, când l-a adus pe Dragomir să-i povestească viața lui Iorgu Calomfir.*

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

Atenție!
Propoziții întrerupte: *şi... multe i s-au mai întâmplat.*
Propoziția „*dacă Lixandru n-a apucat...*" are sensul de *chiar dacă* Lixandru...

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Motivați rolul virgulelor în structurile: ..., *adăugă Fărâmă încurcat,...; ..., Leana,...*

Scanned with OKEN Scanner

c) Sinonime: *a spune, poveste, sfârşit.*
d) Subordonaţi cu conjuncţia *să* secundarele: SB, PR, AT, CD, CI, C. Scop, CDT, CV, CNS.

120. *Atâta linişte-i în jur, de-mi pare că aud*
Cum se izbesc de geamuri razele de lună.

(Lucian Blaga – *Poezii*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiţi o frază după schemă.
c) Alcătuiţi propoziţii în care substantivul *lună* să îndeplinească funcţiile sintactice: subiect, nume predicativ, apoziţie, complement direct, complement indirect, complement de agent.
d) Precizaţi clasa morfologică în care se încadrează structurile subliniate:
• *Privesc **în jur.***
• *Privesc **în jurul casei.***

121. *Frumoaso,*
ţi-s ochii aşa de negri, încât seara,
când stau culcat cu capu-n poala ta,
îmi pare
că ochii tăi, adâncii, sunt izvorul
din care tainic curge noaptea peste văi
şi peste munţi şi peste şesuri
acoperind pământul
c-o mare de-ntuneric.

(Lucian Blaga – *Poezii*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi: personificarea, metafora, enumeraţia, acumularea, cuvintele care sugerează culoarea *negru.*

122. *Nu e greu să-l cred pe Unamuno care pretindea că filozofia a început când din doi oameni unul s-a oprit ca să facă un lucru aparent inutil: să privească stelele. Greu e să cred că poţi privi stelele azi, dacă nu eşti astronom, fără să fii suspectat de unii că-ţi pierzi vremea.*

(Octavian Paler – *Polemici cordiale*)

❑ *Cerinţă:* Analiza şi schema frazei.

Atenţie! Propoziţia *„să privească stelele"* este apozitivă.

123. *Slav aş fi fost, de nu eram latin,*
latin aş fi, de n-aş fi fost şi dac
dar a ieşit aşa: să fiu român
şi eu cu soarta asta mă împac.

Dar am rămas aşa cum scrie-n carte
priviţi-mă şi o să vedeţi uşor
că nu-s asemeni nimănui în parte,
deşi-ntr-un fel, vă semăn tuturor.

(Geo Dumitrescu – *Poezii*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic predicatul fiecărei propoziții.

124. *Când schelele cumate se surpară,*
Păreai atât de neînvins sub nori,
Încât cu slabe aripi de șindrilă
Ai fi putut spre alte zări să zbori.
Dar dragostea pământului și-a țării
Te-a prăvălit pe câmpul fumuriu,
Ca să țâșnești, de veci, fântână,
De jertfă și de cântec pururi viu.
S-a destrămat sub piatră-n mănăstire
Cine de mult a poruncit ca domn.
Fântâna curge-n brazde și-n ulcioare
Fără odihnă,
fără uitare,
fără somn.

(Nicolae Labiș – *Poezii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schemă frazei.
b) Sinonime: *a se surpa, neînvins, zare, fumuriu, pururi, a porunci.*

125. *Se spune că nenorocirile, când vin, se țin lanț. Cred că și greșelile, când apar, se constituie și ele în lanț. Și este cu atât mai greu să ne dăm seama de greșeala principală, greșeala inițială, care a generat pe celelalte.*

(Marin Preda – *Creație și morală*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schema obținută.
c) Sinonime: *nenorocire, greșeală, greu, a genera.*
d) Explicați sensul paronimelor: *eroare – oroare*
e) Antonime: *inițial.*
f) Familie lexicală: *a genera.*

126. *Ca să evoc universul poetic al d-lui Lucian Blaga, ar fi trebuit să aștept solstițiul de vară, arșița caniculară, pentru ca ierburile să ardă și izvorul să sece; ar fi trebuit să-mi tai un fluier de soc și să chem cu el răcoarea sălciilor; ar fi trebuit să mă culc în lanuri, să mă întind la umbra fagilor, sau să pândesc printre aluni cum satiri ies din cânepă și nimfele din scoarța copacilor.*

(G. Călinescu – *Istoria literaturii române*)

❑ *Cerință:* Analiza și schema frazei.

127. *Eu îl primeam bucuroasă când eram singură, dar, când se întâmpla să am lume la ceai, era atât de deplasat între cei câțiva bărbați eleganți, femeile îl evitau atât, încât îmi era milă de el.*

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic: *bucuroasă, milă, de el.*

128. *Mă gândesc nu fără melancolie că noi, românii, în loc să intrăm într-un ritm mai trepidant de viață, mai dureros şi mai intens, am rămas la o formă fadă de cultură, de oameni inteligenți şi sterili.*

(Emil Cioran – *Relevațiile durerii*)

❑ *Cerință:* Analiza şi schema frazei.

129. *În ceea ce mă priveşte, simțirea mea parcă s-a detaşat de mine, devenind o stare de indiferență. Această stare mă detaşează de teama morții, deşi nu am certitudinea – cu toate că sunt religios – că-mi supraviețuiesc.*

(Petre Țuțea – *Între Dumnezeu şi neamul meu*)

❑ *Cerință:* Analiza şi schema frazei.

130. *În ceea ce-l priveşte pe om, se pare că natura nu este atât de insistentă.*

(Petre Țuțea – *Între Dumnezeu şi neamul meu*)

❑ *Cerință:* Analiza şi schema frazei.

Scanned with OKEN Scanner

TESTE DE EVALUARE A CUNOȘTINȚELOR ȘI A COMPETENȚELOR

ARIA DE INFORMAȚIE verificată cuprinde:

- Complemente circumstanțiale;
- Propoziții circumstanțiale.

PREGĂTIREA ŞI CONDIȚIILE UNEI REZOLVĂRI CORECTE

Pentru a rezolva corect testul, trebuie să aveți următoarele cunoştințe şi competențe:

Pentru fiecare complement circumstanțial	*Pentru fiecare propoziție circumstanțială*
• Să cunoaşteți: – *elementul regent* – *întrebarea; ce arată* – *prin ce se exprimă* – *topica şi punctuația* – *aspecte morfologice* • Să recunoaşteți *complementele circumstanțiale* cu ajutorul întrebării specifice. • Să analizați *sintactic şi morfologic* conform algoritmului. • Să dezvoltați *partea de propoziție în propoziția subordonată corespunzătoare.* • Să exemplificați *complemente circumstanțiale* exprimate *printr-o parte de vorbire dată.* • Să folosiți *punctuația corectă.*	• Să cunoaşteți: – *elementul regent* – *întrebarea; ce arată* – *elementul de relație subordonatoare* – *corelativul de insistență din regentă* – *topica şi punctuația* • Să recunoaşteți *propozițiile circumstanțiale după întrebare, element regent şi după sens.* • Să analizați *frazele* conform algoritmului. • Să contrageți *propoziția secundară în parte de propoziție.* • Să distingeți *după sens şi întrebare diferite propoziții subordonate prin acelaşi element de subordonare.* • Să analizați *rolul elementelor de subordonare în frază şi în propozițiile secundare.* • Să construiți *propoziții circumstanțiale cu element de subordonare dat.* • Să folosiți *punctuația corectă.*

REZOLVARE – ETAPELE REZOLVĂRII

- *Citiți* cu atenție cerința şi exemplele propuse!
- *Stabiliți* felul regentului, întrebarea şi sensul!
- *Precizați* funcția sintactică şi partea de vorbire prin care este exprimată!
- *Analizați, rezolvați* exercițiul conform algoritmului!
- *Recitiți rezolvarea*; corectați, sau completați!

VERIFICAREA CORECTITUDINII REZOLVĂRII

- Stabiliți corectitudinea rezolvării consultând tabelele care prezintă informația teoretică referitoare la complemente circumstanțiale şi la propoziții circumstanțiale.
- Problemele mai dificile vor avea prezentat răspunsul corect.

NOTARE: Fiecare exercițiu – în propoziție sau în frază – va fi notat cu un punct.

Scanned with OKEN Scanner

A. Pentru partea de propoziție, punctul se va acorda astfel:
a) 0,50 p. pentru definiția sintactică;
b) 0,50 p. pentru analiza morfologică.

B. Pentru propoziția subordonată, punctajul se va acorda astfel:
a) 0,50 p. pentru delimitare, sublinierea predicatului, marcarea elementului de subordonare.
b) 0,50 p. pentru calificarea corectă a felului propoziției circumstanțiale.

I.

În următoarele propoziții, identificați și analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale:

A.
- *M-am oprit lângă un izvor.*
- *Din copilărie, fac excursii la munte.*
- *Mă voi întoarce peste doi ani.*
- *Am intrat cu încredere.*
- *Plâng de durere.*
- *Repet pentru examen.*
- *Privesc cu lupa.*
- *Repet cu un coleg.*
- *Tânărul era dotat pentru matematică.*
- *În loc de flori, i-am dăruit o carte.*
- *Pe lângă flori, i-am dăruit și o carte.*
- *În afară de flori, nu i-am mai adus nimic altceva.*
- *În caz de pericol, cheamă-mă!*

Atenție! Pentru a analiza corect sub aspect morfologic, revedeți cazurile substantivului și prepozițiile specifice!

B.
- *Mă plimb prin fața casei.*
- *În cursul spectacolului am fost emoționați.*
- *Voi pleca împotriva voinței mele.*
- *Am lucrat conform sugestiilor tale.*
- *Am plecat din cauza zgomotului.*
- *Mă antrenez în vederea participării la olimpiade.*
- *Învăț în ciuda oboselii.*
- *În locul profesorului, aș fi procedat altfel.*
- *Au venit toți, cu excepția sărbătoritului.*
- *În locul cărților, a luat două discuri.*
- *În privința examenului, sunt încrezător.*
- *Am reușit datorită prietenilor.*
- *Stai locului!*
- *El a muncit de tânăr.*
- *De frumoasă (ce este), toți o admiră.*
- *Nu o întrece nimeni, de harnică.*
- *Pe lângă frumoasă, mai era și harnică.*

Atenție! Pentru a rezolva corect acest exercițiu, vă amintim următoarele aspecte implicate în analiza morfologică.

Scanned with OKEN Scanner

REGIMUL CAZUAL al prepozițiilor și locuțiunilor prepoziționale specifice cazului **genitiv**.

CAZUL GENITIV:

a) **PREPOZIȚII:** asupra, împotriva, contra.

b) **PREPOZIȚII ȘI LOCUȚIUNI PREPOZIȚIONALE**: *deasupra, înaintea, înapoia, îndărătul, împrejurul, în fața, în spatele, în lungul, în latul, în susul, în josul, cu timpul, în cursul, din cauza, din pricina, în scopul, în vederea, în ciuda, în pofida, în locul, în afara, cu excepția etc.*

ASPECTE:

1. Când precedă un substantiv, substantivul este în cazul genitiv.
   Exemplu: S-a oprit *înaintea* casei (genitiv).
2. Când precedă orice pronume – în afară de pronumele posesiv –, pronumele este în cazul genitiv.
   Exemple: Mergi *înaintea lui, [ei, lor]*. (pronume personal).
   Locuiesc *înaintea acestuia*, [aceluia].
   Am venit *înaintea altuia, [cuiva]*. (genitiv).
3. Când precedă un pronume personal cu care se află în formă conjunctă, pronumele personal este în cazul *dativ*, formă neaccentuată.
   Exemple: El s-a oprit — *în față-mi.* / *înainte-ți.* (cazul dativ)
   El s-a plimbat *împrejuru-i.*
4. Când precedă un posesiv – *mea, ta, sa, meu, tău, său, nostru, vostru, voștri*, acestea vor fi *adjective posesive în cazul acuzativ.*
   Exemple: S-a oprit *înaintea mea.*
   A mers *în fața ta.*
   S-a plimbat *împrejurul său.*
   A plecat *din cauza voastră.*
   Muncește *în scopul vostru.*
   Morfologic, sunt adjective posesive în cazul acuzativ.

C.
- *Ne-am plimbat împrejurul aceluia.*
- *Ne-am oprit înaintea lui.*
- *Deasupră-i atârna o ramură.*
- *În fața sa se oprise o mașină.*
- *Voi vorbi împotriva lui.*
- *Voi vorbi împotrivă-i.*
- *Am votat contra ta.*
- *Am pledat contrar ție.*
- *Am procedat aidoma lui.*
- *Te-ai supărat din cauza aceluia.*
- *Ai plecat din pricină-mi.*
- *Ai plecat din pricina mea.*
- *Muncesc în scopul altcra.*
- *În locul lui, aș fi procedat la fel.*
- *Am făcut asta în ciuda lui.*
- *În afara lui, n-a mai venit nimeni.*
- *În locul lui, am venit eu.*
- *În privința celorlalți, nu am decis încă.*

Scanned with OKEN Scanner

D.
- *Lângă cine locuieşti?*
- *Spre ce te îndrepţi?*
- *Către cine te duci?*
- *Cu ce lucrezi?*
- *Cu cine te asociezi?*
- *Prin ce ai reuşit?*
- *La ce este bun omul acesta?*
- *De ce plângi?*
- *Pentru ce munceşti?*

E.
- *Datorită cui ai reuşit?*
- *În timpul cui s-au întâmplat evenimentele?*
- *Înaintea cui te-ai aşezat?*
- *Din cauza cui ai suferit?*
- *Asemenea cui te îmbraci?*
- *În ciuda cui vorbeşti astfel?*
- *În locul cui ai venit tu?*
- *În vederea cui ai muncit?*

F.
- *Mă duc acolo.*
- *Plec mâine.*
- *Te porţi copilăreşte.*
- *Cu toate acestea, voi ajunge.*
- *De ce te superi?*
- *Când vii?*
- *Unde pleci?*
- *Voi ajunge repede.*
- *De aceea ei întârzie.*
- *Munceşte înzecit.*
- *Am citit de două ori.*
- *Vorbeşte răguşit.*
- *Cum ai sosit?*
- *A muncit de tânăr.*

G.
- *De deşteaptă, toţi o admiră.*
- *Nu o întrece nimeni, de harnică.*
- *Pe lângă frumoasă, mai este şi harnică.*
- *Chiar bolnavă, şi tot a muncit.*

II.

Pentru enunţurile următoare, rezolvaţi, în ordine, cerinţele:

a) analizaţi sintactic şi morfologic cuvintele subliniate;
b) le dezvoltaţi în propoziţii secundare corespunzătoare;
c) analizaţi frazele obţinute:

- *Mă duc **la cules** cireşe.*
- *Afară viscoleşte **de speriat**.*
- ***De speriat** (ce era), a fugit în casă.*
- *Locul acesta este potrivit **pentru construit** o casă.*
- *Nu mai făcea nimic altceva în afară **de citit**.*

Scanned with OKEN Scanner

III.

Pentru frazele următoare, analizați, în ordine, cerințele:

a) analizați fiecare frază;
b) precizați felul propozițiilor subordonate;
c) contrageți propoziția subordonată în partea de propoziție corespunzătoare, pe care o veți analiza morfologic.

- *Când am trecut prin parc, am văzut o veveriță.*
- *Dacă vei învăța, vei şti.*
- *A citit atât de expresiv, încât i-a impresionat pe toți.*
- *Chiar dacă vei insista, tot nu vei reuşi.*
- *Fiindcă se simțea obosit, a întrerupt studiul.*
- *Vorbea ca şi când ar fi ezitat.*

IV.

1. Numiți şi exemplificați complementele circumstanțiale care pot fi exprimate prin verbe la modul infinitiv.
2. Le dezvoltați în propoziții circumstanțiale corespunzătoare.
3. Analizați frazele obținute.

V.

Pentru următoarele enunțuri, rezolvați în ordine:

1. Completați spațiile libere cu o propoziție corespunzătoare sensului pe care îl sugerează elementul de subordonare.
2. Precizați felul propoziției circumstanțiale completate:

a) *Tu vei veni / când* _____
b) *Ne vom stabili / unde* _____
c) *Vom proceda / cum* _____
d) *Nu voi merge / fiindcă* _____
e) *Vin la tine / ca să* _____
f) *Voi înțelege,/ dacă* _____
g) *Voi continua lucrul,/ deşi* _____
h) *Am muncit atât de mult,/ încât* _____
i) *Scriu / cu ce* _____
j) *Lucrez / cu cine* _____
k) *Pe lângă că* _____,/ *mai merge şi la antrenamente.*
l) *În afară că* _____,/ *nu mai face nimic altceva.*
m) *În loc să* _____,/ *el ascultă îndemnuri greşite.*
n) *El este interesat / în ceea ce priveşte* _____

Scanned with OKEN Scanner

VI.

La propoziția principală **ÎNVAȚĂ**, subordonați toate propozițiile circumstanțiale.

VII.

În următorul exercițiu, vi se propun două repere:

a) elementul de subordonare specific unei anume propoziții circumstanțiale;
b) corelativul de insistență al respectivei circumstanțiale; acesta apare în propoziția regentă.

❑ *Cerințe:*

1. Completați spațiile astfel, încât comunicarea să corespundă semnificației elementului de subordonare și corelativului de insistență.
2. Numiți felul circumstanțialei.

Când _____ /1/, *atunci* _____ /2/.
Unde _____ /1/, *acolo* _____ /2/.
Cum _____ /1/, *așa* _____ /2/.
Fiindcă _____ /1/, *de aceea* _____ /2/.
Ca să _____ /1/, *pentru asta* _____ /2/.
Cu cât _____ /1/, *cu atât* _____ /2/.
Deși _____ /1/, *totuși* _____ /2/.
_____ *astfel,* /1/ *încât* _____ /2/.
_____ *atât de* ___, /1/ *că* _____ /2/.
*Pe lângă că*_____, /1/ *mai și* _____ /2/.

VIII.

În exercițiul următor, fiecare grup de fraze are drept caracteristică faptul că toate propozițiile circumstanțiale din grup sunt subordonate prin același element de subordonare.

❑ *Cerință:* Analizați frazele și numiți felul subordonatei.

A. Propoziții circumstanțiale subordonate cu conjuncția **CĂ.**

- *Nu pot veni, că nu am timp.*
- *Că m-ar ruga, și tot nu voi accepta ideea.*
- *Este atât de întuneric, că nu se mai vede nimic.*

B. Propoziții circumstanțiale subordonate cu conjuncția **SĂ.**

- *Să fi plecat devreme, aș fi ajuns la timp.*
- *Mă duc să fac exercițiile.*
- *Să-mi arate și dovezi, și tot nu-l cred.*
- *Exercițiul este prea greu, să-l pot rezolva.*

C. Propoziții circumstanțiale subordonate cu conjuncția **DACĂ.**

- *Dacă nu te străduiești, de aceea nu progresezi.*
- *Dacă m-ar fi ajutat, aș fi progresat puțin.*

Scanned with OKEN Scanner

- *Dacă l-ar ajuta, şi tot n-ar progresa.*
- *Dacă în tinereţe fusese un campion celebru, spre bătrâneţe îl uitase toată lumea.*

D. Propoziţii circumstanţiale subordonate cu conjuncţia **DE.**
- *De voi fi sănătos, voi face o excursie la munte.*
- *De nu ai fost atent, de aceea ai greşit.*
- *De m-ar ameninţa, şi tot nu mă sperie.*
- *Zgomotul străzii este atât de mare, de nu se aude om cu om.*
- *M-am dus la ea de i-am cerut o pâine.*

E. Propoziţii circumstanţiale subordonate cu adverbul relativ **UNDE.**
- *Unde mă cheamă, acolo mă duc.*
- *Unde era foarte înalt, de aceea fusese ales pentru echipa de baschet.*
- *Unde s-ar ascunde, şi tot îl găsesc.*
- *De unde la început părea sfioasă, acum devenise autoritară şi arogantă.*

F. Propoziţii circumstanţiale subordonate cu adverbul relativ **CÂND.**
- *Când mă va chema, atunci voi pleca.*
- *Când s-ar duce, şi tot nu-l găseşte acasă.*
- *Se poartă cu noi, ca şi când n-ar avea încredere.*
- *El a avut o evoluţie profesională deosebită, pe când noi am rămas mediocri.*

G. Propoziţii circumstanţiale subordonate cu adverbul relativ **CUM.**
- *Cum mi-ai explicat, aşa am lucrat.*
- *Cum m-ai chemat, atunci am venit.*
- *Cum eram prea obosit, de aceea am întrerupt lucrul.*
- *Cum l-ai ruga, şi tot nu-l înduplecí.*

H. Propoziţii circumstanţiale subordonate cu adverbul relativul **CÂT.**
- *Am învăţat cât am putut.*
- *Merse, cât merse, până ajunse într-o pădure.*
- *Cât ai învăţa, şi tot nu termini.*
- *Cu cât înveţi, cu atât ştii mai mult.*
- *Cât priveşte modul acţiunii, suntem de acord.*

I. Propoziţii circumstanţiale subordonate cu adverbele nehotărâte:

ORIUNDE:
- *Mă duc/ [oriunde] mă trimite./*
- *[Oriunde] s-ar afla ascuns,/ eu tot îl voi descoperi./*

ORICÂND:
- *Voi veni/ [oricând] mă vei chema./*
- *[Oricând] vei veni,/ şi tot ne găseşti aşteptându-te./*

ORICUM:
- *[Oricum] aş încerca,/ şi tot nu-l pot repara./*
- *Să scrii/ [oricum] îţi place./*

ORICÂT:
- *Să nu stai acolo/ [oricât] vrei! /*
- *[Oricât] aş citi,/ şi tot nu pricep! /*

Scanned with OKEN Scanner

J. Propoziții circumstanțiale subordonate cu pronume și adjective relative și nehotărâte: CE, CINE, CARE, ORICE, ORICINE, ORICARE.

CE:
- *[Din ce] înveți,/ din asta știi mai bine./*
- *Eu scriu/ [cu ce] am./*
- *Mă duc/ [spre ce] mi s-a indicat./*
- *[Ce] mi-ar spune,/ și tot nu-l cred./*

ORICE:
- *Voi călători/ [cu orice] /găsesc./*
- *[Orice] mi-ar făgădui,/ și tot nu voi face./*
- *Mă duc/ [în orice] loc mi se pare interesant./*

CINE:
- *M-am însănătoșit/ [datorită cui] m-a îngrijit./*
- *Stau cu plăcere/ [în preajma cui] își povestește călătoriile./*
- *Voi călători/ [cu cine] îmi place./*
- *Mă duc/ [spre cine] mă cheamă./*
- *[Cine] ar încerca,/ și tot nu mai poate fi ajutată./*
- *Au venit toți,/ [în afara cui] fusese invitat în mod special./*

ORICINE:
- *[Oricine] mi-ar spune asta,/ și tot nu voi fi convinsă./*
- *Mă opresc/ [lângă oricine] are nevoie de ajutor./*
- *Colaborez/ [cu oricine] este competent./*

CARE / ORICARE. Subordonați cu aceste două elemente de relație următoarele propoziții circumstanțiale: *de loc, sociativă, concesivă.*

IX.

Pentru următoarele grupuri de fraze, rezolvați, în ordine, cerințele:
1. Analizați frazele.
2. Referitor la elementul de subordonare, precizați:
   a) rolul lui în frază;
   b) funcția sintactică pe care o are în propoziția subordonată.
   c) îl analizați morfologic.

A.
- *Eu mă duc unde mă așteaptă colegii.*
- *Intrăm în clasă când vine profesorul.*
- *Rezolvăm problemele cum am fost îndrumați.*
- *Vei crește înalt cum este și colegul tău.*

B.
- *Merg la școală cu ce călătoresc de obicei.*
- *Mă duc către școală cu cine merg de obicei.*
- *Mă îndrept și acum spre cine mă duc de fiecare dată.*

C.
- *Am trecut și azi, prin fața cui trec zilnic.*
- *M-am supărat și azi, din cauza cui mă ceartă zilnic.*
- *Am răspuns și azi aidoma cui răspund de obicei.*

Scanned with OKEN Scanner

X.

1. În frazele următoare, completați spațiile punctate cu corelativele de insistență potrivite.
2. Analizați frazele, precizați felul propoziției secundare.
3. Analizați sintactic și morfologic corelativele de insistență.

Unde m-au trimis părinții, _____ m-am dus.
Când am fost invitat, _____ am sosit.
Cum am fost învățat, _____ am lucrat.
Fiindcă am fost ocupat, _____ nu am venit.
Ca să te văd, _____ am venit la tine.
Deși se află departe, _____ voi ajunge la timp.
Cu cât înveți, _____ știi mai bine.
Vom învăța _____, încât să realizăm performanțe.

Scanned with OKEN Scanner

CULEGERE DE TEXTE

PROPOZIȚII și FRAZE

I. Propoziții

1. A scrie o carte înseamnă a face actul moral al frumuseții şi înțelepciunii.
(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

❑ *Cerințe:*
a) Identificați subiectul şi predicatul.
b) Dezvoltați subiectul şi numele predicativ în propoziții secundare corespunzătoare.
c) Analiza şi schema frazei obținute.

☑ *Rezolvare:*
a) Subiect – a scrie; predicat nominal = înseamnă a face.
b) Dezvoltare în propoziții secundare: subiectul se dezvoltă în propoziție subiectivă, iar numele predicativ în propoziție predicativă.
[Să] *scrii* o carte[1]/ *înseamnă* [2]/ [să] *faci* actul moral de frumuseții şi al înțelepciunii.[3]/
c) Analiza şi schema frazei.

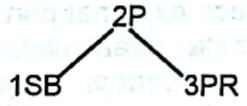

(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) (10)

2. Primul lui pas pe această cale e de a lua unele cuvinte din cele mai familiare
(11) (13) (12) (14) (15) (16)
şi mai prozaice şi de a le ridica la splendoarea unei rime surprinzătoare.
(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza sintactico-morfologică şi schema propoziției.
b) Transformați propoziția în frază, dezvoltând numele predicative şi ultimul atribut în propoziții secundare corespunzătoare.
c) Analiza şi schema frazei obținute.
d) Alcătuiți o frază după schema obținută.

Scanned with OKEN Scanner

e) Explicați sensul paronimelor *familiar – familial* și le introduceți în contexte.
f) Sinonime: *splendoare, prozaic, surprinzător.*
g) Alcătuiți propoziții în care un verb la infinitiv să îndeplinească funcțiile sintactice: *subiect, nume predicativ, atribut verbal, complement direct, complement indirect, circumstanțiale de mod, de timp și de scop.*
h) Dezvoltați pozițiile sintactice în propoziții secundare corespunzătoare.
i) Introduceți în contexte *mai; m-ai* și explicați ortografia cu argumente morfologice.

☑ *Rezolvare:*

a) Analiza și schema frazei.

A. SUBIECT: *pas* = subiect exprimat prin substantiv comun, genul masculin, numărul singular, cazul **nominativ**, nearticulat.

B. PREDICAT: *e de a lua și de a... ridica* = predicat nominal cu nume predicativ multiplu, exprimat prin:

a) verb copulativ „e" – modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, conjugarea a IV-a;
b) nume predicativ multiplu: „de a lua și de a ridica" = exprimat prin verbe predicative, diateza activă, tranzitive, conjugarea I, modul infinitiv, timpul prezent, precedat de prepoziția simplă „de", aflate în raport de coordonare copulativă: „și".

C. SUBORDONARE LA SUBIECT

- *primul* = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv variabil, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ, fără grad de comparație.
- *lui* = atribut pronominal exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, genul masculin, cazul genitiv.
- *pe... cale* = atribut substantival prepozițional exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă „pe".
- *această (cale)* = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ.

D. SUBORDONARE LA GRUPUL PREDICATULUI:

- *cuvinte* = complement direct, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat.
- *unele* = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât, genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ.
- *din cele mai familiare și mai prozaice* = atribute adjectivale, exprimate prin adjective propriu-zise, variabile, genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ, gradul superlativul relativ.
- *le* = complement direct, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul plural, cazul acuzativ, formă neaccentuată.
- *la splendoarea* = complement indirect, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articol hotărât „a", precedat de prepoziția simplă „la".
- *unei rime* = atribut substantival genitival, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, articulat cu articolul nehotărât „unei".
- *surprinzătoare* = atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv, gradul pozitiv.

Scanned with OKEN Scanner

a) Schema propoziției:

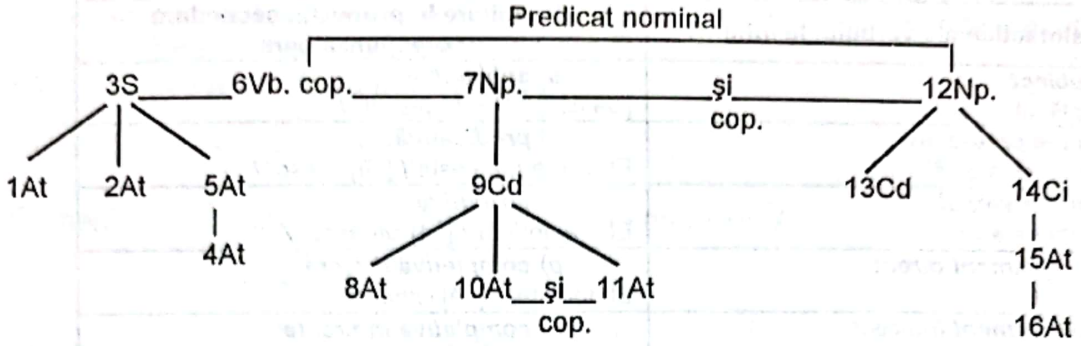

b) *Transformare în frază.* Numele predicative se dezvoltă în propoziții secundare predicative, iar atributul 16 în propoziție atributivă.
Primul lui pas pe această cale *e* [1]/ [*să*] *ia* unele cuvinte din cele mai familiare și mai prozaice [2]/ (și) [*să*] le ridice la splendoarea unei rime [3]/ [care] *era surprinzătoare.*[4]/

c) *Analiza și schema frazei:*

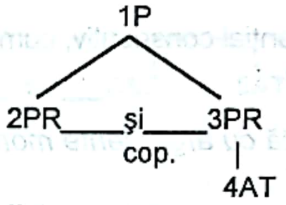

d) *Frază după schemă (sugestii).*

Convingerea mea este[1]/ [că]_____[2]/ (și) [că]_____(*terminați în substantiv articulat*)[3]/ [care]_____.[4]/

❑ *Exemplu:*
Speranța mea *este*[1]/ [că] *veți citi* teoria[2]/ (și) [că] *veți rezolva* exercițiile[3]/ [pe care] vi le *propunem.*[4]/

e) Discutarea *paronimelor*: familiar; familial.
- *familiar* = adjectiv: obișnuit, cunoscut.
  - ➢ El îmi vorbește cu un ton *familiar.*
- *familial* = adjectiv: referitor la familie.
  - ➢ A fost educat într-un mediu *familial* intelectual și civilizat.

f) *Sinonime:*
- splendoare: *frumusețe, grandoare, măreție, strălucire, fast, somptuozitate.*
- prozaic:
  1) *banal, comun;*
  2) *cotidian, curent, obișnuit.*
- surprinzător: *stupefiant, uimitor, uluitor, epatant, șocant, nebănuit, neașteptat.*

Scanned with OKEN Scanner

g)

Funcții sintactice ale verbului la infinitiv	Dezvoltare în propoziții secundare corespunzătoare
a) ***subiect*** *A citi* este plăcut.	a) ***subiectivă*** [*Să citeşti* [1]/ este plăcut[2]./
b) ***nume predicativ*** Plăcerea mea este *a citi*.	b) ***predicativă*** Plăcerea mea este[1]/ [*să*] *citesc.*[2]/
c) ***atribut verbal*** El are dorința *de a citi*.	c) ***atributivă*** El are dorința[1]/ [*să*] *citească.*[2]/
d) ***complement direct*** El dorește *a citi*.	d) ***completivă directă*** El dorește [1]/ [*să*] *citească.*[2]/
e) ***complement indirect*** El se gândește *la a citi*.	e) ***completivă indirectă*** El se gândește [1]/ [*să*] *citească.*[2]/
f) ***circumstanțial de timp*** A plecat *înainte de a citi* mesajul.	f) ***circumstanțială de timp*** A plecat[1]/ [înainte să] *citească mesajul.*[2]/
g) ***circumstanțial de mod*** A plecat *fără a citi* mesajul.	g) ***circumstanțială de mod*** A plecat[1]/ [fără să] *citească mesajul.*[2]/
h) ***circumstanțial de scop*** Merg la bibliotecă *pentru a citi*.	h) ***circumstanțială de scop*** Merg la bibliotecă, la sală[1]/ [*ca să*] *citesc.*[2]/

Exemplificați, în continuare: circumstanțial consecutiv, cumulativ, opozițional, de excepție; le dezvoltați în propoziții circumstanțiale.

i) *Ortografie explicată cu argumente morfologice:* ***mai; m-ai.***

- Încă mai citeşti?
  - ➢ mai = o singură unitate lexicală; adverb de mod.

- *M-ai* înțeles?
  - ➢ *m-ai* = două unități lexicale; cratima indică, în scris, rostirea împreună a două cuvinte diferite:
  - ➢ *m* – *pronume* personal, I, sg., Ac., neaccentuat;
  - ➢ *ai* – verb *auxiliar*, „a *avea*", în structura timpului perfect compus, persoana a II-a, nr. singular.

3. Oamenii liberi, *întinzându-se* din cetatea munților, au găsit câmpi *aducători* de roadă şi *adăpați* de ape bune, cetăți *tari* şi târguri *părăsite de locuitori din pricina vremurilor neaşezate.*

(Mihail Sadoveanu – *Viața lui Ştefan cel Mare*)

❑ *Cerințe:*

a) Precizați funcția sintactică a cuvintelor subliniate.
b) Transformați propoziția în frază, dezvoltând cuvintele analizate în propoziții secundare corespunzătoare.
c) Analizați fraza şi alcătuiți schema.

☑ *Rezolvare:*

a) Analiza sintactică:

- *întinzându-se = se poate califica în următoarele moduri:*
  - atribut verbal – care oameni?
  - circ. de timp – când au găsit?
  - circ. de cauză – din ce cauză au găsit?
  - circ. condițional – cu ce condiție au găsit?

Scanned with OKEN Scanner

- *aducători, adăpați, tari, părăsite = atribute adjectivale.*
- *de locuitori = complement de agent.*
- *din pricina vremurilor = complement circumstanțial de cauză (cazul genitiv cu locuțiune prepozițională).*
- *neașezate = atribut adjectival.*

b) Dezvoltare *în frază:*

Oamenii liberi [1]/ [care] *s-au întins* din cetatea munților.[2]/
[1]/ [când] „ „ [2]/
[1]/ [fiindcă] „ „ [2]/
[1]/ [dacă] „ „ [2]/
au găsit câmpi [1]/ [care] *erau aducători* de roade [3]/ (și) [care] *erau adăpați* de ape bune,[4]/ cetăți[1]/ [care] *erau tari* [5]/ (și) târguri[1]/ [care] *erau părăsite*[6]/ [de cine] le *locuise*[7]/ [fiindcă] *fuseseră* vremuri[8]/ [care] *erau neașezate.*[9]/

c) *Analiza și schema frazei:*

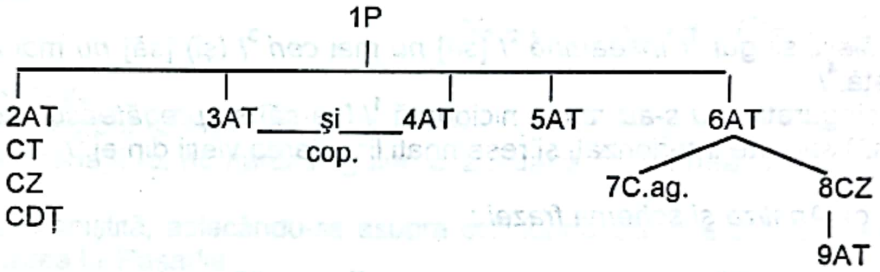

❑ ***Observație:*** *Propozițiile 4, 5, 6, atributive nu se coordonează, fiindcă au regenți diferiți.*

4. I. A trăi singur înseamnă a nu mai cere nimic și a nu mai aștepta nimic de la viață.
(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

II. Marii singuratici nu s-au retras niciodată spre a se pregăti pentru viață, ci pentru a suporta interiorizați și resemnați lichidarea vieții din ei.
(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

❑ Cerințe *pentru cele două propoziții:*
a) Analizați sintactic și morfologic: *verbele la infinitiv, nimic, niciodată, interiorizați, resemnați, din ei.*
b) Transformați propozițiile în fraze, dezvoltând pozițiile sintactice exprimate prin verbe la infinitiv, în propoziții secundare corespunzătoare.
c) Analizați fraza și alcătuiți schema.
d) Alcătuiți o frază după schema obținută.
e) Sinonime: *singuratic, a cere, viață, a suporta.*

☑ Rezolvare:
a) Analiză sintactică și morfologică:
- *a trăi* = subiect exprimat prin verb predicativ, diateza activă, tranzitiv, conjugarea a IV-a, modul infinitiv, timpul prezent.
- *a nu cere* și *a nu aștepta* = nume predicativ multiplu, exprimat prin verbe predicative, diateza activă, tranzitive, conjugarea a III-a și I, modul infinitiv, timpul prezent, în raport de coordonare copulativă.

Scanned with OKEN Scanner

- *spre a se pregăti,*
  ci
- *pentru a suporta* = complemente circumstanțiale de scop, exprimate prin verbe predicative, diateza reflexivă și activă, intranzitiv și tranzitiv, conjugarea I și a IV-a, modul infinitiv, timpul prezent, precedate de prepozițiile simple „spre" și „pentru", în raport de coordonare adversativă.
- *nimic* = complement direct exprimat prin pronume negativ, cazul acuzativ.
- *niciodată* = complement circumstanțial de timp, exprimat prin adverb de timp.
- *interiorizați* și *resemnați* = elemente predicative suplimentare, exprimate prin adjective variabile, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ, gradul pozitiv.
- *din ei* = atribut pronominal exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, formă accentuată, precedat de prepoziția simplă „din".

b) *Transformarea în frază.* Subiectul se dezvoltă în propoziție secundară subiectivă, numele predicative se dezvoltă în propoziții secundare predicative, iar circumstanțialele de scop, în secundare circumstanțiale de scop.

I. [*Să*] *trăiești* singur [1]/ *înseamnă* [2]/ [*să*] *nu* mai *ceri* [3]/ (și) [*să*] *nu* mai *aștepți* nimic de la viață.[4]/
II. Marii singuratici *nu s-au retras* niciodată [1]/ [ca *să*] *se pregătească* pentru viață [2]/ (ci) [ca *să*] *suporte* interiorizați și resemnați lichidarea vieții din ei.[3]/

c) *Analiza și schema frazei.:*

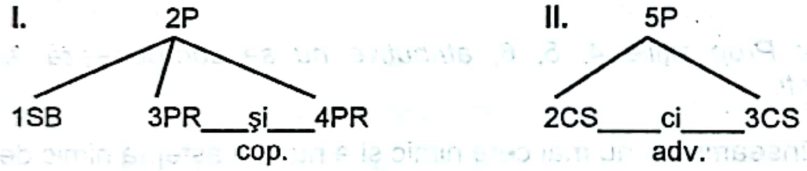

d) *Frază după schemă:*

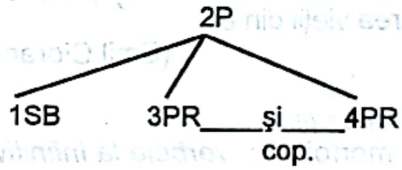

☑ *Soluții:*

A. [Cine]..... [1]/ devine [2]/ [ce]..... [3]/ (și) [ce].....[4]/
[Cine].....[1]/ ajunge [2]/ [să].....[3]/(și) [să].....[4]/

B. [Ceea ce]..... [1]/ este [2]/ [să]..... [3]/ (și) [să].....[4]/

C. [Dacă].....[1]/ înseamnă [2]/ [că].... ... [3]/ (și) [că].....[4]/

❑ *Exemplu:*
[Ceea ce] *doresc* eu [1]/ *este* [2]/ [*să*] vă *placă* acest manual [3]/ (și) [*să*] *lucrați* corect.[4]/

Scanned with OKEN Scanner

II.

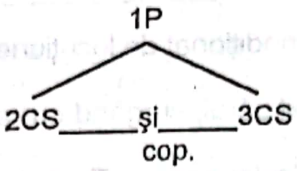

❑ *Sugestii:*

(*predicat*)
Eu..... [1]/ [ca să]..... [2]/ (şi) [ca să]..... [3]/

e) Sinonime:

singuratic – solitar
a cere – a solicita
viaţă – existenţă – trai
a suporta – a îndura

5. Povestirea unduia agale, împletind în bogata-i ghirlandă nobile flori culese din literatura tuturor popoarelor.

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ ***Observaţii:***

- *-i = atribut pronominal*, dativ posesiv, exprimat prin pronume personal, persoana III-a, numărul singular, cazul dativ, formă neaccentuată.

6. Privirea ei liniştită, aplecându-se asupra colţului nostru, avu o scăpărare aspră ciocnindu-se de privirea lui Paşadia.

(Mateiu Caragiale – Craii de Curtea-Veche)

❑ ***Observaţi!***

- *aplecându-se* – se poate califica astfel:
  – atribut verbal – care privire?
  – c.c. de timp – când avu o scăpărare?
  Se verifică prin dezvoltare în propoziţie.

- *asupra colţului* – atenţie *la caz! este condiţionat de prepoziţie.*

7. Rezemat de şubredul parmaclâc, el îşi aţintea privirea asupra albei scânteieri a luceafărului răsărind.

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ ***Observaţi!***

- rezemat = *atribut izolat – regent „el".*
- îşi *(aţintea privirea lui) = atribut pronominal, dativ posesiv, exprimat prin pronume reflexiv, persoana a III-a, numărul singular, cazul dativ, formă neaccentuată. Este şi morfem gramatical al verbului la diateza reflexivă, reflexivul posesiv.*

8. În vederea unei aşteptări mai lungi, m-am rezemat de parmaclâcul de tuci al podului, lângă mal.

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche)*

Scanned with OKEN Scanner

❑ ***Observați!***

- *În vederea unei așteptări* – cazul este condiționat de locuțiunea prepozițională.

9. Și în funduri de cărări apar din când în când sălcii, curgând cu ramuri subțiri până la apa neclintită.

(Mihail Sadoveanu – *Țara de dincolo de negură)*

10. Natura mea, incorigibil optimistă, a căutat realitățile constructive nădăjduind binele și frumosul, explicând cu sfială scăderile timpului, așteptând înfăptuirile progresului.

(Mihail Sadoveanu)

❑ *Cerințe*:

a) Analizați propoziția și alcătuiți schema.
b) Numiți antonimele cuvintelor: *optimist*, *realitate*, *constructiv*, *a nădăjdui*, *bine*, *frumos*, *sfială*, *progres*.
c) Numiți și exemplificați valorile morfologice pe care le pot avea cuvintele: *bine*, *frumos*. Soluții: *adjectiv*: (regent substantiv); *adverb*: (regent verb); *substantiv*: (dacă primește articol).

11. Bărbații se țin mai pe departe, pe lângă casă, pe la poartă, vorbind de treburile obștești, aruncând rareori câte o privire către tineretul dimprejurul lăutarilor.

(Liviu Rebreanu – *Ion*)

❑ ***Observați!***

- *Funcția sintactică a verbelor la gerunziu:*

12. Vântul, dezmierdat de soare, se alinta cald, fumegând de flori prin pomii albi.

(Ionel Teodoreanu – *În casa bunicilor)*.

13. De-a lungul mesei presărate cu flori de luncă, flăcările lumânărilor, închise în globuri de cristal, se învăluiau în neliniștea fluturilor de noapte.

(Ionel Teodoreanu – *În casa bunicilor*)

❑ ***Observație!***

- *De-a lungul mesei* – cazul se identifică după locuțiunea prepozițională.

(1) (2) (3) (4) (5) (6) (7)
14. Calmul, sforțarea de a pricepe chestiuni înainte de a formula judecăți și interdicția
(8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16)
absolută, de a utiliza suferințele omenești ca armă politică pentru a atinge scopuri egoiste
(17) (18)(19) (20) (21) (22)
sunt azi trei mari comandamente ale păcii.

(Nicolae Titulescu – *Discursuri*)

Verificați corectitudinea analizei și a schemei relaționale:

Scanned with OKEN Scanner

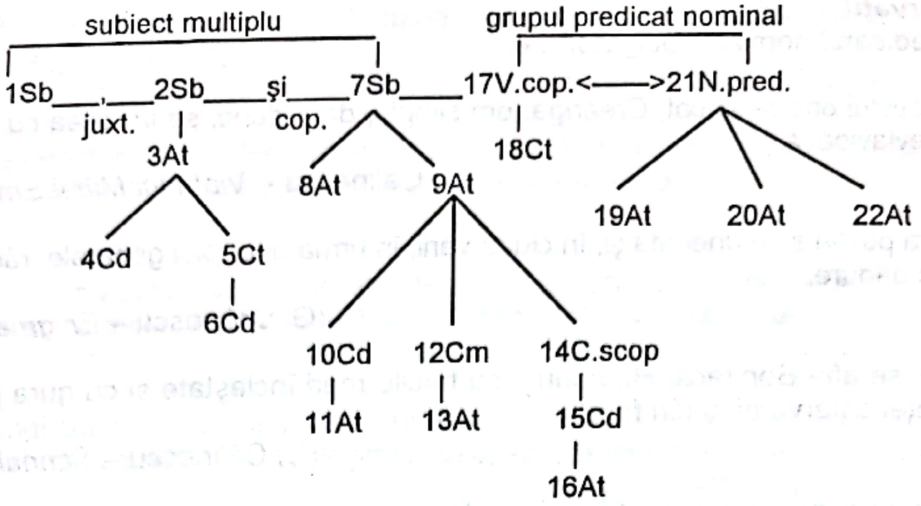

❑ *Cerințe:*

a) Analizați complet sintactic şi morfologic cuvintele propoziției a cărei schemă a fost prezentată.

b) Sinonime: *calm*, *sforțare*, *a pricepe*, *a formula*, *judecăți*, *interdicție*, *a utiliza*, *suferința*, *scop*.

15. Umblase anevoie, călcând cu frică, pe marginea şoselei, ajutat la răstimpuri de unul din ei şi odihnindu-se la fiecare cinci-zece minute.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

16. În penumbră se zăreau câteva scânduri bătute de-a lungul peretelui, neîndemânatec acoperite cu draperii decolorate, zdrențuite, mâncate de molii.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

17. Zâmbi amar, urmărind cu ochii un rotocol de fum înălțându-se molatec deasupra lor.

(Mircea Eliade – *În curtea la Dionis*)

18. Curând vor urma alte asemenea descoperiri, dând la iveală tradiții rămase secrete până în zilele noastre.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

19. Încă o dată văd în anarhia clarobscurului o înseninare între lumini şi umbre şi o conştiință trăind sub linişte teama, sub formă nesfârşirea şi sub claritate misterul.

(Emil Cioran – *Revelațiile durerii*)

20. În marii creatori muzicali melancolia a fost totdeauna scuturată de o ardoare vie, de o pornire pasională şi de o energie intensă.

(Emil Cioran – *Sfârşitul care începe*)

21. A vorbi de drumul suferinței ca drum al iubirii este a nu cunoaşte nimic din esența satanică a suferinței.

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

22. Ucigător în portretistica maioresciană, ca şi în polemica generală e aerul omului aplecat la studiu, imperceptibil şi persiflant.

(G. Călinescu – *Istoria literaturii române*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ ***Observați!***
- Predicatul nominal: *Ucigător... e.*

23. În jurul acestui om pietrificat, Creangă, om simplu, dar adânc, se învârtea cu clătinări din cap şi iubire evlavioasă.
(G. Călinescu – *Viața lui Mihai Eminescu*)

24. Strada era pustie şi întunecată şi, în ciuda verii, în urma unor ploi generale, răcoroasă şi foşnitoare ca o pădure.
(G. Călinescu – *Enigma Otiliei*)

25. În fața lor se afla Bonifaciu Hagienuş, cu fălcile mari încleştate şi cu gura pungită din cauza absenței câtorva dinți din față.
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

26. În apropierea căruței era aşezată pe zăpadă o comodă Louis XV, în lemn de palisandru, în ton întunecat, părând şi mai închis.
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

27. Cunoscătorul nu putea rămâne decât surprins de prezența în asemenea mediu, pe zăpadă şi lângă o căruță, a unei mobile aşa de elegante, pe picioarele ei subțiri, ca o căprioară.
(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

28. Pentru a înțelege mai bine tipul artistului intuitiv, este poate necesar a-l compara cu acela al artistului fantastic sau vizionar.
(Tudor Vianu – *Estetica*)

29. Mai directă, mai puțin blocată de amintiri literare, aglomerată după procedeul amplificației retorice, este descrierea omului în opera lui Negruzzi.
(Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români*)

❑ ***Observați!***
- Topica numelui predicativ *multiplu, înaintea verbului copulativ.*

30. Este cu neputință a citi aceste texte fără a nu deveni atenți asupra deosebirilor lor.
(Tudor Vianu – *Estetica*)

❑ *Cerințe*:
a) Analizați sintactic şi morfologic propoziția.
b) Transformați-o în frază dezvoltând în propoziții secundare funcțiile sintactice îndeplinite de verbele la infinitiv.
c) Analiza şi schema frazei.

31. Inspirându-se din viață şi lucrând pentru ea, propozițiile „Cugetărilor" (de N. Iorga, n.n.) nu pot recunoaşte nicicând o altă autoritate decât a vieții.
(Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români)*

32. Gestul acesta de libertate spirituală îl schițează într-o sută de chipuri volumul „Cugetărilor" (Vălenii-de-Munte, 1911), manevrând ironia, degajând un avânt liric, improvizând o scenă dramatică, aprinzând un fulger dintr-o îmbinare de cuvinte, formulând o încheiere cu un ton plin de revoltă sau dispreț, emoționat, sau august.
(Tudor Vianu – *Arta prozatorilor români)*

Scanned with OKEN Scanner

33. Mulțimea în culori de vară forfotea pe două rânduri, despletindu-şi şuvoaiele potrivnice de-a lungul promenadei.

(Ion Vinea – *Lunatecii*)

34. La ferestrele zăbrelite, se legănau, cu înfiorări uşoare, chipurile portocalii şi mate ale tufelor de flori târzii, din glastrele atârnate pe dinafară.

(Ion Vinea – *Lunatecii*)

35. Cu priviri agere, scăpărând asemeni unor amnare pe muchiile de cremene, cei patru inşi mânuiesc cârmele, străbătuți de fiorii de gheață ai jocului cu moartea.

(Geo Bogza – *Cartea Oltului*)

36. Lungi după-amiezi, ele plutesc într-o călătorie lentă şi triumfală pe lanurile de grâu sau pe marea sumbră a pădurilor, copleşind satele, sporind enigma tăcutelor burguri.

(Geo Bogza – *Cartea Oltului*)

37. Casa, destul de izolată, în fundul unei curți împrejmuite cu un gard înalt, din fier forjat, nu părea primitoare.

(Augustin Buzura – *Orgolii*)

38. În urma doamnei Şoimescu, îşi făcu apariția un bărbat înalt, slab, cam de vârsta profesorului, îmbrăcat destul de modest.

(Augustin Buzura – *Orgolii*)

39. De-a lungul zidurilor rotunde se ridicau din loc în loc cuburi de piatră folosite cândva, ca jeți şi bănci de către castelani.

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

40. La marginea lacului, pescari şi pădurari, adunați în jurul focurilor molcome, de vară, privegheau moartea dintotdeauna a zilei.

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

41. În fața lor se înălța ca un monument, o uşă masivă de lemn, cu zăbrele de lemn puse în fața geamurilor.

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

42. Marea năvălea acolo cu vuietele ei, înălțând o teribilă amenințare.

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

43. Strigându-şi la intervale regulate numele, înaintau spre inima pădurii, copleşiți de spaimă şi de speranță.

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

44. Imaginea palatelor de cleştar din basmele şi visurile copilăriei era îndepărtată şi palidă şi timidă şi copleşită de splendoarea arhitecturii de marmură, ascunsă cu atâta furie şi durere în străfundurile lumii, parcă pentru a învrednici cu priveliştea ei numai ochii celor mai îndrăzneți.

(Constantin Chiriță – *Cireşarii*)

Scanned with OKEN Scanner

II. Culegere de fraze cu cerințe parțial rezolvate și cu sugestii de rezolvare

1. Fundamentul moral al unui popor *este patriotismul*;[1]/ fără el *nu putem* concepe o viață, dar încă un stat.[2]/ Cei [3]/ [care] *cred* [4]/ [că] a fi patriot *e un preliminar* natural,[5]/ [căci] [6]/ cu toții[7]/ *trebuie* [6]/ [să] *fim patrioți*,[7]/ *se înșeală*.[3]/ A fi patriot *înseamnă a fi cinstit, a avea* conștiință curată și o inteligență vie, *a avea* un arbitraj filozofic pentru compatrioții tăi; în fine, un criteriu biblic [8]/ [din care] *să reiasă* principiul[9]/ [că] viața ta *aparține* tuturor[10]/ (și) [că] tu *ești decât un luptător* într-un război [11]/ [care] *tinde* spre fericirea și gloria țării sale.[12]/

(Vasile Conta – *Opere*)

❑ *Cerințe*:

a) Reflectați la mesajul moral al textului.
b) Analizați fraza și alcătuiți schema ei.
c) Analizați sintactic și morfologic subiectul și numele predicativ din propoziția nr. 8.
d) Dezvoltați-le în propoziții secundare corespunzătoare.
e) Analizați fraza obținută și alcătuiți schema.
f) Sinonime: fundament, moral, popor, glorie, a tinde.
g) Explicați modul de formare a cuvintelor: *patriotism, a însemna, conștiință, compatriot, a reieși, decât.*

☑ *Rezolvare:*

b) Analiza și schema frazei:

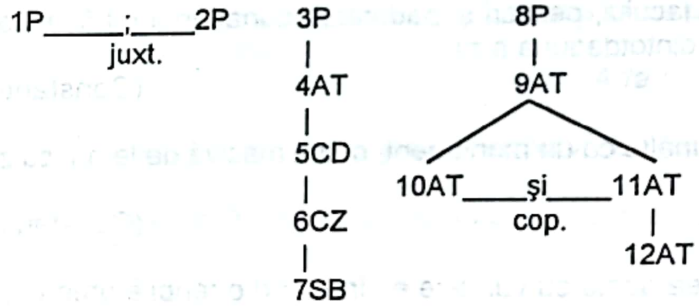

c) Analiza subiectului și a numelui predicativ din propoziția 8.

- A fi patriot = *subiect, exprimat printr-o structură nominală cu verbul copulativ la modul infinitiv, timpul prezent, și numele predicativ exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ, gradul pozitiv.*
- a fi cinstit, a avea..., a avea = *nume predicativ multiplu exprimat prin structură nominală cu verbul la modul infinitiv și verbe predicative, diateza activă, tranzitiv, conjugarea a IV-a și a II-a, modul infinitiv, timpul prezent, aflate în repetiție și în coordonare prin juxtapunere.*

d) Dezvoltare în frază.

[Să] *fii patriot* [1]/ *înseamnă* [2]/ [să] *fii cinstit* [3]/ [să] *ai* conștiință curată și o inteligență vie [4]/ [să] *ai* un arbitraj filozofic pentru compatrioții tăi.[5]/

Scanned with OKEN Scanner

e) Analiza şi schema frazei:

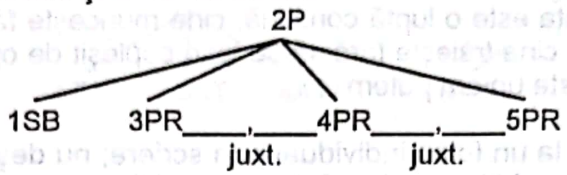

f) Sinonime:
- fundament = temelie, bază,
- moral = etic;
- popor = neam, naţiune, populaţie;
- glorie = faimă, măreţie, slavă, elogiu, omagiu, celebritate, prestigiu;
- a tinde = a năzui = a aspira.

g) Modul de formare a cuvintelor:
- *patriotism* : derivare prefixală: rădăcina *patriot* şi sufix – *ism.*
- *a însemna:* derivare prefixală: prefix *în* – şi rădăcină *semn.* (*a* final este sufixul gramatical specific verbului la modul infinitiv de conjugarea I).
- *conştiinţa:* derivare cu prefix şi cu sufix (parasintetică): *con* – prefix; *şti* – rădăcină; *-inţă* – sufix.
- *a reieşi*: derivare prefixală: prefix: *re* – şi rădăcină: *ieşi.*
- *decât*: compunere prin contopire: prepoziţia *de* şi pronumele *cât.*

2. [Cine] *n-a reuşit*[1]/ [*să*] *lase* la moartea sa nimic spiritual omenirii,[2]/ [cine] *a trăit* [3]/ [fără *să*] *ţină* cont de general,[4]/ [cine] *a murit* [5]/ [fără *să*] *lase* altă amintire decât amintirea senzorială[6]/ *este mort* pentru vecie;[7]/ [căci] numai adevărul general valabil *face parte* din fluxul continuu al nemuririi.[8]/ Numai acela[9]/ [care] *a reuşit*[10]/ [*să*] *ajungă* la acest flux,[11]/ numai acela[9]/ [care] *s-a scăldat* în undele acestui flux[12]/ *va fi purtat* de valuri prin toate spaţiile şi prin toate timpurile în portul veşniciei.[13]/

(Titu Maiorescu – *Istoria filozofiei I)*

❑ *Cerinţe*:
a) Reflectaţi la mesajul textului.
b) Analiza şi schema frazei.
c) Alcătuiţi o frază după schemă – prima ramură.

☑ *Rezolvare:*

➢ Propoziţii întrerupte: 9P. *Numai acela... numai acela... va fi purtat de valuri prin toate spaţiile şi prin toate timpurile în portul veşniciei.*

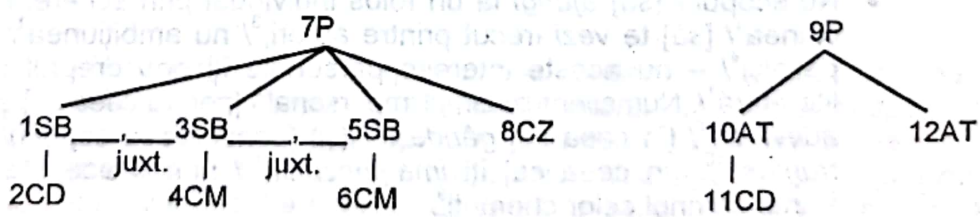

c) Frază după schemă.

(verb tranzitiv) (verb) (verb)
[Cine].....[1]/ [că].....,[2]/ [cine].....[3]/ [cum].....[4]/, [cine].....[5]/ [cum].....[6]/ *va reuşi* în viaţă[7]/, [fiindcă].....[8]/.

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Exemplu:*

- Cine ştie că viaţa este o luptă continuă, cine munceşte fără să se îndoiască de adevărul lui, cine trăieşte fără să se lase copleşit de oprelişti, acela va învinge, fiindcă este un om puternic.

3. Nu scopul de a ajunge la un folos individual prin scriere; nu deşertăciunea de a te vedea trecut printre autori; nu ambiţiunea de a întrece pe alţii – nu aceste interese personale îţi *dau* dreptul de intrare în literatură.[1]/ Numai entuziasmul impersonal[2]/ [pentru ceea ce] *ştii*[3]/ [că] *este adevărat* în gândirea ta[4]/ (şi) [pentru ceea ce] *simţi*[5]/ [că] *este frumos* în închipuirea ta,[6]/ numai aceasta îţi *pune* pe frunte semnul celor chemaţi[7]/.

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerinţe*:

a) Reflectaţi la mesajul textului.
b) Analiza şi schema frazei.
c) Analizaţi sintactic şi morfologic: *verbele la infinitiv, în gândirea, în închipuirea.*
d) Le dezvoltaţi în propoziţii secundare corespunzătoare.
e) Analizaţi fraza obţinută şi alcătuiţi schema.

☑ *Rezolvare:*

b) Analiza şi schema frazei:

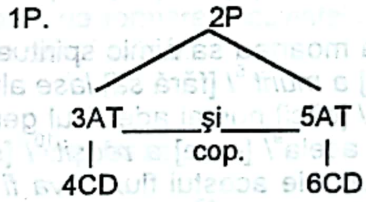

c) Analiză sintactică şi morfologică.

de a ajunge de a vedea de a întrece	Atribute verbale exprimate prin verbe predicative, diateza activă, tranzitive, conjugarea a III-a şi a II-a, modul infinitiv, timpul prezent.
în gândirea în închipuirea	Complemente indirecte exprimate prin substantive comune, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulate cu art. hot. „a", precedate de prepoziţia simplă „în".

d) Dezvoltare în propoziţii secundare:

- Nu scopul[1]/ [să] *ajungi* la un folos individual prin scriere;[2]/ nu deşertăciunea[1]/ [să] te *vezi* trecut printre autori,[3]/ nu ambiţiunea[1]/ [să]-i *întreci* pe alţii[4]/ – nu aceste interese personale îţi *dau* dreptul de intrare în literatură[1]/. Numai entuziasmul impersonal[5]/ [pentru ceea ce] *ştii*[6]/ [că] *este adevărat*[7]/ [în ceea ce] *gândeşti*[8]/ (şi) [pentru ceea ce] *simţi*[9]/ [că] *este frumos*[10]/ [în ceea ce] îţi *imaginezi* tu,[11]/ numai aceasta îţi *pune* pe frunte semnul celor chemaţi[9]/.

Analiza şi schema frazei.

➢ Propoziţii întrerupte:

- Propoziţia nr. 1: *Nu scopul... nu deşertăciunea... nu ambiţiunea... nu aceste interese personale îţi dau dreptul de intrare în literatură.*
- Propoziţia nr. 5: *Numai entuziasmul impersonal... numai acesta îţi pune pe frunte semnul celor chemaţi.*

Scanned with OKEN Scanner

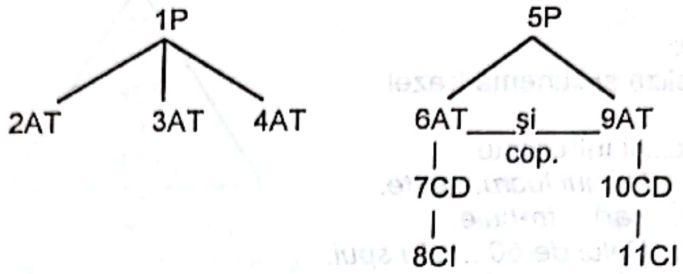

Remarcați simetria şi paralelismul ultimei scheme.
Atributivele nr. 2, 3, 4 nu sunt coordonate, pentru că au regenți diferiți.

4. [Când] cineva *este pătruns* de scopul înalt al ştiinței[1]/ (şi) *ştie* singur[2]/ [cât] *de mărginite sunt* puterile lui,[3]/ *este imposibil* [4]/ (ca el *să*) *nu ajungă* [5]/ [*să*] *prețuiască* munca altora în căutarea adevărului, impunându-şi drept o datorie respectarea acelora[6]/ [ce] *lucrează* alături de el.[7]/

(Ovid Densuşianu – *Opere I*)

❑ *Cerințe*:
a) Reflectați asupra mesajului textului.
b) Analiza şi schema frazei.
c) Analizați sintactic şi morfologic cuvintele din propoziția nr. 6.

☑ *Rezolvare:*
b)

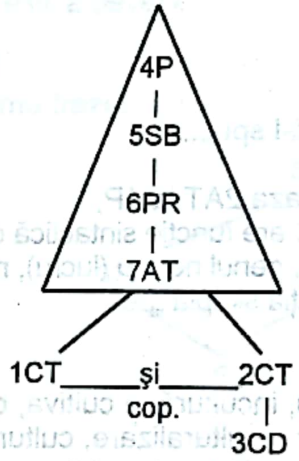

Notă: Propozițiile 1 şi 2 au şi sens condițional: *dacă*

2
V când/ dacă

5. Primul lucru[1]/ [pe care] *trebuie*[2]/ [*să*]-l *spui* unui tânăr angajat în cultura umanistă[3]/ *este*[1]/ [că] abia pe la 40 de ani *începe* [4]/ [*să*]-şi *dea măsura*.[5]/ Pe urmă *vei spune* acelui trecut de 40 [6]/ [că] abia la 60 de ani *ar putea* începe deceniul de aur al creatorului în acest plan.[7]/ (Iar)[8]/ acelui de 60 [9]/ *trebuie* [8]/ [*să*]-i *spui* [9]/ [dacă] *a reuşit*,[10]/ [ori] *nu*,[11]/ şi cine *reuşeşte* cu adevărat?[12]/ [că] *e bine*[13]/ [*să*] *se gândească*, atunci[14]/ [când] *scrie*[15]/ la cititorul[14]/ [care] *nu s-a născut* încă.[16]/

(Constantin Noica – *Jurnal filozofic*)

❑ *Cerințe*:
a) Reflectați asupra mesajului textului.
b) Analiza şi schema frazei.
c) Familie lexicală: *cult*, *uman*.

Scanned with OKEN Scanner

☑ *Rezolvare*:
b) Analiza şi schema frazei.

➢ Propoziții întrerupte:
1. *Primul lucru... este.*
8. *(Iar)... trebuie.*
9. *Celui de 60... să-i spui.*
14. *Să se gândească atunci... la cititorul.*

Propoziție eliptică:

11
V ori nu a reuşit

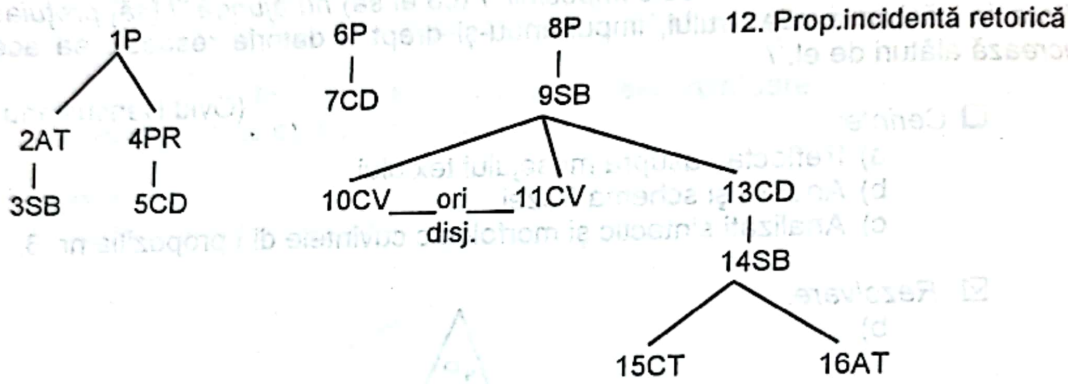

12. Prop.incidentă retorică

❑ ***Atenție!***
- [pe care] *trebuie/* să-l spui....

pe care
- în frază subordonează 2AT la 1P;
- în propoziția nr. 3SB are funcție sintactică de complement direct, exprimat prin pronume relativ, genul neutru (lucru), numărul singular, cazul acuzativ, precedat de prepoziția simplă „pe".

c) Familie lexicală:
- *cult* – incult, cultură, incultură, a cultiva, cultivare, cultivat, necultivat, cultural, a culturaliza, culturalizare, culturalizat.
- *uman* – inuman, umanitate, umanitar, umanism, umanist, a umaniza, umanizare, umanizat, dezumanizat.

6. *Nu încerca,*[1]/ [mai ales dacă] te *vei ridica* deasupra comunului,[2]/ [să] *înlături* dușmăniile[3]/ [pe care] le *vei stârni,*[4]/ făcând pe placul fiecăruia, umilindu-te, înaintea adversarilor;[3]/ *e o trudă* zadarnică,[5]/ [deoarece] mediocrii te *urăsc* [6]/ nu [fiindcă] i-*ai contrazis,*[7]/ (ci) [pentru că] *i-ai întrecut.*[8]/

(G. Călinescu – *Scrinul negru*)

❑ *Cerințe*:
a) Reflectați asupra mesajului textului.
b) Analiza şi schema frazei.

☑ *Rezolvare*:
b) Analiza şi schema frazei.

Scanned with OKEN Scanner

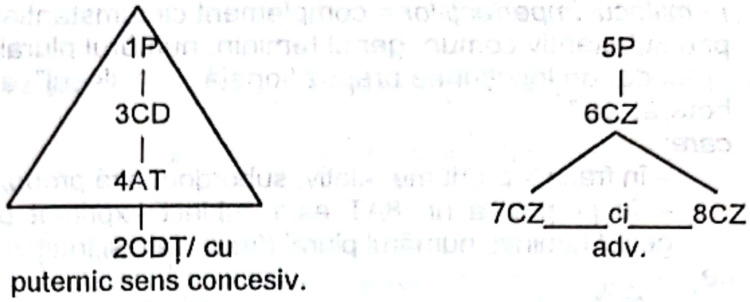

7. Contururile tremurânde ale descrierilor fără destulă precizie intuitivă, lipsa de claritate a gândirii, greşeli în accentul ritmic şi în rime *sunt defecte*[1]/ [al căror] cel mai aprig *critic era* chiar Eminescu.[2]/ [Dacă] totuşi şi aceste poezii *au meritat* [3]/ (şi) *vor merita* [4]/ [să] *figureze* în opera lui literară[5]/ *este* [6]/ [fiindcă] în fiecare din ele *apar* deodată în mijlocul imperfecţiilor o frumuseţe de limbă şi o înălţare de cuget[7]/ [care] *prevesteau* de la început[8]/ [ce] *avea să devină* poetul ajuns la culmea lui.[9]/

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerinţe*:

a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic: *tremurânde, al căror, deodată, în mijlocul imperfecţiilor, care, ce.*
c) Familia lexicală: a scrie.
d) Explicaţi modul de formare a cuvintelor: *descrie, claritate, fiindcă, deodată, imperfect, a povesti, a deveni.*

☑ *Rezolvare*:

a) Analiza şi schema frazei.

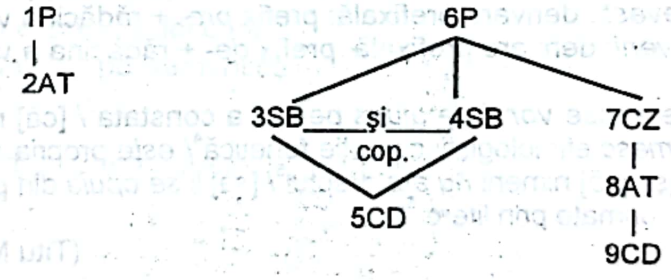

❑ *Observaţie*:

- Propoziţia nr. 7, nu este predicativă, pentru că verbul *este* aici nu are valoare copulativă. Propoziţia nr. 7 este circumstanţială de cauză, pentru că verbul regent *este* are aici sensul de „*se întâmplă*", deci cu valoare predicativă.

b) Analiză sintactică şi morfologică:

- *tremurânde* = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv provenit din verb la gerunziu acordat, genul neutru, numărul plural, cazul nominativ.
- *al căror*

– în frază – pronume relativ subordonează propoziţia nr. 2AT la 1P;
– în propoziţia nr. 2AT este atribut pronominal (al cui critic? – al căror) exprimat prin pronume relativ, genul neutru (defecte) numărul plural, caz genitiv, precedat de articolul posesiv-genitival „al".

- *deodată* = complement circumstanţial de mod, cu nuanţă de timp, exprimat prin adverb de mod, cu nuanţa de timp.

Scanned with OKEN Scanner

- *în mijlocul imperfecțiilor* = complement circumstanțial de loc, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională „în mijlocul", articulat cu articol hotărât „lor".
- *care*:
  – în frază = pronume relativ, subordonează propoziția 8AT la regent 7:
  – în propoziția nr. 8AT este subiect exprimat prin pronume relativ, genul feminin, numărul plural (frumusețe și înălțare) cazul nominativ.
- *ce*
  – în frază = pronume relativ, subordonează propoziția nr. 9CD la regent 8.
  – în propoziția nr. 9CD este nume predicativ, exprimat prin pronume relativ, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ.

c) Familie lexicală – ***a scrie**: scriere, scris, nescris, a rescrie, rescriere, nerescris, a înscrie, înscriere, înscris, neînscris, a reînscrie, reînscriere, reînscris, nereînscris, a descrie, descriere, descris, nedescris, a prescrie, prescriere, prescris, neprescris, a transcrie, transcriere, transcris, netranscris, a retranscrie, retranscriere, retranscris, neretranscris, a circumscrie, circumscriere, circumscris, necircumscris, a subscrie, subscriere, subscris, scrisoare, scrisorică, scriitor, scriitoare, scriitoricesc.*

d) Mod de formare:
descrie = derivare prefixală: prefix *de* + rădăcină *scrie*.
claritate = derivare sufixală: rădăcină *clar* + sufix – *itate*.
fiindcă: compunere prin contopire: verb *fiind* + conjuncția *că*.
deodată: compunere prin contopire: prepoziția *de*+articol *o*+subst. *dată*.
imperfect: derivare prefixală: prefix *im-* + rădăcină *perfect*.
a prevesti: derivare prefixală: prefix *pre-* + rădăcina *vesti*.
a deveni: derivare prefixală: prefix *de-* + rădăcina *a veni*.

8. *Sper*[1]/ [că] cele spuse *vor fi de ajuns* pentru a constata[2]/ [că] regenerarea dialectică[3]/ (și) [ceea ce] *numesc* etimologiștii corupție fonetică[4]/ *este* propria *viață* a limbii și a inteligenței unui popor[3]/ (și) [că] nimeni *nu are* dreptul[5]/ [să] li *se opuie* din plăcerea de a vedea derivările etimologice exprimate prin litere.[6]/

(Titu Maiorescu – *Critice)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Explicați sensul paronimelor: *literar – literal* și introduceți-le în contexte.

☑ *Rezolvare:*
a) Analiza și schema frazei:

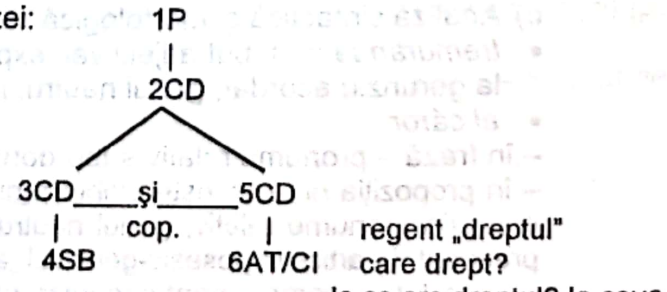

❑ ***Observație:***

O situație mai rară de coordonare între o parte de propoziție și o propoziție secundară:

Subiect	și	Propoziție subiectivă
regenerarea	copulativ	[*ceea ce*] *numesc...*

b) Paronime: sens și context:
- *literar* = adjectiv sau adverb. Se referă la literatură. Exemplu: Stil *literar*. Se exprimă *literar*.
- *literal* = adjectiv sau adverb:
  a) care este reprodus literă cu literă, cuvânt cu cuvânt.
  Exemplu: Am reprodus *literal* definiția.
  b) Notația unui exercițiu prin litere.
  Exemplu: La geometrie folosim notația *literală*.

9. [Din ce] *am spus* până acum[1]/ *se vede* [2]/ [*cât*] *de greu* mi *se făcuse* drumul către o activitate[3]/ [în care] *nu doream*[4]/ [decât *să*] *pun* la îndemâna tuturor[5]/ [ceea ce] cu trudă *putusem*[6]/ [*să*] *cunosc*[7]/ (și) [*să*] *descopăr* [8]/ [fără măcar să] *fixez* deosebirea[9]/ [între ce] *se știa*[10]/ (și) [ce], după ostenelile mele, *se putea* ști de acum înainte.[11]/

(Nicolae Iorga – *O viață de om*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Contrageți propozițiile numărul 1, 5, 7, 8, 9 în părți de propoziție corespunzătoare.
c) Analizați sintactic și morfologic: drumul, tuturor, ceea ce.
d) Verbul a [se] *face*:
- în expresii și locuțiuni;
- în valori polisemantice.

☑ *Rezolvare:*
a) Analiza și schema frazei:

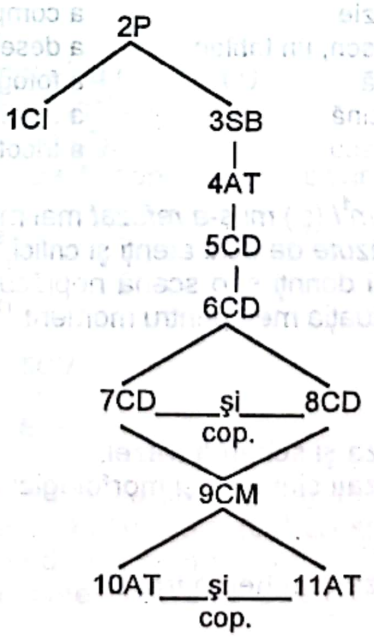

b) Contragerea propozițiilor nr. 1CI, 5CD, 7CD, 8CD, 9CM: se contrag în complement indirect, în complemente directe și în complement circumstanțial de mod:
Din cele spuse până acum, se vede, cât de greu mi se făcuse drumul către o activitate în care nu doream decât a pune la îndemână tuturor ceea ce cu grijă putusem cunoaște și descoperi fără măcar a fixa deosebirea...

c) Analiză sintactică și morfologică:
- *drumul* = subiect exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ, articulat cu articol hotărât „l".
- *tuturor* = complement indirect, exprimat prin pronume nehotărât, numărul plural, cazul dativ.
- *ceea ce*
  – în frază = pronume relativ compus, subordonează propoziția 6CD la regent 5.
  – în propozițiile nr. 7CD și 8CD are funcția de complement direct exprimat prin pronume relativ compus, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ. („Să cunosc și să descopăr *ceea ce*").

d) 1. Verbul a [se] face în expresii și locuțiuni: *a face cu ochiul, a face ochi dulci, a se face de râs, a-și face de cap, a se face luntre și punte, a face cu ou și cu oțet, a-și face seama, a face din țânțar armăsar, a se face oale și ulcele, a face de două parale.*

2. În valori polisemantice, sens general: *a realiza*

Context situativ: ⟶	Sens:
a face o casă	a construi
a face un copil	a naște
a face o problemă	a rezolva
a face mâncare	a găti
a face o poezie	a compune
a face un desen, un tablou	a desena, a picta
a face o poză	a fotografia
a face medicină	a studia
a face un jerseu	a tricota

10. [Ceea ce] *doream*[1]/ (și) mi *s-a refuzat* mai mult timp[2]/ [ca să] *nu văd* lucruri[3]/ [care] *era mai bine*[4]/ [să] *nu fie văzute* de ochi atenți și critici,[5]/ *era*[6]/ [să] *merg* pe teatrul operațiunilor.[7]/ *Am avut* asupra acestei dorințe și o scenă neplăcută cu „un superior"[8]/ [care] *voia*[9]/ [să] mă *determine*[10]/ [să] *simt* situația mea pentru moment.[11]/

(Nicolae Iorga – *O viață de om*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic: *ceea ce, care, de ochi.*

☑ *Rezolvare:*
a) Analiza și schema frazei:

Scanned with OKEN Scanner

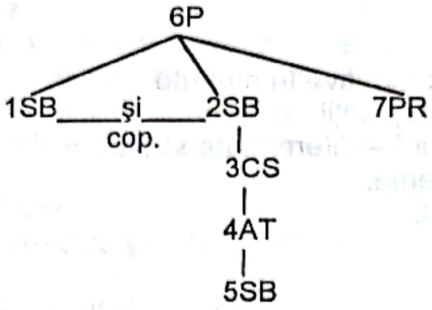

b) Analiză sintactică şi morfologică:

- *ceea ce:*
  – în frază : pronume relativ compus, subordonează 1SB la 6P.
  – în propoziția nr. 1SB este complement direct, exprimat prin pronume relativ compus, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ.
  – pentru propoziția nr. 2SB – este subiect („ceea ce mi s-a refuzat").
- *care* [era mai bine]*:*
  – în frază: pronume relativ, subordonează propoziția 4AT la regent 3.
  – în propoziția nr. 5SB este subiect („care să nu fie văzute"). Este exprimat prin pronume relativ, genul neutru, numărul plural, (lucruri), cazul nominativ.
- *de ochi:*
  – complement de agent, exprimat prin substantiv comun, genul masculin, numărul plural, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă „*de*".

11. *Am spus*[1]/ [că]-l *întâlneam* peste tot.[2]/ Într-atât *mă deprinsesem* cu el,[3]/ că,[4]/ o zi[6]/ [de] *se întâmpla*[5]/ [să] *nu*-l *văd*,[6]/ îi *simțeam* lipsa.[4]/

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

☑ *Rezolvare:*
Analiza şi schema frazei:
1) Am spus – principală.
2) Că-l întâlneam peste tot. – completivă directă (1).
3) Într-atât *mă deprinsesem* cu el – principală.
4) că... îi simțeam lipsa – consecutivă (3).
5) de se întâmplă – concesivă – cu nuanță condițională. (chiar dacă se întâmplă...)
6) o zi... să nu-l văd. – subiectivă (5).

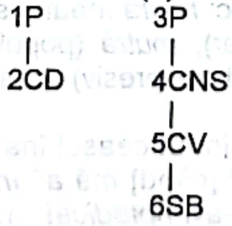

12. [Deşi] *am iubit*-o până la idolatrie,[1]/ tot mi *se pare* [2]/ [că] *n-am iubit*-o destul[3]/ (şi) la gândul acesta mă *cuprinde* remuşcarea.[4]/ O cântare [5]/ [ce] *se stinge*,[6]/ o floare[5]/ [ce] *se scutură*,[7]/ o stea[5]/ [ce] *cade*[8]/ mi-*aduc* de dânsa negreşit *aminte*[5]/ (şi) atunci icoana ei *se adumbreşte* de farmecul celor pieriți înainte de vreme aşa de duios,[9]/ [că] *n*-o *pot* întrezări decât prin lacrimi.[10]/

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Contragerea propoziţiilor atributive în atribute.
c) Numiți subiectul fiecărei propoziții.
d) Sinonimele cuvântului figură – diferențiate stilistic.
e) Alcătuiți o frază după schemă.
f) Remarcați lirismul conținut.

☑ *Rezolvare:*
a) Analiza şi schema frazei.
➢ Propoziții întrerupte: nr. 5: *O cântare..., o floare,..., o stea... mi-aduc de dânsa negreşit aminte.*

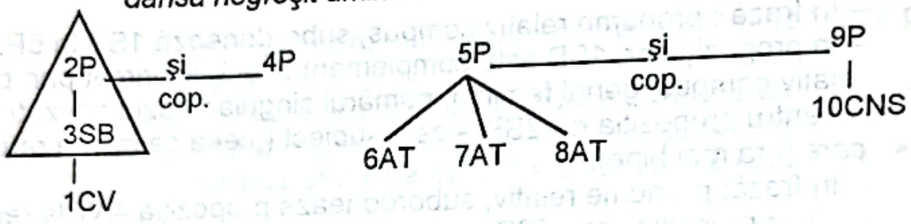

❑ *Observație:*
Propozițiile 6, 7, 8, atributive, nu sunt coordonate pentru că au regenți diferiți.

b) Contragerea propoziţiilor atributive în atribute .
[...] *O cântare stingându-se, o floare scuturându-se, o stea căzândă, mi-aduc de dânsa negreşit aminte...*

c) Subiectul fiecărei propoziții:
În propoziția nr. 1: subiect *inclus.*
În propoziția nr. 2: subiectul îl reprezintă *propoziția nr. 3 subiectivă.*
În propoziția nr. 3 : *inclus.*
În propoziția nr. 4: *remuşcarea.*
În propoziția nr. 5: subiect multiplu: *o cântare, o floare... o stea.*
În propoziția nr. 6: *ce.*
În propoziția nr. 7: *ce.*
În propoziția nr. 8: *ce.*
În propoziția nr. 9: *icoana.*
În propoziția nr. 10: subiect *inclus.*

d) Sinonime diferențiate stilistic: *figură* (neutru stilistic); *fizionomie* (neologism); *față* (neutru stilistic, familiar); *mutră* (popular, expresiv); *moacă* (argotic, expresiv); *chip* (poetic, artistic expresiv); *icoană* (artistic, foarte expresiv).

13. Ziua, noaptea, chipul ei îmi *răsărea* în tot ceasul înaintea ochilor,[1]/ *nu* mă *puteam* gândi la dânsa[2]/ [fără *să*] mă *tulbur*,[3]/ [iar][4]/ [când] *mă aflam* în fața ei,[5]/ mă *cuprindea* o sfială până atunci necunoscută,[4]/ [care] m-*a împiedicat* îndelung[6]/ [să]-i *vorbesc.*[7]/ [Ce] *era ciudat* în povestea asta[8]/ *nu era*[9]/ [că] mă *îndrăgostisem*[10]/ – îmi *venise* şi mie rândul[11]/ – (dar) [că] mă *îndrăgostisem* tocmai de fata cu pricina,[12]/ [deoarece] de la fire *nu simt* atragere decât pentru femeile oacheşe [13]/ [...] şi dânsa *era bălană şi albă* până la serbezime[14]/ [aşa că] *nu trebuie*[15]/ [*să*] te *mire*, amice,[16]/ [dacă] *am să-ți spun*[17]/ [că],[18]/ [deşi] *am iubit*-o cu patimă,[19]/ nici o clipă făptura ei, chiar având-o aproape, *n-a deşteptat* într-a mea o bănuială de dorință.[18]/

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Schimbarea valorii morfologice: ziua, noaptea, înainte – înaintea.
c) Analizaţi sintactic şi morfologic: *înaintea ochilor, în faţa ei, îndelung, chiar având.*

☑ *Rezolvare:*
a) Analiza şi schema frazei.

➢ Propoziții întrerupte:
- *Propoziția nr. 4: iar... mă cuprindea.*
- *Propoziția nr. 18: că... nici o clipă, făptura ei, chiar având-o aproape, n-a deşteptat...*

❑ ***Atenție!***

14_____
Vdeoarece

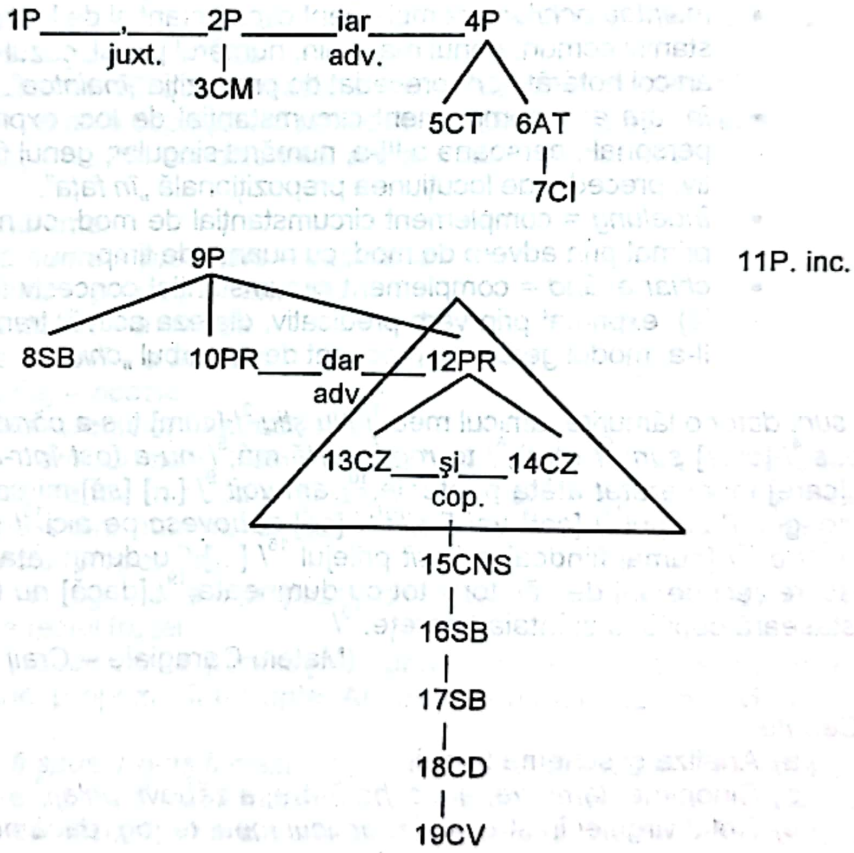

11P. inc.

❑ ***Observație:***
Propoziția nr. 15: *aşa că nu trebuie...* poate fi înțeleasă şi ca o principală cu sens conclusiv – *deci*

9P____deci____15P
concl.

Schimbarea valorii morfologice: *ziua, noaptea, înainte – înaintea.*

a) *ziua*, noaptea:
Sunt adverbe de timp dacă:
1. au funcția de complement circumstanțial de timp;
2. nu au atribut.
Exemplu: *Ziua* învăț, *noaptea* mă odihnesc.

Sunt substantive dacă:
1. au funcția de subiect.
2. au atribut.
Exemple: *Ziua* este luminoasă. Voi pleca *noaptea* viitoare.

b) *înainte – înaintea*
înainte = este adverb de loc (sau de timp) când este fără finalul **a**.
Merg *înainte*.
înaintea = este prepoziție specifică genitivului, dacă are finalul în **a**.
Merg *înaintea grupului* de copii.

c) Analiză sintactică și morfologică:
- *înaintea ochilor* = complement circumstanțial de loc, exprimat prin substantiv comun, genul masculin, numărul plural, cazul genitiv, articulat cu articol hotărât „*lor*", precedat de prepoziția „*înaintea*".
- *în fața ei* = complement circumstanțial de loc, exprimat prin pronume personal , persoana a III-a, numărul singular, genul feminin, cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională „*în fața*".
- *îndelung* = complement circumstanțial de mod, cu nuanță de timp, exprimat prin adverb de mod, cu nuanță de timp.
- *chiar având* = complement circumstanțial concesiv (nuanță condițională), exprimat prin verb predicativ, diateza activă, tranzitiv, conjugarea a II-a, modul gerunziu, precedat de adverbul „*chiar*".

14. – Îți *sunt dator* o lămurire, amicul meu.[1]/ *Nu știu* [2]/ [cum] ți *s-a părut* [3]/ [că] până acum *nu* ți-*am spus* [4]/ [*cine*] *sunt*,[5]/ (dar),[6]/ te *rog*,[7]/ *iartă*-mă;[6]/ *nu a fost într-adins*.[8]/ De dragul dumitale,[9]/ [care] mi-*ai arătat* atâta prietenie,[10]/ *am voit* [9]/ [...] [să]-mi *calc* hotărârea de a rămâne „incognito" timpul[11]/ [cât] *voi fi silit*[12]/ [să] *zăbovesc* pe aici[13]/ (și)[14]/ [dacă] *n-am făcut*-o încă [15]/ *e* [14]/ [numai fiindcă] *a lipsit* prilejul [16]/ [...] Cu dumneata [18]/ mi-*a plăcut* [17]/ [să] *retrăiesc* treizeci de ani de călătorii/ tot cu dumneata,[19]/ [dacă] *nu* te *plictisești*,[20]/ îmi *voi retrăi* astăseară copilăria și întâia tinerețe.[19]/

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Sinonime: *lămurire, amic, hotărâre, a zăbovi, prilej.*
c) Rolul virgulei în structurile: *amicul meu, te rog, dacă nu te plictisești.*

☑ *Rezolvare:*
a) Analiza și schema frazei.
➢ Propoziții întrerupte:
6: *dar... iartă-mă;*
9: *de dragul dumitale... am voit;*
14: *și-...e;*
18: *cu dumneata... să trăiesc...;*
19: *tot cu dumneata... îmi voi retrăi.*

Scanned with OKEN Scanner

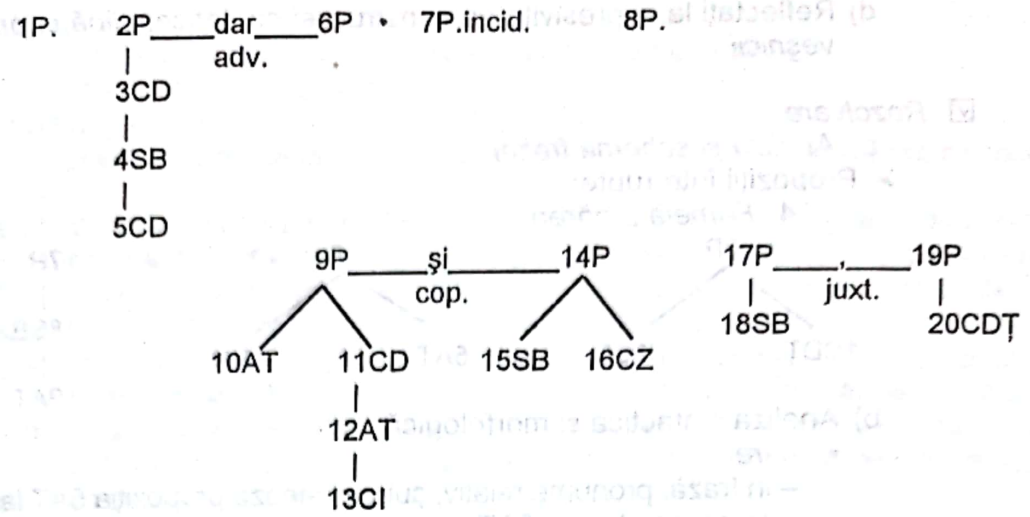

❑ *Observaţii:*

A. Propoziţia nr. 8 „nu a fost într-adins" – *după formă*, este principală fiindcă îi lipseşte orice element de subordonare; *după sens* poate fi calificată drept circumstanţială de cauză.

B. Propoziţia nr. 16 este cauzală şi nu predicativă, pentru că verbul *„este"* din regentă nu este copulativ, ci predicativ, cu sensul de *se petrece, se întâmplă.*

C. Propoziţia nr. 20, condiţională, are şi o nuanţă incidentă.

b) Sinonime:
lămurire – precizare – explicaţie
amic – prieten – camarad
a hotărî – a decide
a zăbovi – a întârzia
prilej – ocazie

c) Rolul virgulelor în structurile:

- *..., amicul meu,...* este o structură în cazul vocativ, alcătuită dintr-un substantiv în vocativ şi un atribut adjectival, adjectiv posesiv, genul masculin, numărul singular, cazul vocativ. Se izolează prin virgule de restul propoziţiei.
- *..., te rog,...* este o propoziţie principală incidentă. Se desparte prin virgule de restul frazei.
- *..., dacă nu te plictiseşti,...* propoziţia este intercalată între cuvintele unei propoziţii întrerupte. Aceasta se marchează prin virgule.

15. [*Să*] *nu* mi *se fi spus,*[1]/ *n-aş fi crezut* [2]/ [că] *era Pena Coroduşa.*[4]/ Femeia [4]/ [care] *fusese nebună* din iubire,[5]/ *părea*[4] [*să*] *fi murit* fericită.[6]/ *Poate* [7]/ [că] în acea scurtă clipă a sfârşitului, cuprinzătoare de veşnicii, i *se arătase* aievea mândrul cavaler,[8]/ în fiinţa [căruia] *se răsfrângeau* întrunite strălucirile a două cununi împărăteşti.[9]/

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.

b) Analizaţi sintactic şi morfologic: *care, din iubire, fericită, aievea, cavaler, căruia, întrunite.*

c) Precizaţi funcţiile sintactice şi clasa morfologică a cuvintelor subliniate:
El *poate* să cânte. *Se poate* să plouă. *Poate* că va ploua. *Poate* vine.

Scanned with OKEN Scanner

d) Reflectați la expresivitatea construcției antitetice: *clipă cuprinzătoare de veșnicii.*

☑ *Rezolvare:*

a) *Analiza și schema frazei.*

➢ Propoziții întrerupte:

4. *Femeia... părea.*

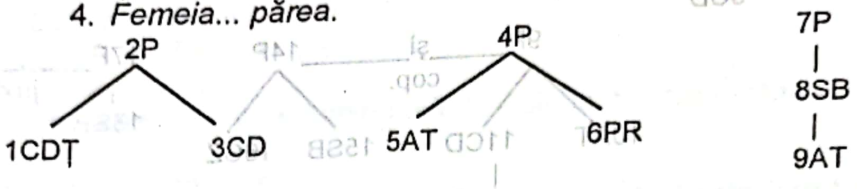

b) Analiza sintactică și morfologică:

- *care :*
  – în frază: pronume relativ, subordonează propoziția 5AT la regent 4.
  – în propoziția nr. 5AT – este subiect, exprimat prin pronume relativ, genul feminin, numărul singular (femeia), cazul nominativ.
- *din iubire* = complement circumstanțial de cauză, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă *„din”*;
- *fericită* = element predicativ suplimentar, exprimat prin adjectiv variabil, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ, gradul pozitiv.
- *aievea* = complement circumstanțial de mod, exprimat prin adverb de mod.
- *cavaler* = subiect, exprimat prin substantiv comun, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ; articolul hotărât *„l”* fost preluat de adjectivul antepus *„mândrul”*.
- *căruia:*
  – în frază – pronume relativ, subordonează în poziție postinițială propoziția nr. 9AT la regent 8;
  – în propoziția nr. 9AT este atribut pronominal, exprimat prin pronume relativ, genul masculin, numărul singular (cavaler), cazul genitiv, numărul singular, genul masculin, singular, cazul genitiv.

(în ființa ——————> a cărui) — a cui?
fem., sg., Ac. masc., sg., G.

- *întrunite* = element predicativ suplimentar, exprimat prin adjectiv provenit din verb la participiu, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ (strălucirile).

se răsfrângeau ——————— *strălucirile*
cum? *care străluciri?*
se răsfrângeau? *întrunite*

c) Analiză:

El poate [1]/ să cânte[2]./

poate = predicat verbal exprimat prin verb predicativ, diateza activă, tranzitiv, conjugarea a II-a, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular. Cere completivă directă.

Se poate [1]/ să plouă.[2]/

se poate = predicat verbal exprimat prin verb predicativ, diateza reflexivă, reflexiv impersonal, conjugarea a II-a, intranzitiv, modul indicativ, timpul prezent, persoana a III-a, numărul singular, cu valoarea impersonală și unipersonală. Cere propoziție subiectivă.

Scanned with OKEN Scanner

Poate[1]*/ că va ploua*[2]*/.*
poate = predicat verbal exprimat prin adverb predicativ.
Cere propoziție subiectivă.
Poate vine și el.
poate = complement circumstanțial de mod exprimat prin adverb de mod.

16. Iar[1]/ [dacă] *ne gândim* la calitatea pură și profundă a lirismului său,[2]/ [dacă] *ne gândim* la faptul[3]/ [că] Eminescu *a apărut* într-o cultură începătoare, fără tradiții, fără modele, fără o limbă artistică;[4]/ [dacă] *ne gândim*[5]/ [că][6]/ el[7]/ *a trebuit*[6]/ [să] *lupte* cu mizeria, cu boala, cu obtuzitatea mediului și răutatea oamenilor,[7]/ [dacă] mai *adăugăm*[8]/ [că] opera lui, creată în condiții așa de grele *a fost înfăptuită* la vârsta de 33 de ani, până la vârsta[9]/ [când] un poet de o așa puternică gândire *începe*[10]/ [să] *devină*[11]/ [ceea ce] îi *este menit*[12]/ [să] *fie*[13]/ – atunci *poate*[1]/ [că] *avem* dreptul[14]/ [să] *spunem*[15]/ [că] în Eminescu natura *crease* pe cel mai mare liric modern[16]/ (și) [că], geloasă pe propria-i operă, *i-a plăcut*[17]/ [să] *sfarme* de timpuriu minunata oglindă[18]/ [în care] *s-a răsfrânt* așa de încântător.[19]/

(Eugen Lovinescu – *Mite*)

☐ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic: *ceea ce, propria-i.*
c) Conjugați verbul *a crea* la indicativ prezent.
d) Sinonime: *vârstă, menit, a se răsfrânge, încântător.*

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza și schema frazei.
➢ Propoziții întrerupte:
1. *Iar... atunci poate.*
6. [că]... *a trebuit.*
7. *El...* [să] *lupte cu mizeria...*

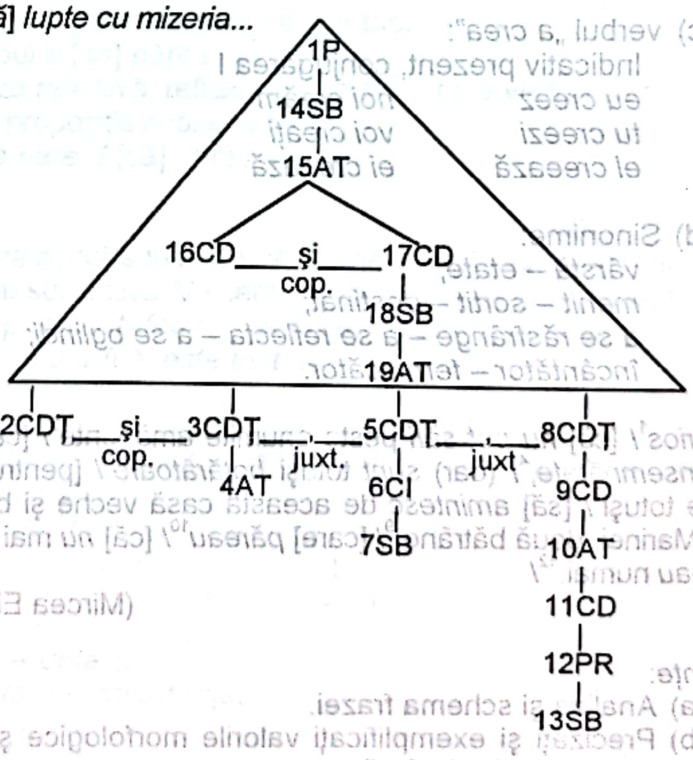

❑ ***Observații:***

I. Propozițiile condiționale 2, 3, 5, 8 au și nuanță de circumstanțiale de timp, dată de corelativul de insistență din regentă – *atunci* poate.

II. Propoziția nr. 15 se poate califica = AT: *care drept?* și CI: avem drept *la ceva.*

b) Analiza sintactică și morfologică:

- *pe propria* [*-i*] [operă] – atribut adjectival exprimat prin adjectiv propriu-zis, variabil, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ.
- [propria]-*i* – atribut pronominal – dativ posesiv – exprimat prin pronume personal, persoana a III-a, numărul singular, cazul dativ, formă neaccentuată.

❑ ***Observații:***

- În mod obișnuit, atributul pronominal – dativ posesiv – apare în formă conjunctă cu substantivul regent:

opera { -mi, -ți, -i } proprie

Aici adjectivul antepus a preluat și articolul „a", corespunzător substantivului și pronumele: propria-i

b) *ceea ce* [îi *este menit* [2]/ [să] fie[3]/.

- *ceea ce*:

– *în frază:* pronume relativ compus, subordonează propoziția nr. 12PR la regentul 11;

– *în propoziția nr. 13SB* are funcția de nume predicativ (să fie ceea ce), exprimat prin pronumele relativ compus, genul feminin, numărul singular, cazul nominativ.

c) verbul „*a crea*":

Indicativ prezent, conjugarea I

eu creez	*noi creăm*
tu creezi	*voi creați*
el creează	*ei creează*

d) Sinonime:

vârstă – etate;
menit – sortit – destinat;
a se răsfrânge – a se reflecta – a se oglindi;
încântător – fermecător.

17. *Este curios*[1]/ [că] *nu pot sări* peste anumite amănunte[2]/ [care] la prima vedere *par*[3]/ [că] *sunt fără însemnătate,*[4]/ (dar) *sunt* totuși *hotărâtoare*[5]/ [pentru *ce*] *se va întâmpla* mai târziu.[6]/ *Trebuie* totuși[7]/ [*să*] *amintesc* de această casă veche și bogată[8]/ [pentru că] *trăiau* acolo mătușile Marinei, două bătrâne,[9]/ [care] *păreau*[10]/ [că] *nu* mai *au* de mult *mintea întreagă,*[11]/ [dar] *păreau* numai.[12]/

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

❑ *Cerințe:*

a) Analiza și schema frazei.

b) Precizați și exemplificați valorile morfologice și consecințele sintactice ale verbului *a [se] părea.*

Scanned with OKEN Scanner

c) Sinonime: *amănunt, însemnătate, hotărâtor.*

d) După schema:

1P
|
2CD

(subordonare cu pronumele relativ *care*), alcătuiți fraze în care pronumele relativ *care* să îndeplinească în propoziția nr. 2CD funcțiile sintactice: subiect, nume predicativ în nominativ şi în genitiv, atribut pronominal, complement direct, complement indirect în acuzativ şi dativ, complement de agent, complement circumstanțial de loc în acuzativ şi în genitiv, complement circumstanțial de mod în genitiv şi dativ, complement circumstanțial de scop în genitiv, complement circumstanțial de cauză în genitiv, complement concesiv în genitiv.

a) Analiza şi schema frazei: $\overset{5}{\underline{\text{V care}}}$ $\overset{12}{\underline{\text{V care}}}$

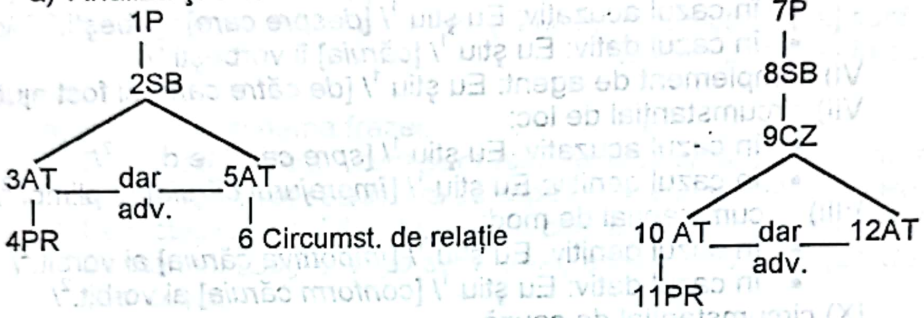

❑ ***Observație***:
Propoziția nr. 6: *sunt hotărâtoare* – în legătură cu ce?
– pentru ce se va întâmpla.

b) Valori morfologice şi consecințe sintactice:
verbul *a [se] părea:*

I) la diateza reflexivă, reflexiv impersonal, este verb predicativ, impersonal. Va cere o propoziție subiectivă.

Se pare [1]*/* [că] *vom reuşi.*[2]*/*

1P
|
2SB

II) *la diateza activă* sau *reflexivă* devine *verb copulativ* numai dacă are subiect sau subiectivă. Va cere nume predicativ, sau predicativă.

El pare trist. (pare = verb copulativ)
El pare [1]*/ [că] este trist.*[2]*/*

1P
|
2PR

III) la diateza activă, cu formă unipersonală şi impersonal ca sens, va cere subiectivă.

Părea [1]*/ [că] va ploua.*[2]*/*

1P
|
2SB

c) Sinonime:
amănunt – detaliu;
însemnătate – importanță;
hotărâtor – decisiv.

d) Subordonare cu pronumele relativ *care*.

- În secundară CD, are funcțiile sintactice:

1P
|
2CD

I) subiect:
- Eu știu [1]/ [*care*] va veni.[2]/

II) nume predicativ:
- în cazul nominativ: Eu știu [1]/ [*care*] este câștigătorul.[2]/
- în caz genitiv: Eu știu [1]/ [*al căruia*] este premiul.[2]/

III) atribut pronominal:
- Eu știu [1]/ [a cărui] soră va veni.[2]/

masc. G. | fem. N.

IV) complement direct:
- Eu știu [1]/ [*pe care*] îl admiri.[2]/

V) complement indirect:
- în cazul acuzativ: Eu știu [1]/ [*despre care*] vorbești.[2]/
- în cazul dativ: Eu știu [1]/ [*căruia*] îi vorbești.[2]/

VI) complement de agent: Eu știu [1]/ [*de către care*] ai fost ajutat.[2]/

VII) circumstanțial de loc:
- în cazul acuzativ: Eu știu [1]/ [*spre care*] te duci.[2]/
- în cazul genitiv: Eu știu [1]/ [*împrejurul căruia*] te plimbi.[2]/

VIII) circumstanțial de mod:
- în cazul genitiv: Eu știu [1]/ [*împotriva căruia*] ai vorbit.[2]/
- în cazul dativ: Eu știu [1]/ [*conform căruia*] ai vorbit.[2]/

IX) circumstanțial de cauză:
- în cazul genitiv: Eu știu [1]/ [*din cauza căruia*] ai plâns.[2]/

X) circumstanțial de scop:
- în cazul genitiv: Eu știu [1]/ [*în vederea căruia*] te pregătești.[2]/

XI) circumstanțial concesiv:
- în cazul genitiv: Eu știu [1]/ [*în ciuda căruia*] procedezi așa.[2]/

18. *Trebuie*[1]/ [să] *împiedicăm* [2]/ [să] *vadă* lumina tiparului tot[3]/ [ce]-*ar putea*[4]/ [să] *dea naștere* la confuzii,[5]/ tot[3]/ [ce]-*ar părea*[6]/ [că] într-un fel sau altul *confirmă* teoria doctorului Rudolf.[7]/

(Mircea Eliade – În curte la Dionis)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Verbul *a [se] da* în expresii și locuțiuni.

☑ *Rezolvare:*
a) Analiza și schema frazei.
➢ Propoziții întrerupte: 2: *să împiedicăm să vadă lumina tiparului tot... tot.*

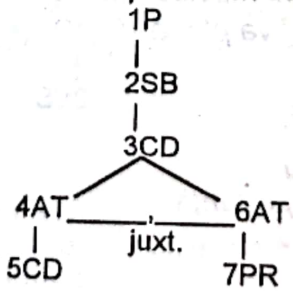

Scanned with OKEN Scanner

b) Frază după schemă:
– Sugestii generale:
pe linie: predicatele;
în paranteze drepte: elementele de subordonare.

Verb impersonal[1]/ [ ] verb tranzitiv[2]/ [ ] _____ terminați în substantiv articulat[3]/ [care] verb tranzitiv[4]/ [ ] _____ (și) [care] _____ verb copulativ[6]/ [ ] _____ [7]/.

c) Verbul a [*se*] *da* în expresii și locuțiuni:
a-și da seama, a da din colț în colț, a da seama cuiva, a-și da arama pe față, a da din lac în puț, a da de gol, a da pe față, a da cu gura, a se da cu capul de pragul de sus, a da socoteală de ceva, a se da pe brazdă, a da ortul popii.

19. [*Ce*] *am fost* înainte de a fi poet,[1]/ [nu] mai *mi-aduc aminte* [2]/ (și) nici *nu* mă *interesează*.[3]/ *Probabil* [4]/ [că] *am fost carnivor*,[5]/ *asta sunt* și acum, [6]/ (dar) *știu* [7]/ [că] *sunt carnivor*.[8]/
(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Se dă secundara: „*cum vom rezolva problema*”. Schimbați principala regentă, așa încât secundara să capete pe rând valorile: SB, PR, AT, CD, CI.
c) Reflectați la mesajul textului dat și corelați cu semnificația maximei lui René Descartes: „*Cogito, ergo sum. Sum, ergo cogito*”: „*Cuget, deci exist. Exist deci cuget.*”

❑ ***Dacă doriți să știți!***
René Descartes (1596–1650) – filozof și savant francez. Unul dintre întemeietorii raționalismului modern și al metodologiei moderne.
(*Micul dicționar enciclopedic*)

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza și schema frazei.

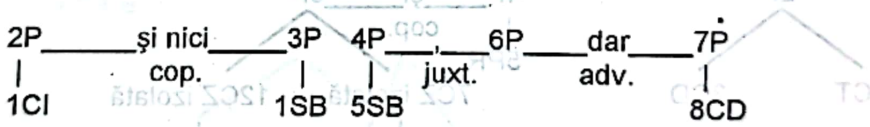

❑ ***Observație:***
- Propoziția nr. 1:
– este *completivă indirectă* pentru propoziția 2 – în care regent este locuțiunea verbală intranzitivă.
– *este* subiectivă pentru propoziția nr. 3 în care predicatul este un verb cu valoare impersonală: cine nu mă interesează?

b) Secundara: „*cum vom rezolva problema*” are valori diferite în funcție de regent.

1P
|
2SB *Se știe* [1]/ [cum] *vom rezolva* problema.[2]/

1P
|
2PR Întrebarea *este* [1]/ [ ] .....[2]/

1P
|
2AT Am înțeles modul[1]/ [ ].....[2]/

1P
|
2CD Eu știu [1]/ [ ]..... .[2]/

1P
|
2CI Eu mă gândesc [1]/ [ ]..... .[2]/

20. [Când] *vezi* priviri încrucișându-se la cele mai neînsemnate cuvinte ale tale,[1]/ *află* [2]/ [că] în jurul ideilor exprimate *s-a emis* asupra ta o sumă de opinii.[3]/ *Fă-te* [4]/ [că] *nu vezi* [5]/ (și) *caută-ți de treabă.*[6]/ [Căci] *este un semn* de naivitate [7]/ [*să*] *crezi* [8]/ [că] *vei putea* înlătura eroarea,[9]/ (sau) *vei putea* surprinde părerile simpliste [10]/ [pe care] le-*ai ghicit.*[11]/ [Căci],[12]/ [cu cât] o judecată *este mai superficială* și *mai pripită*,[13]/ cu atât *e mai ireductibilă.*[12]/

(G. Călinescu – *Cronicile optimistului)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Precizați funcția sintactică a cuvintelor: *încrucișându-se*, *exprimate*, *înlătura*, *surprinde*.
c) Le dezvoltați în propoziții secundare corespunzătoare.
d) Analizați fraza obținută și alcătuiți schema.

☑ *Rezolvare:*
a) Analiza și schema frazei.

➢ Propoziții întrerupte:
12. *Căci... cu atât e mai ireductibilă.*

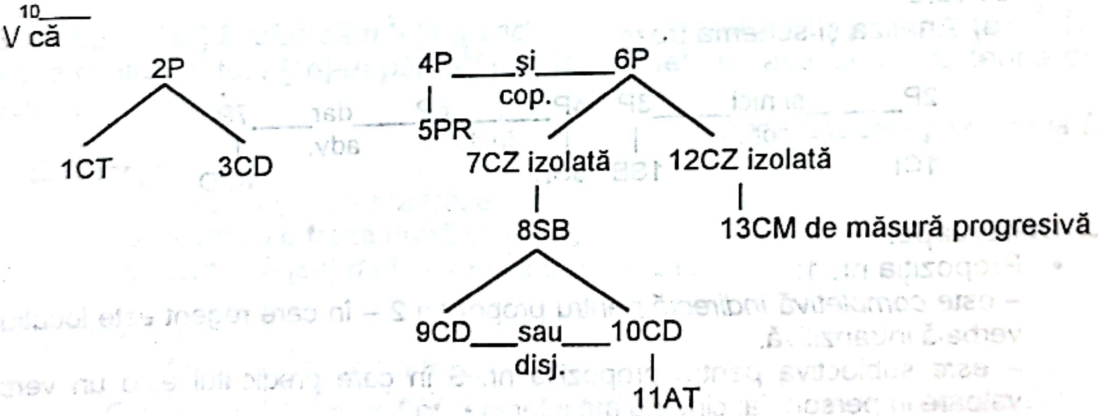

b) Funcția sintactică a cuvintelor:
- *încrucișându-se* = atribut verbal;
- *exprimate* = atribut adjectival;
- *înlătura* = complement direct;
- *surprinde* = complement direct.

c) Dezvoltare în propoziții secundare:
[Când] *vezi* priviri[1]/ [care] *se încrucișează* la cele mai neînsemnate cuvinte ale tale,[2]/ *află*[3]/ [că] în jurul ideilor[4]/ [pe care] le-*ai exprimat* [5]/ *s-a emis*

Scanned with OKEN Scanner

asupra ta o sumă de opinii.[4]/ *Fă-te* [6]/ [că] *nu vezi* [7]/ (şi) *caută-ți de treabă.*[8]/ [Căci] *este un semn* de naivitate [9]/ [să] *crezi* [10]/ [că] *vei putea*[11]/ [să] *înlături* eroarea[12]/ (sau) [că] *vei putea* [13]/ [să] *surprinzi* părerile simpliste[14]/ [pe care] le-*ai ghicit* [15]/ [...].

d) Analiza şi schema frazei:

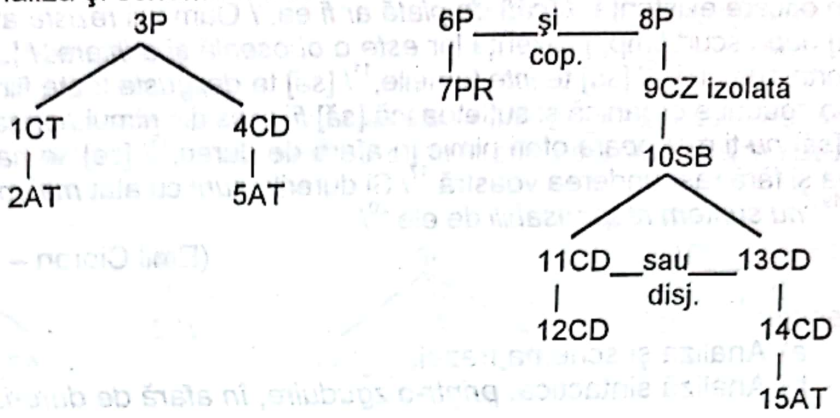

21. M-*am întrebat* [1]/ [dacă] *e exact* [2]/ [ce] *spune*,[3]/ (sau) [dacă] *nu* i *se pare* lui [4]/ [că] *este*,[5]/ [cum] ni *se pare* tuturor [6]/ [că] obiectul [7]/ [pe care]-l *dorim* [8]/ (şi) ne *este refuzat*,[9]/ *e dorit* de toată lumea.[7]/

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust*)

❑ *Cerințe*:

a) Analiza şi schema frazei.

b) Analizați sintactic: *ce*, *i*, *lui*, *tuturor*, *pe care*, *de lumea*, *e exact*, *e dorit*.

☑ *Rezolvare:*

a) Analiza şi schema frazei.

➢ Propoziții întrerupte:

7. *Că obiectul... e dorit de toată lumea.*

[5] V că este exact [9] V care

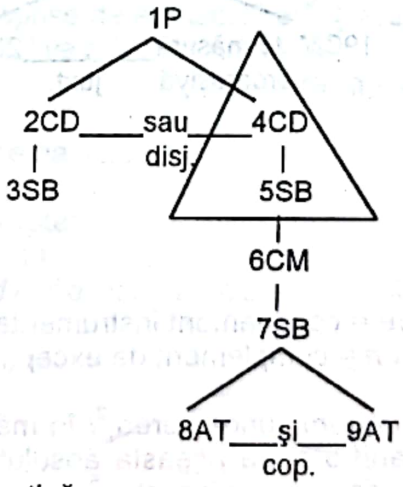

b) Analiză sintactică:

- ce = complement direct în propoziția 3.
- i, lui = complemente indirecte şi complement indirect anticipat (*i*).
- tuturor = complement indirect.
- pe care = complement direct în propoziția 8.

Scanned with OKEN Scanner

- de lumea = complement de agent.
- e exact = predicat nominal.
- e dorit = predicat verbal, diateza pasivă.

22. [Cu cât] *cunoşti* un om mai bine şi mai mult,[1]/ cu atât *eşti* mai aproape de o fatală despărțire de el.[2]/ Cunoaşterea *detaşează* o ființă de alta [3]/ (şi) *anulează* grăuntele de mister[4]/ [ce] *se află* în oricare existență,[5]/ [*cât*] *de plată ar fi* ea.[6]/ Oamenii *rezistă* atât de puțin cunoaşterii,[7]/ [încât] după scurt timp, prezența lor *este o oboseală şi o iritare* [8]/ [...]. *Ajungi* [9]/ [să] *nu* mai *poți* suporta prietenii,[10]/ [să] te *irite* femeile,[11]/ [să] te *dezguste* toate ființele.[12]/ *Este destul* [13]/ [ca] printr-o zguduire organică şi sufletească [să] *fii scos* din ritmul normal al vieții,[14]/ [pentru ca] aceasta [să] *nu*-ți mai *poată* oferi nimic în afară de dureri,[15]/ [ce] *se nasc* [16]/ [fără să] le *fi ales*, fără vina şi fără răspunderea voastră.[17]/ Şi durerile *sunt* cu atât *mai mari* [18]/ [cu cât] *nu* le *purtăm* vina,[19]/ *nu suntem responsabili* de ele.[20]/

(Emil Cioran – *Cartea amăgirilor*)

❑ *Cerințe*:

a) Analiza şi schema frazei.

b) Analiză sintactică: *printr-o zguduire*, *în afară de dureri.*

☑ *Rezolvare:*

a) Analiza şi schema frazei:

14_____ 15_____ 20_____
V ca... să V pentru ca...să V cu cât

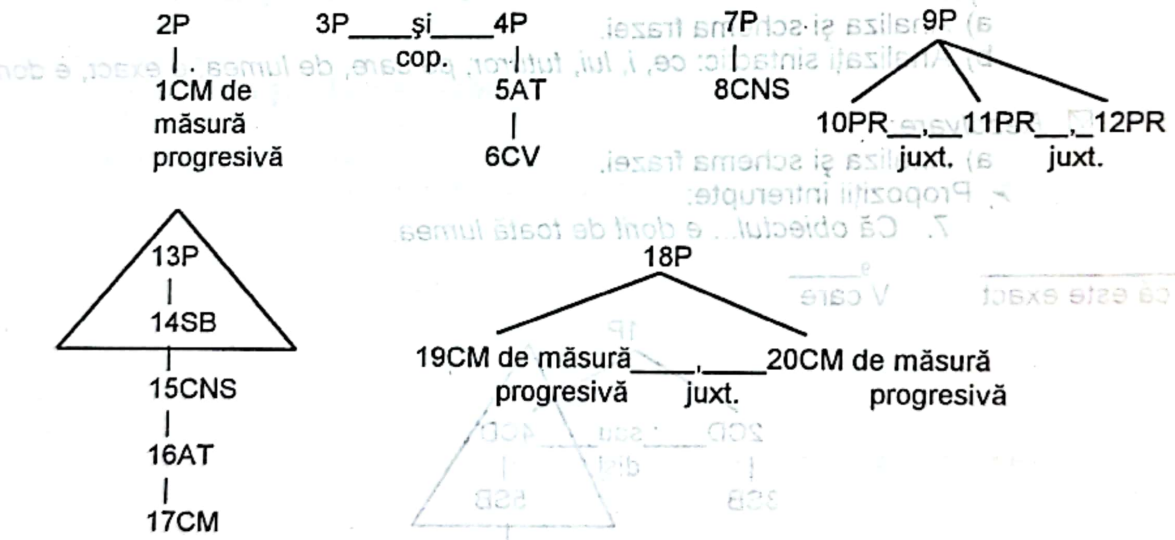

b) Analiză sintactică:

- *printr-o zguduire* = complement instrumental.
- *în afară de dureri* = complement de excepție.

23. *Iubim* în măsura[1]/ [în care] *negăm* cunoaşterea,[2]/ în măsura[1]/ [în care] ne *putem* abandona absolut unei valori, făcând-o şi pe aceasta absolută.[3]/ Şi[4]/ [dacă] *nu* ne-*am iubi* decât dorința noastră de iubire, sau iubirea noastră,[5]/ în acest avânt *nu este* mai puțină negație a cunoaşterii.[4]/ *Cunoaştem* cu adevărat numai în momentele[6]/ [când] *nu vibrăm* intern,[7]/ [când] *nu ardem*,[8]/ [când] *nu* ne *putem* ridica la un înalt nivel psihic[9]/ [...]. [Când] *iubeşti* o ființă,[10]/ momentele de cunoaştere *sunt extrem de rare*;[11]/ apariția lor *se datorează* unui minus de iubire.[12]/ [Când] *ajungi* uneori[13]/ [să]-*ți dai seama* din afară, cu o

perspectivă obiectivă,[14]/ [că] femeia[15]/ [care]-ti *şerpuieşte* ca o obsesie în întreaga ta fiinţă,[16]/ [care] *a crescut* organic în tine,[17]/ *seamănă* cu oricare alta ca adâncime sufletească,[15]/ (sau) [când] *înţelegi*[18]/ [că] zâmbetul ei *nu e unic, ci perfect reversibil*,[19]/ [când] o *poţi* înseria şi încadra în rândul celorlalte[20]/ (şi) *găseşti* explicaţii generale pentru reacţiile ei individuale,[21]/ atunci cunoaşterea *a suplinit* dureros elanurile iubirii.[22]/ Iubirea *este o fugă* de adevăr.[23]/ Şi *iubim* cu adevărat[24]/ [numai când] *nu vrem* adevărul.[25]/

(Emil Cioran – *Sfârşitul care începe*)

Analiza şi schema frazei:

➢ Propoziţii întrerupte:

4. *Şi... în* acest *avânt nu este mai puţină negaţie a cunoaşterii.*

15. *Că femeia... seamănă cu oricare alta ca adâncime sufletească.*

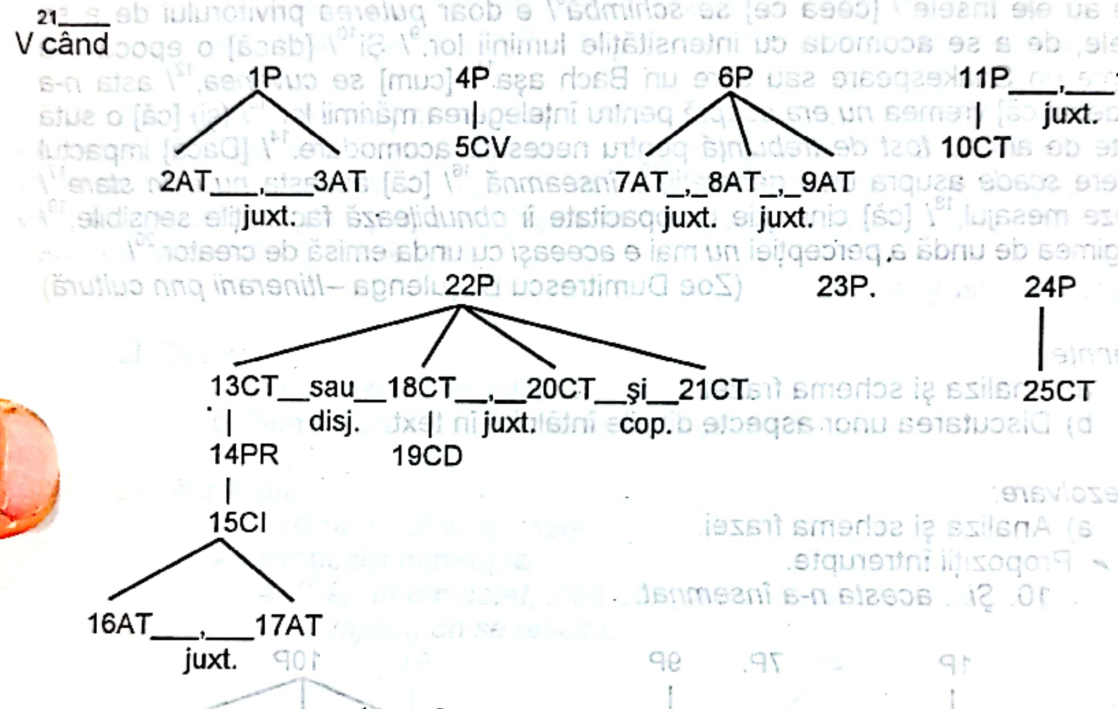

24. Iar mie mi *se păru* [1]/ [că][2]/ [dacă] mă *prefac*[3]/ [că] *nu acord* nici o importanţă scenei[4]/ [care] *avusese* loc,[5]/ cuvintelor spuse de ea, tăcerii ei,[4]/ [care] *urmă*,[6]/ *însemna*[2]/ [că] nici *n*-o *aveau*[7]/ (şi) [că] până la urmă totul *va reintra* în normal.[8]/

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

a) Analiza şi schema frazei.

➢ Propoziţii întrerupte:

2. *Că... însemna.*

4. *Că nu acord nici o importanţă scenei... cuvintelor spuse de ea, tăcerii ei.*

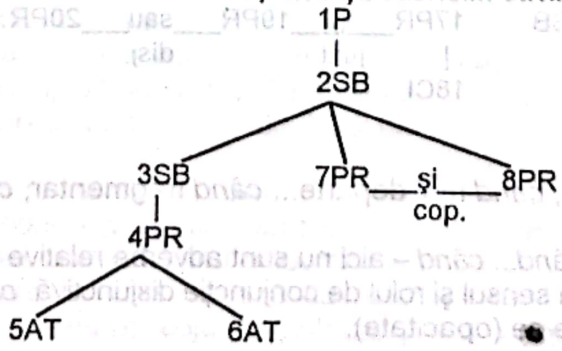

Scanned with OKEN Scanner

b) Analiză sintactică şi morfologică:

- *nici o* = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal negativ, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ.
- *de ea* = complement de agent, exprimat prin pronume personal, persoana a III-a numărul singular, genul feminin, cazul acuzativ precedat de prepoziția „de".

25. *Pare*[1]/ [să] *se ascundă* în permanențele cerului de stele fixe dintr-o cultură o curioasă putere[2]/ [care] le *face*[3]/ [să] *strălucească* când mai aproape, când mai departe,[4]/ [să] *se revele* când fragmentar, când într-o orbitoare totalitate acelora[5]/ [care] le *privesc* de pe pământ, adică din dimensiunea prezentului.[6]/ În realitate, însă, acele stele *sunt* mereu *egale* au ele însele[7]/ [ceea ce] *se schimbă*[8]/ *e* doar *puterea* privitorului de a se apropia de ele, de a se acomoda cu intensitățile luminii lor.[9]/ Şi[10]/ [dacă] o epocă *n-a putut* privi spre un Shakespeare sau spre un Bach aşa[11]/ [cum] *se cuvenea*,[12]/ asta *n-a însemnat*[10]/ [decât că] vremea *nu era coaptă* pentru înțelegerea mărimii lor[13]/ (şi) [că] o sută sau două sute de ani *au fost de trebuință* pentru necesara acomodare.[14]/ [Dacă] impactul unei mari opere *scade* asupra unei generații,[15]/ *înseamnă*[16]/ [că] aceasta *nu e în stare*[17]/ [să]-i *recepteze* mesajul,[18]/ [că] cine ştie ce opacitate îi *obnubilează* facultățile sensibile,[19]/ (sau) [că] lungimea de undă a percepției *nu* mai *e aceeaşi* cu unda emisă de creator.[20]/

(Zoe Dumitrescu Buşulenga –*Itinerarii prin cultură*)

❑ *Cerințe*:

a) Analiza şi schema frazei.

b) Discutarea unor aspecte dificile întâlnite în text.

☑ *Rezolvare:*

a) Analiza şi schema frazei.

➢ Propoziții întrerupte:

10. *Şi... acesta n-a însemnat.*

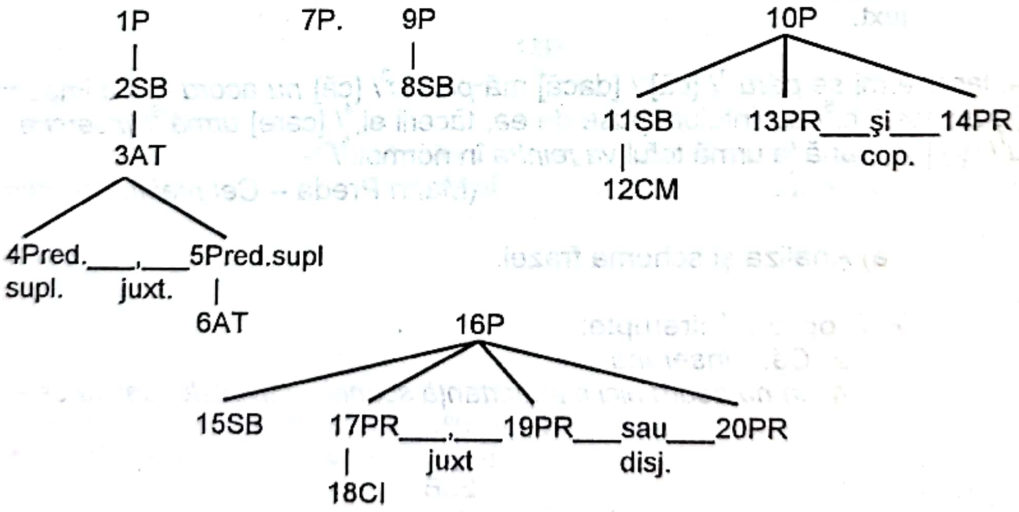

❑ *Aspecte dificile:*

I) *când* mai aproape, *când* mai departe... *când* fragmentar, *când* într-o orbitoare totalitate...

când... când... când... când – aici nu sunt adverbe relative cu rol de subordonare în frază. Au sensul şi rolul de conjuncție disjunctivă: *ori... ori.*

II) sintagma *cine ştie ce* (opacitate).

Scanned with OKEN Scanner

Aici nu *este* propoziție; *știe* nu formează predicat. Este atribut adjectival exprimat prin *locuțiune adjectivală nehotărâtă* (provenită din locuțiune pronominală nehotărâtă), genul feminin, numărul singular, cazul nominativ.

c) Propoziții predicative suplimentare:

le face
\ /
care ele, le? cum le face?
să strălucească...
să se revele...

d) ..., *adică din dimensiunea prezentului* = apoziție dezvoltată, izolată.
e) propoziția 11. *Dacă o epocă...* poate avea și sens concesiv.

26. Dar *nu trebuie*[1]/ [să] *mă gândesc* neapărat la Sabin[2]/ [ca *să*]-*mi dau seama*[3]/ [că] un om dotat, însă obligat de împrejurări[4]/ [să] *rămână o mediocritate,*[5]/ un om așadar umilit și înjosit, ori *se revoltă*[4]/ (ori) *se degradează.*[6]/ Despre el *se vorbea* mereu[7]/ [că] *este o capacitate,*[8]/ (dar) [că] îi *era imposibil*[9]/ [să] *se adapteze,*[10]/ [să] *lupte* cu alte arme decât cu acelea ale profesiei sale[11]/

(Augustin Buzura – *Refugii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Semnalarea unor aspecte stilistice expresive.

☑ *Rezolvare:*
a) *Analiza și schema frazei.*
➢ Propoziții întrerupte:
4. *[Că] un om dotat, însă obligat de împrejurări [...] un om așadar umilit și înjosit, ori se revoltă...*

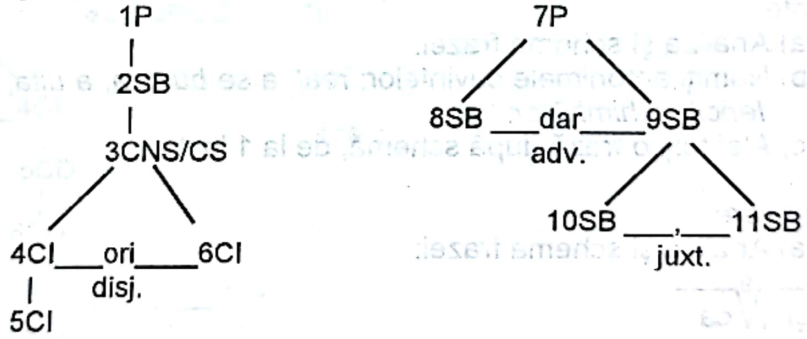

b) *Semnalarea unei construcții sintactice cu valori puternic expresive.*

- Vă semnalăm structura următoare:
  „... un om dotat, însă obligat de împrejurări[1]/ [să] *rămână o mediocritate,*[2]/ un om așadar umilit și înjosit ori *se revoltă,*[1]/ (ori) *se degradează.*[3]/
- Remarcați organizarea sintactică a textului și următoarele efecte expresive pe care le creează:
  I) *nivelul grupului subiectului*: **om**;
  II) *nivelul secundar al grupului atributelor* organizate în coordonare adversativă (însă) și, conclusivă (așadar). Șirul atributelor adjectivale începe cu un adjectiv cu sens pozitiv – *dotat* – și se termină cu adjective cu sens negativ: *umilit și înjosit.* Între aceste polarizări, adjectivul *obligat* și complementul de agent *de împrejurări*

Scanned with OKEN Scanner

sugerează puterea negativă, distructivă, pe care circumstanțele o exercită asupra oamenilor: —> *să rămână o mediocritate.* Între extreme, între calitatea *dotat*, alături de determinarea *obligat de împrejurări* și între atitudinea *umilit și înjosit* – între extreme se plasează o stare permanentă de mediocritate impusă, străină personalității *individului obligat de împrejurări / să rămână o mediocritate*: este un predicat nominal în care verbul copulativ sugerează stagnarea, iar numele predicativ sugerează starea de compromis între extreme valorice: *mediocritate.*

III) Grupul predicatelor, organizat în coordonare disjunctivă: *ori se revoltă, ori se degradează*, sugerează două atitudini posibile, extreme:
1) omul se poate salva de mediocritate, revoltându-se;
2) omul se va complăcea în mediocritatea impusă și asta înseamnă degradare.

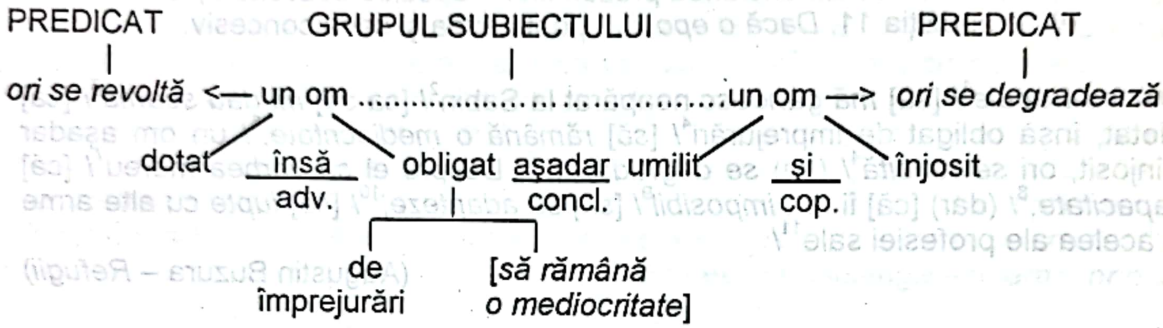

27. *Nu despre el este* vorba,[1]/ [deşi] *îmi dau seama*[2]/ [că] *e real*[3]/ (şi) *mă bucur*[4]/ [că] *există*,[5]/ (dar) *nu trebuie*[6]/ [să] *uiți*[7]/ [că] eu *lucrez* cu cuvinte[8]/ (şi) *am început*[9]/ [să] le *cunosc* valoarea şi sensurile.[10]/ *Poate*[11]/ [că] de asta *am ajuns*[12]/ [să] *mă tem* de ele[13]/ (şi) [să] le *evit*[14]/ [cât] *pot*[15]/ [fiindcă] *au devenit tot mai bolnave, fără sens.*[16]/ Nici *nu*-mi *vine*[17]/ [să]-*mi* mai *amintesc*[18]/ [câte] schimbări, câte revoluții *s-au făcut* numai şi numai în vorbe.[19]/ *Sunt fericit*[20]/ [că] *simt*[21]/ [ce] *simt*[22]/ (şi) *tremur* pentru asta.[23]/

(Augustin Buzura – *Drumul cenuşii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Numiți antonimele cuvintelor: *real, a se bucura, a uita, a începe, bolnav, fericit, schimbător.*
c) Alcătuiți o frază după schemă, de la 1 la 14.

☑ *Rezolvare:*
a) Analiza şi schema frazei:

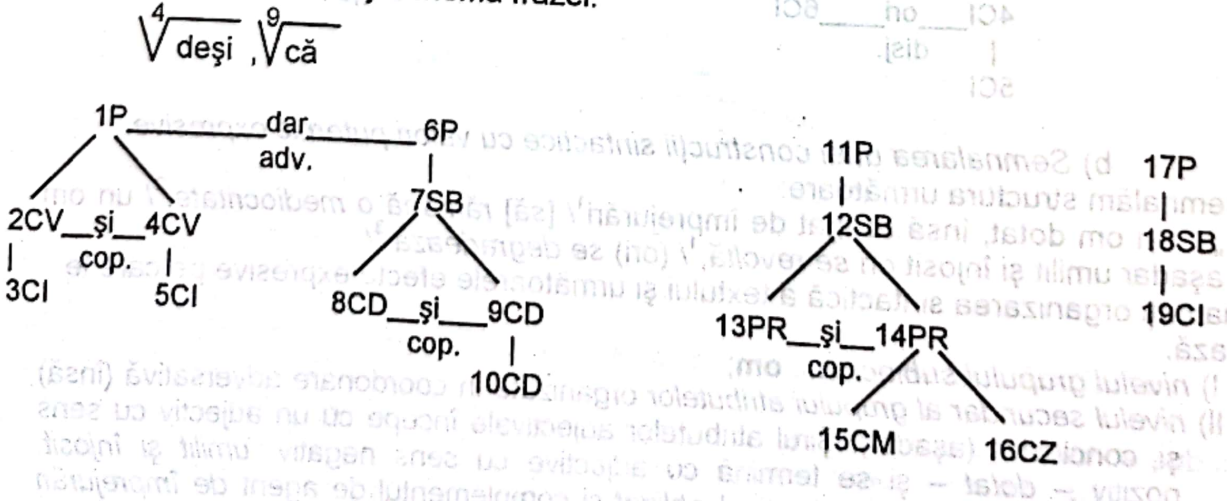

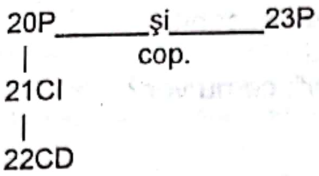

28. *Aş putea* şi altfel,[1]/ [fiindcă] *nu* mă *obligă* nimeni[2]/ [să] *pun degetul pe rană*,[3]/ [să] *încerc*[4]/ [să] *spun* [5]/ [ceea ce] foarte mulţi *nu îndrăznesc*,[6]/ (dar) *nu* mă *pot* socoti liber[7]/ [când] alţii *nu sunt*,[8]/ mi-*e imposibil* [9]/ [să] *abdic*[10]/ [de la ceea ce] *am ajuns*[11]/ [să] *cred* după dificilul drum străbătut împotriva morţii propriului meu suflet.[12]/ *Probabil*[13]/ [că] *sunt prea subiectiv*,[14]/ (însă) în momentele de disperare *am* certitudinea[15]/ [că] unii oameni încă *nu*-şi *dau seama*[16]/ [că] *se poate*[17]/ [să] *fie şi altfel*,[18]/ *nu* mai *reuşesc*[19]/ [să] *distingă* adevărul de minciună,[20]/ *sunt incapabili* [21]/ [să] *conceapă* [22]/ [că] *ar putea* exista şi un altceva,[23]/ [că] *depinde* numai de ei[24]/ [să]-şi *schimbe* soarta,[25]/ [să] *fie mai buni*,[26]/ (nici) *nu vor*[27]/ (sau) *nu* mai *au* puterea[28]/ [să]-şi *dorească* [29]/ [ceea ce] *au dreptul* de la natură,[30]/ le *este* frică de lumină,[31]/ [ca nu cumva să] *se vadă* [32]/ (sau) [să] *fie văzuţi* [33]/ [*cum*] *sunt*.[34]/

(Augustin Buzura – *Drumul cenuşii*)

❑ *Cerinţe*:

a) Analiza şi schema frazei.

b) Observaţii asupra unor construcţii sintactice deosebite.

c) Semnalarea unor aspecte semantice expresive.

☑ *Rezolvare:*

a) Analiza şi schema frazei:

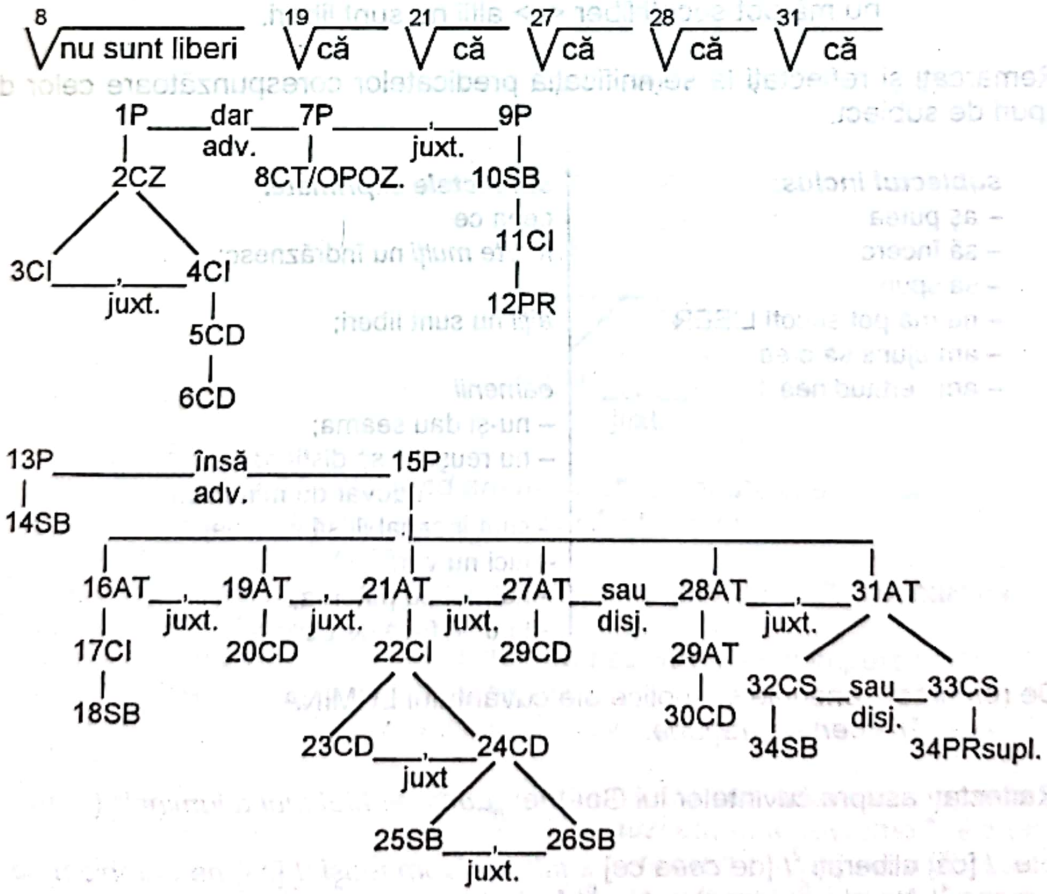

b) ***Observații*** asupra unor construcții sintactice deosebite.

A. Propoziția nr. 29: *„[să]-şi dorească"* se califică astfel:
- *este completivă directă* pentru regent 27 – *„nu vor"*: ce nu vor?
- *este atributivă la regent 28 :* care putere?

B. Propoziția nr 34: *„cum sunt"*: se califică astfel:
- *este subiectivă* pentru regent 32 – să se vadă cine?
- *este predicativă suplimentară* pentru regent 33:

subiect subînțeles .....să fie văzuți
III pl.
care cum?
cum sunt
predicativă suplimentară

C. Propoziția nr. 8 are şi sens OPOZIȚIONAL.

c) Semnalarea unor construcții sintactice şi semantice expresive:

A. Mesajul frazei se organizează în jurul unei construcții sintactice bazate pe o opoziție între:
- *subiectul inclus*, reprezentând individul conştient, reflexiv, care „după dificilul drum parcurs împotriva propriului său suflet" a ajuns să creadă în libertate, în posibilitatea libertății;
- *subiectele exprimate,* sugerând grupul, mulțimea: „oameni", „alții", „foarte mulți".

a <——————> b
nu mă pot socoti liber <–> alții nu sunt liberi.

B. Remarcați şi reflectați la semnificația predicatelor corespunzătoare celor două tipuri de subiect.

subiectul inclus:	***subiectele exprimate:***
– aş putea	ceea ce
– să încerc	*foarte mulți* nu îndrăznesc;
– să spun	
– nu mă pot socoti LIBER	*alții* nu sunt liberi;
– am ajuns să cred	
– am certitudinea	*oamenii*
	– nu-şi dau seama;
	– nu reuşesc să distingă adevăr de minciună
	– sunt incapabili să conceapă;
	– nici nu vor;
	– nu mai au puterea;
	– le este frică de LUMINĂ.

C. De remarcat sensurile simbolice ale cuvântului LUMINĂ:
adevăr–libertate–rațiune.

D. Reflectați asupra cuvintelor lui Goethe: *„Lumină! Mai multă lumină!"* („Faust")

29. *Poate* [1]/ [că] eliberați [2]/ [de *ceea ce*] *suntem*,[3]/ *vom reuşi* [2]/ [să] *ne apropiem* de acel „ceva" fără nume.[4]/ *Nu ştiu* [5]/ [dacă] *e bine*[6]/ [să] *ne ascundem* [7]/ [de ceea ce] *nu se* mai

poate.[8]/ De fapt, adevărul *este* [9]/ [că] [...] *mă chinuiam* [10]/ [să] *dau* un nume nevoii de tine, sau sentimentului[11]/ [care] mă *încearcă* de un timp încoace[12]/ – *m-am bâlbâit* penibil[13]/ – [de când] *am început*[14]/ [să] *simt* [15]/ [că] *trebuie*[16]/ (sau) [că] *aş vrea*[17]/ [să] *trăiesc* fiecare moment altfel,[18]/ [ca şi cum] în secunda imediat următoare *n-am mai fi*,[19]/ *am dispărea* ca fiinţe.[20]/

(Augustin Buzura – *Orgolii)*

❑ *Cerinţe*:

a) Analiza şi schema frazei.

b) Observaţii asupra unor construcţii sintactice deosebite.

☑ *Rezolvare*

a) Analiza şi schema frazei.

➢ Propoziţii întrerupte:

2. *[Că] eliberaţi... vom reuşi.*

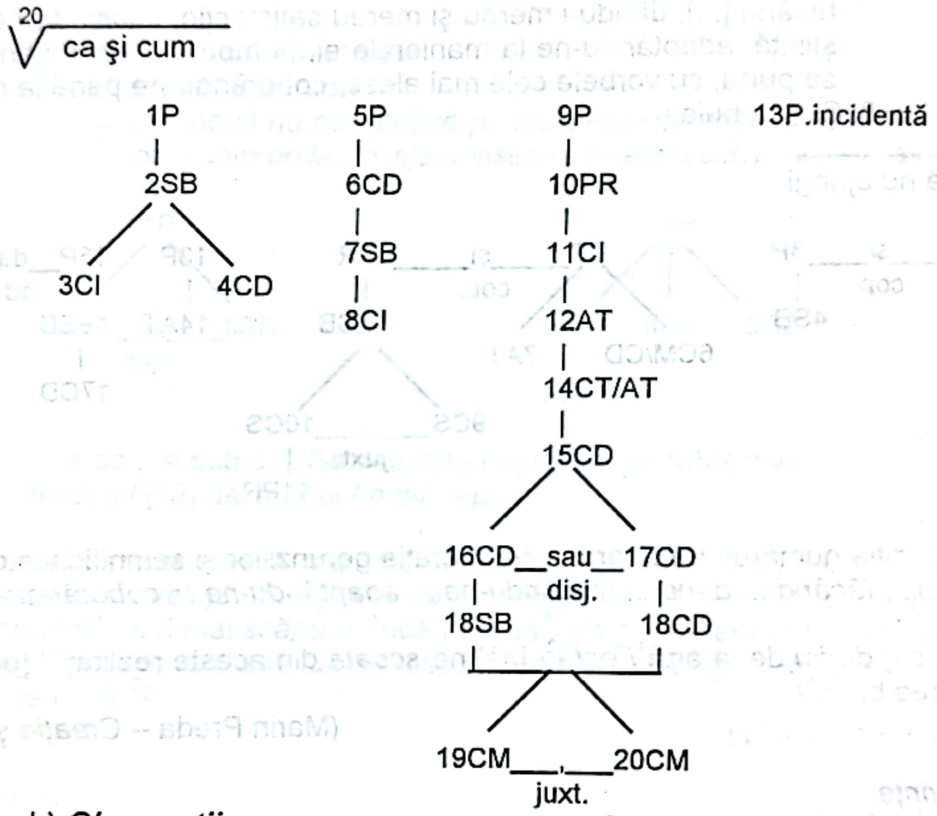

b) ***Observaţii:***

Propoziţia numărul 14: *„de când am început"*, se poate califica astfel:

- circumstanţială de timp – regent: *de când mă încearcă*?
- atributivă – regent: *care timp*?

Propoziţia numărul 18: *„să trăiesc fiecare moment altfel"*, se califică diferit, în funcţie de regent:

- este *subiectivă pentru regent* 16 : ce *trebuie*? – verb impersonal.
- este completivă *directă pentru regent* 17 :
  Ce *aş vrea*? – verb tranzitiv, cu subiect inclus.

30. Fiinţa mereu ignorată din noi, adică fiinţa noastră cea adevărată, *ajunge* până la urmă[1]/ [să]-şi *ceară* drepturile[2]/ (şi) *e bine*[3]/ [să] o *auzi* cât mai devreme.[4]/ Pe un anume plan, *ne pierdem* zilnic *vremea* hrănind un monstru, făcând[5]/ [cum] ne *pretinde* nesătula prostie,[6]/ dându-i mereu şi mereu satisfacţie, înjosindu-ne cu bună ştiinţă, adaptându-ne

Scanned with OKEN Scanner

la manierele ei, la modul ei de a gândi şi de a se purta, cu vorbele cele mai alese, coborându-ne până la nivelul[5]/ [în care] prostia îți *este superioară* în manifestări[7]/ (şi)[8]/ [pentru ca] el [să] *nu* te *sufoce*,[9]/ [să] *nu ajungi*[10]/ [cum] *îşi doreşte*,[11]/ *trebuie*[8]/ [să]-*ți aminteşti* de tine cel adevărat, de tine cel ignorat.[12]/ *Ai* obligația[13]/ [să]-*ți priveşti* dorințele în față.[14]/ *Ar fi absurd*[15]/ [să] *susțin*[16]/ [că] mi-*a reuşit* de prea multe ori acest lucru,[17]/ (dar) *încerc* tot mai des.[18]/

(Augustin Buzura – *Drumul cenuşii*)

❑ *Cerințe*:
Analiza şi schema frazei

☑ *Rezolvare:*
➢ Propoziții întrerupte:
5. Pe un anume plan, ne pierdem zilnic vremea hrănind un monstru, făcând [...], dându-i mereu şi mereu satisfacție, înjosindu-ne cu bună ştiință, adaptându-ne la manierele ei, la modul ei de a gândi şi de a se purta, cu vorbele cele mai alese, coborându-ne până la nivelul...
8. Şi... trebuie.

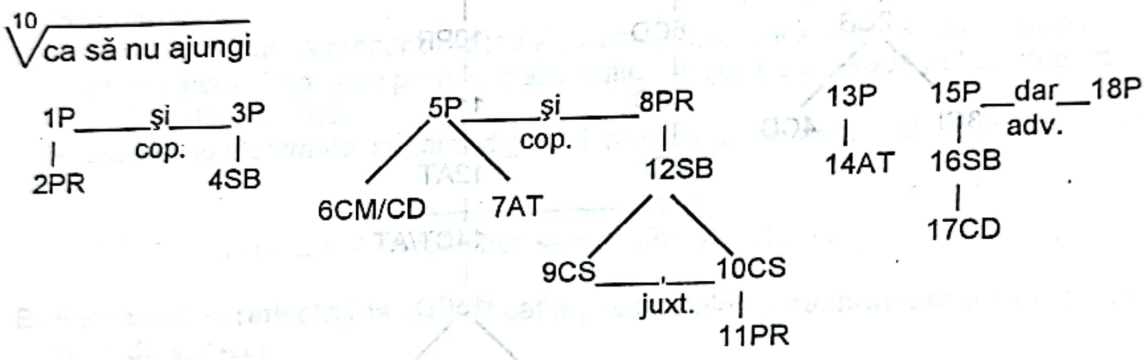

În propoziția numărul 5 remarcați enumerația gerunziilor şi semnificația conținută: *hrănind..., făcând..., dând..., înjosindu-ne..., adaptându-ne..., coborându-ne.*

31. [Ceea ce] *dorim* de la artă[1]/ *este*[2]/ [să] ne *scoată* din aceste realități[3]/ [pe care] le *cunoaştem* prea bine.[4]/

(Marin Preda – *Creație şi analiză*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Contragerea frazei în propoziție.

☑ *Rezolvare:*
a) Analiza şi schema frazei:

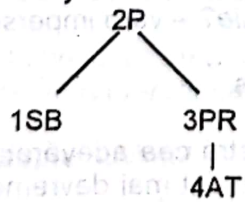

c) Contragere în propoziție: Dorința noastră de la artă este de a ne scoate din aceste realități cunoscute prea bine.

32. *Nu e cu putință*[1]/ [ca] un popor [*să*] *se bucure* de formele din afară ale unei culturi mai înalte[2]/ (şi) [*să*] *urmeze* totodată înlăuntru apucăturile barbariei.[3]/ (Şi)[4]/ [fiindcă] a da înapoi *e cu neputință*[5]/ nouă *nu* ne *rămâne* pentru existența noastră altă alternativă decât de a cere claselor noastre culte atâta conştiință[4]/ [câtă] *trebuie*[6]/ [*să*] o *aibă*[7]/ şi atâta ştiință[4]/ [câtă] o *pot* avea.[8]/

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic: *a da.*
c) Îl dezvoltați în propoziția secundară corespunzătoare şi precizați felul ei
d) Explicați sensul paronimelor „*a colabora – a corobora*" şi introduceți-le în contexte.

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza şi schema frazei:
➢ Propoziții întrerupte:
4. *Şi... nouă nu ne rămâne pentru existența noastră altă alternativă decât de a cere de la clasele noastre culte atâta conştiință... şi atâta ştiință...*

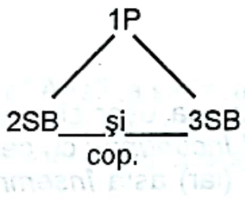

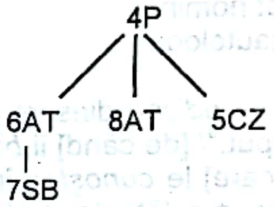

b) a da... = subiect. Se dezvoltă în propoziție subiectivă:
fiindcă / [să] dai înapoi / *e cu neputință*

33. [Ceea ce] *caracterizează* mai întâi de toate personalitatea lui Eminescu[1]/ *este o* aşa de covârşitoare *inteligență,* ajutată de o memorie[2]/ [căreia] nimic din cele[3]/ [ce]-şi *întipărise* vreodată[4]/ *nu*-i mai *scăpa,*[3]/ [încât] lumea[5]/ [în care] *trăia* el după firea lui şi fără nici o silă[6]/ *era* aproape exclusiv *lumea* ideilor generale[5]/ [ce] *şi* le *însuşise*[7]/ [şi] le *avea* pururea la îndemână.[8]/

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic: *ceea ce, de o memorie, căreia, nimic, vreodată, în care, lumea... era lumea, pururea.*
c) Sinonime: *covârşitor, a întipări, pururea.*

☑ *Rezolvare*:
a) *Analiza şi schema frazei*:
➢ Propoziții întrerupte:
3. *[Căreia] nimic din cele... nu-i mai scăpa.*
5. *[Încât] lumea... era aproape exclusiv lumea ideilor generale.*

$\sqrt[8]{}$ ce / pe care

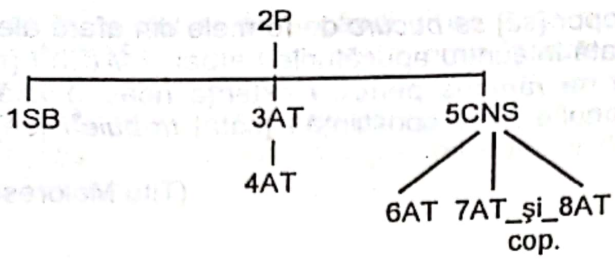

Observație:
Secvența „*...din cele ce-şi întipărise vreodată*" se poate analiza astfel:

- se poate admite ca element subordonator un pronume relativ compus: *din cele ce*. Propoziția va fi atributivă cu regent pronumele *nimic*.
- se poate admite ca element de subordonare pronumele relativ *ce*. În această situație, propoziția este tot atributivă, dar la regentul „*din cele*" – calificat ca un pronume demonstrativ de depărtare, feminin, plural, acuzativ, cu rol de atribut pronominal în propoziția regentă. În această analiză, pronumele *ce* poate avea în propoziția pe care o subordonează rolul de complement direct.

b) Analiza sintactică şi morfologică: *lumea... era lumea.*

- lumea – subiect.
- era lumea – predicat nominal.

Se creează o tautologie.

34. Nourii[1]/ [care] *se ridicau* dinspre munți[2]/ *nu treceau* aşa uşor şi repede,[1]/ [cum] *credeau* ei dintru început,[3]/ [de când] îi *băgase de seamă*.[4]/ *Încununau* cu cețe despletite anumite piscuri[5]/ [pe care] le *cunoştea* încă din copilărie,[6]/ (iar) asta *însemna*[7]/ [că]-*i cu putință*[8]/ [să] *vie* împotriva călătorilor o ploaie grabnică.[9]/

(Mihail Sadoveanu – *Frații Jderi*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic: *care, uşor, din copilărie, împotriva călătorilor.*
c) Familie lexicală: *munte, nor.*
d) Cuvântul „seamă" în expresii şi locuțiuni.
e) Selectați cuvintele cu sens figurat din text. Alcătuiți o frază după schemă – ramura a II-a [5–9].

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza şi schema frazei.
➢ Propoziții întrerupte: *1.Nourii... nu treceau aşa uşor şi repede:*

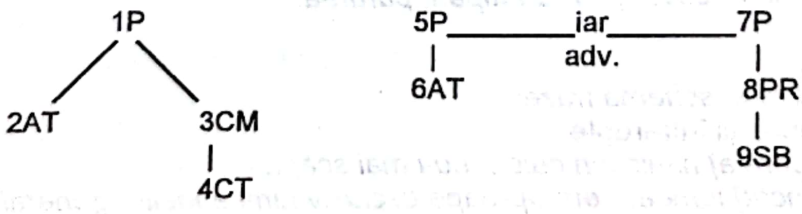

35. *Remember?*[1]/ – *da*,[2]/ *fireşte*[3]/ [că] *n-am să uit*,[4]/ (dar),[5]/ [cum] anii *tulbură* unele din amintirile vechi, făcându-le[6]/ [să] *plutească* aburite la hotarul dintre necesitate şi închipuire,[7]/ [dacă] soarta mă *va hărăzi* cu viață lungă,[8]/ într-un târziu *are să*-mi *pară*[9]/

[că] toată această întâmplare trăită *a fost un vis* numai, *sau* vreo *istorie* citită, sau auzită undeva, cândva, demult.[9]/

(Mateiu Caragiale – *Remember)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic: *da, fireşte, n-am să uit, făcându-, aburite, undeva, cândva.*
c) Sinonime: *hotar, fireşte, închipuire, soartă.*
d) Precizați echivalentul în limba latină al cuvântului englez *remember.* Introduceți-le în contexte.

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza și schema frazei:
➢ Propoziții întrerupte: 5. *dar... într-un târziu are să-mi pară.*

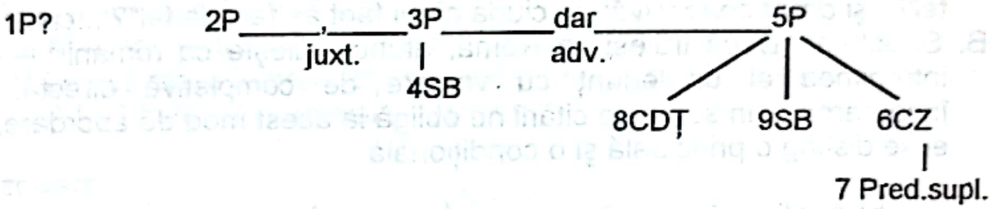

b) Analiza sintactică:
- *făcându* = complement circumstanțial consecutiv;
- *aburite* = element predicativ suplimentar.

d) latină: *memento*; engleză: *remember*; română: *aminteşte-ți.*

36. Crescut de copil în străinătate,[1]/ *reluă* el,[2]/ *nu aveam* de unde şti[1]/ [că] aici *suntem* la porțile Răsăritului[3]/ [unde] scara valorilor *e cu totul răsturnată*,[4]/ [unde] *nu se ia în serios* nimic.[5]/ Cu o încăpățânare[6]/ [ce] *nu pledează* în favoarea inteligenței mele,[7]/ (dar) [pe care] *nu* o *regret*,[8]/ [căci][9]/ [dacă] *ar fi*[10]/ [să] *reîncep*[11]/ *aş face* la fel,[9]/ *nu am consimțit*[6]/ [să] *mă asimilez*,[12]/ [să] *mă adaptez*,[13]/ [deşi] *învățasem*[14]/ [că][15]/ „[Dacă] *trăieşti* la Roma,[16]/ atunci *trăieşte* ca romanii".[15]/ (Cicero)

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic: *de copil, de unde şti, nimic, ce.*
c) Explicați și exemplificați sensurile cuvintelor omonime: „poartă".
d) Despărțiți în silabe: *a relua, reîncepe, consimți.*

Atenție!
„Dacă trăieşti la Roma, atunci trăieşte ca romanii". (Cicero) – este un **ADAGIU** – adică o maximă.
- Explicați sensul cuvintelor paronime *adagiu* și *adagio* și introduceți-le în contexte.
e) Citați un alt *adagiu* din autori latini.

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza și schema frazei.
➢ Propoziții întrerupte:
1. *Crescut de copil în străinătate... nu aveam de unde şti.*

Scanned with OKEN Scanner

6. *Cu o încăpățânare... nu am consimțit.*
9. *Căci.. aş face la fel.*

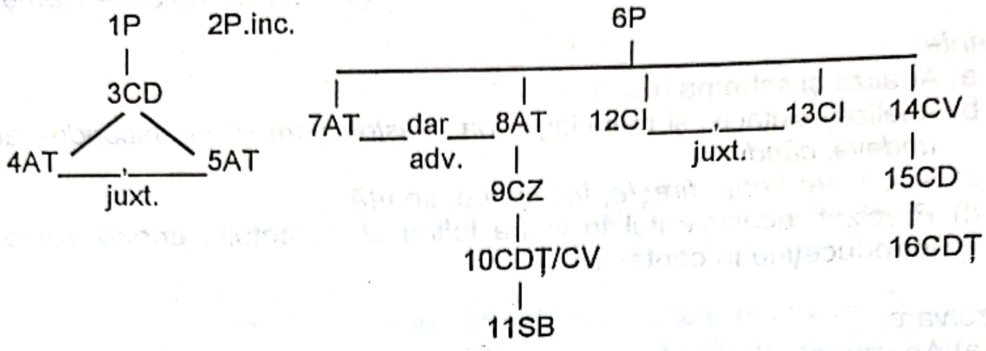

Observații:

A. Propoziția 10 – se poate califica *drept condițională* – „cu ce condiție aş face la fel?", şi *drept concesivă*: „în ciuda cărui fapt aş face la fel"? ...chiar dacă... .

B. Structura: „Dacă trăieşti la Roma, atunci trăieşte ca romanii" – constituie în întregimea ei un enunț cu valoare de completivă directă. Punctuația, încadrarea ei în semnele citării ne obligă la acest mod de abordare. În interiorul ei se disting o principală şi o condițională.

b) Analiza sintactică:

de unde şti = complement direct exprimat printr-o structură *relativ -infinitivală.*

f) *Maxime aparținând autorilor latini:*

- Cui bono? = la ce bun? (Cicero)
- Dum spiro, spero = Cât trăiesc, sper. (Cicero)
- Nosce te ipsum = Cunoaşte-te pe tine însuți. (Cicero – traducerea latină a maximei greceşti „Gnothi seauton.)
- O tempora, o mores! = O vremuri, o moravuri! (Cicero – expresie a indignării față de corupția moravurilor.)

37. *Nu aş putea* jura,[1]/ [ce] *ştiu*[2]/ [însă] *e*[3]/ [că][4]/ [pe când] *povestea*,[5]/ privirea lui, făcându-se şi mai adâncă, *se ațintea* asupra nelipsitelor inele, lung şi cu duioşie[4]/ [ca şi cum] acele pietre *ar fi cuprins* taina vieții lui, oglindindu-i în gheața lor limpede şi albastră toate gândurile şi amintirile.[6]/

(Mateiu Caragiale – *Remember)*

❑ *Cerințe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Analiza sintactică şi morfologică: *jura, ce, făcându-se mai adâncă, asupra... inele, oglindind.*
c) Selectați din text cuvintele cu sens figurat, pe care le veți introduce în contexte care să releve sensul figurat.
d) Familie lexicală – *a face.*

☑ *Rezolvare:*

a) Analiza şi schema frazei.

➢ Propoziții întrerupte:

4. *că... privirea lui, făcându-se şi mai adâncă, se ațintea asupra nelipsitelor inele lung şi cu duioşie.*

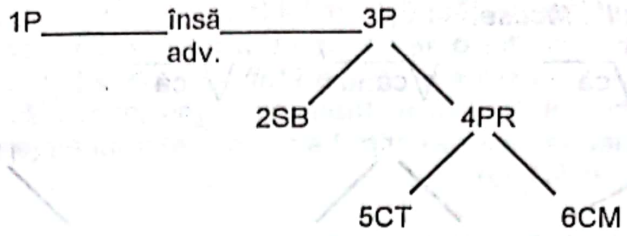

38. *Era un obosit, un sfios, un* mare *mândru.*[1]/ Totdeauna singur, el *se strecura* prin viață aproape furișându-se, căutând a se pierde în gloată;[2]/ *era* însă între aceasta și dânsul așa nepotrivire,[3]/ [că] simplitatea sa dinafară, vădit voită pentru a trece nebăgat în seamă, *atingea* tocmai scopul dimpotrivă,[4]/ *ajungea*[5]/ [*să*] *fie bătătoare la ochi*[6]/ (și) [*să*]-i *dea* un aer și mai străin.[7]/

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic: *a se pierde*, *pentru a trece*.
c) Le dezvoltați în propoziții secundare corespunzătoare.
d) *A* [*se*] *bate* – în expresii și locuțiuni.

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza și schema frazei:

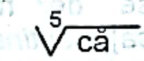

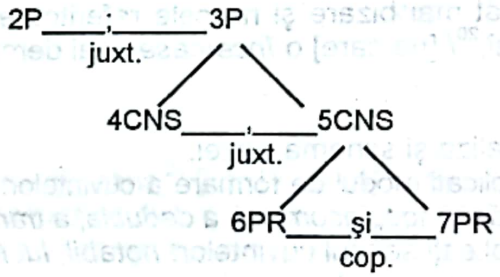

39. Și[1]/ [în vreme ce] seara *pogora*,[2]/ (iar) convorbirea *lâncezise*,[3]/ fără voie îmi *trecea prin minte* tot[1]/ [ce] *auzisem* despre Pașadia[4]/ [...]. *E drept*[5]/ [că] din încâlcita cronică a vieții prietenului meu *lipseau* file,[6]/ *fuseseră* ani întregi[7]/ [când] *se dase afund*,[8]/ *nu*-l mai *văzuse* nimeni,[9]/ îl *crezuse* lumea mort.[10]/ Misterul[11]/ [în care]-i *plăcuse* întotdeauna[12]/ [*să*] *se învăluie*[13]/ *făcuse*[11]/ [*să*] *iasă* un alt rând de zvonuri:[14]/ bunăoară *se zvonise*[15]/ [că] în zăvorâta lui locuință împresurată de grădini, el *ținea* ascunsă ori închisă o femeie, nu în toate mințile.[16]/

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea Veche*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Sinonime: *convorbire*, *mister*, *zvon*, *zăvorâtă*, *a împresura*.
c) Familie lexicală: *a crede*.
d) Despărțiți în silabe: *convorbire, despre, descrie, întotdeauna, a învălui, împresurat.*
e) Exprimați în contexte valorile polisemantice ale cuvântului *închis(ă)*.

☑ *Rezolvare*:
➢ Propoziții întrerupte:
1. *Și... fără voie îmi trecea prin minte tot.*

11. *Misterul... făcuse.*

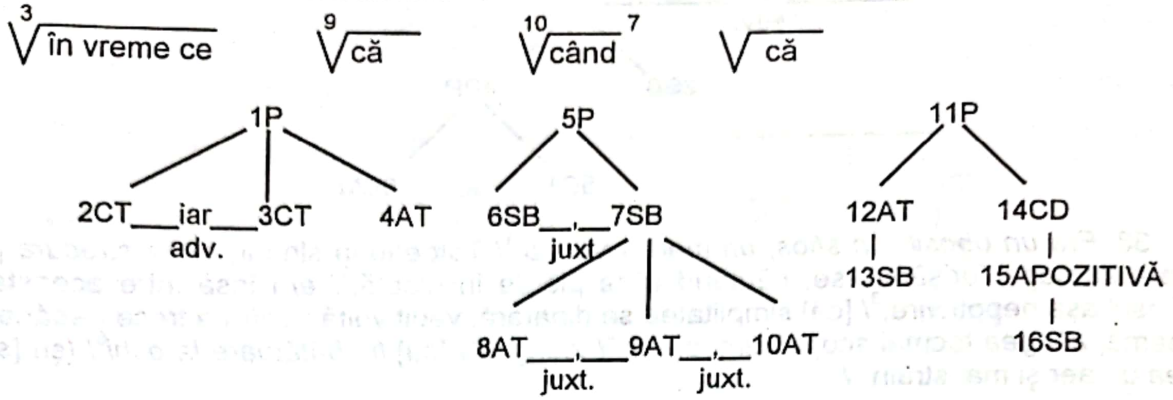

Observație: Propoziția *„fuseseră ani întregi"*, exprimă și o nuanță cauzală.

40. Mirat[1]/ [că] *nu* mai *arată* [2]/ [cum] *se știa*,[3]/ [că] deformațiile fizice apărute pe neobservate, surprinzător, *erau o* penibilă *realitate*[4]/ [cu care] *trebuia* [5]/ [*să*] *se obișnuiască*,[6]/ *se hotărî* [1]/ [*să*] *aștepte*;[7]/ și în minutele acelea lungi, grele,[8]/ [când] privirea satisfăcută a bătrânului *refuza*[9]/ [*să*] *se clintească* de pe el,[10]/ îi *veni* iarăși[8]/ [*să*] *râdă* la gândul[11]/ [că] defecțiunile lui sufletești *se răsfrânseseră* și asupra organismului, însă incomplet,[12]/ [căci], știindu-se de mult dedublat, *era convins*[13]/ [că][14]/ transformarea[15]/ *va trebui*[14]/ încă [*să*] *continue*;[15]/ (dar),[16]/ [până ce] ea *va deveni totală*,[17]/ *simțea*[16]/ [că] *poate*[18]/ [*să*] *vorbească* orice,[19]/ [deși], în situația dată, *fireşti* i *se păreau* întrebările cât mai bizare și nu cele referitoare la dramele bătrânului, la nevoia acută a unei prietenii,[20]/ [pe care] o *încercase*, mai demult, atât de patetic.[21]/

(Gib Mihăiescu – *Donna Alba*)

❑ *Cerințe*:

a) Analiza și schema frazei.

b) Explicați modul de formare a cuvintelor: *a deforma, neobservat, surprinde, a răsfrânge, incomplet, a dedubla, a transforma, a deveni, nevoie, demult.*

c) Explicați sensul cuvintelor: *notabil, lucrativ* și introduceți-le în contexte.

☑ *Rezolvare:*

a) Analiza și schema frazei.

➢ Propoziții întrerupte:

1. *Mirat... se hotărî.*
8. *Și în minutele acelea lungi, grele... îi veni iarăși.*
14. *Că... va trebui.*
15. *transformarea încă să continue.*
16. *dar... simțea.*

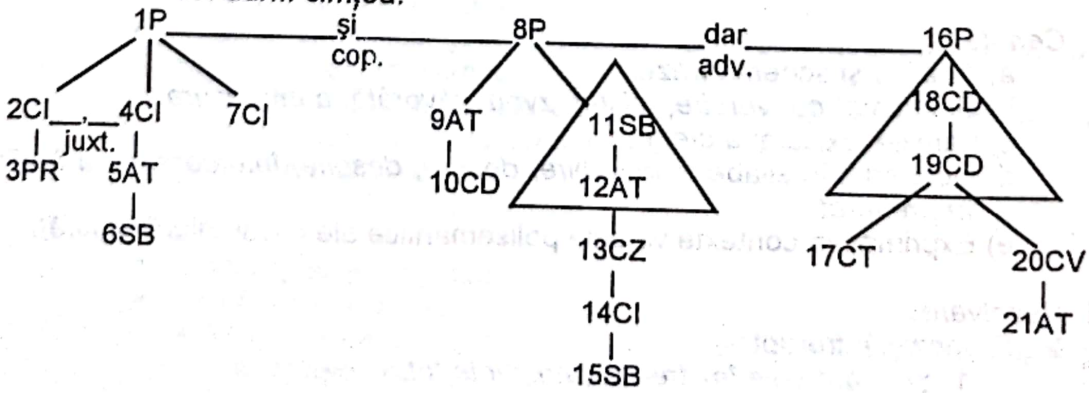

41. [Dacă] *ar fi*[1]/ [*să*] *ţin* un jurnal intim[2]/ (şi) [*să*] *notez*[3]/ [ce] *am făcut* ieri,[4]/ *m-aş afla* într-o situaţie foarte dificilă.[5]/ Ieri *am descoperit* o intonaţie nouă.[6]/ Mi-*este imposibil* [7]/ [*să*] *notez* asta,[8]/ [cum] *e cu neputinţă* a semnala rezonanţa unei viori fără a cânta din ea.[9]/ De aici *rezultă*[10]/ [cum că], evenimentele minime importante *sunt indescriptibile*[11]/ (şi) [că] acei[12]/ [care] *ţin* jurnale[13]/ *pun* pe hârtie fapte exterioare, fără însemnătate.[12]/

(G. Călinescu – *Cronicile optimistului)*

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.

b) Analizaţi sintactic şi morfologic şi dezvoltaţi în propoziţii secundare: *a semnala, fără a cânta.*

c) Explicaţi modul de formare a cuvintelor: *a descoperi, imposibil, neputinţă, indescriptibil, însemnătate.*

d) Familie lexicală: *a cânta, a pune, semn.*

☑ *Rezolvare*:

a) Analiza şi schema frazei.

➢ Propoziţii întrerupte:

12. *Şi că acei... pun pe hârtie fapte exterioare, fără însemnătate.*

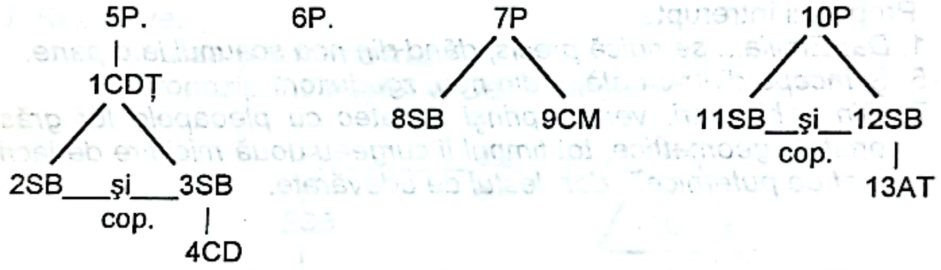

42. *Am început*, fireşte, iar[1]/ [*să*] *merg*, întins,[2]/ [căci][3]/ [dacă] *suferisem*[4]/ [până *să*] *obţin* învoirea,[5]/ acum *păream*[3]/ [că] *sunt scăpat* ca dintr-o praştie,[6]/ (şi) nebunia revederii *creştea* în mine ca un spasm,[7]/ [pe care] nimic *nu* l-*ar* mai *fi putut* opri până la istovirea lui.[8]/

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.

☑ *Rezolvare:*

a) Analiza şi schema frazei.

➢ Propoziţii întrerupte: 3. *căci... acum păream.*

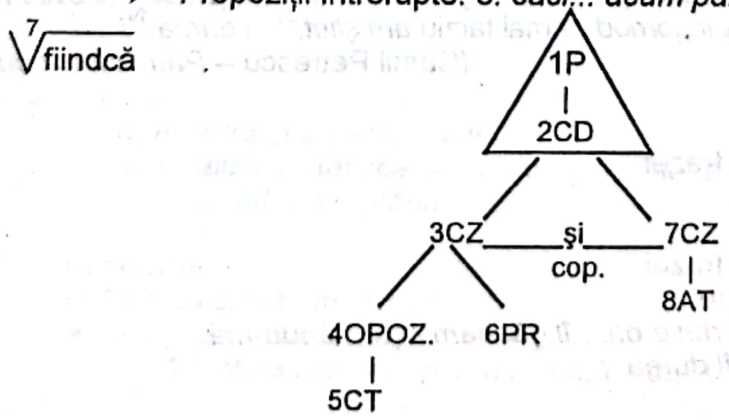

Observații:
- Propoziția nr. 4 are și nuanță concesivă.
- Considerăm propoziția nr. 7 *cauzală* în raport de coordonare cu 3, bazându-ne și pe faptul că verbele predicat sunt la același timp: imperfect.
- Propoziția 6 este *predicativă* pentru verbul copulativ *păream:* are subiect inclus.

43. Dar Emilia,[1]/ [care] *se așezase* la masă[2]/ (și) *părea*[3]/ [că] *ia parte* la convorbirea începută,[4]/ *se ridică* precis, dând din nou scaunul la o parte[1]/ (și)... *începe* dintr-o dată,[5]/ [ca și când] i-*ar fi venit* din senin,[6]/ din nou, zguduitor[5]/ [...]. Din ochii mari, verzui, prinși molatec cu pleoapele lor grăsuțe în orbitele geometrice, tot timpul îi *curgeau* două mici fire de lacrimi, nu atât de puternice[7]/ [ca să] *ajungă* la rădăcina nasului,[8]/ dar destul de adevărate,[7]/ [ca să] *trezească* același fenomen și în ochii Valeriei.[9]/

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza și schema frazei.
➢ Propoziții întrerupte.
1. *Dar Emilia... se ridică precis, dând din nou scaunul la o parte.*
5. *Și începe dintr-o dată,... din nou, zguduitor.*
7. *Din ochii mari, verzui, prinși molatec cu pleoapele lor grăsuțe în orbitele geometrice, tot timpul îi curgeau două mici fire de lacrimi, nu atât de puternice... dar destul de adevărate.*

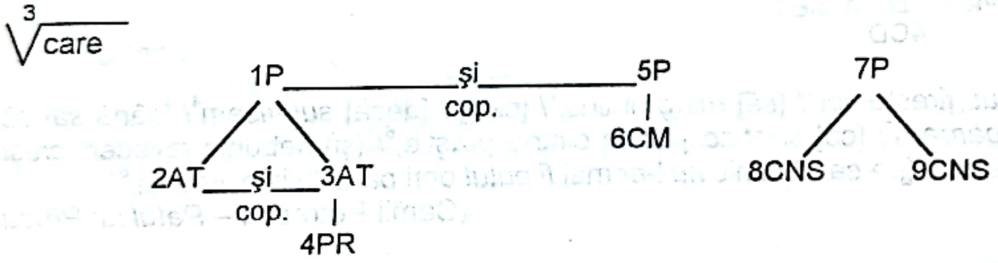

44. *E adevărat*[1]/ [că] și eu *uitam* uneori[2]/ [că] *trebuie*[3]/ [să] *vie*,[4]/ (dar) de cele mai dese ori,[5]/ [când] *veneam* cu prietenul meu acasă[6]/ îl *găseam* așteptându-mă.[5]/ *Evident*[7]/ [că] *ar fi putut* spune[8]/ [că] mi-*a adus* o carte[9]/ (sau) [că] *a venit*[10]/ [să]-mi *facă* un comision,[11]/ (dar) *nu spunea* nimic.[12]/ *Avea* un aer speriat,[13]/ *bâlbâia* lucruri neînțelese,[14]/ *se ascundea*[15]/ [când] *era inutil, compromițător și ridicol.*[16]/ Și el *făcea* asta[17]/ [ca să]-mi *evite* mie nemulțumirile,[18]/ [căci] gândul[19]/ [că] *e incomod*,[20]/ mai târziu *am știut*,[21]/ îl *durea*.[19]/

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza și schema frazei.
➢ Propoziții întrerupte:
5. *dar de cele mai dese ori... îl găseam așteptându-mă.*
19. *căci gândul... îl durea.*

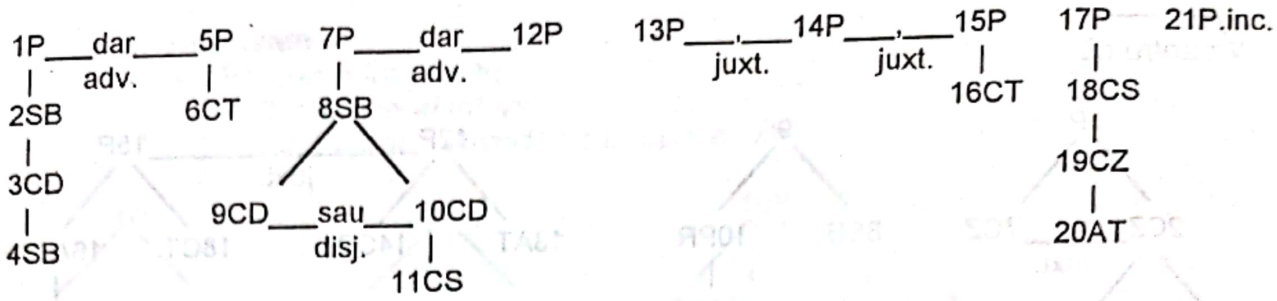

45. Mi-*era cu neputință*[1]/ [să] *surprind* măcar un fragment din conturul inteligibil al unei fraze,[2]/ [ca să] *pot* reconstitui convorbirea lor,[3]/ (dar)[4]/ [cum] îl *știam* pe el foarte inteligent și pe ea foarte emotivă,[5]/ *simțeam*[4]/ [că] acolo *e* o devenire[6]/ [în care] eu *eram de prisos.*[7]/

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Selectați elementele predicative suplimentare.
c) Numiți sinonimele locuțiunilor: *cu neputință, de prisos.*
d) Alcătuiți o frază după schemă.

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza și schema frazei.
➢ Propoziții întrerupte: 4. *Dar... simțeam.*

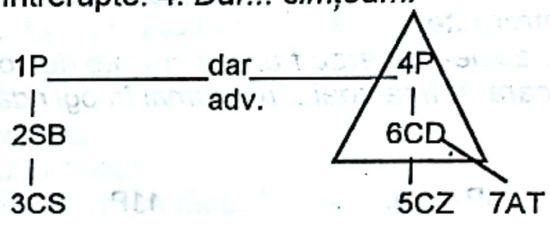

b) Elemente predicative suplimentare: *foarte inteligent, foarte emotivă.*

46. Nu faptul de a o spiona mă *demoraliza*,[1]/ [pentru că] de mult, printr-un pact ruşinos cu conştiința mea, *hotărâsem*[2]/ [că] *trebuie*[3]/ [să]-i *citesc* scrisorile uitate,[4]/ [că] *trebuie*[5]/ [să] *iau* informații despre ea,[6]/ ba, de vreo două ori o *urmărisem* și pe stradă chiar.[7]/ [Ceea ce] *sporea* mizeria mea[8]/ *era*[9]/ [că] spionajul de acum *era riscant și ridicol, de o îndrăzneală* de sugestionat,[10]/ [care] *nu* mai *putea* raționa.[11]/ *Mă strecuram* prin asistența[12]/ [care] acum *era foarte numeroasă*,[13]/ calculând[12]/ [să] *ajung* în spatele lor,[14]/ *îmi alesesem* chiar tabloul[15]/ [pe care] *să mă prefac*[16]/ [că] îl *admir* absorbit,[17]/ [când] *am fost reținut* de o mână solidă.[18]/

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analiză sintactică și morfologică: *de a spiona, mea, ceea ce raționa, absorbit, de o mână.*

☑ *Rezolvare*:
a) Analiza și schema frazei.
➢ Propoziții întrerupte:
12. *Mă strecuram prin asistență... calculând*

Scanned with OKEN Scanner

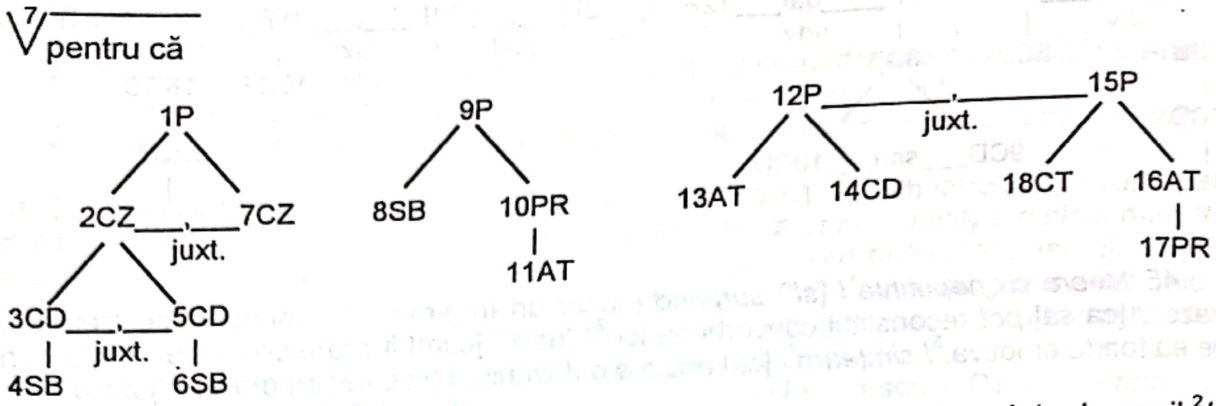

47. *Nu* le mai *țin minte*[1]/ [căci],[2]/ îți *repet*,[3]/ acelea *nu erau fraze* şi *cuvinte* de copil,[4]/ [cât] *ar fi fost* el *de precoce*,[4]/ (ci) parcă *ar fi vorbit* altcineva prin tine, vreun semizeu sau erou mitologic, sau unul din personajele alea fabuloase,[5]/ [despre care] *pretindeai*[6]/ [că]-ți *erau prieteni*[7]/ (şi) [cu care] *te întâlneai*[8]/ [când] *voiai*[9]/ (şi) [unde] *voiai*,[10]/ nu numai în oglindă.[8]/ Şi acum *pot*[11]/ [să]-ți *spun*,[12]/ *adaugă* Antim,[13]/ [că] mulți ani în urmă mi-a *fost* frică[14]/ [să] *nu* ți *se întâmple* ceva,[15]/ [să] *nu-ți pierzi mințile*,[16]/ [căci] o asemenea precocitate profundă şi extravagantă în acelaşi timp, *se plăteşte*.[17]/

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

☑ *Rezolvare*:

➢ Propoziții întrerupte:

2. *Căci... acelea nu erau fraze şi cuvinte de copil.*
8. *Şi cu care te întâlneai... nu numai în oglindă.*

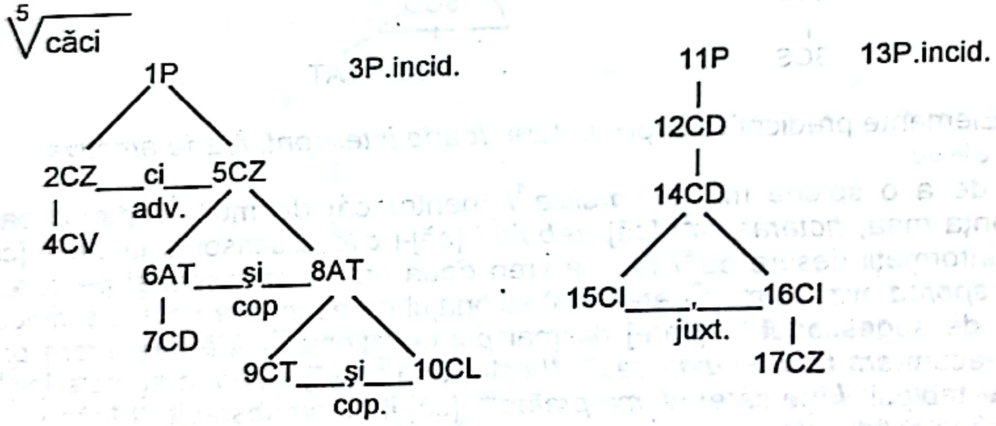

Observație:

• O situație mai rară de coordonare între propoziții secundare diferite:

9CT___şi___10CL.
cop.

48. *Spune*[1]/ [că][2]/ [îndată ce]-*ai dat cu ochii* de el,[3]/ *te-ai întors*,[2]/ *ai pătruns* în odaie tot pe fereastră, aşa,[4]/ [cum] *ieşiseşi*.[5]/ [Ce] *e grav*[6]/ *este*[7]/ [că] Siguranța *nu se* mai *îndoieşte* acum[8]/ [că] *se pregătea* evadarea dumitale.[9]/ Faptul[10]/ [că] *ai fost surprins* chiar acolo[11]/ [unde], în stradă *aştepta* maşina,[12]/ *dovedeşte* în opinia lor,[10]/ [că] *ştiai*[13]/ [*despre ce*] *era* vorba[14]/ (şi) [că] *erai de acord*.[15]/ *A trebuit*[16]/ [să] *se facă* intervenții foarte sus[17]/ [ca să] *nu fii arestat*,[18]/ *adăugă*.[19]/

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

☑ Rezolvare:

➢ Propoziții întrerupte:

2. *Că... te-ai întors.*

10. *Faptul... dovedește în opinia lor.*

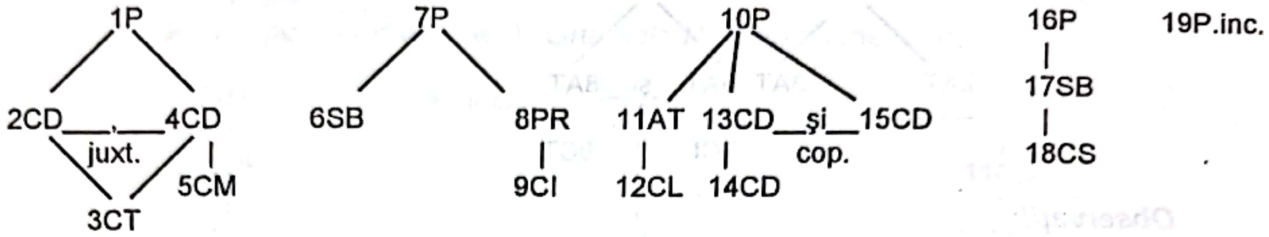

Alcătuiți o frază după schemă – ramura a doua [6–9] și a patra [16–18].

49. *Cobora* alături de locotenent[1]/ (și)[2]/ [când] *ajunse* aproape,[3]/ *își dădu seama*[2]/ [că] mulțimea aceea tăcută[4]/ [ale cărei] convorbiri le *auzea* totuși,[5]/ convoaiele acelea[4]/ [care] *părusera*[6]/ [că] *așteptau* semnalul de plecare,[7]/ *se mișcau* deja,[4]/ *înaintau* destul de repede pe deasupra fluviului,[8]/ [ca și cum] *ar fi trecut* pe un pod nevăzut.[9]/

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

❑ *Cerințe*:

a) Analiza și schema frazei.

b) Analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale din text.

☑ *Rezolvare*:

➢ Propoziții întrerupte:

2. *Și... își dădu seama,*

4. *Că mulțimea aceea tăcută... convoaiele acelea... se mișcau deja.*

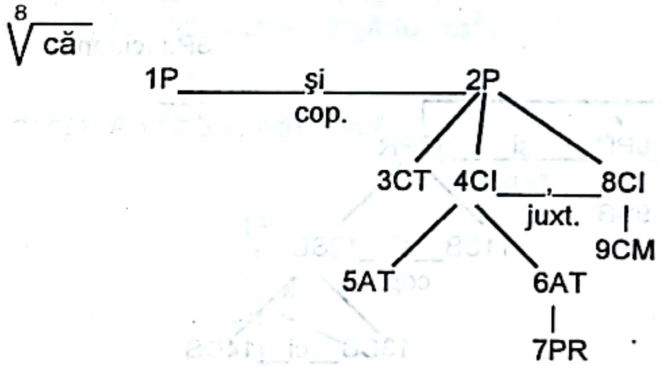

50. [Cum] *era singurul*[1]/ [care] *se putea* înțelege cu Veronica,[2]/ singurul[1]/ în prezența [căruia] *era liniștită*,[3]/ *petrecea* mult timp la clinică,[4]/ [unde] *aducea* un magnetofon,[5]/ [pe care] *avea grijă* [6]/ [să]-l *camufleze*[7]/ (și) [unde] *înregistra* câteva ore pe zi, mai ales atunci[8]/ [când] *vorbea* despre ea.[9]/

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

❑ *Cerințe*:

a) Analiza și schema frazei.

b) Analizați sintactic și morfologic pronumele relative și adverbele relative din text.

c) Alcătuiți o frază după schemă.

Scanned with OKEN Scanner

☑ *Rezolvare*:

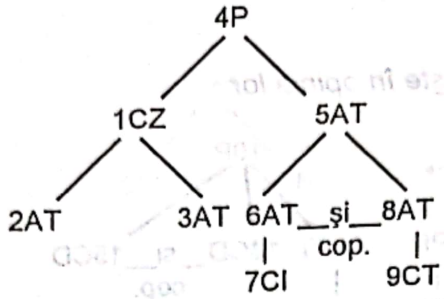

Observații:

• Propoziția nr. 3AT are elementul de subordonare în poziție postinițială.

51. [Ceea ce] *voiam*[1]/ [*să*] vă *spun* acum,[2]/ *reluă*,[3]/ [după ce]-şi *aprinse* o altă ţigară,[4]/ e[5]/ [că] vara lui Dragomir, sculptorița, *aflase* de copilă toate întâmplările[6]/ [pe care] vi le *povestii* eu acum[7]/ (şi) [că] i *se păruse*[8]/ [că] Zamfira *fusese* în firea ei *o sfântă* [9]/ (şi) i *se* mai *păruse*[10]/ [că] ea, Marina, îi *seamănă*[11]/ (şi) [că] *ar fi chiar Zamfira*, reîntoarsă pe pământ după două sute de ani,[12]/ (dar) *nu* [ca *să*] *redea* lumina ochilor Arghirei,[13]/ (ci) [ca *să*] *învețe* oamenii[14]/ [cum] *să vadă*.[15]/

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

❑ *Cerințe*:

a) Analiza şi schema frazei.

b) Cuvântul „*ochi*" în expresii şi locuţiuni.

c) Selectați şi analizați sintactic şi morfologic atributele din text.

☑ *Rezolvare*:

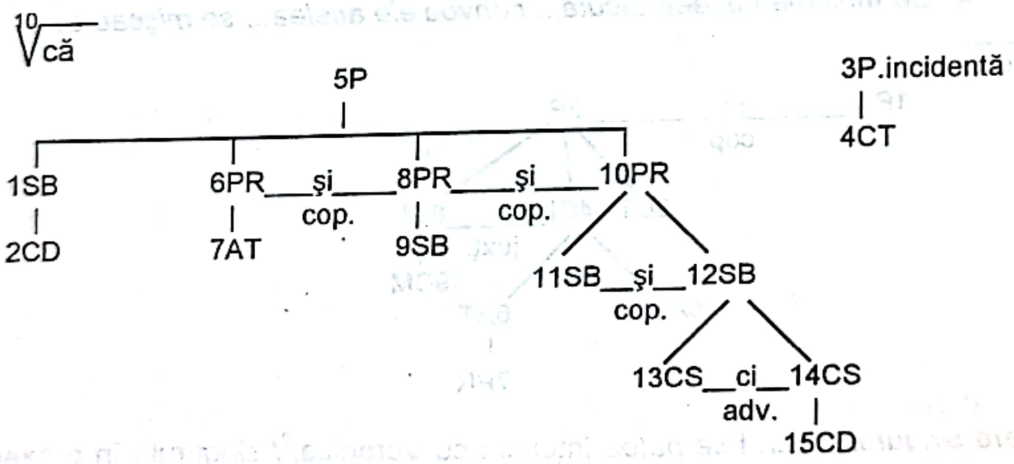

52. „– Greşeala ta, Manolache,[1]/ îl *întrerupse* generăleasa,[2]/ *este*[1]/ [că] *nu vrei*[3]/ [*să*]-ți *recunoşti* marea ta calitate,[4]/ [care] *este* totodată şi marea ta *slăbiciune*: modestia.[5]/ *Ai descoperit* într-o zi[6]/ [că] *ar fi păcat*[7]/ [*să*]-*ți cheltuieşti* viața studiind insectele,[8]/ [când] tu *eşti atât de înzestrat* pentru muzică[9]/ (şi) *ai descoperit* în acelaşi timp[10]/ [că] *nu* te *poți* desăvârşi în nici o artă,[11]/ [dacă] *nu priveşti* în sus, către cer,[12]/ [în loc *să*] *te uiți* în jurul tău[13]/ [*să*] *vezi*[14]/ [ce] *fac* oamenii[15]/ (şi) [ce] *zic* vecinii.“[16]/

(Mircea Eliade – *În curtea la Dionis*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Selectați și analizați sintactic și morfologic substantivele din text.

☑ *Rezolvare*:
➢ Propoziții întrerupte: 1. *Greșeala ta, Manolache, ... este.*

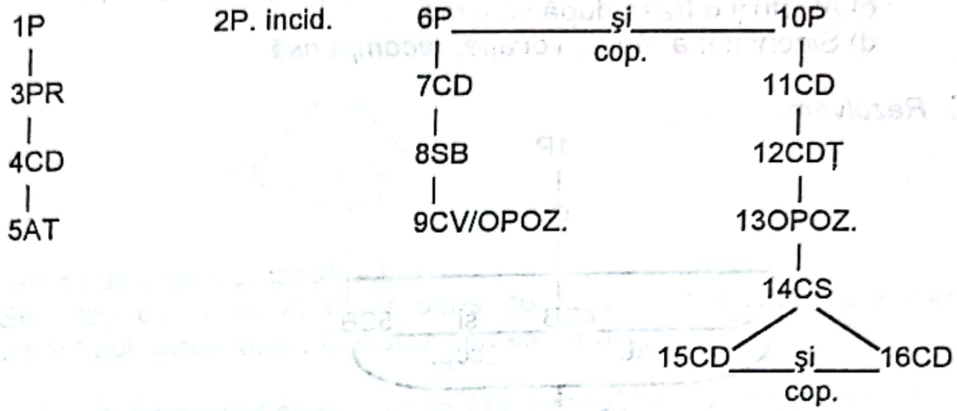

Observații:
- Propoziția nr. 9 are sens concesiv: *deși...*

53. Nici ei *nu știau* mai mult[1]/ [decât ce] *știa* toată lumea:[2]/ [că] adică acești Blajini *sunt niște făpturi* blânde și milostive[3]/ (și) [că] acolo, sub pământ, *se hrănesc*[4]/ [cu ce] *rămâne* de la oameni[5]/ (și) *se roagă* întruna.[6]/ Dar *se* mai *știe*[7]/ [că] Blajinii *au trăit* cândva pe fața pământului[8]/ (și) [că] numai după o anumită întâmplare *s-au retras* ei sub pământ.[9]/ Iorgu *își făcuse* părerea[10]/ [că] credința aceasta *ascunde* în ea un adevăr cutremurător[11]/ (și) [că][12]/ [cine] *izbutește*[13]/ [să]-i *înțeleagă* tâlcul,[14]/ [nu numai că] *află*[15]/ [pe unde] *se poate* coborî în lumea Blajinilor,[16]/ dar *înțelege* în același timp toate tainele[12]/ [pe care] biserica *nu are* îngăduința[17]/ [să] le *dezvăluie*.[18]/

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis)*

❑ *Cerință*: Analiza și schema frazei.

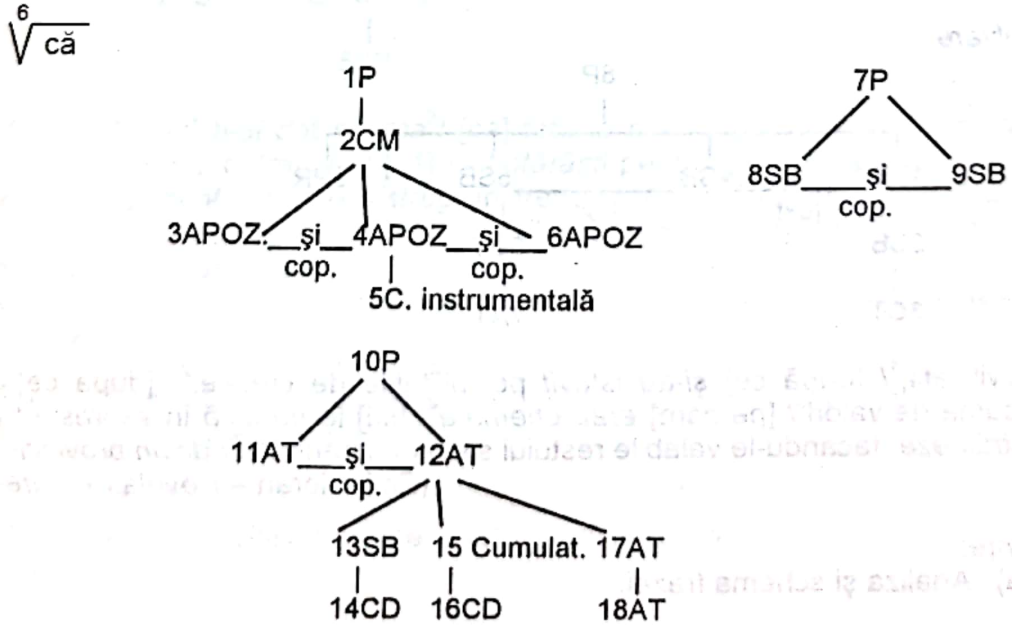

54. *Cred*[1]/ [că] *trebuie*[2]/ [să] *făptuim*,[3]/ [să] *ne îndeplinim* vocația[4]/ (și) [să] o *urmăm*[5]/ [fără să] *ne gândim* la recompensă.[6]/

(Mircea Eliade – *Încercarea Labirintului*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Contrageți propozițiile 3, 4, 5 și 6 în părți de propoziție.
c) Alcătuiți o frază după schemă.
d) Sinonime: *a făptui, vocație, recompensă.*

☑ *Rezolvare*:

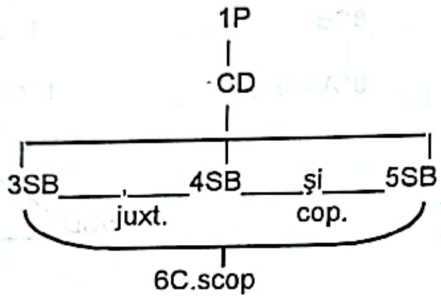

55. [Să]-ți *vină*[1]/ [să] *plângi* atunci[2]/ [când] *te gândești* la oameni,[3]/ [să] *iubești* totul într-un sentiment de supremă responsabilitate,[4]/ [să] te *apuce* o învăluitoare melancolie[5]/ [când] *te gândești* la lacrimile[6]/ [ce] încă nu le-*ai vărsat* pentru oameni[7]/ *înseamnă*[8]/ [să] *te salvezi* prin iubire, singurul izvor al speranțelor.[9]/

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic: *totul, melancolie, prin iubire, singurul izvor al speranțelor.*
c) Selectați cuvintele al căror sens se înscrie în semnificația generală a cuvântului *sentiment*. Construiți cu ele enunțuri.

☑ *Rezolvare*:

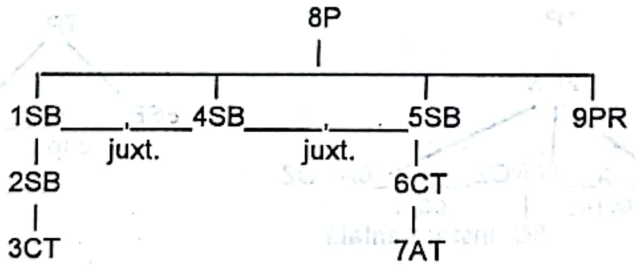

56. Marile civilizații,[1]/ [după ce] *și-au istovit* posibilitățile de creație,[2]/ [după ce]-*au scos în vileag* suma de valori[3]/ [pe care] *erau chemate*[4]/ [să] le *traducă* în expresie[5]/ (și deci) [să] le *înstrăineze*, făcându-le valabile restului steril al umanității,[6]/ *devin provincii.*[1]/

(Emil Cioran – *Revelațiile durerii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.

☑ *Rezolvare*:
➢ Propoziții întrerupte: 1. *Marile civilizații... devin provincii.*

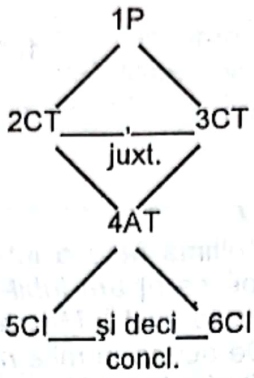

b) Remarcați simetria construcției.
c) Selectați cuvintele al căror sens se înscrie în semnificația generală a cuvântului „*umanitate*". Construiți cu ele enunțuri.

57. [După ce] *te-ai frământat* ca un nebun[1]/ [să] *rezolvi* toate problemele,[2]/ [după ce] *te-ai chinuit* pe culmi[3]/ [când] *ar fi trebuit*[4]/ [să] *dai* răspunsurile supreme,[5]/ *sfârșești* prin a găsi în tăcere singura realitate și singura formă de expresie[6]/ (și)[7]/ [cine] *nu sfârșește* în tăcere[8]/ *înseamnă*[7]/ [că] *n-a văzut* totul.[9]/

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

❑ *Cerință:* Analiza și schema frazei.

☑ *Rezolvare*:

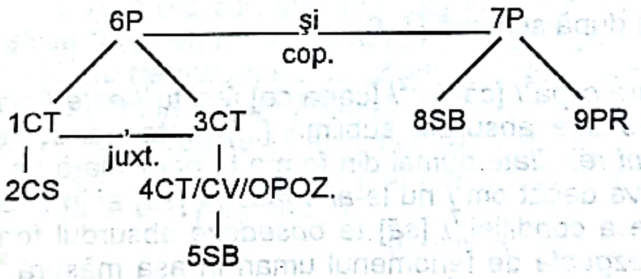

58. Și[1]/ [când] *ți-ai dat seama*[2]/ [că] totul *e nimic*[3]/ (și) *continui* în mod absurd[4]/ [să] *iubești* viața,[5]/ atunci *trebuie*[1]/ [să] *te hotărăști* pentru un gest, pentru o acțiune.[6]/ [Căci] *este mai important*[7]/ [să] *te distrugi* în frenezie decât în neutralitate.[8]/ *Este* aproape *o imposibilitate*[9]/ [să] *trăiești* neutru în mijlocul vieții,[10]/ [să] *consideri* spectacular acest blestemat și iubit pământ.[11]/

(Emil Cioran – *Revelațiile durerii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Selectați perechile de antonime și relevați funcția sintactică și expresivitatea rezultată.

☑ *Rezolvare*:
➢ Propoziții întrerupte: 1. *Și... atunci trebuie.*

$\sqrt[4]{\text{când}}$

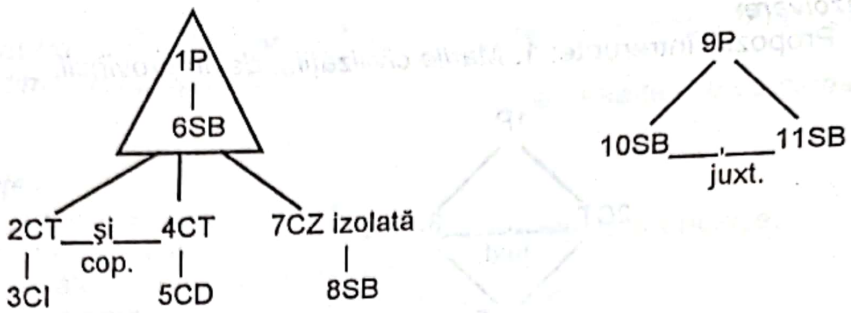

59. Convertirea iubirii în milă *determină* ultima fază a iubirii, agonia iubirii.[1]/ [Când] *începe*[2]/ [să] ne *fie* milă de o persoană[3]/ [pe care] *am iubit-o*[4]/ *înseamnă*[5]/ [că] elanul nostru *nu* mai *poate* susține lupta împotriva evidenței.[6]/ Mila *este o iubire* în oboseală, *o iubire*[7]/ [în care] obiectul ne *este exterior.*[8]/ De aceea în milă *ne dăm seama* atât de bine de condiția altuia,[9]/ *avem* o viziune atât de clară a locului în lume a altei persoane.[10]/

(Emil Cioran – *Sfârșitul care începe*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic atributele din text.

☑ *Rezolvare*:

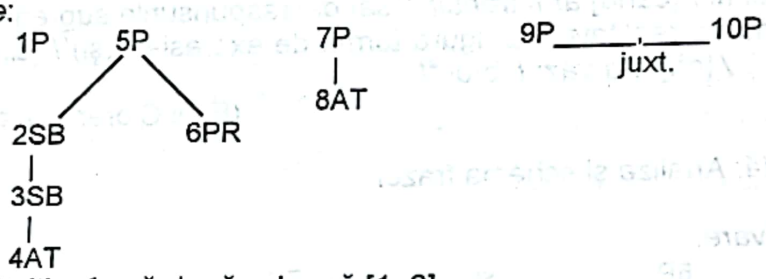

c) Alcătuiți o frază după schemă [1–6].

60. [*Să*]-*ți dai seama* în fiecare clipă[1]/ [că] tot[2]/ [ceea ce] *faci* tu[3]/ *este fructul* condiției tale particulare,[2]/ [că] toate gesturile absurde, sublime [...] toate gândurile [...] toate elanurile și toate înfrângerile *sunt rezultate* numai din forma ta particulară de existență,[4]/ [că][5]/ [dacă] *ai fi fost* orice *altceva* decât om[6]/ nu le-*ai fi făcut*,[5]/ *[să]* *ai* în fiecare clipă în conștiință această particularitate a condiției,[7]/ [*să*] te *obsedeze* absurdul formei umane de existență[8]/ *înseamnă a te dezgusta* de fenomenul uman în așa măsură,[9]/ [încât] *să dorești*[10]/ [*să*]*devii* orice „*altceva*" decât om".[11]/

(Emil Cioran – *Cartea amăgirilor*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic pronumele și adjectivele pronominale.

☑ Rezolvare:

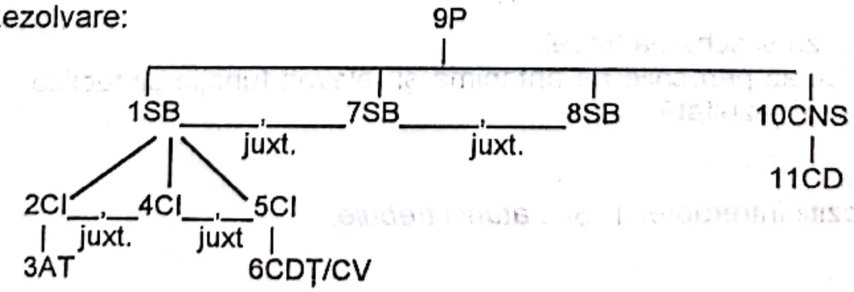

Remarcați enumerația propozițiilor subiective, precum și enumerația elementelor subiectului multiplu din propoziția nr. 4.

61. [Oricât] *m-aș lupta* pe culmile disperării,[1]/ *nu vreau*[2]/ (și) *nu pot*[3]/ [să] *renunț*[4]/ (și) [să] *părăsesc* iubirea,[5]/ [chiar dacă] disperările și tristețile *ar întuneca* izvorul luminos al ființei mele, deplasat în cine știe ce colțuri îndepărtate ale existenței mele.[6]/

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

☑ *Rezolvare*:

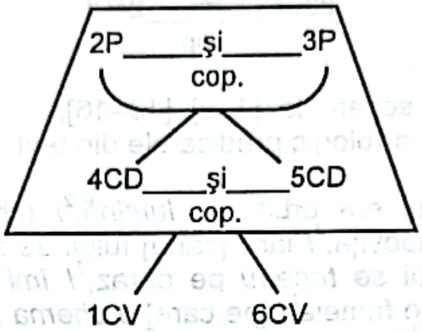

Observații:

„*Cine știe ce*":

- nu formează propoziție;
- este atribut adjectival exprimat prin locuțiune adjectivală nehotărâtă (provenită din locuțiune pronominală nehotărâtă), genul neutru, numărul plural, cazul acuzativ.

62. [Deși] mintea îmi *spunea*[1]/ [că] ea *e* de mult *moartă*[2]/ eu tot mai *credeam*[3]/ (și) *n-aș fi suferit*[4]/ [să] *fie adevărat*[5]/ [că] ea *se află* în alt oraș[6]/ (și) *se plimbă* cu altul la braț,[7]/ [deși] pentru mine *era absurd*[8]/ [fiindcă] ea *nu era Nineta.*[9]/ Curând orașul *puse mâna* pe toate știrile[10]/ (și) eu *nu tremuram* la gândul[11]/ [că] numele meu *va fi amestecat* în moartea ei.[12]/ (Și) *nu tremuram* nici la gândul[13]/ [că] *va trebui*[14]/ *[să] depun mărturie* în proces[15]/ (și) [să] *fiu* apoi *inculpat.*[16]/ [Deși] *exista* proba[17]/ [că] ea *era moartă*[18]/ (și) [că] soarta n-o *protejase* pe această fată în derută,[19]/ eu *mă simțeam* protejat, neatins și intangibil,[20]/ [cu toate că] *ar fi trebuit*[21]/ *[să]-mi dau seama*[22]/ [că] *fusesem atins*[23]/ (și) [că] *puteam* nimeri curând în pușcărie.[24]/

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni)*

☑ *Rezolvare*:

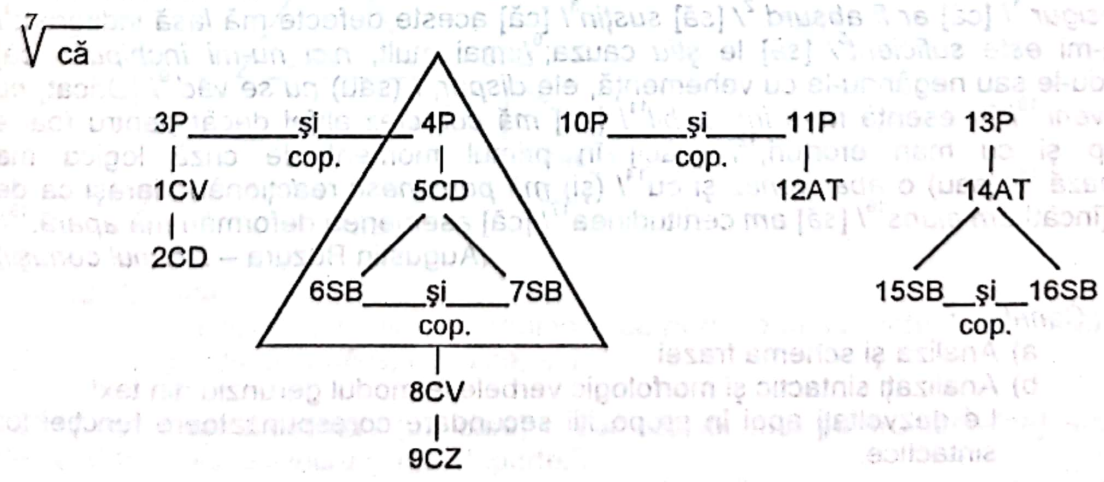

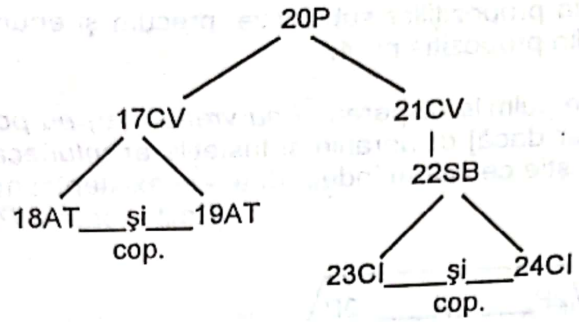

a) Alcătuiți o frază după schemele: [1–9]; [13–16].
b) Analizați sintactic şi morfologic predicatele din text.

63. Afară *descopeream*[1]/ [că] totul *era* orbitoare *lumină*,[2]/ [chiar dacă] cerul *era plumburiu*[3]/ (şi) pe jos *înaintam* prin lapoviță.[4]/ Iar[5]/ [când] fulgii de zăpadă spulberați de vânt mă *prindeau* în hora lor[6]/ (şi) mi *se topeau* pe obraz,[7]/ *îmi aminteam*[5]/ [că] *am cunoscut* cândva, în altă viață, parcă, o femeie[8]/ [pe care] o *chema Matilda*,[9]/ [pe care] o *iubisem*[10]/ (şi) [pentru care] *suferisem*[11]/ (şi) un gând mititel, vesel şi jucăuş mă *întreba*[12]/ [de ce] *nu* ne *putusem* noi înțelege,[13]/ [când] *e atât de uşor şi de simplu*[14]/ [să] *te înțelegi* cu cineva.[15]/

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

☑ *Rezolvare*:
➢ Propoziție întreruptă: 5. *Iar... îmi aminteam.*

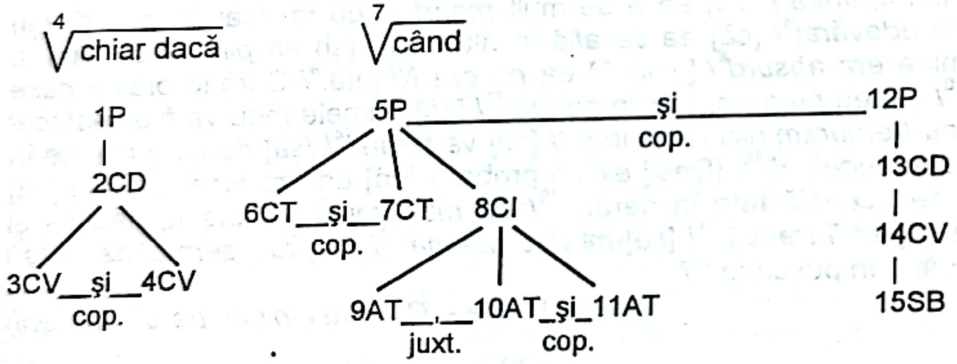

64. *Desigur*[1]/ [că] *ar fi absurd*[2]/ [să] *susțin*[3]/ [că] aceste defecte mă *lasă* indiferent[4]/ (sau) [că]-mi *este suficient*[5]/ [să] le *ştiu* cauza;[6]/ mai mult, *nici nu-mi închipui*[7]/ [că] ascunzându-le sau negându-le cu vehemență, ele *dispar*,[8]/ (sau) *nu se văd*.[9]/ [Oricât] *nu mi-ar conveni*,[10]/ în esență mi-*e imposibil*[11]/ [să] *mă corectez* altfel decât pentru foarte puțin timp şi cu mari eforturi,[12]/ [căci] în primul moment de criză logica mă *abandonează*,[13]/ (sau) o *abandonez* şi eu[14]/ (şi) *mă pomenesc* reacționând iarăşi ca de obicei,[15]/ [încât] *am ajuns*[16]/ [să] *am* certitudinea[17]/ [că] asemenea deformări mă *apără*.[18]/

(Augustin Buzura – *Drumul cenuşii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei
b) Analizați sintactic şi morfologic verbele la modul gerunziu din text.
Le dezvoltați apoi în propoziții secundare corespunzătoare funcției lor sintactice.

Scanned with OKEN Scanner

☑ *Rezolvare:*

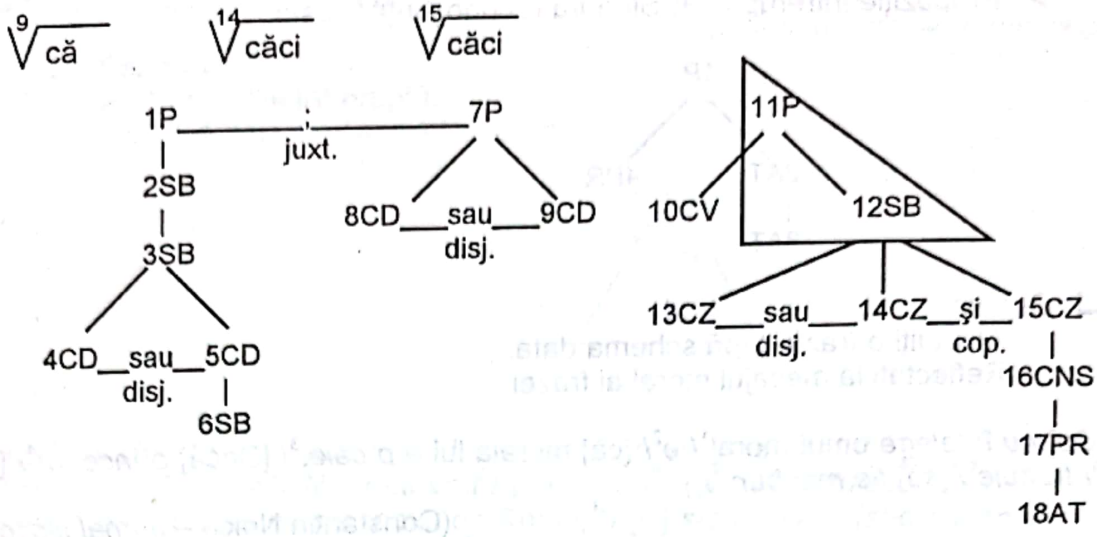

65. [Deşi] *n-ar fi trebuit* [1]/ [să] *par surprins*[2]/ [deoarece] o asemenea posibilitate îmi *trecuse prin minte*,[3]/ totuşi *m-am oprit* brusc, cu sentimentul[4]/ [că][5]/ puţinele momente[8]/ [în care] *urma*[6]/ [să] *stăm* faţă în faţă[7]/ *trebuie*[5]/ [să]-mi *ajungă* pentru a verifica[8]/ [ceea ce] *ştiam*[9]/ (sau) *intuiam* despre el.[10]/ Oricum *nu* mi *se părea normal*[11]/ [ca] un om[12]/ [pe care] l-*am admirat* atâta timp[13]/ [să]-mi *stârnească* o asemenea reacţie de respingere.[12]/

(Augustin Buzura – *Orgolii)*

☑ *Rezolvare*:

➢ Propoziţii întrerupte:

5. *că... trebuie*;
8. *puţinele momente... să-mi ajungă pentru a verifica*;
12. *ca un om [...] să-mi stârnească o asemenea reacţie de respingere.*

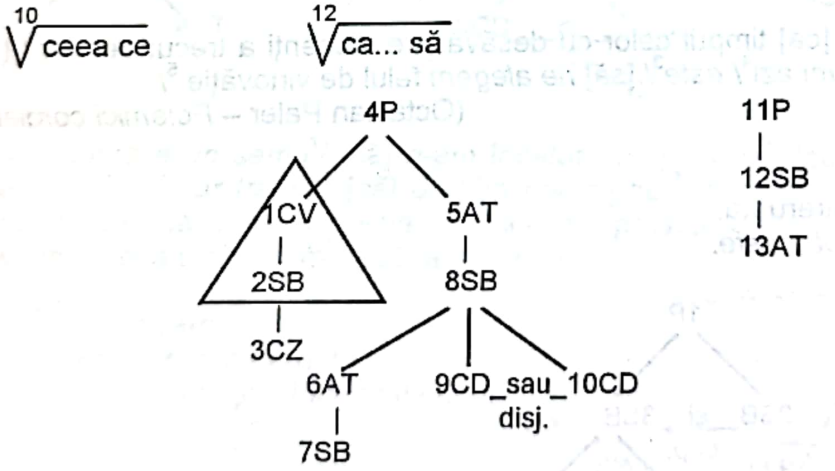

❑ *Cerinţă*:

Analizaţi sintactic şi morfologic: *surprins, o posibilitate, brusc, faţă în faţă, pentru a verifica, ceea ce, -mi.*

66. Singura recunoştinţă[1]/ [pe care] o *cer* copiilor mei pentru tot[2]/ [ce] *am făcut*[3]/ *este*[1]/ [să] *facă* acelaşi lucru şi mai departe.[4]/

(Constantin Noica – *Jurnal filozofic*)

Scanned with OKEN Scanner

☑ *Rezolvare*:

➢ Propoziție întreruptă: 1. Singura recunoștință... este.

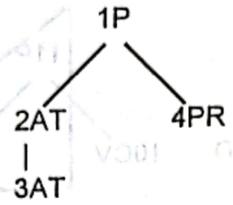

❑ *Cerințe*:

Alcătuiți o frază după schema dată.
Reflectați la mesajul moral al frazei.

67. [Ce] *nu înțelege* omul moral[1]/ *e*[2]/ [că] morala lui *e o cale.*[3]/ [Dacă] *a început*[4]/ [să] *fie bun,*[5]/ *trebuie*[6]/ [să] *fie mai bun.*[7]/

(Constantin Noica – *Jurnal filozofic*)

☑ *Rezolvare*:

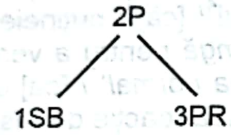

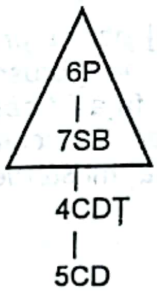

❑ *Cerințe*:

Alcătuiți o frază după schema obținută.
Reflectați la mesajul moral al frazei.

68. De altfel, *se pare*[1]/ [că] timpul celor cu desăvârșire inocenți a trecut demult[2]/ (și) [că] tot[3]/ [ce] mai *putem* râvni azi[4]/ *este*[3]/ [să] *ne alegem* felul de vinovăție.[5]/

(Octavian Paler – *Polemici cordiale)*

☑ *Rezolvare*:

➢ Propoziție întreruptă:

3. *și că tot... este.*

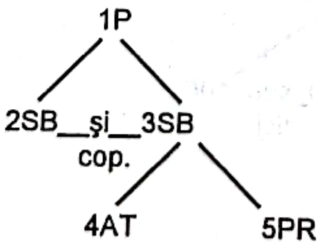

❑ *Cerințe*:

Alcătuiți o frază după schemă.
Contrageți 5PR în nume predicativ.
Sinonime: *inocent, a râvni, fel, vină.*

Scanned with OKEN Scanner

69. Singurul serviciu[1]/ [pe care] i-l *putem* face lui Dumnezeu[2]/ *este*[1]/ [să]-l *căutăm*[3]/ [fără să]-l *găsim*,[4]/ [ca să] *nu*-l *pierdem* pentru totdeauna.[5]/

(Octavian Paler – *Polemici cordiale*)

☑ *Rezolvare*:

➢ Propoziție întreruptă:

1. *Singurul serviciu... este.*

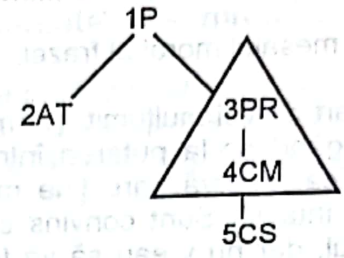

70. Titus Livius ne *asigură*[1]/ [că] Hanibal *era* totdeauna *primul*[2]/ [care] *intra* în luptă[3]/ şi ultimul[2]/ [care] *ieşea*.[4]/ *N-a* mai *vrut*[5]/ [să] *ucidă*[6]/ (şi) [să] *jefuiască*?[7]/ [...] Îmi *place*[8]/ [să] *cred*[9]/ [că] Hanibal *nu s-a temut* de Roma,[10]/ [ci] *s-a temut*[11]/ [s]-o *cucerească*.[12]/ *Era prea inteligent*[13]/ [ca să] *nu fi înțeles*[14]/ [că] Roma *tremura*;[15]/ (şi) *era* prea bun *strateg*[16]/ [ca să] *se îndoiască* de faptul[17]/ [că] romanii *aveau* motive întemeiate[18]/ [să] *tremure*.[19]/

(Octavian Paler – *Polemici cordiale*)

☑ *Rezolvare*:

➢ Propoziție întreruptă:

2. *Că Hanibal era totdeauna primul... şi ultimul.*

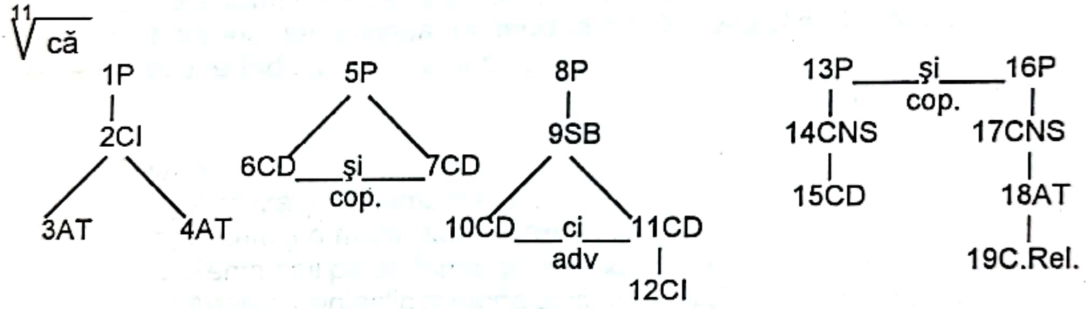

71. A spera *e un semn*[1]/ [că] *n-am încetat*[2]/ [să] *visăm*[3]/ [cum] *ar trebui*[4]/ [să] *arate* lumea[5]/ (şi) [cum] *ar trebui*[6]/ [să] *arătăm* noi înşine.[7]/ Încă mai *ştim*[8]/ [ce] *vrem*,[9]/ încă *deosebim* răul de bine, abjecția de sublim, prostia de valoare[10]/ (şi)[11]/ [dacă] le *deosebim*,[12]/ încă mai *putem*[11]/ [să] *alegem*.[13]/

(Octavian Paler – *Polemici cordiale*)

☑ *Rezolvare*:

➢ Propoziție întreruptă:

11. *Şi... încă mai putem.*

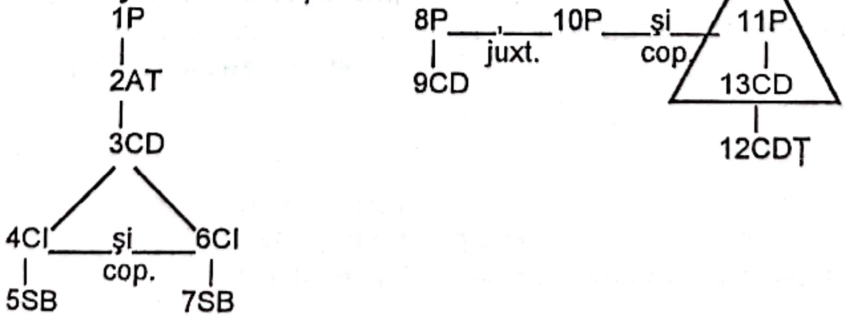

Observații:

- Propoziția nr. 12 are și sens cauzal.
- Adverbele relative *cum*, care subordonează propozițiile indirecte 4 și 6, au funcție sintactică de nume predicativ în propozițiile nr. 5 și 7:
  – *cum să arate* lumea
  – *cum să arătăm* noi înșine

❑ *Cerință*: *Reflectați* la mesajul moral al frazei.

72. Și în acest an mă despart de voi mulțumit. Nu mă gândesc numai la surpriza pe care mi-ați oferit-o acum, mă gândesc la puterea întregii clase. Aș vrea să fiți primii cărora le spun cu o foarte mică rezervă care ține mai mult de trecut: iată cea mai frumoasă clasă cu care m-am întâlnit! Sunt convins că unii dintre voi au făcut de pe acum legături strânse cu viitorul, dar nu vreau să vă forțez să săriți dincolo de vârstă. Vreau să trăiți liberi acești ani în care visul și fantezia nu țin seama de nici un obstacol, în care orice bătaie a inimii se dăruie lumii întregi.

(Constantin Chiriță – *Cireșarii*)

❑ *Cerință*: *Reflectați* la mesajul moral al frazei.

Scanned with OKEN Scanner

CULEGERE DE FRAZE CU GRUPAJ DE CERINȚE

Precizare: Soluțiile frazelor marcate cu semnul ⌦ se află la pagina 471

1. Pentru a judeca şi a prețui meritul unui autor, trebuie a cunoaşte bine timpul în care el a scris, gradul de cultură a limbii în care el a fost îndemnat să scrie şi dificultățile de tot soiul prin care geniul său şi-a făcut drum pentru ca să iasă la lumină.

(Vasile Alecsandri în: *Prefață la „Scrierile lui Constantin Negruzzi" – 1872*)

❑ *Cerințe*:

a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic: *pentru a judeca, a prețui, a cunoaşte.*
c) Dezvoltați părțile de propoziție precizate mai sus, în propoziții secundare corespunzătoare.
d) Analiza şi schema frazei obținute.
e) Alcătuiți o frază după schema obținută anterior (la punctul d)
f) Sinonime: *a judeca, a prețui, merit, autor, dificultate, drum.*
g) Numiți şi exemplificați valorile morfologice ale verbului *a ieşi* (soluții: predicativ şi copulativ).

2. Dacă s-a întâmplat vreodată ca civilizația să învingă barbaria, nu s-a întâmplat niciodată ca barbaria să învingă în mod durabil civilizația şi în lupta acestor două elemente nu încape îndoială al cui va fi viitorul.

(Titu Maiorescu – *Critice)*

❑ *Cerințe*:

a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schema obținută.
c) Remarcați paralelismul şi inversiunea termenilor în propozițiile 1, 2, 3 şi 4.
d) Analizați sintactic şi morfologic: *vreodată, niciodată, durabil, acestor, al cui.*
e) Sinonime: *a învinge, durabil, îndoială.*
f) Familie lexicală: *a civiliza.*
g) Declinarea pronumelui relativ-interogativ *cine.*
h) Subordonați cu conjuncția *dacă* propozițiile secundare: SB, PR, AT, CD, CI, CDȚ, CV, CZ.

3. Unii înaintează prin protecție, mulți prin supunerea oarbă la opinia altora, câțiva prin împotrivire energică la tot ce dezaprobă, croindu-şi viața după a lor individualitate. Toate aceste căi pot duce la țintă, numai să fie urmate cu statornicie. A-ți schimba deodată felul, a deveni energic din pasiv ce erai, a te arăta independent din supus ce ai fost, aceasta nimiceşte succesul vieții.

(Titu Maiorescu – *Critice)*

❑ *Cerințe*:

a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic pronumele din text.
c) Antonime: *a înainta, a aproba, statornicie, pasiv, supus, a nimici, succes.*

Scanned with OKEN Scanner

d) Sinonime: *a înainta, a ocroti, supus, părere, a se împotrivi, statornic, a schimba a nimici.*
e) Numiți și exemplificați valorile morfologice ale cuvântului *ce.*
f) Familie lexicală: *energie.*

⊠4. Înainte însă de a căuta să ne explicăm enigma succesului, trebuie să dăm cititorului o probă a acelei elocvențe și va fi echitabil să alegem proba din discursurile ținute de dl. Nae Ionescu cu prilejul revizuirii Constituției, deoarece d-sa trecea de foarte competent în materie și avea reputație de a cunoaște bine parlamentarismul englez.

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic verbele la infinitiv.
c) Dezvoltați părțile de propoziție pe care le formează verbele la infinitiv, în propoziții secundare corespunzătoare.
d) Numiți subiectul fiecărei propoziții.
e) Sinonime: enigmă, discurs, prilej, a revizui, competent, reputație.
f) Explicați sensul cuvintelor: *elocvență* și *echitabil* și introduceți în contexte.
g) Numiți și exemplificați funcțiile sintactice ale verbelor la modul infinitiv.

5. Sămânța din care a răsărit acest popor e nobilă și poporul nu va pieri decât atunci când românii vor uita noblețea seminției lor.

(Mihai Eminescu – *Opera politică I)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schema obținută.
c) Analizați sintactic și morfologic ultima propoziție.
d) Familie lexicală: *nobil.*
e) Subordonați cu adverbul relativ *când* secundarele: SB, PR, AT, CD, CI, CT, CV.

6. Nu există nici libertate, nici cultură, fără muncă și cine crede că prin profesarea unei serii de fraze a înlocuit munca, deci libertatea și cultura, acela se prenumără, fără să știe, între paraziții societății omenești, între aceia care trăiesc pe pământ spre blestemul, ruina și demoralizarea poporului lor.

(Mihai Eminescu – *Opera politică II)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic substantivele din text.
c) Substantivul *cultură* (articulat sau nu, dar în formă de N.-Ac.) să fie în propoziții : *subiect, nume predicativ, atribut apozițional, complement direct, complement indirect, complement de agent.*
d) Familie lexicală: *liber, cult.*
e) Numiți și explicați modul de formare a cuvintelor: *libertate, a înlocui, a se prenumăra, omenesc, a demoraliza.*

7. Condiția civilizației statului este civilizația economică. A introduce formele civilizației străine fără ca să existe corelativul ei economic, e curat muncă zadarnică.

(Mihai Eminescu – *Opere politice I)*

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați subiectele şi predicatele din text.
c) Substantivul *civilizație* – în formă de G.-D. – să îndeplinească în propoziții următoarele funcții sintactice: *atribut substantival genitival, complement indirect, complement instrumental, complement circumstanțial de mod, de timp, de cauză, de scop, concesiv.*
(Atenție la *prepozițiile şi locuțiunile prepoziționale specifice*)
d) Sinonime: *curat, zadarnic.*

8. De câte ori vom deschide istoria, vom vedea că statele scad şi mor sau prin demagogie, sau prin despotism, şi că existența normală şi regulată, asigurarea celei mai mari posibilități de dezvoltare, oligarhia celor drepți prin caracter, sprijiniți de cei înzestrați la minte, țin statele.

(Mihai Eminescu – *Opera politică II)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic ultima propoziție.
Alcătuiți schema propoziției.
c) Contrageți propoziția nr. 1 în parte de propoziție.
d) Alcătuiți o frază după schema obținută la nr. 1.
e) Cuvântul *a (se) ține* în expresii şi locuțiuni.

9. Optsprezece veacuri sunt de când viața latină a fost sădită pe acest pământ, unde suntem noi, în ciuda zguduirilor prin care a trecut; această viață înaintează mereu sporind şi întărindu-se. S-a păstrat însă şi creşte această viață nu pentru că erau mulți şi puternici aceia care conlucrau la întemeierea ei, ci pentru că fieştecare din cei puțini era mândru de munca înaintaşilor săi. De când este suflet de român pe fața pământului, românul a fost mândru de a fi român şi chiar atunci când lumea îl privea cu dispreț, el îşi cânta doina şi, în conştiința puterilor pe care le purta în sine, privea mândru împrejurul său.

(Mihai Eminescu – *Opera politică I)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic substantivele din text.
c) Numiți şi exemplificați funcțiile sintactice ale verbului la modul gerunziu.
d) Sinonime: *veac, a sădi, zguduire, a înainta, a spori, puternic, a întemeia, înaintaş.*

10. E o axiomă a istoriei că tot ce e bine e un rezultat al cugetării generale şi tot ce e rău e productul celei individuale.

(Mihai Eminescu – *Opere politice I)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectați din text două perechi antonime.
c) Numiți şi exemplificați schimbarea valorii morfologice pentru cuvintele: *rău, bine.* (soluții: adjectiv, adverb, substantiv).
d) Familie lexicală: *individ, cuget.*
e) Cuvântul [*bine – bun*] în cuvinte compuse.
f) Articolul hotărât – flexiune. Aspecte particulare.

Scanned with OKEN Scanner

11. A face ce fac toți, adică a lua și a stăpâni cu baioneta e lucru ușor; [...] a dovedi că suntem destul de drepți și destul de cumpătați ca să ținem în echilibru și bună pace elemente din cele mai diverse, este o artă, este adevărata politică pe lângă care, politica forței brute este o jucărie.

(Mihai Eminescu – *Opera politică I*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic verbele la infinitiv din text.
c) Dezvoltați-le în propoziții secundare corespunzătoare.
d) Analiza și schema frazei obținute la nr. 3.
e) Verbul *a (se) face*, în expresii și locuțiuni.
f) Verbul *a (și) lua*, în expresii și locuțiuni.
g) Familie lexicală: *artă*.

12. Când te laudă lumea, ascult-o, numai lauda ce ți-o aduci tu singur n-o asculta. Vei vedea ce frumos se reduc laudele lumii la nimic și cum înveți a prețui exact valoarea propriilor tale acte.

(Mihai Eminescu – *Fragmentarium*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Analizați sintactic și morfologic adverbele din text.
d) Schimbarea valorii morfologice: *ce, frumos, exact.*
e) Numiți antonimele cuvintelor: *frumos, nimic, a învăța, a prețui, exact, valoare, propriu.*
f) Familie lexicală: *a duce.*

13. A fi mândru de calitățile tale naturale, de poziținea pe care istoria ți-a impus-o și pe care, vrând, nevrând, a trebuit s-o primești – a fi mândru apoi fiindcă cu mijloace colosale ajungi ținta ușor, e o dobitocie.

(Mihai Eminescu – *Fragmentarium*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Identificați subiectul propoziției principale.
c) Dezvoltați-le în propoziții secundare corespunzătoare.
d) Analiza și schema frazei obținute.
e) Sinonime: *mândru, colosal.*
f) Valorile morfologice ale verbului *a ajunge*; consecințe sintactice.

14. Și când gândesc la viața-mi, îmi pare că ea cură
Încet repovestită de o străină gură,
Ca și când n-ar fi viața-mi, ca și când n-aș fi fost
Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost,
De-mi țin la el urechea și râd de câte-ascult
Ca de dureri străine?... Parc-am murit demult.

(Mihai Eminescu – *Poezii*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic pronumele din text.
c) Cuvântul „rost" în expresii și locuțiuni.

Scanned with OKEN Scanner

15. Când știi că visu-acesta cu moarte se sfârșește,
Că-n urmă-ți rămân toate astfel cum sunt,
De dregi oricât ai drege-n lume – atunci te oboseşte
Eterna alergare... şi-un gând te-ademeneşte:
Că vis al morții-eterne e viața lumii-ntregi.

(Mihai Eminescu – *Poezii)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Subordonați cu conjuncția *că*, secundarele: SB, PR, AT, CD, CI, CZ, CNS.
c) Sinonime: *moarte, etern, a drege, a ademeni, viața.*

⊠16. Pierzându-ți timpul tău cu dulci nimicuri
N-ai vrea ca nime-n uşa ta să bată;
Dar şi mai bine-i, când afară-i zloată,
Să stai visând la foc, de somn să picuri.

(Mihai Eminescu – *Poezii)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic: *-ți, tău, nime, te, visând, de somn.*
c) Omonimele: *somn*; *dar.*
d) Introduceți în contexte *nai / n-ai* şi explicați ortografia cu argumente lexicale şi morfologice.
e) Valorile morfologice ale verbului *a vrea* (soluții: predicativ şi auxiliar). Exemple.

17. Şi dacă de cu ziuă se-ntâmplă să te văz
Desigur că la noapte un tei o să visez,
Iar dacă peste ziuă eu întâlnesc un tei,
În somnu-mi toată noaptea te uiți în ochii mei.

(Mihai Eminescu – *Poezii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Schimbarea valorii morfologice: *ziua – noaptea*.
c) Omonime: *iar, şi, de.*
d) *Ochi* în expresii şi locuțiuni.

18. E uşor să iei hotărâri, dar, cu cât mai uşor le iei, cu atât mai greu ți-e să stărui în ele.

(Ion Slavici – *Opere VII)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Contrageți propoziția a doua şi ultima în părți de propoziție.
c) Sinonime: *hotărâre, a stărui, greu.*
d) Verbul *a (se) lua* în expresii şi locuțiuni.
e) Introduceți în context *ție*; *ți-e* şi explicați ortografia cu argumente morfologice.
f) Gradele de comparație ale adverbelor. Exemple în propoziții.

19. Omul de știință nu vrea decât adevărul, pe care trebuie să-l caute, chiar dacă ar trebui să piară.

(Garabet Ibrăileanu – *Opere VII)*

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Familie lexicală: *a şti, om.*
d) Introduceți în contexte *decât*; *de cât* şi explicați ortografia cu argumentele lexicale şi morfologice.
e) Subordonați cu conjuncția *să*, secundarele: SB, PR, AT, CD, CI, C Scop, CDŢ, CV, CNS.

20. Şi în viață, în simțire, în scris, în gând, când te uiți bine, rămâne mai ales ce ai dat altora, ce ai lăsat de la tine, ce ai jertfit. Prin înstrăinarea de tine însuți, capeți şi consecvența şi stăruința şi caracterul şi iubirea oamenilor.
(Nicolae Iorga – *Pagini II)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Analizați sintactic şi morfologic pronumele şi adjectivele pronominale din text.
d) Sinonime: *a jertfi, înstrăinare, a căpăta, consecvență, stăruința, iubire.*
e) Funcțiile sintactice ale adverbelor. Exemple.
f) Formele adjectivului pronominal de întărire (F., M., Sg., Pl., persoană).

21. Fiecare om are un drum pe care poate fi condus, dar nu i se poate crea alt drum decât acela pe care e chemat să meargă.
(Nicolae Iorga – Conferința: *Nevoia reînnoirii cunoştințelor istorice în învățământul secundar*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schema anterioară.
c) Analizați sintactic şi morfologic pronumele şi adjectivele pronominale din text.
d) Conjugați la modul indicativ prezent verbul *a crea*.
e) Selectați din texte cuvintele compuse şi derivate şi explicați modul de formare.
f) Valori morfologice ale cuvântului *poate;* consecințe sintactice (soluții): a) *verb predicativ, tranzitiv, personal;* b) *verb impersonal;* c) *adverb predicativ, adverb de mod).*

22. Cine scrie istorie şi simte că e chemat să o scrie trebuie să aibă, mai presus de toate, această convingere: că zugrăveşte o viață şi nu descrie o serie de acțiuni mecanice.
(Nicolae Iorga – *Generalități cu privire la studiile istorice"* în „Pagini alese")

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Precizați subiectul fiecărei propoziții.
c) Identificați şi analizați sintactic şi morfologic predicatele.
d) Familie lexicală: *a simți, istorie.*
e) În propoziții secundare SB, pronumele relative *cine* – să aibă funcțiile sintactice: *subiect, nume predicativ* (N., G.) *complement indirect* (D., Ac.) *complement direct* (Ac.), *c. agent* (Ac.).

23. Domnilor, în toată lumea răsăriteană, în care ne găsim şi noi, limba țării e întrebuințată curent în corespondența diplomatică şi, dacă n-ar fi alt argument, aş aduce înainte numai trei: [...] sunt rapoarte diplomatice scrise în româneşte; instrucțiunile d-lui

Scanned with OKEN Scanner

prim-ministru sunt date în româneşte; şi în sfârşit, dacă limba românească ar fi socotită că nu poate să exprime anumite nuanţe, ar ajunge o singură cuvântare a domnului Maiorescu, cu tot ceea ce spune şi cu tot ceea ce lasă a se înţelege, cu tot ceea ce se ascunde pentru a dovedi că limba românească este în stare să exprime orice nuanţă.

(Nicolae Iorga – *Discursuri parlamentare*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectaţi atributele din text şi le analizaţi sintactic şi morfologic.
c) Explicaţi rolul semnelor de punctuaţie din text.
d) Numiţi şi exemplificaţi două situaţii morfologice de folosire a virgulei în propoziţie.

24. Când o naţiune este bogată în resurse economice, bogată în pregătire militară, bogată sufleteşte şi mai ales bogată în patriotism, acea naţiune, oricare ar fi împrejurările istorice, este sigură de victorie, căci ea este invincibilă.

(Dimitrie Gusti – *Opere, IV)*

❑ *Cerinţe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi repetiţia şi efectul stilistic pe care îl creează.
c) Alcătuiţi o frază după schemă.
d) Selectaţi din text cuvintele derivate şi compuse şi explicaţi modul de formare.
e) Gradele de comparaţie ale adjectivului. Exemple în propoziţii.

25. Vorba luminează gândul şi arată cărările pe care se va ivi fapta întrupată. Şi precum e o nebunie să arunci pe ogor sămânţa stearpă, tot aşa e mare păcat să azvârli vorba numai aşa, în bătaia vântului, fără credinţa că vei veni cu fapta în urma ei.

(Octavian Goga – *Pagini publicistice)*

❑ *Cerinţe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Valori morfologice ale verbului *a arăta*. Consecinţe sintactice (soluţii: vb. predicativ, vb. copulativ).
c) Numiţi clasa gramaticală în care se include cuvântul subliniat:
Urma lăsată de urs se vedea pe zăpadă.
Tata vine mai târziu, *pe urmă*.
El s-a aşezat *la urmă*.
El a vorbit *în urma* tuturor.

26. Pentru a asigura izbânda unei mari idei, unei reforme, care porneşte din nevoile adânci ale unui popor, nu mai este destul să aşterni proiecte de legi pe o foaie de hârtie şi să câştigi aprobarea câtorva prieteni, sau tăcerea câtorva vrăjmaşi. Trebuie să convingi milioane de oameni, să faci apel la raţiunea, la inima, la patriotismul lor, să stârneşti un curent întreg acolo, unde, înainte, câteva cuvinte, câteva ameninţări, sau câteva glume erau de ajuns.

(Octavian Goga – *Pagini publicistice)*

❑ *Cerinţe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic complementele din text.
c) Sinonime: *izbândă, adânc, vrăjmaş, raţiune, inimă.*

Scanned with OKEN Scanner

d) Numiți și exemplificați funcțiile sintactice ale substantivului în nominativ.
e) Despărțiți în silabe: *a subscrie, a preocupa, nemaivăzut, dezinforma.*

27. Idealul creator e talismanul care transfigurează realitatea și îți dă puterea ca s-o birui; idealul creator e izvorul la care, dacă te adapi, ești ferit de descurajare și de limitare în satisfacții.

(Nicolae Titulescu – *Discursuri*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Adjective fără grade de comparație.
d) Explicați sensul cuvintelor: *sanctuar, talisman, sacru* și introduceți-le în contexte.

⌦28. Dacă țărănimea a fost ursită să conserve rasa, pământul, limba și credința noastră, înseamnă că ea este întruchiparea tuturor virtualităților și energiilor românești, deci că dintr-însa trebuie să pornească și să se inspire tot ce e românesc.

(Liviu Rebreanu – *Discursuri de recepție la Academia Română*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Analizați atributele din text.
d) Numiți sufixele colective și formați cu ele substantive colective.
e) Discutați paronimele: *eminent – iminent; a emigra – a imigra; emigrant – imigrant, a colabora – a corobora.*

⌦29. Acum, că ființa în care întrupasem visul de iubire al tinereții mele era pentru mine pierdută, mi-am zis că nu-mi rămâne decât s-o dau uitării.

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Numiți și explicați modul de formare a cuvintelor: *ființă, a întrupa, tinerețe, decât.*
c) Numiți sufixele adjectivale și formați cu ele adjective.
d) Familie lexicală: *a zice.*

30. Primisem s-o ajut să-și revadă câteva materii la care se credea mai slabă. Între timp, vorbind și de una-alta, m-a uimit să văd cât de cuminte cap avea, ce sănătos judeca și limpede. Spunându-i odată ce rar e să găsești pe cineva care să învețe ca dânsa, numai de plăcere, îmi observă că ea învăța de plăcere, dar de nevoie, ca să aibă o meserie.

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic pronumele din text.
c) Schimbarea valorii morfologice: *sănătos, limpede.*
d) Numiți prefixele superlative și derivați cu ele cuvinte.
e) Cuvântul „cap" în expresii și locuțiuni.
f) Familie lexicală: *a învăța.*

Scanned with OKEN Scanner

31. A! Dacă nu voiam era numai ca să lovim în el, să-l jignim şi nu era frumos din partea noastră, nu se cădea să ne purtăm aşa cu un frate. (...) Chiar sincer să fi fost, şi oarecât era, n-ar fi meritat compătimire. [...]. Cum ştia că noaptea, când eram cu Paşadia, îl urmam tustrei, orbeşte, oriunde, ce i-ar fi fost mai lesne decât să ne ducă acolo fără să ne întrebe de vrem, ori ba şi fără să ne spună dinainte.

(Mateiu Caragiale– *Craii de Curtea-Veche)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic adverbele din text.
c) Familie lexicală: *a duce.*
d) În expresii şi locuțiuni: *a (se) duce.*
e) Funcțiile sintactice ale substantivului în cazul genitiv; exemple.

32. Să fi fost vreo legătură între acea fereastră care e de ajuns să închid ochii ca să-mi răsară înainte întocmai ca atunci şi cele ce s-au petrecut în acea noapte chiar, bănuiesc, nu pot să ştiu.

(Mateiu Caragiale – *Remember)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Schimbarea valorii morfologice: *înainte – înaintea.*
c) Introduceți în contexte *sau*; *s-au* şi explicați ortografia cu argumente morfologice.
d) Numeralul cardinal: scrieți şi pronunțați: 6, 7, 9, 15, 14, 16, 19.
e) Sinonime: *a se petrece, a bănui, bănuială.*
f) Explicați sensul paronimelor : *adagiu – adagio; ordinar – ordinal;* introduceți în contexte.

33. Că la obârşie am fi barbari, cum s-a străduit să mă convingă când i-am fost oaspete în palatul său din Catania, capul ramurei siciliene, zisă cu pardosul, fiindcă la vechea noastră stemă [...] a adăugat în cinstea unei înrudiri ilustre un câmp de aur cu chenar de sângeap, un pardos negru; că am fi fost normanzi, se prea poate, de vreme ce toți, până la cei din urmă doi, el şi cu mine, am păstrat ca insemne trainice de stirpe părul roşcat şi ochi albaştri, dar netăgăduit rămâne numai că se trag din corăbieri şi e singura mea deşertăciune, căci, dacă strămoşii ar fi pe alese, cum se cam obişnuieşte pe la casele mari, pe cel dintâi, l-aş voi tot corăbier.

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Subiectul: clasificare şi exemple.
c) Selectați cuvintele compuse şi derivate şi arătați modul de formare.
d) Sinonime: *obârşie, a se străduí, oaspete, stimă, ilustru, stirpe, deşertăciune.*

⌧34. Sunt vise ce parcă le-am trăit cândva şi undeva precum sunt lucruri vieţuite despre care ne întrebăm dacă n-au fost vis. La asta mă gândeam deunăzi, seara, când, răvăşind printre hârtiile mele ca să văd ce se mai poate găsi de ars – hârtiile încurcă – am dat peste o scrisoare care mi-a deşteptat amintirea unei întâmplări ciudate, aşa de ciudate, că, de n-ar fi fost decât şapte ani de când s-a petrecut, m-aş simți cuprins de îndoială, aş crede că într-adevăr am visat numai, sau că am citit-o ori auzit-o demult.

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche).*

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectați pronumele relative şi adverbele relative din text. Precizați:
- rolul lor în frază;
- funcția sintactică în propoziția pe care o subordonează.

c) Cazul dativ: prepoziții specifice; funcții sintactice (la substantiv).

35. Să fi avut un scop stăruința încăpățânată cu care îşi perdeluia scurtul lui trecut şi viața de toate zilele, se putea prea bine, era însă, o spun iarăşi, atâta mândrie în privirea lui ce pururi nepăsătoare de ce se petrecea pe pământ, arăta a se pierde aiurea, în depărtările unei lumi de vis, încât ar fi făcut să se risipească orice urmă de neîncredere, sau de bănuială. Totuşi nu-mi scăpase din vedere că uneori ar fi dat să mai spună ceva, dar se răzgândea pe loc, înăbuşindu-şi vorba pe buze.

(Mateiu Caragiale – *Remember)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic adverbele din text.
c) Selectați cuvintele compuse şi derivate şi explicați modul de formare.
d) Punctuația cazului vocativ.
e) Sinonime: *stăruință, scop, încăpățânare, pururi, nepăsător, a se risipi, bănuială.*
f) Prefixe negative. Formați cu ele perechi de antonime.

36. Ca să evit asemenea grave contradicții, ca să evit arbitrariul de a pretinde că ghicesc ce se întâmplă în cugetele oamenilor, nu e decât o singură soluție: să nu descriu decât ceea ce văd, ceea ce aud, ceea ce înregistrează simțurile mele, ceea ce gândesc eu. Aceasta-i singura realitate pe care o pot povesti.

(Camil Petrescu – *Teze şi antiteze)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Frază după schemă.
c) Analizați sintactic verbele la modul infinitiv din text.
d) Numiți şi exemplificați când se folosesc două puncte [:].
e) Familie lexicală: *a povesti, cuget.*
f) Despărțiți în silabe: *a evita, contradicții, a pretinde, decât, descriu, aud, înregistra.*

37. După un timp, ca şi când s-ar fi topit în mine o pojghiță sufletească, m-am simțit uşor înduioşată şi m-am hotărât să fac un foarte ciudat soi de serviciu amicului meu. L-am chemat – şi a încremenit când a văzut semnul mic pe care i l-am făcut – iar pentru că a trebuit să aştept puțin până să mă poată asculta, căci după privire simțeam că îi vâjâie urechile, l-am certat, cu intenție, tare, ca să audă fata care îl întovărăşea, că m-a uitat cu desăvârşire şi că nu a venit ca să mă vadă.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic: *înduioşată, uşor, foarte ciudat, amicului, meu, pe care, cu desăvârşire.*
c) Familie lexicală: *a veni.*

Scanned with OKEN Scanner

d) Explicați modul de formare: *sufletesc, a înduioșa, a încremeni, a întovărăși, desăvârșire.*
e) Funcțiile sintactice ale substantivului în cazul acuzativ.

38. Când sunt în fața cuiva, nici nu pot să gândesc ca lumea, întocmai ca în liceu, când știam lecția foarte bine, dar, dacă mă scotea la tablă, din cauză că eram în fața tuturor, din pricina profesorului, nu mă puteam concentra și deci nu puteam să gândesc. Căci e îngrozitor să gândești în fața tuturor...

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic propoziția nr. 1.
c) Selectați și analizați sintactic și morfologic pronumele și substantivele în cazul genitiv.
d) Conjuncțiile coordonatoare. Exemple.
e) Introduceți în contexte: *din cauza – din cauză că*; precizați clasa morfologică în care se încadrează.

39. Când am fost în Germania, am înțeles, cu o uimire pe care nu poți să ți-o închipui că, dimpotrivă, ei sunt foarte mândri de această adevărată ținută, pe care o cultiva de altfel cu multă grijă, ca pe o uniformă de intelectualitate, menită să-i deosebească de restul mulțimii de rând. Dacă mă gândesc și mă gândesc, îmi vine să cred că o îmbrăcăminte urâtă, cu o cravată neîngrijită, într-o lume corect îmbrăcată e o dovadă de suficiență. Întâi dovedește că nu te sinchisești de părerea acelora în mijlocul cărora trăiești, iar pe de altă parte, că nu te stingherește să atragi luare-aminte și să fii comentat.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați pronumele relative din text:
- rolul în frază;
- funcția sintactică.

c) Pronumele reflexiv.
d) Funcțiile sintactice ale pronumelui reflexiv în cazul dativ.

40. Nu știu dacă „i-a făcut-o cineva", nu știu dacă „dușmanii lui au tăbărât pe ea". Ceea ce știu e că într-o piesă modernă, omenească și simplă, într-o atmosferă de intimitate, ea s-a apucat să urle ca o disperată. Ceea ce ar fi mers într-o melodramă sau într-o dramă bulevardieră era aici penibil. Emilia era cu totul alături de rol din care nu pricepea nimic și, nemaiștiind ce să facă, deoarece nici regizorul nu știuse ce să-i arate, a încercat să plaseze eternul și teribilul ei cuplet din „Modelul", deși pe alte cuvinte. [...] Nenorocirea a fost că s-a râs în sală tocmai când Emilia se credea mai dramatică.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după a doua ramură a schemei (5–8).
c) Familie lexicală: *dramă, a crede.*
d) Articolul demonstrativ – adjectival: flexiune.

Scanned with OKEN Scanner

41. E adevărat că ordinul publicat în ziare, în mod cinstit, nu fixa nominal pe cei care aveau acest drept şi această datorie, dar, de vreme ce numai „oamenii" aveau bani să cumpere un automobil, chiar dacă sumele proveneau din fraudă, e de la sine înțeles că restul locuitorilor erau excluşi. Un „om" are dreptul să fie unde e, chiar dacă altul aduce meritul sau soluția. Recent, un ministru nu a invitat oare de pe banca ministerială mărturisind că n-are soluții, pe cei care au soluții pentru remedierea crizei, să vină să i le dea, ca să le aplice el, fiindcă el niciodată n-a făcut presupunerea că dacă n-are soluții, n-are dreptul să stea în locul acela, căci el se ştia pe sine „om"?

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Propoziția consecutivă: teorie şi exemple.
c) Explicați sensul cuvintelor şi introduceți-le în contexte: *recent, proxim, a comemora, alienare.*

⌦42. E de prisos să-ți mai spun că D. era mai toată ziua la noi. Ştiam de la o soră a lui [...] cât mă iubeşte şi poate că iubirea lor pentru mine venea din faptul că era alimentată de pasiunea importantă a fratelui pentru mine. Ceea ce am ştiut mai târziu – după ce m-am măritat, am aflat de la un coleg al lui – e că D. era invidiat de tot liceul, că avea un fel de nevăzută şi emoțională aureolă, pentru că toți colegii lui îl vedeau pe stradă, la tenis [...], în apropierea şi în tovărăşia mea.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă – intervalul [1–7].
c) Selectați verbele la diateza pasivă şi analizați-le.
d) Complementul de agent.
e) Selectați şi analizați sintactic şi morfologic pronumele din text.

43. Se vede că vreun duşman, probabil chiar din cercul familiei, în sfârşit cineva care nu avea curajul să atace pe față, dar îl ura atât de mult, încât ar fi vrut să-l vadă prăbuşit, chiar fără măcar să ție să se ştie că de la el îi vine, a trimis la redacție un dosar, a cărui publicare îl scotea pe acest fruntaş nu numai din viața politică, dar şi din cea publică.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic: *cineva, care, pe față, prăbuşit, a cărui, acest.*
c) Explicați paronimele: *familial – familiar* şi introduceți-le în contexte.
d) *a (se) ține* – în expresii şi locuțiuni.
e) Interjecția: funcții sintactice.

⌦44. Întorc puțin capul spre ea, mirat, căci Miți Mărculeanu nu-mi place deloc, iar dacă eram cu ea la restaurant e pentru că din motive pe care am să le spun altă dată, simt de vreo doi ani nevoia să fiu văzut totdeauna cu câte o femeie.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic prima şi ultima propoziție.

Scanned with OKEN Scanner

c) Precizați și exemplificați care propoziții secundare se pot subordona prin conjuncția „*dacă*".
d) Predicatul nominal.

45. Să-ți mai scriu despre D, mi-ar fi greu, căci îți mărturisesc că el nu formează nici pe departe centrul preocupărilor mele de acum, iar efortul la care mă supui este asemeni aceluia care e impus unui convoi obligat să se abată ca să ia un trecător izolat.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic propoziția nr. 4.
c) Sinonime: *a mărturisi, a obliga, izolat.*
d) Familie lexicală: *a pune.*
e) Atributul, felurile atributului – exemple.

46. De plătit, firește că m-am făcut că plătesc imediat, dar mă întrebasem mereu dacă să-i spun prețul bijuteriei, sau să las să-i fie surpriză. Mi-am spus însă că e o copilărie, ar fi putut să cadă mai târziu pe mâna vreunui șarlatan și că era mai bine să știe prețul adevărat.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic: *de plătit, imediat, mereu, mai târziu.*
c) Introduceți în contexte: *săi – să-i; mai – m-ai* și explicați ortografia cu argumente morfologice.
d) Familie lexicală: *preț, adevăr, copil.*
e) Complemente circumstanțiale exprimate prin adverbe.

47. Firește că oricare altul ar fi plecat imediat, jignit, el însă a rămas umilit și cu sufletul ghemuit. Într-o clipă mi-a părut rău de brutalitatea mea și am căutat acum, după ce mi se părea că pusesem lucrurile la punct și că stabilisem o înțelegere tăcută între noi, că nu trebuie să mai vină altă dată – să repar puțin din răul pe care i-l făcusem acestui trup cu nervii roși de suferință ca un lemn de cari – și am chemat servitoarea spunând să prepare un ceai.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic: *oricare, jignit, mea, acestui, de suferință.*
c) Familie lexicală: *nerv, punct.*
d) Complemente circumstanțiale exprimate prin substantive în cazul genitiv.

48. Ca pe drumuri diferite să ajungi în același punct, îți dă emoția pe care o încearcă cel care în pădure vede că ori în ce direcție ar merge drept înainte, ajunge mereu de unde a plecat. Și cu cât e mai mare finețea și caracterul de nuanță al întâlnirii, cu atât nedumerirea din noi răsună în interior.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust*)

49. Am regretat pe urmă brusc că am dat drumul trăsurii – din superstiție – căci eram atât de obosită, că nu mai puteam merge pe jos și parcă din senin am început să sufăr în

Scanned with OKEN Scanner

tot corpul, cum revin durerile, dacă a trecut prea repede anestezicul.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe*:

a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schema obținută.
c) Analizați sintactic şi morfologic*: pe urmă, brusc, pe jos, parcă, din senin, cum, prea repede, durerile, anestezicul.*
d) Derivați cuvinte cu prefixele: *ante-, anti-, co-, con-, supra-* şi introduceți-le în contexte.
e) Reguli de despărțire a cuvintelor în silabe.

⌦50. Toate le-am făcut în viață şi tot ce mi-a stârnit amorul propriu e trecut în activitatea mea ca într-un memoriu de carieră. Numai scriitor ştiu că oricât aş vrea, orice aş face şi oricât m-aş stoarce, n-aş putea deveni niciodată şi de aceea stau cu sfială alături de cei doi prieteni, căci zâmbetele lor mă umilesc puțin, nu mult, aşa, cât s-ar apleca o trestie sub apăsarea vântului.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe*:

a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectați cuvintele derivate şi compuse şi arătați modul de formare.
c) Gradele de comparație ale adjectivului.
d) Funcțiile sintactice ale verbului la modul supin. Exemple.

51. Mi se părea că nu mi se poate aduce o jignire mai gravă, [...] că omul acesta abuza de delicatețea mea. E adevărat că era atât de alarmat, că nu mai îndrăznea nici să respire, că îşi trecea limba peste buzele uscate ca să şi le umezească [...]. Nu m-am mai putut stăpâni, căci gândul acesta, că libertatea mea, la care am ținut atât, e în joc, mă scotea din sărite.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe*:

a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schema 1–9.
c) Sufixe diminutivale: exemple.
d) Explicați sensul cuvintelor şi introduceți-le în contexte: *oneros, echivoc, mutual, libertin.*

52. Aş fi vrut să-i pun din nou în vedere că nu trebuie să intre şi să rămână la mine când nu sunt acasă, dar mi s-a părut că mânia mea i-ar sfărâma nervii, că l-ar deprima ca o insultă nemeritată.

(Camil Petrescu – *Patul lui Procust)*

❑ *Cerințe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Complemente circumstanțiale exprimate prin verbe la gerunziu.
d) Explicați sensul cuvintelor şi introduceți în contexte: *temerar, conjunctură, conjectură, pastel.*
e) Introduceți în contexte: *la – l-a; sa – s-a; i-ar – iar* şi explicați ortografia cu argumente morfologice.

Scanned with OKEN Scanner

53. Iubeşte statornic numai o femeie, pe aceea care se alătură gândurilor tale, şi când e tânără şi mai ales atunci când e bătrână. Dar nu întoarce capul ipocrit faţă de altele, multe sunt divin de frumoase. A fi nepăsător faţă de ele înseamnă să fii apatic în general [...].

(G. Călinescu – *Scrinul negru)*

❑ *Cerinţe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic predicatele din text.
c) Familia lexicală: *tânăr, bătrân.*
d) Valorile morfologice ale verbului *a însemna.* Consecinţe sintactice.
e) Explicaţi sensul cuvintelor: *problematic, spartan, draconic.* Introduceţi-le în contexte.

54. Nu încerca, mai ales dacă te vei ridica cu mult deasupra comunului, să înlături duşmăniile pe care le vei stârni, făcând pe placul fiecăruia, umilindu-te înaintea adversarilor; e o trudă zadarnică, deoarece mediocrii te urăsc nu fiindcă i-ai contrazis, ci pentru că i-ai întrecut.

(G. Călinescu – *Scrinul negru)*

❑ *Cerinţe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectaţi substantivele şi pronumele şi analizaţi-le sintactic şi morfologic.
c) Selectaţi cuvintele derivate şi compuse şi explicaţi modul de formare.
d) Regimul cazual al prepoziţiilor.
e) Explicaţi sensul cuvintelor: *aversiune, adversitate, repercusiune, fortuit.* Introduceţi-le în contexte.

55. Dar ceea ce surprindea la Ioanide era evidenta disproporţie între personalitatea lui şi actul moral. Arhitectul avea o fizionomie şi o ţinută atât de profund originale, sugerând o profesie strict intelectuală, şi punea atâta frenezie exactă spre a exprima idei ce depăşeau în chip vădit sfera muzicii, încât ascultătorul accidental rămânea copleşit de elocvenţa omului.

(G. Călinescu – *Scrinul negru)*

❑ *Cerinţe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiţi o frază după schemă.
c) Analizaţi sintactic şi morfologic: *ceea ce, sugerând, strict, spre a exprima, ce, copleşit, de elocvenţa.*
d) Explicaţi sensul cuvintelor: *original – originar, accidental – occidental* şi introduceţi-le în contexte.
e) Propoziţia subiectivă.

56. Datoria ta e să laşi tot familiei tale, să-i dai numai acolo două-trei mii de lei şi fetei ăleia, să aibă şi ea un ban până şi-o găsi un rost, că doar e fată mare. Nu eşti tu dator să ai grijă de o fată care nu e a ta. Nici nu-mi trece prin gând că ai să faci altfel. Însă pentru asta trebuie să faci o ordine, să-mi spui toate secretele tale, să ştiu de unde să le iau la un caz de nevoie. Nu trebuie să te sperie asta, fiindcă nu moare nimeni dacă pune ordine în afacerile lui.

(G. Călinescu – *Enigma Otiliei)*

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic pronumele şi adjectivele pronominale din text.
c) Explicați sensul cuvintelor: *familial – familiar; ordinar – ordinal* şi introduceți-le în contexte.
d) Modalități de exprimare a gradului superlativ.
e) Când se foloseşte semnul exclamării?

57. A servi oamenii înseamnă a le aduce omagiul pe care-l prețuiesc ei, nu pe acela pe care-l cred alții cel mai potrivit.

(Mihai Ralea – *Scrieri din trecut în literatură)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic verbele la infinitiv.
c) Le dezvoltați în propoziții secundare corespunzătoare.
d) Analiza şi schema frazei obținute.
e) Alcătuiți o frază după schemă.

57'. Veți crea, veți avea; nu veți crea, nu veți fi.

(Octav Onicescu)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.

58. Un om e mare nu pentru că însuşirile sale pot schimba istoria, dar pentru că e dotat cu calitățile cele mai proprii spre a servi acele nevoi care s-au ridicat cu cea mai mare hotărâre în fața societății.

(Mihai Ralea – *Studii de psihologie şi filozofie)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Analizați sintactic şi morfologic: *sale, cele mai proprii, spre a servi, acele, care, în fața societății.*
d) Articolul posesiv-genitival.

59. Îți iert pesimismul, într-un singur caz nu: când e vorba de viitorul neamului tău, căci a fi pesimist în ce priveşte viitorul neamului tău înseamnă a fi trădător de neam.

(L. Blaga – *Pietre pentru templul meu)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectați din text cuvintele care pot avea antonime. Precizați antonimul lor.
c) Analizați sintactic şi morfologic: *nu.*
d) Verbele auxiliare.

60. Mă stimez mai mult ca practicant al matematicilor şi prea puțin ca poet, şi numai atât cât poezia aminteşte de geometrie. Oricât ar părea de contradictorii aceşti doi termeni la prima vedere, există undeva, în domeniul înalt al geometriei, un loc luminos unde se întâlneşte cu poezia. Suntem contemporanii lui Einstein, care concurează pe Euclid în imaginarea de universuri abstracte, fatal trebuie să facem şi noi, (vezi sincronismul d-lui Lovinescu) concurența demiurgului în imaginarea unor lumi probabile.

(Ion Barbu – *Pagini de proză)*

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Selectați adjectivele și analizați-le sintactic și morfologic.
c) Ce înseamnă: *sincronic*, *sincretic*. Introduceți-le în context.
d) Propoziția predicativă.

61. Ce s-a întâmplat exact, n-a putut afla de la nimeni. Își aducea doar aminte că se retrase încet spre colțul din stânga, apucase draperia, apoi trăgând-o anevoie după el, începu s-o legene și faldurile înfiorându-se adumbreau și luminau mereu alte peșteri submarine, în timp ce el vorbea în vis, cu o voce – i s-a spus mai târziu – din altă lume, căci nu semăna cu nici o voce omenească, și, deși era de o necomparabilă suavitate, îi paralizase pe toți, evident, nu numai vocea, ci și cuvintele, pe care le spunea, pentru că nu înțelegeau întotdeauna prea bine ce voia să spună.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Selectați și analizați sintactic și morfologic complementele din text.
c) Sinonime: *peșteră, exact, anevoie, voce, a înțelege.*
d) Ce înseamnă: *perspectivă, retrospectiv(ă), introspectiv(ă), introspecție.* Introduceți-le în contexte.
e) Locuțiuni verbale.

62. Așa cum a căzut trăsnetul, ar fi trebuit să fii ucis pe loc, sau să mori asfixiat. [...] sau, în cel mai bun caz, să rămâi paralizat, mut, sau orb. Enigmele care ne confruntă în cazul dumitale, se înmulțesc pe zi ce trece. Nu știu încă datorită cărui reflex n-ai deschis gura douăzeci și trei de zile, încât a trebuit să fii alimentat artificial. Este probabil că ai reușit s-o deschizi când a trebuit să elimini dinții și măselele pe care gingiile nu le mai puteau reține. Ne-am gândit să-ți facem o proteză ca să poți mânca și mai ales ca să poți vorbi normal. Dar deocamdată nu putem face nimic, fiindcă radiografiile arată că în scurt timp se pregătește să apară o nouă garnitură de dinți.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Selectați din text:
- predicat nominal;
- predicat verbal – diateza pasivă.

c) Schimbarea valorii morfologice: *artificial*, *normal*.
d) Modalități de îmbogățire a vocabularului.

63. Ce-am fost înainte de a fi poet, nu mai mi-aduc aminte și nici nu mă interesează. Probabil că am fost carnivor, asta sunt și acum, dar știu că sunt carnivor.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic predicatele din text.
c) Analizați sintactic: *„înainte de a fi poet"* și dezvoltați în propoziție secundară corespunzătoare.
d) Circumstanțiala cauzală.
e) Definiți și exemplificați antonimele.

Scanned with OKEN Scanner

64. Trebuie să precizez că nu mă refer atât la traci, cât la fiarele sălbatice. Vă aduceți aminte cum le-a îmblânzit Orfeu, cântându-le și acompaniindu-se la harfă. Că a civilizat pe traci, nu e atât de important, dar mult mai important este faptul că a îmblânzit lupii, urșii și mistreții prin muzică și poezie [...] pentru că magia supremă o constituie verbul.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis)*

- *Cerințe*:
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Selectați complementele instrumentale și analizați-le.
  c) Alcătuiți propoziții interogative, în care adverbul „*cum*" să aibă funcțiile sintactice: complement circumstanțial de mod și nume predicativ.
  d) Familie lexicală *a cânta*. Precizați prefixele și sufixele.

65. Dar, dacă se aflase că trăia la Geneva nu se știa cum arată și nu i se cunoștea numele.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis)*

- *Cerințe*:
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Analizați sintactic și morfologic ultimele două propoziții.
  c) Familie lexicală: *nume*.

66. Mi s-a spus că vor încerca să-ți modifice figura și îmi închipui că îți vor vopsi părul, îți vor schimba figura în așa fel, încât să nu mai semeni cu fotografiile care au fost desigur luate în ultimele săptămâni.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis)*

- *Cerințe*:
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Alcătuiți o frază după schemă.
  c) Analizați sintactic și morfologic ultima propoziție.
  d) Definiți paronimele. Exemplificați.
  e) Ce înseamnă: *topografie, toponim, hidronim.* Introduceți-le în contexte.

67. Așa se pare că ar fi crezut și doctorul și probabil că a pus să o urmărească, fără să știe ea, bineînțeles, ca să afle ce făcea, unde se ducea, pe cine vedea, dar până la urmă s-a convins și el că oriunde ar fi existat acest Adrian, el nu se afla în București. Evident că doctorul știa – și știa asta de mult, de când se împrieteniseră – unde locuiește Leana și probabil că era unul din puținii care-i călcaseră în casă.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis)*

- *Cerințe*:
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Valorile morfologice ale verbului la participiu; exemple.
  c) Formați genitivul singular al substantivelor: *Ana, Carmen, Mimi, mama, mătușa, școala, casa.*
  d) Diatezele verbului.

68. După ce am înțeles ce are de gând să facă, m-am cutremurat, căci mi-a fost milă de tinerețea lui. L-am văzut numaidecât că e o fire înflăcărată și când am ghicit ce-l așteaptă, mi-am zis că e păcat să piară așa, fără să fi apucat măcar să cunoască și el dragostea.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis)*

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați subiectele.
c) Selectați cuvintele derivate şi compuse şi explicați modul de formare.
d) Sinonime: *a înțelege, milă, tinerețe, conviv, calviție, libertin.*
e) Flexiunea articolului nehotărât.

⊠69. Ce e mai curios, spuse unul din interni, e că n-a plouat decât acolo pe unde a trecut el. [...]. A fost o aversă ca în miezul verii, care a durat destul, ca să inunde bulevardul. [...]. Unii spun că a fost o încercare de atentat, *pentru că s-ar fi găsit nu ştiu câte încărcături de dinamită*, dar i-a surprins ploaia torențială şi în ultimul moment *au* trebuit să renunțe.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic propoziția subliniată.
c) Complemente circumstanțiale exprimate prin substantiv în cazul genitiv cu prepoziții şi locuțiuni prepoziționale.
d) Reguli de despărțire în silabe.
e) Explicați sensul cuvintelor şi introduceți-le în contexte: *suspicios, insolent, problematic.*

⊠70. Poate că, la început, gândul acesta de a cunoaşte lumea de sub pământ i l-a născocit iubirea cea mare pe care o purta Arghirei. Şi-o fi zis că dacă credințele acestea sunt adevărate, l-o ajuta Dumnezeu şi pe el să găsească cristalul potrivit ca să redea vederea Arghirei. Dar mai târziu, fără îndoială că dorința asta de a cunoaşte lumea de sub pământ a ajuns să-l stăpânească ca o patimă, pentru că, între timp, după ce lorgu îşi construise un fel de laborator într-una din pivnițe şi începuse cercetările sfătuit şi ajutat de câțiva meşteri străini, între timp, spun, Arghira şi-a recăpătat vederea. Cum a recăpătat-o e o altă poveste, dar fără îndoială că în noaptea aceea de iulie, în cârciuma din Popa Soare, Dragomir n-a avut timp s-o povestească, pentru că Lixandru era nerăbdător să afle pățania lui lorgu Calomfir, căzut în patima tainelor de sub pământ.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectați şi analizați sintactic adverbele predicative.
c) Sinonime: *a născoci, potrivit, a stăpâni, patimă, a sfătui, taină.*
d) Funcțiile sintactice ale pronumelui personal.
e) Explicați sensul cuvintelor şi introduceți-le în context: *tenebros, silențios, grotă, abis.*

⊠71. Ce e mai curios, începu el deodată, este că am avut de la început impresia că ne-am mai întâlnit, dar că nu îndrăzneam să recunosc că impresia asta se datora întâmplării pe care v-am povestit-o adineaori. Într-adevăr, cu cât vă privesc mai bine, domnule doctor, cu atât mi se pare să semănați cu Ivan.

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schema interval [1–9].

Scanned with OKEN Scanner

c) Explicați rolul virgulelor din textul dat.
d) Explicați sensul omonimelor: *și, de, iar.*
e) Structura morfologică a cuvintelor.

72. Trebuie să împiedicăm să vadă lumea tiparului tot ce-ar putea da naștere la confuzii, tot ce-ar părea că într-un fel sau altul confirmă teoria doctorului Rudolf.
(Mircea Eliade – *În curte la Dionis)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Familia lexicală: *a afirma.*
c) Expresii și locuțiuni care să cuprindă cuvântul *a face.*
d) Valorile morfologice ale verbului *a (se) părea.* Consecințe sintactice.
e) Propoziția concesivă.

73. Mi s-a întâmplat adesea, atunci când voiam să termin cu orice preț o lucrare pentru care zăbovisem timp îndelungat, prin biblioteci, să fiu obsedat de subiectul unei nuvele, al unui roman. Ca să mă mențin în universul diurn, trebuia să lupt.
(Mircea Eliade – *Încercarea Labirintului)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic adverbele și locuțiunile adverbiale din text.
c) *a vrea* – valoare predicativă și auxiliară.
d) Antonime: *diurn.*
e) Propoziția condițională.

74. A suferi mult înseamnă a cristaliza tot conținutul ființei noastre în jurul durerii, a imprima o directivă ce izvorăște din structura organică a acestei ființe [...] A învăța să suferi este a învăța să ierți.
(Emil Cioran – *Revelațiile durerii)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic verbele la infinitiv.
c) Le dezvoltați în propoziții secundare corespunzătoare.
d) Analiza și schema frazei obținute.
e) Alcătuiți o frază după schema obținută la nr. 4.
f) Sufixe colective.

⊠75. Omul este prea slab pentru a putea rezista la obsesiuni. Și dacă nu poate rezista, atunci nu-i mai rămâne decât să se compromită metodic, să se sfâșie treptat, sau să se distrugă solemn.
Mircea Eliade a înțeles acest lucru și n-a fost deloc necruțător cu sine însuși. Extrem de lucid – fără să fie corupt interior – și-a dat seama că în viață e suficient să calci peste un adevăr, pentru ca la urmă să calci pe toate. Din moment ce totul nu merită să fie decât „trăit", atunci să ne abandonăm totului cu un fel de extaz și cu un fel de dispreț.
(Emil Cioran – *Revelațiile durerii)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic propoziția 1.

Scanned with OKEN Scanner

c) Selectați cuvintele derivate și compuse și arătați modul de formare.
d) Antonime: *necruțător, a distruge, slab.*

76. Atunci când este imens de greu sau este aproape imposibil să spui ce e bine și ce e rău, acest radicalism al păcatului este revoltător.

(Emil Cioran – *Revelațiile durerii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Frază după schemă.
c) Schimbarea valorii morfologice: *greu, rău, aproape.*
d) Sinonime: *imens, greu.*
e) Analizați sintactic și morfologic: *ce, acest, revoltător.*
f) Explici modul de formare: *imposibil, radicalism, revoltător.*

77. Am început să descifrez tulburarea ce o inspiră prezența profesorului Nae Ionescu, când mi-am dat seama că există în anumiți oameni iradieri personale cărora ai vrea să le cazi victimă, să nu mai fii „TU", să mori în viața altuia. Infinitul de vrajă personală te face să abandonezi orgoliul individualității și să încerci să devii totul în altul. [...] Pentru ceea ce trebuie să devenim fiecare, oamenii cei mai primejdioși sunt aceia pe care-i iubim mai mult.

(Emil Cioran – *Revelațiile durerii)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic atributele din text.
c) Sinonime: *infinit, vrajă, a abandona, primejdios.*
d) Explicați sensul paronimelor: *a erupe – a irupe; lacună – lagună.*
e) Complementul circumstanțial de loc.

78. Este natural ca îndepărtarea de iraționalul vieții să aibă o limită. Cultura nu va decădea fiindcă va depăși această limită, ci prin faptul că posibilitățile culturii sunt mult mai reduse decât crede optimismul inconștient al omului. Este sigur că pe viitor vor mai apărea culturi, dar este problematic dacă vor mai apărea culturi mari.

(Emil Cioran – *Revelațiile durerii)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic adjectivele din text.
c) Complementul circumstanțial de timp.
d) Familie lexicală: *a duce.*
e) Complementul circumstanțial de mod.

⊠79. Viața nu e un spectacol și nici un joc. În lumea în care unii mor fără să fi cunoscut victoria, în care unii se sacrifică fiindcă sunt disperați, iar alții urcă din iubire toată scara renunțărilor, în această lume în care nedreptățile sunt eterne și imanente în suferințele arzătoare și infinite, mai putem zâmbi și ne mai putem juca, mai avem dreptul să facem numai considerații? Nu-ți vine mai bine să renunți la toate cărțile ce le citești, sau la cărțile pe care te scrii, la ideile de bibliotecă, la voluptățile muzicale, la femei și la visuri, ca să le înregimentezi într-o cruciadă împotriva tuturor nedreptăților umane, împotriva a tot ce a rezultat din megalomania omului, împotriva a tot ceea ce nu e puritate, dezinteres și eroism?

(Emil Cioran – *Revelațiile durerii)*

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectați şi analizați sintactic substantivele în cazul genitiv.
c) Sinonime: *victorie, disperat, nedreptate, a zâmbi, puritate.*
d) Când se foloseşte semnul exclamării?
e) Cuvântul „*gură*" în expresii şi locuțiuni.

80. Nietszche spune undeva: „Ai căutat cea mai grea povară şi atunci te-ai găsit pe tine însuți". Iubesc natura acei ce înțeleg şi simt acest lucru. Ceea ce te determină să faci ceva între oameni este prezența efectivă a timpului [...] Cine trăieşte în timp trebuie să fie victima lui, fiindcă altfel el n-ar mai fi timp, dacă n-ar înghiți şi distruge totul.
(Emil Cioran – *Revelațiile durerii)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Subordonați cu conjuncția „că": SB, PR, AT, CD, CI, CZ, CNS.
c) Când se folosesc semnele citării [„ "]?
d) Adjectivul de întărire.

81. Cine a înțeles că viața nu întrece condiția amăgirilor, n-are decât două drumuri: sau devine religios, pentru a se salva prin iubire, sau salvează lumea, distrugându-se pe sine.
(Emil Cioran – *Revelațiile durerii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic verbele la mod nepersonal.
c) Explicați rolul semnelor de punctuație din text.
d) Pronumele interogativ „cine" să aibă în propoziții funcțiile sintactice: Sb, Np, Cd, Ci, C. de agent.
e) Pronumele şi adjectivul nehotărât.

82. Toți căutătorii de sensuri sunt oameni iremediabil pierduți. Este evident că ne referim la naturile problematice, nu la acelea care au găsit înainte de căuta. Plecând cu iluziile moralei în explorarea adâncimilor, te prăbuşeşti, fiindcă este imposibil să nu atingi centrul substanțial al lumii în irațional şi prin aceasta ruinezi orice spirit constructiv.
Pentru ce acei care au căutat prea mult au sfârşit prin renunțare sau disperare? Fiindcă este absolut imposibil să găseşti în viață un sens a cărui valabilitate să fie evidentă şi imperioasă.
(Emil Cioran – *Revelațiile durerii)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic subiectele.
c) Familie lexicală: *centru.*
d) Selectați cuvintele care pot avea antonime şi scrieți perechea antonimă.
e) Complementul circumstanțial de cauză.

83. Am cel mai mare dispreț pentru acei pe care, când se întorc din străinătate, miniaturalul vieții noastre îi distruge, îi paralizează şi-i scoate din circulație. Ei *trebuiau* să ştie de mult că România nu reprezintă încă un destin spiritual şi că la noi, orice om care nu gândeşte rațional şi politic este sortit ratării. E foarte interesant că în viața noastră culturală nu se mențin la suprafață decât acele câteva personalități care nu s-au

Scanned with OKEN Scanner

falsificat, fiindcă au priceput de mult că naționalismul este singura respirație vitală în România. Căci la noi autonomia spirituală te aruncă pe linia moartă.

(Emil Cioran – *Revelațiile durerii)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectați şi analizați sintactic şi morfologic adjectivele pronominale din text.
c) Familie lexicală: *a părea*.

84. A ajunge să crezi numai în tăcere, să nu mai prețuiești decât tăcerea este a realiza una din cele mai esențiale expresii ale trăirii la marginile vieții. Elogiul tăcerii la marii singuratici şi la întemeietorii de religii îşi are o rădăcină mult mai profundă decât îşi închipuie oamenii. Trebuie ca prezența oamenilor să te fi exasperat în aşa măsură şi complicația problemelor să te fi dezgustat atât de tare, încât să nu te mai intereseze decât tăcerea şi strigătele ei, strigătele tăcerii, care nu sunt altceva decât cascade intime al căror zgomot îl obiectivezi în lumea din afară.

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectați şi analizați adverbele din text.
c) Situații de folosire a cratimei.
d) Propoziția circumstanțială de timp.

85. Excesul de subiectivism la oamenii care n-au ajuns la credință, nu poate duce decât la megalomanie sau la autodenigrare. Când te preocupi mult de tine însuți, nu poți ajunge decât să te iubeşti, sau să te urăşti dincolo de orice măsură.

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Contrageți ultimele două propoziții.

☒86. Prin orice pot cădea în lumea asta, numai printr-o mare iubire nu. Iar atunci când iubirii tale i se răspunde cu dispreț sau indiferență, când toți oamenii te-ar abandona şi când singurătatea ta ar fi suprema părăsire, toate razele iubirii tale ce n-au putut pătrunde în alții ca să-i lumineze sau să le facă întunericul mai misterios, se vor răsfrânge şi se vor reîntoarce în tine, pentru ca în clipa ultimei părăsiri, strălucirile lor să te facă numai lumină şi văpăile lor numai căldură.

Dar, ca să ajungi la accesul luminii totale, la extazul absolutei splendori, dematerializat de raze şi purificat de seninătăți, trebuie să fi scăpat definitiv de dialectica luminii şi a întunericului, să fi ajuns la autonomia absolută a întâiului termen.

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați elipsa şi enumerația.

87. Pentru cavalerii neantului, contactul cu femeia nu poate fi decât un drum care, dacă nu duce la salvare, nu este mai puțin adevărat că duce la împăcarea temporară, la o uitare reconfortantă. Grația femeii temperează tragedia bărbatului.

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic propoziția nr. 1.
c) Numiți clasa morfologică a cuvântului subliniat:
Grația fetei mă fermeca.
S-a vindecat *grație* îngrijirilor primite.

88. Cine n-a depășit morala înseamnă că n-a adâncit nimic din experiențele pe care le oferă viața, că n-a ratat nici un elan și n-a transfigurat nici o prăbușire. O existență mare începe acolo unde pentru ea se sfârșește morala, fiindcă numai de aici ea poate risca orice, poate încerca absolut totul, chiar dacă obstacolele o împiedică de la realizări efective. Se cer infinite transfigurări pentru a ajunge în regiunea în care totul e permis, sau în care sufletul se poate arunca în sublim sau în grotesc, realizând o complexitate atât de bogată, încât nici o direcție și nici o formă de viață să nu-i fie închise.
(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă: intervalul [1–6].
c) Subordonați cu adverbul *unde*: SB, PR, AT, CD, CI, CL, CZ, CV.
d) Explicați sensul: *diréctor – directór.*

89. Mă sperie gândul că toate peisajele, cărțile, femeile și viziunile sublime s-au condensat într-un creier și că o parte din trecutul umanității s-a actualizat într-o biată conștiință. Aceste gânduri, viziuni, aspecte și obiecte nu par să se fi subtilizat în țesăturile unei substanțe nervoase, să se fi subțiat până la transparență într-un mediu de o finețe inexplicabilă, ci am impresia că s-au transpus în mine ca realități, că o parte din existență apasă în infinitul meu lăuntric. Poate că de aceea mă simt uneori atât de greu, de apăsat și de copleșit, că aș vrea să uit în toate prilejurile pe care mi le oferă viața. Interiorizarea duce la prăbușire, fiindcă prin ea a intrat acum lumea în tine și te apasă dincolo de orice rezistență.
(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic propoziția nr. 1.
c) Selectați cuvintele derivate și compuse și explicați modul de formare.

90. Defectul *tuturor* oamenilor este că „așteaptă" să trăiască, deoarece n-au curajul fiecărei clipe. De ce n-am pune în fiecare moment atâta pasiune și atâta ardoare, încât fiecare clipă să devină un absolut, o eternitate? Toți învățăm să trăim după ce nu mai avem nimic de așteptat, iar când așteptăm nu putem învăța nimic, fiindcă nu trăim în prezentul concret și viu, ci într-un viitor fad și îndepărtat.
(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Gradele de comparație ale adjectivului.
c) Analizați sintactic și morfologic cuvintele: *tuturor, fiecărei.*

91. Pentru oamenii care trăiesc indiferent, cărora natura nu le oferă decât o obiectivitate fadă și rece, deși pot fi perfect mulțumiți cu viața, ea nu este pentru ei decât o sumă de ocazii pierdute. Căci ei nu pot depăși o formă de vizualitate ordinară.

Scanned with OKEN Scanner

Oricât m-aş fi zbătut eu în această lume şi oricât m-aş fi separat de ea, distanţa dintre mine şi ea m-a făcut să mi-o arate mai accesibilă. Deşi nu pot găsi un sens în lume, un sens obiectiv şi o finalitate transcendentă care să arate în spre ce evoluează lumea şi la ce ajunge procesul universal, varietatea de forme a existenţei a fost totuşi în mine un prilej de veşnice încântări şi tristeţi.

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

❑ *Cerinţe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic ultima propoziţie.
c) Daţi exemple de cinci perechi de cuvinte antonime.
d) Familie lexicală: *formă*.

92. Este caracteristic că în lumea modernă munca indică o activitate exclusiv exterioară. De aceea prin ea omul nu se realizează, ci realizează. Faptul că fiecare om trebuie să aibă o carieră, să intre într-o formă de viaţă care aproape niciodată nu-i convine, este expresia acestei tendinţe de imbecilizare prin muncă. Să munceşti ca să trăieşti este o fatalitate care la om e mai dureroasă decât la animal. Căci la acesta activitatea este atât de organică, încât el n-o separă de existenţa proprie, pe când omul îşi dă seama de plusul considerabil pe care-l adaugă fiinţei sale complexul de forme al muncii.

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

❑ *Cerinţe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic propoziţia nr. 2.
c) Daţi exemple de cuvinte paronime cărora le discutaţi sensul.

93. Iubirea este o sursă de existenţă. Suntem prin iubire. Căutăm iubirea pentru a scăpa de prăbuşirea în nimic prin luciditățile cunoaşterii noastre. Dorim iubirea pentru a nu fi contrafăcuţi şi falsificaţi de adevăr şi de cunoaştere.

Căci existăm numai prin iluziile, deznădejdile şi greşelile noastre, deoarece numai ele exprimă individualul.

(Emil Cioran – *Sfârşitul care începe)*

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic propoziţia nr. 3.
c) Sinonime: *iubire, sursă, a se prăbuşi, deznădejde, greşeală.*
d) Antonime: *iubire, existenţă, prăbuşire, nimic, adevăr, deznădejde, individual.*
e) Funcţiile sintactice ale adverbelor.

94. Te înşeli dacă îţi închipui că eu nu iau în serios convingerile tale, că nu le apreciez. Ceea ce e dureros pentru mine este că le iau prea în serios, de-a dreptul în tragic. Numai că eu ştiu că dacă Dumnezeu nu trăieşte în timp, el este totuşi timpul nostru... În noi îşi compromite el eternitatea.

(Emil Cioran – *Sfârşitul care începe)*

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic adjectivele pronominale din text.
c) Antonime: *etern, tragic, a aprecia.*
d) Alcătuiţi o frază după schema:

Scanned with OKEN Scanner

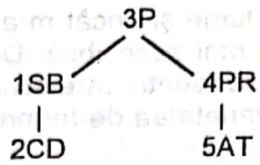

e) Pronumele reflexiv: forme şi funcţii sintactice.

95. Omul aspiră la veşnicie, dar iubeşte mai mult timpul. Cum viaţa aceasta pe care o trăim şi care se consumă în timp este singura valoare ce ne e dată, ne este imposibil să nu concepem eternitatea ei ca o pierdere, pe care n-o stimăm însă mai puţin. [...] Este absolut imposibil să te debarasezi de timp, fără să te debarasezi de viaţă. În orice punct ai fi situat, timpul este marea tentaţie [...] fiindcă, dacă moartea nu este în el, el este prilejul morţii.

(Emil Cioran – *Cartea amăgirilor)*

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Familie lexicală: *om.*
c) Sinonime: *a aspira, veşnicie, a se consuma, singură, a concepe, a debarasa, a situa, tentaţie, prilej.*
d) Explicaţi modul de formare: *imposibil, fiindcă.*
e) Adjectivul de întărire. Flexiune.

⊠96. Trebuie să ştiţi un lucru: nu e mai strălucită limba franceză decât limba română; ca să scrii strălucit în limba română trebuie să fii foarte cineva. [...] Toată cultura universală poate fi vehiculată în tiparele limbii române; ăsta e meritul poporului român: că a creat un instrument universal şi general valabil. E adevărat că nu este folosită cum se cuvine, dar asta nu înseamnă că nu are calitatea de vehicul global al spiritului universal.

(Petre Ţuţea – *Între Dumnezeu şi neamul meu*)

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Rolul semnului [:] în text.
c) Funcţiile sintactice ale verbului la modul gerunziu.
d) Discutaţi paronimele: *glacial – glaciar; consens – consemn.*
e) Valorile morfologice ale verbului *a însemna*. Consecinţe sintactice.

⊠97. Ceea ce e absurd la cei care cer o simplă libertate pentru buna dezvoltare a omului e că îşi închipuie că ştiu ce este omul, când de fapt omul este ceva care se defineşte neîncetat.

(Constantin Noica – *Jurnal filozofic)*

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiţi o frază după schemă.
c) Analizaţi sintactic şi morfologic pronumele relative din text.
d) Discutaţi omonimele: *cer.*
e) Formele pronumelui demonstrativ.

98. Dacă n-ai avut tăria singurătăţii, trebuie s-o ai pe cea a însingurării măcar.

(Constantin Noica – *Jurnal filozofic)*

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiţi o frază după schemă.

Scanned with OKEN Scanner

c) Subordonați cu conjuncția *dacă*: SB, PR, AT, CD, CI, CDT, CV, CZ.
d) Sinonime: *tărie, singurătate.*
e) Pronumele și adjectivul negativ.

99. Pentru a sfârși suportabil trebuie să înveți o rațiune a sfârșitului, de vreme ce omul tot nu știe să-l consimtă. Sfârșești când ai încetat să înveți.
(Constantin Noica – *Jurnal filozofic)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Analizați sintactic și morfologic *„pentru a sfârși"* și dezvoltați în propoziție secundară.
d) Explicați modul de formare a cuvintelor: *suportabil, a consimți.*
e) Antonime: *a sfârși, suportabil, rațional, a înceta.*
f) Subordonați cu adverbul „când": PR, AT, CV.

100. Așa cum îți faci o casă în care să locuiești și să devii, cu ai tăi, îți poți face și un gând-vatră, în care să te aduni cu toate celelalte gânduri și să intri în devenire.
(Constantin Noica – *Jurnal filozofic)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Valori polisemantice ale verbului *a face.*
c) Verbul *a face* în expresii și locuțiuni.
d) Subordonați cu adverbul *cum*: SB, PR, AT, CD, CI, CM, CT, CZ, CV.
e) Valorile morfologice ale verbului la modul *participiu.*

101. Cred că mi-am găsit o încadrare în societate: să fiu incomod. Nu e ușor, știu bine. Trebuie să sfârșești prin a fi cineva, pentru ca să se împiedice lumea de tine. Dar când reușești, ce plăcut este să nu lași lumea în pace. Prin simplul fapt că ești ceva, că știi ceva, că poți ceva, să incomodezi și să obligi.
(Constantin Noica – *Jurnal filozofic)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic pronumele nehotărâte din text.
c) Schimbarea valorii morfologice: *ușor, seara.*
d) Familie lexicală: *a crede.*
e) Declinarea pronumelui *cine.*

102. Simt că te pot părăsi. Te iubesc atât de mult, încât s-a împlinit ceva în mine și acum te pot părăsi. E inutil să întorci capul. S-ar putea să vezi nedumerire. Când pleci, e bine să crezi că ai socotelile încheiate.
(Constantin Noica – *Jurnal filozofic)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic adverbele din text.
c) Familie lexicală: *a simți.*
d) Cuvântul *„cap"* – în expresii și locuțiuni.
e) Diateza pasivă: sens și mod de formare.

Scanned with OKEN Scanner

103. Ceea ce e frumos în îmbătrânire e că nu mai poți spera, aştepta, amâna... Este singura vârstă în care nu trăieşti în suspensie.

(Constantin Noica – *Jurnal filozofic).*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Funcțiile sintactice ale cazului acuzativ (la substantive).
d) Sinonime: *bătrânețe, a spera, a amâna, vârstă.*
e) Subordonați cu adverbul *când*: SB, PR, AT, CD, CI, CT.

104. Poate să fie trivial şi de prost gust ce spun eu acum. Dar e inutil să fim filistini şi moralişti. E un fapt că nici un profesor nu mi-a trezit o sete de a şti, de o asemenea intensitate – iar ea trebuie deşteptată în discipol. Trebuie să-i angajezi atât de adânc ființa, încât să simtă, cu răsuflarea tăiată, că există un absolut de cunoaştere. Şi ați trecut degeaba prin viață, dacă n-ați făcut o experiență atât de adânc omenească, încât celălalt să vă întrebe înfrigurat: „cum este?"

(Constantin Noica – *Jurnal filozofic)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Sinonime: *trivial, inutil, a deştepta, discipol, adânc, răsuflare.*
d) Discutați sensul paronimelor: *lacună – lagună; adagiu – adagio.*
e) Prepozițiile cazului genitiv.

⌦105. Aş putea să spun că grijile mele sunt cu totul altele decât de a face analiză. Pentru că, într-adevăr, analiza ucide mişcarea. Grija mea este de a dezvălui, prin orice mijloace, directe sau indirecte, o stare sufletească, o idee care îl obsedează pe erou, un conflict care se naşte... Şi pe lângă asta există o altă grijă care mă obsedează şi e, după mine, principala grijă a unui scriitor: adunând fapte şi întâmplări şi oameni trebuie să faci în aşa fel, încât ceea ce trăieşte în imaginația ta ca o plăsmuire cu o putere de viață intensă, să se transmită şi în cuvinte. Pentru că dacă nu există transmisie, orice încercare de analiză e inutilă. Ar fi aşa, de parcă ai aduna materialele prefabricate pe un loc viran unde trebuie să faci o casă; ce rost ar avea să descrii fiecare perete în parte, să analizezi fiecare fereastră? Ceea ce se cere de la tine e să ridici clădirea. Şi să fie frumoasă! La ce bun să vorbeşti despre urechile, despre părul, despre nasul, despre ochii unui personaj, dacă personajul acela nu trăieşte şi nu-i dă lectorului senzația că a fost smuls de viu din plăsmuirea imaginației scriitorului?

(Marin Preda – *Timpul n-a mai avut răbdare.* Cartea Românească, 1981)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Cuvântul *„ochi "* în expresii şi locuțiuni.
c) Categoriile semantice.

⌦106. Am început să ne vedem din nou, [...] eu considerându-i pe amândoi drept străini, până ce voi lua eu însămi o hotărâre. Fiindcă ceea ce a reuşit Adrian să facă a fost tocmai acest lucru, să-l îndepărteze adică de mine, pe Mihai, suficient ca să se apropie el la distanță egală. Eu însă, fără să arăt, tot mai mult țin la Mihai şi recunosc că şocul pe care l-a trăit el văzându-mă împreună cu Adrian trebuie să fi fost mare... E uşor să judeci pe cineva fără să te pui în situația lui, să pretinzi încredere absolută, în timp ce tu te plimbi cu altul pe străzi şi arăți fericit.

(Marin Preda – *Delirul)*

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic ultima propoziție.
c) Selectați din text cuvinte care pot avea antonime și scrieți antonimul lor.
d) Omonimele: definiție și exemple.

107. M-am simțit mizerabil, fiindcă îmi dădeam seama că Adrian avea să-mi retragă prietenia lui, care începuse să fie pentru mine un punct luminos de referință pe această lume în care e atât de greu să găsești ceva care nu cedează la prima ciocnire, la prima neînțelegere. Era clar, că, în loc să mă cucerească, să mă farmece mai departe, bărbatul ăsta, stăpânit de o vanitate smintită îmi va retrage totul, fiindcă ceream de la el mai mult... Or, pe această lume, când primești ceva, repede trebuie să dai și ceva în schimb, fiindcă altfel nu-ți mai dă nimic.

(Marin Preda – *Delirul*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați adverbele din text.
c) Explicați modul de formare: *fiindcă, o retrage, luminos, neînțelegere, departe.*
d) Folosiți în expresii și locuțiuni cuvântul „loc".
e) Paronime: definiție și exemple.

108. Ceea ce nu înțeleg unii, zise el, ca și când n-ar fi auzit ce-i spusesem, e că în epoca noastră tragicul nu mai e cu putință și că astfel tragedia e mai mare, pentru că s-a degradat și o dată cu ea noi înșine. Tragicul e sublim, prin definiție, dar în zilele noastre sublimul este eliminat; tragedia mai mare care rezultă nu înseamnă însă că aduce un sublim mai mare, ci în mod straniu, dispare, deși există.

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic pronumele relative.
c) Alcătuiți o frază după schema:

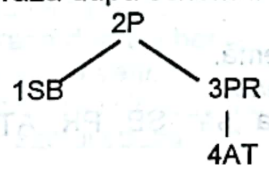

d) valorile morfologice ale verbului *a însemna*.
e) funcțiile sintactice ale verbului la modul *supin*.

⊠109. Faptul că observa manifestările exterioare vieții mele mai putea fi explicat, întrucât ea copilărise la țară și nu scăpase de o anumită viziune fatalistă asupra existenței, dar ce era mai greu de explicat era că din ziua când avusesem cu dânsa discuția menită a ne hotărî să ne despărțim, nu mai era capabilă să se susțină la înălțimea-i dinainte – înălțime la care credința ei în destinul nostru mă stimula fericit.

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic: *vieții, mele, asupra existenței, a ne hotărî, fericit.*

Scanned with OKEN Scanner

c) Sinonime: *destin, întrucât, menit.*
d) Explicați sensul cuvintelor: *mutual, temerar, a incumba* şi introduceți-le în contexte.
e) Structura vocabularului.

⌧110. De la el am înțeles că dacă nu ți se vede acțiunea asupra micii părți de lume în care te afli şi care-ți este dată în grijă, înseamnă că în realitate n-ai existat nici cât un fir de iarbă. [...] Trăieşti degeaba dacă nu te străduieşti să laşi lumea mai bună de cum ai găsit-o, spunea el. [...] Asemenea adevăruri se pot lesne afla din cărți; dar, când ajungi să le trăieşti şi să le simți înțelesul lor adânc, lucrurile se schimbă.

(Augustin Buzura – *Drumul cenuşii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Funcțiile sintactice ale pronumelui personal în cazul dativ.
c) Antonime.
d) Valori morfologice ale verbului *a ajunge.*
e) Familie lexicală: *grijă.*

111. Nu mi-aş fi imaginat că voi ajunge vreodată să simt cu atâta acuitate nevoia celui mai detestat sentiment: singurătatea.

(Augustin Buzura – *Refugii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Sinonime: *singurătate, a-şi închipui, nevoie, detestat.*
d) Selectați din text verbele auxiliare.
e) Rolul virgulei în propoziție.

⌧112. Este umilitor să ajungi să ți se facă ruşine că ai citit nişe cărți, să ascunzi, să trebuiască să ascunzi că ştii.

(Augustin Buzura – *Refugii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Familie lexicală: *a face, carte.*
d) Subordonați cu conjuncția „să": SB, PR, AT, CD, CI, C. SCOP, CV, CNS, CV.
e) Coordonarea.

⌧113. La ce i-ar mai folosi să ştie că el nu are nimic, acum, când ei urma să i se întâmple cu adevărat ceea ce cu câteva săptămâni în urmă i s-ar fi părut o aberație?

(Augustin Buzura – *Refugii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic pronumele relative din text.
c) Folosiți în expresii şi locuțiuni cuvântul „urmă".
d) Introduceți în contexte şi explicați ortografia: *sar – s-ar; săi – să-i; iar – i-ar.*
e) Declinarea pronumelui *care.*

Scanned with OKEN Scanner

114. Fără îndoială că profesorului îi era teamă că se înjosise, lacrimile ei îi murdăriseră parcă drama, vedea în ele o reacție primitivă care-l umilea, dar, oricum, era prea târziu să mai repare ceva, nu-i rămânea decât să amâne mereu o nouă discuție, să se îndepărteze de acel moment, în fața ei având scuza cercetărilor încăpățânate unde victoria părea să-i surâdă mai repede.

(Augustin Buzura – *Orgolii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă, secvența [1–3].
c) Analizați sintactic și morfologic propoziția nr. 2.
d) Folosiți în expresii și locuțiuni cuvântul *față.*
e) Distribuirea prepozițiilor pe cazuri.

115. Încet și sigur m-am refugiat în mine, mi-am spus că nu-mi rămâne decât să-mi consolidez lumea mea interioară, spațiul meu secret, curat, unde nu va putea pătrunde niciodată vreo ureche străină, [...] uitând că datoria mea este să fac exact invers, să strig în gura mare ce simt și ce cred, chiar dacă sunt conștient că n-am sorți de izbândă.

(Augustin Buzura – *Drumul cenușii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Selectați și analizați complementele circumstanțiale de mod.
c) Folosiți în expresii și locuțiuni cuvântul „gură".
d) Adjectivul – grade de comparație.
e) Explicați sensul cuvintelor: *fortuit, lucrativ, salutar.* Introduceți cuvintele în contexte.

116. Adevărul e și ceea ce nu ne convine, tăria unui om se verifică și în felul cum acceptă lucrurile care nu-i convin. În sfârșit, n-are rost să teoretizez.

(Augustin Buzura – *Orgolii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Familie lexicală: *a veni.*
d) Folosiți în expresii și locuțiuni cuvântul *a veni.*
e) Punctuația cazului vocativ.

117. Nu-mi rămâne decât să-mi provoc un cancer epitelial și să-i pun pe toți să-l cerceteze la microscop, iar pe urmă să-mi injectez în tumoră substanța mea, ca să le arăt cum regresează. Poate că mai târziu, când nu voi mai avea încotro, ar merita să încerc.

(Augustin Buzura – *Orgolii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă, secvența [1–7].
c) Subordonați cu adverbul *cum*: CT, CZ, CV.
d) Antonime: *a regresa.*
e) Verbul *a fi* la imperativ afirmativ și negativ.

Scanned with OKEN Scanner

118. Am văzut mulți căzând în fața mea și e foarte greu să uiți stupoarea de pe fața omului, revolta organismului în secunda când viața se opune morții, coexistența dramatică a vieții cu moartea în lunga clipă ce precedă căderea, strigătul înăbușit și ochii mari căscați cu disperare spre ceea ce fusese viață. Nu e plăcut să sari brusc în alt timp, să-l poți retrăi cu acuitate.

(Augustin Buzura – *Orgolii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Familie lexicală: *a cădea.*
c) Valori polisemantice: *a cădea.*
d) Explicați modul de formare: *organism, coexistența, dramatic, retrăi.*
e) Clasificarea sufixelor.

119. – Vezi, spuse ea, dacă ai putea crede că viața asta se prelungește în ceva, că în paralel cu noi este posibilă o lume a spiritelor, o existență imaterială – deși la urma urmelor, n-ar fi exclusă, pentru că nu tot ceea ce nu percepem noi nu există neapărat – atunci mi-ar plăcea să fim toți împreună, ar merita.

(Augustin Buzura – *Orgolii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Analizați sintactic și morfologic: *crede, asta, în ceva, în paralel, la urma urmelor, tot, ceea ce, neapărat.*
c) Schimbarea valorii morfologice: *dedesubt – dedesubtul.*
d) Explici modul de formare a cuvintelor: *a prelungi, imaterial, neapărat.*
e) Prefixe superlative și negative.

120. Vezi, știu că viața are o limită, că nimeni nu e veșnic și admiți foarte ușor asta când e vorba de alții, dar când ești tu în cauză, când știi că ai doar două-trei luni și gata, definitiv, e groaznic, cel puțin așa îmi închipui. Dar, cât ai vrea să stai împreună cu ai tăi, [...] nu merită să-ți prelungești agonia, trebuie să-ți iei inima-n dinți și să nu-i faci și pe alții să sufere.

(Augustin Buzura – *Orgolii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) *„Inimă"* – în expresii și locuțiuni.
c) Analizați sintactic și morfologic propoziția nr. 4.
d) Omonime: *dar.*
e) Clasificarea subiectului.

121. Trebuia să o văd pentru că pur și simplu nu-mi puteam desprinde gândurile de ea. Mi-a mărturisit că-i ascunzi diagnosticul, că e îngrijorată din cauza ta, că n-o să te descurci fără ea, că moartea ei o să te distrugă și încă alte câteva vorbe, care n-au nimic deosebit. [...] Trebuie să știu, să-mi planific treburile, să-mi rezolv ceea ce am.

(Augustin Buzura – *Orgolii)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Analizați sintactic și morfologic propoziția nr. 3.
d) Sinonime: *a mărturisi, seism, temerar.*
e) Propoziția consecutivă.

Scanned with OKEN Scanner

122. Curios, oricât ar fi încercat să-şi amintească seara aceea, Cristian îşi dăduse seama că n-a ales-o special pe ea; Vera era doar una din persoanele în care avea încredere; el nu urmărise nici consolare, nici nu voise să fie înţeles, dorise doar să se biciuiască, să-şi audă suferinţa descrisă cu propriile-i cuvinte, voise cu orice preţ să o minimalizeze, să-şi pară ridicol, însă femeia, în loc de orice răspuns, plânsese tăcut, poate propriile-i înfrângeri.

(Augustin Buzura – *Orgolii)*

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Schimbarea valorii morfologice: *seară, ridicol, tăcut.*
c) Adjective care nu pot avea grade de comparaţie.
d) Analizaţi sintactic şi morfologic ultima propoziţie.
e) Predicatul nominal.

123. Faptul că te-a impresionat neplăcut purtarea tatălui tău, că ai venit să afli adevărul despre noi, mă bucură. Asta înseamnă că eşti un om independent, sigur, neinfluenţabil, deşi există riscul să nu mă crezi. E groaznic să descoperi anumite lucruri neplăcute despre un părinte, dar, cum el n-a avut timp sau curaj pentru asta, cum ţi-a ascuns totul, cred că ai dreptul să ştii ceea ce te interesează din gura unuia care mai are puţin timp de trăit, nu are ce pierde şi e prea neînsemnat ca să caute să pară că este altfel decât a fost.

(Augustin Buzura – *Orgolii)*

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic propoziţia nr. 2.
c) Sinonime: *groaznic, purtare, neînsemnat.*
d) Explicaţi modul de formare: *neînsemnat, altfel, decât, neplăcut, independent, neinfluenţabil.*
e) Diftong – Hiat.

124. Adevărul este că am minţit-o numai pe jumătate; am înţeles-o, însă, oricât m-am străduit, mi-a fost imposibil să o iert, sau, mai exact, să trec peste aceste incident.

(Augustin Buzura – *Refugii)*

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiţi o frază după schemă.
c) Declinarea pronumelui personal.
d) Valori polisemantice: *a trece.*
e) Apoziţia.

125. Pe cât pari de volubil, pe atât eşti de închis. Până în clipa de faţă a trebuit să te deduc, să ghicesc cine eşti, ce crezi, ce aştepţi, însă mi-e imposibil să bănui ce vei simţi poimâine şi cine va câştiga din eterna confruntare din tine: între nevoia de a face ce trebuie şi frica de a face ce trebuie.

(Augustin Buzura – *Drumul cenuşii)*

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic verbele la infinitiv din text.
c) Funcţiile sintactice ale verbului la infinitiv.
d) Dezvoltaţi poziţiile sintactice anterioare în propoziţii secundare.
e) Felurile atributului.

Scanned with OKEN Scanner

126. Încă mai am nevoie de timp, mi-e greu să mă obișnuiesc. Bucurii mari nu mi-au fost date, iar pe cele mărunte le-am ignorat. Acum ar trebui să tac, să privesc cerul, să simt pământul chemându-mă la liniște și uitare, dar nu pot, fiindcă am sentimentul că mă aflu în fața unui pericol, deși mi-e imposibil să-mi imaginez ce mi s-ar putea întâmpla, am recunoscut deschis.

(Augustin Buzura – *Drumul cenușii)*

- *Cerințe:*
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Alcătuiți propoziții în care complementele circumstanțiale să fie exprimate prin adverbe.
  c) Analizați sintactic și morfologic: *în fața unui pericol, deschis.*
  d) Valori polisemantice: *deschis(ă).*
  e) Derivarea cuvintelor.

127. Sabin, a cărui voce continua să-mi stăruie în minte, mi se părea și mai dificil de reconstituit decât înainte de călătorie. Abia acum îmi dădeam seama că mi-e imposibil să-l stăpânesc, fiindcă era prea alunecos pentru comoditatea mea intelectuală; iar apoi, [...] mi se părea atât de neinteresant, încât simțeam nevoia să-i mai pun încă o sută de întrebări, fiindcă în mod deosebit mă obseda femeia aceea ciudată, Ioana, despre care nu-i făcuse plăcere să-mi vorbească.

(Augustin Buzura – *Drumul cenușii)*

- *Cerințe:*
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Verbul *a trece* în expresii și locuțiuni.
  c) Verbul *a ține* în valori polisemantice.
  d) Explicați modul de formare: *a reconstitui, imposibil, alunecos, comoditate, neinteresant, nevoie.*
  e) Articolul hotărât – flexiune.

128. Îmi dădeam seama că este inutil să mai insist, că, dacă vreau să nu simt lenta și apăsătoarea trecere a timpului nu-mi rămâne decât să o ignor, să fac adică abstracție de faptul că încă a mai rămas cu mine. Și fiindcă trebuie să lucrez neapărat ceva, am început să înșir pe masa din grădină, încet, cu silă, de parcă aș fi fost obligat, hârtie de scris, caietele cu însemnări, deși îmi dădeam seama că ele nu-mi vor folosi decât ca să o amăgesc pe Ana-Maria, să-i dau impresia că absența ei n-a fost atât de dureros resimțită.

(Augustin Buzura – *Drumul cenușii)*

- *Cerințe:*
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Explicați modul de formare: *dureros, a resimți, Ana-Maria, decât, deși, a înșira, neapărat, inutil.*
  c) Compunerea cuvintelor.
  d) Complementul direct.
  e) Familie lexicală: *a da.*

129. Deocamdată mă amăgesc – de fapt cred – că mai există un „pe urmă", că fiecare om trebuie să aibă un rost, chiar dacă nu e conștient de asta. Poate că rostul meu este să spun altora care le este rostul, să li-l caut. Dar n-aș vrea să-ți par mai înțelept decât sunt. Uneori mi-e dor de mine cel de altădată și atunci îmi vine să râd de convențiile și prejudecățile în care m-am încorsetat singur, să mă urc în vârful crucii părintelui Benedict

Scanned with OKEN Scanner

şi de acolo să strig lumii toate măscările cu putinţă, să o condamn şi să mă condam, [încât] să nu-mi rămână nimic al meu, nici o întâmplare, nici un gând să mă eliberez de orice durere sau bucurie.

(Augustin Buzura – *Refugii)*

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Valorile morfologice ale cuvintelor subliniate; consecinţe sintactice: El *poate* cânta. *Se poate* să plouă. *Poate* că vine. *Poate* vine.
c) Complementul de agent.
d) Familie lexicală: *munte.*

⌦130. Deşi nevoia de a-ţi scrie creşte cu fiecare zi, totuşi o fac destul de rar şi cu mari reţineri. Fără voia mea am ajuns să mă întreb dacă te mai interesează ce-ţi scriu, dacă nu cumva poveştile mele nu îţi par că sunt minore sau neînţelese. Pe de altă parte, simt cum sporeşte distanţa dintre noi, simt că începem să nu mai privim lumea cu aceiaşi ochi, că nu mai avem aceleaşi unităţi de măsură.

(Augustin Buzura – *Refugii)*

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi sintactic şi morfologic ultima propoziţie.
c) Familie lexicală: *a simţi.*
d) *A avea:* (în exemple)
- verb predicativ;
- verb auxiliar;

e) Verbe tranzitive-intranzitive.

131. De fapt, nu ştiu ce să-ţi mai scriu, tocmai fiindcă sunt prea multe veşti. Adevărul este că din ceaţa ce ne înconjoară nu văd nici o ieşire. Dacă n-ai fi cum eşti, dacă nu aş simţi că tu, acolo, nu eşti singură, ar fi trebuit să plec de mult.

(Augustin Buzura – *Refugii)*

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi predicatele din text.
c) Sens propriu figurat: *ceaţă.*
d) Familie lexicală: *singur.*
e) Funcţiile sintactice ale cazului nominativ.

132. Este exclus să ştie numai atât, să nu fi existat şi alte întâmplări pe care refuzase să ni le relateze, tocmai fiindcă ele, cât i s-ar părea lui de neinteresante, îi trădează caracterul, ori, una din aceasta, nepovestită, încă poate răsturna totul.

(Augustin Buzura – *Refugii)*

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectaţi şi analizaţi sintactic şi morfologic pronumele şi adjectivele pronominale din text.
c) Explicaţi modul de formare: *numai, fiindcă, neinteresant, nepovestit.*
d) Sinonime: *a relata, neinteresant, a trăda.*
e) Despărţiţi în silabe: *exclus, numai, atât, a relata, neinteresant.*

Scanned with OKEN Scanner

133. Dacă atunci aş fi avut suficientă energie, ar fi fost momentul să aflu tot ceea ce aşteptasem de atâta timp. Probabil că aş fi reuşit să-i descopăr motivele ascunse pe care poate că nici nu le bănui, aş fi reuşit, în sfârşit, să o înţeleg – deşi, cum s-a mai întâmplat, în ziua următoarea ar fi putut să nu recunoască nimic – dar, pe măsură ce o priveam, m-a paralizat tocmai ceea ce spusese ea, cu foarte multă brutalitate, despre ratare. Fireşte că în esenţă, avea dreptate, deşi nu eram încă tocmai la capătul vieţii, îmi mai rămânea o şansă de care eram pe deplin conştient. Însă se vedea după cum îmi vorbise că nu mai crede în mine, că părea convinsă că nu sunt ceea ce şi-a închipuit de la început că aş putea fi.

(Augustin Buzura – *Refugii*)

❑ *Cerințe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic pronumele din text.
c) Adverbul: funcții sintactice.

Scanned with OKEN Scanner

SOLUȚIILE FRAZELOR marcate cu semnul ⌦

Fraza nr. 4

Rezolvarea frazei: Fraza este mixtă şi conține şapte propoziții:

1. *Înainte de a căuta (...) să dăm cititorului o probă a acelei elocvențe* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 3, regentă față de propoziția nr. 2.
2. *să ne explicăm enigma succesului* = propoziție completivă directă, subordonata propoziției nr. 1.
3. *trebuie* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 1 şi coordonată copulativ cu propoziția nr. 4, regentă față de propoziția nr. 1.
4. *Şi va fi echitabil* = propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția nr. 3 şi regentă față de propoziția nr. 5.
5. *să alegem proba din discursurile ținute de d. Nae Ionescu cu prilejul revizuirii Constituției* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 4 şi regentă față de propozițiile nr. 6 şi nr. 7.
6. *deoarece d-sa trecea de foarte competent în materie* = propoziție circumstanțială cauzală, subordonată propoziției nr. 5 şi coordonată copulativ cu propoziția nr. 7.
7. *şi avea reputația de a cunoaşte bine parlamentarismul englez* = propoziție circumstanțială cauzală, subordonată propoziției nr. 5 şi coordonată copulativ cu propoziția nr. 6. De remarcat absența conjuncției subordonatoare *deoarece*.

Fraza nr. 16

Rezolvarea frazei: Fraza este mixtă şi conține şase propoziții:

1. *Pierzându-ți timpul tău cu dulci nimicuri, n-ai vrea* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 2 şi coordonată adversativ cu propoziția nr. 3.
2. *Ca nime-n uşa ta să bată* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 1.
3. *Dar şi mai bine-i* = propoziție principală, coordonată adversativ cu propoziția nr. 1 şi regentă față de propozițiile nr. 5 şi 6.
4. *Când afară-i zloată* = propoziție circumstanțială de timp, subordonată propozițiilor nr. 5 şi 6.
5. *Să stai visând la foc* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 3 şi coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 6.
6. *De somn să picuri* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 3 şi coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 5.

Analiză sintactică şi morfologică

-ți = atribut pronominal, numit dativ posesiv, exprimat prin pronume personal, persoana a II-a, numărul singular, cazul dativ, forma neaccentuată.
tău (timpul) = atribut adjectival, exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, un obiect posedat, un posesor, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ.
nime = subiect exprimat prin pronume negativ, cazul nominativ.
visând = element predicativ suplimentar, exprimat prin verb predicativ, diateza activă, tranzitiv, conjugarea I, modul gerunziu.

Scanned with OKEN Scanner

de somn = complement circumstanțial de cauză, exprimat prin substantiv comun, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă „de".

Fraza nr. 22

Analiza frazei: Fraza este mixtă (cu predominarea subordonării)

1. *Cine scrie istorie* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 6 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 2.
2. *și V̄cine simte* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 6, coordonată copulativ cu propoziția nr. 1 și regentă față de propoziția nr. 3.
3. *că e chemat* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 2 și regentă față de propoziția nr. 4.
4. *să o scrie* = propoziție completivă indirectă, subordonată propoziției nr. 3.
5. *trebuie* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 6.
6. *să aibă, mai presus de toate, această convingere* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 5 și regentă față de propozițiile nr. 1, 2,7 și 8.
7. *că zugrăvește o viață* = propoziție atributivă apozitivă, subordonată propoziției nr. 6 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 8.
8. *și V̄că nu descrie o serie de acțiuni mecanice* = propoziție atributivă apozitivă subordonată propoziției nr. 6 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 7.

Fraza nr. 28

Analiza frazei:

1. *Dacă țărănimea a fost ursită* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 3, regentă față de propoziția nr. 2.
2. *să conserve rasa, pământul, limba și credința noastră* = propoziție completivă indirectă, subordonată propoziției nr. 1.
3. *înseamnă* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 1, 4, 5.
4. *că ea este întruchiparea tuturor virtualităților și energiilor românești* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 3 și coordonată conclusiv cu propoziția nr. 5.
5. *deci că... trebuie* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 3 și coordonată conclusiv cu propoziția nr. 4, regentă față de propoziția nr. 6.
6. *dintr-însa... să pornească* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 5 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 7.
7. *și să se inspire tot* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 5 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 6, regentă față de propoziția nr. 8.
8. *ce e românesc* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 7.

Fraza nr. 29

Analiza frazei: Fraza este mixtă (cu predominarea subordonării) și conține cinci propoziții.

1. *Acum (...) mi-am zis* = propoziție principală, regentă pentru propozițiile nr. 2 și 4.
2. *că ființa (...) era pentru mine pierdută* = propoziție circumstanțială de cauză, subordonată propoziției nr. 1 și regentă față de propoziția nr. 3.
3. *în care întrupasem visul de iubire al tinereții mele* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 2.
4. *că nu-mi rămâne* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 1 și regentă față de propoziția nr. 5.
5. *decât s-o dau uitării* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 4.

Scanned with OKEN Scanner

Fraza nr. 34

Analiza frazei: Fraza este mixtă (cu predominarea subordonării) şi conţine optsprezece propoziţii.

1. *Sunt vise* = propoziţie principală, regentă faţă de propoziţia nr. 2.
2. *ce parcă le-am trăit cândva şi undeva* = propoziţie atributivă subordonată propoziţiei nr. 1
3. *precum sunt lucruri vieţuite* = propoziţie circumstanţială de mod comparativă, subordonată propoziţie nr. 1 şi regentă faţă de propoziţia nr. 4.
4. *despre care ne întrebăm* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 3 şi regentă faţă de propoziţia nr. 5.
5. *dacă n-au fost vis* = propoziţie completivă directă subordonată propoziţiei nr. 4.
6. *La asta mă gândeam deunăzi, seara* = propoziţie principală, regentă faţă de propoziţia nr. 7.
7. *când, răvăşind printre hârtiile mele (...) am dat peste o scrisoare* = propoziţie circumstanţială de timp (regent adverbul „seara"), subordonată propoziţiei nr. 6 şi regenta faţă de propoziţia nr. 8.
8. *ca să văd* = propoziţie circumstanţială de scop, subordonată propoziţiei nr. 7 şi regentă faţă de propoziţia nr. 9.
9. *ce se mai poate găsi de ars* = propoziţie completivă directă, subordonată propoziţiei nr. 8.
10. *hârtiile încurcă* = propoziţie principală incidentă. Exprimă şi un sens cauzal.
11. *care mi-a deşteptat amintirea unei întâmplări ciudate, aşa de ciudate,* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 7 şi regentă faţă de propoziţia nr. 12.
12. *că... m-aş simţi cuprins de îndoială* = propoziţie circumstanţială consecutivă, subordonată propoziţiei nr. 11, coordonată copulativ cu propoziţia nr. 15 şi regentă faţă de propoziţia 13.
13. *de n-ar fi fost decât şapte ani* = propoziţie circumstanţială condiţională cu nuanţă cauzală, subordonată propoziţiilor nr. 12 şi 15 şi regentă faţă de propoziţia nr. 14.
14. *de când s-a petrecut* = propoziţie circumstanţială de timp, subordonată propoziţiei nr. 13 (regent verbul predicativ „ar fi fost", aici cu sensul „ar fi trecut").
15. *aş crede* = propoziţie circumstanţială consecutivă, subordonată propoziţiei nr. 11 şi regentă faţă de propoziţiile nr. 16, 17, 18. Se află în raport de coordonare prin juxtapunere cu propoziţia nr. 12.
16. *că într-adevăr am visat numai* = propoziţie completivă directă, subordonată propoziţiei nr. 15 şi coordonată disjunctiv cu propoziţia nr. 17.
17. *sau că am citit-o* = propoziţie completivă directă, subordonată propoziţiei nr. 15 şi coordonată disjunctiv cu propoziţiile 16 şi 18.
18. *ori Vam auzit-o demult* = propoziţie completivă directă, subordonată propoziţiei nr. 15 şi coordonată disjunctiv cu propoziţia nr. 17. Remarcaţi absenţa verbului auxiliar „am" din verbul predicativ „am auzit".

Fraza nr. 35

Analiza frazei: Fraza este mixtă (cu predominarea subordonării) şi conţine treisprezece propoziţii.

1. *Să fi avut un scop stăruinţa încăpăţânată* = propoziţie subiectivă, subordonată propoziţiei nr. 3 şi regentă faţă de propoziţia nr. 2.
2. *cu care îşi perdeluia scurtul lui trecut şi viaţa de toate zilele* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 1.

Scanned with OKEN Scanner

3. *se putea prea bine* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 1 și coordonată adversativ cu propoziția nr. 4.
4. *era însă (...) atâta mândrie în privirea lui* = propoziție principală, coordonată adversativ cu propoziția nr. 3 și regenta față de propoziția nr. 6.
5. *o spun iarăși* = propoziție principală incidentă.
6. *ce pururi nepăsătoare... arăta a se pierde aiurea, în depărtările unei lumi de vis* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 4 și regentă față de propozițiile nr. 7 și 8.
7. *de ce se petrecea pe pământ* = propoziție circumstanțială de relație, subordonată propoziției nr. 6.
8. *încât ar fi făcut* = propoziție circumstanțială consecutivă, subordonată propoziției nr. 6 și regentă față de propoziția nr. 9.
9. *să se risipească orice urmă de neîncredere sau de bănuială* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 8.
10. *Totuși nu-mi scăpase din vedere* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 11.
11. *că uneori ar fi dat* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 10 și regentă față de propoziția nr. 12. Se află în raport de coordonare adversativă cu propoziția nr. 13.
12. *să mai spună ceva* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 11 (regent verbul tranzitiv „ar fi dat", cu sensul „ar fi încercat").
13. *dar Vcă se răzgândea pe loc, înăbușindu-și vorba pe buze:* propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 10 și coordonată adversativ cu propoziția nr. 11.

Fraza nr. 42

Analiza frazei: Fraza este mixtă (cu predominarea subordonării) și conține 15 propoziții.

1. *E de prisos* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 2.
2. *să-ți mai spun* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 1 și regentă față de propoziția nr. 3.
3. *că D. era mai toată ziua cu noi* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 2.
4. *Știam de la o soră a lui* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 5 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 6.
5. *cât mă iubește* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 4.
6. *și poate* = propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția nr. 4 și regentă față de propoziția nr. 7.
7. *că iubirea lor pentru mine venea din faptul* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 6 și regentă față de propoziția nr. 8.
8. *că era alimentată de pasiunea importantă a fratelui pentru mine* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 7.
9. *Ceea ce am știut mai târziu* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 12.
10. *după ce m-am măritat* = propoziție circumstanțială de timp, subordonată propoziției nr. 11.
11. *am aflat de la un coleg al lui* = propoziție principală incidentă, regentă față de propoziția nr. 10, împreună cu care formează o structură incidentă.
12. *e* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 9, 13, 14.
13. *că D. era invidiat de tot liceul* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 12, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 14 și regentă față de propoziția nr. 15.

Scanned with OKEN Scanner

14. *că avea un fel de nevăzută şi emoţionată aureolă* = propoziţie predicativă, subordonată propoziţiei nr. 12, coordonată prin juxtapunere cu propoziţia nr. 13 şi regentă faţă de propoziţia nr. 15.
15. *pentru că toţi colegii lui îl vedeau pe stradă, la tenis (...) în apropierea şi în tovărăşia mea* = propoziţie circumstanţială de cauză, subordonată propoziţiilor nr. 13 şi 14.

Fraza nr. 44

Analiza frazei: Fraza este mixtă (cu predominarea subordonării) şi conţine şapte propoziţii.

1. *Întorc puţin capul spre ea, mirat* = propoziţie principală, regentă faţă de propoziţia nr. 2, coordonată adversativ cu propoziţia nr. 3.
2. *căci Miţi Mărculeanu nu-mi place deloc* = propoziţie circumstanţială de cauză, subordonată propoziţiei nr. 1.
3. *iar... e* = propoziţie principală, coordonată adversativ cu propoziţia nr. 1, regentă pentru propoziţiile nr. 4 şi 5.
   - ***Observaţie***: propoziţia numărul 3 poate avea şi sens cauzal, în coordonare cu propoziţia nr. 2.
4. *dacă eram cu ea la restaurant* = propoziţie subiectivă, subordonată propoziţiei nr. 3.
5. *pentru că din motive(...) simt de vreo doi ani nevoia* = propoziţie circumstanţială de cauză, subordonată propoziţiei nr. 3 (regent verbul „e" – care aici are valoare impersonală şi predicativă, cu sensul „se întâmplă"). Propoziţia nr. 5 este regentă faţă de propoziţiile nr. 6 şi 7.
6. *pe care am să le spun altă dată* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 5.
7. *să fiu văzut totdeauna cu câte o femeie* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 5 (regent = substantivul „nevoia").

Fraza nr. 50

Analiza frazei: Fraza este mixtă (cu predominarea subordonării) şi conţine unsprezece propoziţii.

1. *Toate le-am făcut în lumea asta* = propoziţie principală, coordonată copulativ cu propoziţia nr. 2.
2. *şi tot (...) e trecut în activitatea mea ca într-un memoriu de carieră* = propoziţie principală, coordonată copulativ cu propoziţia nr. 1 şi regentă faţă de propoziţia nr. 3.
3. *ce mi-a stârnit amorul propriu* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 2 (regent pronumele nehotărât „tot").
4. *ştiu* = propoziţie principală, regentă faţă de propoziţia nr. 5 şi coordonată copulativ cu propoziţia nr. 9.
5. *că... numai scriitor... n-aş putea deveni niciodată* = propoziţie completivă directă, subordonată propoziţiei nr. 4 şi regentă faţă de propoziţiile nr. 6, 7, 8.
6. *oricât aş vrea* = propoziţie concesivă, subordonată propoziţiei nr. 5 şi coordonată prin juxtapunere cu propoziţia nr. 7.
7. *orice aş face* = propoziţie concesivă, subordonată propoziţiei nr. 5 şi coordonată prin juxtapunere cu propoziţia nr. 6 şi copulativ cu propoziţia nr. 8.
8. *şi oricât m-aş stoarce* = propoziţie concesivă, subordonată propoziţiei nr. 5 şi coordonată copulativ cu propoziţia nr. 7.
9. *şi de aceea stau cu sfială alături de cei doi prieteni* = propoziţie principală, coordonată copulativ cu propoziţia nr. 4 şi regentă faţă de propoziţia nr. 10.
10. *căci zâmbetele lor mă umilesc puţin, nu mult, aşa* = propoziţie circumstanţială de cauză, subordonată propoziţiei nr. 9 şi regentă faţă de propoziţia nr. 11.

Scanned with OKEN Scanner

11. *cât s-ar apleca o trestie sub apăsarea vântului* = propoziție circumstanțială de mod, subordonată propoziției nr. 10 (regent = adverbul „așa").

Fraza nr. 55

Analiza frazei: Fraza este mixtă și conține șase propoziții.

1. *Dar... era evidenta disproporție între personalitatea lui și actul moral* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 2.
2. *Ceea ce surprindea la Ioanide* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 1.
3. *Arhitectul avea o fizionomie și o ținută atât de profund originale, sugerând o profesie strict intelectuală* = propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția nr. 4 și regentă față de propoziția nr. 6.
4. *și punea atâta frenezie exactă spre a exprima idei* = propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția nr. 3, regentă pentru propozițiile nr. 5 și 6.
5. *ce depășeau în chip vădit sfera muzicii* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 4.
6. *încât ascultătorul accidental rămânea copleșit de elocvența omului...* = propoziție consecutivă, subordonată la propozițiile nr. 3 și 4.

Analiza sintactică și morfologică:

ceea ce:

a) în frază are rol de element de subordonare: subordonează propoziția 2 SB la 18.

b) în propoziția nr. 2 este subiect, exprimat prin pronume relativ compus, formă de genul feminin, nr. singular, cazul nominativ.

sugerând: cuvântul permite două moduri de calificare sintactică:

1. atribut verbal (regenți: substantivele „fizionomie" și „ținută").
2. complement consecutiv = regent: grupul format din adjectivul „originale" și adverbul „atât de profund." Întrebarea: „care este urmarea faptului?" se verifică prin dezvoltare în propoziție. Ex: ...(încât sugerau...). În ambele situații, se exprimă prin verb predicativ, conjugarea I, diateza activă, tranzitiv, modul gerunziu.

strict: complement circumstanțial de mod, exprimat prin adverb de mod.

spre a exprima = complement circumstanțial de scop, exprimat prin verb predicativ, conjugarea I, diateza activă, tranzitiv, modul infinitiv, timpul prezent, precedat de prepoziția simplă „spre."

ce:

a) în frază: element de subordonare, subordonează propoziția nr. 5 la propoziția nr. 4.

b) în propoziția nr. 5. atributivă, este subiect, exprimat prin pronume relativ, genul feminin, numărul plural (substituie substantivul „idei"), cazul nominativ.

copleșit = nume predicativ: în structura predicatului nominal „rămânea copleșit" exprimat prin adjectiv provenit din verb la modul participiu, genul masculin, numărul singular, cazul nominativ, gradul pozitiv.

de elocvență = complement de agent, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, articulat cu articolul hotărât „a", precedat de prepoziția simplă "de".

Scanned with OKEN Scanner

Fraza nr. 56

Analiza frazei: Fraza este mixtă (cu predominarea subordonării) şi are 20 de propoziţii.

1. *Datoria ta* e = propoziţiei principală, regentă faţă de propoziţia nr. 2.
2. *să laşi tot familiei tale* = propoziţie predicativă, subordonată propoziţiei nr. 1, coordonată prin juxtapunere cu propoziţia nr. 3.
3. *să-i dai numai acolo două-trei mii de lei şi feteiăleia* = propoziţie predicativă, subordonată propoziţiei nr. 1, coordonată prin juxtapunere cu propoziţia nr. 2 şi regentă faţă de propoziţia nr. 4.
4. *să aibă şi ea un ban* = propoziţie circumstanţială de scop, subordonată la propoziţia nr. 3 şi regentă faţă de propoziţiile nr. 5 şi 6.
5. *până şi-o găsi un rost* = propoziţie circumstanţială de timp, subordonată propoziţiei nr. 4 şi regentă faţă de propoziţia nr. 6.
6. *că doar e fată mare* = propoziţie circumstanţială de cauză, care poate fi subordonată atât la propoziţia nr. 4, cât şi la nr. 5.
7. *Nu eşti tu dator* = propoziţie principală, regentă pentru propoziţia nr. 8.
8. *să ai grijă de o fată* = propoziţia completivă indirectă, subordonată propoziţiei nr. 7 şi regentă faţă de propoziţia nr. 9.
9. *care nu e a ta* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 8.
10. *Nici nu-mi trece prin gând* = propoziţie principală, regentă faţă de propoziţia nr. 11.
11. *că ai să faci altfel* = propoziţie subiectivă, subordonată propoziţiei nr. 10.
12. *Însă trebuie* = propoziţie principală, regentă faţă de propoziţiile nr. 13 şi 14.
13. *pentru asta (...) să faci o ordine* = propoziţie subiectivă, subordonată propoziţiei nr. 12, coordonată prin juxtapunere cu propoziţia nr. 14.
14. *să-mi spui toate secretele tale* = propoziţie subiectivă, subordonată propoziţiei nr. 12, coordonată prin juxtapunere cu propoziţia nr. 13, regentă faţă de propoziţia nr. 15.
15. *să ştiu* = propoziţie circumstanţială de scop, subordonată propoziţiei nr. 14, regentă faţă de propoziţia nr. 16.
16. *de unde să le iau la un caz de nevoie* = propoziţie completivă directă, subordonată propoziţiei nr. 15.
17. *Nu trebuie* = propoziţie principală, regentă faţă de propoziţia nr. 18.
18. *să te sperie asta* = propoziţie subiectivă, subordonată propoziţiei nr. 17 şi regentă faţă de propoziţia nr. 19.
19. *fiindcă nu moare nimeni* = propoziţie circumstanţială de cauză, subordonată propoziţiei nr. 18 şi regentă faţă de propoziţia nr. 20.
20. *dacă pune ordine în afacerile lui* = propoziţie circumstanţială de cauză, subordonată propoziţiei nr. 19.

Fraza nr. 69

Analiza frazei: Fraza este mixtă (cu predominarea subordonării) şi conţine paisprezece propoziţii.

1. *Ce e mai curios* = propoziţie subiectivă, subordonată propoziţiei nr. 3.
2. *spuse unul din interni* = propoziţie principală incidentă.
3. *e* = propoziţie principală, regentă faţă de propoziţiile nr. 1 şi 4.
4. *că n-a plouat decât acolo* = propoziţie predicativă, subordonată propoziţiei nr. 3 şi regentă faţă de propoziţia nr. 5.
5. *pe unde a trecut el* = propoziţie circumstanţială de loc, subordonată propoziţiei nr. 4.
6. *A fost o aversă ca în miezul verii* = propoziţie principală, regentă faţă de propoziţia nr. 7.

Scanned with OKEN Scanner

7. *care a durat destul* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 6 și regentă față de propoziția nr. 8.
8. *ca să inunde bulevardul* = propoziție circumstanțială consecutivă, subordonată propoziției nr. 7.
9. *Unii spun* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 10, 11, 12, 13.
10. *că a fost o încercare de atentat* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 9, coordonată cu propoziția nr. 12.
11. *pentru că s-ar fi găsit nu știu câte încărcături de dinamită* = propoziție circumstanțială de cauză, subordonată propoziției nr. 9.
12. *dar că i-a surprins ploaia torențială* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 9, coordonată adversativ cu propoziția nr. 10 și copulativ cu propoziția nr. 13. Lipsește conjuncția „că".
13. *și că în ultimul moment au trebuit* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 9, coordonată copulativ cu propoziția nr. 12 și regentă față de propoziția nr. 14. Remarcați: absența conjuncției „că"; verbul „au trebuit" nu este impersonal ca sens și unipersonal ca formă. Aici are valoare personală, dată de verbul auxiliar „au" la persoana a III-a, nr. plural.
14. *să renunțe* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 13 (regent verbul „au trebuit" cu valoare personală și tranzitiv).

Analiza sintactică și morfologică a propoziției:
„pentru că s-ar fi găsit nu știu câte încărcături de dinamită..."

pentru că = conjuncție subordonatoare specifică circumstanțialei cauzale.
s-ar fi găsit = predicat verbal, exprimat prin verb predicativ, conjugarea a IV-a, diateza reflexivă, reflexivul cu sens pasiv, modul condițional optativ, timpul perfect, persoana a III-a, nr. plural.
încărcături = subiect, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul plural, cazul nominativ, nearticulat.
nu știu câte = atribut adjectival, exprimat prin locuțiune adjectivală nehotărâtă, echivalentă semantic cu „câteva" (alcătuită din adverbul „nu"+verbul „știu"+pronumele/adjectiv „câte"), genul feminin, numărul plural, cazul nominativ.
de dinamită = atribut substival prepozițional, exprimat prin substantiv comun, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ, nearticulat, precedat de prepoziția simplă „de".

Fraza nr. 70

Analiza frazei: Fraza este mixtă (cu preponderența subordonării) și conține douăzeci și una de propoziții.

1. *Poate* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 2.
2. *că la început, gândul acesta de a cunoaște lumea de sub pământ i l-a născocit iubirea cea mare* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 2 și regentă față de propoziția nr. 3.
3. *pe care i-o purta Arghirei* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 2.
4. *și-o fi zis* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 5.
5. *că l-o ajuta Dumnezeu și pe el* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 4 și regentă față de propozițiile nr. 6 și 7.
6. *dacă credințele acestea sunt adevărate* = propoziție circumstanțială condițională cu sens cauzal, subordonată propoziției nr. 5.
7. *să găsească cristalul potrivit* = propoziție completivă indirectă sau circumstanțială de scop, subordonată propoziției nr. 5 și regentă față de propoziția nr. 8.

Scanned with OKEN Scanner

8. *ca să redea vederea Arghirei* = propoziție circumstanțială de relație (regent adjectivul „potrivit"), subordonată propoziției nr. 7.
   - ***Observație:*** propoziția poate fi calificată și ca o circumstanțială de scop la propoziția 7 – regent verbul „să găsească."
9. *Dar... fără îndoială* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 10.
10. *că ... mai târziu, dorința asta de a cunoaște lumea de sub pământ a ajuns* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 9 și regentă față de propoziția nr. 11.
11. *să-l stăpânească ca o patimă* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 10 și regentă față de propoziția nr. 12.
12. *pentru că, între timp (...) între timp... Arghira și-a recăpătat vederea* = propoziție circumstanțială de cauză, subordonată propoziției nr. 11.
13. *după ce Iorgu își construise un fel de laborator într-una din pivnițe* = propoziție circumstanțială de timp, subordonată propoziției nr. 12 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 14.
14. *și după ce începuse cercetările sfătuit și ajutat de câțiva meșteri străini* = propoziție circumstanțială de timp, subordonată propoziției nr. 12 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 13.
15. *spun* = propoziție principală incidentă.
16. *Cum a recăpătat-o* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 17.
17. *e o altă poveste* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 16, coordonată adversativ cu propoziția nr. 18.
18. *dar fără îndoială* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 19 și coordonată adversativ cu propoziția nr. 17.
19. *că în noaptea aceea de iulie, în cârciuma din Popa Soare, Dragomir n-a avut timp* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 18 și regentă față de propozițiile nr. 20 și 21.
20. *s-o povestească* = propoziție completivă indirectă, subordonată propoziției nr. 19.
21. *pentru că Lixandru era nerăbdător* = propoziție circumstanțială de cauză, subordonată propoziției nr. 19 și regentă față de propoziția nr. 22.
22. *să afle pățania lui Iorgu Calomfir, căzut în patima tainelor de sub pământ* = propoziție circumstanțială de relație sau completivă indirectă, subordonată propoziției nr. 21.

Fraza nr. 71

Analiza frazei: Fraza este mixtă și conține treisprezece propoziții.

1. *Ce e mai curios* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 3.
2. *începu el deodată* = propoziție principală incidentă.
3. *este* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 1, 4, 6.
4. *că am avut de la început impresia* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 3, coordonată adversativ cu propoziția nr. 6 și regentă față de propoziția nr. 5.
5. *că ne-am mai întâlnit* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 4.
6. *dar că nu îndrăzneam* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 3, coordonată adversativ cu propoziția nr. 4 și regentă față de propoziția nr. 7.
7. *să recunosc* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 6, regentă față de propoziția nr. 8.
8. *că impresia asta se datora întâmplării* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 7 și regentă față de propoziția nr. 9.
9. *pe care v-am povestit-o adineaori* = propoziție atributivă, subordonată propoziției numărul 8.

Scanned with OKEN Scanner

10. *Într-adevăr, domnule doctor,* = propoziție principală, neanalizabilă, alcătuită dintr-o locuțiune adverbială de mod și o construcție alcătuită din substantivul în vocativ „domnule" și atributul apozițional simplu, neizolat, „doctor". Propoziția este exclamativă, sau afectivă.
11. *cu cât vă privesc mai bine* = propoziție circumstanțială de mod de măsură progresivă, subordonată propoziției nr. 12.
12. *cu atât mi se pare* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 11 și 13.
13. *că semănați cu Ivan* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 12.

Fraza nr. 75

Analiza frazei: Fraza este mixtă și conține șaisprezece propoziții.

1. *Omul este prea slab pentru a putea rezista la obsesiuni* = propoziție principală.
2. *și (...) atunci nu-i mai rămâne* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 3, 4, 5, 6.
3. *dacă nu poate rezista* = propoziție circumstanțială condițională cu nuanță cauzală, subordonată propoziției nr. 2.
4. *decât să se compromită metodic* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 2 și coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 5.
5. *să se sfâșie treptat* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 2 și coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 4 și disjunctiv cu propoziția nr. 6.
6. *sau să se distrugă solemn* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 2, coordonată disjunctiv cu propoziția nr. 5.
7. *Mircea Eliade a înțeles acest lucru* = propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția nr. 8.
8. *și n-a fost deloc necruțător cu sine însuși* = propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția nr. 7.
9. *Extrem de lucid (...) și-a dat seama* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 10 și 11.
10. *fără să fie corupt interior* = propoziție circumstanțială de mod, subordonată propoziției nr. 9.
11. *că în viață este suficient* = propoziție completivă indirectă, subordonată propoziției nr. 10 și regentă față de propoziția nr. 12.
12. *să calci peste un adevăr* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 11 și regentă față de propoziția nr. 13.
13. *pentru ca la urmă să calci pe toate* = propoziție circumstanțială consecutivă, subordonată propozițiilor nr. 11 și 12.
14. *Din moment ce totul nu merită* = propoziție cauzală cu nuanță condițională, subordonată propoziției nr. 16 și regentă față de propoziția nr. 15.
15. *să fie decât trăit* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 14.
16. *atunci să ne abandonăm totului cu un fel de extaz și cu un fel de dispreț:* propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 14.

Analiza sintactică a primei propoziții:

Omul = subiect;
este prea slab = predicat nominal;
pentru a putea = complement circumstanțial consecutiv;
rezista = complement direct;
la obsesiuni = complement indirect.

Scanned with OKEN Scanner

Fraza nr. 79

Analiza frazei: Fraza este mixtă (cu predominarea subordonării) şi conţine optsprezece propoziţii.

1. *Viaţa nu e un spectacol şi nici un joc* = propoziţie principală independentă.
2. *În lumea (...), în această lume (...) mai putem zâmbi* = propoziţie principală, regentă faţă de propoziţiile nr. 3, 5, 7, 8 şi coordonată prin juxtapunere cu propoziţia nr. 9.
3. *în care unii mor* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 2 şi regentă faţă de propoziţia nr. 4.
4. *fără să fi cunoscut victoria* = propoziţie circumstanţială de mod, subordonată propoziţiei nr. 3.
5. *în care unii se sacrifică* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 2, coordonată prin juxtapunere cu propoziţia nr. 3, regentă pentru propoziţia nr. 6.
6. *fiindcă sunt disperaţi* = propoziţie circumstanţială cauzală, subordonată propoziţiei nr. 5.
7. *iar alţii urcă din iubire toată scara renunţărilor* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 2, coordonată adversativ cu propoziţia nr. 5. Remarcaţi absenţa elementului de subordonare „în care."
8. *în care nedreptăţile sunt eterne şi imanente iar suferinţele arzătoare şi infinite* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 2.
9. *şi ne mai putem juca* = propoziţie principală, coordonată copulativ cu propoziţia nr. 2 şi prin juxtapunere cu propoziţia nr. 10.
10. *mai avem dreptul* = propoziţie principală, coordonată prin juxtapunere cu propoziţia nr. 9, regentă faţă de propoziţia nr. 11.
11. *să facem numai consideraţii?* = propoziţia permite două definiri, în funcţie de cuvântul regent:
    a) atributivă = regent substantivul „dreptul": care drept? se verifică prin contragere: dreptul de a face...
    b) completivă indirectă: la ce avem dreptul? la ceva. Propoziţia este subordonată propoziţiei nr. 10.
12. *Nu-ţi vine mai bine* = propoziţie principală, regentă faţă de propoziţia nr. 13.
13. *să renunţi la toate cărţile (...) sau la cărţile... la ideile de bibliotecă, la voluptăţile muzicale, la femei şi la visuri* = propoziţie subiectivă, subordonată propoziţiei nr. 12.
14. *ce le citeşti* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 13.
15. *pe care le scrii* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 13.
16. *ca să te înregimentezi într-o cruciadă, împotriva tuturor nedreptăţilor umane, împotriva a tot* = propoziţie circumstanţială de scop cu nuanţă consecutivă, subordonată propoziţiei nr. 16 şi regentă faţă de propoziţiile nr. 17 şi 18.
17. *ce a rezultat din megalomania omului* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 16 (regent pronumele „tot").
18. *ceea ce nu e puritate, dezinteresare şi eroism?* = propoziţie atributivă, subordonată propoziţiei nr. 16 (regente: pronumele „tot"). Fraza este interogativă retorică.

Fraza nr. 86

Analiza frazei: Fraza este mixtă şi conţine şaisprezece propoziţii.

1. *Prin orice pot cădea în lumea asta* = propoziţie principală, coordonată prin juxtapunere cu propoziţia nr. 2.
2. *numai printr-o mare iubire nu* = propoziţie principală, coordonată prin juxtapunere cu propoziţia nr. 1. Remarcaţi elipsa predicatului: „nu pot" (cădea).

Scanned with OKEN Scanner

3. *Iar atunci... toate razele iubirii tale... se vor răsfrânge* = propoziție principală, regentă pentru propozițiile nr. 4, 5, 6, 7 şi coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 10.
4. *când iubirii tale i se răspunde cu dispreț sau indiferență* = propoziție circumstanțială de timp, subordonată propoziției nr. 3, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 5.
5. *când toți oamenii te-ar abandona* = propoziție circumstanțială de timp, subordonată propoziției nr. 3, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 4 şi copulativ cu propoziția nr. 6.
6. *şi când singurătatea ta ar fi suprema părăsire* = propoziție circumstanțială de timp, subordonată propoziției nr. 3, coordonată copulativ cu propoziția nr. 5.
7. *ce n-au putut pătrunde în alții* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 3 şi regentă față de propozițiile nr. 8 şi 9.
8. *ca să-i lumineze* = propoziție circumstanțială de scop cu nuanță consecutivă, subordonată propoziției nr. 7 şi coordonată disjunctiv cu propoziția nr. 9.
9. *sau ca să le facă întunericul mai misterios* = propoziție circumstanțială de scop cu nuanță consecutivă, subordonată propoziției nr. 7 şi coordonată disjunctiv cu propoziția nr. 8.
10. *şi se vor reîntoarce în tine* = propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția nr. 3, regentă pentru propozițiile nr. 11 şi 12.
11. *pentru ca în clipa ultimei părăsiri, strălucirile lor să te facă numai lumină* = propoziție circumstanțială de scop cu nuanță consecutivă, subordonată propoziției nr. 10 şi coordonată copulativ cu propoziția nr. 12.
12. *şi văpăile lor să te facă numai căldură* = propoziție circumstanțială de scop cu nuanță consecutivă, subordonată propoziției nr. 10 şi coordonată copulativ cu propoziția nr. 11. Remarcați lipsa predicatului.
13. *Dar... trebuie* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 14, 15, 16.
14. *ca să ajungi la accesul luminii totale, la extazul absolutei splendori, dematerializat de raze şi purificat de seninătate* = propoziție circumstanțială de scop cu nuanță consecutivă, subordonată propozițiilor nr. 13, 15, 16.
15. *să fi scăpat definitiv de dialectica luminii şi a întunericului* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 13, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 16.
16. *să fi ajuns la autonomia absolută a întâiului termen* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției 13 şi coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 15.

Fraza nr. 96

Analiza frazei: Fraza este mixtă şi conține paisprezece propoziții.

1. *Trebuie* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 2.
2. *să ştiți un lucru* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 1 şi regentă față de propoziția nr. 3.
3. *nu e mai strălucită limba franceză decât limba română* = propoziție apozitivă, subordonată propoziției nr. 2.
4. *ca să scrii strălucit în limba română* = propoziție circumstanțială de scop, subordonată propozițiilor 5 şi 6.
5. *trebuie* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 6.
6. *să fii foarte cineva* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 5 şi regentă față de propoziția nr. 4.
7. *Toată cultura universală poate fi vehiculată în tiparele limbii române* = propoziție principală, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 8.

Scanned with OKEN Scanner

8. *ăsta e meritul poporului român* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 9.
9. *că a creat un instrument universal și general valabil* = propoziție apozitivă, subordonată propoziției nr. 8.
10. *E adevărat* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 11 și coordonată adversativ cu propoziția nr. 13.
11. *că nu este folosită* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 10 și regentă față de propoziția nr. 12.
12. *cum se cuvine* = propoziție circumstanțială de mod, subordonată propoziției nr. 11.
13. *dar asta nu înseamnă* = propoziție principală, subordonată adversativ cu propoziția nr. 10 și regentă față de propoziția nr. 14.
14. *că nu are calitatea de vehicul global al spiritului universal* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 13.

Fraza nr. 97

Analiza frazei: Fraza este mixtă și are opt propoziții.

1. *Ceea ce e absurd la cei* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 3 și regentă față de propoziția nr. 2.
2. *care cer o simplă libertate pentru buna dezvoltare a omului* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 1.
3. *e* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 1 și 4.
4. *că își închipuie* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 3 și regentă față de propoziția nr. 5.
5. *că știu* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 4 și regentă față de propoziția nr. 6.
6. *ce este omul* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 5.
7. *când de fapt omul este ceva* = propoziție circumstanțială opozițională, subordonată propozițiilor nr. 4, 5, 6 și regentă față de propoziția nr. 8.
8. *care se definește neîncetat* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 7.

Fraza nr. 105

Analiza frazei:

1. *Aș putea* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 2.
2. *să spun* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 1 și regentă față de propoziția nr. 3.
3. *că grijile mele sunt cu totul altele decât de a face analiză* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 2.
4. *Pentru că, într-adevăr, analiza ucide mișcarea* = propoziție cauzală izolată, subordonată propoziției nr. 3.
5. *Grija mea este* = propoziție principală regentă față de propoziția nr. 6.
6. *să dezvălui, prin orice mijloace, directe, sau indirecte, o stare sufletească, o idee (...), un conflict* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 5, regentă față de propozițiile nr. 7 și 8.
7. *care îl obsedează pe erou* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 6 (determină substantivul o idee).
8. *care se naște* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 6 (determină substantivul „un conflict").
9. *Și pe lângă asta există o altă grijă* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 10 și 11.

Scanned with OKEN Scanner

10. *care mă obsedează* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 9 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 11.
11. *și care e, după mine, principala grijă a unui scriitor* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 10, coordonată copulativ cu propoziția nr. 10 și regentă față de propoziția nr. 12.
12. *trebuie* = propoziție apozitivă, subordonată propoziției nr. 11 și regentă față de propoziția nr. 13.
13. *adunând fapte și întâmplări și oameni (...) să faci în așa fel* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 12, regentă față de propoziția nr. 14.
14. *încât ...să se transmită și în cuvinte* = propoziție circumstanțială consecutivă, subordonată propoziției nr. 13 și regentă față de propoziția nr. 15.
15. *ceea ce trăiești în imaginația ta ca o plăsmuire cu o putere de viață intensă* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 14.
    - ***Observație:*** secvența formată din propozițiile nr. 12, 13, 14, 15 are în ansamblul ei valoare apozitivă, pentru că explică semnificația propoziției nr. 11.
16. *Pentru că (...) orice încercare de analiză e inutilă* = propoziție cauzală izolată, subordonată propozițiilor nr. 14, 15, regentă pentru propoziția nr. 17.
17. *dacă nu există transmisie* = propoziție circumstanțială cauzală, cu nuanță condițională, subordonată propoziției nr. 16.
18. *Asta ar fi așa* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 19.
19. *de parcă ai aduna materiale prefabricate pe un loc viran* = propoziție circumstanțială de mod comparativă, subordonată propoziției nr. 18 și regentă față de propoziția nr. 20.
20. *unde trebuie* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 19 (determină substantivul „loc").
21. *să faci o casă* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 20.
22. *ce rost ar avea* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 23 și 24.
23. *să descrii fiecare perete în parte* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 22 și coordonată cu propoziția nr. 24.
24. *să analizezi fiecare fereastră?* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 22 și coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 23.
25. *Ceea ce se cere de la tine* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 26.
26. *e* = propoziție principală, regentă pentru propozițiile nr. 25, 27, 28.
27. *să ridici clădirea* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 26.
28. *Și să fie frumoasă* = propoziție predicativă izolată, subordonată propoziției nr. 26 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 27.
29. *La ce bun* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 30.
30. *să vorbești despre urechile, despre părul, despre nasul, despre ochii unui personaj* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 29 și regentă față de propoziția nr. 31.
31. *dacă personajul acela nu trăiește* = propoziție circumstanțială cauzală cu nuanță opozițională, subordonată propozițiilor nr. 29, 30, coordonată copulativ cu propoziția nr. 32.
32. *și dacă nu-i dă autorului senzația* = propoziție circumstanțială cauzală cu nuanță opozițională, subordonată propozițiilor nr. 29, 30 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 31.
33. *că a fost smuls de viu din plăsmuirea imaginației scriitorului?* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 32.

Scanned with OKEN Scanner

Fraza nr. 106

1. *Am început* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 2.
2. *să ne vedem din nou, (...) eu considerându-i pe amândoi drept străini* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 1 și regentă față de propoziția nr. 3.
3. *până ce voi lua eu însămi o hotărâre* = propoziție circumstanțială de timp; subordonată propoziției nr. 2.
4. *Fiindcă (...) a fost tocmai acest lucru* = propoziție cauzală izolată, subordonată propoziției nr. 2, regentă față de propozițiile nr. 5 și 7.
5. *ceea ce a reușit Adrian* = propoziția subiectivă, subordonată propoziției nr. 4 și regentă față de propoziția nr. 6.
6. *să facă* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 5.
7. *să-l îndepărteze adică de mine pe Mihai, suficient* = propoziție apozitivă, subordonată propoziției nr. 4 și regentă față de propoziția nr. 8.
8. *ca să se apropie el la distanță egală* = propoziție circumstanțială consecutivă, cu nuanță circumstanțială de scop, subordonată propoziției nr. 7.
9. *Eu însă (...) tot mai mult țin la Mihai* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 10 și coordonată cu propoziția nr. 11.
10. *fără să arăt* = propoziție circumstanțială de mod, subordonată propoziției nr. 9.
11. *și recunosc* = propoziție principală, coordonată copulativ cu propoziția nr. 9 și regentă față de propoziția nr. 12.
12. *că ... trebuie* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 11, regentă față de propoziția nr. 13.
13. *să fi fost mare... șocul* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 12 și regentă față de propoziția nr. 14.
14. *pe care l-a trăit el văzându-mă împreună cu Adrian* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 13.
15. *E ușor* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 14.
16. *să judeci pe cineva* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 15 și regentă față de propoziția nr. 17, coordonată cu propoziția nr. 16.
17. *fără să te pui în situația lui* = propoziție circumstanțială de mod, subordonată grupului format din propozițiile nr. 15 și 16.
18. *să pretinzi încredere absolută* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 15 și coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 16.
19. *în timp ce tu te plimbi cu altul pe străzi* = propoziție circumstanțială opozițională, subordonată propoziției nr. 18 și coordonată cu propoziția nr. 20.
20. *și în timp ce arăți fericită* = propoziție circumstanțială opozițională, subordonată propoziției nr. 18 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 19.

Fraza nr. 109

1. *Faptul ... mai putea fi explicat* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 2, 3, 4.
2. *că observa manifestările exterioare vieții mele* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 1.
3. *întrucât ea copilărise la țară* = propoziție circumstanțială de cauză, subordonată propoziției nr. 1 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 4.
4. *și întrucât nu scăpase de o anumită viziune fatalistă asupra existenței* = propoziție circumstanțială de cauză, subordonată propoziției nr. 1, coordonată copulativ cu propoziția nr. 3.

Scanned with OKEN Scanner

5. *dar ... era* = propoziție principală, coordonată adversativ cu propoziția nr. 1, regentă pentru propozițiile nr. 6 și 7.
6. *ce era mai greu de explicat* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 5.
7. *că din ziua ... nu mai era capabilă* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 5, regentă față de propozițiile nr. 8 și 10.
8. *când avusesem cu dânsa discuția menită a ne hotărî* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 7 (determină substantivul „ziua"), regentă față de propoziția nr. 9.
9. *să ne despărțim* = propoziție completivă indirectă, subordonată propoziției nr. 8.
10. *să se susțină la înălțimea-i dinainte, înălțime* = propoziție completivă indirectă, subordonată propoziției nr. 7 și regentă față de propoziția nr. 11.
11. *la care credința ei în destinul nostru mă stimula fericit* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 10.

Fraza nr. 110

Fraza este mixtă și conține cincisprezece propoziții.

1. *De la el am înțeles* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 2.
2. *că ... înseamnă* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 1 și regentă față de propozițiile nr. 3, nr. 6.
3. *dacă nu ți se vede acțiunea asupra micii părți de lume* = propoziție subiectivă, subordonată propoziție nr. 2 și regentă față de propozițiile nr. 4 și 5.
4. *în care te afli* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 3 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 5.
5. *și care-ți este dată în grijă* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 3 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 4.
6. *că în realitate n-ai existat nici cât un fir de iarbă* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 2.
7. *Trăiești degeaba* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 8.
8. *dacă nu te străduiești* = propoziție condițională cu nuanță cauzală, subordonată propoziției nr. 7 și regentă față de propoziția nr. 9.
9. *să lași lumea mai bună* = propoziție completivă indirectă cu nuanță de circumstanțială de scop, subordonată propoziției nr. 8 și regentă față de propoziția nr. 10.
10. *de cum ai găsit-o* = propoziție circumstanțială de mod, subordonată propoziției nr. 9.
11. *spunea el* = propoziție principală incidentă.
12. *Asemenea adevăruri se pot lesne afla din cărți* = propoziție principală, coordonată adversativ cu propoziția nr. 12.
13. *dar ... lucrurile se schimbă* = propoziție principală, coordonată adversativ cu propoziția nr. 11 și regentă față de propoziția nr. 14.
14. *când ajungi* = propoziție circumstanțială de timp, subordonată propoziției nr. 12 și regentă față de propozițiile nr. 15 și 16.
15. *să le trăiești* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 14 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 16.
16. *și să le simți înțelesul lor adânc* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 13 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 15.

Fraza nr. 112

1. *Este umilitor* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 2, 5, 6.
2. *să ajungi* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 1, regentă față de propoziția nr. 3.

Scanned with OKEN Scanner

3. *să ți se facă ruşine* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 2 şi regentă față de propoziția nr. 4.
4. *că ai citit nişte cărți* = propoziție completivă indirectă, cu nuanță cauzală, subordonată propoziției nr. 3.
5. *să ascunzi* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 1, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 6, regentă față de propoziția nr. 8.
6. *să trebuiască* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 1 coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 5, regentă față de propoziția nr. 7.
7. *să ascunzi* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 6, regentă față de propoziția nr. 8.
8. *că ştii* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 5 şi nr. 7.

- ***Observație:*** Propozițiile nr. 5 şi 6 pot fi definite ca secundare predicative, subordonate la propoziția nr. 2.

Fraza nr. 113

Analiza frazei:

1. *La ce i-ar folosi (...) acum* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 2 şi 4.
2. *să ştie* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 1 şi regentă față de propoziția nr. 3.
3. *că el nu are nimic* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 2.
4. *când ... urma* = propoziție circumstanțială de timp, subordonată propoziției nr. 1 (determină adverbul „acum") şi regentă față de propoziția nr. 5.
5. *ei... să i se întâmple cu adevărat* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 4 şi regentă față de propoziția nr. 6.
6. *ceea ce cu câteva săptămâni în urmă i s-ar fi părut o aberație?* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 5.

Analiza pronumelor relative din text:
ceea ce:

a) în frază: subordonează propoziția nr. 6 subiectivă la propoziția nr. 5.
b) în propoziția nr. 6 SB este subiect, exprimat prin pronume relativ compus, formă de genul feminin, numărul singular, cazul nominativ.

- ***Observație:*** „La ce", din propoziția nr. 1, nu este pronume relativ, ci pronume interogativ, fiindcă fraza este interogativă.

Fraza nr. 115

1. *Încet şi sigur m-am refugiat în mine (...) uitând* = propoziție principală, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 2 şi regentă față de propoziția nr. 6.
2. *mi-am spus* = propoziție principală, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 2 şi regentă față de propoziția nr. 3.
3. *că nu-mi rămâne* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 2 şi regentă față de propoziția nr. 4.
4. *decât să-mi consolidez lumea mea interioară, spațiul meu secret, curat* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 3 şi regentă față de propoziția nr. 5.
5. *unde nu va putea pătrunde niciodată vreo ureche străină* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 4.
6. *că datoria mea este* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 1 (determină verbul „uitând"), regentă față de propoziția nr. 7.

Scanned with OKEN Scanner

7. *să fac exact invers* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 6, regentă față de propoziția nr. 8.
8. *să strig în gura mare* = propoziția permite două calificări:
   a) predicativă, subordonată propoziției nr. 6 și coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 7.
   b) apozitivă, subordonată propoziției nr. 7 al cărei sens îl și explică.
   Propoziția nr. 8 este regentă față de propozițiile nr. 9, 10, 11.
9. *ce simt* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 8 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 10.
10. *și ce cred* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 8 și coordonată copulativ cu propoziția nr. 10.
11. *chiar dacă sunt conștient* = propoziție circumstanțială concesivă, subordonată propoziției nr. 8 și regentă față de propoziția nr. 12.
12. *că n-am sorți de izbândă* = propoziție completivă indirectă, subordonată propoziției nr. 11.

Fraza nr. 123

1. *Faptul (...) mă bucură* = propoziție principală, regentă față de propozițiile nr. 2 și 3.
2. *că te-a impresionat neplăcut purtarea tatălui tău* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 1 și coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 3.
3. *că ai venit* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 1, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 2 și regenta față de propoziția nr. 4.
4. *să afli adevărul despre noi* = propoziție circumstanțială de scop, subordonată propoziției nr. 3.
5. *Asta înseamnă* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 6.
6. *că ești un om independent, sigur, neinfluențabil* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 5, regentă față de propoziția nr. 7.
7. *deși există riscul* = propoziție concesivă, subordonată propoziției nr. 6, regentă față de propoziția nr. 8.
8. *să nu mă crezi* = propoziție atributivă, subordonată, propoziției nr. 7.
9. *E groaznic* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 10 și coordonată adversativ cu propoziția nr. 11.
10. *să descoperi anumite lucruri neplăcute despre un părinte* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 9.
11. *dar (...) cred* = propoziție principală, coordonată adversativ cu propoziția nr. 9, regentă față de propoziția nr. 14.
12. *cum el n-a avut timp sau curaj pentru asta* = propoziție circumstanțială cauzală, subordonată propoziției nr. 14, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 13.
13. *cum ți-a ascuns totul* = propoziție circumstanțială cauzală, subordonată propoziției nr. 14, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 12.
14. *că ai dreptul* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 11, regentă pentru propoziția nr. 15.
15. *să știi (...) din gura unuia* = propoziția permite două soluții:
   a) atributivă (care drept? – de a ști)
   b) completivă indirectă (la ce ai drept? – la a ști), subordonată propoziției nr. 14 și regentă față de propozițiile nr. 16, 17, 18, 19.
16. *ceea ce te interesează* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 15.
17. *care mai are puțin timp de trăit* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 15 (determină pronumele „unuia"), coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 18.

Scanned with OKEN Scanner

18. *care nu are ce pierde* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 15, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 17.
    - ***Observație:*** grupul „ce pierde" = complement direct exprimat prin construcție relativ-infinitivală. Nu este o propoziție.
19. *și care e prea neînsemnat* = propoziție atributivă, subordonată propoziției nr. 15, coordonată copulativ cu propoziția nr. 18 și regentă față de propoziția nr. 20.
20. *ca să caute* = propoziție circumstanțială consecutivă, subordonată propoziției nr. 19 și regentă față de propoziția nr. 21.
21. *să pară* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 20 și regentă față de propoziția nr. 22.
22. *că este altfel* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 21 și regentă față de propoziția nr. 23.
23. *decât a fost ...* = propoziție circumstanțială de mod, subordonată propoziției nr. 22 (determină adverbul „altfel" care în propoziția nr. 22 are funcție de nume predicativ).

Fraza nr. 130

1. *Deși nevoia de a-ți scrie crește cu fiecare zi* = propoziție circumstanțială concesivă, subordonată propoziției nr. 2.
2. *totuși o fac destul de rar și cu mari rețineri* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 1.
3. *Fără voia mea am ajuns* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 4.
4. *să mă întreb* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 3, regentă față de propoziția nr. 5 și 7.
5. *dacă te mai interesează* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 4 și regentă față de propoziția nr. 6, coordonată cu propoziția nr. 7.
6. *ce-ți scriu* = propoziție subiectivă, subordonată propoziției nr. 5.
7. *dacă nu cumva poveștile mele nu îți par* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 4, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 5, regentă față de propoziția nr. 8.
8. *că sunt minore sau neînțelese* = propoziție predicativă, subordonată propoziției nr. 7.
9. *Pe de altă parte simt* = propoziție principală, regentă față de propoziția nr. 10, coordonată cu propoziția nr. 11.
10. *cum sporește distanța dintre noi* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 9.
11. *simt* = propoziție principală, coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 9 și regentă față de propozițiile nr. 12 și 14.
12. *că începem* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 11 și regentă față de propoziția nr. 13.
13. *să nu mai privim lumea cu aceiași ochi* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 12.
14. *că nu mai avem aceleași unități de măsură* = propoziție completivă directă, subordonată propoziției nr. 11 și coordonată prin juxtapunere cu propoziția nr. 12.

Scanned with OKEN Scanner

STILURILE LIMBII ROMÂNE

STILUL FUNCȚIONAL

Este o modalitate specifică de utilizare a limbii de către vorbitori; un ansamblu de trăsături lingvistice determinat de un factor socio-cultural care condiționează comunicarea. El este în strânsă dependență față de situația de comunicare.

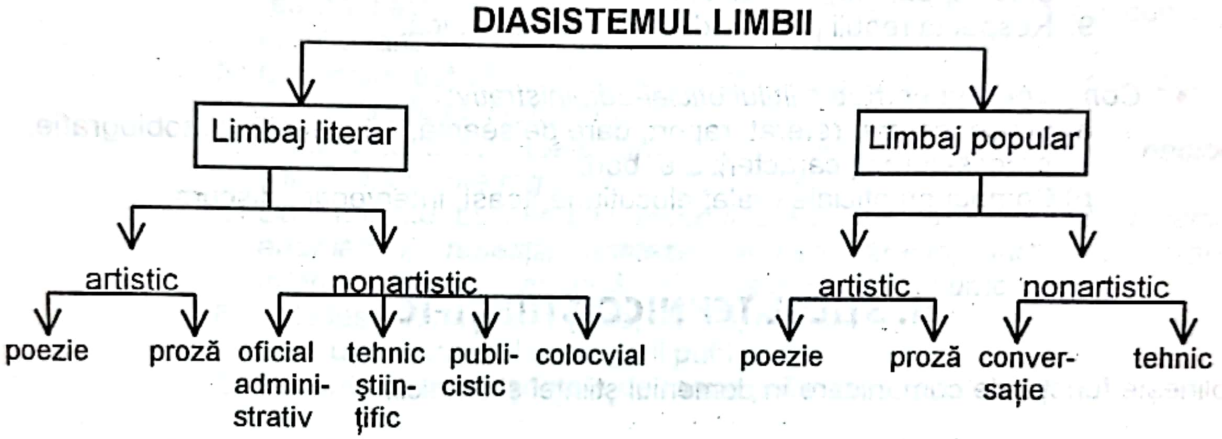

STILURI FUNCȚIONALE

Modalități de comunicare, caracteristici, compuneri specifice

I. STILUL OFICIAL – ADMINISTRATIV

Îndeplinește funcția de comunicare în domeniul relațiilor oficiale.

- ***Modalități de realizare***

MONOLOG:

scris – în documente și acte oficiale, administrative, juridice, economice, politice, diplomatice;

oral – cuvântări rostite în ocazii speciale, oficiale.

DIALOG:

scris – corespondență oficială;

oral – în relațiile oficiale între instituții și public.

Scanned with OKEN Scanner

- ***Caracteristici:***
  1. Respectă normele limbii literare sub toate aspectele: gramatical, ortografic, lexical.
  2. Are caracter obiectiv, impersonal. Comunicări neutre, lipsite de încărcătură afectivă.
  3. Accesibilitate, claritate, precizie.
  4. Exprimarea este riguroasă: foloseşte formule fixe şi terminologie specifică: *paragraf, subsemnatul, proces-verbal* etc.
  5. Frecvenţa substantivelor provenite din infinitive lungi: *cerere, constatare...* ; frecvenţa infinitivelor cu valoare de imperativ: *a se aplica decizia, a se respecta normele ...*
  6. Folosirea preferenţială a unor locuţiuni şi expresii, adverbe şi prepoziţii: *conform, în conformitate cu, ca urmare a, având în vedere, în calitate de, pe baza ...*
  7. Sunt specifice formulele fixe şi clişeele lingvistice: *formule de adresare, de introducere, de încheiere.*
  8. Conţinutul este organizat prin coordonare: *enumerare de paragrafe, articole, puncte, subpuncte.*
  9. Respectă reguli precise de prezentare grafică.

- ***Compuneri specifice*** *stilului oficial-administrativ:*
  a) Scrise: cerere, referat, raport, dare de seamă, adeverinţă, autobiografie, proces-verbal, caracterizare, bon.
  b) Compuneri oficiale orale: alocuţiune, toast, intervenţie, discurs.

II. STILUL TEHNICO-ŞTIINŢIFIC

Îndeplineşte funcţia de comunicare în domeniul ştiinţei şi tehnicii.

- ***Modalităţi de realizare:***
  MONOLOG:
  scris: în lucrări, documente ştiinţifice;
  oral: în prelegeri, expuneri cu caracter ştiinţific şi tehnic.
  DIALOG:
  oral: în cadrul colocviilor, al dezbaterilor ştiinţifice.

- ***Caracteristici:***
  1. Respectă normele limbii literare.
  2. Comunicare obiectivă, neutră, precisă, lipsită de afectivitate.
  3. Comunicarea este caracterizată prin proprietate, claritate, concizie în exprimarea ideilor şi a raţionamentelor.
  4. Lexicul ştiinţific *cuprinde cuvinte monosemantice, neologisme cu caracter internaţional.*
  5. Comunicarea este însoţită de mijloace auxiliare extralingvistice: *tabele, hărţi, planşe, scheme.*

- ***Compuneri specifice****: descrierea ştiinţifică, naraţiunea ştiinţifică, paralela, sinteza, comunicarea ştiinţifică, disertaţia, nota.*

Scanned with OKEN Scanner

III. STILUL PUBLICISTIC

Este folosit în comunicări cu funcție propagandistică. Publicul este informat și influențat într-o anumită direcție în legătură cu evenimente sociale, politice, economice, științifice, artistice, sportive etc.

- ***Modalități de comunicare:***
  MONOLOG:
  scris: publicații;
  oral: radio, televiziune.
  DIALOG:
  scris: interviuri consemnate în scris;
  oral: dezbateri publice la radio și TV.

- ***Caracteristici:***
  1. Respectă normele limbii literare.
  2. Elementele intelectuale se contopesc cu elemente afective, pentru a realiza sarcinile de propagandă: informare și formare de convingeri, emoționare.
  3. Materialul este luat din realitatea imediată. Este însoțit de: *fotografii, caricaturi, hărți, statistici.*
  4. Sunt valorificate toate sectoarele vocabularului: *termeni neologici, științifici, cuvinte regionale, termeni populari.*
  5. Sunt folosite: *cuvinte cu sensuri figurate, comparații, epitete, inversiuni, enumerații, repetiții, antiteze, vorbire directă, indirectă, intonație interogativă și exclamativă, mijloace ale satirei și umorului.*
  6. Folosește formulări eliptice, lozinci, chemări.
  7. Este ușor accesibil înțelegerii publicului.
  8. Prezintă o mare varietate de forme publicistice.

- ***Compuneri specifice:*** *articol, reportaj, interviu, masă rotundă, notă de lectură, cronică (politică, economică, literară, artistică, sportivă), foileton, recenzie, comentariu.*

IV. STILUL COLOCVIAL

(al conversației uzuale)

Îndeplinește funcția de comunicare într-o sferă restrânsă: relații neoficiale, particulare, intime.

- ***Modalități de comunicare:***
  MONOLOG:
  oral: relatări, urări, felicitări;
  scris: în notițe, în jurnal intim;
  interior: realizat în enunțuri gândite, nu rostite.
  DIALOG:
  oral: frecvență maximă;
  scris: în scrisori.

Scanned with OKEN Scanner

- ***Caracteristici:***
  1. Stilul are o întrebuințare generală şi se caracterizează prin naturalețe, relaxare şi degajare a exprimării.
  2. Foloseşte mijloace lingvistice variate: *exprimări populare, literare, limbaje profesionale, elemente de argou şi jargon.*
  3. Înclinație către informarea lipsită de precizie – se realizează cu ajutorul *pronumelor şi adverbelor nehotărâte.*
  4. Încărcătură emoțională mare, realizată prin: *diminutive, augmentative, superlative populare, expresii figurate, interjecții, mijloace fonetice (accelerarea sau încetinirea ritmului, intonația exclamativă).*
  5. Înclinația spre satiră şi umor.

- ***Compuneri specifice:*** *compuneri de corespondență: bilet, telegramă, carte poştală ilustrată, scrisoarea (familială, amicală, de mulțumire, de recomandare, de felicitare, de justificare, de dragoste) invitația.*

V. STILUL ARTISTIC

(beletristic)

Are funcția de comunicare în opere literar-artistice.

- ***Modalități de realizare:***
  monolog şi dialog în variante orale şi scrise.

- ***Caracteristici:***
  1. Exprimă idei şi sentimente prin intermediul imaginii artistice, apelând la imaginația şi sensibilitatea cititorului.
  2. Bogăția şi varietatea limbajului sunt date de valorificarea tuturor sectoarelor lexicului: *arhaisme, regionalisme, termeni populari, elemente argotice, cuvinte polisemantice, sensuri figurate, relații sinonimice şi antonimice.*
  3. Expresivitatea se obține prin valorificarea resurselor expresive ale tuturor nivelelor limbii: *fonetic, lexico-semantic, morfo-sintactic, nivelul textului cu înțeles complet, nivelul prezentării grafice.*

Scanned with OKEN Scanner

STILUL ARTISTIC: RESURSELE EXPRESIVE ALE LIMBII

Expresivitatea stilului artistic se realizează prin valorificarea resurselor expresive ale tuturor nivelurilor limbii: *fonetic, lexico-semantic, morfo-sintactic, nivelul textului cu înțeles complet, nivelul prezentării grafice.*

I. **LA NIVELUL STRUCTURII FONETICE** sunt expresive:

1. **Interjecții onomatopeice:**

„Pupăza *zbârnâi* pe o dugheană!".
(Ion Creangă)

2. **Cuvinte derivate din onomatopee:**

„Care cu poveri de muncă
Vin încet și scârțâind,
Turmele s-aud mugind,
Iar flăcăii vin pe luncă
Hăulind"
(George Coșbuc)

3. **Armonii sonore:**

- *aliterații:*

„Sălbatecul Vodă e-n zale și-n fier
Și zalele-i zuruie crunte"
(George Coșbuc)

- *armonii imitative:*

„Prin vulturi vântul viu vuia"... *(George Coșbuc)*
„Un an, dând d-ani leag-an, d-an, d-ani vani" *(Alexandru Macedonski)*

Structura fonică a cuvintelor se poate modifica sub influența afectivității:

a) trunchierea cuvintelor (cad sunetele inițiale: „Tă-vă pustia, privighetori, să vă bată!" (*Ion Creangă*) [Bată-vă]
b) lungirea sunetului: „Să oprească-ăă-ă!" (*I. L. Caragiale*)

4. **Ritmul** – care este propriu versului tradițional – este întâlnit și în proză.

5. **Pauza** – este o componentă a ritmului, dar are și valoare expresivă.

6. **Debitul**: numărul de sunete emis în unitatea de timp: tempo rapid – tempo lent – exprimă temperamentul, emoția, intenția.

II. **LA NIVELUL STRUCTURII LEXICO-SEMANTICE** sunt expresive:

1. Folosirea sinonimelor în scopul diferențierii și nuanțării ideii:

„Se poate *face* orice, dar nu se poate *făuri* orice, după cum nu se poate *săvârși* orice."
(*Constantin Noica*)

Scanned with OKEN Scanner

2. Relațiile între cuvinte antonime au ca efect apariția antitezei:
„Ea – un înger ce se roagă, el – un demon ce visează. "
(*Mihai Eminescu*)

3. Folosirea antonimelor într-o structură sintactică mai complexă, ia forma paralelismului sintactic:
„Vreme trece, vreme vine.
Toate-s vechi şi nouă toate
Ce e rău şi ce e bine
Tu te-ntreabă şi socoate".
(*Mihai Eminescu*)

4. O relație de antonimie stă şi la baza figurii de stil numită oximoron:
„*Neguri albe*, strălucite, naşte luna argintie"
(*Mihai Eminescu*)

5. Folosirea cuvintelor omonime care au efect stilistic ambiguitatea, echivocul:
„Nu contrazicem voia sorții
Şi nu sfidăm stihiile;
Aşa fu scris: cei morți cu morții
Iară cei vii, cu viile. "
(*Al. O. Teodoreanu*)

6. Cuvintele derivate cu sufixe şi prefixe au valoare expresivă:
- derivatele cu sufixe diminutive: *biciuşor de curele, o trebuşoară ca aceea, drăgăliță doamne.* (*Ion Creangă*)
- derivatele cu sufixe augmentative: *băietan, apăraie.*
- prefixe cu sens superlativ: *prealuminate, străluminate împărate, Clevetici ultrademagogul.*

7. Cuvintele compuse cu valoare expresivă şi afectivă: *zgârie-brânză, papă-lapte.*

8. Expresive sunt locuțiunile de orice fel (substantivale, adjectivale, verbale, adverbiale).

9. Folosirea mijloacelor de expresie figurată – figuri de stil:

- *metaforă:*
„Azi sunt îndrăgostit:
E-un curcubeu deasupra lumii sufletului meu." (*Nicolae Labiş*)
- *metonimie:*
„Cu brațul drept ridică fierul". (*Mihail Sadoveanu*)
- *sinecdocă:*
„Stofe vechi, o mandolină,
Un Cézanne şi doi Gauguin". (*Ion Minulescu*)
- *personificare:*
„Va geme de patimi / Al mării aspru cânt" (*Mihai Eminescu*
- *comparații şi epitete:*
„Soarele rotund şi palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinereţe printre anii trecători" (*Vasile Alecsandri*)
- *hiperbola:*
„... Şi Vodă-i un munte". (*George Coşbuc*)

Scanned with OKEN Scanner

III. **LA NIVELUL STRUCTURII MORFOLOGICE** au expresivitate:

1 Gradul de frecvenţă a unor părţi de vorbire. În descriere predomină substantivele şi adjectivele. În naraţiune sunt frecvente verbele şi adverbele.

2 Absenţa unor părţi de vorbire utile comunicării, de exemplu absenţa verbelor de declaraţie în dialog. (Vezi „Schiţe" de *I. L. Caragiale.*)

3. Folosirea unor forme pronominale purtătoare de valori expresive:

- dativul posesiv:
  „E sufletu-*mi* ce arde de dor nemărginit" (*Mihai Eminescu*)
- dativul etic:
  „Mi ţi-l luă...

4. Folosirea unor timpuri şi moduri verbale cu valori schimbate. De exemplu:

- prezentul indicativ cu valoare de trecut, numit „prezent istoric". Cu ajutorul lui, Nicolae Bălcescu realizează „tehnica basoreliefului" în opera sa „Românii supt Mihai Voievod Viteazul";
- folosirea viitorului cu sens de prezent – frecvent în stilul ştiinţific.

IV. **LA NIVELUL STRUCTURII SINTACTICE** dau expresivitate enunţului:

A. ÎN SINTAXA PROPOZIŢIEI

1. Subiectul multiplu.
2. Subiectul verbului la gerunziu sau infinitiv conferă un caracter lapidar enunţului.
3. Predicatul verbal exprimat prin locuţiuni verbale, interjecţii, adverbe predicative.
4. Predicatul nominal în care verbul copulativ este altul decât verbul *a fi* – care are valoare neutră. Celelalte verbe copulative dau diferite nuanţe semantice predicatului – devenirea, aparenţa, stagnarea. *(a deveni, a ajunge, a părea, a rămâne).* Altele dau un accent intelectual: *a însemna, a reprezenta, a constitui.*
5. Numele predicativ când are valoare de epitet, metaforă, comparaţie.
6. Elipsa predicatului sau a numelui predicativ. Dă comunicării o notă de dinamism, sau evită repetiţia.
7. Atributele exprimate prin locuţiuni adjectivale, atributele substantivale în dativ (dativul adnominal). („Preot deşteptării noastre, semnelor vremii profet" – *Mihai Eminescu*).
8. Atributul pronominal în dativ – dativul posesiv.
9. Inversiunile şi dislocările atributelor, atributul izolat.
10. Seriile de atribute.
11. Complementele directe interne.
    „Vom visa *un vis* ferice" (*Mihai Eminescu)*
12. Complementele directe exprimate prin construcţii relativ-infinitivale:
    N-am *unde mă duce.*
13. Inversiunea complementului direct şi indirect.
14. Complementele circumstanţiale în topică inversă faţă de regent.
15. Complementele circumstanţiale exprimate prin construcţii gerunziale, infinitivale, participiale.
16. Repetiţia şi enumeraţia în structuri sintactice.

Scanned with OKEN Scanner

B. ÎN SINTAXA FRAZEI sunt expresive:

1. Propozițiile subiective sunt expresive în enunțuri sentențioase, în maxime și proverbe.
2. Suitele de propoziții atributive.
3. Suitele – seriile de completive directe.
4. Propozițiile circumstanțiale de mod comparative, concesive și consecutive.
5. Inversiunea propozițiilor secundare în raport cu propoziția regentă.
6. Izolarea secundarelor dă expresivitate enunțului.
7. Repetiția, dislocarea, intercalarea sunt elemente care dau expresivitate textului.
8. Propoziția apozitivă.
9. Construcții sintactice complexe, arborescente, în trepte, simetrice, asimetrice.
10. Alte forme sintactice: repetiția, antiteza, paralelismul sintactic, simetria.

V. **LA NIVELUL TEXTULUI CU ÎNȚELES COMPLET**, au valoare expresivă:

1. Modurile de prezentare a vorbirii. Tipurile de vorbire:
   – vorbire directă;
   – vorbire indirectă;
   – vorbire indirectă liberă.
2. Formulele de adresare, expresii ale politeții.
3. Mijloace cu funcție arhitectonică, care structurează conținutul comunicării:
   – repetiția:
     - laitmotiv
     - refren
     - chenar

     } (Vezi „Rondeluri" de *Alexandru Macedonski*.)
   – antiteza;
   – paralelismul;
   – enumerația;
   – întrebarea și răspunsul.

VI. **LA NIVELUL ORGANIZĂRII GRAFICE**, se disting următoarele aspecte:

- în proză: *alineate, paragrafe, articole, secțiuni, capitole, părți, volume*;
- în versuri: *strofe (monovers, distih, terțină, catren, cvinarie, sextină); versete, secvențe, cânturi, cicluri*;
- în lucrări dramatice: *scene, acte, tablouri*.

MODURI DE EXPUNERE ÎN COMPOZIȚIA LITERARĂ

I. **DESCRIEREA** – prezentarea trăsăturilor definitorii ale unui aspect real sau imaginar:

- tablou:
  a) exterior – de natură
  b) interior
- portret;
- autoportret;
- caracterizare.

II. **NARAȚIUNEA** – povestirea faptelor într-o succesiune de momente. Ea poate fi:

- autobiografie;
- biografie;
- amintire;
- povestire.

Scanned with OKEN Scanner

III. **DIALOGUL** – constă în convorbirea dintre două sau mai multe persoane.

IV. **MONOLOGUL:**

- *Monolog interior*: – introspecție, expunerea directă a gândurilor, a sentimentelor unui personaj;
- *Monolog* scenic.

V. **JURNALUL INTIM** – constă în însemnări şi reflecții referitoare la oameni, evenimente, obiecte.

Scanned with OKEN Scanner

CALITĂȚILE GENERALE ALE STILULUI

1. *Claritatea:* înlănțuirea logică a ideilor, conținut accesibil. Construcții sintactice corecte. *Opuse clarității:* ambiguitatea, obscuritatea, echivocul, nonsensul, pleonasmul, paradoxul.
2. *Proprietatea:* folosirea celor mai potrivite cuvinte, sensuri, structuri sintactice, în exprimarea ideilor şi sentimentelor. Alegerea registrului lingvistic adecvat. Concordanța deplină între conținut şi expunere. *Opuse proprietății:* amestecul de elemente specifice unor stiluri diferite, neadecvarea formei la conținut.
3. *Precizia:* folosirea riguroasă, precisă a cuvintelor pentru exprimarea ideilor. Ordonarea clară, logică a ideilor. *Opuse preciziei:* prolixitatea, digresiunea.
4. *Corectitudinea:* respectarea normelor limbii literare. *Opuse corectitudinii:* abaterile de la normele limbii literare (fonetice, morfologice, lexicale, sintactice).
5. *Puritatea:* utilizarea cuvintelor, sensurilor, formelor, structurilor sintactice admise de limba literară. *Opusă purității:* folosirea de cuvinte şi expresii vulgare, triviale, argotice.

CALITĂȚILE PARTICULARE ALE STILULUI

1. *Naturalețea:* exprimare firească, rezultat al stăpânirii perfecte a resurselor limbii. *Opuse naturaleții:* afectarea şi emfaza, folosirea unor cuvinte prețioase menite să şocheze.
2. *Simplitatea:* pune în evidență valoarea sugestivă a cuvintelor şi a structurilor sintactice simple. *Opuse simplității:* simplismul, superficialitatea.
3. *Armonia:* armonizarea părților operei; echilibru, cadență, ritm. *Opuse armoniei:* cacofonia, succesiunea unor sunete care creează sonorități neplăcute.
4. *Demnitatea:* folosirea cuvintelor, expresiilor admise de limba literară. *Opusă demnității:* formularea grosolană, trivială, vulgară.
5. *Concizia:* utilizarea mijloacelor lingvistice strict necesare comunicării. *Opusă conciziei:* exprimare confuză, prolixă.
6. *Retorismul:* expresie avântată, entuziastă.
7. *Finețea:* subtilitatea exprimării, rafinamentul ei. *Opuse fineții:* lipsa de nuanțare; platitudinea.
8. *Umorul:* prezintă cu îngăduință aspecte ridicole ale vieții. *Opusă umorului:* exprimarea directă, impersonală.
9. *Ironia:* prezentarea unor aspecte negative prin disimularea lor. *Opusă ironiei:* prezentarea neutră.
10. *Oralitatea:* reproducerea particularităților limbii vorbite.

Scanned with OKEN Scanner

ALGORITM DE ANALIZĂ STILISTICĂ

▸ pentru stilul literar-artistic ◂

1. Precizarea titlului operei şi a numelui autorului.
2. Precizarea genului şi a speciei literare.
3. Precizarea temei şi a ideii operei.
4. Arhitectonica operei:
   – secvenţe: *narative, descriptive, dialog, monolog;*
   – organizare în: *capitole, părţi, scene, tablouri, acte, strofe, cicluri, cânturi, volume.*
5. Moduri de expunere:
   – descriere: *tablou interior, portret, autoportret, caracterizare;*
   – naraţiune: *povestire, autobiografie, biografie, amintiri, memorii;*
   – dialog;
   – monolog: *scenic, interior, confesiune, introspecţie, jurnal intim.*
6. Resursele expresivităţii artistice:
   a) la nivelul structurii fonetice: *onomatopee, cuvinte derivate din onomatopee, aliteraţie, armonie imitativă, ritm, pauză, debit (lent – rapid).*
   b) la nivelul structurii lexico-semantice:
      – valorificarea sectoarelor vocabularului: *arhaisme, neologisme, regionalisme, argou, jargon, expresii populare;*
      – valori expresive ale categoriilor semantice: *sinonime, antonime, omonime, paronime, cuvinte derivate şi compuse, locuţiuni;*
      – folosirea mijloacelor de expresie figurată: *metaforă, metonimie, sinecdocă, personificare;*
      – folosirea tropilor: *epitet, comparaţie, hiperbolă;*
      – folosirea ironiei, umorului, satirei.
   c) la nivelul structurii morfologice:
      – gradul de frecvenţă a unor părţi de vorbire (adjective, substantive, verbe);
      – utilizarea unor semnificaţii deosebite ale categoriilor gramaticale.
   d) la nivelul structurii sintactice:
      – topica directă, indirectă – inversiunea;
      – intercalări, paranteze, digresiuni;
      – elipsa, coordonare, subordonare, structuri complexe, simetrice, arborescente.
   e) la nivelul contextului cu înţeles complet:
      – vorbire directă, indirectă, indirectă liberă;
      – mijloace cu funcţie arhitectonică: repetiţie (laitmotiv, refren, chenar) antiteză, enumeraţie, întrebare şi răspuns.
7. Calităţile stilului:
   a) generale: *claritate, proprietate, precizie, corectitudine, puritate;*
   b) particulare: *naturaleţe, simplitate, armonie, demnitate, concizie, retorism, finеţe, umor, ironie, oralitate.*
8. Concluzii.

Scanned with OKEN Scanner

CULEGERE DE TEXTE

1. *Ochii ei – două nopți tulburi, gura ei – un hău căscat, dinții ei – șiruri de pietre de moară, [...] cerul limpede – o mare, soarele – o față de foc.*

(Mihai Eminescu – *Proză literară*)

- *Remarcați:*
  a) Elipsa verbului copulativ și efectul stilistic rezultat.
  b) Numele predicativ cu valoarea stilistică de metaforă.
  c) Epitetele și expresivitatea pe care o conferă imaginii.
  d) Fraza formată prin coordonare prin juxtapunere.
  e) Semnul de punctuație [–] (linia de pauză) apare în locul verbului copulativ.

2. *Lupta urmează după luptă, sforțarea după sforțare, avânt după avânt, nu pentru a cuceri cununi, ori a culege prăzi, ci pentru a îmbogăți și duce mai departe, spre o altă fază, spre un alt timp sufletul național.*

(Nicolae Iorga – *Oameni care au fost*)

- *Cerințe:*
  a) Analiza și schema propoziției.
  b) Remarcați perioadele formate dintr-un grup de două cuvinte repetate.
  c) Remarcați enumerația verbelor la infinitiv cu funcție de complemente circumstanțiale de scop.

3. *În cartea vieții unui om comun, paginile cele mai numeroase adeseori sunt scrise de dânsul, altele de amici, cele mai puține de pana timpului. În cartea vieții unui cugetător, acele pagini sunt opera timpului, căci dânsul, scriind pentru omenire, uită să-și treacă numele său.*

(Vasile Conta – *Opere*)

- *Cerințe:*
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Remarcați elipsa verbului la diateza pasivă – cu rol de predicat. Comentați efectul stilistic.
  c) Selectați din text cuvintele cu sens figurat.

4. *Pirgu o luase spre poartă, noi spre Sărindar. Ceața se făcea tot mai deasă, umezeala tot mai pătrunzătoare.*

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

- *Cerințe:*
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Remarcați elipsa predicatului sau a verbului copulativ și comentați efectul stilistic.
  c) Analizați subiectele propozițiilor cu predicat eliptic.

5. *Dacă Eminescu a iubit, sau nu pe Veronica, dacă aceasta a meritat sau nu dragostea sa, rămâne un lucru deșert față de legenda care a unit pe cei doi poeți în viață și în moarte.*

(G. Călinescu – *Viața lui Mihai Eminescu*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Remarcați elipsa predicatelor și efectul stilistic produs.
c) Alcătuiți o frază după schema obținută.

6. *Că ai inventat sau nu aventurile pe care le tot scrii și le povestești, mi-este cu totul indiferent, dar se pune o mică problemă psihologică și aș vrea să știu cum trebuie să fie rezolvată.*

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Remarcați elipsa predicatului nr. 2, prezent doar prin adverbul de negație *nu*.
c) Alcătuiți o frază după schema obținută.
d) Remarcați inversiunea topică a subiectivei față de regentă.

7. *Vă mărturisesc că o admir fiindcă a izbutit să-și păstreze independența, să cânte când și unde îi place ei, cu riscul de a fi azi cea mai răsfățată vedetă a capitalei și mâine pe jumătate uitată, cum ar fi fost, desigur, dacă nu ar fi existat discurile.*

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Remarcați elipsa predicatului în propoziția 6.
c) Remarcați o coordonare mai rară între o propoziție CL.6 și una CT.7.

8. *Oboseala și dezgustul din viața ta fac din orice lacrimă o mare de plânset, din orice întristare o sumă de triste iremediabile, din orice durere un colos de suferințe.*

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

❑ *Cerințe:*
Remarcați hiperbola conținută în cuvintele cu sens figurat.

9. *În marii creatori muzicali, melancolia a fost totdeauna scuturată de o ardoare vie, de o pornire pasională și de o energie intensă. Atunci infinitul melancoliei devine vibrație puternică, aspirațiile vagi avânturi nedeterminate; presimțirile devin trăsnete; lacrimile furtună; tremurul imaterial voință de realizare, planarea suavă deasupra lumii realizare electivă în lume și savurarea o explozie.*

(Emil Cioran – *Sfârșitul care începe)*

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Remarcați elipsa verbelor copulative și efectul stilistic creat.
c) Remarcați seriile de enumerații și perioadele create.
d) Remarcați grupurile contrastante semantic. (exemplu: *lacrimile – furtuna*) și puterea lor sugestivă.

10. *Se știe că un marinar adevărat nu părăsește marea, un miner adevărat mina, un aviator văzduhul, un revoluționar adevărat, revoluția, deși viața marinarului, a aviatorului, sau a revoluționarului e mai puțin apărată de primejdii decât viața unui scriitor sau artist.*

(Marin Preda – *Creație și morală)*

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați elipsa predicatului verbal şi efectul stilistic.
c) Remarcați seriile de enumerații la nivelul grupului subiect şi al grupului complement direct.

11. *Nu îndrăzneşti să spui despre religie, teologal vorbind – dacă eşti cinstit – că a fost înlocuită de filosofie sau de ştiință. Un creştin spune că adevărul se defineşte prin jocul celor două lumi: cea de aici o oglindeşte imperfect pe cea de dincolo. Spune contra, dacă poți. Îmi spune cineva că evoluția e o ipoteză de lucru. Zic, domnule, te rog să-mi răspunzi mie, ca evoluționist – când, unde, cum, de ce şi în ce formă – întrebări obligatorii pentru adevăr – ai apărut dumneata ca homo sapiens, cel care eşti astăzi.*

(Petre Țuțea – *Între Dumnezeu şi neamul meu)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați oralitatea stilului.
c) Remarcați elipsa predicatelor verbale într-o succesiune de propoziții din care nu sunt exprimate decât elementele de subordonare.
d) Remarcați propozițiile incidente şi efectul lor în definirea caracterului oral al stilului.
e) Remarcați punctuația propozițiilor incidente.

12. *Şi inima aceea[1]/ [ce] **geme** de durere.[2]/*
*Şi sufletul acela[3]/ [ce] **cântă** amorțit[4]/*
*E inima mea tristă[5]/ [ce] **n-are** mângâiere[6]/*
*E sufletu-mi[7]/ [ce] **arde** de dor nemărginit.[8]/*

(Mihai Eminescu – *Poezii*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați tautologiile create în principale.
c) Remarcați expresivitatea cuvintelor cu sens figurat.
d) Remarcați simetria construcției sintactice, atât la nivelul frazei, cât şi la nivelul părților de propoziție.

☑ *Rezolvare:*

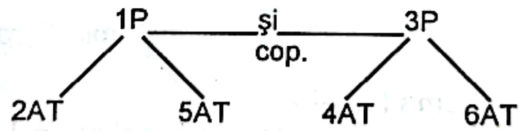

Tautologie

Propoziția nr. 1

Subiect	nume pred.
Şi *inima* aceea	*e inima* mea tristă
ce geme de durere	ce n-are mângâiere.

Propoziția nr. 2

Subiect	nume pred.
Şi *sufletul* acela	*e sufletu* - mi
ce cânta amorțit	ce arde de dor nemărginit.

13. *Singura noastră mândrie* ***să fie mândria*** *de a avea destin*[1]*/ (şi) bucuria noastră să fie bucuria de a muri din cauza vieţii noastre însângerate de o criminală şi de o paroxistă tensiune.*[2]*/*

(Emil Cioran – *Antropologia filozofică*)

❑ *Cerinţe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi tautologia şi simetria creată în interiorul fiecărei propoziţii.
c) Remarcaţi expresivitatea adjectivelor neologice.

☑ Rezolvare:

Fraza: 1P_____şi_____2P
cop.

Propoziţii

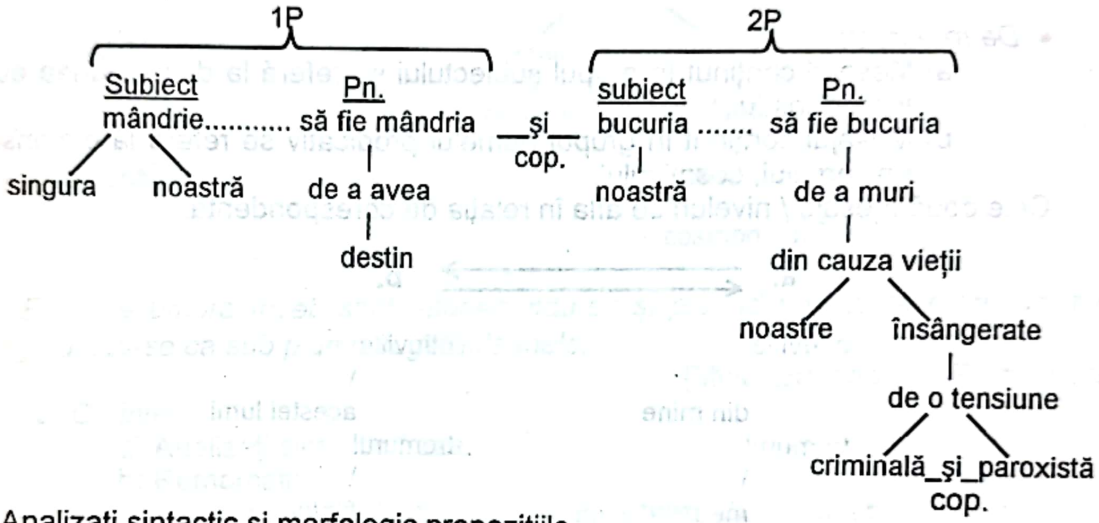

Analizaţi sintactic şi morfologic propoziţiile.

14. *Şi în acest moment de extaz cosmic, de revelaţie metafizică,* ***am simţit***[1]*/ [cum] efluviile*[2]*/ [ce] le* ***degajam*** *din mine*[3]*/* ***erau efluviile*** *acestei lumi,*[2]*/ [cum] tremurul meu* ***era tremurul*** *fiinţei*[4]*/ (şi) [cum] halucinaţia mea* ***era halucinaţia*** *existenţei.*[5]*/*

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi construcţiile tautologice şi simetriile sintactice pe care le creează.
c) Remarcaţi caracteristica intelectuală înaltă dată de expresivitatea neologismelor.

☑ *Rezolvare*:
Analiza şi schema frazei:

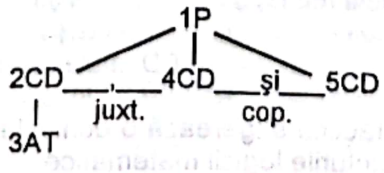

Tautologie şi simetrie în structura sintactică a propoziţiilor.

Propoziții		*Grup subiect*	*Grup predicat nominal*
2.	/	cum efluviile	erau efluviile
		|	|
3	AT.	ce le degajam din mine	At. lumi
			|
			At. acestei
4.	/	cum tremurul	era tremurul
		|	|
		At. meu	At. ființei
5.	/	cum halucinația	era halucinația
		|	|
		At. mea	At. existenței

- *De remarcat:*
  a) Mesajul conținut în grupul subiectului se referă la dimensiunea eului, a individualului;
  b) Mesajul conținut în grupul numelui predicativ se referă la dimensiunea universului, cosmicului.

Cele două mesaje / niveluri se află în relația de corespondență.

a. ⟶ ⟵ **b.**

efluviile — din mine
tremurul — meu
halucinația — mea

efluviile — acestei lumi
tremurul — ființei
halucinația — existenței

15. *A ști[1] / [să] **vorbești**[2] / **înseamnă** de fapt **a ști** matematică.[1] /*
(Nichita Stănescu – *Respirări*)

❑ *Cerințe:*

a) Analiza frazei:

1P
|
2CD

b) Remarcați construcția tautologică și simetria creată.

subiect	*vb. copulativ*	*nume predicativ*
A ști	înseamnă (de fapt)	a ști
|		|
CD. să vorbești		CD. matematică

Enunțul și construcția lui sintactică sugerează o echivalență între structurile logice ale exprimării prin limbaj și între structurile logicii matematice.

Scanned with OKEN Scanner

16. *Apele rotindu-se ca un cuibar de pasăre devin apele începutului creației, dominate de lună, în chip de ou cosmogonic.*

(Zoe Dumitrescu Buşulenga – *I. L. R. Studii)*

- *Observații:*

Acest comentariu are ca punct de plecare versurile lui Mihai Eminescu:

„Ele sar în bulgări fluizi peste prundul din răstoace,
În cuibar rotind de ape, peste care luna zace".

[*Călin (File din poveste)*]

Versurile citate conțin o descriere a unui peisaj terestru.
Prin extindere simbolică, autoarea transfigurează imaginea eminesciană într-o fantastică viziune a creației/genezei cosmice.

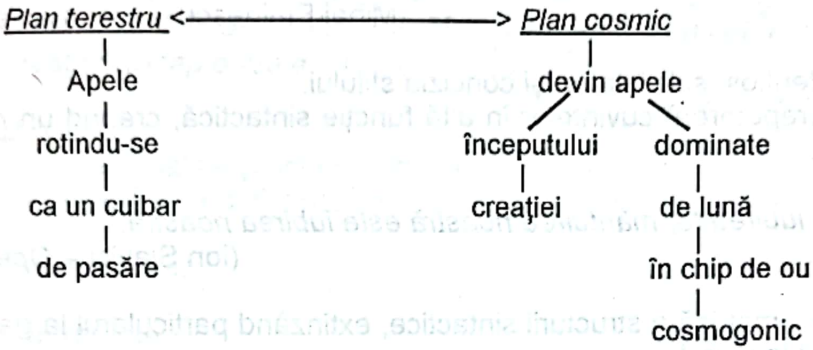

17. *Eu, zise umbra încet, simt întunecându-se şi pierind conştiința eternității mele; simt îngreuindu-se ca sub plumb cugetările mele.*

(Mihai Eminescu – *Proză literară)*

❑ *Cerințe*:

a) Analizați sintactic fraza.
b) Remarcați:
- subiectul fiecărei propoziții referitor la predicat;
- subiectul verbelor la gerunziu.

c) Remarcați expresivitatea conținută în grupurile verb la gerunziu+subiect.

18. *Auzind noi ce ni se pregăteşte, ghiontitu-ne-am unul pe altul chicotind înăbuşit.*

(Ion Creangă – *Amintiri din copilărie)*

❑ *Cerințe*:

a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizați sintactic şi morfologic propoziția principală.
c) Remarcați subiectul verbului la gerunziu.

19. *Fii ca un fulg dus de vânturi sau ca o floare purtată de valuri.*

(Emil Cioran – *Pe culmile disperării)*

- *Observații:*

Analiza propoziției:

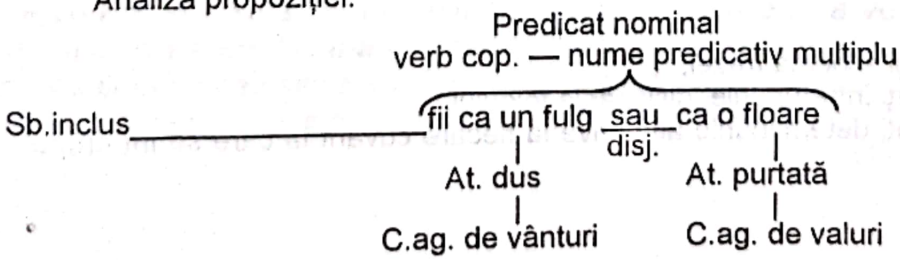

Scanned with OKEN Scanner

- *De remarcat:*
  a. Numele predicativ multiplu creează o dublă comparație concretă. Substantivele respective sugerează gingășia, efemeritatea, grația.
  b. Atributele – *dus, purtată* – se înscriu în serie sinonimică, sugerând o mișcare întâmplătoare.
  c. Complementele de agent – *de vânturi, de valuri* – sugerează forțe ale naturii, mișcarea imprevizibilă, curgerea continuă, risipirea în marea natură.
  d. Ne sugerează relația cu versurile eminesciene:
  „Câte oare le vor sparge
  Vânturile, valurile. "

20. *Viața e germenul morții, moartea e germenul vieții.*
(Mihai Eminescu – *Fragmentarium*)

- *Remarcați:*
  Tonul sentențios, sobrietatea și concizia stilului.
  Reluarea (repetarea) cuvintelor în altă funcție sintactică, creând un mesaj paradoxal.

21. *Mântuirea ta este iubirea ta; mântuirea noastră este iubirea noastră.*
(Ion Slavici – *Opere X*)

- *Remarcați:*
  Repetarea simetrică a structurii sintactice, extinzând particularul la general – singularul la plural.

22. *Tăgăduiește ce ai văzut că nu e, nu ce n-ai văzut că este.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

- *Remarcați:*
  Repetarea în formă afirmativ-negativă a structurilor paralele.
  Tonul sentențios, concizia.

23. *Fereşte-te deopotrivă de prietenia duşmanului şi de duşmănia prietenului.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

- *Remarcați* figura de stil *oximoron*.

24. *Temnița cea mai de temut e aceea în care te simți bine.*
(Nicolae Iorga – *Cugetări*)

- *Remarcați* paradoxul.

25. *[Ceea ce] mă **indispunea** puțin[1]/ **nu era** atât **faptul** [2]/ [că],[3]/ [după câte] **spunea** el,[4]/ raportul **se răsturnase** în favoarea estului,[3]/ nici emfaza[2]/ [cu care] **aducea** argumente și dovezi în acest sens,[5]/ cât ideea[2]/ [că] un om[6]/ [care]-mi **părea remarcabil de inteligent și de informat** [7]/ **își pierdea timpul** [6]/ [ca să] mă **„îndoctrineze"**.[8]/*
(Constantin Noica – *Rugați-vă pentru fratele Alexandru*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza și schema frazei.
b) Remarcați întreruperile, dislocările textului.
c) Remarcați determinările atributive la fiecare cuvânt la care se întrerupe enunțul.

Scanned with OKEN Scanner

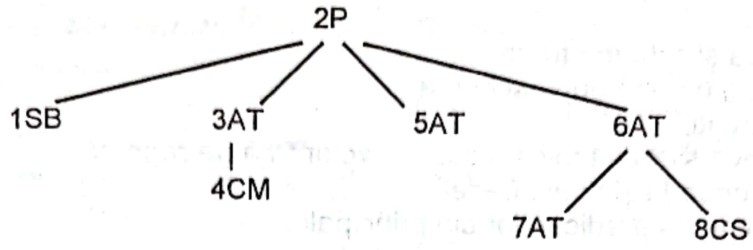

2P: *nu era atât faptul... nici emfaza... cât ideea.* Propozițiile atributive 3, 5, 6 nu sunt coordonate fiindcă au regenți diferiți.

26. ***Nu se mai ştie***[1]*/ – (şi)* ***nu mai ştie*** *nici el exact*[2]*/ – [dacă]*[3]*/ [ceea ce]* ***povesteşte***[4]*/ i* ***s-a întâmplat*** *lui cu adevărat,*[3]*/ [dacă]* ***şi-a imaginat*** *numai,*[5]*/ (sau) [dacă]* ***este*** *vorba* ***de un amestec*** *de fapte reale cu cele închipuite.*[6]*/*

(Marin Preda – *Creație şi morală*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați structurile simetrice – paralele create.

☑ *Rezolvare*:

Propoziții întrerupte:
3. dacă. . . i s-a întâmplat lui cu adevărat.

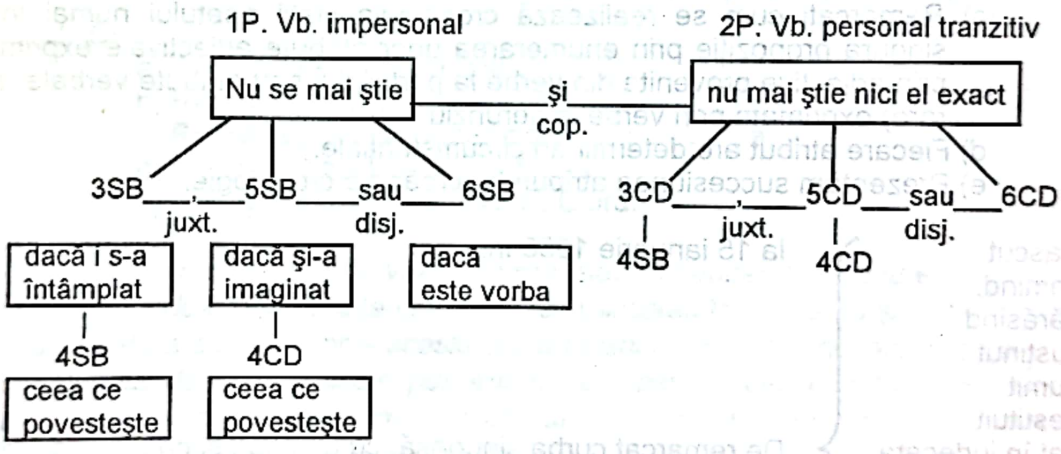

27. *Că „divul" Traian ne-***a adus** *tocmai în Dacia şi ne-***a lăsat** *într-o provincie aşa de expusă, încât Aurelian cu lumea oficială* ***au*** *şi* ***părăsit****-o după oarecare timp,* ***n-a fost*** *mare* ***noroc****. Dar, că din năpolul migrațiunii altor popoare care ne-***au bântuit** *de atunci încoace* ***s-a diferențiat*** *şi* ***s-a închegat*** *neamul românesc din greaua clipă pentru existență, acesta b primul* ***moment*** *de fericire din istoria noastră. Că situația geografică ne-***a condamnat să stăm** *în drumul Islamului, când acesta* ***a voit să treacă*** *Dunărea spre cucerirea Apusului,* ***n-a fost*** *tocmai* ***noroc****. Dar că voievozii noştri în luptele lor cu turcii* ***au ştiut să ne păstreze*** *religia creştină şi* ***să ne ţină*** *astfel în legătură cu popoarele de progres ale Europei* ***e o nouă fericire*** *în dezvoltarea noastră.*

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerințe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiți o frază după schemă.
c) Remarcați:
- inversiunea topică a subiectivelor față de regentă;
- perioada şi ritmul frazei;
- simetria predicatelor din principale.

28. *Născut la 15 ianuarie 1850 în Botoşani, primind prima învățătură în gimnaziul din Cernăuți, părăsind şcoala pentru a se lua după trupa de teatru a d-nei Fani Tardini prin România şi prin Transilvania, părăsind şi această trupă pentru a se arunca cu cea mai mare încredere în studii felurite la Viena, susținut acolo şi la Berlin, în parte prin contribuțiile unor amici liberali, numit între 1874 şi 1876 revizor şcolar şi bibliotecar la Iaşi, destituit şi dat în judecată de guvernul liberal, însărcinat apoi cu redacția ziarului Timpul, încălzit din vreme, dar mai intermitent de farmecul unor femei de la care au rămas în poeziile lui câteva urme de păr bălai, de ochi întunecați, de mâini reci, de un nu ştiu ce şi un nu ştiu cum, lovit în iunie 1883 de izbucnirea nebuniei, al cărei germen era din naştere, îndreptat, întrucâtva la începutul anului 1884, dar degenerat în forma lui etică şi intelectuală, apucat din nou de nemiloasa fatalitate ereditară, Eminescu moare la 15 iunie 1889 într-un institut de alienați.*

(Titu Maiorescu – *Critice*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați în propoziția principală: atributele izolate aflate în enumerație.
c) Remarcați cum se realizează cronologia vieții poetului numai într-o singură propoziție prin enumerarea unor atribute adjectivale exprimate prin adjective provenite din verbe la participiu, sau atribute verbale (mai rare) exprimate prin verbe la gerunziu.
d) Fiecare atribut are determinări circumstanțiale.
e) Prezentăm succesiunea atributelor creând o cronologie:

Născut, primind, părăsind, susținut, numit, destituit, dat în judecată, însărcinat, încălzit, lovit, îndreptat, degenerat, apucat } la 15 ianuarie 1850 în... De remarcat curba sinuoasă, cu urcuşuri şi coborâri a vieții lui, sugerată de semnificația participiilor.

Eminescu moare la 15 iunie 1889.

f) De remarcat expresivitatea locuțiunilor substantivale: „un nu ştiu ce", „un nu ştiu cum" provenite din locuțiuni pronominale şi adverbiale nehotărâte, prin articulări cu articol nehotărât „un".
g) De remarcat amploarea propoziției principale, al cărei subiect se află la sfârşitul frazei.
h) Subordonarea amplă se află la subiect, enumerând etapele existenței lui.

Scanned with OKEN Scanner

29. *[Ce]* ***este mai curios,***[1]*/* ***continuă*** *Darie,*[2]*/* ***este***[3]*/ [că] o singură clipă* ***nu m-am întrebat***[4]*/ [ce]* ***căuta*** *acolo Ivan, atât de grav rănit, singur în mijlocul lanurilor de porumb,*[5]*/ [unde]* ***nu fuseseră*** *lupte,*[6]*/ în locul*[6]*/ [pe care] avioanele germane de vânătoare* ***nu apucaseră*** *încă*[7]*/* ***[să] le anihileze.***[8]*/ [Cine]* ***l-ar fi putut*** *răni atât de grav,*[9]*/ [încât]* ***nu*** *se mai* ***putea*** *mişca*[10]*/ (şi) abia [dacă]-şi mai* ***putea*** *mişca buzele?*[11]*/ (Şi) [cum] de* ***nu pierduse*** *mai mult sânge,*[12]*/ [căci] lângă el pământul* ***era*** *abia* ***umezit?***[13]*/ (Şi) [unde] îi* ***era*** *puşca,*[14]*/ [unde] îi* ***era*** *rana?*[15]*/*

(Mircea Eliade – *În curte la Dionis*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați tonul interogativ al frazei. Interogația are caracter retoric.
c) Remarcați izolarea secundarelor şi efectul expresiv produs. Propozițiile 9CD, 12CD, 14CD sunt propoziții *secundare izolate.*

30. *Dar, când întunericul este o realitate ce creşte în tine cu lumina în cea mai încordată dialectică, atunci când te ard şi te consumă toate imensitățile de noapte ce evoluează în tine ca nişte cangrene criminale, când negi totul, fiindcă nimic nu rezistă iubirii şi când vrei să te salvezi prin lumină, pentru ca să mori nu numai prin întuneric, ci şi prin lumină, de o moarte integrală, când te simți părăsit [. . .] şi când orice iubire îți pare prea puțin față de idealul tău de a înghiți toată existența în drama ta, care îți pare că este singura dramă valabilă, serioasă şi definitivă, atunci această stare de confuzie metafizică, de apocalips total şi de vertigiu cosmic, atunci această stare mai poate fi numită confortabilă?*

(Emil Cioran – *Antropologia filozofică*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați topica inversă a secundarelor față de regenți.
c) Remarcați „suita" de temporale, enumerația lor.
d) Remarcați stilul retoric al frazei.
e) Numiți calitățile stilului lui E. Cioran.

31. *De mult timp n-am mai văzut aceste slove mlădioase şi sigure în acelaşi timp, susținute interior de-o răspicată tendință spre simplificarea îndrăzneață şi spre îmbinarea cea mai neaşteptată a elementelor – aceste slove feminine încă, dar depăşind orice stângăcie, străine totodată de orice abilitate pur exterioară, aceste slove deschise, ce nu minteau, aceste slove ce nu avea în ele nimic căutat, dar nici calapodul impersonal al scrisului propriu femeilor intelectuale, aşa de repede gata de-a se închina unei mode curente.*

(Lucian Blaga – *Hronicul şi cântecul vârstelor*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați repetiția unui cuvânt – laitmotivul – şi efectul expresiv.
c) Remarcați „suitele" de atribute şi de secundare atributive şi efectul expresiv.
d) Distingeți calitățile particulare ale stilului lui Blaga.

32. *De ce crede el că viața lui e atât de prețioasă încât e dispus să facă toate compromisurile pentru a şi-o salva, nu ştiu, exclama Petrică Nicolau, furios. Poate crede mai mult decât alții că viața e prețioasă în sine, mai mult decât toate valorile spiritului? Că poți trăi şi într-o grotă, numai să trăieşti? Că demnitatea, idealurile, libertatea, mândria de a fi om ar renaşte şi că numai cine există mai poate să renască?...*

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Distingeți secundarele izolate și efectul expresiv pe care-l creează.
c) Remarcați oralitatea și retorismul stilului.

33. *Contemplam, în timp ce rătăceam pe străzi, în timp ce rămâneam minute întregi în fața vitrinelor, a caselor frumoase, pe care mi se părea că nu le mai văzusem până atunci, sau dimpotrivă, mi se păreau familiare, deși îmi erau necunoscute, în timp ce mă uitam la un câine prost și fără stăpân, care nu știa ce să facă, încotro s-o ia și de cine să se atașeze, oprindu-mă să mă uit la un copil tâmp și gălăgios care își chinuia niște părinți tineri, dar profund dezamăgiți de existență, atât de scârbiți, încât li se părea inutil să-și corecteze odrasla, în timp ce mă întrebam întâlnind oameni bătrâni dacă e bine să ajungi să fii foarte bătrân și ce-or fi gândind ei de sfârșitul lor foarte apropiat, asupra căruia nu mai puteau avea îndoieli, nu mai puteau alunga gândul cu superbă nepăsare, (cum îl alungam eu), în timp ce întâlneam perechi înlănțuite prin parc, perechi tăcute, frumoase, dar cu o expresie opacă pe chipuri [...] contemplam deci tot timpul dar fără grabă, acest alt eu însumi, care îmi făcuse această figură datorită căreia irupsesem în existența altora, vrusesem s-o dezagreg și să pun mâna pe femeie!*
(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Remarcați reluarea principalei inițiale spre finalul frazei.
c) Remarcați enumerația, „suita" de circumstanțiale de timp care se subordonează la cele două principale coordonate conclusiv.
d) Remarcați nivelurile de subordonare, arborescența frazei, complexitatea nivelului de subordonare.
e) Ce calități ale stilului prezintă fraza?

34. *E greu să-ți răspund într-o singură frază, începu cu mare dificultate noul venit, intimidat de aerul rece, distant, al profesorului și de curiozitatea nestăpânită a lui Andrei, care, stârnit de neliniștea bătrânei, ar fi fost tentat să-l întrebe cine-i și ce dorește, dacă n-ar fi simțit tensiunea dintre ei, încordarea aspră, neobișnuită.*
(Augustin Buzura – *Orgolii*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Remarcați amploarea construcției incidente în raport cu prima secvență a frazei.

35. *Încerc astăzi să înțeleg de ce pentru mine noul își pierduse sensul, de ce trăiam atât de total în această euforie stăruitoare, deloc efemeră, care se instalase în mine parcă definitiv și care mă făcea să văd totul scăldat într-o eternă lumină? Era cumva o sublimare dureroasă pe care moartea mamei mi-o lăsase în suflet? Poate! Fiindcă adesea rămâneam în fața chipului ei, cu coatele pe masă, contemplam stăruitor trăsăturile dragi, până ce un singur amănunt care îmi amintea gesturile ei rituale se detașa și devenea viață, privirea tăcută și încărcată de uimită dragoste când mă vedea că intru pe poartă, ca și când nu i-ar fi venit să-și creadă ochilor că existam și că eram al ei, mâinile întinse cu sfială de-a lungul rochiei, într-o clipă, la fotograf, să-i prindă într-o imagine ființa ei efemeră, dar atunci vie, menită să-i supraviețuiască, veșnica ei prezență în curte, veșnicii ei umeri aplecați asupra rufei, veșnicile ei brațe ridicate în sus, să le întindă pe frânghie, rufe curate, prin care, uitându-mă de lângă coapsa ei vedeam soarele în irizări albastre și aurii... această cută pură a obrazului, care cu*

Scanned with OKEN Scanner

anii se adâncise, fără să devie amară, acest păr castaniu niciodată coafat, strâns pe lângă tâmple într-un coc savant pe care nu-l văzusem niciodată desfăcut (când o surprindeam că şi-l spăla mă gonea cu o imperioasă voce), aceşti ochi mari, negri, de o strălucire opacă, în care lumea parcă nu se reflecta, asemeni unei fântâni, în care nu se zărea cerul, răsturnat, ochii, care erau şi ai mei, ai fi zis duşmănoşi, dacă larg deschişi n-ar fi sugerat inocenţa.

(Marin Preda – *Cel mai iubit dintre pământeni*)

❑ *Cerinţe*:

a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi arborescenţa, complexitatea frazei.
c) Remarcaţi secundarele izolate şi efectul expresiv.
d) Remarcaţi dislocarea, întreruperea propoziţiei cauzale izolate:

„Fiindcă adesea rămâneam ore întregi în faţa chipului ei, cu coatele pe masă, contemplând stăruitor trăsăturile dragi [...] privirea tăcută şi încărcată de uimită dragoste [...] mâinile întinse cu sfială de-a lungul rochiei, într-o clipă, la fotograf [...] veşnica ei prezenţă în curte [...] veşnicii ei umeri aplecaţi asupra rufei, veşnicele ei braţe ridicate în sus, [...] această cută pură a obrazului, acest păr castaniu niciodată coafat, strâns pe lângă tâmple într-un coc savant [...] aceşti ochi mari, negri, de o strălucire opacă [...] ochii.

e) Remarcaţi evocarea chipului mamei care alcătuieşte un portret detaliat, nuanţat, surprins în mai multe împrejurări, sugerate de precizările conţinute în propoziţiile secundare.

36. *Împlineşte-ţi munca vieţii tale fracţionată în sarcina fiecărei zile. Ajută-ţi prietenul nenorocit. Mărturiseşte pentru nevinovat.*

Sprijină pe cel slab şi nu uita ce grele sunt începuturile în viaţă. Fă ce poţi pentru ca lumea să devină mai dreaptă.

(Tudor Vianu – *Reflecţii şi maxime*)

❑ *Cerinţe*:

a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi caracteristicile particulare ale stilului, tonul sentenţios.

37. *Cerul încărunţi de nouri, vântul începu a geme rece şi a scutura casa cea mică din toate încheieturile căpriorilor ei. Şerpi roşii rupeau trăsnind poala neagră a norilor, apele păreau că latră, numai tunetul cânta adânc, ca un proroc al pierzării.*

(Mihai Eminescu – *Proză literară*)

❑ *Cerinţe:*

a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi expresivitatea cuvintelor folosite în sens figurat.
c) Precizaţi figurile de stil din text.

38. *Voi, care n-aveţi nimic pe lumea asta decât un condei, voi, care nu râvniţi scaunul de fruntaşi şi nu primiţi de Anul Nou telegrame ticluite frumos, voi, scriitori oropsiţi [...], voi, tinerii chemaţi de „sfânta nemulţumire", mergeţi înainte pe calea adevărului!*

(Octavian Goga – *Pagini alese*)

❑ *Cerinţe*:

a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi retorismul stilului.
c) Remarcaţi efectul repetării pronumelui *voi* în vocativ şi ultimul predicat–verb la imperativ.
d) Remarcaţi tonul avântat al adresării.

Scanned with OKEN Scanner

39. *Alecsandri, emoționat, colindă țara, pleacă urechea, ascultă, notează și în câțiva ani dă la lumină opera cea mai uimitoare pe care o avem noi: Un popor izbit de pretutindeni și dinafară și dinăuntru, un popor fără pace și fără odihă, pus la răscrucea năvălirilor, un popor ce timp de veacuri n-a știut de bună rânduială și nu cred ca în fiecare an să-și fi cules vara ceea ce semănase toamna, să-și fi spus cuvântul lui estetic în estetica omenii? Dovada despre ceea ce nu bănuiam noi, o făcu fericitul Alecsandri.*

(Barbu Șt. Delavrancea – *Opere vol. V*)

- *Cerințe*:
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Remarcați repetarea cuvântului-laitmotiv – *un popor* – și ritmul pe care-l imprimă adresării.
  c) Remarcați succesiunea rapidă a predicatelor – verbe la prezent – în prima parte a frazei.
  d) Remarcați „încadrarea" frazei: numele propriu deschide și închide textul.

40. *Opera noastră universală va fi aceea care ne va reprezenta în concertul lumii cu aspectul, cu sentimentalitatea, cu ideațiunea și cu năzuințele noastre deosebite de ale celorlalți. Știința n-are patrie. Globul pământesc – patria adevărului. Arta – dar adevărata artă – este țărmurită în granițele etnice ale unui popor și este unica graniță a sufletului unui popor.*

(Barbu Șt. Delavrancea – *Opere, vol. V*)

- *Cerințe*:
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Remarcați enumerația și efectul expresiv.
  c) Remarcați elipsa verbului copulativ.

41. *Cugetarea ascuțită și puțintel sceptică pe care o găsim și în proverbe, expresia colorată și plastică, alternanța de zâmbet și tristețe, tot sufletul poporului, variat ca o primăvară de la noi, le găsim în cel dintâi povestitor artistic al nostru, Ion Neculce – care nu e un mare cărturar cum au fost Costineștii și care vorbește ca un răzeș sfătos de odinioară.*

(Mihail Sadoveanu – *Opere vol. 19*)

- *Cerințe*:
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Remarcați expresivitatea enumerației.
  c) Remarcați ritmul interior al frazei.
  d) Remarcați inversiunea topică a complementelor directe din prima propoziție.

42. *Naționalitatea unui popor e rangul său în lume, între popoare; e blazonul nobiliar al meritului său, al valorii sale din trecut și prezent, e singura sa distincțiune față de celelate familii naționale, e unica sa pavăză în lupta între popoare; singura putere, unicul său drept; căci este însăși ființa sa, sufletul său, persoana sa morală în fața lumii, a tribunalului istoriei.*

(A. C. Popovici – *cf. Istoria filozofiei*)

- *Cerințe*:
  a) Analiza și schema frazei.
  b) Remarcați perioada oratorică și ritmul interior al frazei care fragmentează enumerația.
  c) Remarcați calitățile particulare ale stilului.

43. *Era o noapte de catifea și de plumb, în care adierea molatică a unui vânt fierbinte cerca în zadar să risipească pâcla ce închegase văzduhul, zările scăpărau de fulgere*

Scanned with OKEN Scanner

scurte, pădurea şi grădinile posace tăceau ca amorţite de o vrajă rea; mirosea a taină, a păcat, a rătăcire.

(Mateiu Caragiale – *Remember*)

Străjuiau pe înălţimi ruine semeţe cu falduri de iederă, zăceau cotropite de veninoasă verdeaţă surpături de cetăţi. Palate părăsite aţipeau în paragina grădinilor, unde zeităţi de piatră, în veşmânt de muşchi, privesc zâmbind cum vântul toamnei spulberă troiene ruginii de frunze, grădinile cu fântâni, unde apa nu mai joacă. Beteala lunii pline se revărsa peste vechi orăşele adormite; pâlpâiau pe mlaştini văpăi zglobii.

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ *Cerinţe*:

a) Precizaţi modul de exprimare folosit : (descriere, naraţiune, dialog)
b) Remarcaţi ce părţi de vorbire sunt mai frecvente în text. Motivaţi rolul lor.
c) Selectaţi din text cuvintele în sens figurat şi introduceţi-le în alte contexte.
d) Analiza şi schema frazei.

44. *Dar locurile care se vesteau aspre, de surghiun, se dovediră o foarte blândă ţară. Giganţi înfloriţi în arnici, cu plete şi umbre de nuc sub pălărie; boi înceţi cu coarne zvelte şi divergente, ca veritabili căpriori ai văzduhului; jidani împietriţi în giubele, rumegând interminabile algoritmuri în seri, pe praguri, sub un cer de Golgotă; armeni cafenii, armence în doliu încărbunate, învârtind cărţi de joc şi răsucind ţigări fără ruşine: lumea prea felurită, împrumutând de la oglinda unei tristeţi comune singura ei umbră.*

(Ion Barbu – *Poezii. Proză. Publicistică*)

❑ *Cerinţe*:

a) Remarcaţi elipsa predicatului şi efectul stilistic creat.
b) Remarcaţi frecvenţa atributelor şi rolul de caracterizare.
c) Remarcaţi enumeraţia substantivelor care denumesc prezenţele caracteristice ale locurilor descrise.
d) Remarcaţi enunţul construit prin coordonare prin juxtapunere şi efectul stilistic creat.

45. *La belşugul de abanos şi de mahon, de mătăsării de catifele şi de oglinzi – acestea de toată frumuseţea, fără ramă şi cât peretele – iubirea de flori a chiriaşului, împinsă până la patimă, adăuga o nebunească risipă de trandafiri şi de tiparoase, ce, împreună cu lumânările pe care le găseam aprinse, în cele două candelabre de argint cu câte cinci ramuri, oricând am fi venit, puneau locuinţei pecetea unui lux ales, alcătuind oaspetelui mei un cadru în aşa armonie cu fiinţa sa, că, amintirea mea dintr-însul nu-l poate desprinde.*

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ *Cerinţe*:

a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi tipul de descriere – cadru interior.
c) Remarcaţi frecvenţa substantivelor care denumesc obiecte de mobilier sau decoraţiuni interioare.

46. *Într-însul găsise poporul românesc cea mai deplină şi mai curată icoană a sufletului său: cinstit şi harnic, răbdător fără să uite şi viteaz fără cruzime, straşnic în mânie şi senin în iertare, răspicat şi cu măsură în grai, gospodar şi iubitor al lucrurilor frumoase, fără nici o trufie în faptele sale care i se pare că vin printr-însul de aiurea şi de mai sus.*

(Nicolae Iorga – *Pagini alese – Despre Ştefan cel Mare*)

Scanned with OKEN Scanner

❑ *Cerințe*:
a) Remarcați portretul – caracterizare morală a personajului.
b) Remarcați corespondența în plan moral: *popor – erou.*
c) Remarcați frecvența adjectivelor și semnificația lor morală.
d) Remarcați perioadele create în cadența textului.

47. *Pasadia era un luceafăr. Un joc al întâmplării îl înzestrase cu una din alcătuirile cele mai desăvârșite ce poate avea creierul omenesc (...). Ce cap frumos avea totuși! Într-însul ațipea ceva neliniștitor, atâta patimă înfrânată, atâta trufie aprigă și haină învrăjbire se destăinuiau în trăsăturile feței sale veștede, în cuta sastisită a buzelor, în puterea nărilor, în acea privire tulbure între pleoapele grele. Iar din ce spunea, cu un glas tărăgănat și surd se desprindea, cu amărăciune, o adâncă silă (...). De o sobră eleganță, plin de demnitate în port și vorbire, el rămăsese apusean și om de lume până în vârful unghiilor (...). Mut de uimire, Pantazi nu se mai sătura să-i admire nobila demnitate a ținutei, severa stăpânire asupra mișcărilor și a vorbirei, amărăciunea acelui viu sarcasm ce geruia sclipitor, mai rece decât omătul, mai tăios decât oțelul, mai înveninat decât omagul.*
(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Remarcați portretul fizic și spiritual.
c) Remarcați expresivitatea epitetelor: adjective și adverbe.
d) Selectați comparațiile din text.
e) Remarcați grupurile de enumerații organizate în perioade ce se disting în cadența textului.
f) Remarcați rafinamentul, distincția stilului.

48. *Un om blond, foarte blond, de blondul idilic al stelei de seară, sau al urbei pe munți, în apus. O față românească, dar străveche (daco-română) încoronată de o calviție venerabilă, semnul climatului special al ideii. Smerenia și pacea luminoasă a acestei figuri (ceva din ortodoxia rațională a starețului Zosim din Frații Karamazov) la catedră și la tablă se însuflețește. Un călugăr – soldat ridicând Cruciata de semne pentru cauză [:] cea mai adevărată, cea mai importantă, cum sabia n-a pledat vreodată și nici trâmbița n-a proclamat. Bătălia se desfășoară albă, hotărâtă, într-un mers de fapt suveran. Ochii profesorului, precișI, albaștri în planul median al amfiteatrului, par materializarea punctelor circulare de la infinit: organizatori și absoluți. Pe când fața se desface pe fondul negru al tablei ca Masca însăși, a geometriei. Ca sfera absolută, neeuclidiană.*
(Ion Barbu – *Poezii, Proză. Publicistică – Articol despre Gh. Țițeica)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza și schema frazei.
b) Remarcați portretul fizic și intelectual evocat.
c) Remarcați înalta intelectualitate a stilului.
d) Remarcați caracterul livresc al descrierii.

49. *Gore Pirgu era o lichea fără seamăn și fără pereche. Nesăratele lui giumbușlucuri de soitar obraznic îi scoseseră faima de băiat deștept la care se adăugase – de ce nu se știe – și aceea de băiat bun, deși bun nu era decât de rele. Acest Chimiță avea un suflet de hingher și de cioclu. De mic stricat până la măduvă, giolar, rișcar, slujnicar, înhăitat cu toți codoșii și măsluitorii, fusese Veniaminul cafenelei Cazes. [. . .] Rămâne de mirare*

Scanned with OKEN Scanner

cum nu insufla nicăieri scârbă şi teamă, cum nimeni nu voia să vadă că în potaia aceea măruntă ce se târa şi se gudura rânjind, pisma ţinea deşteaptă şi asmuţea fără încetare, împotriva tuturor, o fiară spurcată şi capie, pornită pe vrăjmăşie, pe vătămare, pe rău, părând a sluji soartei de unealtă de dezalcătuire şi de nimicire.

(Mateiu Caragiale – *Craii de Curtea-Veche*)

❑ *Cerinţe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi portretul grotesc şi lexicul prin care se realizează sugestia de abjecţie a personajului.
c) Remarcaţi enumeraţiile şi efectul expresiv.

50. *Şi mai erau ciorchini de marmură lipiţi de vreun perete şi firide tainice şi statui ciudate, şi colibe suspendate şi stânci singulare ca nişte vârfuri de săgeţi şi alte forme de reliefuri bizare, şi mereu spaţii negre, ca nişte stele ale întunericului, nenumărate podoabe cioplite şi finisate şi şlefuite de sute de milioane de ani meşteri.*

(Constantin Chiriţă – *Cireşarii*)

❑ *Cerinţe*:
a) Remarcaţi descrierea realizată prin enumeraţii în acumulare de imagini.
b) Remarcaţi frecvenţa substantivelor şi a adjectivelor.
c) Selectaţi comparaţiile din text.
d) Remarcaţi imaginile vizuale ale descrierii.

51. *Din ce în ce cântarea în valuri ea tot creşte,*
Se pare că furtuna ridică al ei glas,
Că vântul trece-n spaimă pe-al mărilor talaz,
Că-n sufletu-i pământul se zbate cu necaz,
Că orice-i viu în lume acum încremeneşte.
Se zguduie tot domul de parc-ar fi de scânduri,
Şi stânci în temelie clătindu-se vedem,
Plânsori sfâşietoare împinse de blestem
Se urmăresc prin bolte, se cheamă, fulger, gem
Şi cresc tumultuoase în valuri, rânduri-rânduri.

(Mihail Eminescu – *Poezii*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectaţi imaginile sonore din text.
c) Selectaţi cuvintele în sens figurat.
d) Numiţi sinonimele cuvintelor: *a ridica, glas, spaimă, talaz, a se zbate, a încremeni, dom, tumultuos.*

52. *Din sânul vecinicului ieri*
Trăieşte azi, ce moare,
Un soare de s-ar stinge-n cer
S-aprinde iarăşi soare.

(Mihai Eminescu – *Poezii*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Analizaţi schimbarea valorii morfologice: *ieri, azi.*
c) Numiţi sinonimele cuvântului *veşnic.*

Scanned with OKEN Scanner

d) Exprimați în propoziții sensurile figurate ale cuvintelor: *a muri, a se stinge, a se aprinde, soare.*
e) Explicați sensul cuvintelor omonime *cer.*

53. *Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge –*
Când frunza ca şi mai-nainte şopteşte frunzei ce atinge?
Când stea cu stea vorbeşte-n culmea diamantatului abis,
Izvorul când s-argintueşte de alba lună care-l ninge,
Când zboară freamete de aripi în fundul cerului deschis. . .
Vestalelor, dacă-ntre oameni sunt numai jalnice nevroze,
E încă-cerul plin de stele şi câmpul încă plin de roze.
Şi până astăzi din natură nimica n-a îmbătrânit. . .
Iubirea şi prietenia dac-au ajuns zădărnicie,
Şi dacă ura şi trădarea vor predomni în veşnicie
Veniți: Privighetoarea cântă şi liliacul e-nflorit.

(Alexandru Macedonski – *Opere II)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați elementele expresive din text.
c) Selectați personificările şi alcătuiți propoziții cu ele.
d) Selectați epitetele şi introduceți-le în propoziții.

54. *Pierdut ascult troparul tău din strană*
Şi tainică şi sfântă-mi pare clipa,
Pare că duhul altei lumi m-atinge,
În zbor domol, pe frunte cu aripa.

Căci simt plutind prin fumul de tămâie
Sfințenia cântării preacurate,
Ce-a rumenit o lume cu senina
Cucernicie - a vremilor uitate.

Şi-n ochii tăi văd strălucind scânteia
Din focul mare-l al dragostei de lege,
Ce prin potopul veacurilor negre
Ne-a luminat cărările pribege.

(Octavian Goga – *Poezii)*

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Relevați expresivitatea lexicului.
c) Selectați epitetele şi introduceți-le în propoziții.
d) Numiți sinonimele cuvintelor: *tainic, sfânt, duh, domol, dragoste, veac, cărare, pribeag.* Introduceți în propoziții cuvintele selectate din poezia lui Octavian Goga.
e) Exprimați în propoziții sensurile figurate ale cuvintelor: *aripă, fum, scânteie, foc, a lumina, a străluci.*

55. *Din țara-n care dorm de veacuri vestiții faraoni,*
Din țara,
În care sfincşii stau de vorbă cu Nilul sfânt
Şi cu Sahara,

Scanned with OKEN Scanner

Din ţara-n care palmierii
Vestesc arabilor furtuna
Şi caravanelor pierdute
Că nu se mai întorc nici una,
Din ţara asta minunată,
Tăcută, tristă şi bizară,
Îţi voi aduce trei smaralde nemaivăzute-n altă ţară,
Trei perle blonde pescuite de negri în golful de Aden,
Şi trei rubine-nsângerate ascunse toate-ntr-un refren.
De triolet,
Pe care nimeni nu-l va înţelege, fiindcă nu-i
În lume nimeni să-nţeleagă simbolul Trioletului.

(Ion Minulescu – *Romanţe pentru mai târziu*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema.
b) Remarcaţi repetiţia – laitmotiv – *în ţara.*
c) Remarcaţi enumeraţia în „suite" de atribute sau de atributive.
d) Selectaţi epitetele şi le introduceţi în propoziţii.
e) Motivaţi scrierea cu majusculă în interiorul propoziţiilor a unor substantive comune.

56. *Şi toamna şi iarna*
Coboară-amândouă;
Şi plouă şi ninge
Şi ninge şi plouă.

(George Bacovia)

❑ *Cerinţe:*
a) Remarcaţi efectul expresiv al repetiţiei în inversiune în ultimele propoziţii.
b) Stabiliţi corespondenţa de sens între substantivele şi verbele din text.

57. *Nu spune nimănuia ce ştii şi ce-ai văzut;*
E-o cale de a-nţelege mai tristă, dar curată
De câte ori şi zborul nădejdii ţi-a căzut
Să n-afle nici frăţia, nici pizma niciodată.
De-ai aripi, ţi le-ascunde, de-ai nimburi – de asemeni,
Nu-ţi cheltui mireasma ca rozele şi crinii
Ascunde-ţi-o şi steaua, ca-n sânul unei cremeni.
Ea ştie că-i zălogul de taină al luminii.
Clădeşte-ţi, frate, viaţa, cu peşterile-n tine,
Departe de-altă viaţă, departe de-altă rază,
Şi pardosindu-ţi noaptea cu lespezi de iubire
Vei şti tu singur dacă se sting, ori scânteiază.

(Tudor Arghezi – *Versuri*)

❑ *Cerinţe:*
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcaţi inversiunea şi dislocarea topică.
c) Remarcaţi sensurile figurate ale cuvintelor şi efectul expresiv creat.

Scanned with OKEN Scanner

58. *Cui să vorbesc, de nu ştiu ce mă doare?*
Cine s-asculte sufletul e-n stare
Cu degetul trecut în cingătoare,
Fără să-mi ceară să-i vorbesc mai tare?

Tu pricepeai din gest. Într-o privire
Păstrai comoara ce-mi lipsea
Şi cunoşteai şi din închipuire
Ce bolți de cer vegheau deasupra mea.

(Tudor Arghezi – *Versuri*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Remarcați interogația retorică.
c) Remarcați sensul figurat al cuvintelor.

59. *Se spune că strămoşii, care-au murit fără de vreme,*
Cu sânge tânăr încă-n vine,
Cu patimi mari în sânge,
Cu soare viu în patimi,
Vin,
Vin să-şi trăiască mai departe
în noi
Viața netrăită

(Lucian Blaga – *Opere I*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) În versurile 2, 3, 4, remarcați acumularea de simboluri, de metafore prin care se sugerează vitalitatea.
c) Selectați substantivele şi adjectivele care sugerează vitalitatea.
d) Remarcați în ultimele trei versuri complementul intern şi verbul regent.
e) Observați paradoxul creat în ultimul vers.

60. *Frumoaso,*
Ți-s ochii aşa de negri, încât seara,
când stau culcat cu capu-n poala ta,
îmi pare
că ochii tăi, adâncii, sunt izvorul
din care tainic curge noaptea peste văi,
şi peste munți şi peste şesuri,
acoperind pământul
c-o mare de-ntuneric.

(Lucian Blaga – *Opere I*)

❑ *Cerințe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Selectați din text cuvintele care pot intra în planul general de semnificație *„întuneric"*.
c) Selectați cuvintele care sugerează *curgerea*, *mişcarea*.
d) Selectați din text cuvintele care pot intra în planul general de semnificație *„pământul"*.

Scanned with OKEN Scanner

61. *An al Geei, închisoare,*
Ocoleşte roatele interioare:
Roata Venerii,
Inimii,
Roata capului,
Mercur,
În topire, în azur,
Roata soarelui
Marelui.

(Ion Barbu – *Joc secund. Ritmuri pentru nunţile necesare)*

❑ *Cerinţe*:
a) Citiţi poezia din care este selectat textul.
b) Precizaţi ce simbolizează în mitologie: Geea, Venera, Mercur.
c) Comentaţi simbolurile Geea, Venera, Mercur, Soare în poezia lui Ion Barbu.
d) Explicaţi semnificaţia simbolului *„roată"* precum şi imaginea *„roatelor"* concentrice.

62. *Mi-e sufletul de vechi amurguri plin*
Şi-n mine plânge-un cântec fără grai,
Aşa cum într-un vechi amurg pe Rin
Cânta pe-o stâncă zâna Loreley.

Dar cântecul, de l-am ştiut demult,
Să-l spun acum nu ştiu, ştiu să-l ascult.
Nu pot să-l cânt, dar cântă-n mine-acum
Aşa cum apa curge lung, sau cum
Clipeşte-o stea, ori şerpuieşte-un drum.

(Al. Philippide – *Poezii)*

❑ *Cerinţe*:
a) Analiza şi schema frazei.
b) Alcătuiţi o frază după schema obţinută.
c) Selectaţi din text comparaţiile.
d) Introduceţi comparaţiile în contexte noi.
e) Selectaţi din text cuvintele cu sens figurat.
f) Exprimaţi în propoziţii sensurile figurate ale cuvintelor: *amurg, a plânge, a şerpui.*

Reflectaţi la mesajul textului următor:

"Cine vorbeşte "comunică" şi "se comunică". O face pentru alţii şi o face pentru el. În limbaj se eliberează o stare sufletească individuală şi se organizează un raport social. Considerat în dubla sa intenţie, se poate spune că faptul lingvistic este în aceeaşi vreme "reflexiv" şi "tranzitiv". Se reflectă în el omul care îl produce şi sunt atinşi prin el toţi oamenii care îl cunosc.În manifestările limbii radiază un focar interior de viaţă şi primeşte căldură şi lumină o comunitate omenească oarecare."

(Tudor Vianu – *Dubla intenţie a limbajului şi problema stilului. Arta prozatorilor români.)*

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

ANDREI, NICULAE – *Dicționar etimologic de termeni științifici. Elem greco-latine*. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 198

ANDREI, MIHAI; GHIȚĂ, IULIAN – *Limba română. Fonetică, lexicolog compoziție, exerciții*. Editura Didactică și Pedagogică, București, 19

AVRAM, MIOARA – *Despre corespondența dintre propozițiile subord propoziție*, în S.G. vol. I, 1956.

AVRAM, MIOARA – *Contragerea propozițiilor și dezvoltarea părților de p* 1978, nr. 2.

AVRAM, MIOARA – *Gramatica pentru toți*. București, 1986.

BRÂNCUȘ, GRIGORE – *Limba română contemporană. Morfologia verb* C.M.U.B., 1976.

BELDESCU, GEORGE – *Ortografia în școală*. E.D.P., București, 1973.

BELDESCU, GEORGE – *Ortografie, ortoepie, punctuație*. Societatea Filologice, București, 1982.

BELDESCU, GEORGE – *Ortografia actuală a limbii române*. București, 1984.

BREBAN, VASILE (și un colectiv) – *Limba română corectă. Probleme de gramatică, lexic*. București, 1971.

BULGĂR, GH. – *Studii de stilistică și limbă literară*. București, 1971.

BULGĂR, GH. (și un colectiv) – *Dicționar de sinonime*. București, 1972.

CALOTĂ, ION – *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic școlar, al limbii ro* Editura Sibila, Craiova, 1997.

COTEANU ION – *Stilistica funcțională a limbii române. Stil, stilistică, limbaj*. Ed Academiei, R.S.R., 1973.

COTEANU, ION – *Originile limbii române*. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 198

COTEANU, ION – *Gramatica de bază a limbii române*. Editura Albatros, București, 1982

Scanned with OKEN Scanner

MUNTEANU, ŞTEFAN – *Limba română artistică.* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1981.

PANĂ DINDELEGAN, GABRIELA – *Probleme ale predării sintaxei în şcoală.* În L.L., 1976, nr. 2.

PARFENE, CONSTANTIN – *Compoziţiile în şcoală.* E.D.P., Bucureşti, 1980.

POPESCU, ŞTEFANIA – *Gramatica practică a limbii române.* E.D.P., Bucureşti, 1971.

PUŞCARIU, SEXTIL – *Limba română.* Vol. I, 1950, vol. II. Bucureşti, 1959.

ROMAN, ION – *Vorbiţi mai bine, scrieţi mai bine româneşte.* Bucureşti, 1978.

ROSETTI, AL. – *Istoria limbii române*, Bucureşti, 1978.

SECHE, LUIZA; SECHE, MIRCEA – *Dicţionarul de sinonime al limbii române.* Bucureşti, 1982.

ŞERBAN, VASILE – *Sintaxa limbii române, curs practic.* Bucureşti, 1970.

ŞERBAN, VASILE; EVSEEN, IVAN – *Vocabularul românesc contemporan.* Editura Facla, Timişoara, 1978.

ŞERBAN, VASILE (coordonator); GAFENCU, MIHAI; MĂRGINEANTU, DORINA; ŞERBAN, VASILE; ŢÂRĂ, D. VASILE – *Cultivarea limbii române în liceu.* E.D.P., Bucureşti, 1983.

ŞUTEU, FLORA – *Influenţa ortografiei asupra pronunţării literare româneşti.* Bucureşti, 1976.

TABARCEA, CEZAR – *Nivelurile limbii în metodica predării limbii şi literaturii române în liceu.* E.D.P. Bucureşti, 1983.

VASILIU, LAURA – *Cuvinte şi grupuri de cuvinte cu funcţie prepoziţională*, în L.R., XIII, 1964.

VASILIU, EMANUEL – *Fonologia limbii române.* Bucureşti, 1965.

VIANU, TUDOR – *Studii de stilistică.* E.D.P., Bucureşti, 1968.

BĂRBOI, CONSTANŢA; BERCEA-GĂGEANU, ELENA; NUŢĂ, SILVIA; MĂRGINEANŢU, DORINA – *Limba română în şcoală.* Editura Eurobit, Timişoara, 1992.

TEXTE – PROPOZIŢII şi FRAZE CULESE din operele autorilor următori:

Alecsandri, Vasile – *Poezii.*
Avram, Mioara – *Gramatica pentru toţi.*
Arghezi, Tudor – *Poezii.*
Agârbiceanu, Ion – *Opere.*
Barbu, Ion – *Poezii, Proză, Publicistică.*
Bălcescu, Nicolae – *Istoria românilor supt Mihai-Voievod-Viteazul.*
Blaga, Lucian – *Poezii.*
Bacovia, George – *Poezii.*

Scanned with OKEN Scanner

Buzura, Augustin – *Orgolii; Refugii; Drumul cenuşii.*
Buşulenga, Dumitrescu, Zoe – *Itinerarii prin cultură.*
Călinescu, George – *Scrinul negru; Bietul Ioanide; Enigma Otiliei; Ion Creangă; Viaţa lui M. Eminescu; Istoria literaturii române.*
Creangă, Ion – *Amintiri; Poveşti, Povestiri.*
Cioran, Emil – *Revelaţiile durerii; Sfârşitul care începe.*
Conta, Vasile – *Opere.*
Caragiale, Mateiu – *Craii de Curtea-Veche.*
Chiriţă, C-tin – *Cireşarii.*
Coşbuc, George – *Poezii.*
Cerghit, Ioan – *Perfecţionarea lecţiei în şcoala modernă.*
Delavrancea, B. Şt. – *Opere.*
Eminescu, Mihai – *Opere.*
Gusti, Dimitrie – *Opere.*
Goga, Octavian – *Poezii.*
Holban, Anton – *Opere.*
Hogaş, Calistrat – *Pe drumuri de munte.*
Iorga, Nicolae – *O viaţă de om; Cugetări.*
Ibrăileanu, Garabet – *Opere.*
Kogălniceanu, Mihail – *Opere.*
Lovinescu, Eugen – *Mite.*
Mehedinţi, Simion – *Opere.*
Minulescu, Ion – *Poezii.*
Macedonski, Al. – *Opere.*
Maiorescu, Titu – *Critici.*
Noica, C-tin – *Jurnal filozofic; Rugaţi-vă pentru fratele Alexandru.*
Preda, Marin – *Moromeţii; Delirul; Cel mai iubit dintre pământeni.*
Paler, Octavian – *Polemici cordiale.*
Petrescu, Camil – *Patul lui Procust; Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război.*
Popovici, A. C. – *Istoria filozofiei.*
Pârvan, Vasile – *Memoriale.*
Odobescu, Al. – *Opere.*
Onicescu, Octav – în „Lumea de azi" *interviu luat de Ion Biberi.*
Rebreanu, Liviu – *Opere.*
Sadoveanu, Mihail – *Opere.*
Suchianu, I. D. – *Foste adevăruri viitoare.*
Stancu, Zaharia – *Desculţ.*
Slavici, Ion – *Opere.*
Stănescu, Nichita – *Respirări; Ordinea cuvintelor.*
Sorescu, Marin – *La Lilieci.*
Titulescu, Nicolae – *Discursuri.*
Ţuţea, Petre – *Între Dumnezeu şi neamul meu.*
Uricariu, Eugen – *Vlădia.*
Vinea, Ion – *Lunatecii.*
Vianu, Tudor – *Estetica; Arta prozatorilor români.*
Vlahuţă, Al. – *România pitorească.*
Xenopol, A. D. – *Scrieri.*

Scanned with OKEN Scanner

ORIGINEA LIMBII ROMÂNE

VOCABULAR – SEMANTICĂ

ELEMENTE DE FONETICĂ

Reflectând bogata experienţă didactică a autoarei, lucrarea doamnei Silvia Nuţă se remarcă prin acurateţea conţinutului, ingeniozitatea structurii şi coerenţa dintre sintezele teoretice şi aplicaţiile evaluative. Aceste calităţi îi conferă un caracter polivalent: instrument auxiliar al manualelor şcolare, ghid pentru recapitularea materiei, selecţie de dificultăţi şi „chei" de soluţionare, suport pentru pregătirea intensivă în vederea examenelor. Cartea este astfel concepută, încât poate fi parcursă secvenţă cu secvenţă, pe cicluri sau pe capitole, poate fi consultată pentru clarificarea unor aspecte de detaliu, sau poate fi reluată în scopul consolidării cunoştinţelor şi deprinderilor.

Prof. univ. dr. Ion Toma

MORFOSINTAXA

SINTAXA

CULEGERE DE TEXTE

STILURILE LIMBII ROMÂNE

Lucrare avizată de Ministerul Educaţiei Naţionale (75328/1998)

ISBN 973-9251-49-8

Scanned with OKEN Scanner